Questiones subtilissime Alberti de Saxonia in libros de Celo ⁊ Mundo.

¶ Clarissimi doctoris Alberti de saxonia qōnes super quatuor libros Aristotelis de celo ⁊ mūdo feliciter incipiunt.

¶ De natura scientia fere plurima ⁊c̄.

ARistoteles in libꝰ de celo ⁊ mūdo qui est scd̄s liber in ordine libroꝝ nāliū: ꝯsiderat de totali mūdo ⁊ corporibꝰ nālibꝰ simplicibꝰ: sicut sūt q̄tuor elēnta ⁊ celū fm ꝙ sunt mobilia motibꝰ localibus simplicibꝰ: ex q̄bus ipse mūdus ꝯstat talē obseruās ordinē: qꝛ in p̄ libꝰ partiali determinat de mūdo fm se totū. In 2° aūt de pte mūdi nobiliori. vꝫ p̄ta de celo ptes eiꝰ ⁊ ꝓprietates ⁊ ꝓprias passiones eiꝰ ꝯsiderans. Et in 3° libꝰ determinat de ptibꝰ mūdi minꝰ nobilibꝰ sicut sunt q̄tuor elēnta: ⁊ hoc fm opiōnē antiquoꝝ. In 4° determinat de eisdem fm ꝓpriā opiōnē. ¶ In p̄ libro sic ꝓcedit. p̄ determinat de ꝑfectione mūdi hanc soluens qōnez. vtrū mūdus sit ꝑfectus. 2° aūt de finitate mūdi in magnitudine soluēs qōnē 2ᵃᵐ p̄ncipalē huius libri p̄mi. s. vtrū mūdus sit magnitudo finita vel infinita. 3° determinat de vnitate mūdi. s. vtrū sit vnus solus mūdus vel plures vel saltē possint eē: que est 3ᵃ qō p̄ncipalis huius p̄mi. 4° determinat de ꝑpetuitate mūdi hāc soluens qōnez q̄rtā. vtrū mūdus sit ꝑpetuꝰ. ¶ Scd̄m exigētiā istaꝝ materiaꝝ dn̄o ꝯcedēte q̄sdā ꝯscribā qōnes sup totalē librū Arist. antedictū. In q̄bꝰ si q̄d minꝰ bn̄ dixero benigne correctioni meliꝰ dicētiū me subycio. Pro bn̄dictis aūt nō mihi soli sꝫ magistris meis reuerēdis de nobili facultate artiū parisieñ. q me talia docuerunt peto dari grates ⁊ exhibitionez honoris ⁊ reuerētie. Volo aūt quantū potero sic ꝓcedere: vt dicta in questionibus prioribus deseruiant dicēdis in qōnibus posterioribus ad finē: vt sciestia venist ordinate.

¶ Secundū naturā quidez enim nō est ipsi celo que in rectuz latio. vna enim erat vniuscuiusqꝫ simpliciū. Tex. com̄. XVIII. Questio. I.

ACcedendo igitur ad intētum pro ꝯcludēdo mūdo esse ꝑfectū qō Arist. in p̄ tractatu huius p̄mi libri partialis intēdit ꝯcludere: volo tractare istas q̄nqꝫ qōnes. Quaꝝ p̄ᵃ est ista. Vtrū cuilibet corpi simplici insit nāliter tm̄ vnꝰ motus simplex. 2ᵃ vtrū in mūdo sint q̄nqꝫ corpora simplicia distīcta specie. s. q̄tuor elēnta ⁊ q̄ntā essentia. 3ᵃ vtrū p̄ter dicta q̄nqꝫ corpora simplicia sit ponēdū sextū corpꝰ simplex fm spēm. 4ᵃ vtrū totalis mūdus sit vnū ens ꝯtinuū. 5ᵃ vtrū mūdus sit ꝑfectus. ¶ Ad p̄ᵃᵐ dictaꝝ qōnū ꝓpositaꝝ arguit̄. p̄ ad ptez negatiuā sic. Non cuiuslibet corpis simplicis est motus. Igit̄ nō tm̄ vnꝰ motus. ꝯsñtia nota est de se: ⁊ ꝓbat̄ assumptū. Et p̄ de celo qō est corpꝰ simplex fm Aristo. in lr̄a: ⁊ tm̄ eius nō vꝫ esse motus saltē localis: de quo hic itēdit̄ cuz semꝑ maneat in eodē loco. ¶ Et si dr̄ ꝙ ꝓpter hoc bene ꝯcedit̄ celū nō moueri fm se totū: adhuc tm̄ celū bene mouet̄ fm eius ptes. Arguo ꝙ nō. Nā vtraqꝫ medietas celi ita manet in eodē loco sicut celū: ꝙ pꝫ de medietatibꝰ celi q̄s equinoctialis diuidit abinuicē. 2° vltima sphera est corpus simplex: ⁊ tm̄ nō mouet̄ localr̄: eo ꝙ nō est in loco cū extra ipsaz nō sit locꝰ nec tēpus nec vacuū sic ponit Arist. in lr̄a. 3° pꝫ hoc de totali terra q̄ ponit̄ corpꝰ simplex: ⁊ tm̄ semꝑ manet in medio mūdi ⁊ q̄escit. igit̄ nō cuiuslꝫ corpis simplicis est motus. 4° idē ꝯfirmat̄ auctē illoꝝ astrologoꝝ qui ponūt vltimū celū imobile nō obstāte ꝙ sit corpꝰ simplex. ¶ Scd̄o ad p̄ncipale sic. Nullus motus est simplex. ḡ qō falsa cū hoc supponat̄ in qōne. añs pꝫ. qꝛ ois motꝰ est diuisibilis i ptes fm diuisionē tp̄is in q̄ fit: sic vult Aristo. in 6° physicoꝝ. ḡ nō est simplex. ¶ Cōfirmat̄ idē 2°. ois motꝰ vel est nālis vel violētus: si est nālis sic in fine est velocior q̄ȝ in p̄n°: si violētus: sic in fine est tardior: ⁊ sic ois motꝰ siue nālis siue violētus cōponit̄ ex velociori ⁊ tardiori: q̄re nō est simpˡ. ¶ 3° ad p̄ncipale sic. Quilibet orbis planete est corpꝰ simplex: ⁊ tm̄ ei nāliter insunt plēs motꝰ simplices locales. q̄ȝ vnꝰ est ab oriēte in occidētē ꝑ meridiē fm motū p̄mi mobilis sup polos mūdi. alter aūt est ab occidēte in oriētē ēt ꝑ meridiē sup polos ꝯodiaci: q dr̄ eē motus ꝓpriꝰ illiꝰ orbis ⁊ p̄mus motꝰ raptꝰ. ¶ Nec valet si dicat̄ ꝙ soᵐ vnus istoꝝ motuū est orbi nālis. alter aūt est et violentus: ex eo ꝙ tūc nō ꝑpetuo orbes planetaꝝ talr̄ dictis motibꝰ fuissent moti: cū nullū violētuz diu duret. ꝑ Aristo. in lr̄a: qō tm̄ est falsuz. ¶ 4° ad p̄ncipale sic. Ignis in sphera sua mouetur circulariter vna cū celo: ⁊ cū hoc est mobilis nāliter sursuz: ꝫ ideo eiusdē corpis simplicis sunt plēs motꝰ nāles simplices distincti fm spēm. p̄ᵃ ps añtis pꝫ ꝑ Aristo. p̄ metheo. Et 2ᵃ ps pꝫ ad experiētiā. videmꝰ eni ignē hic iferiꝰ nō ꝓhibitū nālr̄ moueri sursuz. ꝯñtia pꝫ: ex eo ꝙ ignis ponit̄ eē corpꝰ simplex: ⁊ cū hoc motꝰ circularis: ⁊ motꝰ sursuz ponunt̄ esse motꝰ distincti fm spēm ꝑ Arist. in lr̄a. ¶ Et si dicat̄ nō ꝑꝑ hoc igni insunt duo motꝰ quoꝝ vterqꝫ insit ei nālr̄: qꝛ lꝫ vterqꝫ dictoꝝ motuū ei insit: tm̄ solū vnꝰ eoꝝ. s. motꝰ sursum inest ei nālr̄: ⁊ alter. s. motꝰ circularis inest ei violēter. hoc nō valet. Nā tūc nō ꝑpetuo ignis in sphera sua fuisset motꝰ circulariter vna cū celo. Cuiꝰ oppoᵐ ꝯcederet Arist. ꝯñtia tꝫ ꝑ hoc ꝙ nullū violētū diu durat per Arist. in lr̄a. ¶ 5° si terra q̄ ponit̄ eē corpꝰ simplex poneret̄ sursuz ipsa nō ꝓhibita descēderet vno motu simplici vsqꝫ ad spherā aeris. ⁊ vno alio motu simplici distīcto specie a p̄ vsqꝫ ad aquā. deide adhoc alio distīcto specie vsqꝫ ad mediū mūdi. ḡ eiusdē corpis simplicis pñt eē plēs motꝰ nāles simplices. ꝯñtia nota est de se. ⁊ añs q̄tū ad ptē eiꝰ dubiā. ꝓbat̄ ꝑ Arist. in lr̄a. q vꝫ distīguere motꝰ nāles ab inuicē specie fm distōnē specificā terminoꝝ: ad q̄s nō pꝫ ꝙ dicti motꝰ terre sunt ad terminos distīctos spē postq̄ȝ vnꝰ est ad aerē alter ad aquā. Ista aūt distinguunt̄ spē. ¶ 6° motꝰ sursuz ⁊ motꝰ deorsuz sunt motꝰ nāles simplices ⁊ ambobꝰ illis motibꝰ aer q ponit̄ corpꝰ simplex pōt moueri saltē successiue. nā si aer eēt in loco aque moueret̄ nāliter sursum ad locū ꝓpriū. si aūt eēt in loco ignis moueret̄ nālr̄ deorsum ad locū eūdē. ¶ 7° ꝓbat̄ ꝙ idē corpꝰ siſ pōt moueri diuersis motibꝰ simplicibꝰ fm spēm. Nā descēdat vna terra donec tāgat cētrū terre q̄ facto nōdū q̄escit illa terra: sed adhuc mouebit̄ si nō fuerit ꝓhibita donec eius mediū fiat mediū mūdi. Ideo ꝑ illud tp̄s ꝑ qō mouebit̄ postq̄ȝ p̄ tetigit cētrū aliq̄ ps eiꝰ recedet a cētro: ⁊ alia accedet ad cētrū. Et cū a cētro recedere sit ascēdere: ad cētrū accedere sit descēdere: seq̄t̄ ꝙ terre sic mote siſ vna ps ascendit q̄ȝ alia descēdit: ⁊ cū idē sit motꝰ totiꝰ ⁊ ptis ꝑ Arist. in lr̄a. sequit ꝙ illa terra siſ ascēdit ⁊ dscēdit. ¶ 8° ēt ꝓbat̄ ꝙ vnꝰ motꝰ simplex pōt inesse plibꝰ corpibꝰ simplicibꝰ distīctis fm spēm. hoc p̄ pꝫ de motu circulari q inest celo nālr̄: ⁊ etiā igni que ponunt̄ corpora distīncta fm spēm. 2°. nā motū a medio Aris. reputat vnū motū simplicē tali: tm̄ motu sūt

mobilia plura corpora simplicia distīcta fm spēm. s. ignis z aer. ¶ 9°. idē motus simplex fm spēm pōt inesse pluribꝰ mixtis distīctibꝰ fm spēm. igit magis plibꝰ simplicibꝰ distīctis fz spēm. añs pz. q2 plūbū z aurū z multa talia sūt mixta dīa spē: z i sīi oibꝰ eis iest nālr vnꝰ motꝰ simpx. puta deorsū. ꝯñā tz p h̄ ꝙ mixta mouent ad motū elmtoꝝ dñantiū in ipsis sic dic Arist. i lra. In dictis aūt mixtis diuersa dñant elmta seu corpa simplicia. igit zc.

Oppositum

arguitur per Aristo. in litera.

In ista qōne

q̄tuor erūt articuli. ¶ Primus erit iuxta mām pˡ argᵗⁱ. s. vtrū oē corpus nāle sit nālr molᵉ motu locali. ¶ zᵘˢ erit iux māz zˡ argᵗⁱ. s. vtrū aliqs sit motꝰ simplex: z qd debeamus itelligere per motū simplicē: z q̄r sint fm spēm. ¶ 3ᵘˢ erit rn̄salis ad qōnē ppositā: z cū h̄ ad illā dubōnē iuxta mām octaui argᵗⁱ pncipalis. s. vtrū idē motꝰ simplex possit inesse nālr plibꝰ corpibꝰ simplicibꝰ distinctis fm spēm. ¶ 4ᵘˢ erit de motu mixti posiq̄z dcm̄ est de motu simplici iux mām 9ˡ argᵗⁱ.

In primo

artiᶜˡᵒ p̄ ponā descriptiōes q̄rūdā terminoꝝ: qbꝰ oz ptiesvti in sequētibꝰ cū vna diffōne eiꝰ qd est moueri localr. Deide rn̄debo ad articulū. Termini describēdi sūt isti nā: corpꝰ nāle: motꝰ localis: motꝰ nālis: motꝰ violētꝰ. ¶ Uñ nā sic describit zᵒ physicoꝝ. Nā est pnᵐ z cā mouēdi z qescēdi eiꝰ in quo est pᵐ p se z nō fm accñs: z diuidit in mām z formā: z fm h̄ zˣ dz eē pnᵐ motꝰ. s. passiuū z actiuū: passiuū qdē vt mā: actiuū vt forᵃ. ¶ Corpꝰ aūt nāle dz corpꝰ cōpositū ex mā z forᵃ. ¶ Juxta qd dubitat vtrū celū sit corpꝰ nāle. Ad qd dico ꝙ sic si celū capiat p aggregato ex orbe z itellῑntia: q̄ lz nō faciat vnū orbē p inherētiā intellῑntie ad orbē: tñ bn̄ facit vnū cū ipso p q̄dā appropriationē z idistātiā z pn̄tiā eiꝰ ad orbē: z ad quālibet eiꝰ ptē. Si aūt celū capit pro orbe solo cū exclusione itellῑntie: tūc nō diceret ens nāle: sed nā. z vtrū mā vel forᵃ postea dicet. ¶ Alia descriptio. motꝰ localis dz quo aliqd mutat locū formalr fm se vel fm ptes vel mutaret si eēt in loco: qd addo ppter nonā sphērā que mouet motu eiusdē spēi cū motu locali: lz nō mutet locū nec fm se nec fm ptes suas: posiq̄z nec fm se nec fm ptes est in loco. Silr posito ꝙ īfra sphērā lune eēt vacuū: z nihil ibi eēt excepto vno lapide: nō est dubiū qn deꝰ posset adhuc mouere illū lapidē de vno polo ad aliū: z nō nisi motu locali vl motu eiusdē spēi cū ipso nō obstāte ꝙ ille lapis nō mutaret locū posiq̄z nō eēt i loco. Sufficit g ꝙ motu illo formalr mutaret locū si eēt in loco ad hoc ꝙ dicat moueri motu locali vl motu eiusdē spēi cū ipso: de h̄ magis i libꝰ physi. ¶ Alia descriptio. motꝰ nālis dz q fit a pn̄ᵒ actiuo itrīseco vl actiuo extrīseco: dūz tñ pnᵐ passiuū itrīsecū illiꝰ molᵗˢ ad illū motū nāle hēat iclinationē. ¶ Exēᵐ pmi. sic est motꝰ gūis deorsuz. ¶ Exēᵐ scdi. sic est motꝰ ferri ad magnetē vl calefactio aq̄. vñ lz aq̄ calefiat ab extrīseco puta igne: tñ q2 mā aq̄ ad illā calefactionē hz iclinationē pp formā subalē ignis q̄ illā calefactionē ꝯsequtur: inde est ꝙ aq̄ dz nālr calefieri. ¶ Alia descriptio. motꝰ violētꝰ dz q est a pnᵒ extrīseco ad quē motū pnᵐ passiuū mobilis nō hz iclinationē: sic est motꝰ gūis sursuz. istud pz p descriptionē violēti: quā ponit Arist. 3ᵒ ethicoꝝ. vbi dic violētū eē a pnᵒ extrīseco nō ꝯferēte vim passo. i. ad qd passuz nō hz iclinationē nālē. ¶ Dubitat hic q̄re mā aq̄ hz inclinationē nālē ad calefactionē z nō ad motū sursum. ¶ Dico ꝙ iō q2 mā nō appetit accidēnia nec iclinat ad ea nisi pp formā subalē ad quā talia accidētia disponūt: z iō q2 calefactio q̄tū est de se mām disponit ad forᵃᵐ subalē nouā in ipsaz mām itroducēdā: z h̄ nō facit motꝰ localis saltē fm se: iō mā aq̄ bn̄ hz inclinationē nālē ad calefactionē: lz nō ad motū localē aliū ab illo ad quē inclinat forma subalis actualr in ea exn̄s: pp qd cōcedimus bn̄ aquā nāliter calefieri: lz nō cōcedamus ipsaz nālr ascēdere. ¶ Cum istis descriptionibꝰ addo istā suppōnē. s. qd qōlibet corpꝰ nāle hz aliquē locū sibi nālē ipsiꝰ ꝯseruatiuū: ꝙ pz ex eo q2 nos videmus idē corpꝰ in vno loco diutius durare: in alio aūt minꝰ diu. z cū qōlibet ens appetat se permanere. sequit ꝙ qōlibet corpꝰ nāle cū fuerit extra locū suū nālē hz iclinationē ad illū: z cū fuerit in ipso hz iclinationē ad manēdū in eo ppter diutiꝰ ꝯseruari in suo eē. ¶ Tunc sit dictū ꝙ aliqd pōt moueri localr multiplr. Unoᵒ fm se totuz sicut graue deorsuz. Alioᵒ fm ptes sicut celū. ¶ Silr vnoᵒ motu recto: sicut graue cū mouet deorsuz z leue sursuz. Alioᵒ motu circulari: sic mouet celū z ignis in sphera sua. Alioᵒ mere nālr: vt graue deorsuz. Alioᵒ mere violēter: vt graue sursum. Alioᵒ mouet nāliter z volūtarie vt celū. talis eniz motꝰ est orbi nālis: z fit volūtarie ab itelligētia. Alioᵒ nec nāliter nec violēter: sed pter nām: quo mō mouet ignis in sphera sua. Alioᵒ mixtim ex volūtario z violēto: sicut est motꝰ aialis. Alioᵒ mixtiz ex recto z circulari: sicut est motꝰ lapidis trāsuersalis vel motꝰ gūis ad mediū mūdi p arcū cuiꝰ semidiameter mūdi est corda. Istis suppositis pono vnicā ꝯnē rn̄salē ad articulū. s. oē corpꝰ nāle est nālr molᵉ motu locali. pbat. oē qd hz pnᵐ in se actiuū mouēdi localiter: h̄ est nālr mobile localr: sz oē corpꝰ nāle est hmōi. g zc. Maior pz p diffōnē motus nālis pus positā q̄ est cōis oī motui nāli: siue sit alterationis: siue localis: siue cuiuscūq3 aliꝰ vna cū suppōne posita post descriptiōes terminoꝝ dictorū nā corpꝰ nāle zc. sz minor pz p diffōnē corpis nālis vna cū diffōne nāe. ¶ Jux ꝯnē istā dubitat. q̄re dz corpꝰ nāle: nōne sufficeret dicere corpus cum oē corpus sit nāle: z cꝫ. ¶ Dic pōt rn̄deri zᵉ. p ꝯcesso ꝙ oē corpꝰ esset nāle: z oē nāle eēt corpꝰ: tñ addit ly nāle ppter opinionē Platonis qui credidit aliq̄ corpora esse mathematicalia z nō nālia. ¶ Aliter pōt dici negādo ꝙ oē corpꝰ sit nāle. Nā mā est corpꝰ cōsilr forma eq est corpꝰ: cū qōlibet istoꝝ sit lōguz latū z pfundū. Et tñ neutrū istoꝝ est ens nāle sz nā. Silr albedo z dulcedo in lacte sunt corpora cū vtrūq3 illoꝝ sit lōgū latū z pfundū: z tñ neutrū eoꝝ est ens nāle: qd pz p diffōnē entis seu corporis nālis pus positā: lz bn̄ sint entia fm nām. ¶ zᵒ dubitat ꝯ ꝯnē in se: q2 celū est corpꝰ nāle: cū sit vnū de qnq3 corpibꝰ simplicibꝰ nālibꝰ per Arist. in lra. z tñ lz moueat nō nālr: sz violēter moueri vr ex eo ꝙ mouet ab itelligētia q̄ nō vr itrinseca eē celo sz extrīseca. zᵒ. nā bn̄ poīe est esse aliqd corpꝰ nāle: qd tñ nunq̄z mouet localr: z p ꝯñs tale nō vr esse mobile localr. Nā si eēt mobile localr: z nunq̄z moueret poᵃ eiꝰ nālis ad motū eēt frustra: qd vr eē falsuz. cū deꝰ z nā nihil agāt frustra. Assūptū pz. nā poīe est aliq̄z terrā in aliq̄ loco gn̄ari z i eodē corrūpi absq3 h̄ ꝙ vnq̄z moueat localr. ¶ Ad ista ad pᵐ dico ꝙ vtiq3 celū mouet nālr: z vlteriꝰ dico ꝙ mouet a pnᵒ intrīseco p appropriationē z pn̄tiā: puta ab itellῑntia lz nō per inherētiā: z h̄ sufficit ad motū nālē. ¶ Ad zᵃᵐ bn̄ cōcedo ꝙ est poīe aliqd eē corpꝰ nāle qd nūq̄z moueat localr. Et vlteriꝰ dico ꝙ nō est iconueniēs poᵃᵐ aliq̄z frustrari fm idiuiduū: lz sit ipoīe poᵃᵐ nālē frustrari taz fm idiuiduū q̄z fm spēz. Mō dico ꝙ i pposito: lz deā poᵃ frustret fm idiuiduū: tñ ꝯsilis poᵃ in aliq̄ sili reducit ad actū. Uñ lz aliq flores nūq̄z pducāt fructū z poᵃ pducēdi fructū in illis nō reducat ad actū: tñ poᵃ pducēdi fructū i alys eis silibꝰ in spē ad actū reducit. Et ita deꝰ z nā nihil faciūt frustra fm spēm z idiuiduū sꝫ: lz bn̄ fm vnū idiuiduū vel pla solū.

Quantum

ad zᵐ artiᵐ pmittā prius aliq̄s ppōnes tanq̄ suppōnes: z deide ponā aliq̄s ꝯnes rn̄sales ad artᵐ. Suppōnes erūt iux qd nōis motꝰ simplicis. ¶ Et sit h̄ pᵃ suppō. ꝙ motꝰ localis nō dz simplex

per priuationē

per pnationē cōpōnis ex ptibus q̄titatiuis.pz:qꝛ cū glibz motꝰ sit cōposituꝰ ex ptibꝰ q̄titatiuis cū sit de nuō ꝯtinuoꝝ vel successiuoꝝ nullus motꝰ eēt simpx. Cuiꝰ oppm dic Aris. ¶ 2a suppō est ista. ꝙ motꝰ nō dr simplex p pnationē cōpōnis ex ptibꝰ:q̄ꝝ vna sit velocior vl tardior q̄ȝ alia. Nā tūc motꝰ nālis terre deorsuz sm semidiametrū mūdi vel ptē eiꝰ nō eēt simpx cū i fine sit velocior q̄ȝ i pnº. Cuiꝰ oppm itez dic Aris. ¶ 3a suppō. nec motꝰ dr simpx p pnationē cōpōnis ex ptibꝰ qbꝰ vna ps mobilis moueť velociꝰ ꝛ alia tardiꝰ. Nā tūc totalꝭ motꝰ celi ipsi celo coextēsus nō eēt motꝰ simpx:qd est falsuz.ꝛ ꝯ Aris.ꝯña pz ex h.qꝛ ptes celi q̄ sūt iux equoctialē moueť velociꝰ q̄ȝ ptes celi q̄ sūt iux polos: postq̄ȝ i eodē tpe describūt plus de spatio vero vl imaginato. ¶ 4a suppō. nec motꝰ dr simplex pp h ꝙ molē tali motu motū sit figꝰ simplicis ꝛ regularis:qꝛ nō obstāte ꝙ terra eēt valde irregularis figꝰ adhuc motꝰ eiꝰ deorsuz diceret simplex. ¶ 5a suppō. nec motꝰ dr simplex pp simplicitatē subē mote. Nā tē motꝰ elntoꝝ nō eēt simpx:cū qdlz elntorū sit cōpm ex mā ꝛ forā. Silr motꝰ gūis mixti deorsuz nō eēt simpx pp ꝯsilez rōnē qd Aris. negaret:qꝛ tale mixtū nālr moueť tali motu simplici ad motū elnti pdn̄antis in ipso. ¶ 6a suppō. nec motꝰ dr simpx pp h ꝙ fit sup spatio simplici. nā tūc motꝰ gūis q fieret sm lineā trāsuersalē rectā eēt simpx:qd est falsuz.qꝛ cōponeť ex recto ꝛ circulari. Silr ēt motꝰ mole fabri eēt simpx:qꝛ fit sm spatiū simpx.s. lineā circularē:ꝛ tn̄ h ē falsuz:qꝛ motꝰ mole fabri cōponiť ex motu pulsus ꝛ tractꝰ. ¶ 7a suppō ē ista. ꝙ motꝰ dr simx: ex eo ꝙ fit p lineā breuiorē p quā pt fieri ad mem mūdi vl a medio mūdi.s.sm semidiametrū mūdi vel ptē eiꝰ absq̄ȝ h ꝙ aliqd pticipet de circuitione vel circa mediū mundi sm lineā circularē vel ptē eiꝰ absq̄ȝ h ꝙ pticipet aliqd de descēsu ad mediū vl ascēsu a medio ita ꝙ simplicitas motus attēdiť in ordine ad mediū mūdi. ¶ Ex q̄ seqť datis duobꝰ mobilibꝰ eq̄lr distātibꝰ a medio mūdi vtriq̄ȝ eque velociter descēdētibꝰ ad mediū mūdi. vno tn̄ descēdēte p semidiametrū mūdi. altero aūt p arcū cuiꝰ semidiameter mūdi eēt chorda. pm moueret motu simplici. 2m aūt nō:qꝛ 2m nō descēderet p lineā breuiorē p quā pōt:sꝫ p lineā curuā aliqd pticipās de circuitione in eiꝰ descēsu:ꝛ incidētalr addo ꝙ in eodē casu illa duo mobilia:lꝫ eq̄ velociter descēderēt:nō tn̄ eq̄ velociter mouerenť:qꝛ illud qd descēderet p arcū velociꝰ moueret cū in eq̄li tpe plus ptrāsiret de spatio:qꝛ ptrāsiret arcū q̄n reliquū ptrāsiret chordā. arcꝰ aūt est maior chorda:eq̄ velociter tn̄ descēderet:qꝛ eq̄liter cētro approping̃ret:ita ꝙ motꝰ velocitas mensurať penes trāsitū spatij maioris vl minoris in tāto vl in tāto tpe:descēsus aūt velocitas penes approximationē maiorē vl minorē ad mediū mūdi in tāto vl in tāto tpe. ¶ Iuxta illaz ppōnē seu suppōnē dubitať pō q̄tū ad motū rectū. nā seqreť ꝙ aliqd totū moueret motu simplici. cuiꝰ tn̄ q̄libz medietas moueret motu cōposito. pbať ꝯña. nā sit vna terra pura vniformis in gūitate sꝫ ptes eiꝰ q̄ descēdat sic ad cētrū mūdi ꝙ pūctꝰ in medio eiꝰ imaginatꝰ describat semidiametrū mūdi:ꝛ in eiꝰ descēsu illa terra ꝯdēseť:in isto casu totalis terra moueť motu simplici:ꝛ tn̄ q̄lz medietas vr eē mota motu cōpoto ex descēsu ꝛ aliq̄li circuitiōe:postq̄ȝ nulla eiꝰ medietas descēdit p semidiametrū mūdi. Alr pt argui h idē sic ponēdo talē casuz ꝙ sit aliq̄ terra pura q̄ i eiꝰ descēsu rarefiat vsq̄ȝ.s.ad istās mem tpis mēsuratis descēsuz:sp pūcto medio ipsiꝰ terre manēte i semidiametro mūdi:ꝛ pꝰ mem istās tpis terra illa eō ꝯdēseť. In isto casu pūctꝰ mediꝰ totalꝭ terre dscribit semidiametrū mūdi. q̄libz aūt medietas describit q̄si arcū cꝰ semidiameter mūdi est chorda. q̄re q̄lz medietas terre sic mote vr eē mota motu cōpoto totali terra mota motu simplici. ¶ Ad illud rńdeo cōcedēdo ꝯnē.s.ꝙ aliqd corpꝰ totale moueť motu simplici cuiꝰ q̄libz medietas moueť motu cōposito:cū q̄ bn̄ stat ꝙ medietates ille sil sūpte mouenť motu simplici cū ille medietates sil sūpte nō sint aliud q̄ȝ illud totū. ¶ 2o dubitať iuxta eādē suppōnē q̄tū ad motū circularē. nā si ipsa eēt va seq̄reť ꝙ eccētricꝰ solis vl alicꝰ alteriꝰ planete nō moueret motu simplici:qd tn̄ ē fl̄m:ex eo ꝙ orbis eccētricꝰ est corpꝰ simpx. cuilz aūt tali debeť motꝰ simpx p Arist. in lr̄a. pbatio ꝯñe.qꝛ eccētricꝰ lꝫ moueat circa cētrū mūdi:tn̄ aliqd de ascēsu ꝛ descēsu pticipe vr:ex eo ꝙ aliq̄ eiꝰ ps efficiť aliqn̄ cētro mūdi ppingor aliqn̄ remotior. cētro aūt mūdi approping̃re est descēdere:ꝛ a cētro mūdi elōgare ē ascēdere. g̃c. ¶ Propť istā rōnē ꝛ pp q̄sdā alias rones Com. negauit eccētricos de qbꝰ videbiť plus postea. Sꝫ ad ipaz p aliq̄s volētes sustinē eccētricos rńdeť:ꝛ ꝯcediť ꝙ eccētrici moueť motu simplici:ꝛ q̄n dr aliq̄ ps eccētrici:aliqn̄ efficiť cētro ppigor ꝛ aliqn̄ remotior. bn̄ ꝯcedūt:sꝫ negāt ꝙ pp h eccētrici nō moueāť motu simplici:qꝛ dn̄t simplicitatē motꝰ circlaris nō attēdi penes motū circa cētrū mūdi:sꝫ circa cētrū ppriū corpis:mō eccētrici nūq̄ȝ efficiunť q̄tū ad aliq̄s suas ptes aliqn̄ ppinqores cētris pprijs aliqn̄ remotiores. Sꝫ sp manēt eq̄lr distātes ab eis:sꝫ breuiter istud saluā gr̄a sic dicētiū nō vr mihi valere:qꝛ si simplicitas motꝰ circularis attēdereť reu cētri pprij corpis moti:tūc mola fabri moueret circularr motu simplici:qd est fl̄m. ꝛ credo ꝙ silr met credāt h rē fl̄m. ꝯña nō est de se:ex eo ꝙ sp ptes mole fabri i eiꝰ motu circulari manerēt eq̄lr distātes a cētro ppo illiꝰ mole. falsitas ꝯñtis pz. pō qꝛ motus mole fabri cōponiť ex pulsu ꝛ tractu. 2o qꝛ i tali motu vna ps mole ascēdit relliq̄ descēdēte. q̄re motꝰ eiꝰ nō vr eē simplex. ¶ Alr igr̄ dōz ē ad illā rōnē sustinēdo eccētricos:ꝙ vtriq̄ȝ motꝰ coꝝ est simpx:cū dicis ꝙ p coꝝ motū aliq̄ eoꝝ ptes efficiūť aliqn̄ cētro ppigores aliqn̄ remotiores. ꝯceo. Et q̄n vlteriꝰ dicebať iō aliqn̄ descēdūt ꝛ aliqn̄ ascēdunt. negr ꝯña:pp h ꝙ nō oē cētro mūdi approping̃re est descēdere:nec oē a cētro mūdi elōgari ē ascēdere:sꝫ solū qd fit ifra orbē lune i sphera actiuoꝝ ꝛ passiuoꝝ. ¶ Adhuc dubitať de motu epicli circa cētrū ppriū verū sit simpx vl cōpositꝰ. Ad qd aliq dn̄t ꝙ si nos pōimꝰ eccētricos n̄ ē necm̄ ponē epiclos:ꝛ iō si epicli nō ponūť nō oꝫ q̄rere de motu coꝝ an sit simpx vl cōpositꝰ:de h tn̄ veꝝ sint ponēdi epicli vl nō cū eccētricis videbiť i 2o bo. ¶ Istis psuppositis sit h pa ꝯña. aliqs de fcō ē motꝰ simpx circlaris nālꝭ. pz ō motu celi q est circa mem mūdi absq̄ȝ h ꝙ aliqd pticipet de ascēsu vl descēsu. ¶ 2a ꝯ. aliqs pt eē motꝰ simpx rectꝰ nālꝭ. pz h. nā terra pt moueri vsus mem mūdi:ꝛ ignis pt moueri a medio absq̄ȝ h ꝙ iꝰ in coꝝ motibꝰ aliqd pticipent de circuitione. ¶ 3a ꝯ. ꝙ som sūt duo motꝰ simplices nāles sm gꝰ.s.rectꝰ ꝛ circularis. pz h. qꝛ tot sūt magnitudines simplices penes q̄s sumiť simplicitas motꝰ.s.linea recta directe tēdēs ad mem vl a meo:ꝛ linea circularis circa meo sm oēz pūctū eq̄lr distās a meo. ¶ 4a ꝯ. tres sūt motꝰ simplices nāles sꝫ spēz subalternā. pz h. qꝛ rectꝰ subdiuidiť.s.i motū sursū ꝛ motū deorsuz. ¶ 5a ꝯ. pl̄es q̄ȝ tres sūt motꝰ nāles simplices sm spēm spālissimā. pz h. qꝛ pl̄a sūt corpa simplicia q̄ȝ tria distincta sꝫ spēz spālissimā:ꝛ vnūq̄dq̄ȝ corpꝰ simpx sm spēz spālissimā deternat sibi motū nālē distinm sm spēm spālissimā vt postea pbabiť. ꝛ sic sit dcm̄ ō istis duobꝰ artilis vt occurrit.

Quātuz ad 3m artim ppmitto aliq̄s suppōnes. q̄ꝝ pa est ista. ꝙ aliqd pōt imaginari moueri motibꝰ plibꝰ simplicibꝰ 2r. Uno sil. Aliō successiue. 2a suppō aliqd pōt imaginari moueri sil plibꝰ motibꝰ simplicibꝰ 3r. vnoꝰ ꝙ eq̄ pō ꝛ eq̄ velociter moueať illis motibꝰ simplicibꝰ. 2o ꝙ moueať plibꝰ motibꝰ simplicibꝰ nō eq̄ pō:sꝫ moueať vno ex se:ꝛ alio ad motū alteriꝰ cōiuncti cū eo. 3o ꝙ mo-

neaẽ motu mixto ex duobꝰ simplicibꝰ sicut ex motu recto ꝛ circulari. ¶ Tūc sit pᵐ ꝯ. ipoſſe est aliqd moueri siƚ plibus simplicibꝰ motibꝰ eq̄ p̄ ꝛ eq̄ velociter. pȝ h: ex eo qꝛ fm h opteret ꝙ idẽ siƚ ꝛ seƚ eẽt i diuersis locis postq̄ motꝰ simplices sunt ad diuersa loca. ꝛ ꝑ istud motꝰ localꝭ dr̃ a motu alterationis. nã istud bñ est poſſe de motu alterationis ꝙ aliqd siƚ altereẽ diuersis alterationibꝰ. vñ bñ poſſe est ꝙ aliqd siƚ itẽ velociẽ albefiat sic calefit. ¶ 2ª ꝯ. aliqđ simpˣ pōt moueri siƚ plibꝰ motibꝰ. 2ᵒᵉ pȝ de sphera soƚ q̄ moueẽ motu ꝑꝓo ꝛ motu circlari diurno q̄r vterq; ẽ motꝰ simpˣ. ȝ nō moueẽ ilƚ eq̄ p̄ cū nō vterq; eoꝝ sit ei nãƚ: ȝ vnꝰ eoꝝ iest sibi ꝑter nãm. ¶ 3ª ꝯ. idẽ simpˣ bñ p̄t moueri siƚ plibꝰ motibꝰ simplicibꝰ. 3ᵒᵉ pȝ h: qꝛ aliq̄ terra pura p̄t siƚ descẽdere ꝛ aliq̄ƚr cẽtrũ circuire: sic si aliq̄ terra descẽderet sup aliq̄ȝ tabulã trãsuersaƚr positã: ȝ veꝝ est ꝙ h nō est corpi simplici mere nãle. ¶ 4ª ꝯ est 1ª. aliqđ simpˣ p̄t siƚ moueri plibꝰ motibꝰ 2ᵒ ꝛ 3ᵒᵉ. pȝ h vt si aliq̄ terra pura descẽderet supra aliq̄ȝ tabulã trãsuersaƚr positã: ꝛ illa tabƚa moueret ꝑ tali descẽsu ad altã p̄tẽ: puta ad latꝰ: tūc illa terra siƚ moueret plibꝰ motibꝰ simplicibꝰ 2ᵒ ꝛ 3ᵒᵉ. ȝ sic dixi taƚ motꝰ nō eẽt ei mere nãƚ. ¶ 5ª ꝯ. ipoſſe est idẽ corpꝰ simpˣ siƚ moueri nãƚr plibꝰ motibꝰ. Probaẽ 1ª ꝯ: ex eo ꝙ corpꝰ simpˣ nō hȝ i se nisi vnã forᵃᵐ simplicẽ q̄ apta nata ẽ illđ iclinare ad vnũ loᵐ soⁿ: ꝛ ꝑ ꝯñs ꝑductiua i ipo solũ vnꝰ motꝰ ad illũ locũ vƚ in illo loco cū idẽ simpˣ iq̄tũ idẽ ſꝑ aptũ natũ sit facẽ idẽ vƚ iclinare ad idẽ. ¶ Cōfirˣ h. qꝛ vniꝰ corpis simplicis fm spẽȝ nō ẽ nãƚr nisi vnꝰ locꝰ fȝ spẽȝ. igr̃ ẽt nō nisi vnꝰ motꝰ localꝭ specificꝰ fȝ nãm. ꝯñã nō ẽ de se: qꝛ motꝰ localꝭ dr̃ eẽ taƚ: qꝛ ẽ ad talẽ locũ vƚ i tali loco. añs pȝ. 4. pby. ¶ 6ª ꝯ. ipoſſe est idẽ corpꝰ simpˣ nãƚr moueri plibꝰ motibꝰ simplicibꝰ fm spẽȝ successiue. pȝ ꝑ rōnẽ p̄cedẽtis ꝯnis. ¶ Sȝ ꝯ h dubitaẽ. nã aq̄ moueẽ nãƚr deorsuȝ: ꝛ cū h aliqñ moueẽ sursuȝ nãƚr in sequẽdo aereȝ attractũ sursum in fistula violẽter. ¶ Rñr ꝙ simpˣ moueri plibꝰ motibꝰ simplicibꝰ fm spẽm distinctꝭ itelƚr 2ˣ. Vnoꝰ sic ꝙ qlȝ illoꝝ motuũ sit sibi ꝑpriꝰ. Alioꝰ ꝙ vnꝰ illoꝝ sit sibi ꝑpriꝰ ꝛ alter nō: ȝ cōis ei ꝛ cuilȝ alteri corpi. Tūc dico ꝙ p̄ mō ipoſſe ẽ alicꝰ corpis simplicia eẽ pl̃es motꝰ nãles: ȝ 2ᵒᵉ bñ. Vñ ꝙ aq̄ sic nãƚr ascẽdat aere añ ipsaȝ moto sursuȝ ꝑ violẽtiã ne fieret vacuũ nō solũ ꝯuenit aq̄: ȝ cuilȝ corpi h accideret ꝙ ꝯsiƚi mō eẽt situatũ ad aerẽ sic motũ violẽter. ¶ Istã soƚonẽ aliꝗ dicũt sub aliꝗs vbis ꝙ vniꝰ corpis simplicis foᵐ est vnꝰ motꝰ nãƚ fm spẽȝ ꝯueniẽs ei fȝ nãȝ ꝑpriã. nihilominꝰ nihil ꝑhibȝ alicꝰ corpis simplicis fȝ spẽȝ eẽ pl̃es motꝰ distictos fȝ spẽȝ: q̄ꝝ vnꝰ eẽt ei nãƚ fȝ nãm ꝑpriã. alter ãt eẽt et nãlis fȝ nãȝ seu iclinationẽ cōeȝ sibi ꝛ aliꝗs. ¶ 7ª ꝯ. vnꝰ motꝰ simpˣ fm spẽȝ nō iest nisi vni corpi simplici fm spẽm. pȝ h. qꝛ ex q̄ forᵃ corpis simplicꝭ nō iclinat nisi ad vnũ motũ simplicẽ ꝛ forᵉ disticte fm spẽȝ iclinãt ad distictos motꝰ fm spẽȝ. seq̄ẽ ꝙ vnꝰ motꝰ simpˣ fm spẽm nō iest plibꝰ corpibꝰ distictis fm spẽȝ. aƚr eni forᵉ disticte fm spẽȝ iclinarẽt ad idẽ: qđ est falsuȝ. ¶ Ex his seq̄ẽ ꝙ motꝰ circlaris q̄ moueẽ ignis i sphera sua nō est nãƚ igni. nã igni iest nãƚr motꝰ sursuȝ q̄ distinguiẽ spẽ a motu circulari ꝑ p̄cedẽtẽ articulũ. si igiẽ cū hoc eidẽ motꝰ circulatis eẽt nãƚ eidẽ corpi simplici fȝ spẽm iẽẽnt ei nãƚr pl̃es motꝰ simplices fȝ spẽȝ qđ est ꝯ 5ᵃᵐ ꝯneȝ. ¶ Et ꝯfirmaẽ h aƚr. nã motꝰ circularis iest nãƚr celo qđ mō suppono. si igiẽ ẽt inesset igni nãƚr idẽ motꝰ simpˣ fm spẽȝ ineẽt nãƚr plibꝰ corpibꝰ simplicibꝰ distictis fȝ spẽm: qđ est ꝯ 7ᵃᵐ ꝯnẽ. ¶ Dico 2ᵒ ꝙ motꝰ circularis nō iest igni violẽter pȝ h. qꝛ tūc illi motui circulari eẽt motꝰ sursuȝ qui est nãƚ igni ꝯrãꝰ: ꝛ cū eidẽ motu ignis sursũ sit motꝰ ignis deorsũ ꝯrãꝰ vni fm spẽȝ pl̃a fm spẽȝ eẽnt ꝯrã: qđ est ꝯ 3ᵐ artᵐ. in lr̃a. ¶ 3ᵒ dico ꝙ aliqs ẽ motꝰ q̄ nō ẽ nãƚ nec violẽtꝰ pȝ ꝺ motu circulari ignis i sphera sua. ¶ Dico 4ᵒ. ꝙ taƚ motꝰ dr̃ inesse igni ꝑter nãȝ cū sit ei ipertinẽs: nec seq̄ẽ ad nãm ignis nec repugnat eidẽ: tale ãt ẽ alicui ipertinẽs ꝛ ꝑter nãȝ. ¶ 5ᵒ eniȝ dico ꝙ nō ois motꝰ sursuȝ ab oi motu deorsum dr̃t spẽ. pȝ: qꝛ aer exñs i loco terre vƚ aq̄ nãƚr moueẽ sursũ ad locũ ꝑpriũ. exñs aũt i loco ignis nãƚr moueẽ deorsũ ad locũ eũdẽ. mō si isti duo motꝰ differãt spẽ: tūc eiusdẽ corpis simplicis eẽnt pl̃es motꝰ nãles: qđ est ꝯ 6ᵃᵐ ꝯnẽ. ¶ 6ᵒ dico: ꝙ ad h ꝙ motꝰ sursuȝ ꝛ motꝰ deorsuȝ distiguanẽ spẽ oȝ ꝙ sint ad terᵐⁿᵒˢ distictos spẽ q̄les sũt motꝰ deorsũ terre ꝛ motꝰ sursũ ignis. ¶ 7ᵒ dico: ꝙ nō ois motꝰ deorsũ cū oi motu deorsuȝ est eiusdẽ spẽi. pȝ h. qꝛ ex q̄ iaȝ terra moueẽ nãƚr deorsũ q̄ȝ aq̄ opteret ꝙ plibꝰ corpibꝰ simplicibꝰ idẽ motus fȝ spẽȝ eẽt nãƚ: qđ ẽ ꝯ 7ᵃᵐ ꝯnẽ. ¶ 8ᵒ dico: ꝙ ad h ꝙ motꝰ deorsuȝ ab alio motu deorsũ diat spẽ nō sufficẽ ꝙ illi motꝰ sint ad diuisos terᵐⁿᵒˢ i spẽ. Nã tūc terra i descẽdẽdo de loco ignis ad locũ ꝑpriũ moueret diuisis motibꝰ i spẽ: qꝛ in tali motu ipsa venit ad diuisos terᵐⁿᵒˢ i spẽ. puta ad locũ aeris ad locũ aq̄ ꝛ ad locũ terre q̄ sũt loca diuia spẽ: ȝ ꝯñs ẽ fƚm. nã tūc eidẽ corpi simplici: ineẽnt nãƚr pl̃es motꝰ distincti fm spẽm: qđ est fƚm. ꝛ ꝯ 6ᵃᵐ ꝯnẽ. ¶ 9ᵒ dico: ꝙ ad h ꝙ motus deorsuȝ ab alio motu deorsuȝ differat spẽ: oȝ ꝙ terᵐⁱ ad q̄s vltimate tẽdũt diant spẽ: ꝛ ꝑꝑ h. qꝛ terra in descẽdẽdo nō tẽdit vltimare nisi i vnũ terminũ fm spẽm: iō est ꝙ totalis ille descẽsus est vnꝰ in spẽ: ȝ qꝛ terra ꝛ aq̄ siƚ descẽdẽtibꝰ de loco ignis ipsa terra ꝑ suũ motũ tẽdit vltimate i terminũ distinctũ spẽ a terᵐⁿᵒ ad quẽ vltimate tẽdit aq̄ ꝑ suũ motũ: inde est ꝙ illi descẽsus dĩnt abinuicẽ spẽ. cōsiƚi mō dicaẽ de motu sursuȝ: sicut iaȝ dcm̃ est de motu deorsum. ¶ 10ᵒ dico: ꝙ si pōtmꝰ orbes celestes distigui abinuicẽ spẽ: nō ois motꝰ circularis cū oi motu circulari est eiusdẽ spẽi. nã aƚr idẽ motꝰ simpˣ cōpeteret nãƚr plibꝰ corpibꝰ simplicibꝰ fm spẽm: ꝛ iō fm h oȝ ponere ꝙ loca nãlia ipsoꝝ orbiũ distiguanẽ fm spẽm: ꝛ fȝ h motꝰ circularis orbis ipsiꝰ soƚ ẽ alteriꝰ spẽi a motu circulari orbꝭ lune ꝑꝑ qđ lȝ vterq; eoꝝ sit circa cẽtrũ mũdi: tñ vnꝰ est in vno loco fm spẽm: ꝛ alter in alio: ꝛ fm h lȝ solũ sint duo motꝰ simplices fm gꝰ solũ tres fȝ spẽȝ subalternã: tñ sũt valde pl̃es fȝ spẽȝ spãlissimã fȝ ꝙ pl̃a sũt corꝑa simplicia disticta fȝ spẽȝ spãlissimã mobilia ad diuersa loca i spẽ vƚ i diuersis locis i spẽ.

Quantuȝ ad 4ᵐ artiᵐ restat videre de motu mixti. vtrũ ipȝ moueaẽ ad motũ elẽnti p̄dñantis in ipso: ꝛ qꝛ i ista dubitatiōne ꝑsupponiẽ ꝙ vnũ elẽtũ p̄dñeẽ. p̄ dicã quō h itelligiẽ: ꝛ deiñ rñdebo ad artᵐ. vñ ex libꝰ de gnōne suppono ꝙ forᵉ subales elẽntoꝝ nō remanẽt i mixto. Ex q̄ stati ꝯcludo ꝙ i mixto nō est dñiũ alicꝰ elẽnti fȝ forᵃᵐ subalẽ: nec ꝑ ꝯñs fȝ nãȝ eiꝰ ꝑꝑe dictã: qꝛ nã nō dr̃ ꝑꝑe nisi de mã ꝛ forᵃ subali. vt pȝ 2ᵒ pby. mō de mã nihil ẽ ad ꝑpᵐ. qꝛ in ꝑpoᵗᵒ itẽdimꝰ de dñio elẽnti i mouẽdo actiue. mã aũt nulliꝰ est actiuitatis sic bȝ oñdi circa p̄ᵐ pby. ¶ 2ᵒ ꝯcludo ex eodẽ ꝙ si dicimꝰ aliqđ elẽtũ dñari i mixto: illud dñiuȝ dȝ attẽdi fȝ q̄litates derelictas ex elẽntis vƚ siƚes q̄litatibꝰ nãlibꝰ elẽntoꝝ. de talibꝰ q̄litatibꝰ est distiguẽdũ. nã q̄dã sũt q̄litates elẽntoꝝ q̄ dñr q̄litates alteratiue: sic sũt caliditas humiditas sicᵗᵃˢ ꝛ friᵗᵃˢ ꝛc̃. De dñio aũt elẽnti i mixto fm tales q̄liᵗᵉˢ nō itẽdimꝰ in ꝑpoᵗᵒ. qꝛ claꝝ est ꝙ fm dñiuȝ taƚ q̄litatis nō moueẽ mixtũ: ex eo ꝙ in ferro ignito dñaẽ caliditas ignis vƚ ꝯsiƚis ẽẽ: ꝛ tñ nō ꝑpter h ferrũ ignitũ ascẽdit. Alie ãt sũt q̄liᵗᵉˢ nãles elẽntoꝝ q̄ dñr nō alteratiue: ȝ localr motiue sic sũt iste q̄liᵗᵉˢ. s. grauitas ꝛ leuitas. De dñio aũt elẽnti i mixto fm aliq̄ȝ illaꝝ q̄litatũ itẽdimꝰ i ꝑpoᵗᵒ. ¶ Hoc viso rñᵒ ad artiᵐ. ꝛ suppono p̄ ꝙ q̄litas motiua alicꝰ grauis vƚ leuis nãƚ siuẽ nō trahit sursuȝ nec deorsũ. pȝ h: ex eo ꝙ si eẽt aliqs i fũdo mariꝗ ꝛ hẽret cẽtũ dolia aq̄ supra se vƚ mille nō ꝑꝑ h sentiret pōdus: ꝛ tñ sentire oberet si oppᵐ suppōnis eẽt veꝝ. ¶ 2ᵒ ẽt suppono grauẽ vƚ leuẽ: tūc cẽ nãƚr locatũ.

quãdo est

quādo est sub leuiori ipso: ꝛ sup grauius ipso. vñ si in sphera ignis eēt vas plenū aq̄ adhuc lignū natās sup ipam eēt locatū nāliter. ¶ Silr̄ si aer eēt in vna fouea bñ ꝓfunda in terra: vñ tñ nō eēt sup ipz aliqđ grauiꝰ ipo eēt nālr̄ sitꝰ. vñ nālis ordo grauiū ꝛ leuiū est ḡuiora eē sub leuioribꝰ ꝛ leuiora eē sup grauiora. ¶ 3° suppono ꝙ qualitas motiua grauis vel leuis tūc trabit sursuz vel deorsuz qñ est inālr̄ sitū vt qñ ḡue est sup leuiori eo vel leue sub grauiori ipso. ¶ Deīde suppono ignē eē iter oia ḡuiora ꝛ leuiora leuissimū: ꝛ aerē eē minꝰ leuē: ꝛ deīde aquā eē magis grauē: ꝛ deinde eē terrā ḡuissimā. ¶ Tūc sit pª ꝯ. ipole ē ꝙ i aliq̄ mixto sit eq̄lr̄ de ḡuitate ꝛ leuitate. ꝓbaꝛ. nā qñ eēt eq̄litas i ḡuitate ꝛ leuitate q̄ dñt q̄litꝰᵉˢ motiue oporteret ꝙ eēt ieq̄litas i calitate ꝛ friditate q̄ dicūꝛ q̄litates actiue vel alteratiue: ꝛ tūc ꝑ actionē calitatis ꝛ friditatis adiuicē statī fieret grauiꝰ vel leuiꝰ. Assūptū ꝓbaꝛ. Naz videmꝰ ꝙ cū magna calitate stat magna ḡuitas sic i ferro ignito. Jo si eēt i aliq̄ tm̄ de leuitate sic de ḡuitate oporteret i illo eē maiorē caliditatē q̄ꝫ i ferro ignito: ꝛ sufficeret i eodē eē modicū vel nihil de friditate: ꝛ si sic statī ꝑ actionē calitatis illud fieret leuius: ꝛ sic nō maneret ꝑ tps eq̄lr̄ graue ꝛ leue: qđ itēdo ꝑ ꝯnē. ¶ 2° si eēt aliqđ tale illi nō posset assignari locꝰ nālis: ꝛ tñ oī corpi eīnali locꝰ nālis ē assignādus. assūptū ꝓbo: qꝛ si aliqs locꝰ nālis posset illi corpi assignari ille maxie videreꝛ eē iter duo eīnta grauia ꝛ leuia: sꝫ ꝓbo ꝙ nō. naz sit vnū tale corpꝰ ꝑ aduersariū mixtū eq̄lr̄ ex ḡuitate ꝛ leuitate: ꝛ sit figure q̄drate ꝛ vna medietas eiꝰ sit ḡuis ꝛ alia leuis: ꝛ sint distīcte ille medietᵃᵗᵉˢ abinuicē ꝑ lineā rectā q̄ ex vna pte derelinq̄t totā ḡuitatē illiꝰ corpis ꝛ ex alia pte totā leuitatē: tūc si tale corpꝰ nālr̄ locareꝛ iter duo eīnta graue. s. ꝛ leue: oporteret ꝙ medietas eiꝰ tota grauis eēt i loco eīnti ḡuis: vt in aq̄. v̄ g. ꝛ medietas eiꝰ tota leuis eēt i loco eīnti leuis: vt i loco aeris: sꝫ ꝓbo ꝙ h̄ ē ipole ex eo ꝙ linea diuidēs supficiē ꝯuexā aq̄ a supficie ꝯcaua aeris ē circularis ex eo ꝙ eīnta sunt rotūde figᵉ vt postea ꝓbabiꝛ. mō si dcm̄ corpꝰ dcō mō eēt nālr̄ locatū: oporteret ꝙ linea recta distiguēs eiꝰ medietatē grauē a medietᵗᵉ leui oīno illā lineā circularē diuidētē eīnta ꝓxima abinicē: puta aerē ꝛ aquā cooptiret: qđ ē ipole: qꝛ oporteret dictā lineā rectā i dcō casu dictā lineā circularē vel ꝯtigere vl̄ eē chordā eiꝰ: sic clare pꝫ ꝯsideranti: ꝛ q̄liercūqꝫ reī vtiqꝫ aliqd de ḡuitate eēt in loco leuis vel aliqd de leuitate eēt i loco grauis: ꝛ sic illud corpꝰ nō eēt nālr̄ sitū. ¶ 2ª ꝯ. mixtū nō moueꝛ sꝫ nāz eīnti p̄dn̄antis i ipso itelligēdo ꝑ nām q̄litatē motiuaz sic dcm̄ est. ꝓbaꝛ. nā sit vnū mixtū i sphera aeris i q̄ sint duo gradus de ḡuitate terre: ꝛ duo de ḡuitate aq̄: ꝛ duo de leuitate aeris: ꝛ tres d̄ leuitate ignis. Claꝝ ē ꝙ i h̄ mixto vincit leuitas: qꝛ ḡdus sil̄ ꝯiuncti sūt gnqꝫ: ꝛ gradus ḡuitatis nō sūt nisi 4ᵒʳ: ꝛ tñ nō ꝑꝑ h̄ dcm̄ mixtū moueꝛ sursuz: lꝫ leuitatis sit moueri sursuz. pꝫ h̄ ex eo ꝙ i casu dicto soluz tres gradus leuitatꝫ ignis trabūt sursū ꝑ 3ᵃᵐ supponē postq̄ꝫ ipi sūt nō nālr̄ siti. sꝫ duo ḡdus leuitatꝫ aeris: nec trabūt sursū nec deorsuz ꝑ pᵃᵐ supponē. mō tres ḡdus leuitatꝫ ignis nō pñt sup 4ᵒʳ ḡdus ḡuitatis duos. s. aq̄ ꝛ duos terre. ¶ 2° nā oleū est vnū mixtū i q̄ vīnaꝛ aer: ꝛ tñ nō moueꝛ nec ascēdit sic aer. pꝫ h̄. nā oleū i aere descēdit sic pꝫ ꝑ expientiā: ꝛ tñ aer i aere nō descēderet sic pꝫ ꝑ pᵃᵐ supponē. ¶ Juxta istā ꝯnē cū adiutorio supponis pᵉ īfero duo corręªpro melīꝰ itelligēdo ꝯnē sequētē. ¶ Et sit pᵐ istud ꝙ pole est motū nālez mixti in fine eē tardiorē q̄ꝫ in pnᵒ. pꝫ h̄. q̄ eēt vnū mixtū i quo eēnt tres gradus ḡuitatis terre: ꝛ tres gradus grauitatis aq̄: ꝛ duo leuitatis aeris: ꝛ duo leuitatis ignis: ꝛ sit illud mixtū in sphera ignis i descēsu talis mixti poª motiua est sicut 8° qꝛ tam aer q̄ꝫ aqua q̄ꝫ terra trabūt deorsuz ꝑ supponē tertiā: ꝛ resistētia est sicut vnū. nā pono ꝙ mediū extrinsecū resistat sic vnū: tūc illud mouebiꝛ vsqꝫ ad ꝯuexum aeris exclusiue a ꝓportione 8° ad vnū. Sed diceres nōne cū illa resistētia extrinseca resistūt ēt duo gradus leuitatis ignis. Dico ꝙ nō q̄ꝫ diu illud mixtuz est in sphera ignis. nā in pᵃ suppone dictū est ꝙ ḡuitas vel leuitas in loco nāli eiꝰ cuiꝰ est nec trabit sursuz nec trabit deorsuz. deinde aūt qñ dictū mixtū ꝑuenit ad aerē: tūc resistētia efficiꝛ maior. nā tūc illi duo ḡdus leuitatꝫ ignis resistūt cū nō sint nāliter siti: ꝛ poª motiua efficiꝛ minor: qꝛ ampliꝰ duo gradus leuitatis aeris nō trabūt deorsuz: sꝫ solū tres ḡuitatis terre: ꝛ tres ḡuitatis aq̄. ꝛ ꝑ ꝯñs illud mixtū tardiꝰ moueꝛ in aere q̄ꝫ mouebaꝛ i igne: ꝛ ꝑꝑ ꝯsilē rōnē tardiꝰ mouebiꝛ in aqua q̄ꝫ moueaꝛ in aere. Sic igiꝛ pꝫ q̄ꝺ dcm̄ mixtū motū nālr̄ moueꝛ in fine tardius q̄ꝫ in pnᵒ. ¶ 2° īfero ꝙ est pole aliqđ ḡue velociꝰ descēdē i pleno q̄ꝫ i vacuo. nā si sit vnū mixtū ex 4ᵒʳ gradibꝰ ḡuitatis terre: ꝛ 4ᵒʳ aque: ꝛ 4ᵒʳ ḡdibꝰ leuitatis aeris: ꝛ tribꝰ leuitatꝫ ignis: ꝛ sit i sphera ignis plena q̄ resistat extrīsece vt vnū. īfra aūt spheraꝫ ignis sit vacuū vsqꝫ ad cētrū mūdi: isto casu posito illđ mixtū descēdet i sphera ignis resistēte sic vnū a ꝓportōe. 12. ad. 1. qꝛ tā aer q̄ꝫ aq̄ q̄ꝫ terra trabit deorsū ꝑ 3ᵃᵐ supponē cū sint inālr̄ sita ꝑ eādē cū adiutorio q̄rte: ꝛ solū meᵐ extrinᵐ resistit vt vnū. leuitas. n. ignis ñ resistit i sphera sua. ¶ Deinde qñ illđ mixᵐ ꝑtigit ad vacuū vbi nēret eē aer ampliꝰ 4ᵒʳ ḡdus q̄litatꝫ motiue aeris nō trabūt deorsū: sꝫ solū 4ᵒʳ aq̄: ꝛ 4ᵒʳ terre: ꝛ tūc tres ḡdus q̄litatꝫ motiue ignis resistūt. ꝛ ꝑ ꝯñs tale mixᵐ i vacuo descēdēt a ꝓportōe octo ad tria qđ pus descēdebat i pleno a ꝓportōe. 12. ad vnū. mō ꝓportio. 12. ad vnū maior q̄ꝫ ꝓporᵒ octo ad tria: ꝛ cū ꝓporᵒ velocitatꝫ i motibꝰ sequaꝛ ꝓporⁿᵉˢ poᵉʳ mouētiū ad suas resistētias: queādᵐ cōiter ꝯcediꝛ: seqꝛ dictū mixᵐ velociꝰ moueri in pleno q̄ꝫ i vacuo. ꝗ ꝛc̄. ¶ 3ª ꝯ. mixᵐ moueꝛ sꝫ q̄litatē vel q̄litᵗᵉˢ eīnti: vel eīntoꝝ bñtē: vel bñtes viniz i trabēdo sursuz vel deorsuz: ꝛ h̄ itēdit Arꝫ. qñ dicit mixᵐ moueri sꝫ nām eīnti p̄dn̄antis i ipo. Jsta ꝯ pꝫ ex eo ꝙ si ē vnū mixᵐ bñs de q̄liᵗᵉ motiua ignis duos ḡdus. de q̄liᵗᵉ motiua aeris tres: de q̄liᵗᵉ motiua aq̄ 4ᵒʳ: de q̄liᵗᵉ motiua terre gnqꝫ: ꝛ sit in sphera ignis iuxᵃ ea q̄ dicta sūt nō soluz ḡuitas terre trabit deorsuz cū ḡuitate aq̄: sꝫ vna cū eis trabit ēt ḡuitas aeris: ꝛ sic nō moueꝛ sꝫm q̄liᵗᵉˢ motiuā vniꝰ eīnti sꝫ pluꝫ deorsuz trabētiū: sꝫ cū ꝑuenit ad locū aeris nō ampliꝰ q̄litas motiua aeris trabit: sꝫ solū q̄litas motiua aq̄ ꝛ terre. Cū āe ꝑuenit ad aq̄ꝫ nō vlteriꝰ descēdit ꝑꝑ h̄ ꝙ tot sūt ibi: tūc gradus trabētes sursuz q̄t deorsuz. vñ cū ē i aq̄ q̄litas motiua aq̄ nō trabit sursū nec deorsuz iuxᵃ pus dcā: sꝫ solū. 5. ḡdus ḡuitatꝫ terre trabūt deorsuz: ꝛ tot ḡdus leuitatꝫ trabūt sursuz. s. tres aeris ꝛ duo ignis q̄ sil̄ iuncti sūt ēt. 5. ꝛ ꝑꝑ h̄ ē qđ oleū descēdit i aere: sꝫ nō descēdit ī aq̄: qꝛ qñ ē i aere q̄litas motiua aeris q̄ ē in ipo nō trabit ad vnā ptē nec ad aliā: sꝫ ḡuitas aq̄ ꝛ terre in ipa trabūt deorsū. qñ āt ꝑuenit ad aq̄ꝫ ḡdus ḡuiᵗᵃᵗⁱˢ aq̄ nō ampliꝰ trabūt iuxᵃ pus dcā: sꝫ soᵐ ḡuitas ipsiꝰ terre: sꝫ tūc resistit q̄litas motia aeris q̄ pus nō resistebat q̄ nō ꝑmittit qđ ḡuitas terre trabat oleū vlteriꝰ deorsū: ꝛ ꝑꝑ ꝯsilē cāꝫ lignū descēdit in aere: sꝫ nō descēdit in aq̄.

Tunc ad rōnes p̄ncipales. ¶ Ad pmā. non cuiuslibet ꝛc̄. negaꝛ añs. ad ꝓbationē: celū est corpus simplex: ꝛ tñ nō moueꝛ: dico ꝙ imo: ꝛ dico vlterius ꝙ lꝫ sꝫm se totū cathegoreᶜᵉ acceptū maneat in eodē situ: non tñ oēs eiꝰ ptes sꝫm quācūqꝫ diuisionē imaginariā accepte. vñ lꝫ medietas celi ex vna pte equinoctialis maneat i eodē situ: ꝛ medietas eius ex alia pte equinoctialis: silr̄ vñ si celū imagineꝛ diuidi taliter qualr̄ diuidūt ipm colurī: ꝛ circulus meridianꝰ nō est aliq̄ ps celi sꝫm illā diuisionē q̄n mutet situ saltē celi iferius exñtis in loco qđ notāter addo ꝑꝑ vltimā spherā q̄ nō est in loco ipsaꝫ circūdāte. ¶ Ad 2ᵃᵐ ꝯfirmatōeꝫ dico: ꝙ imo vltima sphera moueꝛ: ꝛ ii dicis h̄ eēt motu locali: dico ꝙ veꝝ est vl̄ motu eiusdē spēi cū mo-

tu locali: ⁊ tale nō opz eē fm locū: sz sufficit q̄ eēt fz ipsuz mutatio fm locū si mobile tali motu motū eēt i loco ipm circūdāte. ¶ Ad 3m ↄfirmationē q̄ erat de terra q̄ est corpus simplex: ⁊ tñ ei non debet mot⁹ simpl: dico qḋ imo ei debet mot⁹ simplex: tu dicis ipsa sp q̄escit i medio mūdi: dico q̄ h̄ nō ipedit qn ei debeat mot⁹ simpl q̄ moueret si eēt ex locū sibi nālē: ⁊ h̄ sufficit. ¶ Ad 4m ↄfirmationez nego opionē illoꝝ q ponūt aliqḋ celū imobile ⁊ h̄ iuxta dicta Phi. ¶ Ad 2m pncipale qd sit dōm claꝝ est ex 2o arti°. ¶ Ad 3m pncipale dico: q̄ lz orbis planete moueaꝶ plibus motib⁹: nō tñ qlibet illoꝝ iest ei nālr: sz vnus solū: ⁊ qñ dicebaꝶ alter q̄ ierit ei violēter. nego: sz bñ iest ei pter nām. vñ dictū erat in 3o arti° q̄ nō ois mot⁹ est nālis vel violentus: sz bñ aliqs iest mobili pter suā nāz sic mot⁹ circularis igni i sua sphera. ¶ Per h̄ idē pz ad 4m pncipale de motu ignis nāli sursuz ⁊ motu circulari ignis i sphera sua. nō cui vterqz coꝝ ē ēt nālis. vñ dico q̄ mot⁹ circularis ignis in sphera sua nō est ei nālis: nec pp h̄ opz q̄ isit ei violenter: sz bñ isit ei pter suā nāz: nec est incōueniēs tale eē ppetuū ⁊ diuturnare: cū h̄ nō repugnet nāe alic⁹. vñ qz motui circulari nullus alter mot⁹ est ↄ̃rius: sic Arist. dicit i lrā. ēt mot⁹ circularis nulli iest violēter. ¶ Ad 5m pncipale pz ex 9o correlario posito in 3o arti°. ¶ Ad 6m pz ex 5o corre° eiusdē tertij articli. ¶ Ad 7m ↄcedo q̄ i dicto casu vna ps ascēdit qñ alia descēdit: nec h̄ est icōueniēs. ⁊ qñ di q̄ eadē terra sil ascēdit ⁊ descēdit. nego ↄñaz: ⁊ qñ dicebaꝶ idē ē motus toti⁹ ⁊ ptis: h̄ itellr sic. si est aliqḋ ens hōgeneū: sicut est aq̄: tūc mot⁹ q est nālis toti fm spēz ēt est nālis pti. ¶ Ad 8m nego q̄ idē mot⁹ fz spēz spālissimā isit plib⁹ corporib⁹ simplicib⁹ distinctis fm spēz: ⁊ qñ di mot⁹ circularis inest nālr celo. ↄcedo: ⁊ ēt iest nālr igni in sphera sua. h̄ nego: sz bñ iest ei pter suā nām: nec pp h̄ iest ei violēter sic dcm̄ ē prius. ¶ Ad ↄfirmationē pz ex 9o corre° tertij arti. ¶ Ad 9m pncipale ↄcedo añs: sz nego ↄñaz: ⁊ qñ dicebaꝶ: in mixtis diuersis fm spēz dñanꝶ diuersa elmēta fz spēz: bñ ↄcedo: ⁊ h̄ fm qlitcs elmtoꝝ alteratiuas: cū q̄ bñ stat q̄ i diuersis mixtis fz spēz possit dñari idē elmtū fz qlitcs motiuas: de qb⁹ est sermo pñs sicut dictū est prius. Et hoc de qōne.

¶ Propter qḋ ex oibus vtiqz his aliqs syllogizans credet q̄ est aliqḋ preter corpora q̄ hic ⁊c. Textu cōmēti decimisexti. Qō. II.

SEcūduz ppositoꝝ erat. Utrū i mūdo sint qnqz corpa simplicia spē distincta. s. 4or elmta ⁊ celū seu qnta eēntia. Et argr p̄ q̄ nō sic. celuz nō ē alteri⁹ nāe a 4or elntis. q̄ nō sunt qnqz corpa simplicia ⁊c. ↄña nota ē de se. añs pbaꝶ. Et p̄ q̄ nō sit alteri⁹ nāe ab eis i suba. nā fz astrologos aliquę ptes celi sic aliq̄ signa ʒodiaci dñr eē ignea: aliqua aerea: aliq̄ aq̄tica: aliq̄ terrea. ¶ Cōfirmaꝶ h̄ ēt auctē pithagorico p̄ q pōnunt celū eē de nā ignis. ¶ 2o pbaꝶ q̄ nec celū est alteri⁹ nāe ab elntis q̄tū ad q̄ltes motiuas sic sūt grauitas ⁊ leuitas. p̄ qz celū ē corp⁹ leuissimū. pbaꝶ h̄: qz celū oib⁹ aliys supeminet. Tale aūt dz leuissimū p Ar. i lra. 2o qz nisi vn⁹ orbis celestis eēt lenioz alio nō videreꝶ rō: q̄re vn⁹ orbis eēt sup aliū ⁊ ali⁹ ifra aliū. ¶ 3o nā sic sub grauissimo ptes sub terra nihil ē positū: ita sup leuissimuz sic est ignis nihil vz eē ponēdū: ⁊ qz sup ignem est celū. Jō ignis nō vz eē leuissim⁹: ⁊ p ↄñs aliqd vz eē leui⁹ ipo: qḋ nō vz esse aliud q̄ celū. ¶ 4o si ad imaginationē aliq̄ ps celi eēt in aere ascēderet. ⁊ p ↄñs eēt leuis. q̄ vz q̄ ptes celi sint eiusdē nāe cuz elntis leuib⁹. añs pbaꝶ: qz si illa ps celi nō ascēderet: tūc maneret q̄escēs. vel igiꝶ nālr. ⁊ h̄ nō: qz non eēt in loco sibi nāli nec violēter: qz tūc loc⁹ violēt⁹ aeri eēt idē parti celesti nālis: qḋ est falsuz. Et ex alio: qz si eēt ibi violēter cū nullū eēt phibēs vtiqz videreꝶ ascēdere. ¶ 5o planete q sūt ptes celi: aliqñ ascedūt: ⁊ aliqñ descēdūt qḋ nō vz eē nisi eēnt nālr leues. añs pbaꝶ ex eo q̄ p eoꝝ motū in suis eccētricis ⁊ epiciclis: aliqñ efficiunꝶ cetro mūdi ppinqores: aliqñ remotiores: sz h̄ nō vz eē aliud q̄ aliqñ ascēdere ⁊ aliqñ descēdere. ¶ Deide 3o pbaꝶ q̄ celū non sit alteri⁹ nāe ab elntis q̄tū ad qlitcs p̄mas seu alteratiuas q̄ sūt calitas friditas ⁊c. Nā fm Astrologos aliq̄ ptes celi sunt calide: aliq̄ fride: aliq̄ hūide: sic pz de signis ʒodiaci q̄ sūt aries: taurus ⁊c. pz h̄ de planetꝭ. silr q̄ꝝ aliq dñr excellēter calī: aliq excellēter frid: aliq excellēter hūidi: aliq excellēter sicci: aliq vo medio mō se hñtes. ¶ Deide 4o probaꝶ q̄ celū sit eiusdē nāe cū elntis q̄tū ad qlitcs ↄñtes qlitates p̄mas: sic sunt raritas: dēsitas: color ⁊c. pz h̄ p̄: qz aliq̄ ps celi dz eē rarior ⁊ aliq̄ dēsior. vñ 2o h⁹ dic Arist. q̄ stella est densior ps sui orbis. pz h̄ ex alio: qz stelle apparēt diuersoꝝ coloꝝ. mars. n. appet rube⁹. saturn⁹ aūt plūbi coloris. mō fm Arist. raritas ⁊ dēsitas ⁊ color sunt qlitates cōsequētes qualitates p̄mas.

Oppositum vult Aristo. in littera.

Ista questio faciliter soluiꝶ suppositis his que dicta sunt in precedenti qōne.

Sit ergo p̄a ↄ. q̄ pter celū sunt duo corpa simplicia fm gen⁹. s. graue ⁊ leue occupātia totū mūdoz iferiorē vna cū mixtis. Probaꝶ. nā tot sūt mot⁹ nāles simplices fm gen⁹ corpoꝝ elntariū. s. sursuz ⁊ deorsuz. cuilibet aūt eoꝝ corrñdet vni cū corp⁹ simplex fm gen⁹. tota rō pz ex his q̄ dicta sūt in pcedēti qōne. ¶ 2a ↄ. pter celuz 4or sūt corpora simplicia fz spēz spālissimā distīcta. s. aq̄: terra: aer: ⁊ ignis: vna cū mixtis totalē mūdū iferioꝝ ē occupātia. de terra q̄ sit ⁊ silr de aq̄ pz ad sensūz. de aere āt q̄ sit pbaꝶ: qz nisi eēt aer nō possez videre faciē tuam mihi obiaz. n. nō eēt me⁹iter me ⁊ te p qḋ possent multiplicari spēs faciei tue ad oculū meū. Un̄ 2o d̄ aia dic Cōmē. si eēt vacuū iter oculū ⁊ visibile ipm visibile nō videreꝶ: qz pp defectū medij nō eēt subz i q̄ recipeꝶ spēs mltiplicata ab obo ad oclm. De igne āt q̄ sit supi⁹ i ↄcauo orbis lūe. ex h̄ pz q̄ sp ignis h̄ iferi⁹ exñs ascēdit sursū. si ñ fuerit phibit⁹: qḋ nō eēt nisi supi⁹ eēt ignis nālr situat⁹. 2o ↄfirmaꝶ p hoc q̄ i supma regiōe aeris ē valde magna calitas itātū q̄ ibi iflāmanꝶ exhalatiōes grosse ⁊ magne ex qb⁹ gñanꝶ coete sic pz ex p̄ metheo. ¶ 2o ad ↄnē pnci¹ᵉˢ: tot sꝶ corpa simplicia i isto mōdo iferiori distin⁹ fz spēz ⁊ nō plꝰ: q̄t sūt cōbinatiōes qlitatū p̄maꝝ poles: q̄ sūt calitas: friditas: hūiditas: ⁊ siccitas: sz istoꝝ qlitatū imagiabiles sunt sex cōbinatiōes: q̄ꝝ solū. 4. sūt poles. pz h̄. Nā p̄a est calitatis cū friditate: ⁊ illa ē ipolis qz ↄ̃rioꝝ. 2a hūiditatis cū siccitate: ⁊ illa silr est ipolis qz ↄ̃rioꝝ. 3a calitatis cū siccitate: ⁊ illa ē p igne. 4a calitatis cū hūiditate: ⁊ illa est p aere. 5a friditatis cū siccitate: ⁊ illa ē pro aq̄. ¶ Breuiter illa rō nō est ppria pñti pposito: sz magis ptinet ad 2m librū de gnōne pp h̄: qz in pposito nō itēdim⁹ iuestigare numeꝝ corpoꝝ simpliciū ex nuō qlitatū alteratiuaꝝ nec ex politate cōbinatiōis eaꝝ: sz magis ex nuō ⁊ distīone motuū localiū simpliciū pp qḋ arguaꝶ 3o ad dictā ↄnē sic. Solū sunt. 4. mot⁹ simplices nāles corpoꝝ elntariū distincti fm spēz spālissimā. s. vn⁹ simplr deorsuz: sic mot⁹ simplr grauis. 2⁹ ē motus deorsuz: sz nō simplr sicut est mot⁹ grauis fm qd: qlis est mot⁹ simplr aque. 3⁹ est mot⁹ simplr sursuz sic est motus simplr leuis. 4⁹ est mot⁹ sursuz nō simplr sic est motus leuis fz qd: cuiusmodi est mot⁹ aeris: sicut pōt patere ex precedēti qōne. Et cū cuilibet motui simplici naturali debeat corrñdere vnū corpus simplex: cui ille isit nālr ⁊ nulli alteri distincto ab ipso fz spēz: sic pz ex eadē qōne: ideo pcise erūt q̄tuor correlaria simplicia elntaria distincta specie specialissima sicut sunt precise quatuor motus

simplices recti distincti ſm ſpēm ſpecialiſſimā appropriati corporibꝰ simplicibus iſtuꝫ mundū īferiorē occupātibꝰ dicto mō. ¶ Tertia ꝯclō. preter ꝓdicta corpora ſimplicia ponēduꝫ eſt vnū aliud corpꝰ ſimplex. ſ. celuꝫ ſeu qnta eēntia. ꝓbaꝛ: qꝛ ex ꝑcedēte qōne ꝑter motus ſimplices rectos ſurſum ꝛ deorſuꝫ eſt vnus alter motꝰ ſimplex. ſ. circularis. Et cū omni motui ſimplici ſm ſpēm corrñdeat ſolū vnuꝫ corpus ſimplex ſm ſpēꝫ ſicut ſepe ante dictū eſt. Ideo cū motibꝰ rectis ſimplicibꝰ corrñdeant q̄tuor elīta ſimplicia oportuit vt motui circulari corrñdeat vnuꝫ corpꝰ ſimplex diſtinctū ab alijs cui ille motꝰ circularis iſit nāliter ꝛ illud corpus vocamus celū ſeu qntā eēntiaꝫ. ¶ Quarta ꝯ. illud quintū corpus ſimplex: nec eſt graue: nec leue. ꝓbaꝛ. nā ſi ſic ipſum eēt nāliter mobile motu recto: ꝛ ſic vni corpori ſimplici ineſſent nāliter plēs motꝰ ſimplices. ſ. rectus ꝛ circularis: qd̄ eſt ꝯ dicta in ꝑcedēti qōne. ꝯñā tꝫ. ꝑ hoc q celo ineſt nāliter motꝰ circularis. ¶ Quinta ꝯclō. illud quintū corpus ſimplex nobilius eſt alijs quatuor corporibꝰ ſimplicibꝰ. ꝓbaꝛ hoc: qꝛ nāliter ineſt ei motus nobilior. ſ. motus circularis qui eſt nobilior motu recto: ex eo q ipſe eſt ſm lineā nobiliorē. ſ. circulareꝫ q̄ eſt nobilior ꝛ ꝑfectior linea recta ex eo q linee circulari nō pōt fieri additio: ꝛ hoc arguit ꝑfectioneꝫ. linee aūt recte pōt fieri additio. igiꝛ ꝛc̄.

Ad rationes. In oppoſitū diſtinguēdū eſt q aliqd dicitur eſſe calidū vel humidum igneū vel aqueū dupl̄r. Uno mō formal̄r ī quo eſt calitas tanq̄ in ſubō. Alio mō virtual̄r in quo nō eſt calitas ſimpliciter tanq̄ in ſubō: ſꝫ ipm ſit ꝓductiuū caliditatis: ꝛ differūt ſic q calm̄ formal̄r eſt calefactiuū per cōtactū. Calidum vō virtual̄r nō: ſed ſolū lumine vel influētia. Dicunt ſcdō q calidū formal̄r in agēdo repatiꝛ vel ſaltem pōt repati ꝛ alterari a ſuo ꝯrio. calidū aūt virtualiter nō. Differunt 3°. qꝛ calidū formal̄r ipediꝛ per iterpoſitū: ſed calidū virtualiter nō ipediꝛ in calefaciēdo niſi quātū ad actionē quā hꝫ ꝑ lumē ꝛ nō quā facit ꝑ īfluentiā. ¶ Ex hoc ḡ dico ad ꝑmā rōneꝫ qñ dicebaꝛ celuꝫ eſt eiuſdeꝫ nature in ſubā cuꝫ elītis. nego: ꝛ qñ dicebaꝛ aliqne ptes celi ſūt ignee ꝛc̄. dico q hoc veꝝ eſt virtual̄r: ſed nō formal̄r. vñ ſi formaliter eēt igneū tūc haberet ꝯriuꝫ ꝛ ſic eſſet alterabile. ꝛ per ꝯñs generabile ꝛ corruptibile: qd̄ eſt falſuꝫ. vnde q aliqne partes celi ſunt ignee ꝛ aliqne aquee virtualiter hoc eſt ad iſtum ſenſuꝫ q tales efficiūt in iſtis inferioribꝰ qualitates ſimiles qualitatibꝰ ignis. Aliqne aūt q̄litates ſiles qualitatibus aque: ꝛ ſic de alijs. ¶ Deinde ad auctem pithagoricoꝝ dico q pithagorici erant talis opionis: ſꝫ alterius opinionis erat Ariſto. ꝛ ſui ſequaces. ¶ Ad ſcdāꝫ nego q celuꝫ ſit eiuſdē nature cū elītis quātū ad q̄litates motiuas. Et qñ dicebaꝛ q celuꝫ eſt corpꝰ leuiſſimū. nego: ꝛ qñ dicebaꝛ leuiſſimuꝫ eſt qd̄ oibꝰ ſupeminet alijs ꝛ ſupfeꝛ. iſtud bene cōcedo ſi alijs ſupfeꝛ motu recto: ſic nō eſt de celo. nā eſt ſolū mobile motu circulari ſicut pꝫ ex ꝑcedētibus. Uel ſic: leuiſſimuꝫ eſt qd̄ oibus alijs ſupeminet veꝝ eſt: ſi oibꝰ alijs ſupemineret īfra ſpherā lune exiſtēs. ſ. īfra ſpheram actiuoꝝ ꝛ paſſiuoꝝ. ¶ Ad ꝯfirmationē dico q vnus orbis nō ꝓꝑ hoc eſt ſuꝑ aliū: qꝛ ſit leuior: ſꝫ iō qꝛ nobilior. ¶ Ad aliā cōfirmationē dico: q nō opꝫ q ſi ſub grauiſſimo nihil eſt. q ḡ ſuper leuiſſimū nihil ſit: qꝛ lꝫ nihil poſſet poni ſub cētro: tñ bene aliqd pōt poni ſuꝑ circūferētiam. ¶ Ad aliā qñ dicebaꝛ de maſſa celi exiſtēte in aere aliqui dicūt q hoc eſt ipoſ̄e: ꝛ qꝛ ad ipoſſibile ſeqtur qd̄libet: ad hoc ſeqtur dictā maſſaꝫ aſcēdere ꝛ dictā maſſaꝫ nō aſcendere. ¶ Aliter pōt dici q talis maſſa celi nō aſcēderet ꝓꝑ hoc q nō haberet in ſe pn̄ motus ſurſum vel deorſuꝫ. Et qñ Ariſto. dicit q corpus nāle ſi ſit extra locū ſuuꝫ moueꝛ nāliter ad illum. hoc debet itelligi de corporibꝰ nālibꝰ mobilibus motu recto: ꝛ nō de celo: qꝛ nec celuꝫ nec aliq̄ pars eius pōt poni extra locū ſuuꝫ nāliter: ſꝫ bene ſupernāliter. Et qñ dicebaꝛ. ſi talis maſſa quieſceret vel nāliter vel violenter: dico q nullo iſtoruꝫ modoꝝ: ſed bene quieſcit ꝑter nām. vñ imaginādū eſt q ſicut motus circularis nō ineſt alicui corpori violēter cū ei nō ſit alter motꝰ ꝯrius. ſꝫ quibuſcūqꝫ ineſt ꝛ nō nāliter eis ieſt preter nām. Ita dico q corporibꝰ nāliter mobilibꝰ motu circulari nō ineſt aliqua quies violenta: ſed ſi ineſt eis aliquo ineſt preter naturaꝫ. ¶ Ad aliaꝫ cōfirmationē dico: q partes celi nō aſcēdunt neqꝫ deſcēdūt: ſꝫ aliqne efficianꝛ aliqñ centro ꝓpingores aliqñ remotiores: qꝛ ſicut dictū eſt prius in alia qōne non oē centro mundi ꝓpinquare eſt deſcēdere: nec oē a centro elōgari eſt aſcēdere: ſꝫ ſolū qd̄ fit itra ꝯcauū orbis lune in ſphera actiuoꝝ ꝛ paſſiuoꝝ. ¶ Ad tertiā rōnē ꝑncipalē ſoluitur ꝑ hoc q aliqne ptes celi bene ſunt calide vel frigide virtual̄r ſed nō formal̄r. ¶ Ad 4^{m} dico: q in celo lꝫ reperianꝛ aliqne qualitates ſiles qualitatibꝰ ſecūdis ſicut ſunt raritas dēſitas ꝛc̄. Ille tñ nō ſunt eiuſdem rōnis cū qualitatibus ſcdis repertis in iſtis īferioribꝰ: qa tales reperte in celo nō generanꝛ ex actionibꝰ ꝛ paſſionibꝰ qualitatuꝫ primarū adinuicē ſicut reperte in iſtis īferioribus: queādmodum dicit Cōmētator in ſuo tractatu de ſuba orbis.

¶ Manifeſtū aūt ex dictis qa ꝛ numerū impoſſibile plēm dictoꝝ corporū ſimpliciū ꝛc̄. Textu cōmenti vigeſimitertij. Queſtio. III.

Tertium ꝓpoſitoꝝ erat. Utrū ꝑter 4^{or} elīta ꝛ celū ſit ponēduꝫ 6^{m} corpꝰ ſimplex. Et argr̄ ꝙ q ſic. nā ſicut poniꝛ vnū corpꝰ ſimplex mobile motu ſimpl̄r ſurſuꝫ: ꝛ vnū aliud mobile motu oppoſito. ſ. ſimpl̄r deorſuꝫ: ita vr̄ eē ponēdū vnū corpꝰ mobile motu circulari: ꝛ h̄ eſt celū: ꝛ vnuꝫ aliud mobile motu oppoꝰ motui circulari: ꝛ ſic erūt ſex. ſ. quatuor elīta mobilia motibꝰ rectis: ꝛ qntū. ſ. celū mobile motu circulari: ꝛ ſextū mobile motu oppoꝰ. ¶ 2°. nā ſicut ponunꝛ duo corpora ſimplicia motu recto mobilia: puta graue ꝛ leue: ita debēt poni duo corpa ſimplicia motu circulari mobilia. ¶ 3°. nā pōt eē ſextū corpꝰ ſimplex 7^{m} 8^{m} ꝛ 9^{m}. lꝫ talia corpora nō moueantur aliquo motu.

Oppoſitum vult Ariſto. in littera.

In iſta qōne erunt duo articuli. Primꝰ erit iuxta mām ꝑmi argumenti. ſ. vtrū motui circulari ſit aliqs motus ꝯrius. Secūdus erit de queſito.

De primo ſciēdū eſt q in ꝓpoſito nō itēdimus de ꝯrietate ꝓpōnū nec terminoꝝ. hec enī ꝑtinēt ad logicū: ſꝫ i ꝓpoꝰ itēdimꝰ de ꝯrietate reꝝ vel modoꝝ ſeu diſpōnū: quō calitas ꝛ friditas ſūt ꝯria. Sil̄r locꝰ ſurſuꝫ ꝛ locꝰ deorſuꝫ ſunt ꝯria. ꝛ ſil̄r motꝰ ad ſurſuꝫ ꝛ motus ad deorſuꝫ. ¶ Itē de ꝯrietate formaꝝ nihil ꝓnūc ad ꝓpoſitū: ſꝫ de ꝯrietate locoꝝ ꝛ motuū. Et anq̄ tēdeaꝛ ad articulū ponēde ſūt aliq̄ ſuppōnes. Et pᵃ ſit iſta: q ad ꝯrietatē locoꝝ reqriꝛ maxia diſtātia nō ſimpl̄r ſꝫ in illo gñe. ſ. ſm dīas loci q̄ ſūt ſurſuꝫ ꝛ deorſuꝫ. Uñ magis diſtāt duo extrema totiꝰ diametri ſphere corruptibiliū q̄ cētrū ꝛ circūferētia: ꝛ tñ iſta extrema nō ſūt loca ꝯria. Et iō illa diſtātia maxia q̄ faꝛ ad ꝯrietatē locoꝝ accipiēda ē nō ſꝫ totalē diametrū ſphere corruptibiliū: ſꝫ ſꝫ ſemidiametꝝ eiuſdē. 2ᵃ ſuppō. ad h̄ q loca ſint ꝯria reqriꝛ q hēant ꝯrias virtutes. ſ. potētias cōſeruādi ꝯria. vñ i loco ſimpl̄r ſurſuꝫ ē poᵃ cōſeruādi leuiſſimū. In loco aūt ſimpl̄r deorſuꝫ eſt poᵃ cōſeruādi grauiſſimū. Leuiſſimū aūt ꝛ grauiſſimū ſūt ꝯria. 3ᵃ ſuppō. q ad ꝯrietatē motuū localiū quatuor reqrunꝛ.

Primo ꝙ sint de locis cōtrarijs ad loca ꝯtraria. Scḋo requirit ꝙ fiant per lineā breuissimā .s. rectā. Tertio requiritur ꝙ fiant per eandē lineā equiualentē. Quarto reqrit ꝙ si vnus eoꝝ est naturalis alicui alter sit violentus eidē. ¶ Iuxta p̄mū sequit: ꝙ mot⁹ ad latus nō sunt ꝓprie ↄrij: q2 possibile est talia loca nō eē ꝓprie ↄria. ¶ Propter 2m sequit motū circularē motui recto nō esse ↄriū ꝓpter h q2 motus circularis nō fit per lineā breuissimā ꝑ quā pōt fieri .s. rectā: nec etiā aliquē motū factū per lineā curuā eē cōtrariū motui facto per lineā rectā ex eo; q2 tunc plura essent vni ↄria: qḋ est cōtra Aristo. in littera. ꝯña tenet per h ꝙ multis modis pōt fieri mot⁹ ꝑ lineā curuā. ¶ Propter 3m sequit ꝙ poſſe est aliqua duo moueri motib⁹ ↄrijs: ⁊ tñ cōtinue distabūt equalr sicut si aliqua terra descenderet de sphera ignis deorsū ad centrū ex vna parte cēlri ⁊ describeret semidiametrū sphere corruptibiliū: ⁊ pro tūc vna alia terra moueret sursū versus circūferentiā ꝑ aliā semidiametrū sphere corruptibiliū ex alia pte cētri: tunc iste due terre mouerent motib⁹ ↄrijs: ⁊ tñ equalr distarēt in fine ⁊ in p̄n°: q2 vtrobiq3 per semidiametrum mundi. ¶ Propter 4m seqt ꝙ motus terre deorsū nō est ↄrius motui ignis deorsū ex eo ꝙ vterq3 ẜm spēm est nālis terre. ¶ Tunc sit ꝯclo rñsalis ad articulū: nullus motus est cōtrarius motui circulari celi. ꝓbat p̄mo ex pte locoꝝ: q2 ad ↄrietatē motuū reqrit ↄrietas locoꝝ. modo oriens ⁊ occidens a qbus ⁊ ad que est motus celi nō sunt loca ↄria: q2 sunt eque sursum ⁊ eque nālia cuilibet pti celi: ita ꝙ eque nāliter est sol in oriēte sicut etiā in occidente. ¶ Scḋo q2 motus circularis celi est de eodē in idem: ⁊ ita eēt si fieret ecōuerso. ergo nō est ibi cōtrarietas. ¶ Tertio motus circularis celi sufficit ad acquirēdum oēs differētias pōnis. igitur frustra poneret alius motus alterius speciei sibi cōtrarius: sed sic nō est de motib⁹ rectis. ¶ Deinde scḋo ꝓbat eadē ꝯclo sic. si motui circulari eēt aliquis motus cōtrarius ille posset eē in rex nā: sed hoc est falsū. ꝯña pz ex hoc: q2 si vnū ↄrioꝝ est in nā nō repugnat esse reliquū. falsitas ꝯñtis pz: q2 si talis motus posset esse oporteret ꝙ fieret per eandē viā oīno vel equiualentē opposito per quē fit motus celi ab oriente in occidēs per meridiē postq̄ talis motus eēt tali motui celi ↄrius: sed talis motus nō pōt esse ex eo ꝙ ꝑpetuo celū mouebit ab oriēte in occidētē ꝑ meridiē: ⁊ ideo nunq̄ erit aliqs motus ab oriente in occidentē per septētrionē saltē per eandē viam ⁊ sup eisdē polis ⁊ super eandē axem. p̄mus eniꝫ ꝓpter sui ꝑpetuitatem. scḋꝫ nunq̄ fieri ꝑmittit. ¶ Si aūt dicat si vnus orbis puta supior moueret ab oriēte in occidentē per meridiē motus alteri⁹ orbis sub illo est sibi ↄrios si fiat ab oriēte in occidentē per septētrionē. ꝓbo ꝙ nō: q2 tales mot⁹ nō fiunt oīno per eandē viā nec equalentē ex eo ꝙ mot⁹ orbis superioris fit ẜm maiorē circulationē: ⁊ motus orbis īferioris fit ẜm minorē: ⁊ ex alio q2 vnus illoꝝ motuū nō ipediret aliū quare nō eēnt ↄrij. Propter istas rōnes aliq magistri mei reuerēdi cōcedūt ꝙ ↄrietas motuū nō reperit in celo: ⁊ hoc bene ꝯcedo cū eis. Addunt tñ ꝙ hoc nō obstāte ↄrietas bene reperit in motib⁹ circularib⁹ in istis inferioribus: ad qḋ declarādū ipsi imaginant motus circulares fieri vno mō vnū ad vnā partē: aliū ad aliā sup eisdem polis: ⁊ sup eandē axem. 2° mō vnū eoꝝ ad vnā partem ⁊ aliū ad aliā: super tñ diuersis polis ⁊ circa diuersas axes: ⁊ de istis duob⁹ modis motus circulares factos dicūt non eē ↄrios: q2 bene repiunt in codē mobili nec se mutuo ipediunt. ¶ De motib⁹ circularib⁹ p̄mo modo factis clarū est de se: q2 nō sunt ꝯtrarij. De motib⁹ aūt circularib⁹ scḋo modo factis ꝙ nō sunt cōtrarij declarāt de orbe solis qui simul mouet ab oriēte in occidentē ꝑ meridiē: ⁊ cū h ab oriente in occidētē per septētrionē. Primus tñ motus est super polis alijs: q2 super polis mūdi. scḋs aūt sup polis zodiaci: ⁊ totū illud bene ꝯcedo cū eis. ¶ Sed dicūt vlteri⁹ ꝙ tertio modo possumus imaginari duos mot⁹ circulares vnū ad vnā partē ⁊ alterū per eandē viā ad oppositū sup eisdem polis ⁊ circa eandē axem: ⁊ tales mot⁹ circulares ipsi dicerēt esse ↄrios: qḋ ipsi ꝑsuadēt duob⁹ medijs. quoꝝ p̄mū est: q2 semꝑ taliū motuū vnus īpedit aliū. Scḋm mediū est: q2 tales motus nō pñt eidē inesse simul: sed bene successiue. ¶ Cōtra hoc salua eoꝝ gratia pono istā cōclusionē ⁊ est scḋa in ordine: ꝙ mot⁹ circulares sup eosdē polos circa eandē axem per eandē viam nō sunt adinuicē cōtrarij. Pro quo suppono ꝙ illi motus q pñt adinuicem cōtinuari nō sunt cōtrarij. Istud pz 5° physicoꝝ. tūc arguitur sic. Tales mot⁹ circulares quos ipsi dicūt eē ↄrios pñt adinuicē esse cōtinui. ġ nō sunt cōtrarij. ꝯña tenet per suppositionē. añs ꝓbat ponēdo casum ꝙ aliqḋ corpus orbiculariter moueat ab oriente in occidētē per meridiē sup polos .a. ⁊ .b. ⁊ iterꝫ qḋ sic mouet vertat sic: ꝙ vbi erat polus .a. fiet polus .b. ⁊ ecōuerso. ꝙ si fiat eadē pars illius orbis que prius mouebat ab oriente in occidētem per meridiem sine iterruptione motus ab oriente in occidētē mouebit ꝑ septētrionē ⁊ sup eisdē polis oīno: quare tales motus adīuicē ꝯtinuant: illud possumus clare videre si spheram mālē voluamus fortiter ad sinistrū: ⁊ iterim ipsam vertamus sic ꝙ polus q p̄us erat supior fiat īferior. ⁊ ecōtra ipsa sic versa adhuc ex p̄mo ipulsu mouebit: ⁊ clare videmus ꝙ eadē ps que p̄us mouet versus sinistrū voluit versus dextrū. ¶ Sed dices: per eādē rōnē possemus ꝓbare ꝙ mot⁹ sursū ⁊ mot⁹ deorsū nō sunt ↄrij. nā posito ꝙ musca ascēdat sup aliquā lāceā ⁊ musca ꝯtinue ante se mota lancea vertat: quo facto eadē musca que p̄ascendebat descēdit sine iterruptiōe media. ⁊ ꝑ ꝯñs tales mot⁹ .s. ascensus musce ⁊ descēsus nō eēnt ↄrij: qḋ tñ oēs negant. Rñdeo ꝙ nō est sile: q2 in v̄sione sphere nō fit iterruptio per motū alteri⁹ speciei a motu circulari ipsius sphere: sed in vertēdo lanceā fit iterruptio ꝑ motū circularē alterius speciei ab illis motib⁹ rectis: ⁊ hoc ipedit ꝙ illi mot⁹ recti nō ꝯtinuant. vñ nō possum vertere lanceā nisi ipsam moueam vna cū musca motu circulari: ⁊ iō nō est simile hic ⁊ ibi: qḋ clarū est ꝯsiderāti. ¶ Restat ġ rñdere ad rōnes q̄bus mouent aliqui de magistris meis ⁊c. ad ponendū oppositū ꝯclonis iam posite. ¶ Ad p̄mā. taliū motuū vnus ipedit aliū. ġ sunt ↄrij negat ꝯña. nā plus reqrit ad ↄrietatē motuū sicut in suppōnib⁹ dicebat. opꝫ .n. cū h ꝙ sint a locis ↄrijs ad loca ↄria per lineas breuissimas: sꝫ hoc deficit in ꝓposito. Et ēt aliq dant instantiā dicētes ꝙ si ignis moueret sursū ⁊ terra deorsum obuiādo igni vnus illoꝝ motuū īpediret aliū: ⁊ tñ adinuicē nō eēnt ꝯtrarij. alr .n. eēnt duo cōtraria vni ex eo ꝙ motus terre sursum ēt contrariat motui terre deorsum. ¶ Ad scḋā: tales motus nō possunt eidē simul: sed successiue iesse. ġ sunt ↄrij. iterum negat ꝯña. nā plus ad ↄrietatē motuū requirit ꝓut iā dicebat. ¶ Deinde dubitat. vtrū vtriq3 ꝙ motui circulari sit aliqs motus ↄrios: q2 mot⁹ rectus ⁊ mot⁹ circularis magis sunt adinuicē ꝯtrarij q̄ duo recti .s. motus sursū ⁊ motus deorsū. Clarū est aūt ꝙ aliq motus recti sunt adinuicem contrarij. ġ simil' motus circularis motui recto est ↄrius. Assumptū ex h pz: q2 ↄrietas attendit penes maximā distantiā: ꝓpter qḋ illa que magis distant magis dicunt eē ꝯtraria: sed mot⁹ rectus ⁊ motus circularis magis distant q̄ motus recti adinuicē. qḋ patet. p̄mo ẜm naturas mobilium: q2 plus differt nā celi a naturis grauiū ⁊ leuiū q̄ nature grauiū ⁊ leuium adinuicem. ergo etiā videt plus differre abinuicem motus circularis qui inest celo naturali-

ter a motu recto q̄ motus recti inter se qui insunt naturaliter grauibus ꝛ leuibus. ¶ Et cōfirmaẛ hoc. qꝛ mot⁹ sursum ꝛ deorsum cadunt sub eodē mēbro diuisionis. motus aūt rectus ꝛ circularis non. ergo motus circularis ꝛ rectus magis differūt abinuicē q̄ motus sursuz ꝛ motu deorsuz: sed qꝛ motus sursuz ꝛ motus deorsuz sunt ꝯ̄rij magis vr̄ ꝙ motus circularis ꝛ rectus sint ꝯ̄rij postq̄ magis differunt. Assumptū patet ex hoc: qꝛ motus p̄ᵒ sui diuisione diuidiẛ in rectū ꝛ circolarē: ꝛ deinde motus rectus in motū sursuz ꝛ in motū deorsum. ¶ Ad istud rn̄deẛ: cōcedendo ꝙ magis differūt abinuicē ꝛ motus rect⁹ ꝛ circularis q̄ motus sursum ꝛ mot⁹ deorsuz. ꝛ cū arguiẛ q̄ magis debēt eē ꝯ̄rij. negaẛ ꝯn̄a. vn̄ maior dr̄ia nō sufficit ad ꝯ̄rietatē: qḋ pȝ: qꝛ albedo plus differt a linea q̄ a nigredine: ꝛ tn̄ albedo non est ꝯ̄ria linee sed nigredini. sic ḡ pȝ per rōnes ꝛ ꝑ rōnū solutiones: ꝙ nullus mot⁹ motu circulari est ꝯ̄rius. Ex q̄ cōcludo ꝙ motus circularis nulli corpori est violētus. nā si sic: tūc mot⁹ nālis illi⁹ corpis esset illi motui circulari ꝯ̄rı⁹ ꝛ hoc est ꝯ̄ dicta. ¶ Seqtur 2ᵒ: ꝙ si mot⁹ circularis inest alicui corpi: ꝛ nō inest ei nāliter est ei impertinens: ꝛ dr̄ ei inesse p̄ter nām postq̄ nō sequiẛ ad illud corp⁹ cū nō sit ei nālis: nec repugnat cū nō insit ei violēter: sed tale dr̄ alteri impertinēs qḋ nec seqẛ ad ipm̄ nec ei repugnat. ¶ Seqtur 3ᵒ. ꝙ cū q̄libȝ motu mot⁹ circularis pōt misceri postq̄ nulli motui est ꝯ̄rius. Un̄ vnus mot⁹ circularis cū alio motu circulari pōt misceri: sic pȝ de motu circulari solis q̄ mixt⁹ est ex motu circulari ei⁹ ab oriēte in occidētē per meridiē super polis mūdi: ꝛ ex motu circulari ab occidēte in oriētē per meridiē sup polis ȥodiaci. Sil'r mot⁹ circularis pōt misceri cū motu deorsuz: sicut si aliq̄ terra descēderet per arcuz cui⁹ semidiameter sphere corruptibiliū eēt chorda. Sil'r pōt misceri cū motu sursuz: sicut si ignis ascēderet ꝑ cōsimilē arcū. Sic aūt nō est de motib⁹ rectis: qꝛ mot⁹ sursum cum motu deorsum misceri non potest.

Quantum ad 2ᵐ pono vnicā ꝯ̄nē: ꝛ sit ista. preter qnq̄ corpora simplicia. s. q̄tuor elnta: ꝛ qntaȝ eēntiā seu celū nō est ponēdū sextū corpus simplex distinctū ab eis spē. ꝓbaẛ. nā si ponereẛ ipm̄ esset nāliter mobile per p̄ᵐ articulū p̄me q̄ōnis: ꝛ tunc vel esset nāliter mobile motu recto vel circulari. vt pȝ ex scd̄o eiusdē p̄me q̄ōnis. si motu recto tūc est eiusdē spēi cū corporib⁹ elntaribus: ex eo ꝙ illis motus rectus inest nāliter: ꝛ qꝛ motus rectus est motus simplex nō pōt nāliter inesse plibus corporibus distinctis specie a corporib⁹ elntaribus. totū illud pȝ ex 3ᵒ articolo eiusdē p̄me q̄ōnis. Si aūt est nāliter mobile motu circulari: tunc erit eiusdē spēi cuȝ corpore celesti: ex eo ꝙ illi attribuiẛ motus circularis simplex. ꝛ idem motus simplex ſm spēm non pōt inesse nāliter plibus distinctis corporib⁹ ſm spēm. sic. s. ꝙ si sit idē ſm spēm specialissimā: nō pōt nāliter inesse pluribus corporib⁹ simplicib⁹ distinctis ſm spēm sp̄alissimā. Si aūt sit idē ſm spēm subalternā nō pōt inesse nāliter plibus corpibus simplicibus disticris ſm spēm subalternā: nec si est idē ſm genus pōt inesse plib⁹ corporib⁹ distinctis ſm genus: nec pōt dici ꝙ tale corp⁹ esset mobile motu opposito motui circulari: cū ostēsuz sit in p̄ articulo ꝙ nullus motus est ꝯ̄rius motui circulari. ¶ Scd̄o ꝑsuadeẛ eadē ꝯ̄ sic. In mundo non sunt nisi qnq̄ corpora regularia distincta specie: qḋ bene videẛ esse nāe miraculū: ideo etiā vr̄ ꝙ nō sunt nisi qnq̄ corpora simplicia distincta specie. aīs patȝ decimotertio elntoꝝ Euclidis. Et sunt ista diacedron exacedron icocedron octacedron ꝛ tetracedron. Primū. scȝ diacedron est ex duodecim basibus pentagonalibus. Scd̄m autem. scȝ exacedron seu figura cubita est ex sex basibus quadratis. Tertium vō. scȝ icocedron est viginti basiū triangularium. Quartum aūt. scȝ octacedron est octo basiū triangulariū. Quintum vō. scȝ tetracedron siue piramis est q̄tuor basiū triāgulariū. ꝯn̄ia pȝ: testimonio antiquoꝝ platonicoꝝ in quoꝝ tēpore floruit geometria. sicut dicit Cōmētator tertio huius qui posuerūt tm̄ qnq̄ corpora mūdi simplicia: ꝛ hec figurauerunt dictis qnq̄ figuris regularibus. vnde celo dederunt diacedron: qꝛ ipm̄ est capax aliaꝝ figuraꝝ regulariū. sicut pȝ ex decimoqnto elemētoꝝ Euclidis: mō celū debet esse talis figure ꝙ ipm̄ cōmodissime possit alia capere cum ipm̄ contineat oīa: ꝛ qꝛ ignis ascēdit in figura piramidali dederunt igni figurā piramidaleȝ seu tetracedron: ꝛ qꝛ aer in leuitate ꝛ motu assimilaẛ igni dederūt ei figurā octacedron inter ceteras magis appropinquāteȝ ad figurā tetracedron: ꝛ qꝛ aqua habet varios motus in partib⁹ suis flexuoson dederūt ei figurā icocedron ꝓpter multitudinē lineaꝝ ꝛ supficieꝝ ꝛ angloꝝ eius: sȝ qꝛ terra est corpus fixū ꝛ stabile centrū alioꝝ: ideo dederunt ei figuram exacedron seu figurā cubicā que fixe iacet vbi ꝓijciẛ ꝛ inepta est ad motū. Sic ergo patet dicti duo articuli.

Ad rationes p̄ncipales. ¶ Ad p̄ᵃᵐ dico ꝙ nō est sil'e de motu recto ꝛ circulari: qꝛ sicut dictū est motui recto bene est aliqs mot⁹ ꝯ̄rius. motui aūt circulari nō. ¶ Et cōsil'i mō dicaẛ ad 2ᵃᵐ. ¶ Ad 3ᵃᵐ dico ꝙ nō possunt eē aliq̄ talia corpora qn̄ ad minus sint mobilia cum omne corpus nāle sit nāliter mobile per p̄ᵐ articulū p̄me q̄stionis: ꝛ ideo si essent talia ipsa essent mobilia. q̄ro tunc quo motu: vel recto vel circulari sic arguebaẛ p̄mo ad ꝯ̄nem respōsalē ad q̄stū: ꝛ qcq̄d dicaẛ erunt vel de nā elemētari vel celesti. Et sic finiẛ questio.

¶ Propter qḋ tanq̄ altero quodā existente primo corpore p̄ter terraȝ ꝛ ignē ꝛ aerē ꝛ aquam ethera appellauerunt ꝛc̄. Textu cōmenti vigesimi secundi.

Questio. IIII.

Quartum propositoꝝ erat. Utrū totalis mūdus aggregat⁹ ex qnq̄ dictis corpib⁹ simplicib⁹ sit vnū ens ꝯtinuū. Ut̄ ꝙ sic. dictoꝝ corpoꝝ māe sunt ꝯtinue ergo dicta corpora videnẛ esse cōtinua: ꝛ per ꝯn̄s totalis mūdus ex eis aggregatus vr̄ esse vnuȝ ens ꝯtinuū. antecedens ꝓbatur. qꝛ si ad imaginationē forme substātiales dictoꝝ corpoꝝ corrūperenẛ: materiꝭ eoꝝ remanētib⁹ remaneret vna massa ꝯtinua. s. mā p̄ma totalis que nō minus ante vr̄ deẛ fuisse ꝯtinua recte sicut paries qui anteq̄ in eo depingant imagines diuersoꝝ aīaliū ex̄ns cōtinuus nō desinit esse ꝯtinuus ꝓpter talē picturā sup eo factā. sic si materia p̄ma totalis esset vna massa cōtinua ablatis formis nō videtur discōtinuari ꝓpter pōnem formaꝝ in ipsa. ¶ Sed forte diceret aliquis. ista rō non ꝓbat ꝙ iste mundus inferior sit ꝯtinuus mūdo superiori ꝓpter hoc ꝙ mūdus superior. s. celum nō habet materiā. ꝛ si habet māā saltē illa nō est eiusdē rōnis cuȝ materia istoꝝ inferioꝝ: lȝ bene videaẛ ꝓbare aliq̄liter mundū inferiorē totalē esse vnū cōtinuū. Breuiter istud nō videẛ valere: qꝛ celū habet materiā: ꝛ cū hoc materiā eiusdē rōnis cū mā istoꝝ iferioꝝ. ¶ Primū ꝓbatur p̄ auctoritate Aristotelis dicētis p̄mo huius. ꝙ differt dicere celū ꝛ hoc celum. nā qui dicit celuȝ dicit formā: ꝛ qui dicit hoc celū dicit formā māe mixtā. i. cōpositū ex materia ꝛ forma. ¶ Cōfirmaẛ idē auctoritate Cōmētatoris in tractatu suo de substātia orbis in p̄nᵒ. vbi dicit celū esse ex duabus naturis: sȝ nature dicunẛ 2ᵒ physicoꝝ materia ꝛ forma. ¶ Confirmaẛ idem tertio. nā celū esse vnū numero. ergo celuȝ hȝ māā. aīs notū est de se. ꝯn̄ia ꝓbatur per Aristo. 5ᵒ metaᶜᵉ. d. ꝙ vnum numero

fũt quoꝝ mã est vna. ¶ Cõfirmaẽ idẽ quarto. naȝ Arist.
primo huius volens ꝓbare mundũ tm̃ esse vnũ dicit hoc
eẽ: ideo qꝛ ꝯtinet totalẽ mãȝ ptinẽtẽ ad formã mũdi: ⁊ ita
nõ restat alia mã ex q̃ posset fieri alter mundus. Ecce quõ
cõtingit mundum habere materiã: sed nõ accipit mundũ
solũ pro isto mũdo iferiori: sȝ pro mũdo totali cuius celuȝ
est pricipalior pars. iõ videẽ ꝙ ꝯcedat celuȝ hr̃e materiã.
¶ Cõfirmaẽ idẽ qnto sic. Naȝ. 12. metaphysice dr̃ in non
habẽtib⁹ mãȝ nõ est possibile esse plura idiuidua sub vna
specie: ⁊ tñ in corporibus celestib⁹ iueniuntur plura idiui-
dua sub vna specie. quare vr̃ ꝙ celũ nõ careat mã. ¶ Con
firmaẽ idẽ sexto. in celo reperiẽ rarũ ⁊ densuȝ. ergo in ce-
lo est mã. añs pȝ. per hoc qȝ dicit in scõo hui⁹ ꝙ stella est
densior pars sui orbis. ꝯña tenet per Aristotelem in tertio
hui⁹ diffinientẽ raꝝ ⁊ densuȝ per hr̃e materiã. vnde dicit
hoc eẽ densius qȝ sub equali vel minori extẽsione hȝ plus
de mã. hoc aũt rarius: qȝ sub equali vel maiori extẽsione
habet minus de mã. ¶ Confirmaẽ hoc idem 7°. qꝛ alr ce-
luȝ nõ eẽt diuisibile. vñ dicit Cõmẽtator in de suba orbis.
si nõ eẽt dimẽsio in mã ante formã substãtialeȝ ipsa esset
idiuisibilis nec eẽt extensa: ita ꝯsimili modo videẽ esse in
ꝓposito: qꝛ si dimẽsio nõ precedat formã substantialẽ celi
ipsa videreẽ esse idiuisibilis: sed non põt eam ꝓcedere ni-
si celũ habeat mãm: ⁊ illa dimẽsio ĩhereat prius nãliter q̃
forma celi. ¶ Deinde ꝓbaẽ scõm. s. ꝙ habeat mãm eius-
dem rõnis cum mã istoꝝ inferioꝝ: qꝛ oia mã ẜm se est po
tentia pura: iõ nulla mã ẜm se differt ab alia rõne. ꝯña tȝ.
per hoc ꝙ dr̃ia rõnis est per formã ⁊ actum: ⁊ añs pȝ p̃mo
physicoꝝ. ¶ Scõo ad p̃ncipale: terra est continua aque: ⁊
aq̃ aeri: ⁊ aer igni: ⁊ ignis orbi lune: ⁊ orbis lune orbi mer-
curij: ⁊ sic de alijs orbib⁹. g̃ totalis mũdus ex his aggrega-
tus videẽ eẽ vnũ ens ꝯtinuũ. ꝯña tenet de se. añs ꝓbaẽ. pri
mo ꝙ illa sunt ꝯtinua quoꝝ vltima sunt vnũ. pȝ per diffi-
nitionẽ ꝯtinuoꝝ: sed sic est de terra ⁊ aqua. pȝ hoc: qꝛ supfi
cies cõuexa terre ⁊ cõcaua aque videnẽ esse vna supficies
ꝓpter hoc ꝙ equaliter distãt a cẽtro mundi oĩo ex eadẽ
parte cẽtri qȝ pȝ per hoc ꝙ nullũ est mediũ iter dictas su-
pficies. ¶ Et cõfirmaẽ h̃ scõo. dicte supficies sunt equa-
les: qꝛ se hñt sicut locus ⁊ locatũ. locus aũt est equalis loca
to: ideo si dicte supficies eẽnt due: ⁊ nõ vna: seqtur ꝙ circa
idem centrũ possent eẽ duo circuli equales: qȝ est impoẽ
ex tertio geoᶜ. ꝯña pȝ. si in dictis supficiebus imaginemur
pifierias circuloꝝ. ¶ Tertio ad p̃ncipale auctẽ ⁊ testimo-
nio Parmenidis ⁊ Mellisi quoꝝ oppõnẽ recitat Aristo.
p̃mo physicoꝝ: ⁊ dicit ipsos dixisse oia esse vnum: ⁊ credo
ipsos nõ fuisse ita fatuos ꝙ hoc itellexissent sic ꝙ sor. ⁊ pla
to eẽnt vnuȝ: ⁊ ꝙ celũ ⁊ terra eẽnt vnũ. nã hoc nullã vide-
tur hr̃e ꝓbabilitatẽ: ideo videẽ ꝙ ipsi itellexerũt hoc sic:
ꝙ oia eẽnt vnũ ꝯtinuũ modo quo exprimiẽ in titulo que-
stionis. nã hoc videẽ quãdã habere ꝓbabilitatem.

Oppositum arguitur. partes mundi diuersis mo-
uẽtur motibus. ergo nõ sunt adinui-
cem cõtinue. ꝯña tenet. naȝ in 5° metaphysice dicíẽ. conti-
nuũ est cuius motus est vnus: ideo si ptes mundi eẽnt con
tinue nõ possent moueri diuersis motib⁹. añs pȝ. naȝ aqua
mota ad vnã partẽ aer bene moueẽ ad aliã. silr̃ h̃ ideȝ pȝ
de orbibus celestib⁹ qui diuersis mouenẽ motibus.

In ista qõne erunt duo articuli. Prim⁹ erit iuxta
mãm p̃mi argumẽn. vtrũ. s. celum
habeat mãm: ⁊ si sic. vtrũ illa sit eiusdẽ rõnis cũ mã istoꝝ
inferioꝝ. Secũdus articulus erit de quesito p̃ncipali.

Quantum ad p̃mũ sciendũ est p̃mo ꝙ hoc nomen
mã pluribus modis accipiẽ. aliqñ eniȝ
accipitur pro partib⁹ quãtitatiuis alicuius totius sicut ac-
cipitur 7° metaphysice. ⁊ sic nõ est dubiũ quin celum ha-
beat materiaȝ. Scõo modo accipiẽ mã pro substãtia sub-
iecta motui mõ quo accipiẽ octauo metaphysice. vbi di-
citur ꝙ in omni eo qȝ moueẽ necesse est imaginari mãm:
⁊ iteꝝ sic accipiẽdo mãm nõ est dubiuȝ quin celũ habeat
mãm vel sit ipmmet mã. Tertio modo accipitur mã pro
substantia potẽtiali ex qua cũ forma sibi inherẽte cõponi-
tur substãtia per se subsistens: ⁊ sic accipiẽdo mãm dubiũ
est vtrum celum talem habeat mãm: de qua dubitatione
Egidius ⁊ sanctus Thomas in suis diuersificanẽ opinio-
nibus. Unde Egidius pro ista dubitatiõe ponit tres ꝯ̃nes.
quarũ prima est ꝙ celum habet mãm. scõa ꝯclo ꝙ illa est
eiusdeȝ rõnis cum materia istorũ inferioꝝ. tertia ꝯclusio.
hoc nõ obstante celum nõ est generabile nec corruptibile.
Primã suam cõclusionẽ ꝓbat rõnib⁹ illis que posite sunt
iuxta primũ argumẽtuȝ p̃ncipale. Scõam aũt ꝓbat sic. nã
si materia celi ⁊ materia istoꝝ inferioꝝ nõ essent eiusdem
rationis: tunc differrent specie: qȝ est falsum ex eo qȝ ma-
teria ẜm se cũ sit pura potẽtia nullaȝ determinat sibi for-
mam per quã posset differre specie ab alia mã vel a quo-
cunqȝ alio. ista etiã ratio in virtute posita erat iuxta p̃muȝ
argumẽtũ p̃ncipale. Tertiã cõclusionẽ ꝓbat sic. tali mate-
rie celi nõ est annexa priuatio. g̃ lȝ sit in celo nõ ꝓpter hoc
ipsum est corruptibile. ꝯñtia patet. antecedẽs ꝓbat ꝑ hoc:
ꝙ forma celi oẽs alias formas cõtinet virtualiter: qȝ pȝ ꝑ
Aristo. scõo de generatione dicentẽ: forme reꝝ sunt in ter-
minis. hoc itelligiẽ ꝙ in corporib⁹ celestibus terminãtib⁹
mundũ. ⁊ per ꝯsequẽs materia habẽs formã celi nõ dicẽ
habere aliquã priuationẽ alicuius forme sibi annexaȝ: cũ
includat eas virtualiter. ¶ Scõo arguit sic. corruptio nõ
est nisi ꝓpter generationẽ alterius forme ad quã materiã
habet appetitũ. modo nõ est aliqua forma alia a forma ce-
li ad quã materia celi habeat appetitũ: ⁊ hoc ꝓpter excel-
lentiã forme celestis existẽtis in tali mã. ¶ Tertio arguit
sic. habẽs mãm non est corruptibile nisi qa forma eius ha
bet cõtrarium ẜm se vel ẜm suas dispõnes naturales. mo-
do forma celi nõ hȝ cõtrarium aliquo istoꝝ modoꝝ: ideo
nõ obstante ꝙ celum habeat materiã eiusdem rõnis cuȝ
materia istoꝝ inferioꝝ adhuc est icorruptibile ⁊ igenera-
bile. Ecce opiones Egidij. ¶ De ista eadẽ dubitatiõe san-
ctus Thomas hȝ aliaȝ opionẽ cõcordans bene cũ Egidio
in p̃ma sua cõclusione. s. ꝙ celum habet mãm: sed discor-
dat ab eo in scõa. Nam dicit lȝ celuȝ habeat mãm: tñ illa
nõ est eiusdeȝ rõnis cũ mã istoꝝ iferioꝝ: ⁊ hoc ꝓbat. nam
aliter celuȝ esset generabile ⁊ corruptibile sicut ista iferio-
ra. ¶ Cõtra istos ambos pono istaȝ cõclusioneȝ: ꝙ in celo
nõ est mã tertio modo accipiẽdo materiaȝ. ¶ Scõa ꝯclo
specialiter ꝯtra sanctũ Thomã: in celo nõ est mã differẽs
rõne a mã istoꝝ inferioꝝ. ¶ Tertia ꝯclo. celuȝ circũscri-
pta intelligẽtia est vna simplex suba corporea. ¶ Quarta
ꝯclusio. ista substãtia magis debet dici forma q̃ materia.
¶ Prima ꝯclusio ꝓbatur: qꝛ si in celo esset talis materia
etiã in celo eẽt vna forma iformans illaȝ mãm preter itel-
ligentiã ita ꝙ celũ circũscripta itelligentia adhuc eẽt com
positũ ex materia ⁊ vna forma alia ab itelligẽtia sicut di-
cti doctores volunt: sed hoc est falsum: qꝛ tunc celuȝ eẽt ex
se mobile nãliter circũscripta itelligẽtia: qȝ negaret Arist.
cõsequentia tenet per hoc qȝ haberet in se p̃nm̃ actiuum ⁊
passiuũ motus. s. mãm ⁊ formã adhuc circũscripta itelligẽ
tia. ¶ Scõo motus localis circularis est simplicior moti-
bus rectis. ergo etiã corpus mobile nãliter motu circulari
debet esse simplicius corporib⁹ mobilib⁹ motibus rectis:
sed hoc nõ eẽt si celũ ita eẽt cõpositũ ex materia ⁊ forma
sicut corpora elemẽtaria nãliter mobilia motibus rectis.
¶ Tertio motor ⁊ mobile debẽt esse ꝓportionabilia: sed
motor celi est multo simplicior motorib⁹ elemẽtoꝝ. ergo
mobile

mobile:sc3 celũ debet etiã esse simplicius ipsis elñtis:sed
hoc nõ esset si esset cõpositũ ex materia ꝛ forma itelligen
tia circũscripta. ¶ Quarto. de extremo ad extremũ deb3
procedi per mediũ:sed ẜm Aristotelẽ deus ꝛ intelligentie
sunt sic oino simplices ꝙ non est ibi cõpositio ex materia
ꝛ forma:nec etiã cõpositio ex subiecto ꝛ accidẽte:ꝛ ista in-
feriora sunt vtroq3 modo cõposita:ideo corpora celestia
debent tenere gradũ mediũ.s.ꝙ nõ sint cõposita nisi vni-
co modo. v3. ex substãtia ꝛ accidẽte ꝛ nõ ex materia ꝛ for-
ma. ¶ Quinto. si celũ esset cõpositũ ex materia ꝛ forma
seq̃ret ꝙ ipm esse nãliter gñabile ꝛ corruptibile. cuius op
positũ pbat Aristoteles p̊ huius. ꝯsequẽtia patet:ex eo ꝙ
omne cõpositũ ex materia ꝛ forma est corruptibile:vt p3
p̊ physicoꝝ. ¶ Et posset argui 6° sic. nihil est ponẽdũ fru-
stra in nã:sed frustra poneref materia in celo si ibi pone-
ref rñ nõ appareat necessitas ponẽdi ipsam nisi ꝑpter ge-
nerationes ꝛ corruptiones subales q̃les non inueniunf in
celo. ¶ Scda ꝯ pbaf per pmã:q2 si in celo nõ est mã:nec
est ibi materia alterius rationis cum mã istoꝝ inferioꝝ.
¶ Scdo. q2 si in celo esset mã eiusdẽ rõnis cum mã istoꝝ
inferioꝝ:tũc sicut mã celi maxime appetit formã celi. ita
etiã materia istoꝝ inferioꝝ maxime appeteret eandẽ:sed
ipsa3 nunq̃ hie posset:ꝛ sic aliqs esset appetitus frustra in
mã eterno tempore:qð est falsum. ¶ Tertia ꝯ patet:q2 si
celũ circũscripta intelligẽtia nõ est substãtia cõposita ex
mã ꝛ forma sicut dicit p̊ ꝯ:ꝛ tamẽ est suba corporea sicut
notũ est de se oportet ꝙ sit substãtia simplex saltẽ per pri
uationẽ cõpositionis ex materia ꝛ forma:l3 non per priua
tionẽ cõpositionis ex partibus q̃titatiuis:nec per ꝑuatio-
nẽ cõpositionis ex suba ꝛ accñte. ¶ Quarta ꝯ p3. ex eo ꝙ
mã nullius est actiuitatis:celũ aũt alicuꝰ est actiuitatis:q2
agit in ista iferiora lomine ꝛ influẽtia. ergo celũ magis de-
bet dici forma q̃ mã:nec ꝑpter hoc oportet ꝙ sit nature
intellectualis ꝛ idiuisibilis sicut arguit sanctus Thomas.
nã dico ꝙ nõ oportet oẽm actũ per se subsistẽtẽ esse nãm
itellectualẽ ꝛ indiuisibilẽ. nec valuit illud qð dicit Egidiꝰ:
sc3 ꝙ q̃uis celũ sit cõpositũ ex mã ꝛ forma:tamẽ q2 ma-
teria illa est satiata forma celi quã habet ꝑpter eius nobi-
litatẽ ꝑpter hoc celũ est icorruptibile:nã tũc multo plus
mã hois debet esse satiata forma hois. ꝛ per ꝯñs hõ esset
incorruptibilis. na3 forma hois nobilior est q̃ illa forma
celi quã ponit Egidius esse in celo ꝑter intelligẽtia3. Nec
etiã valet illud qð ipse dixit:ꝙ iõ celũ nõ est corruptibile:
q2 eius forꝰ nõ h3 ꝯ̃riũ:nec ẜm se:nec ẜ3 suas dispõnes nã-
les. nã si sic:tunc subito talis forma reciperef in mã istoꝝ
inferioꝝ:q2 hec materia istoꝝ inferioꝝ appeteret illã for-
mã:cum ẜm Egidiũ sit eiusdẽ rõnis cu3 mã celi:que qui-
dem mã celi appetit illam formã:nec hec mã istoꝝ iferio
rum habet ꝯ̃rium illi forme:ideo statim illã forma3 reci-
peret sicut recipit lumen:qð qdem lumen etia3 nõ habet
ꝯ̃riũ in mã:nec etiã valet illud qð dicit sanctus Thomas.
ꝙ vna materia sit ab alia alterius rõnis:q2 pure potentie
non habent vnde distinguantur ẜm rõnes specificas vel
subales:q2 que distinguunf ẜm rõnes specificas vel sub-
stantiales:illa sunt diuersoꝝ graduũ entitatis. modo due
pure potẽtie nõ sunt diuersoꝝ graduũ entitatis:q2 nõ ha-
bent intrinsece vnde vna excedat alia3:imo pura potẽtia
est oino alterius gradus in entitate substãtie:ꝛ impoiẽ est
aliquã substantiã minus esse q̃ in pura potentia.

Quantum ad 2ᵐ articulũ suppono pmo:ꝙ illa sũt
cõtinua quoꝝ vltima sunt vnu3 per se:
ꝛ ꝙ illa nõ sunt cõtinua quoꝝ vltima nõ sunt vnũ per se.
¶ Suppono scdo:ꝙ illa que sunt diuersaꝝ speꝝ nec vnũ
est in potẽtia ad reliquũ nõ faciunt vnũ saltẽ per se:l3 be-
ne per aggregationem eo mõ quo exercitus dicitur vnus.
¶ Suppono tertio:ꝙ cõtigua sunt quoꝝ vltima sunt sil.
¶ Sed diceres si hoc esset veꝝ:sequitur ꝙ si esset aliq̃ vir-
ga cuius vna medietas esset arida:ꝛ alia viua nõ esset ens
vnũ cõtinuũ:ex eo ꝙ vltima suaꝝ medietatũ nõ facerent
vnũ per se postq̃ eẽnt diuersaꝝ speꝝ. ¶ Rñdeo cõcedẽ
do ꝯñs ꝛ ꝯñtiã. ¶ Tũc sit p̊ ꝯ q̃tuor elñta nõ sunt adin-
uicẽ ꝯtinua. pbatur. q2 eoꝝ vltima nõ sunt vnũ. g̃ nõ sunt
cõtinua. ꝯña t3 per pᵃᵐ suppõnẽ. añs ꝑbaf. q2 q̃tuor elñta
distinguunf spẽ sicut dictũ est in 2ᵃ qõne. ergo vltima eo-
rũ nõ faciunt vnũ. ꝯñtia t3 per 2ᵃᵐ suppõnẽ. ¶ 2ᵃ ꝯ q̃tuor
elemẽta bene sunt cõtigua. pbaf. q2 eoꝝ vltima sunt simf.
ergo sunt ꝯtigua. ꝯñtia t3 per 3ᵃᵐ suppõnẽ. añs patet:q2 in-
ter aquã ꝛ terrã nulla est distãtia:nec iter aerẽ ꝛ aquã:nec
inter aerẽ ꝛ ignẽ. ¶ 3ᵃ ꝯ. mũdus inferior est cõtiguus mũ-
do supiori ꝛ non cõtinuus. pᵃ ps potet:q2 eoꝝ vltima sunt
simul. 2ᵃ pars p3:q2 vltima eoꝝ non sunt vnũ cum distin-
guanf specie vt dicebatur in 2ᵃ qõne. ¶ 4ᵃ ꝯ. orbes cele-
stes nõ sunt sibiinuicẽ cõtinui sed ꝯtigui:pma pars p3. q2
diuersis mouenf motibus. p3 hoc clare de octaua sphera
ꝛ de sphera saturni ꝛ de alijs spheris. silr ꝛ hoc cõcedunt
oẽs astronomi. si aũt eẽnt ꝯtinui vnus moueref ad motu3
alterius:ex eo ꝙ cõtinuoꝝ vnus est motus. 2ᵃ pars p3:ex
eo ꝙ vltima orbiũ supcelestiũ sunt sil. g̃ sunt ꝯtigui. ꝯñtia
t3 p 3ᵃᵐ suppõnẽ. añs p3:ex eo ꝙ nulla est distãtia iter vlti
ma orbiũ celestiũ. Et h̃ iter vltima ẜm que sunt imediati.

Ad rationes. ¶ Ad pmã. oium corᵐ mũdi mãe
sunt ꝯtinue ꝛc. nego añs. ad ꝑbatio
nẽ dico:ꝙ l3 totalis massa pme mãe esset vnũ ens ꝯtinuũ
oĩbus formis subalibus ablatis:ipsa tñ desinit esse ꝯtinua
ꝑpter positionẽ formaꝝ subaliũ in ipsa. nã ꝑpter illas nõ
oin3 in mũdo imediatoꝝ vltima sunt vnũ:nec est sile de
pariete respectu imaginũ depictaꝝ in ipso ꝛ mã pma. re-
spectu formaꝝ subaliũ existẽtiũ in ipsa:q2 portio materie
pme cu3 sua forma subali facit vnũ ens qð est per se vnũ:
sic aũt nõ facit portio parietis cũ imagine sup eã depicta:
sed vnũ per accidens. Et quãtum est de obiectione posita
iuxta pᵐ argᵐ dico:ꝙ l3 res mũdi iferioris eẽnt cõtinue:si-
cut tñ nõ sunt:adhuc mũdus iferior nõ esset ꝯtinuus mũ-
do supiori:q2 in mũdo supiori nõ est mã:sed qñ ꝑbatur p̊
anctẽ Aristo. p̊ huius. qui dicit celũ dicit formã ꝛc. dico ꝙ
hic nõ loquebaf ex imẽtione:sed disputatiue arguẽdo ad
partẽ falsa3. ¶ Et ad 2ᵐ dico:ꝙ Cõmẽtator in loco ꝑalle-
gato accipit celũ ꝑ aggregato ex orbe ꝛ itelligẽtia mouẽte
appropata orbi:ꝛ sic celũ est cõpositũ ex duabꝰ naturis. i.
ex motore ꝛ mobili:rñ quo tñ star q̃libet dicisꝝ naturaꝝ
est substãtia simplex. ¶ Ad 3ᵐ. vnũ numero sunt ꝛc. dico
ꝙ Aristo. accipit mãm improprie. s. pro re pro qua termi-
ni supponunt ita ꝙ de illis terminis verificaf vnũ in nu-
mero. quoꝝ mã est vna. i. qui supponunt pro eadem re. sic
enim bene cõcedimus ꝙ sor. ꝛ homo scribens sunt vnu3 ꝛ
in idem numero. ¶ Ad 4ᵐ dico:ꝙ Aristo. ibi per mãm
mũdi itelligit corpora simplicia. s. q̃tuor elñta ꝛ celũ ꝛ nõ
talẽ mãm ex qua cum forma subali sibi inherẽte fit vnu3
per se:ꝛ per formã mũdi intẽdebat ordinẽ istoꝝ corporu3
simpliciũ vel ipsa3 pmã cãm. ¶ Ad 5ᵐ dico:ꝙ Aristoteles
hoc itellexit sic ꝙ in substãtijs nõ hñtibus materiã:idest
partes quãtitatiuas nõ sunt plura indiuidua sub vna spe-
cie:ita ꝙ capit ibi mãm pro partibus quantitatiuis:ꝛ non
capit materiã pro materia tertio modo dicta. ¶ Sed no-
tandũ:ꝙ dicta auctoritas sic intellecta non est cõcedenda
ẜm fidem nostram ꝛ veritatem:q2 deus posset facere tot
angelos quot vellet omnino eiusdem specie:l3 non habe-
rent partes quantitatiuas. ¶ Ad 6ᵐ dico:ꝙ in celo est be-
ne raritas ꝛ densitas:non tamen eiusdem rationis cum
raritate ꝛ densitate istorum inferiorum:quia corpora ista

inferiora dicunt rara vel densa: ex eo q̄ habet minus vel plus de materia prima sub equali extensione: sed partes celi dicunt rare vel dense: q2 habent plus vel minus de substātia celesti sub equali extensione. vnde stella habet plus de suba celesti q̄3 vna alia massa celi sibi ꝓpinqua ꝛ equalis que nō est stella: ꝛ ꝓpter hoc dicit densior. pars aūt ꝓpinquior dicit rarior. ⸿ Ad 7m. si celū non haberet māam esset indiuisibile. nego ꝯñtiam. q2 ipsum est substātia diuisibilis: ꝛ quādo dicit Comētator i de substātia orbis. si nō esset dimēsio in materia ante formā substātialē ipsa esset indiuisibilis. dico q̄ illa auctoritas nihil facit ad ꝓpositū: q2 ibi loqtur de diuisibilitate rex generabiliū ꝛ corruptibiliū de quax numero nō est celū: ꝛ adhuc aliqui quantuz ad hoc negant Comētatorē. Deinde quādo ꝓbatur q̄ celum habet māam eiusdē rōnia. dico q̄ hoc esset bene verx si celum haberet māam ꝓpter hoc q̄ nulla materia fm se ab alia differt ratione. modo celum non habet māam sicut dictū est. ⸿ Ad 2m principale dico. q̄ supficies cōuexa terre ꝛ cōcaua aque nō sunt quid vnum per se: q2 sunt diuersarum specierx. Ad probationē equaliter distant a centro mundi. nego: q2 superficies concaua aque plus distat. vnde imaginor q̄ quelibet dictarum superficiex est diuisibilis fm ꝓfunditatē ꝛ nō indiuisibilis sicut alij imaginātur: sed statim q̄ imaginabor eas diuisibiles fm ꝓfunditatem clax est q̄ nō equaliter distant a centro mundi. Et quādo dicebat nullū est mediuz inter dictas superficies. ergo equaliter distant a medio mūdi. ꝯsequētia nō valet. Ad cōfirmationez. dicit supficies sunt equales. nego. ꝛ qñ dicebaf locus est equalis locato. dico q̄ si illa auctoritas est vera opz ipsaz bene glosare. Unde sciēdū: q̄ aliqñ locus est minor locato ꝛ aliqñ maior ꝛ aliqñ equalis. vñ si capiatur vna parua pellicula que circundat vitellū oui ipsa est locus ipsius vitelli: ꝛ tamen clax est q̄ est multo minor q̄3 sit illud vitellū qd̄ locat. Silr ignis est locus aeris: ꝛ tamē est multo maior q̄3 sit aer. Silr si caperent due cere equales in quātitate ꝛ in pōdere ꝛ vna eax fiat lata ꝛ circūflectaf alteri: tunc ipsa fit locus eios ꝛ est sibi equalis. sic ergo patet q̄uo locus aliqñ est minor: aliquādo maior: aliqñ equalis locato. Et ideo quādo Aristoteles dicit locum esse equalē locato intelligit quātū ad cōtinētiā. i. quātū est locatum tantum precise eius locus capit ꝛ cōtinet. ⸿ Ad 3m principale dico q̄ Parmenides ꝛ Mellisus fuerūt illius opinionis ideo negenf. Et h̄ breuiter de ista q̄stione.

⸿ Totum aūt cuius hec partes perfectū necesse est esse ꝛc. Tex. cō. IIII. Questio. V.

Quintum ꝓpositox erat. Utrū mūdus sit pfectus. Et arguif p̊ q̄ nō. q2 illud non est pfectū cui pōt fieri additio: sed mundo pōt fieri additio. g̃ ꝛc. maior est nota. nā Arist. in lr̄a ꝓpter h̄ cōcedit lineā circularē esse pfectā: q2 sibi non pōt fieri additio ꝛ lineā rectā eē impfectā: q2 sibi pōt fieri additio. minor pz: q2 per potentiā supernaturalē vltra istū munduz posset fieri de nouo vnus orbis vlterior: ꝛ per potētiā naturalē potest fieri pfectior: q2 pōt de nouo generari nālīter aliquis homo: ex cuius additione mūdus videf fieri perfectior q̄3 erat ante. ⸿ Secūdo mūdus multas includit impfectiones ꝛ defectuositates. ergo mūdus nō est perfectus. ꝯñia tenet: nā in mūdo sunt multa mōstra ꝛ multa sunt mala que sunt qdam defect9: sed hoc videf mūdū impfectionē arguere. ⸿ Tertio mūdus est perfectior vna vice q̄3 alia. ergo aliqñ est imperfectus. patet cōsequētia. nā tunc deficit sibi aliq̄ pfectio quā alias habuit. antecedens pz: q2 aliqñ sunt plura indiuidua de vna pfecta specie q̄3 cōsueuerūt esse sicut plures hoies vel plures equi: ꝛ etiā aliqn est pfectior cōstellatio: ꝛ aliqñ impfectior: ꝓpter qd̄ mūdus videf esse aliqñ perfectior: aliqñ minus pfectus. ⸿ Quarto mundus nō est ens. ergo nō est qd perfectū. ꝯsequētia tenet. añs ꝓbaf: q2 vel esset suba vel accidens. nō suba: q2 mundus est quoddā aggregatū ex oibus substātijs ꝛ oibus accidētibus. tale aūt non est suba solum: etiam tale non est accidens solum.

Oppositum vult Aristoteles.

In ista q̄ōne p̊ ponā quasdā distinctiones. 2o cōclusiones. 3o aliqua dubia.

Prima distinctio mūdus accipif q̄tuor modis. Uno° ꝓ aggregato ex deo ꝛ itelligētijs ꝛ oib9 alijs reb9: ꝛ sic mūdus dī eē vniuersitas entiū. 2o accipif mūdus pro aggregato ex oib9 reb9 excepto deo. 3o accipif mūdus pro aggregato ex oib9 exceptis itelligētijs ꝛ deo: ꝛ sic accipif in tractatu de sphera vbi mūdus diuidif in mūdū supiorē ꝛ inferiorē. 4o accipif mūdus pro aggregato ex oibus infra cōcauū orbis lune. ꝛ sic accipif p̊ metheorox. vbi dī: necce est mūdū istum inferiorē esse cōtinuū: idest cōtiguū lationibus supioribus vt eius tota virtus guberneȓ inde. Accipiēdo mūdū pmo mō est pfectior mūdo accepto scđo mō: ꝛ mūdus accept9 scđo mō est pfectior mūdo accepto. tertio mō. ꝛ sic ꝯñter. ⸿ Scđa distinctio est. pfectū dicif duplr̄. s. simplr̄ ꝛ fm quid. pfectum simplr̄ dicif de quo hoc nomē perfectū est affirmatiue verificabile sine additamēto vt dicēdo h̄ est pfectuz. Perfectū vō fm qd dicif de quo est verificabile hoc nomē pfectū cū additione: sicut dicēdo hic est pfect9 hō: brunellus est pfect9 asinus. Ista distictio pz 5o meta. vbi dī q̄ quoddā est pfectū in genere: ꝛ qddā est pfectum extra genus: ꝛ per pfectū in genere itelligit pfectū fm qd: ꝛ per pfectū extra genus itelligit pfectū simplr̄. ⸿ Et est sciēdū q̄ ad hoc q̄ aliqd dicaf perfectū simplr̄ reqrif q̄ nihil sibi deficiat nec ei possit fieri additio nec aliqd sit pfectius eo: nec possit esse. Ecce q̄tuor conditiones reqsitas ad pfectionē simplr̄. ⸿ Tertia distō. pfectū fm qd seu in gñe dī duplr̄. s. qddā subale ꝛ quoddā accidētale: subale est de quo est verificabile hoc nomē pfectū cū additamento de p̊dicamēto sube: sicut dicēdo sor. est pfectus homo. Sed pfectū accidētale dī de quo est verificabile hoc nomē pfectū cū additamēto de p̊dicamēto accñtis: vt dicēdo. sor. est pfectus lector. mūdus est pfecta magnitudo. Et istud posset subdiuidi fm gña pñtox accñtiū. ⸿ Quarta distō. q̄ corpus pōt dici vnū vel simplr̄ vel aggregatione.

Quantum ad 2m sit p̊a ꝯ. Accipiēdo mundū p̊mo mō mūdus est pfectus simplr̄ ꝓbaf. ex quid nois perfecti simplr̄. ⸿ Confirmaf: q2 sic accipiēdo mūdū includit deū q est ens perfectū simplr̄. mō totū nō est minoris pfectionis q̄3 sua pars. ⸿ 2a ꝯ. Accipiēdo mūdū in alijs trib9 acceptionibus vltimis ipse nō est pfectus simplr̄. ꝓbaf. q2 sic accipiendo aliqd est eo pfectius. puta deus: sed si esset pfectus simplr̄ sic accipiēdo mūdū nihil deberet esse eo pfectius: sicut pz ex qd nois pfecti simplr̄. ⸿ 3a ꝯ. sic accipiendo mundū. s. scđo tertio ꝛ q̄rto modis mūdus est perfectus fm qd. i. mundus est perfectus mūdus. ꝓbatur. q2 nihil deficit ei de pertinētibus ad pfectionē mūdi. hoc ꝓbaf quātū est ex parte corpox simpliciuz distinctox specie: q2 non sunt nisi q̄nq3 corpora simplicia specie distincta: sicut ꝓbaf in 3o q̄ōne mō nullū istox deficit mundo. Istam ꝯnem Aristoteles p̊ncipalr̄ intēdit in primo tractatu huius. ⸿ 4a ꝯ. mundus est pfecta magnitudo. ꝓbatur. q2 est diuisibilis fm oēm dimēsionē. s. tam fm longitudinem q̄3 latitudinez q̄3 profunditatem ꝛ non

sunt plures

sunt plures dimensiones fm spẽm: sicut patet per Aristotelẽ in littera. ¶ 5a ꝯ. mũdus est corpus vnuz loquẽdo de vnitate aggregationis ⁊ nõ de vnitate dicta simplr. pbaẽ. illud qđ est pfecta magnitudo hoc est corpus: ⁊ hoc vnum p vel 2o dictũ. sed mũdus est magnitudo pfecta per precedentẽ ꝯnem. ergo ⁊c. maior pz: ex eo ꝙ inter oẽs magnitudines q̄ sunt linea supficies corpus solũ corpos est magnitudo pfecta. nã alie due magnitudines nõ sunt fm oẽm dimẽsionẽ diuisibiles. vñ linea solũ est diuisibilis fm vnaz dimẽsionẽ. s. lõgitudinẽ. supficies solũ fm lõgitudinẽ ⁊ latitudinẽ. corpus vo fm oẽs. s. taz latitudinẽ q̄z lõgitudinẽ q̄z pfunditatẽ. Et notanter dico in maiore oĩs magnitudo pfecta est corpos vnũ p vel 2o dictũ ad denotãdũ ꝙ sufficit vnitas aggregationis. vñ mũdus nõ est corpus vnum simplr sicut est soz. vel plo. sicut pbauit q̄rta rõ: sed bene est corpus vnũ aggregatione multaꝝ reꝝ adinuicem.

Quantuz ad 3m dubitaẽ. vtruz accipiẽdo mundum pmo mõ sit perfectioz deo. pbaẽ ꝙ sic: q2 mũdus pmo modo acceptus cõtinet pfectionez dei ⁊ cum hoc pfectionẽ mltaꝝ aliaꝝ reꝝ. ¶ Scđo dubitaẽ. videẽ ꝙ mũdus nõ sit diuisibilis fm oẽm dimẽsionez: q2 nõ est diuisibilis fm dimensionem istius ligni vel illius lapidis. ¶ Tertio dubitaẽ ex quo mũdus est diuisibilis fm oẽm dimẽsionem. penes quã g̃ diametrũ mũdi cũ sit sphericũ debz capi eius lõgitudo: ⁊ penes quã latitudo: ⁊ penes quã pfunditas: ⁊ illud nõ solũ dubiũ est de mũdo verũ etiam de quocũq3 alio corpore spherico. ¶ Ad pm dico. ꝙ accipiendo mundũ primo modo nõ est perfectioz deo: ⁊ vlterius dico. ꝙ mũdus pmo modo acceptus nõ includit ampliorẽ pfectionẽ q̄z deus: ex eo ꝙ cuiuslibet entis pfectionem includit deus. ¶ Ad 2m dico cõcedẽdo ꝙ mũdus nõ est diuisibilis fm oẽm dimẽsionẽ: fm numeꝝ: tamẽ est bene diuisibilis fm oẽm dimẽsionẽ: fm spẽm que nõ sunt nisi tres. s. lõgitudo latitudo ⁊ pfunditas: ex eo ꝙ nõ possunt esse plures linee intersecantes se in aliquo corpore ad angulos rectos ⁊ penes vnã illaꝝ lineaꝝ sic se intersecantiuz capiẽ lõgitudo: ⁊ penes aliã latitudo: ⁊ penes aliã pfunditas. ¶ Ad 3m dico: ꝙ diameter in corpore spherico mensurans lõgitudinẽ põt accipi ad placitũ mẽsurãtis: ex quo oẽs diametri corporis spherici sunt eq̃les: s3 sic nõ est in corpore nõ spherico: ⁊ ideo ibi diameter mensurans longitudinem non accipitur ad placitum mensurantis.

Ad rationes. ¶ Ad pam. mũdo posset fieri additio: dico ꝙ nõ pertinẽs ad pfectionem mũdi essentialẽ: ⁊ qñ dicebaẽ. deus posset apponere vnũ orbẽ: dicẽdũ est ꝙ nõ: ⁊ hoc ppter imutabilitatẽ voluntatis diuine. ita diceret Aristo. sed tñ fm fidẽ ⁊ rei veritatẽ. cõcedẽdũ est: ꝙ deus valde bene posset facere mũdũ pfectiorẽ: imo põt facere vnũ aliũ mũdũ vel duos vel tres vel quot vellet. ⁊ qñ dicebaẽ vi ꝙ per poam nãlẽ posset fieri pfectioz: sicut aliqs hõ de nouo generetur: dico ꝙ nõ. ppter hoc fieret pfectioz pfectione eẽntiali: s3 bñ accidẽtali. ¶ Ad 2am dico: ꝙ ex hoc ꝙ in mũdu sunt mõstra ⁊ defectuositates p talia nõ arguiẽ mũdi impfectio: s3 magis pfectio. vñ si oĩa in mũdo eẽnt eque pfecta nõ eẽt tãta pulchritudo mũdi sicut mõ est aliqbus exñtib9 pfectis aliqbus defectuosis: vnde maioz pulchritudo ⁊ decoz domus ẽ parietes diuersis colorib9 ⁊ imaginib9 eẽ depictos: vt ꝙ hic sit depicta figura leonis hic capre q̄z si oẽs parietes cõsili colore eẽnt colorati ⁊ ꝯsilibus imaginibus depicti. ¶ Ad 3am dico: ꝙ est bene pfectioz vnavice q̄z alia pfectione accidẽtali ⁊ nõ eẽntiali. Quarta eõ bene pbat mũdũ nihil eẽ qđ sit per se vnũ cũ quo bñ stat mũdũ eẽ aliqd aggregatione: nec opz illud aliqd esse subam vel accidẽs: sed bñ aggregatũ ex substãtijs ⁊ acciñtib9. Et sic sit finis.

¶ Intendendum primo vtruz est corpus infinitum ⁊c. Tex. cõ. XXXIII. Questio. VI.

Loquendum est mõ de finitate ⁊ ifinitate mũdi postq̄ȝ locutũ est de pfectione mũdi. gr̃a cu9 volo tractare istas q̃ones. s. pmo vtrũ possit esse aliqđ corpus infinitũ imobile. 2a qõ. vtrũ possit eẽ aliqđ corp9 infinitũ mobile motu circulari. 3a est. vtrũ possit eẽ aliqđ corp9 ifinitũ mobile motu recto. 4o. vtrũ aliq̃ magnitudo siue corporea siue icorporea possit eẽ vel sit ifinita. 5o. vtrũ si infinitũ esset vnũ coꝝ posset esse maius alio si eẽnt plura. 6o. vtrũ mundus sit magnitudo finita vel infinita.

De prima arguiẽ ꝙ sic. si vnũ oppositoꝝ est i nãa ⁊ reliquũ: s3 corp9 mobile finitũ est in nãa rei opponiẽ corpus infinitũ imobile. g̃ ⁊c. ¶ 2o. q2 extra celũ de facto est spatiũ ifinitũ imobile: q2 aliter nõ potest imaginari qđ sit extra mũdũ: ⁊ illud spatiũ vi esse corpus cuz sit longũ latũ ⁊ pfundũ. ¶ 3o infinitũ dicitur qđ totum occupat: sed tale corpus de facto est. s. mundus: ⁊ cũ hoc ipse est imobilis: q2 non vi ad quaz differẽtiam positionis posset moueri ex quo totum occupat.

Oppositum arguiẽ. Omne corp9 est naturaliter mobile sicut prius pbabaẽ. ideo nõ est aliqđ corpus imobile: ⁊ per ꝯñs nec infinitũ imobile. Scđo. nam tale corpus eẽt frustra cum nullã hẽret opationez neq3 motũ. ¶ Hic pmo volo ꝑmittere aliq̃ generalia valẽtia nobis ad q̃stiones propositas de infinitate. ¶ Deinde volo respõdere ad questionem primam.

Quantum ad pm sciendũ est. ꝙ infinitũ põt imaginari plib9 modis. Uno9 fm q̃titatẽ cõtinuã. Alio9 fm q̃titatẽ discretã: fm q̃titatẽ discretã põt imaginari vel actualr separatoꝝ abinuicẽ: vel nõ actualr separatoꝝ abinicẽ sed separabiliũ. Infinitũ aũt fm quãtitatẽ ꝯtinuã põt imaginari vel extẽsiue solũ vel extẽsiue ⁊ intẽsiue sil. ¶ Deinde infinitũ fm extẽsionẽ possumus imaginari vel successiue vel pmanẽter. ¶ Deinde ifinitũ imaginatũ fm extẽsionẽ pmanẽtẽ possum9 imaginari: vel fm vnã dimẽsionẽ: sicut si nos imaginaremur lineã ifinitã: vel fm duas: sicut si imaginaremur supficiẽ ifinitã: vel fm tres: sicut si imaginaremur corp9 infinitũ. ¶ Deinde ifinitũ siue sit imaginatũ fz vnã dimẽsionẽ siue fm duas siue fm tres possumus imaginari vel infinitũ fm q̃libet ei9 partẽ vel ifim ad vnã ei9 partẽ ⁊ finitũ ad aliã. ¶ Exẽplũ pmi. sicut si imaginaremur aliq̃ȝ lineã ifinitã taz v̈sus oriens q̄z versus occidẽs: vel aliqđ corpus infinitũ versus oẽm diffaz positionis. ¶ Exẽplũ scđi. sicut si nos imaginaremur ifinitã lineã versus orientẽ finitã: tñ versus occidẽtem pm infinitũ vocaẽ infinitũ simplr. 2m aũt ifinitũ fm qđ. ¶ Adhuc possumus imaginari infinitũ duplr. Uno9 sine aliq̃ cõcauitate. Alio9 cum cõcauitate: vt si imaginaremur vnũ infinitũ circa nos: puta celuz vlteri9 ptensum in infinitũ. ¶ Adhuc vlteri9 possumus imaginari de ifinito fm lõgũ l3 sit finitũ fm latũ ⁊ pfundũ: vel ꝙ sit vniformiter latũ: vel qđ sit difformiter latũ: ita ꝙ vna ei9 portio sit pedalr lata: alia aũt subduple latitudinis: ⁊ alia subq̃druple. ⁊ sic vlteri9. ¶ 2o sciẽdũ ꝙ ly ifinitũ põt capi duplr. Uno9 cathegorematice. Alio9 sincathegorematice cũ accipiẽ cathegoce. equualet oroni huic res non hñs finẽ. ⁊ iuxta talẽ acceptionẽ hec est negãda. ꝯtinuũ est diuisibile i ifi9: q2 est sensus ꝙ ꝯtinuũ est diuisibile i rez q̃ nõ hz finẽ: mõ hoc est falsuz: q2 q̃libet partiũ in q̃s cõtinuũ est diuisibile hz finẽ. vñ sic accipiẽdo ifinitũ dr ab in qđ est nõ ⁊ finitũ. vñ ifinitũ q̃si nõ finitũ: ⁊ sic exponiẽ infim cathegorema-

tice acceptū in cōtinuis: proportionalr exponit in numeris: ita q̄ ille numerus diceret infinitus qui nō hz vltimū nec finē: ifiniti sic accepti aliq̄ sunt ꝓprietates que sibi cōuenirent si eēt aliqđ tale. pª q̄ nō posset ꝯsumi ꝑ ablationē finiti quātūcunq̧ multotiēs factā: nec ex q̄tocūq̧ numero finitoꝝ resultare posset. 2ª ꝓprietas eius eēt q̄ non posset determinari quātū ipm esset: q̄ si q̄reret q̄tū ipm est nō posset alr r̄nderi: nisi q̄ ipm est infinitū: ꝛ hec non eēt r̄nsio ꝓpria. ꝓpter hoc q̄ illa r̄nsio nō mutaret posito q̄ ab eo auferret tantū quantū est totus mūdus. vnde tāto ablato adhuc residuū maneret ifinitū: ex eo q̄ ifinitū per ablationē finiti nō desinit esse ifinitū. aliter enīz per additionē finiti ad finitū fieret ifinitū: qđ est falsuz. Sed ifinitū sincathegorematice alr exponit in ꝯtinuis ꝛ alr in discretis: vñ aliq in cōtinuis exponūt sic ifinitū corpus. i. nō tm̄ corpus q̄n maius: ita q̄ in cōtinuis exponūt infinitum tentuz sincathe^ce^ ꝑ illā orōnē nō tm̄ q̄n maius: sed in discretis exponūt per illā orōnē nō tot q̄ plura. Sz illud non vz valere. nā sm̄ illā expositionē oporteret ꝯcedere q̄ infinita pars est in isto corꝑe pedali: qđ nō cōiter cōcedit: lz bene cōcedat: q̄ infinite partes sunt in isto corꝑe pedali. ꝯn̄tia ꝓbat. q̄ non tāta pars est in isto corpore pedali q̄n maior ps sit in eodē. Scđo iuxta eādē expōnē hec eēt cōcedēda. ifinitū pōdus sor. pōt portare: nā ex quo po^s^ soris nō determinat ad maximū pondus q̄ sor. possit portare: q̄uis bñ ad minimū qđ nō pōt: seq̄tur q̄ quocūq̧ pōdere dato: qđ sor. possit portare adhuc mai^s^ pōt portare: ꝛ sic si ly infinitū in ꝯtinuis dicto mō esset exponēdū hec esset cōcedēda. infinitū pōdus sor. pōt portare. Nec etiaz bene exponūt ifinitū sincathe^ce^ acceptū in discretis: ex eo q̄ expositio dz esse couertibilis cū exposito: sic nō est in ꝓposito: q̄ nō seq̄t. nō tot q̄n plura sunt. g̃ infinita sunt. alr enīz ex negatiua seq̄ret affirmatiua: qđ est falsuz: ex eo q̄ negatiua quātū est ex forma eius nihil ponit. affirmatiua autez aliqđ ponit. ❡ Alij aūt exponūt sic: ꝛ h̄ in discretis. Uerbi grā. ifiniti hoīes currunt: duo hoīes currūt: ꝛ tres hoīes currūt: ꝛ nō tot q̄n plēs: sz in ꝯtinuis sic. ifinitū corpus est. corpus pedale est: ꝛ corpus tripedale est: ꝛ corpus q̄drupedale: ꝛ sic in ifinitū. ❡ Sed illud iteꝝ nō sufficit. nā posito q̄ viginti hoīes traherēt nauē vnā: ꝛ triginta vnā aliā: ꝛ q̄draginta aliā tertiā: ꝛ q̄nquaginta q̄rtā: ꝛ sic in ifinitū. ꝛ q̄ nō essent pauciores q̄z viginti trahētes nauē. hec esset ꝯcedēda ifiniti hoīes trahunt nauē: ꝛ tñ hec eēt falsa. duo hoīes trahūt nauē. ꝛ silr hec. tres hoīes trahunt nauē. ꝛ sic vlteri^s^ vsq̧ ad viginti. Silr posito q̄ ifinita eēnt corpora quoꝝ vnū nō eēt pars alteri^s^: quoꝝ minimū eēt decē pedū: ꝛ aliud viginti pedū: ꝛ aliud q̄draginta: ꝛ sic in ifinitū ascēdēdo sm̄ ꝓportionē duplā. h̄ est cōcedēda. ifinitū corpus est: nō tñ hec. pedale corpus est: ꝛ bipedale corpus est: ꝛ sic ascēdēdo vsq̧ ad decē. Possumus ergo alr exponere infinitū tentū sincathegorematice: in cōtinuis q̄dē ꝑ hanc orōnē aliquātū ꝛ q̄tūlibet maius. in discretis aūt per hāc orōnē aliquot ꝛ q̄tūlibet plura. Juxta istā expōnez ifiniti in ꝯtinuis hoc est falsuz. ifinitū pōdus sor. pōt portare. nā ad eā seq̄tur q̄ aliquātū pōdus sor. pōt portare: etiā q̄tūlibet maius illo pōt portare. mō hoc est falsuz. Juxta etiā eandē expōnē: hec est falsa. infinita pars est in isto corpore pedali: q̄ ad eā seq̄tur q̄ aliquāta pars est in isto corpore pedali: ꝛ q̄tūlibet maior ea est i isto corpore pedali. mō hoc est falsuz. Juxta aūt expositionē infiniti sincathego^ce^ in discretis accepti: hec est ꝯcedēda. ifinite partes sunt in cōtinuo: q̄ aliquot ptes sunt in ꝯtinuo: ꝛ q̄tūlibet plures sunt in eodē. ❡ Ulteri^s^ sciēdū q̄ ꝓpōnes in quaꝝ vna ly infinitū tenet sincathe^ce^ ꝛ in alia cathego^ce^: sunt sibiinuicē impertinētes: ita q̄ vna eaꝝ nō seq̄tur ad aliā nec repugnat ei. vñ nō seq̄tur infinitū corpus est. g̃ aliqđ corpus est infinitū. nā in pª ly corpus stat cōfuse tm̄. In 2ª aūt determinate. Et in pª ly ifinitū accipit sincathe^ce^: ꝛ in alia cathe^ce^. ❡ Ulterius est sciēdū: q̄ a ꝓpōnibus de futuro vel de p̄terito in q̄bus ly ifinitū est sincathe^ce^ sumptū ad ꝓpōnez de p̄senti in qua ly ifinitū cōsili mō tenet cum ly veꝝ nō valet ꝯn̄tia. vnde nō seq̄tur. infinitū corpus fuit hec. ergo aliquādo fuit vera infinitū corpus est: nec seq̄tur infinitū corpus erit. ergo hec aliq̄n erit vera infinitū corpus est. pz in simili. nā lz hec sit vera: infiniti dies fuerunt: nunq̄z tñ hec fuit vera de p̄nti. ifiniti dies sunt: ꝛ lz ifiniti dies erūt: nunq̄z tamen hec erit vera. infiniti dies sunt. ista sic in generali dicta de infinito valebunt nobis ad sequēn̄a.

Tunc sit pª ꝯ. Nullū corpus infi^m^ simplex est imobile. ꝓbat: q̄ illa nō sūt nisi q̄nq̧ sm̄ speciē ex p̄cedētib^s^. s. q̄tuor elnta ꝛ celuz. mō qđlibet eoꝝ est mobile. elemēta q̄dē motibus rectis: celū aūt motu circulari. tota rō pz ex pª parte huius. 2º. nā seq̄tur si aliqđ corpus nāle simplex eēt ifinitū q̄ etiā locus eius nālis eēt infinitus: cū locus debeat esse eq̄lis locato: sed hoc est ipoīe. p̄: q̄ periret sursum ꝛ deorsuz. nā in ifinito nō est mediuz nec extremū: ꝛ tñ sursuz ꝛ deorsuz sunt extrema ꝛ mediū. ❡ Et cōfirmat 2º. nā nō rēnt amplius diuersi motus nāles diuersoꝝ simpliciū: ex eo q̄ motus simpliciū saltē elemētoꝝ sunt nāliter sursuz ꝛ deorsuz: mō tales motus non eēnt si nō esset sursuz ꝛ deorsuz. ❡ Cōfirmat 3º. q̄ seq̄ret qđ lapis vel gleba terra si eēt in illo loco ifinito vel vbiq̧ moueret vel vbiq̧ q̄esceret: qđ nō apparet veꝝ. ꝯn̄tia pz: q̄ totus locus corporis nālis dz esse cōsimilis. iđ dī q̄rto physicoꝝ. q̄ idē est locus totius ꝛ partis. Si aūt locus ifinitus eēt totus cōsimilis nāe: nō esset rō q̄re aliqđ corpus positū in eo moueret magis vl̄ q̄esceret magis in vna pte q̄z in alia: iđ vel vbiq̧ moueret vel vbiq̧ q̄esceret: qđ erat ꝓbandū. ❡ Tertio arguit ad ꝯnem sic. nā seq̄ret q̄ tale corpus ifinitū simplex imobile nec haberet locū nālē nec violētuz. ꝯn̄s est falsuz: ex eo q̄ oē corpus simplex postq̄z est mobile nāliter: sicut prius ꝓbatū est: hz aliquē locū nālez ad quē vel in quo est nāliter mobile. ꝯn̄tia pz: q̄ locus est extrinsece cōtinens locatū mō ipoīe est q̄ vnū ifinituz cōtineat ab alio. g̃ per impoīe eēt tale corpus simplex infinitū cōtineri ab aliquo loco nāli vel violēto. ❡ Quarto illud corpus simplex ifinitū imobile vel nec eēt graue nec leue vel eēt graue vel leue. si dicat pm̄: tunc vel eēt celum. ꝛ per ꝯn̄s nō imobile. vnde videmus celū moueri ab oriēte in occidētē: etiā ex alio. nā tunc illud corpus totū occuparet: ꝛ sic nullum esset graue nec leue: qđ est falsum. Si autē dicat q̄ illud corpus esset graue: sic nullū esset leue: qđ iteꝝ est falsum. Si aūt esset leue: tunc nullū esset graue: qđ iteꝝ est falsum. ꝯn̄tie patēt per hoc q̄ illud corpus totū spatiū occuparet: ꝛ sic non ꝑmitteret secū aliqđ aliud corp^s^. Si aūt diceret q̄ vna ei^s^ pars eēt grauis: ꝛ alia leuis. hoc nō valet. nā tunc illud corpus eēt cōpositū ꝛ non simplex: nec etiā posset dici. quomō illud corpus deberet partiri: ꝛ quā ꝓportionē haberet pars grauis ad partē leuem vel ad partē que nec est grauis nec leuis. ❡ Scđa ꝯ. Nullum est corpus infinitū cōpositū ex simplicibus imobile. ꝓbat. nā oē corpus cōpositū seu mixtū ex simplicibus est mobile motu elnti vel elntoꝝ: cui^s^ vel quoꝝ q̄litates motiue dominant in ipso: sicut ostēsuz est in p̄ma pte huius. ergo nullū tale est imobile: nec etiā aliqđ tale est infinitū: q̄ vel esset cōpositū ex corporibus simplicib^s^ ifinitis sm̄ multitudinē vel finitis. si infinitis: tunc alicuius rei nālis essent p̄ncipia infinita: qđ improbatū est primo physicoꝝ per Aristotelē contra Anaxagoram. ❡ Et cōfirmat. q̄ sicut illa simplicia essent diuersaꝝ naturarum sic eorū loca naturalia

ꝯ naturalia etiā essent infinita. mō non est possibile loca sic esse ifinita cū motus nāles simplices sint finiti: q2 tres vt dicebaꝰ in pma parte huiꝰ. etiā si eēnt loca infinita non eēt iter ea locus medius: nec etiā tunc eēt locus extremus: ꝛ sic nō esset sursum nec deorsum: sicut prius arguebaꝰ. nec pōt dici ꝙ illud corpus ifinitū sit cōpositū ex corporibus simplicibꝰ finitis sm multitudinē: q2 hoc nō posset eē nisi vnū illoꝝ corpoꝝ simpliciū eēt ifinitū. mō hoc est falsuz. 2am ꝙ dixit pa ꝯ. ꝯntia pz per hoc: q2 nunq̄ ex finitis sm magnitudinē ꝛ sm multitudinē resultat ifinitū: ꝛ si sunt finita sm multitudinē: ꝛ debeant ꝯstituere ifinitū: opz ad minus ꝙ vnū eoꝝ sit infinitū sm magnitudinē. ¶ Probaꝰ etiā alr ꝙ nō pōt dici ꝙ vnū eoꝝ sit ifinitū: ꝛ alia finita: ex eo ꝙ tūc illud vnū totū occuparet: ꝛ sic nō cōpatereꝰ secū alia: ꝛ etiā alia corrūperet. ¶ 3a ꝯ. Nullū est corpus ifinitum imobile. pbaꝰ. oē corpus vel est simplex vel cōpositū ex simplicibꝰ: si est simplex: sic est mobile p pam ꝯnez: si est cōpositū ex simplicibus adhuc est mobile per 2am. 2a sicut nullū est incorporeū qn ipm sit motiuū: ita vr ꝓportionalr nullū esse corporeū qn ipm sit mobile. ¶ 4a ꝯclo rñsalis ad qōnē. Nullū pōt esse corpus ifinitū imobile. pbaꝰ: q2 tale si ꝓduceretur inesse oporteret ꝙ eēt simplex vl cōpositū: qdcūq3 diceretur ipm eēt mobile. Diceres tu nōne deus pōt facere vnū tale corpꝰ: Dico ꝙ nō. nā posito ꝙ faceret vnū corpus q̄tūcūq3 magnū adhuc ipso facto nō eēt imobile: q2 deus sicut ipm fecit sic pōt ipm mouere.

Ad rationes. ¶ Ad pam si vnū oppositoꝝ ꝛc. dico ꝙ nō: q2 de oppositis adinuicē ꝓuatiue q̄liter opponiꝰ adinuicē finitū mobile ꝛ ifinitum imobile. ¶ Ad 2am extra celū de facto est spatiū ifinitū. nego. sz de hoc videbiꝰ postea diffusius. ¶ Ad 3am infinitū dz qd totū occupat. ꝯcedo. si occupat totū ꝛ veꝝ ꝛ imaginatū. mō hoc nego de mūdo. nā lz occupet totū spam veꝝ: nō tn̄ totū imaginatū vl imaginabile. nā lz ex mūdo nō sit aliqd spatiuz veꝝ: tn̄ hn̄ possumꝰ imaginari ibi aliqd eē. Et h de qōne.

¶ **Quod quidem igitur necesse quod circūfertur corpus finitum esse omne ex his palam ꝛc.**

Textu cōmēti. XXXV. Questio. VII.

SEcundum ꝓpositoꝝ erat. vtrum posit eē aliqd corpus ifinitū mobile circulariter. Et vr ꝙ sic. mouens ifinitū dz hr̄e mobile ifinitū. sz pm mouens est ifinitū. pz. 8. phys. ideo pm mobile sibi corrñdens debet esse ifinitū. sed pm mobile est mobile motu circulari in eodē. 8. phy. q2 ibidē dicit pm motū esse circularē ꝛ illū esse pmi mobilis: ideo nō solū videꝰ rē pole: imo de facto videꝰ esse corpus ifinituz mobile circulariter. maior ꝓbaꝰ: q2 si motor eēt infinitus ꝛ mobile finitū virtus mouētis excederet sine ꝓportione ꝟtutē mobilis. ꝛ p ꝯns moueretur ipm in nō tpe siue in instāti: qd est ipole. ¶ 2o. in ifinitū paruū corpus est mobile circulariter: ideo vr ꝙ etiā in ifinitū magnū corpus sit mobile circulariter. ꝛ per ꝯns infinitū. ꝯntia vr tenere a simili. ans ꝓbaꝰ: q2 medietas celi est mobilis circulariter: ꝛ medietas medietatis eiusdē: ꝛ sic in ifinitū descēdēdo. ¶ 3o. si ipole eēt esse corpus ifinitū mobile circulariter hoc videreꝰ eē: ideo ꝙ ifinita velocitas nō pōt rē in tēpore finitu vt arguit Aristo. sed hoc est falsum. pbaꝰ sic. ifinita tarditas pōt esse in tēpore finito: imo de facto est. ergo similr ifinita velocitas pōt esse in tpe finito. ꝯña vr tenere a sili. nā silr vr esse q̄tū ad hoc de tarditate ꝛ velocitate. ans pbaꝰ. nā partes circūferētiales mole fabri mouenꝰ aliq̄ tarditate: ꝛ aliq̄ versus cētrū i duplo tardiꝰ: ꝛ alie adhuc versus centrū in q̄druplo tardiꝰ: ꝛ sic in ifinitū. ideo de facto in infinitū tarde moueꝰ aliqua pars. Et hoc in tpe finito.

Oppositum dicit Aristoteles.

In ista qōne. Primo pmittenda sunt duo. Scdo ponende sunt cōclusiones.

De primo sciendū est ꝙ dupl'r diciꝰ impole: scz simpl'r ꝛ sm qd. Impole simpl'r diciꝰ qd nec est nec pōt esse per aliqua potētiā siue nālē siue supnaturalē. vbi. g. sicut est plēs deos eē. Silr sicut est oppositū primi ꝓncipij cōplexi. impole aūt sm qd dr quod nō pōt esse per aliquā potētiā nālez: lz bene supnaturalē. vbi gra. sicut ꝙ celū gescat vel aliqd tale. ¶ 2o sciēdū: ꝙ infinitū corpus esse mobile circulariter pōt imaginari. Unoꝰ ꝙ sit vnus orbis qui moueaꝰ aliq̄ velocitate: ꝛ supra illuz sit vnus alius duplus ad pm qui moueaꝰ in duplo tardius pmo. ꝛ deide sit vnus alius puta tertius duplus ad 2m qui moueaꝰ in duplo tardius 2o. ꝛ sic in ifinitū. ascendēdo cōtinue sm ꝓportionē duplā in q̄titate orbium ꝛ tarditate motus eoꝝūdē. 2o mō ꝙ sit vnus orbis q moueaꝰ velocitate finita: ꝛ sup illū sit duplus ad pm dupla velocitate motus: ꝛ sup illū sit duplus ad 2m dupla velocitate motus ad velocitatē secūdi. ꝛ sic ascēdendo sm ꝓportionē duplā in quātitate orbiū ꝛ in velocitate motuū eoꝝūdem. 3o. ꝙ sit vnū corpus circulare ꝛ in infinitū ꝓtensiuū vndiq3 mobile motu circulari recte: sicut si imaginaremur vltimū celū esse in infinitū ꝓtensum: ꝛ cum hoc moueri circulariter.

Quantum ad 2m sit pa ꝯ. Infinitū corpus mobile circulariter primo vel scdo mō nec est nec pōt esse nālitet. pbaꝰ: q2 nō est aliq̄ potētia nālis que sic posset facere infinitos orbes vnū super aliū: nec etiam ifiniti tales sunt: cū ꝓbatum sit in 2o metaꝰ: ꝙ in eēntialr ordinatis nō ꝓcediꝰ in ifinitū quales eēnt tales orbes sic ordinati. ¶ 2a ꝯ. Infinitū corpꝰ mobile circulariter pmo ꝛ scdo mō pōt esse supnaturalr. pbaꝰ. nā aliquātum corpꝰ mobile motu circulari pōt esse: imo de facto est. ꝛ dupluz ad illud mobile circulariter pōt esse per potētiam diuinā ꝛ quadruplū ad illud pōt esse etiā per potētiā diuinā. ꝛ sic vlterius sine statu: tō ifinitū corpꝰ circulariter mobile per potētiā diuinā pōt esse. ans qlibet catholicus habet cōcedere. ꝯntia pz. per expositionē huius termini ifinitū tenti sincathegorematice in quātitatibus ꝯtinuis positā in pcedenti qone. ¶ 3a ꝯ est. Qꝫ infinitū corpus circulariter mobile. pmo vel scdo mō est ipossibile q̄litercunq3 accipiaꝰ impole. nam si esset pole ꝙ infiniti tales orbes de facto essent ipsi possent adinuicē ꝯtinuari: ꝛ sic fieret ex eis vnū infinitū circulariter mobile tertio mō: sed esse tale est impole simpl'r sicut statiz ꝓbabiꝰ. nec ista cōclusio tertia repugnat ꝯni scdē: q2 scda que erat de posi erat vera in sensu in quo ponebaꝰ: scz in sensu diuiso. hec aūt tertia que est de impoli est etiā vera in sensu in quo poniꝰ. s. in sensu cōposito. tales aūt sensus sūt sibiinuicē impertinētes: sic ꝙ nec vnus seqtur ad aliū nec repugnat ei. Istius etiā cōclusionis tertie ꝓbatio latior videbiꝰ in ꝓtraetatione quarti ꝓpositoꝝ. ¶ 4a ꝯ. Si esset corpus infinitū circulariter motum. 3o mō ipm haberet centrū: ista cōcl'o ꝓbaꝰ p diffinitionē motus circularis positā in pma parte huiꝰ. Dicebatur enim ꝙ circulariter moueri est moueri circa cētrum: ꝛ hoc absq3 participatione ascensus vel descensus: si talis motus circularis est simplex. ¶ 5a ꝯ. Si esset corpus infinitum circulariter motum 3o modo ipsum nō haberet cētrum. ꝓbatur: q2 centrū corporis diciꝰ mediū illius corporis sm equedistantiā ad extremitates. mō in tali infinito nō essent extremitates: ideo nō esset tale mediū. vn̄ si eēt spatiū infinitū vndequaq3 qua rōne hic Parisius eēt centrū vel mediū illius eadē rōne in Roma vel vbicūq3 pla-

ceret signare esset centrũ eiusdẽ. ¶ Sed iuxta hoc dubitatur. q2 dicit Aristoteles in 2° metaphy. ꝙ infiniti si esset quelibꝫ pars esset media. ⁊ hic in p̄ huius dicit ꝙ nõ. Ista duo dicta possunt cõcordari distinguẽdo de medio: ꝙ mediũ in aliquo ꝯtinuo dr̃ vno° negatiue: q2 nõ est extremũ: imo aliq̃d est vltra ⁊ aliq̃d citra: ⁊ sic q̃libet pars īfiniti si esset: esset media. Alio° dicit̃ mediuꝫ positiue per equedistanciã ab extremis: ⁊ sic nõ esset mediũ corporis infiniti. Nec iste due ꝯnes: scilꝫ 4ᵃ ⁊ 5ᵃ cõtradicunt: sicut nec iste. Si tñ pater est aliqs pater est: ⁊ si tñ p̃r est nullus p̃r est. Sunt enim due cõditionales vere: sꝫ bene cõcedit̃ ꝙ añs est impo̾le. qm̃ ois ꝑpositio est impo̾lis ad quã sequũtur ꝑpõnes cõtradictorie. Et ideo ex dictis bene cõcludit̃ ꝙ impo̾le est esse corpus īfinituꝫ circulatiter motum. Et ista sit 6ᵃ ꝯ: quã Aristo. multiplr̃ ꝓbat in littera. primo sic. q2 si esset possibile esse corpus infinitũ circulariter motũ: tunc esset possibile in tẽpore finito ꝑtransiri spatiũ infinitũ: cuius oppositũ ostẽdit Aristo. 6° phy̾. ꝯña ꝓbat̃. nã imaginent̃ due linee exeuntes a cẽtro illius corporis: circa qd̃ mouet̃ versus circũferẽtiã eiusdẽ corporis causantes angulum in cẽtro a quo egrediunt̃: inter illas duas lineas sic imaginatas cadit spatiũ īfinitũ. tunc illud spatiũ infinitũ sic imaginatũ ꝑtransit̃ ab vna illaꝝ lineaꝝ in tẽpore finito: postq̃ꝫ totale corpus facit vnã circuitionez in tẽpore finito. ¶ Juxta istã rõnẽ dubitat̃. nã videt̃ p̄ ꝙ spatiũ interceptũ inter illas duas lineas esset finitũ: qd̃ ꝓbat̃: q2 esset terminatũ illis duabus lineis. ¶ Et cõfirmat̃ hoc. nã posito ꝙ qñ ille linee icipiunt egredi a cẽtro cõstituant triãgulũ cũ linea tertia q̄ vna cũ illis recedat a centro q̄ tertia in recedẽdo sic crescat ꝙ ꝯtinue maneat sup̱ illis duabus lineis cũ q̄bus cõstituit triangulũ: tunc qñ ille linee ꝑ īfinitũ recesserunt a cẽtro iter eas cadit spatiũ: sed ꝓbo ꝙ finitũ: q2 figuratũ figura triãgulari. ¶ Scd̃o videt̃. q2 si esset tale corp⁹ infinitũ nõ ꝑtransiret̃ ꝓpter h̾ spatiũ īfinitũ recte: sicut si mũdus totalis moueret̃: nõ ꝓpter hoc ꝑtransiret̃ aliqd̃ spatiũ saltẽ aliud a mũdo: q2 mũdus nõ occupat aliqd̃ spatiũ distinctũ a seipso: nisi tũc velimus ponere locũ esse vnã dimẽsionẽ separatã: qd̃ iprobatũ est ab Aristo. 4° physicoꝝ. ¶ Silr̃ deus posset destruere oẽm locũ huius lapidis: ⁊ adhuc mouere hũc lapidẽ: ⁊ sic ille lapis moueret̃ sine loco ⁊ spãcio. sic videt̃ in ꝑposito: ꝙ si eẽt corpus īfinitũ circulare ip̄m posset moueri circulariter absqꝫ hoc ꝙ ꝑtransiret̃ aliqd̃ spatiũ: ⁊ sic in tẽpore finito nõ opꝫ ꝑtransiri spatiũ infinitũ nec etiã finitũ. ¶ Tertio videt̃. ꝙ dicta rõ sic posset ipediri: q2 diceret aduersari⁹ ꝙ illud corp⁹ īfinitũ circulariter mobile nõ faceret aliquã circuitionẽ ꝑfectã in tẽpore finito: sed bñ in tẽpore infinito: ⁊ sic nõ oporteret vnã de dictis lineis imaginarã in tẽpore finito ꝑtransire spatiũ infinitũ. ¶ Ad ista. Ad p̄m bene cõcedo. ꝙ si esset tale corpus īfinitũ circulariter motũ: ⁊ in eo essent imaginate tales due linee infinite egrediẽtes a centro ꝙ inter eas iterciperet̃ spatiũ finitũ: sed etiã cũ hoc inter eas interciperet̃ spatiũ infinitũ: ex quo ille linee continue vadunt elongãdo: ⁊ sunt īfinite: ⁊ q2 inter illas lineas spatiũ totale iterceptũ esse finitũ: ⁊ idẽ esse infinituꝫ repugnant adinuicẽ: ⁊ sequunt̃ ambo ad esse corp⁹ infinitũ circulariter motũ: cõcludo ꝙ esse tale corpus infinitũ est impo̾le postq̃ꝫ ad ipsum sequunt̃ cõtradictoria. Et cõsimiliter respõdeat̃ ad cõfirmationem. ¶ Ad 2ᵐ respondeo ꝙ Aristoteles in dicta ratione nõ supponit ꝙ tale spatiũ sit: sed ꝙ nõ repugnat imaginationi: ⁊ ex hoc tunc cũ hoc ꝙ est corpus īfinitũ circulariter motũ infert vnum qd̃ repugnat imaginationi. s. ꝙ spatium infinitũ pertransiretur in tempore finito. Et ex hoc cõcludit̃ ꝙ esse corpus īfinituꝫ circulariter motũ est impo̾le ⁊ imaginationi repognans, nam quãdocunqꝫ ex duobus quorum vnum nõ repugnat imaginationi infertur vnũ repugnans imaginationi. tunc alterum illorum duorum etiam imaginationi repugnat. ¶ Ad 3ᵐ dico. ꝙ illa obiectio non valet: q2 talis linea infinita imaginata vel in tempore finito describit aliquem angulum circa cẽtrum vel non. si non. tunc non mouetur. ⁊ sic nec illud corpus infinituꝫ mouetur. si autẽ describit aliquem angulum: tunc sicut deductũ est: sequitur dictam lineam in tẽpore finito pertransire spatiuꝫ infinituꝫ imaginatum: ⁊ sic tale incõueniens sequit̃ ad dictaꝫ cõclusionem: siue illud corpus infinitũ circulariter mobile ponatur complere vnam circuitionem in tempore finito: siue in tempore infinito. ¶ Secũdo. si esset possibile esse tale corpus infinituꝫ circulariter motum sequeret̃ ꝙ spatium pedale pertransiret̃ in non tempore siue in instanti: quod est falsum. probatio cõsequentie. nam ponatur ꝙ a centro talis corporis protrahatur in infinituꝫ linea. a. b. que cum illo corpore moto circũuoluitur: ⁊ extra centruꝫ imaginetur vna linea īfinita quiescẽs: que sit. c. d. ⁊ sit equedistans siue paralella linee. a. b. ⁊ spatium inter eas pedale in latitudine: ⁊ moueat̃ linea. a. b. versus lineam. c. d. tunc sequitur impossibile: scilicet ꝙ spatiuꝫ pedale pertrãsitur in nõ tempore siue in instãti. probatur: quia in principio motus veꝝ est dicere ꝙ linea. a. b. s̃m se totam ⁊ s̃m quamlibet sui partem distat pedaliter a linea. c. d. ⁊ immediate post hoc non distabit: sed concurret cum ea ⁊ intersecabit eaꝫ: cum nunc sit equedistans ei: ⁊ imediate post hoc non erit equedistans ei: ⁊ cum necesse sit lineas non equedistantes siue non paralellas concurrere si in infinituꝫ protrahantur: ⁊ sic cum nunc dicte linee distant pedaliter: ⁊ imediate post concurrunt: ideo sine tempore medio ⁊ diuisibili pertransitum est spatium pedale ⁊ per motum continuũ: quod est impossibile. ¶ Juxta dictaꝫ imaginationem sequitur ꝙ ita cito linea. a. b. concurret cum linea. e. f. multũ ab ea distante: sicut cum linea. c. d. soluꝫ distante ab ea pedaliter. Et sic ita cito pertransiret spatium magnum: sicut paruum vel sicut paruaꝫ partem eius. probatio consequẽtie. quia cum dictis duabus lineis. a. b. ⁊ c. d. imaginetur tertia linea: scilicet. e. f. etiam equedistans linee. a. b. multo plus tamen distans ab ea q̄ꝫ. c. d. tunc in instanti in quo. a. b. incipit moueri versus. c. d. ⁊ versus. e. f. verum est dicere ꝙ. a. b. est equedistans linee. c. d. ⁊ etiam linee. e. f. ⁊ immediate post non erit alicui earum equedistans: ⁊ cũ oẽs tres dicte linee sint infinite: sequitur per diffinitionem linearum inequedistantium siue non equedistantiũ: ꝙ immediate post instans datum linea. a. b. concurret cũ linea c. d. ⁊ etiaꝫ concurret cum linea. e. f. cum imediate post instans datũ erit equedistans vtrinque: ⁊ sic dicta linea. a. b. ita cito pertransibit spatium magnum interceptum inter ipsam ⁊ lineam. e. f. sicut spatium paruum interceptuꝫ inter ipsaꝫ ⁊ lineam. c. d. ¶ Juxta idem sequit̃ ꝙ linea. a. b. ita cito intersecaret lineam. c. d. sicut eam tangeret: qd̃ est inconueniens. probatio consequentie: quia ita cito concurrit cum linea. c. d. sicut concurrit cum linea. e. f. sicut iam ostendebat̃: sed non potest cõcurrere cuꝫ linea. e. f. nisi intersecet lineam. c. d. Jdeo ita cito sicut cõcurrit cum linea c. d. intersecat eam: ⁊ ex hoc tunc vlterius sequit̃ ꝙ linea a. b. imediate post instans: in quo incipit moueri pertransibit spatium infinitum: quod iterum est inconueniens ⁊ imaginationi repugnans. probatio consequẽtie. quia immediate post illud instans intersecabit lineã. c. d. sicut iaꝫ ostendebat̃. sed non potest ipsaꝫ intersecare nisi pertransiuerit spatium infinitũ imaginatum versus circunferentiam dicti corporis. ¶ Tertio arguitur ad dictaꝫ conclusionem sic. Omnis linea circa centruꝫ circũuoluta describit circulum

bit circulum.s.maiorē maior:ꝛ minorē minor. Ideo infi-nita linea circa centrū mota describeret circulū īfinitū:ꝛ hoc est impossibile:cum de rōne circuli ꝛ cuiuslibet figure sit esse terminatum:quod patet per diffinitionem figure positam in principio geometrie: figura est que termino vel terminis clauditur.vnde non posset dici cuius figure esset infinitum:ex quo cōcluditur ꝙ impossibile est ꝛ imaginationi repugnans esse corpus infinitum.

Tunc ad rōnes.Ad pmā pōt dici ꝙ virtus infinita libera pōt bene mouere mobile finitū finita velocitate:qꝛ nō mouet quātūcunqꝫ pōt:sed q̄ntū vult:ꝛ ideo nō opꝫ si sit potētia motiua infinita.ꝙ ergo sit mobile sibi correspōdens īfinitum. ¶ Ad scdam ꝯcedo añs:sed nego ꝯñam.ratio negationis cōsequentie est:qꝛ diminutio continui bene vadit in infinitū:sed nō augmētatio. ¶ Consimili modo respōdeatur ad tertiā:qꝛ tarditas est diminutio motus.velocitas autē augmentatio:ꝛ ideo lꝫ tarditas possit ire in infinitum:non tamen velocitas.

¶ Sed adhuc neqꝫ qđ ad mediū:neqꝫ qđ a medio fertur īfinitū erit ꝛc. Textu cōmēti quadragesimiquarti. Questio. VIII.

Tertium propositoꝝ erat.vtrū possit esse aliqđ corpus īfinitū mobile motu recto.ꝓbaē ꝙ sic.qꝛ ignis de sui nā mobilis est motu recto:ꝛ si eēt īfinitus nō minus esset mobilis motu recto:qꝛ adhuc hēet nām ignis:sed pōt eē ignis infinitus.ḡ pōt eē mobile īfinitū motu recto. Assumptū ꝓbaē auctē Arist.scđo de aia dīcētis:ignem esse augmētabilē in īfinitū si apponaē cōbustibile. ¶ Etiā cōfirmaē hoc:qꝛ deus pōt facere ignē pedalē.10.pedū.100.pedū.ꝛ sic sine statu.ḡ posset facere ignē infinitū. ¶ Etiā cōfirmaē ꝙ nō tm̄ ignē finitū posset deus facere qn posset maiorē facere:ꝛ hoc sequitur cū dī qđ infinitū ignē deus pōt facere.pꝫ hoc ex eo:qꝛ īfinitū sic exponiē per aliquātū ꝛ nō tm̄ quin maius. Scđo.nā h nō pōt eē tale corpus infinitū mobile motu recto:hoc eēt ꝓpter hoc ꝙ illud corp⁹ hēret grauitatē vel leuitatē īfinitā:qđ Arist.reputat īpossibile.ꝓbo ꝙ hoc nō oporteret:qꝛ posset rē tale corp⁹:ꝛ habere adhuc grauitatē vel leuitatē finitā:qđ ostēdo sic.nā capiaē vna certa latitudo grauitatis finita:ꝛ illius pars prima ꝓportionalis sit in vna pte pedali illius corporis īfiniti.ꝛ scđa ps ꝓportionalis eiusdē sit in alia pte pedali illius corpis īfiniti:ꝛ sic vltra:tūc illud corpus īfi^m erit graue:qꝛ hꝫ grauitatē:ꝛ tm̄ finitā ex eo ꝙ grauitas vnius libre sola est extēsa p illud totale corpus īfi^m. ¶ Tertio.nā lꝫ nō cōtingat rē corpus īfi^m mobile motu circulari sicut est dictū in alia qōne:qꝛ nō cōtingit imaginari lineā īfinitā circularem:nō tm̄ sic videē esse de corpore infinito recto:qꝛ bene cōtingit imaginari lineā rectā īfinitā: ꝛ ideo videtur ꝙ ēt bene cōtingat imaginari mobile infinitū motu recto per illam lineam rectam infinitam imaginatam.

Oppositum vult Arist.in littera:ꝛ ad hoc plures ponit rationes.

Ad istā qōnē breuiter pono vnicā ꝯclonē:ꝙ nō pōt esse corp⁹ infi^m mobile motu recto. Istam ꝯclonē Aristo.ꝓbat in littera multipliciter. ¶ Primo sic ex pte locoꝝ:qꝛ si eēt tale mobile īfi^m oporteret ipm hēre locū īfinitū:sed hoc est īpossibile:qꝛ nullus locus est īfinitus:qđ pꝫ per diffōnē loci qua dī locus est terminus corporis ꝯtinētis.ꝓbaē ꝯña:qꝛ omne corpus mobile localiter debet hēre locū saltē vez vel imaginabilem:qꝛ deus posset mouere totalē mūdū motu recto: sicut dicit articulus Parisiensis:ꝛ si de⁹ ipm taliter moueret nō moueret ipsū in spatio vero:sꝫ imaginabili vel imaginato:ꝛ cū locus alicuius corporis nō possit eē minor illo corpore cū debeat ꝯtinere ipm:opꝫ si eēt corp⁹ īfinitū mobile motu recto ꝙ haberet locū īfinitū. ¶ Scđo.si eēt corpus infinitū mobile motu recto oporteret dare duo loca extra inuicem quoꝝ qlibet eēt īfinitus:ꝛ hoc est impossibile:qꝛ vnus locus īfinitus occuparet omne spatiū imaginabile.ꝛ p ꝯñs nō pmitteret extra se aliū locū.ꝯña ꝓbaē:qꝛ mobile motu recto moueteē de vno loco a quo exit ad aliū locum in quē īrat. Ideo si corpus īfinitū moueret motu recto ipm pmitus eēt in vno loco īfinito ꝛ exeundo intraret aliū locū extra illoꝝ pmū. ¶ Tertio.tale corpus īfi^m si eēt vel esset in loco sibi nāli vel violento. Si dicaē pmū.tūc nō posset ab illo loco remoueri nisi per motorē qui eēt maioris potentie q̄ illud īfinitū esset resistētie ex eo ꝙ potētia mouētis debet excedere resistentiā moti. Sed illa resistētia cū esset īfinita nulla potētia motiua posset esse maior:ꝛ sic illud corpus p nullā potētiā posset remoueri a suo loco naturali.ꝛ per ꝯñs nō esset mobile motu recto. Si aūt dicaē scđm.s.ꝙ illud corpus sit in loco sibi innaturali seu violento:hoc est īpossibile ex eo ꝙ nulla eēt po^a que p violētiam posset illud corpus tenere in illo loco sibi violēto:cū nulla esset po^a maior q̄ eēt po^a illius corporis īfiniti: posī q̄ po^a illius corporis īfiniti eēt īfinita.īfinito aūt nihil est maius neqꝫ finitū sicut notū est de se:nec īfinitū sicut postea videbiē. ¶ Quarto arguiē ad eandē ꝯclonē ex pte grauitatis vel leuitatis:qꝛ si eēt corpus īfi^m:ꝛ hoc eēt graue:sequeretur ꝙ eēt grauitas īfinita.ꝯñs est impoſe.ḡ ꝛ añs.ꝯñtia ꝓbaē:qꝛ in maiori corpore est maior virt⁹.ideo in corpore īfinito eēt virtus īfinita.ideo si eēt aliqđ corpus īfinitū ꝛ eēt graue haberet grauitatē īfinitā.falsitas ꝯñtis ꝓbaē:qꝛ si haberet grauitatē īfinitam:tunc moueret in nō tempore:sed hoc est īpossibile.ꝯña pꝫ ex hoc ꝙ aliquāta grauitas mouet in aliquo tpe:ꝛ ceteris parib⁹ maior grauitas mouet in breuiori tēpore.ḡ si esset grauitas īfinita moueret in nō tpe. Sed diceres ꝙ si eēt talis īfinita grauitas illa nō moueret:sed instātanee mutaret.modo lꝫ īpossibile sit motū esse instātaneū:tm̄ nō est impoſe mutationē eē instantaneā. ¶ Breuiter istud magis videē nostrū ꝓpositū cōfirmare q̄ destruere:qꝛ iuxta illud cōceditē ꝙ si eēt grauitas īfinita vel īfinitū haberet grauitatē īfinitam nō eēt mobile:sed bene mutabile:ꝛ hoc sufficit nobis pro cōclusione nostra qua diciē ꝙ nō est possibile esse finitū mobile motu recto:bene dicim⁹ mobile ꝛ nō mutabile. ¶ Adhuc iuxta vltimā rōnē aliquis dubitaret vel obyceret negando cōsequentiā qua arguebaē si esset corpus graue infinitum haberet īfinitam grauitatē.nā sicut arguebaē secundo ad questionē si illud corpus eēt difforme in grauitate fm suas partes nō oporteret in eo esse grauitatē infinitam:sꝫ hoc bene oporteret si eēt vniformiter graue p totum. ¶ Breuiter istud nō valet:qꝛ tale corpus īfinitū mobile motu recto si eēt oporteret ꝙ eēt simplex vel mixtū:ꝛ siue esset simplex siue mixtū nō eēt in eo tanta difformitas in grauitate qn totalis eius grauitas esset infinita.

Ad rationes. Quādo dī ignis est augmētabilis in īfinitū:dico ꝙ nō:ꝛ qn̄ Aristo.dicit hoc dico ꝙ dicit hoc cōditionaliter:ꝛ illa cōditio est īpossibilis:qꝛ dicit si apponeretur sibi īfinitū cōbustibile.modo hoc est īpossibile:qꝛ ex quo nō est infinitum cōbustibile non est possibile hoc igni ministrari. ¶ Ad cōfirmationes sequētes videbiē in sequēti qōne in qua pertractabiē vtrū possibile sit aliquā magnitudinē esse infinitam siue hoc sit naturaliter siue per potentiā diuinam:ꝛ ibidē etiā videbitur de hoc de quo tangitur in tertia ratione.s.vtrū repugnet imaginationi esse magnitudinē rectā infinitam.

¶ Ad scdam soluta est in soluendo obiectionem: secundo factam iuxta quartã rõnem. Et sic est finis questionis.

¶ Si igitur neqȝ sphera; neqȝ tetragonum; neqȝ circulus est infinitus ꝛc. Textu cõmenti trigesimi noni. Questio. IX.

Quartum ꝓpositoꝝ erat. vtrũ aliq̃ magnitudo: siue corpea: siue linearis: siue superficialis sit vel possit esse ifinita. Videt̃ ꝙ ꝙ sic. nã pos̃e est ꝙ in pma pte ꝓportionali alicui⁹ hore de⁹ creet vnũ lapidẽ pedalẽ: ꝛ silr pos̃e est ꝙ in scda creet vnũ lapidẽ pedalez ad pᵐ: ꝛ silr ꝙ in tertia: ꝛ sic vltra de alijs ptib⁹ ꝓportionalib⁹ hore. ponat̃ g̃ ꝙ in qualiber pte ꝓportionali alicui⁹ hore de⁹ sic faciat in fine hore: aggregatũ ex oib⁹ illis lapidib⁹ erit ifiᵐ. ideo pos̃e est ꝙ aliq̃ magnitudo corpea sit ifinita. ¶ Scdo. nã possibile est ꝙ scda pars ꝓportionalis alicui⁹ corpis pedalis rarefiat ꝛ extẽdat̃ ad equalitatẽ pme: ꝛ ita de 3ᵃ ꝛ 4ᵃ ꝛ sic de alijs: ꝛ saltẽ hoc est pos̃e per poᵃᵐ diuinã: ꝛ si sic fieret in fine illius hore illud eẽt ifiᵐ. ¶ Tertio. ꝓbat̃ ꝙ de facto corpus bipedale est ifiᵐ: q2 illud est ifinitũ qd̃ est cõpositũ ex ifinitis ptib⁹: quaꝝ quelibet est tãta sicut aliqua certa data: sed sic est de corpe bipedali: q2 in ipso sunt infinita puncta: a quoꝝ quolibet ad aliud est corpus pedale. ¶ Quarto. magnitudo est augmẽtabilis in ifiᵐ. g̃ vr̃ ꝙ sit possibile eẽ magnitudinẽ ifinitã. cũ eniz est aucta in ifiᵐ vr̃ esse ifinita. añs ꝓbat̃: q2 sint. a. ꝛ. b. due magnitudines corporee: ꝛ id qd̃ diuidit̃ a. b. addat̃ ad. a. tũc si. b. ẽ diuisibile in ifiᵐ. g̃. a. est augmẽtabile in ifiᵐ. ꝯña vr̃ tenere ex eo qd̃ per idẽ ꝑ cuius ablationẽ. b. diminuit̃. a. augmẽtat̃: ꝛ q2. b. per eius diuisionẽ diminuit̃ ad subduplũ ꝛ ad subtriplũ: ꝛ sic in infiᵐ: videt̃ ꝙ. a. augeat̃ ad duplũ ꝛ ad triplũ: ꝛ sic in infiᵐ. ¶ Quinto. aliqd̃ de facto est corp⁹ tantũ q̃tũ eẽe corpus ex ifinitis corporib⁹ nõ cõicantib⁹ cõpositũ quoꝝ qd̃libet est tãtũ sicut aliqd̃ certũ datuz. g̃ de facto est aliqd̃ corpus infiᵐ. Cõsequẽtia tenet ex co: q2 tale corp⁹ ex talib⁹ ifinitis cõpositũ eẽt ifinituz. Assũptũ ꝓbat̃. nã posito ꝙ eẽnt ifinita corpora quoꝝ qd̃liber eẽt sicut vnũ ouũ: tunc ꝓbo ꝙ ex oibus illis omni rarefactiõe ꝛ ꝯdensatiõe amota põt fieri vnũ corpus finituz tante forme sicut est caput meũ: vel aliqd̃ tale. Nam sint talia corpora flexibilia: ꝛ sit ad imaginationẽ ꝙ in pma pte ꝓportionali alicuius hore vnũ eoꝝ fiat latuz ꝛ circũflectat̃ vni de illis: ꝛ tũc claꝝ est ꝙ illud circũflexũ est finite spissum: capiat̃ in scda pte ꝓportionali eiusdẽ hore vnũ aliud ꝛ circũflectat̃ aggregato ex pmo ꝛ scdo: tũc corp⁹ scdo circũflexũ est minus spissum q̃ corp⁹ pmo circũflexũ ꝓp hoc ꝙ circũflectit̃ maiori. deinde in tertia pte ꝓporcionali eiusdẽ hore: capiat̃ iterum vnũ de illis corporib⁹ ꝛ circũflectat̃ aggregato ex poꝛib⁹: tunc iteꝝ corpus tertio circũflexũ est minus spissuz q̃ corpus scdo circũflexũ: ꝛ cõtinuet̃ h̃ vlterius ꝑ singulas ptes ꝓportionales alicui⁹ hore: in fine hore sunt ifinita corpora sic circũflexa: ꝙ pᵐ circũflexũ est spissius scdo: ꝛ scdo circũflexuz est spissius tertio: ꝛ sic vlteri⁹. g̃ vr̃ ꝙ totalis spissitudo ex his aggregata sit finita postq̃ spississimum iter oia corpora sic circũflexa est finite spissuz recte sicut aliqd̃ corpus est finitũ: cui⁹ pma pars ꝓportionalis est maior 2ᵃ ꝛ 2ᵃ 3ᵃ. ꝛ sic vlteri⁹ ꝓp h̃ ꝙ iter tales ifinitas ptes maxima est finita. sic g̃ vr̃ eẽ ꝓbatũ ꝙ ex ifinitis corporib⁹ equalibus nõ cõicantib⁹ sine rarefactiõe ꝛ cõdensatiõe factũ sit vnũ corp⁹ finitũ. ¶ Et deĩde ꝓbat̃ ꝙ aliq̃ magnitudo superficialis est ifinita. ꝓbat̃: q2 angulus rect⁹ est magnitudo supficialis: ꝛ est ifinit⁹. g̃ ꝛc. assũptũ ꝓbat̃: q2 angulus rectus componitur ex ifinitis angulis acutis rectilineis nõ cõicantib⁹ quoꝝ qlibet est maior angulo cõtingẽtie certo dato qd̃ pz: ex 3° geometrie. illud aũt qd̃ cõponit̃ ex ifinitis nõ cõicãtib⁹ maiorib⁹ aliquo certo dato. vr̃ eẽ ifiᵐ. ¶ Deinde ꝓbat̃ ꝙ aliq̃ magnitudo linearis sit infinita. pz h̃ de linea gyratiua q̃ cõponit̃ ex ifinitis gyris: quaꝝ q̃lz gyrat vnã pte ꝓportiõis corpis colũnaris spissitudis vni⁹ pedis.

Oppositum vult Aristoteles.

In ista q̃one erant duo articuli. Prim⁹ erit. vtrũ de facto sit aliqua magnitudo ifinita. Secundus erit. vtrũ possit eẽ magnitudo infinita.

De primo sit ꝯclo pᵃ. Nõ est aliq̃ magnitudo corporea ifinita. ꝓbat̃: q2 illa eẽt mobilis vel imobilis: nõ põt dici ꝙ imobilis: sicut pus ꝓbatũ est: nec põt dici ꝙ mobilis: q2 vel circulariter vel motu recto sicut pus ostẽsuz est. g̃ ꝛc. ¶ 2ᵃ ꝯ est. Infinita magnitudo est. pz h̃ de linea gyratiua q̃ de superficie gyratiua q̃ de corpe gyratiuo corpis colũnaris. nã aliq̃ linea gyratiua est ꝛ q̃tũlibet maior gyratiua linea est. vñ gyra cõposita ex gyra pᵉ ꝛ scde ptis ꝓportiõalis colũne cui⁹ diameter spissitudinis est pedalis: dupla est ad gyrã pme ptis ꝓportionalis: ꝛ gyra cõposita ex pᵃ 2ᵃ ꝛ 3ᵃ gyris tripla est ad eãdẽ: ꝛ sic vlterius. silr̃ mõ est de supficie gyratiua q̃tũ ad lõgitudinẽ cõtenta iter duas lineas gyratiuas. ꝯsilr̃ mõ est de corpore gyratiuo: ꝛ h̃ quãtũ ad lõgitudinẽ itercepto inter 4ᵒʳ supficies gyratiuas. ¶ 3ᵃ ꝯ nulla magnitudo est ifiᵗᵃ. ꝓbat̃: q2 si aliq̃ magniᵗᵒ eẽt ifinita: maxie vr̃ esse linea vel supficies gyratiua vel corp⁹ gyratiuũ: sz h̃ nõ. nã si aliq̃ linea gyratiua eẽt ifiᵗᵃ: vel illa gyraret oẽs ptes ꝓportiõales corpis colũnaris: vel terminaret̃ citra terminũ colũne: nõ põt dici pᵐ ex eo ꝙ nulle ptes sunt oẽs ptes ꝓportiõales colũne. ꝛ ꝑ ꝯñs nulla ẽ gyra gyrãs oẽs. ꝛ ꝑ ꝯñs nulla gyra gyrãs oẽs ẽ ifiᵗᵃ: nec põt dici 2ᵐ ex eo ꝙ q̃libet talis ẽ finita.

De secundo sit pᵃ ꝯ. nõ est pos̃e aliquã magnitudinẽ circularẽ eẽ ifinitã: imo h̃ iplicat ꝯdictionẽ. ꝓbat̃. naz data aliq̃ magnitudine circulari ifinita ipa est figurata: q2 circularis: ꝛ vltra ipsa est figurata. g̃ termino vel terminis clausa. pz hoc ex eo ꝙ figura est que termino vel terminis claudit̃ ex pn° geometrie: ꝛ vltra. ipsa est termino vel terminis clausa. g̃ est finita. nõ g̃ ifinita. scdo. nã dato opposito ꝯclonis sit aliqs circulus infinitus in cui⁹ circũferẽtia signent̃ duo pũcta. a. b. a qb⁹ trahant̃ due linee. s. a. c. ꝛ. b. c. cõcurrẽtes ꝛ faciẽtes angulũ in cẽtro. c. illius circuli: quo posito seqtur aliquẽ angulũ rectilineũ eẽ acutissimũ: sed h̃ est falsum. ꝯña ꝓbat̃: q2 si ab. a. ꝛ. b. pũctis traherent̃ due linee q̃ ꝯcurrerẽt patũ remote a punctis. a. ꝛ. b. ille linee causarẽt angulũ aliqualr̃ acutũ: ꝛ si cõcurrerẽt remotius ab. a. ꝛ. b. causarẽt angulũ acutiorẽ. g̃ si remotissime eãtent angulũ acutissimũ: sz cũ cõcurrũt in pũcto. c. cõcurrũt remotissime a pũctis. a. ꝛ. b. ꝛ ex quo intercipit̃ spatiũ ifinituz iter. c. ex vna pte ꝛ. a. ꝛ. b. ex alia: sequit̃ angulũ. c. rectilineũ eẽ acutissimũ: qd̃ erat ꝓbãdũ: falsitas ꝯñtis ꝓbat̃: q2 vel latera illi⁹ anguli distarẽt vel nõ. si distarẽt ꝛ nõ distãtia idiuisibili: seqt̃ ꝙ illa latera eẽ possent ꝓpinquiora: sed tunc cãrent angulũ acutiorẽ. ꝛ ꝑ ꝯñs angulus datus nõ erat acutissimus. si autẽ latera nõ distarent: tũc vnũ iaceret supra aliud: ꝛ tũc nõ facerẽt angulũ: ꝛ per ꝯñs nõ angulũ acutissimũ. ¶ 3° ad idẽ. nã si possibile eẽt aliquã magnitudinẽ circularẽ eẽ ifinitã sequeret̃ ꝙ eẽt pos̃e duas lineas nõ equedistãtes versus eãdẽ ptẽ trahi per infiᵐ spatiũ anteq̃ cõcurrerẽt: h̃ est falsuz ꝛ ꝯ diffinitionẽ lineaꝝ nõ equedistantiũ. ꝓbat̃ ꝯña: q2 si traherentur ab. a. ꝛ. b. punctis signatis in circũferẽtia circuli ifiniti due linee recte in centro. c. illius circuli ille linee eẽnt non equedistantes: ꝛ traherent̃ per aliquantuz spatium anteq̃

concurrerent: ⁊ per quadruplũ spatiũ ad idẽ anteq̃ʒ concurreteẽt: ⁊ per quãtũlibet maius spatiũ q̃ trahere ꝑ spatium ĩfinitũ anteq̃ʒ cõcurrerẽt. ↄ̃ña nota est de se. añs probaẽ ex eo ꝙ iter. c. ex vna pte: ⁊. a. ⁊. b. poncta ex alia ĩterciperẽ spatiũ ĩfinitũ. ¶ Quarto. si eẽt aliq̃ magnitudo circularis ĩfinita sequereẽ ꝙ eiusdẽ circuli eẽnt plura cẽtra: qđ est cõtra tertiũ geometrie. pbaẽ ↄ̃ña: q2 in tali circulo plura pñt assignari puncta a qbus ducte linee ad circũferẽtiam nõ eẽnt inequales: oẽs enim eẽnt ĩfinite: sed vnũ ĩfĩm nõ est inequale alteri. mõ ille punctus est centrũ circuli a quo oẽs linee ad circũferentiã ducte nõ eẽnt ĩequales: ⁊ talis circulus ĩfinitus si eẽt sic se hẽret ꝙ vbiq̃ʒ eẽt eius centrũ: ⁊ circũferẽtia eius nusq̃ʒ. vnde nõ magis cẽtrũ ei9 assignareẽ Parisius q̃ʒ in Roma: sic prius dicebaẽ. ¶ Quinto ad idẽ. nã sit aliq̃s circulus ĩfinitus per aduersariũ: ⁊ signenẽ sicut prius duo pũcta in eius circũferẽtia. s. a. ⁊. b. ⁊ trahaẽ linea recta ab. a. ad. b. ꝑ modũ chorde: tũc queritur vtrũ chorda distat ab arcu vel nõ. si dicaẽ ꝙ nõ: h̃ est falsum: q2 tũc chorda ⁊ arcus essent vna linea. si aũt dicaẽ ꝙ distent ⁊ nõ distãtia idiuisibili cũ nulla talis sit. q̃ distãtia diuisibili: ⁊ cũ possit dari circulus finitus in quo iter tãtuʒ arcũ ⁊ tãtaʒ chordã cadit equalis distãtia: sequitur circulũ ĩfinitũ eẽ equalẽ circulo finito: qđ est falsum. ¶ Sexto ad ideʒ si posse effici aliquẽ circulũ esse infĩm: sequiẽ ꝙ ei9 diameter eẽt finita. hoc est falsũ. ↄ̃ña nota est de se: falsitas ↄ̃ntis pbaẽ. nã sit illa diameter iter. a. ⁊. b. pũcta sibiinuicem opposita in circũferẽtia illius circuli: ⁊ ĩcipiat soz. moueri ab. a. pũcto versus. b. sic ꝙ in p̃ma pte ꝓportionali alicuius hoze ptrãseat pedale: ⁊ in scđa tñ: ⁊ sic vltra: ⁊ plato ĩcipiat moueri a b. versus. a. sup eadẽ diametro equali velocitate sicut soz. moueẽ: tũc claꝝ est ꝙ soz. ⁊ plato sibi obuiabũt sup illaʒ diametrũ: ⁊ nõ in instãti termĩnãte exclusiue illã hozã. nã tũc qlibet eoꝝ eẽt sup vnũ terminũ illius diametri ad queʒ mouebanẽ puta soz. sup. b. ⁊ plo sup. a. q̃ obuiabũt sibi in aliquo instãti ĩtrinseco illius hoze: sed in quolibet instãti ĩtrinseco illius hoze. a. qđlibet eoꝝ ptransituʒ est solũ finitũ: ⁊ cũ duo finita nõ cõstituãt infĩm: sequiẽ ꝙ illa duo spatia ab eis ptrãsita nõ cõstituũt diametrum ĩfinitã: ⁊ cũ illa duo spatia sint due semidiametri illius circuli ĩfiniti: sequitur totaleʒ diametrũ illius circuli eẽ ĩfinitã: qđ erat pbãdũ. ¶ Per istaʒ rõnẽ vĩr põt pbari ꝙ nõ est posse aliquã magnitudinẽ rectã eẽ ĩfinitã clausaʒ iter duos terminos. ¶ Scđa ↄclo. nõ est posse eẽ aliquã magnitudinem quadratã ĩfinitã. pbaẽ per p̃mã rõnẽ ⁊ vltimã p̃oris ↄclonis. ¶ Tertia ↄclo. nõ est posse esse aliqđ corpus infinitũ. pbaẽ per p̃mã rõnem p̃me ↄclonis. ¶ Quarta ↄclo. nõ est posse ꝙ aliqua magnitudo sit ĩfinita siue nãliter siue supnãliter. pbaẽ. nã si sic: hoc maxime videreẽ esse per potẽtiã diuinã isto mõ sicut aliqui credũt demõrare possibilitatẽ ĩfiniti ꝙ deus in qualibet pte ꝓportionali alicui9 hoze creet aliquẽ lapidẽ pedalẽ: ⁊ ꝙ in fine hoze illi simul cõiuncti cõstituant ĩfinitũ. ¶ Sed pbaẽ ꝙ hoc est ĩposse: pro quo suppono ꝙ nõ est possibile eẽ vltimã ptem ꝓportionalẽ alicuius cõtinui: tũc arguo sic. naʒ si est posse ꝙ in qualibet pte ꝓportionali deus faciat vnũ lapidẽ pedaleʒ. faciat q̃ in p̃ma pte ꝓportionali alicui9 hoze lapidẽ pedalẽ tangẽtẽ. a. punctũ manẽteʒ fixuʒ. deinde in scđa pte ꝓportionali eiusdẽ hoze remoueat illũ lapidẽ ab. a. pũcto ꝑ spatium pedale: ⁊ faciat iter ipm ⁊. a. punctũ fm lapidẽ pedalem. deinde in tertia pte eiusdẽ hoze remoueat aggregatũ ex illis duob9 lapidib9 pedalib9. iteꝝ ab. a. puncto manẽte fixo per spatiũ pedale: ⁊ creet tertiũ lapidẽ pedaleʒ inter illud aggregatũ ⁊. a. punctũ. deide in quarta parte ꝓportionali eiusdẽ hoze remoueat iteꝝ aggregatũ ex illis trib9 lapidib9 pedalib9 ab. a. pũcto per spatiũ pedale in quo creet quartũ lapidẽ pedalẽ: ⁊ hoc cõtinuet per alias ptes ꝓportionales illius hoze vsq̃ʒ ad finẽ eiusdẽ si est posse: tũc claꝝ est ꝙ in fine hoze aliq̃s lapis pedalis tanget. a. punctũ manentẽ fixuʒ. q̃ ille lapis erat vltimus in creatione ĩfinitoꝝ lapidũ creatoꝝ fm ĩfinitas ptes ꝓportionales hoze: sʒ cuʒ per casuʒ cuiuslibet lapidũ creationi corrñdeat vna pars ꝓportionalis hoze: sequitur ꝙ lapidi vltimo creato. s. tãgenti. a. punctuʒ in fine hoze corrñdet vna pars ꝓportionalis hoze que est vltima iter oẽs sicut ille lapis est vltim9 iter oẽs lapides creatos: ⁊ cũ tẽpus sit de nomero ↄtinuoꝝ. sequiẽ eẽ vltimã partẽ ꝓportionalẽ alicui9 ↄtinui: qđ est cõtra supposĩtũ. ¶ Iuxta istam rõnẽ pono aliquas ꝓpõnes: quarũ p̃ma est ista: ꝙ nõ est possibile ꝙ in qualibet parte ꝓportionali alicuius hoze deus faciat vnũ lapidẽ pedaleʒ sicut iam pbatuʒ est: lʒ tñ bene sit possibile ꝙ in qualibet parte ꝓportionali alicui9 hoze deus faciat lapidẽ. nã bene possibile est ꝙ deus in vna hoza successiue cõtinue faciat vnum lapidẽ: ita ꝙ in fine hoze lapis factus a deo totalis sit pedalis: tũc cũ quelibet pars lapidis sit lapis: sequitur ꝙ in qualibet parte ꝓportionali hoze illius deus fecit lapidẽ: q2 fecit ptem lapidis. ¶ Scđa ꝓpositio: q̃uis nõ sit possibile ꝙ in qualibet parte ꝓportionali alicui9 hoze deus faciat vnũ lapideʒ pedaleʒ: tñ in qualibet parte ꝓportionali alicuius hoze deus potest facere vnũ lapidẽ pedalẽ. pʒ h̃: q2 in p̃ma potest facere vnũ lapidem pedaleʒ: ⁊ in scđa potest facere vnũ lapidẽ pedaleʒ: nec est dare instãtiã de aliqua. q̃ in qualibet põt facere vnũ lapidẽ pedalem. ¶ Et si arguaẽ. in qualibet potest facere vnũ lapidẽ pedaleʒ. ergo possibile est ꝙ in qualibet faciat vnũ lapidẽ pedalẽ. negãda est cõsequẽtia. ex eo ꝙ argĩ a sensu diuiso vero ad sensum cõpositũ falsum. vnde sequitur: quãlibet ptẽ istius ponderis soz. potest portare. ergo possibile est ꝙ quãlibet partem istius ponderis sortes portet. vnde sit. a. vnũ pondus equale in grauitate cũ potẽtia sortis: tũc claꝝ est ꝙ quãlibet partẽ. a. ponderis soz. põt portare: ⁊ tamẽ nõ põt quãlibet ptẽ. a. põderis portare: q2 tũc. a. põdus posset portare: qđ est falsuʒ: q2 fieret actio a ꝓportione eq̃litatis. ¶ Tertia ꝓpositio iuxta dictã rõneʒ. aliqua ꝓpositio vniuersalis est ĩpossibilis cui9 quelibet singularis est possibilis: ⁊ quelibet cuilibet eaꝝ cõpossibilis. patet hoc. nã hec est impossibilis in qualibet parte ꝓportionali alicuius hoze deus faciet vnũ lapidem pedaleʒ: ⁊ tñ quelibet singularis eius est possibilis: q2 nõ est reperire aliquã quin sit possibilis: etiã quelibet earũ cuilibet alteri earũ est cõpossibilis: q2 nõ est reperire aliquas quin sint cõpossibiles. vnde scđa est compossibilis p̃mo ⁊ tertia illis duabus: ⁊ quarta ⁊ quinta: ⁊ sic vlterius. ¶ Sed diceres: ex quo omniũ singulariũ alicui9 vniuersalis possibilitas ⁊ cõpossibilitas nõ sufficit ad possibilitatẽ vniuersalis. qđ ergo sufficit ad possibilitatẽ eius: dico ꝙ requiriẽ ⁊ sufficit ꝙ oẽs singulares simul esse veras sit possibile. i. ꝙ hec sit possibilis: omnes eius singulares simul sunt vere: ⁊ cõformiter dicatur de possibilitate ꝓpositionis copulatiue. ¶ Sed diceres. pbo ego ꝙ hec sit possibilis in qualibet parte ꝓportionali alicuius hoze deus faciet vnũ lapidem pedaleʒ: cuius tamẽ oppositũ dictum est. pbatur. nã p̃mam eius singularem esse verã est possibile: ⁊ scđam eius singularem esse veram est possibile: ⁊ tertiam eius singulareʒ esse verã est possibile: ⁊ nõ est aliqua eius singularis quin ipsam esse verã sit possibile. q̃ omnes eius singulares esse veras est possibile: ⁊ si sic ipsa est possibilis. ¶ Respõdeo. cõcedo totũ antecedens ⁊ nego ↄ̃ñam. vnde consequens omnino est impertinẽs antecedenti. vnde si cõsequẽtia valeret fm quã crediẽ argui inductiue ↄ̃ñs deberet esse vna propositio vniuersalis: sed h̃ nõ: ex quo est vna ꝓpositio cõposita de possibili. vnde ista

omnes eius singulares esse veras est possibile: est ita motum vniuersalis sicut ista. omnē hoīez esse animal est possibile. mō sicut scītus talis nō est vniuersalis: sed idefinita sicut diffuse declaraui in logica. ¶ Scd̄o argr̄ ad 4am conclusionē sic eēt poīe ꝙ esset aliqua magnitudo ifinita: tunc esset poīe ꝙ aliqḋ corpus opacuz obijceref alicui corpori luminoso: ⁊ tn̄ no faceret vmbrā: qḋ videf eē falsuz. ꝓbaf ꝯn̄a. nā sit per aduersariū vnū corpus luminosum infim: ⁊ obijciaf sibi vnū corp9 quadratū pedale. ꝓbo ꝙ nō facit vmbrā pro quo suppono ꝙ glibet ille punctus medij illuminaf qui est retro corpus opacū ad quē ꝑtingit aliqs radius recedēs vel rectus: ab aliquo pūcto corporis luminosi. Deinde suppono ꝙ illud corp9 luminosuz sic se hēat ꝙ ꝓportionalr̄ sm̄ ꝙ puncta ei9 plus distant a corpore opaco habeāt plus de luce intātū ꝙ glibet punctus illius corporis luminosi possit radiare vsqz ad corp9 opacū: tunc arguif sic. glibet pūctus medij retro corp9 opacū illuminaf. ġ illud corpus opacū nō facit vmbrā. ꝯn̄a tenet. aīs ꝓbatur. nā quocūqz puncto medij dato retro corp9 opacuz ille distat a corpore opaco. ġ ad quēlibet talez punctū pōt ꝑuenire radius rectus ab aliquo pūcto corpis luminosi absqz hoc ꝙ ipediaf ꝑ corpus opacū. ⁊ ꝑ ꝯn̄s ꝑ vnā supponē glibet pūctus medij retro corpus opacum illuminaf qḋ erat ꝓbandū. ¶ Tertio arguif sic. si eēt poīe aliquā magnitudinē eē ifinitā: tunc eēt poīe ꝙ. a. per vnā totā horaz eēt finitū ⁊ in instāti terminātē illaz horā exclusiue eēt ifinitū: ⁊ tn̄ in illo instāti nihil sibi adderef: qḋ vī eē incōueniēs. ꝓbaf ꝯn̄a. nā sit. a. vnū pedale qḋ in pͥma pte ꝓportionali alicuius hore crescat ad duplū: ⁊ in scd̄a ad quadruplū: ⁊ sic vltra quō volunt ꝓbare possibilitatē ifiniti: tūc in qualibet parte ꝓportionali illius hore est finitū: sed in instāti terminātē exclusiue illā horā est infim: ex quo tūc est cōpositū ex ifinitis quātis nō cōicantibus quoꝝ qḋlibet est tm̄ sicut aliqḋ certū datū: ⁊ tn̄ pro illo instāti nihil sibi addif ꝑ ꝑ h̄ ꝙ positū est: ꝙ augeaf vsqz ad illud instans exclusiue: sic similī mō sequif ꝙ eēt poīe ꝙ aliqd per vnā totam horā eēt infim: ⁊ in instāti terminātē exclusiue illaz horam eēt finitū: ⁊ tn̄ in illo instāti nihil ab eo remoueref: h̄ iterꝝ videf esse incōueniēs. ꝯn̄a pꝫ. si. a. qḋ factū est infim econuerso minuaf per ptes ꝓportionales alicui9 hore sicut augebaf vsqz ad instās terminās exclusiue illā horaz. ¶ 4o ad idē. nā dato opposito ꝯclōnis sequeref ꝙ eēt poīe ꝙ. a. ⁊. b. ꝑ vnā totā horaz essent equalia ⁊ in instāti terminātē exclusiue illā horā nō eēnt equalia: ⁊ tn̄ in illo instāti a nullo coꝝ aliqd remoueref: nec alicui coruz aliqd adderef. h̄ iterū videf esse incōueniens. ꝓbaf ꝯn̄a. nā sint. a. ⁊. b. duo quanta pedalia: ⁊ augeantur in aliqua hora: sic ꝙ in pͥma parte ꝓportionali illius hore qḋlibet coꝝ augeatur ad duplum: ⁊ in scd̄a ad quadruplū: ⁊ sic semꝑ vsqz ad finez hore: tūc ꝑ totā horā. a. ⁊. b. manēt equalia: ex quo ꝑ totā horā sunt finita: ⁊ in pͥn9 erāt equalia ⁊ equaliter augenf: ⁊ tn̄ in instāti terminātē exclusiue illam horā nō sunt equalia: ex quo qḋlibet coꝝ in fine hore est ifinitū: sed iter ifinita nō est equalitas nec iequalitas ꝑ Cōmētatorē 3o phy. ergo ⁊c̄. ¶ 5o ad idem. dato opposito ꝯclōnis sequeref ꝙ ꝑ totam horā. a. eēt maius. b. ⁊ in fine hore nō: ⁊ tn̄ in fine hore nec a. nec. b. aliqd adderef: nec aliquid ab eis remoueref: hoc iterꝝ videf eē incōueniēs. ꝓbaf ꝯn̄a. nā posito ꝙ. a. sit duplū ad. b. ⁊ augeaf in hora: sic ꝙ. a. cōtinue maneat duplū ad. b. ⁊ ꝙ in pͥma parte ꝓportionali hore. b. augeaf ad duplum. ⁊ in scd̄a ad quadruplū: ⁊ sic vltra: in fine hore nihil addif ipsi. a. nec remouef ab eo: ⁊ sic sitr̄ est de. b. ⁊ tn̄ in fine hore. a. nō est maius. b. postq̄ꝫ tam. a. q̄ꝫ. b. est infim. vnū aūt infim nō est maius alio: sicut postea ꝓbabif. ¶ 6o dato opposito ꝯclōnis: sequeref ꝙ sor. ⁊ pla. mouerētur ꝑ horaz sic ꝙ in qualibet parte ꝓportionali illius hore sor. ꝑtransiret duplum ad illud qḋ ꝑtrāsiret plato: ⁊ tn̄ in fine hore ꝑtransitū a sorte nō eēt maius ꝑtrāsito a platone. ꝓbaf consequentia. posito ꝙ sor. in pͥma parte ꝓportionali alicuius hore ꝑtrāseat spaciū bipedale ⁊ plato pedale: ⁊ in scd̄a plato bipedale. sortes vō quadrupedale: ⁊ sic vltra eundo sm̄ ꝓportionē duplā: tūc claꝝ est ꝙ in qualibet pte ꝓportionali illi9 hore sor. ꝑtrāsit dupluz ad illud qḋ ꝑtrāsit plato: ⁊ tn̄ in fine hore ꝑtrāsitū ab vno nō est maius nec minus ꝑtrāsitu ab alio: ꝑꝑ hoc ꝙ in fine hore ab vtroqz ꝑtrāsitum est infim. modo vnū ifim nō est maius nec minus alio ꝑtrāsito. ¶ 7o dato opposito ꝯclōnis: seqf ꝙ. a. linea breuior. b. linea posset fieri lōgior ea ꝑ solū motū localē omni rarefactione ⁊ cōdēsatione amota: qḋ videf eē incōueniēs. ꝓbatur ꝯn̄a. nā sint. a. ⁊. b. due linee equedistātes ꝓtense in ifinitū versus oriens finite: tn̄ versus occidēs: ⁊ sic se habeāt ꝙ. b. versus occidēs terminef ad centruz alicui9 circuli. a. aūt citra: tūc pꝫ ꝙ. b. versus occidēs est ꝓtēsa vltra. a. ⁊ per ꝯn̄s. a. vī esse breuior: tūc vlterius imaginemur ꝙ ille due linee circūuoluētur: fixe tn̄ manētes circa punctū ad q̄ terminatif in circulo. circūuolutiōe aūt facta. a. ꝓtēdif vltra b. sicut prius. b. ꝓtendebaf vltra. a. sicut pꝫ volēti intueri. ġ videf ꝙ ꝑ solaz talē circūuolutionē. a. ꝙ pͥus erat breuius b. factū sit lōgius. b. iter oēs istas rōnes ad quartā ꝯclōnē positas pͥmam magis pōdero. ¶ Dubitaf. nos possumus imaginari magnitudinē ifinitā. ġ magnitudo ifinita saltē pōt esse. ꝯn̄ia ꝓbaf: qꝛ nō possumus aliqd imaginari nisi imaginatio nostra ab aliquo moueaf. ġ si imaginemur aliquā magnitudinē ifinitā: videf ꝙ ad extra sit aliqua magnitudo ifinita mouēs ad hō imaginationē. Rn̄def ꝙ de ifinito nō possumus hr̄e nec habemus aliquē ꝯceptū simplicē plus q̄ꝫ de chimera: lꝫ bene aliquē ꝯceptū cōplexum de infinito habeamus: ⁊ illi nihil corrn̄det in re: ꝑꝑ hoc ꝙ nō est aptus natus pro aliquo supponere: sed bene ꝑtibus eius. vnde ego bene cōcipio corpus ⁊ cōcipio ipm̄ esse finitum. deinde remouēdo h̄ ab illo ꝯcipio corpus sine termino: ⁊ talis ꝯceptus cōplexus nō hꝫ corrn̄am in re q̄uis ptes eius habeanf: ⁊ talis ꝯceptus cōplexus est ꝯceptus ifiniti. imaginādo ġ corpus ifinitū nō mouemur ab aliquo extra qḋ sit ifinitū: sed mouemur ab alijs rebus per quarū spēs diuidēdo eas abinuicē formamus in nobis cōceptū de ifinito: qui tn̄ sicut dixi sm̄ se totū nō habet corrn̄am in re: sed sm̄ partes eius recte sicut est de cōceptu chimere.

Ad rationes.

Ad pͥmaz nego aīs. ⁊ rō negationis pꝫ ex pͥma rōne adducta ad quartā ꝯclōnē. Similr̄ mō rn̄deaf ad scd̄am. ¶ Ad tertiaz nego aīs. pro ꝓbatiōe dico ꝙ aliqd esse cōpositū ex ifinitis partibus equalib9 nō sufficit ad hoc ꝙ sit ifinitū: sed requirif cū hoc ꝙ ille partes nō sint cōmunicātes: sed ꝙ oīno vna sit extra alterā: sed sic nō est in ꝓposito. ¶ Ad quartā que stabat in hoc ꝙ sicut magnitudo pōt diminui in ifinitum per diuisionē ad subduplū: ⁊ ad quadruplū ⁊c̄. ita ꝑ appositionē illaꝝ partiū ad aliā magnitudinē illa alia videtur crescere in ifinitū. s. ad dupluz ⁊ ad quadruplū ⁊c̄. h̄ nego: qꝛ cū aliqua magnitudo per ablationez sue medietatis ad duplū diminuaf: tūc alia sibi equalis ꝑ additionē illi9 ad eam ad sexqalteꝝ soluz augef: ⁊ sic nō tātū augef vna magnitudo ꝑ additionē alicuius qḋ resecaf ab vna alia: q̄tuꝫ diminuif illa a qua fit resecatio. ¶ Ad q̄ntā dico: ꝙ nō est possibile ꝙ ex ifinitis corporib9 equalib9 nō cōmunicātibus fiat aliqḋ corpus ifim deducta rarefactiōe ⁊ cōdensatione. Et cū dicebaf ꝙ ifinite eēnt ibi spissitudines circumflexe iter quas maxima eēt finita: admittaf. Et cuz vlteri9 arguebaf. ġ spissitudo ex oībus his aggregata esset finita. bene cōcedif: sed alter nō: si ille spissitudines haberent se

adinuicem in cōtinua proportione. modo nō est sic. vnde nō eodē modo h₃ se p̄ma ad scđam sicut scđa ad tertiā₃: ⁊ in hoc est dissimilitudo īter illas spissitudines ⁊ partes ꝓportionales cōtinuā. nā partes ꝓportionales in cōtinuo se hñt in cōtinua ꝓportione: ita ꝙ qualis est ꝓportio primi ad scđm: talis est ꝓportio secūdi ad tertium: ⁊ sic vltra. sic aūt nō est de illis spissitudinib⁹. ¶ Ad sextā cū arguit̄ de superficie. nego ꝙ aliqua sit supficies īfinita. Et cū arguebatur de angulo recto: dico ꝙ nō est īfinitus: l₃ sit cōpositus ex īfinitis angulis nō cōicantib⁹ quoꝝ quilibet aliquo dato est maior. s. angulo cōtingentie. vnde hoc non sufficit ad infinitatē anguli. sed requirit̄ si debeat esse īfinitus ꝙ sit cōpositus ex infinitis angulis nō cōicantibus: quorum quilibet angulo dato eiusdē speciei sit maiori: mō sic nō est de angulo acuto curuilineo: ⁊ angulo contingentie. sunt enim anguli diuersaꝝ specieꝝ. ¶ Ad septimā cū arguebatur de magnitudine lineali dico ꝙ illa bene ꝓbat istā₃ cōclusionē ꝙ īfinita est magnitudo linearis: nō tñ ꝓbant aliquā magnitudinē linearē esse infinitā: ⁊ p̄mū est cōcedendum. scđm vo negandu₃ ſm ꝙ p₃ ex dictis in q̄one.

¶ Adhuc aūt necēn₃ īfinita magnitudine eē etiā loca ipsaꝝ ⁊c. Tex. cō. LVIII. Q̄ō. X.

Quintum propositoꝝ erat. vtrū infinitū possit esse maius vel minus alio. si eēnt plora īfinita. seu vtrum sit vnū cōparabile alteri. Argr̄ p̄mo ꝙ sic. q₂ si eēnt plura q̄ōlibet eoꝝ eēt quātū. proprium aūt est q̄titati ſm ea₃ equale vel inequale dici: sicut dicit Aristo. in p̄dicamētis. ḡ infinitū pōt esse īfinita equale vel iequale: ⁊ per ꝯñs cōparabile ſm maius ⁊ minus. ¶ Scđo. oē cōparatū alteri aut excedit ipm: aut excedit̄ ab eo: aut est equale ei. ḡ sic videt̄ esse de īfinito respectu īfiniti si eēnt plura. ¶ Tertio infinitū est cōparabile finito: q₂ maius est īfinitū. ḡ a fortiori est cōparabile īfi^to: q₂ cōparatio fit īter ea eiusdē rōnis modo magis ꝯueniunt duo īfinita q̄₃ finitū ⁊ infi^m. ¶ Quarto. a. ⁊. b. īfinita si eēnt vel eēnt equalia vel iequalia. si equalia: sic sunt cōparabilia. si iequalia: tūc vnum est maius et alterū minus: q₂ q̄nto metaphysice dr̄: q̄ō ineq̄le idē est q̄ō maius aut minus. ¶ Quinto duo īfinita sibi inuicē supposita sic se p̄nt hr̄e q̄ō neutru₃ excederet aliud nec excederet̄ ab eo. ḡ eēnt equalia. ꝯña tenet. p vnu₃ p̄n^m geometrie. aīs p₃. si eēnt duo ligna versus oriens īfinita: ⁊ versus occidēs vnū coꝝ nō esset protensum vltra aliud: ⁊ vtrūq₃ coꝝ esset pedaliter latū. ¶ Sexto. oē totū est maius sua parte in aliq̄ ꝓportione. mō vnu₃ infi^m pōt signari tanq̄₃ portio alterius sicut colūna īfinita eēt portio īfiniti vndiquaq₃: ⁊ multitudo partiū medietatis est portio multitudinis partiū totius. ¶ Septimo. omne cōtentū est minus corpore ꝯtinente vel aggregato ex cōtinēte ⁊ cōtento: sed colūna īfinita eēt cōtenta in īfinito vndiq₃ si eēt. ḡ ⁊c. ¶ Octauo. illud q̄ō totū occupat est maius illo q̄ō nō totum occupat: q₂ si nō: tunc pari rōne vnū occuparet totum sicut alterū. mō sic est de duob⁹ īfinitis quoꝝ vnū est īfi^m vndiq₃ ⁊ aliud nō. ¶ Nono. oē corp⁹ est in loco sibi equali 4° phy. si. saltē capiēdo locū pro spatio imaginato. ḡ infinitū ⁊ locus eius īfinitus sunt equales ēt capiēdo locū pro superficie cōtinēte infi^m: ⁊ sic saltem supficies cōtinentis ⁊ superficies cōtenti que sunt īfinite sunt equales. ¶ Decimo sic. sit. a. vnū īfinitū ſm longū pedaliter latū ⁊ pedaliter ꝓfundū: ⁊. b. cōformiter longū ⁊ minus latū ⁊ profundum: tūc seq̄tur. a. excedit. b. ſm vnā dimensionē ⁊ ſm q̄d: ⁊ nō excedit̄ ſm alia₃. ḡ est maius. ista ꝯña tenet. nā sic est in oībus corporib⁹ finitis. ḡ videt̄ sic eē in īfinitis si eēnt. Et si diceretur ꝙ l₃ in corporib⁹ finitis sic sit: nō tñ in corporibus īfinitis sic eēt si essent: vr̄ esse q̄ōda₃ voluntariū ⁊ sine rōne. ¶ Undecimo. omne figuratu₃ alio figurato est equale vel maius vel minus. p₃ statī₃: q₂ eq̄litas ⁊ iequalitas maxime ꝓbant̄ de figuris in geo°. mō si essent due columne īfinite ipse eēnt figurate adhuc figuris eiusdē rōnis. ḡ vr̄ ꝙ si eēnt plura īfinita ipsa eēnt adinuicē cōparabilia. ¶ 12° sit. a. finitū duplū ad. b. tunc ꝯtinue p ptes ꝓportionales hore duplet̄ vtrūq₃: tūc statī₃ p₃ ꝙ nihil depdit̄ cōtinue p horā de ista iequalitate aut ꝓportione: q₂ cōtinue a. est duplū ad. b. ḡ in fine adhuc est duplū: q₂ nō depditur subito in vltimo instāti cū additio sit successiua: ⁊ tñ in fine sunt duo īfinita: vt statim seq̄tur ex casu: ⁊ p idē potest argui ꝙ vnū īfi^m ad aliud sit duplū: triplū: quadruplu₃ ⁊c. ¶ 13° sit. a. mobile q̄ō in qualibet parte proportionali hore ptrāseat vnū pedale: ⁊. b. simr̄: tunc in fine. a. ⁊. b. fuerunt equalr̄ mota. ḡ ptransiuerūt spatia equalia: s₃ ex casu seq̄tur ꝙ illa spatia sunt īfinita. ḡ per imaginationē seq̄tur ꝙ duo īfinita sunt equalia: ⁊ per ꝯñs cōparabilia. ¶ 14° arguit̄ sic. moueat̄. a. p bipedale ⁊. b. per pedale sicut p̄us in qualibet parte ꝓportionali hore: tūc. a. mouet̄ in duplo velocius ꝯtinue. ḡ ex diffōne velocioris posita 6° phy. a. in duplo velocius mouet̄. ḡ in fine ptrāsiuit in duplo maius spatium: s₃ q̄ōlibet eoꝝ ptransiuit infinitū. ḡ vnū infi^m alteri est duplu₃: ⁊ ita pōt argui ꝙ infi^m pōt duplari ⁊ q̄druplari: ⁊ sic vlterius. ¶ 15° arguit̄ sic. infi^m posset augeri. ḡ infinitū īfinito pōt esse maius. ꝯña tenet. aīs ꝓbat̄: q₂ ad infinitu₃ q̄ō nō est vndiq₃ infi^m pōt fieri additio. ḡ ex descriptione augmētationis fier augmētatio: q₂ augmētatio est p̄oris q̄titatis additamētu₃. sic ḡ argumētū est de infinito ſm extēsionē. ¶ Deinde arguit̄ de īfinito ſm virtutē vel itensionē. nā sit. a. vna columna īfinita: ⁊. b. vna alia superposita: ⁊ sit. a. calidū vniformiter in quolibet pūcto duob⁹ gradib⁹ intēsiue: ⁊. b. īfinitū vniformiter frigidu₃ in quolibet suo puncto vno gradu frigiditatis: tunc p₃ ꝙ q̄ōlibet pedale ipsius. a. aget in partē. b. cui supponit̄. ḡ totū. a. aget in totū. b. sed tam caliditas q̄₃ frigiditas est īfinita. ḡ vnu₃ infinitū aget in aliud: ⁊ q₂ agens excedit passum ⁊ est maius eo statim: sequit̄ ꝙ vnū infinitū est maius alio. ¶ Eodem modo eēt si imaginaremur. a. esse vnum graue: ita ꝙ q̄ōlibet pedale eius eēt duaꝝ libraꝝ: ⁊. b. vnū leue: ⁊ q̄ōlibet pedale eius eēt sicut vna libra in grauitate: quo posito a. moueret. b. ⁊ faceret. b. descēdere tali velocitate sicut bipedale moueret pedale: ⁊ hoc eēt a ꝓportione dupla. ergo vnū infinitu₃ est alteri duplu₃. ⁊ per ꝯñs maius: ⁊ itā q̄a. a. est calidius. b. vel grauius: seq̄tur ꝙ habet maiorē caliditatem q̄₃ sit frigiditas vel leuitas ipsius. b. ⁊ tñ vtrūq₃ illorū esset infinitū. ¶ Scđo sic. sit. a. infinitum calidum infinite extensiue ⁊ intēsiue: ⁊. b. infinitū habēs caliditatē infinitam extēsiue solū: tūc cū. a. sit calidius. b. in infi^m: seq̄tur ꝙ caliditas eius sit maior in infinitū q̄₃ sit caliditas. b. que etiā est īfinita: q₂ in vno pedali ipsius. a. est caliditas infinita: ⁊ tñ est maior in toto. a. ¶ Deinde arguit̄ de proportione īfinita: q₂ dicit̄ q̄nto Euclid̄. si aliqua fuerunt ꝯtinue proportionalia ꝓportio primi ad tertiū est dupla ad proportionē p̄mi ad scđm. modo qualis est ꝓportio corporis ad supficiē: talis est supficies ad lineam. ḡ proportio infinita corporis ad lineam est in duplo maior q̄₃ sit proportio corporis ad superficiem. ¶ Secūdo in eodem quinto Euclidis dicitur: ꝙ si due q̄titates comparantur ad tertia₃ illa tertia habebit ad minorem maiorem proportionem: sicut quatuor maiorem habent proportione₃ ad vnum q̄₃ ad duo. ergo angulus rectus habebit maiorem proportionem ad angulum contingentie minorē q̄₃ ad maiorē: ⁊ ad vtrūq₃ habet infinitam: vt patet tertio Euclidis. ergo vna

ꝓportio īfinita est altera maior. ¶ Deinde arguit̄ de tpe: qꝛ si mundus fuit ab eterno sicut fuit ſm Aristotelem: tūc luna fuit infinities eclipsata. ergo totū tēpus quo luna fuit eclipsata fuit īfinitū: adeo videt̄ ꝙ totū tēpus eternum nō sit maius illo tpe in quo luna fuit eclipsata: nisi tūc ponatur vnū infiᵐ eē maius alio. 2° nō esset eligibilius nūc icipere bīe bonū in ꝑpetuum ꝙ̄ expectare adhuc 100000 annoꝝ: qꝛ vtroqꝫ mō haberet̄ bonū infiᵐ in duratiōe ⁊ vna duratio īfinita nō est maior alia. g̊ ⁊c. ¶ 3° sequeret̄ ꝙ nō eēt fugibilius bīe malū ꝑpetuū aliquātuz itensuz ꝙ̄ in duplo vel in quadruplo magis itensuz: qđ vꝫ eē falsuz. ꝯña tenet: qꝛ vtrobiqꝫ eēt maluz simil'r īfinituz: ⁊ si alteꝝ non esset maius: tūc nō eēt fugibilius. ¶ Deinde argr̄ de deo: sequeretur ꝙ deus nō pōt mouere infiᵐ: posito ꝙ fecisset vnū infiᵐ. ꝯña tenet: qꝛ deus nō eēt potētior: ex quo vnum infiᵐ nō eēt maius alio. ¶ 2°. si faceret qualitatē īfinitam que eēt virtus īfinita: tūc deus nō eēt maioris virtutis: qđ est icōueniēs. ¶ 3°. cum ipse sit oīpotens tollat̄ ab eo per imaginationē virtus calefaciēdi ⁊ dimittatur quo ad alia tūc est minus potēs. g̊ potētia īfinita est diminuta: ⁊ nī adhuc est īfinita: qꝛ pōt ꝓducere infinitam frigiditatem.

Oppositum arguitur. nā īfinituz si eēt occuparet locuz sibi equalē vel spatiū imaginatum qđ eēt īfinituz: ⁊ sic eēt īfinitū īfinito equale qđ Arist. ⁊ Cōmētator reputat impo's'e 3° physicoꝝ. modo si impo's'e est īfinitum infinito eē equale pari rōne videt̄ ꝙ impo's'e sit īfinituz īfinito eē maius vel minus. ⁊ per ꝯñs videtur ꝙ impo's'e sit infinito in finitum esse cōparabile.

In ista qōne primo ponā duas breues distinctiones deinde ꝯnes. ¶ Prima distinctio est ꝙ equale dr̄ dupl'r. Uno mō qn̄ aliqua dn̄r eq̄lia sine additiōe ⁊ totū toti est equale in summa. ⁊ isto mō nihil simul est eidē equale ⁊ iequale. Alio mō aliqđ dr̄ eq̄le alteri ſm qđ. s. ſm latuz vel ſm longuz: aut a dextris aut a sinistris ⁊c. ⁊ sic aliq̄ simul sunt eq̄lia ⁊ ineq̄lia ſm qđ: qꝛ aliqua eq̄lia ſm ꝓfundū sunt ineq̄lia ſm longū ⁊ ēt ſm latum. ¶ 2ᵃ distō. ꝙ aliqđ dr̄ maius alio dupl'r. vno° ꝓprie qa ad aliqđ certū hꝫ maiorē ꝓportionē: sicut tripedale ad pedale hꝫ maiorē proportionē ꝙ̄ bipedale. g̊ est maius eo ꝓprie sicut pꝫ ex qnto Euclidis. 2° aliqđ dr̄ maius alio īproprie: qꝛ cōtinet aliqđ totū ⁊ adhuc plus lꝫ nō habeat ad illud maiorē ꝓportionē: sicut si. a. eēt aggregatū p̄ imaginationē ex vno corpe ⁊ vna supficie: ⁊. b. eēt corp° equale. a. accepto sine illa supficie: tūc. a. eēt maius. b. īproprie: qꝛ indiuisibil'e additū idiuisibili nō reddit ipm maius.

Quantum ad scđm pro p̄ꝯclone ponēde sunt tres suppōnes. ¶ Prima est ꝙ nihil pōt fieri maius ꝙ̄ sit solū ex alia ordinatiōe ⁊ situatiōe ptiuz: nec pōt fieri minus sine subtractiōe vel cōdensatiōe. sil'r nulla multitudo pōt fieri maior multitudo sine additiōe vnitatis: nec minor sine subtractiōe. ¶ 2ᵃ suppō. ꝙ quecunqꝫ sibinuicē supposita vel p̄ imaginationez applicata sunt: si vnū nō excedit aliud nec excedit̄: vnuz eoꝝ nec est maius nec est min° alio. ⁊ sil'r est de multitudinib° q̄ sic se hn̄t ꝙ cuilibet vnitati in vna corrn̄det vnitas in alia eaꝝ vna nō est maior altera neqꝫ minor: ⁊ h̄ vꝫ per se maᵐ postq̄ vnū nō excedit alterū. ¶ 3ᵃ suppō. ꝙ infiniti ad infiᵐ nulla est ꝓportio finita sicut dupla vel tripla ⁊c. qꝛ tūc sequeret̄ ꝙ finitū eēt medietas īfiniti vel pars aliquota: ita ꝙ finities sumpta faceret infiᵐ: qđ iplicat: ⁊ itelligo h̄ de īfinitis que eēnt eiusdē rōnis. ¶ Tūc sit p̄ma ꝯ. nullū infiᵐ altero infinito est maius aut minus. s. corpus corpore: supficies supficie: multitudo multitudine: tēpus tpe: virtus v̄tute. ꝓbat̄. nam impo's'e est infiᵐ eē sicut dictū est p̄us g̊ ⁊c. ¶ Aliter arguit̄ sic. nā per imaginationē sꝫ est possibile sit. a. vnum corpus īfinitū vndiqꝫ: ⁊. b. sit vnū aliud īfiᵐ pedaliter latū ⁊ pedaliter ꝓfundū ⁊ in īfinituz longū soᵐ versus occidentem: tūc p̄ imaginationē dimisso. a. sumat̄ p̄ᵐ pedale de. b. ⁊ fiat sphericū. deinde 2ᵐ addat̄ p̄mo ⁊ fiat totū sphericū. deinde 3ᵐ. deinde 4ᵐ ⁊ sic vltra: ⁊ non fiat rarefactio nec aliunde additio: ⁊ cōtinuet̄ h̄ ſm ptes ꝓportionales hore: qđ aduersarius nō reputaret impo's'e: tūc in fine hore totū h̄ erit īfinitū vndiqꝫ: qꝛ īfinite sunt facte additiōes eq̄les. ponat̄ g̊ per imaginationē ꝙ applicet̄ ipsi. a. ac si duo corpora eēnt simul: tunc nō excedit. a. nec excedit̄: qꝛ qđlibet vndiqꝫ est extēsum. g̊ p̄ scđaz suppōnē nō erit maius neqꝫ minus: sꝫ ipsi. b. nihil est additū nec ipm est rarefactū. g̊ p̄ p̄mā suppōnē nō est augmētatū: g̊ in p̄n° qn̄ erat īfinitum soᵐ ſm lōgū ⁊ ab vna pte nō erat maius ꝙ̄. a. neqꝫ minus: sed tn̄ si aliqđ infiᵐ est vel pōt eē maius alio. a. deberet eē maius. b. ¶ Et si dicat̄ ꝙ non: imo forte sunt vel pn̄t esse duo alia īfinita: quoꝝ vnū eēt maius alio: hoc nō valet: qꝛ de qbuscūqꝫ aliꝫ īfinitis pōt eodez mō argui vt fiat ratio in generali arguēdo sic. Omne īfinitū pōt tal'r aptari sine diminutiōe vel augmētatione ꝙ alteꝝ īfinitū nō excedet ipm nec excedet̄ ab eo. g̊ nullū altero est maius vel min°. aῆs pꝫ ex casu posito. ꝯña tenet ex suppōnib°. ¶ Juxta eandē imaginationē seqtur ꝙ ex. b. pōt fieri īfinitū vndiquaqꝫ: ⁊ tn̄. b. adhuc nō eēt diminutū: vt si capiat̄ scđꝫ pedale: ⁊ deinde 4ᵐ: ⁊ deinde 6ᵐ: ⁊ deinde 8ᵐ ⁊ sic vlteri° ſm partes alternatas ⁊ ponat̄ in globo sicut p̄us ⁊ alia pedalia remanētia ꝯiungant̄: tūc pꝫ ꝓpositū. Nec soluz h̄ seqt̄: sed ēt ꝙ ex ipso. b. nō diminuto pōt fieri adhuc vnū aliud īfinituz p̄ eandē viam: imo īfinities īfinita. Ex hac imaginatione seqtur ꝙ impo's'e est īfinitū eē sicut dicebat̄ in precedēti qōne. ¶ Scđo arguit̄ ad ꝯclonē sic. aut īfinitū excederet īfinituz excessu finito aut infinito: nō finito: qꝛ tūc esset ꝓportio in īfinitū parua: qđ pꝫ: qꝛ si eēt certa ꝓportio sicut dupla: tunc finitum eēt medietas īfiniti vel pars aliquota: qđ est ꝯtra tertiā suppositionē: ⁊ si est in īfinitū modica: tunc vnū nō est maius alio ꝓprie: sicut pꝫ ex scđa distinctiōe. Nec pōt dici ꝙ vnū īfinitū excedat aliud excessu īfinito: qꝛ aut hoc eēt finite. s. in certa ꝓportiōe sicut dupla vel tripla ⁊c. aut īfinite vltra oēm ꝓportionē finitam: nō pōt dici p̄mū. nā tunc vnū infiᵐ eēt medietas alterius īfiniti cuius oppositū ostendit̄ 3° physicoꝝ. nā sicut prius dicebat̄ nō posset assignari vbi eēt mediuz: sicut pꝫ de tpe eterno: nec pōt dici scđm. nā tunc nō esset ꝓprie maius sicut dicebat̄ in scđa distinctione sicut nec corpus est ꝓprie maius supficie nec supficies linea. ¶ Tertio. nā sit. a. vna linea sicut octo ⁊. b. sicut vnū: tunc ſm partes ꝓportionales hore cuilibet addat̄ vnū: qđ est possibile ſm aduersarium: tunc in fine cuiliber illaꝝ lineaꝝ erit īfinita ⁊ ēt ſm aduersarios. a. in fine hore excederet. b. excessu finito. s. p̄ septē: sed hoc est falsuz: qꝛ ineq̄litas est diminuta in infiᵐ. vn̄ semꝑ fit minor ꝓportio in īfinituz. a. ad. b. in tali additione: ⁊ sic videt̄ ꝙ in fine hore talis ꝓportio. a. ad. b. fit diminuta vsqꝫ ad nō gradū. ⁊ per ꝯñs in fine hore. a. nō erit maius. b. nec inequale. ¶ Quarto arguit̄ de multitudine. nā sit vnū pedale p̄ imaginationē diuisum per ptes ꝓportionales: tunc super p̄mā partē sit aliqđ album: sup scđam sit aliqđ nigrum: ⁊ sup tertiā iteꝝ aliqđ album: ⁊ sup quartam iterū aliquod nigruꝫ: ⁊ sic alternatim de aliꝫ partib° ꝓportionalibus: tūc auferat̄ p̄mū nigruꝫ ⁊ trāsferat̄ scđm albuꝫ sup scđaz ptē: deinde auferat̄ 3ᵐ nigrum trāsferēdo sicut prius. ⁊ ꝯñter amoueant̄ omnia nigra: istuꝫ casuꝫ cōcederent aduersariꝫ: tūc clarū est ꝙ sup q̄libet ptē erit aliqđ albuꝫ. ergo per p̄mā suppōnez multitudo alboꝝ nō est maior nec minor multitudine prius ꝓportionaliū: ⁊ p̄ idez patet ex principio casus ꝙ tota multitudo alborū ⁊ nigrorum non

rum non est maior nec minor multitudine partium pportionalium. ergo sequitur q alba et nigra simul sumpta no sunt plura nec pauciora q alba solum. Eodem modo si sup primum ponatur vnum album: deinde transferendo ponatur secundum album sup millesimam: deinde sup millesimam ab illa: et sic consequenter probatur vt prius: q partes pportionales no sunt plures q illa alba: et simile argumentum solet fieri de coronis vel columnis. ¶ 5° arguitur de virtute: et sint. a. et. b. due virtutes infinite secundum aduersarios respectu effectuum eiusdem rationis: tunc arguitur. q̃tumcunq pot. a. tantum pot b. ergo neutra excedit reliquam. consequentia nota est. et antecedens pz. q si a. pot plus q. b. tunc. b. no est virtus infinita: q no posset tantum qn vna alia posset plus. ¶ Et confirmatur. q ex effectibus arguitur maioritas virtutis. g si virtus est infinita pot in effectum infinitum: et iam probatum est infinitum infinitum no ee maius. g vna talis virtus no pot ee maior q alia. ¶ Pro 2ª conclusione sit prima suppositio. q portio alicuius no est equalis illi cuius est portio: et cum quo est eiusdem rationis: hoc videtur per se notum: q si negaretur eodem modo posset dici q pars et illud cuius est pars essent idem vel equalia. ¶ 2ª suppo. si vnum supexcedit et transcendit aliud et non ab aliq parte excedit ab illo illa no sunt equalia: qd videtur esse p se manifestum ex qd nois equalium. ¶ 3ª suppo. si ab equalibus equalia demas que remanent erunt equalia: siue dempta habeant pportionem ad residua siue no: sicut si a duobus angulis rectis remoueantur duo anguli contingentie equales: restant equalia. Et iterum si equalibus iungantur inequalia tota fiunt inequalia siue habeant pportionem siue no sicut prius: et no est ratio quare ista sint magis vera de finitis q de infinitis si essent. ¶ Tunc sit 2ª conclusio. Aliq duo infinita no sunt equalia. probatur. nam sit. a. corpus infinitum vndequaq per aduersarium: tunc in eo pot signari portio que est pedaliter lata et pfunda: et in infinitum longa solum versus occidentem q sit. b. tunc arguitur sic. a. et. b. no sunt equalia. g aliq duo infinita no sunt equalia. antecedens pz: q. b. est portio. a. ergo p primam suppositionem. b. et. a. no sunt equalia. Sed consequentia probatur. nam ipm. a. est simpliciter infinitum ex casu: et. b. no: licet possit ex ipso b. fieri simpliciter infinitum sine additione et sine rarefactione secundum qd patet ex probatione precedentis conclusionis. ergo si a. et. b. no sunt equalia aliqua duo infinita non sunt equalia. ¶ Confirmatur antecedens huius rationis. a. transit vltra. b. in aliqua parte et no exceditur a. b. in aliq. ergo no sunt equalia. antecedens pz. ex casu. consequentia tz per 2am suppositionem. ¶ Secundo. sit. a. pedaliter latum et pfundum et in infinitum longum versus occidentem solum: et. b. simili modo: et superponantur ita q vnum no transcendat alterum: tunc. a. et. b. videntur esse equalia: g aliq infinita sunt equalia. deinde iungatur ipsi. a. corpus quatuor pedum: et sit. c. et ipsi. b. iungatur. d. corpus vnius pedis: tunc arguitur. si. a. et. b. no sunt equalia habetur intentum: si sunt equalia. ergo per 3am suppositionem: adiunctis. c. et. d. inequalibus tota fiunt inequalia. ergo duo infinita. s. a. c. ex vna parte: et. b. d. ex alia sunt non equalia: qd est ppositum. ¶ Confirmatur. sint. a. et. b. corpora vt prius: et trahatur. a. ad orientem vsquequo. a. transeat extremitatem. b. tunc. a. supPositum. b. transcendit ipsum. et no econuerso. g. a. et. b. no sunt equalia. ¶ Tertio. sint. a. et. b duo infinita qualitercunq: non tamen vndiquaq: tunc adiungatur. c. quadrupedale ipsi. a. et. d. vnius pedis ipsi. b. tunc vel duo infinita. a. c. et. b. d. no sunt equalia: et habetur ppositum. vel sunt equalia: et tunc demptis equalibus. s. a. et. b. remanent p 3am suppositionem. c. et. d. equalia: qd est contra ppositum. Si dicatur q. a. et. b. no sunt equalia hoc est qd peto: et sic semp sequitur ppositum. ¶ Confirmatur. sint. a. et. b. vt prius: que si no sint equalia: habetur intentum: si sint equalia: adiungatur ipsi. a. secundum latum vnum infinitum omnino simile: quod sit. c. et ipsi b. vnum pedale: qd sit. d. tunc vel. a. c. et. b. d. sunt equalia vel no equalia: si no equalia: habetur intentum: si sint equalia: tunc per 3am suppositionem: demptis. a. et. b. equalibus remanebit. c. infinitum equale. d. finito: qd est ipossibile. ¶ Quarto pot argui de multitudinibus: et sit. a. multitudo partium pportionalium vnius ordinis quanti pedalis: et. b. multitudo infinita partium pportionalium alterius ordinis. vt verbi gratia. a. sit multitudo medietatum pportionalium: et. b. tertiarum: tunc ipsi. a. addatur vnitas. q sit. c. et ipsi. b. addatur vna alia multitudo infinita: que sit. d. tunc si. a. et. b. no sunt equalia habetur intentum: si sint equalia. aut ergo. a. c. et. b. d. no sunt equalia: et hoc est ppositum. si sunt equalia: tunc demptis equalibus. s. a. et. b. residua remanent equalia. s. c. vnitas et. b. multitudo infinita: sed hoc est ipossibile. consequentia tz per 3am suppositionem. ¶ Alter pot argui. q quedam multitudo infinita est portio alterius multitudinis infinite. g quedam cuidam no est equalis. consequentia tz per primam suppositionem. probatur antecedens. q si sit multitudo infinita alborum et nigrorum simul: multitudo infinita alborum solum est portio multitudinis infinite alborum et nigrorum occupantium partes pportionales alicuius continui iuxta imaginationem 4e rationis ad primam conclusionem. ¶ Consimili modo pot argui de virtutibus: q non dicuntur infinite: nisi q possunt pducere infinitum effectum: et ideo ex no equalitate effectuum arguetur no equalitas causarum vel virtutum. ¶ Concludatur ergo q in quolibet genere in quo no possunt imaginari infinita aliqd alteri est no equale: et hoc concludatur iuxta dicta et concessa aduersariorum. ¶ 3ª conclusio. Nulla infinita sunt adinuicem comparabilia. probatur. nullum infinitum est maius alio nec minus p primam conclusionem. g vel oia sunt equalia vel no sunt adinuicem comparabilia: sed no oia sunt equalia p 2am conclusionem. g oia non sunt adinuicem comparabilia: et hoc dicit conclusio. ¶ 4ª conclusio. Infinita si essent no essent adinuicem comparabilia. pz per conclusionem precedentem: etiam si essent adinuicem comparabilia. probatur. q ad ipossibile sequitur quodlibet. modo ipossibile est rem infinitum. et p consequens ipossibile est ee infinita: sicut dictum est in precedenti questione. g etc. ¶ Iuxta dictas conclusiones infero quedam correlaria. ¶ Primum. infinitum no pot augeri nec addendo finitum nec addendo infinitum: pz hoc: q augeri est fieri maius. modo infinitum no pot fieri maius. aliter enim aliqd eet maius infinito. qd est contra primam conclusionem. ¶ 2m correlarium. q nec pot minui nisi tollendo infinitum: et cum hoc q remaneat solum finitum: vnde existente infinito non pot minorari. ¶ 3° sequitur. q no pot duplari nec triplari: q hoc est augeri: nec etiam subduplari vel subtriplari: q tunc diminueretur ipso remanente infinitum. modo nunq finitum est subduplum ad infinitum. aliter enim ex duobus finitis posset constitui infinitum: qd est falsum. ¶ 4° sequitur. q infiniti no est pars pprie dicta nec aliquota: sicut duo sunt pars ipsorum sex: nec etiam no aliquota: sicut tria sunt pars ipsorum quinq. pz. nam talis pars infiniti no est aliqd finitum: q infiniti ad finitum no est aliq pportio: nisi sicut linee ad punctum. Nec est aliqd infinitum: q tunc infinitum ad infinitum haberet aliquam certam pportionem q est inter maius et minus: et ois pars est minor suo toto et sibi comparabilis: sed infinitum infinitu no est comparabile: nec minus nec maius. ¶ 5° sequitur. q infinitum no est totum nisi valde ipropie. pz. q totum dicitur relatiue ad partem: et iam ostensum est q no habet partem. g etc. ¶ 6° sequitur. q ipsius infiniti est portio valde ipropie: sicut forte diceretur punctum ee portionem linee: sicut dicitur p posteriorum q substantia linee est ex punctis: et sic linea diceretur portio infiniti: et infinitum portio infiniti: sed no pprie: q infinitum no habet pprie portionem neq finitam neq infinitam. ¶ 7° sequitur. q infinitum posset deueniri ab infinito: sed eet absq diminutione infiniti: imo infinities infinita sic pot patere ex prima et 4a ratione facta ad primam conclusionem. ¶ 8° sequitur. q per continuam augmentationem finitum fieret subito infinitum: si possibile esset fieri infinitum: ita q in instanti sit finitum: et imediate post infinitum: vel econtra. s. in instanti est infinitum: et imediate ante erat finitum. Sicut pz in exemplo in transpositione partium pportionalium: vnde est vnum instans in quo fit transpositio subito de multitudine finita ad infinitam recte: sicut est dare primum instans in quo quelibet pars pportionalis alicuius continui est ptransita: et imediate ante illud instans no. ¶ 9m correlarium. q p subtractionem finiti ab infinito infinitum fieret subito finitum: ita q in tali subtractione deueniretur ad aliqd instans in quo primo erit verum dicere nunc illud p subtractionem factum est finitum: et imedia-

te ante h non. ¶ 10° sequit ꝙ ifinitũ non pôt mouere infinitũ nec successiue nec subito. ⁊ hoc dicit Arist. ꝑ huius. nõ successiue: qꝛ talis velocitas seqtur ꝓportionẽ mouẽtis ad motũ: mõ infiniti ad ĩfinitũ nõ est ꝓportio: nec subito: qꝛ tũc infinitũ eẽt maius ĩfinito in ĩfinitũ: qḋ est falsum.

Ad rationes. Ad pᵐ qñ dicebaꝛ infinitũ si esset: eẽt q̃tũ. veꝝ est: etiã si eẽt ipm nõ eẽt q̃tũ cũ sd ipoẽ sequãtur ɔdictoria: ⁊ sic ĩfinitũ si esset vel si eẽnt plurs vnũ eẽt maius alio: ⁊ eẽt sibi cõparabile: ⁊ nõ eẽt maius alio: nec eẽt sibi cõparabile: ⁊ iõ qcqd tibi placet seqtur ad infinitũ esse. ¶ Ad 2ᵐ. oẽ cõparabile ⁊c. ɔcedo totũ: sꝫ nego ꝙ sit sic de ĩfinito: qꝛ ĩfinitũ nõ est alicui cõparabile. ¶ Ad 3ᵐ. ĩfinitũ eẽt cõparabile finito ⁊c. ɔcedo. etiã dico ꝙ nõ eẽt cõparabile finito: cũ sic iaꝫ dicebaꝛ ad ifiᵐ eẽ sequanꝛ ɔdictoria: postq̃ ĩfinitũ esse est impoẽ: sicut ꝓbatũ est in p̃cedẽti qone: ⁊ cõformiter ẽt pôt rñderi ad oẽs alias rõnes iuxta idem fundamẽtum.

¶ Quod quidem igitur non est corpus omnino infinitum ex his manifestum ⁊c. Textu cõmẽti septuagesimi quinti.

Questio. XI.

Sextum ꝓpositoꝝ erat. vtrũ mũdus sit magnitudo finita vel ĩfinita: videꝛ ꝙ sit magnitudo ĩfinita: qꝛ totũ occupat. tale aũt est infinitũ. ¶ Scdo nisi mũdus eẽt magnitudo ĩfinita extra mũdũ videreꝛ eẽ spatiũ ĩfinitũ. ⁊ sic adhuc seqꝛ ꝙ eẽt dare actu ĩfinitũ: cuius oppoᵐ ꝑus dcm̃ est. ¶ Et cõfirmaꝛ. qꝛ si mũdus eẽt magnitudo finita aliquis exñs in extremo mũdi vtiqꝫ posset extẽdere brachiũ suũ: cũ nullũ videaꝛ esse ipediẽs ipm. ⁊ per ɔñs ibi vꝫ esse spatiũ: ⁊ non finitũ: qꝛ nõ vꝫ rõ vsqꝫ ad q̃tũ illud spaũ eẽt extensũ p̃cise. ¶ Et cõfirmaꝛ. qꝛ nisi extra mũdũ esset spatiũ vel locus: sequereꝛ ꝙ vltimũ celum nõ moueretꝛ localr̃. hoc est falsum. falsitas ɔñtis pꝫ. qꝛ moueꝛ ⁊ non alio motu specie a motu locali. ergo. ɔñtia ꝓbaꝛ. nam tunc vltimũ celũ nõ esset in loco: ⁊ per ɔñs non mutaret locum: ⁊ cum latio seu motus localis sit loci mutatio: seqtur illud quod dictũ est: scꝫ ꝙ vltimum celum non mouetur localiter.

Oppositum vult Arist. in lr̃a qui ꝓbat hoc tanq̃ vnã ɔnẽ p̃ncipalẽ ꝙ mũdus sit magnitudo finita. ¶ Hic erunt duo articuli. Primus erit de p̃ncipali q̃sito. Scd̃s erit postq̃ mũdus est magnitudo finita. vtrũ extra ipsũ sit aliqd ꝓpta spatiũ infinitũ vel aliquid aliud. de quo iam tangebaꝛ in arguendo.

De primo sit ista ɔ. ꝙ mũdus est magnitudo finita. ꝓbaꝛ. mũdus est magnitudo iuxta prius dicta. vel ergo est magnitudo finita vel ĩfinita. si finita: habeꝛ ꝓpositũ. si infinita: tũc seqtur ꝙ aliqd eẽt actu infinitũ: cuius oppositũ ostensũ est in precedẽtibus.

De secundo videꝛ ꝙ extra mũdũ sit locus: quia alr̃ nõ posset saluari ꝙ vltimũ celũ moueretꝛ localr̃. ¶ Deinde videꝛ ꝙ extra mundũ vtiqꝫ sit spatiũ: qꝛ extra mũdũ deus posset adhuc creare vnum lapidẽ: sed talis nõ esset in idiuisibili: imo aliqḋ spatiũ diuisibile videreꝛ occupare. ¶ Scd̃o. qꝛ deꝰ talẽ lapidẽ ex̃ mũdũ creatũ pôt mouere motu recto: ⁊ facere eũ distare plus ab vltimo celo q̃ ꝑus: sed nõ pôt talia facere nisi per spatiũ. ¶ Tertio. deꝰ extra mũdũ posset creare duos lapides: quoꝝ vnus esset extra alteꝝ. g̃ videꝛ ꝙ de facto extra mũdũ sit ex̃: sed ex̃ est dĩa loci vel spatij. g̃ vꝫ ꝙ ex̃ mũdũ sit spatiũ. ¶ Confirmaꝛ. qꝛ si tales lapides nõ essent sibi inuicẽ imediati: sicut deus posset eos creare: tunc vnus videreꝛ distare ab alio. ⁊ p ɔña ex̃ celũ videreꝛ eẽ distantia per quã tales lapides creati distarẽt. ¶ Quarto. nã ponaꝛ ꝙ deus extra hũc mundũ formet duos alios mũdos: ⁊ illi tres mũdi ɔtingereꝛ se sicut sphere imaginanꝛ se ɔtigere: vꝫ ꝙ iter illos tres mũdos ⁊ pũcta in qbꝰ ɔtingerẽt se eẽt spatiũ mediũ ⁊ distãtia media. alr̃ enꝫ tãgerẽt se ſm superficies ⁊ nõ ſm pũcta: qḋ est falsuꝫ. ¶ Quinto. nõ minꝰ cõcedẽdũ est spatiũ extra celũ q̃ iter orbẽ lune eẽt ɔcedẽdũ si oĩa corpora ĩfra ɔcauũ orbis lune exñtia eẽnt annihilata: sꝫ tali annihilatione fcã adhuc iter latera celi eẽt spaᵐ. ꝓbaꝛ. qꝛ adhuc latera orbis lune distarẽt: sicut nũc posito ꝙ orbis lune remanet in sua q̃titate ⁊ figura. vñ nõ oporteret ꝓpter talẽ annihilatione latera celi sibinuicẽ eẽ ꝓxima quẽadmodũ hñ accidit de lateribꝰ vesice expulso aere. ¶ Et ɔfirꝛ. tali annihilatione fcã deꝰ de nouo pôt creare vnũ lapidẽ infra latera celi q̃ plus distaret ab vno polo q̃ ab alio: imo p̃t illũ lapidẽ mouere ab vno polo ad aliũ: ista aũt nõ p̃nt saluari nisi inter latera celi remaneret distãtia. ¶ Sexto. vbi nõ est corpꝰ: sꝫ pôt eẽ: ibi est vacuũ: sꝫ extra mũdũ nõ est corpꝰ cũ mũdus sit vniuersitas entiũ: sꝫ pôt ibi eẽ: qꝛ deꝰ posset ibi creare corpꝰ de nouo. g̃ vꝫ ꝙ extra mũdũ sit vacuũ ĩfinitũ: cũ nõ appareat ad q̃tũ illud p̃cise deberet terminari. ¶ Septimo. vꝫ ꝙ vtiqꝫ ex̃ mũdũ sit aliqd: qꝛ dicit Arist. in lr̃a extra mũdũ eẽ entia inalterabilia optimã vitã ducẽtia. ¶ De isto articulo sit pᵃ ɔ. Extra mũdũ nõ est corpꝰ. ꝓbaꝛ sic. oẽ corpꝰ vel mũdus est vel ps mũdi: imo oẽ ens ⁊ nõ solũ corpꝰ tũ mũdus sit vniuersitas entiũ: sꝫ nec mũdus nec ps mũdi est extra mũdũ. g̃ ⁊c. ¶ 2°. si ex̃ mũdũ eẽt corpꝰ vel h eẽt simpˡ vel mixtũ cũ oẽ corpus sit tale. si dicaꝛ ꝙ sit simplex: cũ nõ sint nisi qnqꝫ corpora simplicia ſm spẽm: oporteret ꝙ illud corpꝰ eẽt alicuiꝰ spẽi de istis qnqꝫ: ⁊ sic oporteret ꝙ vel eẽt nãe celestis vel nãe elemẽtaris. si nãe celestis eẽt pars mũdi: ⁊ sic nõ eẽt ex̃ mũdũ. si nãe elẽtalis adhuc eẽt ps mũdi: ⁊ sic nõ eẽt ex̃ mũdũ. si aũt eẽt mixtũ adhuc eẽt ps mũdi: ⁊ sic nõ eẽt ex̃ mũdũ. vñ oẽ corpꝰ siue sit simplex siue mixtũ est ps mũdi. ¶ 3°. si extra mũdũ eẽt corpꝰ: vel h eẽt ibi nãlr̃: vel violẽte: si eẽt ibi nãlr̃: h nõ pôt dici: qꝛ oẽ corpꝰ siue simpˡ siue mixtũ hꝫ alibi q̃ extra mũdũ locũ suũ nãlẽ: ⁊ cũ vniꝰ corpis ſm spẽm nõ sint plura loca nãlia ſm spẽm: seqtur ꝙ tale corpꝰ nõ eẽt ibi nãlr̃: nec pôt dici ꝙ violẽte: qꝛ tũc ille locꝰ eẽt alicui alteri corpori nãlis: qḋ est ipoẽ: qꝛ neqꝫ eẽt nãlis simplici neqꝫ mixto. ¶ 2ᵃ ɔ. Extra mũdũ nõ p̃t eẽ nãliter aliqḋ corpꝰ. ꝓbaꝛ. qꝛ nec pôt ibi eẽ nãliter corpus simplex nec corpus mixtũ: qꝛ tale nec pôt ibi eẽ nãliter nec violẽte: sicut iam ꝓbaꝛ. ¶ 3ᵃ ɔ. Extra mundũ nec est nec pôt esse nãliter aliqs locus. ꝓbaꝛ. naꝫ si sit talis locus esset alicui corpori nãlis ⁊ alicui alteri violẽtus: quod est falsuꝫ: sicut pꝫ ex tam ꝓbans. ¶ 4ᵃ ɔ. Extra munduꝫ nec est nec pôt esse vacuũ. ꝓbatur. nam vacuũ dicitur vbi nõ est corpus: sed pôt esse. modo lꝫ extra celũ non sit corpus cũ hoc etiã nõ pôt ibi esse corpus: ⁊ per ɔñs nõ est ibi vacuũ nec pôt esse. vñ hic terminus vacuũ cum sit terminus priuatiuus nõ significat solũ carẽtiã corporis alicubi: sꝫ cũ h cõnotat aptitudinẽ eẽndi corpꝰ ibidẽ. ¶ 5ᵃ ɔ. Nec extra mundũ pôt nãliter esse motus. ꝓbatur. vbi non potest naturalr̃ esse corpus nec potest esse locus ibi nõ potest esse motus: sed extra celum nõ possunt esse h. ergo ⁊c. maior est nota. ex hoc ꝙ ad oẽm motũ reqritꝛ corpus. minor pꝫ ex dictis. ¶ 6ᵃ cõclusio. Extra mundũ non pôt esse tẽpus. ꝓbatur. vbi non pôt esse motus: ibi nõ potest esse tẽpus: sed extra mundũ non pôt esse motus per p̃cedentem cõclusionẽ. igiꝛ nec tempus. maior pꝫ. ex hoc ꝙ tẽpus est idem cum motu quarto physicoꝝ. ¶ 7ᵃ cõclusio. Deus ⁊ intelligẽtie: nec sunt extra mũdũ: nec sunt in mũdo circũscriptiue pꝫ ex eo: qꝛ huiusmodi carent situ ⁊ magnitudine. ¶ 8ᵃ ɔ. Deus ⁊ intelligẽtie sunt extra mũdũ priuatiue: idest non

ideſt non habent ſitum in mundo.patet per precedētem ꝯnem:cum quo bene ſtat ꝙ deus ⁊ itelligētie ſunt ꝑa mūdus:lȝ non habeant ſitū in mūdo.¶ Ex oibus his ꝯcludiẽ hoc qđ Ariſto.dicit in ꝑ huius.ꝙ extra mūdū:nec eſt corpus:nec eſt locus:nec eſt vacuū:nec eſt mot⁹:nec eſt tēp⁹: ſed extra mūdū ſunt entia inalterabilia optimaȝ vitā ducentia:exponēdo ly extra priuatiue ſm intellectū ꝑcedentis ꝯnis.¶ Nona ꝯ.Ad ſaluandū ꝙ deus ſupnaturaliter extra mūdū poſſet creare vnū lapidē vel duos:vel vnum aliū mūdum vel plures:nō opȝ ponere ꝙ de facto extra mundū ſit ſpatiū vel vacuū vel diſtātia vel aliqđ tale.ꝑbaẽ.nā ſi extra mūdū de facto eēt aliqđ tale:deus poſſet illud annihilare:⁊ nō min⁹ illo annihilato poſſet creare ex mundū illa que vellet ſicut mō.igiẽ modo ponere extra mūdū tale ſpatiū vel talē diſtātiā ꝓpter creationē alicui⁹ extra mūdū poſem ſupnaturalr videẽ eſſe fruſtra oīno:qꝛ cōſiles fierent difficultates tali ſpatio annihilato q̄ ſunt modo.Etiā bene veriſile apparet ꝙ deus nō velit facere aliqd extra iſtū mūdū:nec etiā aliū mūdū extra iſtū:qꝛ ſi plures creaturas mūdanas voluiſſet feciſſe potuiſſet iſtuȝ mūdū in duplo vl̄ in triplo maiorē feciſſe:⁊ ſic ꝓpter creationē aliquoꝝ de nouo nō oportuiſſet ipm dimiſiſſe extra iſtū mūdū aliqđ ſpatiū.¶ Decima ꝯ eſt.Si oīa ifra orbē lune eēnt annihilata:celo remanēte in ſua figura ⁊ q̄titate nihil eſſet inter latera celi.patet de ſe.nam ſi aliquid eſſet inter latera celi non omnia eſſent annihilata inter latera celi:qđ eſt ꝯ hypotheſim.¶ Undecima ꝯ.Tunc oēs iſte eēnt negāde.vacuū eſt iter latera celi:diſtātia eſt iter latera celi ⁊ cōſiles.pȝ qꝛ eēnt affirmatiue quaꝝ ſubiecta pro nullo ſupponerēt.¶ Duodecima ꝯ.Adhuc vnus polus diſtaret ab alio diſtātia curua.pȝ:qꝛ taliẽ diſtātia curua puta medietas celi eēt iter eos.¶ Tredecima ꝯ.Tali caſu poſtro poli mūdi:⁊ ſilr latera celi nō diſtarēt diſtātia recta.ꝑbaẽ.nā tūc ſi ſm lineā rectā iter ea eſſet diſtātia nō oīa eēnt annihilata iter orbē lune:qđ eſt ꝯ hypotheſiȝ.¶ Si diceres.ſi in dicto caſu nō diſtarēt diſtātia recta.ꝰ tāgerēt ſe.negaẽ ꝯn̄tia.nā plus ad tactū reqriẽ.ſ.ꝙ vnū ſit ꝓtēſuȝ vſqȝ ad aliud:ſed hoc deficeret in dicto caſu.¶ Adhuc diceres.ſi nō diſtarēt ſaltē eēnt imediata ꝓpter hoc ꝙ aliq̄ dicunẽ imediata ꝓpter priuationē medij iter ea.modo in dicto caſu inter ea nō eſſet mediū.¶ Rñdeẽ ꝙ ſi ly imediate exponiẽ improprie.ſ.negatiue ſolū.ſic ꝙ illa dicanẽ imediata iter q̄ nō eſt mediū:⁊ ꝙ h̄ ſufficiat:hoc cōcederē ꝙ eſſent imediata:nec ꝓpter hoc oporteret ꝙ eſſent ꝓxima:ſȝ ſi ly imediate exponaẽ ꝓprie:⁊ affirmatiue.ſ.ſic ꝙ talia ſint cōiuncta ſm ſupꝼicies coꝝ extremas:⁊ inter ea nō iterciperetẽ mediū:tunc nego.ꝙ in iſto caſu latera celi eēnt imediata:qꝛ lȝ iter ea nō interciperetẽ mediū:non tñ ꝓpter hoc ſunt cōiuncta:⁊ ꝓxima ſm ſupꝼicies coꝝ extremas.nec vnū coꝝ eſſet ꝓtenſuȝ vſqȝ ad aliud:nec cōtingerent ſe:qđ tñ requiriẽ ad aliq̄ eſſe ꝓxima ⁊ cōiuncta:⁊ eē imediata dicto mō.¶ Iuxta iſtā imaginationē dico.ꝙ ſi deus crearet iter latera celi vnā fabā oībus alijs prius ſic annihilatis iter latera celi pōt illa faba moueri abſqȝ hoc ꝙ fieret ꝓpinquior vel remotior a lateribus celi.¶ Sed diceres:quo motu vel locali vel alterationis vel augmētationis ⁊c̄.Dico ꝙ vno motu:qui nō eſſet alterationis nec augmētationis nec localis:lȝ eēt eiuſdē ſpeciei cum motu locali:⁊ hoc ſi per motū localeȝ itelligimus motū quo aliquid mutat locū verum:⁊ nō ſolum imaginatū vel imaginabilē.vnde dico ꝙ talis motus fabe nō eēt localis ſic accipiēdo motum localē:⁊ tñ eſſet eiuſdē ſpeciei cū eo recte:ſicut ſortes lȝ non haberet albedineȝ:tñ bene adhuc eſſet eiuſdē ſpeciei cum platone albo:ita ꝙ ſicut albū eſt qđdā predicatum non pertinens ad ſubam ſortis vel platonis:

ſic dico ꝙ ly localē eſt qđdam nō ꝑtinens ad ſubam mot⁹ qui di localis vel motus eiuſdē ſpeciei cum motu locali:hoc nō obſtāte dico.ꝙ adhuc nō ſunt niſi tria genera motuȝ.ſ.augmētationis ⁊ diminutionis cōputando ambos pro vno:⁊ motus alterationis:⁊ mot⁹ qui diciẽ localis denoīatione accidētali ⁊ extrinſeca:ſi ſm ipſum mobile mutat locuȝ verū:ſed nō diceretẽ localis:ſi mobile ſm ipſum non mutaret locuȝ.¶ Iuxta idem dico.ꝙ vltima ſphera nunq̄ moueẽ motu locali:niſi tunc largius vellemus capere motum localē.ſcȝ quo aliquid mutat locū veruȝ vel imaginatū vel imaginabileȝ:ſed vltima ſphera bene moueẽ motu eiuſdē ſpeciei cum motu locali.¶ Iuxta dictā imaginationē vlterius poſſumus imaginari:ꝙ ſicut deus poſſet omnia infra latera celi annihilare abſqȝ hoc ꝙ latera celi ſe tāgerent ſic in aliquo paruo loco:vt in grano milij ipſe pōt ponere vnū corpus ita magnū ſicut totalis mūdus abſqȝ aliqua ꝯdenſatione vel rarefactione vel corporū penetratione:vñ ita imaginādū eſt de corpore chriſti in hoſtia parua:nam in illa parua hoſtia corpus chriſti eſt ita magnū ſine cōdenſatione ⁊ penetratione q̄cunqȝ ſicut erat ꝓ nobis peccatorib⁹ ſuſpenſuȝ in cruce.¶ Iuxta idē poſſumus imaginari ꝙ in tali ꝑuo grano milij poſſet creari vnū ſpatiū centū vel mille leucarū:vel quotquot voluimus.Et ꝯñter imaginādū eſt ꝙ aliqs hō in vno ḡno milij poſſet ambulare ꝑ mille leucas de vno extremo anteq̄ ꝑueniret ad aliud:⁊ plura alia ſilia iuxta hoc eēnt ꝯcedēda.

Ad rationes. ¶ Ad ꝑ^am^.mundus occupat totuȝ:pōt hic dici ꝙ mūdus non occupat aliud ſpatiū a ſe:⁊ ideo ſicut nō occupat ſeipſuȝ:ita nō occupat aliud ſpatiū.Uel aliter dicoẽ ſicut ꝑus dicebaẽ q̄ñ dī ifinitū eſt qđ totū occupat veꝝ eſt ꝙ totū occupat ſpatiū veꝝ ⁊ imaginabile:ſed hoc nego de mūdo.¶ Ad z^am^.niſi mūdus eſſet magnitudo īfinita extra mundū eēt ſpatiuȝ infinitū.nego ꝯñtiā:qꝛ nec ꝓpter hoc eſſet extra mundum ſpatiū finituȝ nec infinitū.Ulterius gratia materie argumēti dico ꝙ extra mundū deus poſſet creare bñ ſpatiū finitū:tantū quātū ſibi placeret abſqȝ hoc ꝙ illud ſpatiū eſſet ifinitū.¶ Ad 3^m.ſi mūdus eēt magnitudo finita:tunc aliqs exñs in ſupꝼicie vltimi celi poſſet extēdere brachiū ſuū.nego.⁊ cum dicebaẽ nullū eſſet ipedimētuȝ reſiſtens vltra mundū:placet mihi:ſed vlterius dico ꝙ h̄ nō obſtāte nō poſſet ꝓpter defectū receptaculi:ſicut loci vel ſpatij in quo brachiū reciperetẽ brachium ſuū extendere.¶ Ad cōfirmationē.ſi extra celū nō eſſet locus vel ſpatiū vltima ſphera nō moueretẽ localr.cōcedo.cum quo tamē bene ſtat ꝙ moueẽ motu eiuſdē ſpeciei cū motu locali.Et de hoc dicebaẽ in corpore q̄onis.¶ Deinde erant ſibi facte alie rōnes.Iuxta z^m articulū q̄onis:q̄ hoc etiā ꝓbabaẽ ꝙ extra mūdū eſſet ſpatiū:que etiā reſtāt ſoluēde.¶ Ad ꝑ^am^.extra mūdū deus poſſet creare vnū lapidē.placet mihi:ſed vlterius dico ꝙ talis lapis nō eſſet in aliquo ſpatio neqȝ diuiſibili neqȝ indiuiſibili:qꝛ nō eſſet in loco aliquo ſicut nec totalis mūdus:bene tamē cōcedo ꝙ quādo crearetur lapis extra mundū:etiam crearetẽ ſpatiū extra mūdum:⁊ illud ſpatium non eſſet aliud q̄ ille lapis creatus.¶ Ad z^am^.deus pōt illum lapidē creatum extra mūdum mouere elongando ipſuȝ a celo.dico ꝙ verum eſt:ſed hoc non pōt eſſe:niſi etiā crearet ſpatiū in quo moueretẽ:⁊ per quod haberet certum ſitū ad centrum vel celū:⁊ ad partes celi:ſed poſtq̄ deus abſolueret illum lapidē a determinato ſitu ad celū ipſe:nec eſſet prope celū nec longe a celo:⁊ de hoc etiā dicebaẽ in corpore q̄ſtionis.¶ Ad 3^m^ deus poteſt extra mūdum duos lapides creare:quoꝝ vnus eēt extra aliū:cōcedo accipiēdo ly extra negatiue ad iſtum ſenſum ꝙ vnus nō eſſet in alio:ſicut nec vna intelligentia

est in alia: sed vlterius dico ꝙ non pōt facere vnū eorum extra aliū positiue. nisi cōcrearet eis spatiū vel distātiam per qđ vel quā vnus corpus esset extra aliuz. ⁊ vlterius dico ꝙ extra negatiue acceptū non est differētia loci vel spatij: sed bene extra positiue ⁊ affirmatiue acceptū. ¶ Ad 4^{am}. ex eodē fundamento dicatur. ¶ Ad 5^{am} dico. ꝙ soluit̃ ex his que dicebant̃ in 2° articulo. ¶ Ad 6^{am}. vbi non est corpus: sed pōt esse: ibi est vacuū. breuiter illud pōt negari: q2 vacuū non debet imaginari tanq̄ dimensio separata: sed tanq̄ corpus nō locans qđ aptū natū est locare: ⁊ q2 extra mundum nō est tale corpus: sequit̃ ꝙ nec est ibi vacuum. ¶ Juxta istud dico. ꝙ si oīa infra orbē lune eēnt annihilata non ꝑpter hoc inter latera celi esset vacuū. lz bene cōcederē ꝙ orbis lune esset vacuus: ⁊ iuxta hoc esset concedendū ꝙ vacuū esset vna bona res puta celū. ¶ Sed dices cōmuniter dicit̃ ꝙ vacuū nihil est. cōcedo: q2 nullū est corpus qđ aptū natū sit locare qn de facto locet: ⁊ ita h̄ debet intelligi: ⁊ nō aliter. ⁊ istud cōcordat dictis Aristotelis in 4° physicoꝝ: q2 ipse vocat locū non dimensionem separatā nō occupatā corpore: sed corpus locans ſm vltimam eius superficiem. Sic etiā ſm hoc nō debemus vocare vacuū dimēsionē separatā: vel imaginatā nullo corpore occupatā: sed debemus vocare vacuū corpus qđ nō locat: sed aptū natū est locare: ⁊ iō dicit Aristo. 4° physicoꝝ. describēs vacuū ꝙ sit locus nō repletus corpe. ¶ Ad 7^{am} extra mūdū sunt entia inalterabilia ⁊c. quid sit dicenduz ad h̄ etiam patet ex q̄busdam cōclusionibus positis iuxta 2^{m} articulum. Et hoc de questione sufficiat.

¶ Ad medium itaq3 ꝙ huc si infertur terra inde hinc feretur illuc ſm naturaz: ⁊ si manet hic inde non violentia: ⁊ feretur ſm naturā huc. vna enim ſm naturam ⁊c. Textu cōmenti septuagesimi septimi. Questio. XII.

Bonum est iuxta ordinē Aristotelis ꝓcedere: ⁊ querere mō circa tertiā māim p̄ncipalez quā pertractat Aristo. in p° huius. s. iuxta finitatē mūdi in multitudine: circa quā duo sunt ingrenda. Primū est. vtrū supposito ꝙ eēnt plures mūdi: terra vnius mūdi moueret̃ ad medium alterius mūdi. Scđm est. vtrū sint vel possint esse plores mūdi. ¶ De p° arguit̃ ꝙ nō. Nam si deus ad istū mūdum faceret vnū aliū: nō ꝑpter hoc terra vnius mūdi haberet aliā inclinationē quā habet: sed iam nō moueret̃ vel non inclinat̃ moueri alicubi nisi ad mediū huius mundi. ergo neq3 tunc. assumptū p3: ex eo ꝙ ex quo terra est vnū corpus simplex habet vnicam inclinationē: s3 ad vnicū locum ⁊ non ad diuersa: s3 ſm speciē. ¶ Scđo. si sic vel hoc esset nāliter vel violēter: nō nāliter. nā terra isti9 mūdi nō posset moueri ad mediuz alterius mūdi nisi ascēderet in isto mūdo: sicut p3 intuēti. modo ascēdere nō cōpetit naturaliter ipsi terre ſm nām eius ꝓpriaz: sed violēter. Si aūt dicat̃ ꝙ terra huius mūdi moueret̃ violēter ad mediū alterius mūdi. tunc nō oporteret nec esset necessariū si plures eēnt mūdi ꝙ terra huius mūdi moueret̃ ad medium alterius mūdi postq̄ esset violentū. ⁊ haberet̃ ꝓpositū. Et etiā q2 hoc est ꝯ Aristo. in litera q̄ dicit ꝙ nāliter terra vni9 mūdi moueret̃ ad terrā alteri9 mūdi. Et ex alio. q2 si terra isti9 mūdi moueret̃ ad mediū alteri9 mūdi qn̄ veniret ad aliū mundū descēderet ad mediū alteri9 mūdi: mō descēdere ꝯuenit terre nāliter: ⁊ nō violēter. ¶ Tertio. si esset alius mūdus ignis vnius mūdi non moueret̃ ad ignez alterius mundi. igitur nec terra ad terrā. ꝯñtia t3 a simili. aūs patz. nā hoc nō posset esse nisi ignis vni9 mūdi fieret cētro alterius mūdi ꝓpinqor: ⁊ sic ille ignis descēderet: qđ nō ꝯuenit nālr igni. ꝯñtia t3. ex hoc ꝙ cētro fieri ꝓpingus est descēdere: sed ꝙ ignis nō nāliter descēdat p3. q2 ex quo nālr ascēdit eidē simplici ꝯuenirem plēs motus ſm spēm: ⁊ h̄ nālr: cui9 oppositū est p̄us ꝓbatū. ¶ Quarto. si eēnt plēs mūdi illi eēnt eiusdē rōnis. igit̃ sicut terra in isto mundo qescit in medio hui9 mūdi nāliter: ita terra alterius mūdi qesceret in medio alterius mūdi naturalr: ⁊ sic vna nō tenderet ad aliā: sed ad mediū sui mūdi si esset extra ipsuz: q2 tenderet ad mediū sibi ꝓpinquius: sed si ꝯtingeret ꝙ equaliter ab vtroq3 distaret qesceret īter ambo sicut ferrū inter duos adamātes equalr trahentes. ¶ Quinto. nā terra vnius mūdi nō posset moueri ad terrā alterius mūdi: nisi diuideret̃ celū huius mūdi: ⁊ etiā celū alterius mūdi mō hoc est impōle postq̄ celū est indissolubile. ¶ Sexto. adhuc supposito ꝙ diuideret̃ celū nō posset moueri vsq3 ibi nisi trāsiret vacuū īterceptū īter illos duos mūdos q̄ postq̄ nō possent se tāgere ſm superficiē postq̄ eēnt spherici inter eos īterciperet̃ vacuū. mō corp9 simplex quale est terra nō posset moueri in vacuo sicut p3 4° physicoꝝ. igit̃ ⁊c.

Oppositum determinat Aristoteles.

In ista qōne. p° ponēde sunt q̄tuor ꝯnes preambulare. 2° rńdendū est ad quesitum.

Prima est oīa grauia nāliter mouent̃ ad suū locū nālē. s. deorsum: ⁊ leuia ad suum. s. sursum: q̄ nō fuerit īpedimētū. ꝓbat̃ ex hoc ꝙ q̄to aliqđ est grauius: tāto ceteris paribus descēdit velocius. igit̃ nō violēter: sed nālr. aūs p3 ad experiētiā. ꝯñtia t3: q2 si h̄ nō esset nāliter: sed violēter: tunc grauitas resisteret ⁊ maior grauitas magis resisteret: ⁊ per ꝯns tardius moueret̃. Ex ista ꝯne p3 falsitas duaꝝ opinionū de motu terre ad mediū. Una dicit ꝙ terra in p̄ncipio mūdi fuit ꝓpe celum: ⁊ qn̄ celum incepit moueri violēter tali modo motus pulsa erat ad mediū: ⁊ sic adhuc fieret qn̄ aliqđ graue esset positum sursum sicut terra vel aliqđ tale: violenter motu celi pelleret̃ ad mediū recte: sicut qn̄ ponit̃ aliqua faba vel aliqđ tale in aliquā scutellā ⁊ velociter circūuoluit̃ illa scutella faba ꝑpter motū scutelle pellit̃ ad medium. ¶ Erat 2^{a} opinio ꝙ terra moueret̃ ad mediū qn̄ esset extra ipm motu tractus. imaginabat̃ eni3 ꝙ centrū mūdi traheret sibi terrā: ⁊ silr alia grauia: ⁊ sic ambe iste opiones imaginant̃ grauia moueri ad mediū motib9 violentis. vna qdē dixit ꝙ hoc fieret motu pulsus: alia motu tractus. isti autē motus sunt violēti. ¶ Cōtra istas opiones est ꝯ nr̄a. Cōtra tñ cui9 ꝓbationē dubitat̃. nā si valeret argueret̃ cōsili for9: grauiora mouent̃ velocius sursum q̄ leuiora. igit̃ motus grauiū sursuz est nālis. aūs p3. de plūbo qđ veloci9 ꝓycit̃ sursum q̄ pluma. vnde si cōsequētia ad ꝯnem facta valeret. ⁊ ista valere videt̃. ¶ Respodet̃. ꝙ ista īstātia nō valet. nā dicebat̃ in rōne facta ad ꝯnem vlr: quātu aliqd est grauius: tanto velocius descēdit. modo q̄uis grauia velocius ꝓyciat̃ sursuz: tñ falsum est: ꝙ quāto aliqd est grauius: tanto velocius moueat̃ sursuz: īmo aliqđ posset esse ita graue ꝙ nō posset ꝓyci sursuz: s3 nihil pōt esse ita graue. quin aptū natū sit descēdere: īmo quāto grauius tāto velocius. Hic incidēter possumus notare cām q̄re plūbum remotius ꝓycitur q̄ pluma: ⁊ hoc a ꝓyciente sibi cōmēsuratu: cuius cā est. nā illud qđ est grauius est receptiuum ploris v̄tutis a ꝓyciēte: ⁊ est diutius retentiuū illi9 v̄tutis ꝑpter pluralitatē māe q̄ vnū leue: sicut pluma vel aliqđ tale: ⁊ ita mediante illa virtute recepta ⁊ retenta velocius: ⁊ remotius ꝓycitur. Secūdo arguit̃ ad conclusionem sic. grauia in descendendo mouentur velocius in fine q̄ in principio.

principiorꝫ similiter leuia in ascendẽdo: ideo tales motus talibus corporibus sunt nãles ⁊ non violenti. añs patet ad experiẽtiam. ꝯñtia ꝓbatur: qꝛ ꝓprium est motibus nãlibus saltem in medijs vniformibus in fine intẽdi: ⁊ motibus violẽtis in fine remitti. nam in motibus violẽtis virtus motiua fatigat̃ ⁊ debilitat̃ ꝯtinue: ⁊ sic in fine mouet̃ tardius: q̃liter nõ est in motibus nãlibꝰ. ¶ Tertio argui͂t ad ꝯnem. Si grauia nõ mouerent̃ naturalr̃ deorsum: sed violẽter: sequeret̃ ꝙ mouerent̃ naturalr̃ sursum. mõ hoc est falsum. ꝯñtia pꝫ ex hoc ꝙ cui aliqs motus est violẽtus: est ei oppositus nãlis. ⁊ hoc si sunt motꝰ simplices. ¶ Sꝫ diceres cõtra. nã seqtur ꝙ si terra moueret̃ violẽter ad sinistrũ moueret̃ naturalr̃ ad dextrũ: postq̃ꝫ motus ad sinistrũ ⁊ motus ad dextrũ sunt motus ꝯrij. ¶ Respõdet̃ ꝙ nõ est sile: qꝛ motus sursuꝫ ⁊ motus deorsuꝫ sunt motꝰ ꝯrij simplices. motus aũt ad dextrũ ⁊ motus ad sinistrũ sunt motus ꝯrij mixti. modo illud qd̃ dicebat̃ itelligit̃ de motibus ꝯrijs simplicibus ⁊ nõ mixtis. ¶ Scd̃a ꝯclusio. Si esset alter mũdus terra istius mundi esset eiusdem speciei specialissime cum terra alterius mũdi: ⁊ sic de alijs corporibus simplicibus ex q̃bus vterqꝫ cõponeret̃. pꝫ hoc p̃. qꝛ aliter hoc nomẽ mũdus diceret̃ equiuoce de isto mũdo ⁊ de illo. mõ hoc videt̃ esse falsuꝫ. ¶ Scd̃o. qꝛ operationes taliũ corporꝫ essent cõsimiles sic calefacere exiccare. ⁊ hm̃. ¶ Tertio. qꝛ eis deberetur ideꝫ motus in specie corporꝫ simpliciũ qui nõ sunt nisi tres sicut p̃us dicebat̃. ¶ Quarto. qꝛ vel isti duo mũdi depẽderent ab eodẽ p̃mo p̃ncipio: vel diuersis cõsimilibus tamẽ ⁊ eiusdẽ speciei: vel a diuersis diuersarꝫ specierꝫ. istud pꝫ per sufficientẽ diuisionem. Si dicat̃ primũ. tunc isti mũdi deberent esse oĩno ꝯsimiles. pꝫ hoc. qꝛ causa eadẽ ⁊ nullo mõ diuersificata non debet cãre dissimiles effectus. cõsimili modo est dicẽdũ si illi duo mũdi sint a duobꝰ p̃ncipijs eiusdẽ spẽi: qꝛ cause cõsimiles debẽt cãre ꝯsiles effectꝰ. Si võ isti mũdi sint a p̃ncipijs diuersarꝫ rõnũ seu specierꝫ: tũc vnũ istorꝫ p̃ncipiorꝫ est altero melius ⁊ pfectius: ⁊ sic nãliter p̃us. ergo alteruꝫ p̃mm ab ipso depẽderet: ⁊ etiã mũdus suus: qꝛ omnia essent adinuiceꝫ ordinata ⁊ ad vnum primũ. ¶ Tertia ꝯclusio. Corpus qd̃ naturalr̃ inclinat̃ ad aliquem locũ: inclinat̃ ad illũ ad quãcunqꝫ distantiã. pꝫ hoc: qꝛ in q̃cunqꝫ distantia ipso manẽte obtinet suã forãm que est cã talis iclinationis nãlis. mõ posita cã ponit̃ effectus. Idẽ pꝫ ex alio. qꝛ terra posita magis sursum ita bene inclinat̃ ad locũ suũ nãlem sicut terra posita minus sursum. ¶ Sed ꝯ diceret aliqs. terra in loco suo nõ est grauis. ergo in loco suo nõ videtur habere talẽ inclinationẽ. dico qd̃ imo: qꝛ in loco suo habet inclinationẽ ad manendũ ibi: ⁊ extra locũ suuꝫ hꝫ inclinationẽ ad mouendũ se ad locũ suũ nãlem: ⁊ ita ꝓportionalr̃ dicat̃ de alijs elemẽtis. etiã falsum est ꝙ terra in loco suo nõ sit grauis. vñ si extra locũ suũ est grauis: ⁊ cuꝫ venit ad locũ suuꝫ nõ perdit illã grauitatẽ: seqtur ꝙ in loco suo est sic grauis sicut extra. verꝫ est tñ ꝙ illa grauitas extra locũ nãlem hꝫ vnũ officiũ: ⁊ in loco nãli aliud. Cum eniꝫ terra extra locũ suũ fuerit posita sua grauitas iclinat ipsam ad motũ ad locũ suũ: ⁊ cũ est in loco suo eadẽ grauitas iclinat ipsaꝫ ad q̃etẽ: ⁊ ideo in loco suo nãli nõ põderat. ⁊ ad istũ intellectũ auctores de põderibus cõcedũt corpora in suis locis nãlibus nõ esse grauia. ¶ Scd̃o dubitat̃. naꝫ adhuc videt̃ ꝙ distãtia aliq̃d faciat. vt si vnꝰ ignis eẽt in medio mũdi. vna pars moueret̃ versus vnam partẽ: puta versus septẽtrionẽ: ⁊ alia versus meridieꝫ versus celũ ad locum ignis: ⁊ tñ si ille idẽ ignis esset ex vna parte centri mundi: tunc totalis ille ignis moueret̃ vel versus vnã partẽ solũ vel versus aliã. ¶ Respõdet̃. ꝙ distãtia bene facit ꝙ aliquid inclinat̃ moueri s̃m diuersas eius partes ꝑ diuersas vias ad suũ locum nãlem: sed nunq̃ꝫ distãtia faceret quin aliq̃d inclinaret̃ ad suũ locũ nãleꝫ. ¶ Quarta ꝯ. Quecũqꝫ grauia eiusdẽ spẽi: ⁊ quecũqꝫ leuia eiusdẽ speciei tendunt vel iclinant̃ ad eundẽ locũ numero si sunt simplicia. ꝓbatur: qꝛ si due terre dimittant̃ cadere ad deorsuꝫ videmus ꝙ inclinant̃ ad eundẽ locũ puta deorsuꝫ: ⁊ eodẽ mõ: ⁊ per eandem viaꝫ si ponant̃ cadere de eodem loco successiue. ¶ Sed cõtra diceret aliqs. diuersa in specie tendunt ad diuersa loca in specie. ḡ diuersa in numero tendunt ad diuersa loca i numero. ¶ Scd̃o. nulla iclinatio nãlis est ad impoſe: sed impoſe est plura in numero esse in eodeꝫ loco in numero nãliter: ergo nãliter nõ iclinant̃ corpora distincta in numero ad eundẽ locũ in numero. ¶ Tertio. nã videmus ꝙ vnus ignis ascẽdit ad locũ suũ versus septẽtrionẽ alius versus meridiẽ. modo ista sunt diuersa loca in numero. ¶ Ad ista. Ad p̃m. negat̃ silitudo. ⁊ rõ est: qꝛ q̃cũqꝫ simplicia vel silia eiusdẽ spẽi nata sunt facere vnũ per cõtinuationẽ: qd̃ q̃dẽ vnũ hꝫ vnũ locũ in numero nãlẽ sui: ⁊ cuiuslꝫ sue ptis. ḡ ⁊ q̃libet pars inclinat̃ ad eũdem locũ in numero. ¶ Per hoc ad 2m dico: ꝙ nõ est ipoſe plura partialia esse in eodẽ loco sui totiꝰ: ⁊ hoc in eodem loco totali. ¶ Per hoc idẽ ad 3m dico: ꝙ ambo illi ignes mouent̃ ad eũdẽ locũ in nuõ totalẽ q est ꝯcauitas orbis lune: cũ q̃ bñ stat ꝙ ptes totiꝰ habẽt distincta loca in numero partialia.

Quantum

ad 2m pono vnicã ꝯnem respõsaleꝫ ad q̃nem. s. ꝙ si esset alter mũdus nõ cõcẽtricus huic mũdo: terra istius mũdi hr̃et inclinationem mouẽdi ad mediũ alterius mũdi ⁊ ecõuerso. lꝫ forte hr̃et ipedimentũ veniẽdi ibi ꝓpter hoc ꝙ celũ nõ est dissolubile s̃m qd̃ arguebat̃ in p̃ncipio q̃onis. ꝓbat̃. oĩa simplicia eiusdẽ spẽi nãliter inclinant̃ ad eũdẽ locũ in numero per 4am ꝯnem. ita ꝙ nulla distantia talem inclinationẽ posset impedire per 3am ꝯnem. sed terra huius mũdi ⁊ terra illiꝰ eẽnt eiusdẽ spẽi per ꝯnem 2am. ⁊ terra huius mũdi nãliter mouet̃ ad mediũ huius mũdi per p̃am ꝯnem. igitur terra illius mũdi moueret̃ nãliter ad mediũ huius. Sed qꝛ hoc est impoſe. qꝛ pari rõne fieret ecõuerso s̃m Aristotelẽ. cõcludit̃ ꝙ impoſe est esse plures mundos non cõcentricos nãliter: cũ quo bene stat ꝙ deus posset facere plẽs ꝑ suam omnipotẽtiã: sed de h̃ in sequẽti q̃one latius tractabit̃.

Ad rationes.

¶ Ad p̃am dico. ꝙ si miraculose fierent plures mũdi vnus extra aliuꝫ eccentrici. non mirũ ꝙ tunc terra huiꝰ mũdi inciperet habere aliã inclinationẽ q̃ꝫ ante habuit: etiã dico ꝙ deus hñ posset facere: ꝙ obtineret vnicã inclinationẽ. vꝫ. mouendi solũ ad mediũ sui mũdi. sed Aristo. breuiter diceret ꝙ h̃ non põt fieri. ¶ Ad 2am ⁊ ad oẽs sequẽtes dico. cõcedẽdo oia ꝯñtia illata ex cõcessione si miraculose fierent plures mũdi eccẽtrici. sed s̃m Arist. cõcedende essent cõsequẽtie: ⁊ qꝛ cõsequẽtia s̃m ipsuꝫ eẽnt impoſia. añs s̃m ipm reputatur impoſe. s. esse plures mũdos. ad quod s̃m ipsum cõcederet̃ sequi q̃dlibet: iuxta illã regulaꝫ: ad impoſe potest sequi quodlibet. Et sic est finis questionis.

¶ Oꝫ autem non solum vnus est: sed ⁊ impossibile fieri plures. Adhuc antẽ ꝙ sempiternus ⁊ incorruptibilis existens ⁊ ingenitꝰ dicimus ⁊c.

Textꝰ cõ. XCII. Questio. XIII.

S Ecundum ꝓpositorꝫ erat. vtrum sint vel possint eẽ plures mundi. probatur ꝙ sic. quia hic terminus mundus est terminus cõmunis. igitur vel actu vel potentia habet plura supposita. ⁊ per cõsequens vel actu sunt vel potentia possunt esse plures mundi. añs patet per omnes. ꝯñtia

probaꝛ. per hoc ꝙ terminus cōmunis dicitur qui predicabilis est de pluribus. ¶ Secūdo melius est bonū ⁊ pfectū multiplicari ꝙ̃ nō multiplicari: sed mūdus est qddā bonū ⁊ pfectū sicut prius dicebaꝛ. ergo melius est eē plures mūdos ꝙ̃ vnū: ⁊ qz hoc est poſſe apud deū: ⁊ cum deus faciat de poſſibus qd melius est: sequiꝛ ꝙ sunt plures mūdi. ¶ Tertio mūdus pōt gñare aliū mūdū sibi silez. ergo pñt eē pl'es mundi. ꝯñia tz. añs pbaꝛ. qz mūdus est qddā perfectū: ⁊ non orbatū. tale aūt (scd'o de aīa) pōt gñare sibi sile: cū gñare arguat pfectionē. ¶ Quarto videꝛ ꝙ saltē poſſunt eē plures successiue: qz iā sunt alia mixta in numero. Et silr alia elīta ꝙ̃ erant sunt centū anni. ⁊ illa sunt porces mūdi: qb' nō manētibus eisdē videꝛ etiā ꝙ mūdus nō maneat idē: ⁊ sic videꝛ ꝙ saltē poſſint eſſe plures mundi successiue.

Oppositum vult Aristoteles.

In ista qōne. Primo ponam distinctiones. Secundo conclusiones.

Prima distinctio

est. ꝙ eſſe plures mūdos poſſumus imaginari dupl'r. s. simul vel successiue: sicut dicimus ꝙ pñt eē pl'es phenices quaꝝ vna succedit ad aliā. ¶ Scd'a distō. pl'es eſſe mūdos simul poſſumus imaginari vel ꝙ eēnt cōcentrici: vel ꝙ eēnt eccētrici. Concentrici qdē sic si sup vltimū celū nostri mūdi imaginamur vnū orbē terreū: ⁊ vltra illū vnū orbē aqueū: ⁊ vltra illū vnū orbē aereū: ⁊ vltra illū vnum orbē igneū: ⁊ vltra illū orbes celestes cōsiles orbibus celestib' nri mūdi: vel si imaginaremur nostrā terraz vnū orbē: infra quē eſſet aggregatū ex orbib' celestib' contiguū ꝯcauitati orbis terre nostre: infra qd aggregatū ex orbib' supercelestib' imaginemur q̄tuor elīta sicut in nr̄o mundo: ⁊ sic poſſumus imaginari ifinitos mūdos cōcentricos ⁊ ascendēdo ⁊ descēdendo. ¶ Silr poſſumus imaginari plures mūdos eccētricos: vel ꝙ vnus total'r sit extra aliū: ⁊ h̄ ꝙ ꝯtingant se queadmodū plures globi positi in vno sacco: vel qd non contingant se: sed sint separati abinuicē: vel sic ꝙ vnus nō sit extra aliū: sed ꝙ in aliq̄ parte nostri mundi sit alter mūdus: sicut si in luna imaginaremur vnū alium mundū vel in sole: ⁊ sic de alijs stellis.

Tunc sit

pª ꝯ. Si eſſent plures mūdi cōcentrici nō oporteret ꝙ terra vnius mūdi moueretur ad terrā alteri' mūdi. pbaꝛ. qz cuiuslibet mundi terra gesceret nālıter. pp̄ter hoc ꝙ oīuz illaꝝ terraꝝ vnū eēt centrū seu mediū. Unde imaginādū est ꝙ si terra eēt ꝯcaua: ⁊ in medio eō cauitatis eēt mediū mūdi ita gesceret nāl'r sic mō. Ex quo ꝯcludiꝛ ꝙ ꝯ pl'alitatē mūdoꝝ cōcētricoꝝ nō valet rō Aristo. qua arguit ꝙ nec sunt nec pñt eē pl'es mūdi pp̄ter hoc ꝙ terra vnius moueretur nāliter ad mediū alterius: lz illa rō bene pbet istam ꝯnem que pōt eſſe 2ª ꝯ huius qōnis. impoſſe est eſſe plures mūdos eccētricos: ⁊ h̄ natural'r. ¶ 3ª ꝯ. Impoſſe est nāliter ꝙ sint pl'es mūdi successiue vnus post aliū. pbaꝛ. nā si sic: tūc iste mūdus eſſet corruptibilis fm se totū. ⁊ tūc etiā celū eēt corruptibile: c' oppositū postea ondeꝛ. verūtamē antiq bñ dixerūt mundū nō corrūpi total'r: sed aliqñ fieri deordinationē entiuz ⁊ reuerti oīa in quoddā chaos cōfusuz: ⁊ qñ iterū entia ordinarenꝛ debite dicebāt iterū eē aliū mūdū: ⁊ istā deordinationē ⁊ ordinationē dicebant fieri per litē ⁊ amicitiā: sz istud nō valet: qz per talē deordinationē mūdus nō corrūpitur ex eo ꝙ deordinatio est vnū predicatū accidentale: ⁊ ideo pōt verificari affirmatiue ⁊ negatiue successiue de aliqbus sine hoc ꝙ illa entia corrūpanꝛ. ¶ Et si dicaꝛ qñ entia sunt deordinata: tunc nō dicunꝛ mundus: sed quādo sunt ordinata: tunc dicunꝛ mundus. ¶ Sed breuiter hoc nō valet. nā tunc hoc nomē mundus eſſet nomen cōnotatiuuz. ¶ 4ª ꝯ. Impoſſe est aliquo mō eſſe plures mūdos. pbaꝛ. impoſſe est eſſe plures p̄mos motores. ergo ipoſſe est eē pl'es mūdos natural'r siue eccētricos siue cōcētricos. ꝯña tz. qz si eſſent pl'es mūdi: in quolibet eſſet vnū p̄m celū: ⁊ eēt vnus primus motor. añs cōcludit Aristo. 12. metaphysice in fine vbi dicit. Mala aūt est pluralitas p̄ncipū. vn' ergo p̄nceps. ¶ Sed aliqs diceret. ꝙ nō oporteret pp̄ter h̄ eē plures p̄ncipes oīuz illoꝝ mūdoꝝ: qz in q̄libet eſſet vnus motor mouens pp̄ter illū p̄m tanq̄ pp̄ter finē. hoc remouet Cōmētator. ⁊ dicit ꝙ hoc nō valet: eo ꝙ p̄mus motor mouet pp̄ter se. ⁊ hoc pbaꝛ sufficiēter in. 12. metaphysice. ⁊ ideo nō valeret dicere tales p̄mos motores mouere pp̄ter vnū aliū motorē. ¶ Scd'o arguiꝛ ad idē rōne Arist. qz iste mūdus cōstat ex omni mā pertinēte ad formā mūdi. ergo nō eſſet mā ex qua poſſet eſſe: vel fieri alter mundus. ꝯñia tz. añs pbaꝛ. qz iste mūdus cōtinet omnia corpora simplicia que nō sunt nisi quinqz fm spēm sicut p̄us dicebatur: que quidem corpora simplicia cum alijs corporibus hic in isto mūdo existētibus dicuntur materia mūdi. ¶ Ultima conclusio. que stat cum precedētibus ꝙ est poſſe supernāliter eſſe plures mūdos tam simul ꝙ̃ successiue: tam eccētricos ꝙ̃ concentricos sicut deo placeret.

Ad rationes.

¶ Ad p̄am dico. ꝙ nō soluz iste terminus mūdus: imo etiā iste terminus deus: ⁊ ille terminus sol sunt termini cōes: nō qz de facto supponāt pro pl'ibus: nec qz poſſint eſſe pl'es res pro qbus supponant: sed qz nā repognat talib' terminis ex forma ⁊ mō suoꝝ iposītionū supponere pro pl'ib': lz ex parte reꝝ significataꝝ repugnet. ¶ Ad 2ᵃᵐ. qñ dicebaꝛ melius eēt eſſe plures mūdos: dico ꝙ nō. sed diceres semp maior multitudo bonoꝝ est melior. illud est falsum: qz tunc melius eēt eſſe pl'es deos ꝙ̃ vnū: qd tñ est falsuz: qz h̄ est impoſſe. ergo nō est melius. vnde qñ per multitudinē bonoꝝ tolleretur ordo vniuersi nō eſſet melius eſſe plura bona ꝙ̃ vnuz qualiter fieret in pp̄osito. ¶ Ad 3ᵃᵐ nego añs. ⁊ qñ dicitur generare sibi simile arguit pfectionem: veꝝ est inter corruptibilia q̄ non poſſunt pmanere fm idiuiduū: sz inter icorruptibilia h̄ argueret impfectionē. ¶ Ad 4ᵃᵐ dico: ꝙ illa bñ pbat ꝙ pl'es pñt eē mūdi successiue diuersi abinuicē partial'r. ⁊ hoc bñ cōcediꝛ. cū hoc tñ stat ꝙ nō poſſunt eſſe plures mūdi successiue diuersi abinuicē totaliter.

¶ Si itaqz aliquid poteſt moueri ſtadia centuz: aut leuare pondus ſemper ad plurimum dicimus: puta talenta leuare centum: aut ſtadia ire centum ⁊c̄. Tex. cō. CXVI.

Qō. XIIII.

TUnc expedit iuxta ordinē Arist. tractare vtrū mundus sit generabilis ⁊ corruptibilis vel ingenerabilis ⁊ icorruptibilis: postꝙ̃ ostēsuz est ꝙ mūdus est magnitudo pfecta ⁊ magnitudo finita: ⁊ ꝙ nō sunt pl'es mūdi. Sz qz gñabile ⁊ corruptibile icludit potētiam: iō iuxta istā mām p̄ q̄renda sunt aliq̄ circa terminationē potētiaꝝ. vñ p̄ q̄rendū est. vtrū q̄lz po ª actiua determineꝛ p maximū in qd pōt agere. 2°. vtrū q̄libet po ª paſſiua termineꝛ p minimū a q̄ pōt pati. 3°. vtrū qdlibet ens habeat poᵃᵐ respectu sue durationis per maximū tempus per qd pōt durare. 4°. vtrum oē corruptibile necessario corrūpetur. 5°. vtrum aliqd de nouo genitū poſſit perpetuari. 6°. vtrum generabile ⁊ corruptibile conuertantur adinuicem. 7°. concluditur mundum eſſe incorruptibilez ⁊ perpetuū. ¶ De primo videtur primo ꝙ sic per Aristotelem in litera. Secundo si potentia actiua non terminaretur maximo in quod poſſet: tunc nō eſſet date pondus maximum quod

mum quod sortes posset portare: sed hoc est falsum. naꝫ si nõ: tūc quocūqꝫ pōdere dato qđ posset portare: adhuc maiꝰ pōt portare: ⁊ sic īfinitū pondus pōt portare: qđ est falsum. ¶ Tertio ponat̄ vnus lapis sicut octo ī grauitate super caput sortis potētie sicut. 8 precise qui cōseruet̄ in tali potētia per tp̄s ⁊ lapis silr̄: tūc vel sor. sustinebit lapidem: vel lapis deprimet sortē. si dicat̄ p̄mū: seqtur ꝙ poᵃ sortis est terminata ad maximū qđ pōt sustinere: qꝛ ita grauē lapidē ⁊ nō grauiorē: ⁊ habet̄ ꝓpositū. Unde q̄ūtūcūqꝫ iste lapis eēt grauior excederet potentiā sor. ⁊ cū qlibet excessus sufficit ad motū statim ille lapis deprimeret sortē. Si aūt dicat̄ ꝙ sor. nō pōt sustinere illuꝫ lapidē: seqtur ꝙ ille lapis deprimet sor. ⁊ sic a ꝓportiōe eq̄litatis fieret actio: ⁊ etiā sequeret̄ ꝙ poᵃ depressiua lapidis terminat̄ ad maximū qđ pōt deprimere: qꝛ ad potētiā sor. vi. 8. que si eēt maior sustineret lapideꝫ cū qlibet excessus sufficiat ad actionem. ¶ Quarto. sit vnū mediū vniformiter difforme supertꝰ terminatū ad nō gradū resistētie. īferiꝰ aūt ad gradum resistētie equalē potētie motiue alicuiꝰ grauis descēdentis ꝑ ipm: ⁊ sit illud mediū. b. ⁊ mobile ꝙ dꝫ descendere ꝑ ipm. a. tūc. b. est maximū spatiuꝫ qđ a poᵃ motiua pōt ꝑtrāsiri. ḡ potētia actiua terminata est maximo in qđ pōt. ꝯn̄a tꝫ. aūs ꝓbat̄. nāꝫ tantū pōt ⁊ nō plus ex quo extremū ipsius. b. est equale in resistēdo cū poᵃ ipsius. a. in mouēdo. ¶ Quīto elōget̄ vnū visibile ꝑ aliquā distātiā a me vsqꝫ quo p̄mo ipm nō videā nec possiꝫ videre ꝑꝑ elōgationē: tūc distātia īter oculuꝫ meuꝫ ⁊ illud visibile terminata ad ipm exclusiue est maxima distātia ꝑ quā illud visibile potuit agere in visum meū visionē. Ex quo seqtur ꝙ est dare maximā distātiā ꝑ quā aliqua poᵃ actiua: puta obiectū pōt agere in suā potētiā passiuā: puta oculuꝫ. ¶ Sexto. nō est dare minimā distātiā ꝑ quā nō. ḡ est dare maximā distantiā ꝑ quā visibile pōt agere in visuꝫ. ꝯn̄a cōiter ꝯcedit̄ ab oībus de hac mā loquētibꝰ. aūs ꝓbat̄: qꝛ si eēt dare minimā distātiā ꝑ quā nō: tūc ꝑ sitā nō: ⁊ ꝑ quālibet minorē visibile pōt agere in visum: sed h̄ nō. nā sit illa. verbi grā pedalis: tūc arguo sic. visibile si poneret̄ bene ꝓpe oculū cōtingeret ꝙ ꝓpter ꝑuitatē distātie nō posset videri. ḡ distātia pedalis nō erat minima ꝑ quā illud visibile nō potuit agere in visuꝫ. aūs pꝫ iuxta illud: sensibile positū supra sensu nō facit sensationē. ¶ Septimo est dare maximā velocitatē qua poᵃ actiua pōt mouere. ḡ terminata est ꝑ maximum. ꝯn̄a tenet. aūs pꝫ. p̄ de poᵃ supnālī: qꝛ dat̄ maxīa velocitas qua mouet vltimā sphērā: vnde ꝑꝑ īmutabilitatē suā ⁊ sue volūtatis ⁊ ꝓpter inalterabilitatē vltime sphere nō pōt spherā vltimā neqꝫ tardius neqꝫ velocius mouere. hoc idē pꝫ de potētia nālī: qꝛ est dare maximā velocitatem qua. a. mobile descēdit ꝑ. b. mediū ex eo ꝙ potētia naturalis in sua actione agit s̄m vltimū sui conatus potētie.

Oppositum arguit̄: qꝛ si poᵃ actiua terminaret̄ maximo in qđ posset agere vel excederet illud: vel nō excederet. si nō excederet nō pōt agere in ipm ex eo ꝙ a ꝓportiōe eq̄litatis nō ꝓuenit actio: nec a ꝓportiōe minoris īequalitatis. si aūt excederet: vel excessu diuisibili vel īdiuisibili: nō īdiuisibili: sic cōiter ꝯcedit̄: cū nō sit dare excessuꝫ īdiuisibilē. vn̄ h̄ eēt nō excedere ī diuisibili. ḡ ꝑ medietatē illius excessus in maius posset cū qlibet excessus sufficit ad motū: ⁊ ꝑ ꝯn̄s illud nō erat maximū in qđ illa potētia actiua potuit: ⁊ h̄ est itēruꝫ. ¶ Notandū est hic ꝙ potētia actiua pōt cōparari vel ad resistētiam: vel ad distantiā: vel ad effectuꝫ: vel ad tēpus: vel ad velocitatē: vel ad spatiuꝫ in motu locali. ergo ⁊c̄.

In ista q̄ōne erunt sex articuli. In p̄mo enī ponā quasdā distīōnes ⁊ terminoꝝ expositiones. 2ᵒ dicā de cōparatione potētie actiue ad resistētiam. 3ᵒ de cōparatione potētie actiue ad distantiā. 4ᵒ de cōparatione potētie actiue ad effectū. 5ᵒ de cōparatione potētie actiue ad velocitatē. 6ᵒ de cōparatione potētie actiue ad spatiū. De cōparatione aūt potentie actiue ad tēpus videbit̄ seorsum in tertia questione ꝓposita.

Quantum ad p̄mū sit p̄ma distinctio ꝙ potētiarū quedā dicit̄ actiua: ⁊ q̄dā passiua. ¶ 2ᵃ distinctio. potētiaꝝ passiuaꝝ quedā di receptiua solū ⁊ de tīla nihil ad ꝓpositū: quedā est receptiua ⁊ cū hoc resistitiua ⁊ de tīla ad ꝓpositū. ¶ 3ᵃ distinctio. potētiaꝝ actiuaꝝ: quedā finita sicut poᵃ nālis: q̄dā īfinita sicut potētia dei. ¶ 4ᵃ distinctio. potētiaꝝ actiuaꝝ. q̄dā est motiua: quedā portatiua: quedā leuatiua: q̄dā ꝓductiua. ¶ 5ᵃ distinctio. potētiaꝝ ꝓductiuaꝝ: q̄dā est ꝓductiua substātie: q̄dā ꝓductiua qualitatis. ¶ 6ᵃ distinctio. potētiaꝝ ꝓductiuaꝝ qualitatū: q̄dā est ꝓductiua qualitatis sibi silis: sicut caliditas ꝓductiua caliditatis: q̄dā aūt est ꝓductiua qualitatis dissimilis sicut lux est ꝓductiua luminis: ⁊ color est ꝓductiuꝰ speciei visibilis. ¶ 7ᵃ distinctio. adhuc potētiaꝝ q̄daꝫ est ꝓductiua alicuiꝰ effectus qui postq̄ꝫ ꝓductus est iuuat potentiā ad vlterius ꝓducēdū. quedā aūt nō. Exᵐ p̄mi. sicut ignis ꝗ postq̄ꝫ ꝓduxit ignē ꝓpe se iuuat ipm ad ꝓducēdū ignem a se magis et mote. Exēpluꝫ scdī. sicut est lumē. hoc enim postq̄ꝫ ꝓductū est a luce nō iuuat ad vlterius ꝓducēdum lumen: ita filius postq̄ꝫ ꝓductus est a patre no iuuat patrē ad vnū aliuꝫ filiuꝫ ꝓducendū. ¶ 8ᵃ distinctio. potētiam finitaꝫ terminari cōtingit quadrupl'r imaginari: vel maximo: vel minimo: vel maximo in qđ nō: vel a quo nō: vel per qđ nō ⁊c̄. vel minimo in qđ nō: vel minimo per qđ nō ⁊c̄. Maximū vocat̄ in qđ pōt: vel a quo pōt aliqua potentia agere vel pati: ⁊ in nulluꝫ maius: sed in qlibet minus: vel a nullo maiori: sed a quolibet minori: sed minimū vocat̄ in qđ vel a quo aliqua potētia pōt agere vel pati: ⁊ in nullū minus vel a nullo minori: sꝫ in qlibet maius vel a quolibet maiori. Sed maximū qđ nō: vocat̄ qđ non: vel a quo nō: vel per qđ nō: sed cuilibet maiori illo dat̄ maius qđ sic. Sed minimū qđ nō: vocat̄ illud qđ non: vel per qđ nō: vel in qđ nō: sꝫ quolibet minori illo datur minus in qđ vel per qđ sic. Ecce quatuor descriptiones quatuor terminoꝝ. In istis descriptionibꝰ quatuor quātū ad p̄mas duas descriptiōes istoꝝ duoꝝ terminoꝝ maximū ⁊ minimum cōcordo cū cōiter loquētibꝰ in ista mā: sed quātū ad duas alias descriptōes discordo ab eisdē. Et appet mihi ꝙ q̄ꝫtū ad hoc melius sit describere alio mō illos duos terminos maximū qđ nō: ⁊ minimū qđ nō: q̄ꝫ ipsi describāt. vn̄ ipsi vocāt maximū a quo nō: illud a quo nō: nec ab aliquo minori: sed a quolibet maiori: ⁊ minimū in qđ nō: illud in qđ nō: nec in aliqđ maius: sed in qlibet minus: in hoc apparet mihi ꝙ nō bene dicant nisi plus addant. nā s̄m h̄ non posset saluari ꝙ esset dare minimā distantiā vltra quā aliquod visibile posset videri: qđ tn̄ est falsum. imo oppositū ipsi dicunt. nā s̄m eoꝝ expositionē esset minima distantia vltra quā non aliqđ visibile pōt videri. sit ergo illa pedalis: tunc vltra illaꝫ distantiā illud visibile nō pōt videri: sꝫ vltra quālibet minorē: ⁊ tamē hoc est falsuꝫ: qꝛ aliqua posset esse distantia ita parua prope oculuꝫ si visibile ꝙ esset vltra illam ⁊ nō remotius ab oculo nō videretur: sicut arguebatur etiā ante oppositū. ¶ Tunc sit prima cōclusio: ꝙ potētia infinita nō terminatur maxima resistentia: nec minima: nec maxima in quā nō: nec minima in quā nō potest agere. ꝓbatur: qꝛ talis potentia nō est terminata. ergo nec sic: nec sic postq̄ꝫ est infinita. ¶ Secūdo ad hoc ꝙ aliqua potentia aliquo dictorum modorum terminet̄ requiritur ꝙ in aliquā resistentiaꝫ possit ⁊ in aliquā non. modo sic non est de potentia infinita ex eo ꝙ in quālibet potest.

¶ Deinde anteq̃ ponam ɔclones de potẽtia finita ⁊ nāli pono p̄mo vnā cõclusionē p̄ambulam quā oportet supponere in ꝓbationib⁹ sequentiū:⁊ sit ista.si quilibet excessus sufficit ad cõtinuandū motū inceptū:tunc quilibet excessus sufficit ad motū incipiendum ⁊ incboandum:istius cõditionalis antecedēs cõmuniter oēs cõcedunt:lz nō cõmuniter oēs cõcedant cõsequens:sed ꝓbo dictaz cõditionalem esse verā:⁊ ideo si conceditˀ añs:opz cõcedere ɔñs. vñ arguo sic.Si nō quelibet excessus sufficeret ad icboandum motū:⁊ tñ sufficeret ad cõtinuandū motū:hoc videretur esse ex eo ꝙ incboare motū esset difficilius q̃ continuare motū tunc sic.vel ğ incboare motū est finite difficilius vel infinite q̃ cõtinuare motū:non põt dici ꝙ ifinite:qt tunc oporteret esse excessum infinitū:nec aliquis excessus finitus sufficeret ad icboandū motū:cui⁹ oppositū pz ad experientiā.Si aūt dicaˀ ꝙ incboare motuz est finite difficilius q̃ cõtinuare motū.sit ergo.verbi grã ꝙ soluz in duplo ⁊ sit excessus.a.qui per aduersariū nõ sufficit ad incboandū:sed bene ad cõtinuandū.Tūc sic.quilibet excessus per aduersariū sufficit ad cõtinuanduz.ğ medietas.a. sufficit ad cõtinuandū:⁊ cū icboare sit solum in duplo difficilius:seqtur ꝙ.a.dupluz ad suā medietatē sufficit ad incboandū:qđ est intētum.cõsimili modo argueretˀ si diceretur ꝙ icboare motū esset in decuplo difficilius q̃ continuare:⁊ sic de quacūq3 alia ꝓportione finita. ¶ Nā si dicas ꝙ decuplo difficilius est incboare q̃ ɔtinuare:sit.a.excessus qui ꝑ aduersariū nõ sufficit ad incboandū:⁊ si quilibet excessus sufficit ad cõtinuādū:seqtur ꝙ decima pars ipsius.a.sufficit ad cõtinuandū:⁊ cū soluz in decuplo difficilius sit incboare q̃ cõtinuare:seqtur ꝙ decuplū ad decimam ꝑtem ipsius.a.sufficit ad icboandū:⁊ cū hoc sit.a.sequitur ꝙ.a.sufficit ad icboandū:⁊ sic si quilibet excessus sufficit ad cõtinuandū motū:⁊ cū soluz finite difficilius sit incboare q̃ cõtinuare:seqtur ꝙ quilibet excessus sufficit ad icboandū. ¶ Scđo ad idē ⁊ suppono p̄mo sicut cõmuniter cõceditˀ ꝙ ꝓportio velocitatū in motib⁹:seqtur proportionē ꝓportionū potētiaꝝ mouentiū ad suas resistentias:hoc supposito sit.a.vnus motor qui excedit.b.mobile excessu nõ sufficiēte ad motū icboandū ſm aduersarium:tunc sit vnus alius motor.c.qui excedat.d.mobile excessu sufficiēte ad motū icboandū:⁊ ad mouendū certa velocitate:⁊ sit ille mot⁹.e.tūc claꝝ est ꝙ ꝓportio.c.ad.d.hz certam ꝓportionē ad ꝓportionē.a.ad.b.cum nulla eaꝝ sit in ifinitū magna:nec i ifinitū parua.sit ğ.verbi grã ꝙ sit dupla ad eā:tunc cū ad motū.e.sit dare motū subduple velocitatis sicut pz 4° ⁊ 6° physi.seqtur per supponem ꝙ ille ꝓduceretˀ ⁊ incboabitˀ ſm ꝓportionē alicuius motoris ad mobile subduplam ad ꝓportionē.c.ad.d.sit ergo illa proportio ipsius.f.motoris ad.g.mobile:ex quo seqtur ꝓportionē.f.ad.g.esse equalē ꝓportioni ipsius.a.ad.b.cū vtraq3 eaꝝ sit subdupla ad eandē ꝓportionē:puta ad ꝓportionez ipsius.c.ad.d.tunc vltra ꝓportio.f.ad.g.est equalis ꝓportioni.a.ad.b.sed a ꝓportione.f.ad.g.ꝓuenit mot⁹:qz subduplus ad motū.e.ideo etiā a ꝓportione.a.ad.b.prouenit motus:quare excessus.a.ad.b.sufficit ad motū nõ solū cõtinuādo sed inchoādo:qđ erat probandū. ¶ Ista ɔclusione p̄ambula supposita:ponā ɔclones de potētijs nālib⁹.

Quantum ad 2^m articuluz:⁊ sit p̄ma ista:nõ est dare maximā resistētiā in quā aliqua potentia actiua põt.ꝓbaˀ:qz si sic sit potētia actiua ⁊ resistitiua.b.tūc arguiˀ sic.a.vel excedit.b.vel nõ excedit.b.si dicatur ꝙ nõ excedit.b.seqtur ꝙ nõ põt in.b.cū omnis potētia actiua debeat excedere quātū ad posse agere ipsam potentiā resistitiuā quātum ad posse resistere:qđ supponitur tanq̃ vnū p̄n^m in naturali scientia. Si aūt dicaˀ ꝙ.a.excedit.b.vel ergo excessu diuisibili vel excessu idiuisibili. Si dicatur ꝙ excessu indiuisibili:hoc nõ valet:qz nullus talis est.si aūt dicaˀ ꝙ excessu diuisibili.sint ergo partes illius excessus.c.d.tunc si ip̄m.b.augeretˀ intātū ꝙ adhuc ipsuz a.moueret ipsuz excedens solum in.d.medietate excessus prioris adhuc.a.ageret in.b.cū quilibet excessus sufficiat:⁊ ad incboandū ⁊ ad cõtinuandū motū sicut dixit ɔclusio p̄ambula:⁊ cū.b.tunc esset maios q̃ ante erat:seqtur ꝙ b.nõ erat maximū in qđ potuit.a.⁊ ita argueretˀ de quolibet alio qđ aduersarius diceret esse maximū in qđ potētia actiua posset. ¶ Scđo sequeretˀ ꝙ ꝑ augmētationē ipsius b.eēt dare vltimū instans eē actionis.a.in.b.qđ est falsuz. cū impoĩe sit dare vltimū instans eē motus.ɔñ tenet per hoc ꝙ.b.erat maximū in qđ.a.potuit:ideo statim aucto.b. a.in ip̄m nõ põt. ¶ Scđa ɔclusio nõ est dare minimā resistentiā in quā potētia actiua põt.ꝓbaˀ.nā sit illa.b.tūc arguitur sic.a.potētia actiua põt in.b.resistentiā.ergo põt in suā medietatē:qz qđ põt in maius põt in minus:sz si.a.potest in medietatē.b.⁊ cum illa sit minor.b.seqtur ꝙ.b.non erat minimū in qđ.a.potētia actiua potuit. ¶ Scđo.nam tunc sequeretˀ ꝙ esset dare vltimū instans esse motus:sed hoc est falsum.cõsequētia tenet.nā si.b.diminuitˀ vltimuz instans nõ esse diminutionis eius esset vltimū istans esse actionis.a.in.b.post q̃.b.erat minimum in quod.a.potuit. ¶ Tertia cõclusio.nõ est dare maximā resistentiā in quā potentia actiua nõ põt.nā sit illa.b.tunc sic.a.nõ põt in.b. ergo.a.nõ potest in maius.b.saltez maius in resistendo:qz qđ nõ potest in minus:nõ põt in maius:sed si.a.nõ potest in maius.b.seqtur ꝙ.b.non erat maximū in qđ.a.non potuit:cū etiā in maius nõ possit. ¶ Quarta cõclusio.est dare minimā resistentiā in quā potētia actiua finita nõ põt: ꝓbatur.Omnis potētia finita in aliquā resistentiā potest ⁊ in aliquā non põt.ergo per sufficientez diuisionē vel datur maxima resistentia in quā põt:vel minima in quā potest:vel maxima in quā nõ põt:vel minima in quā nõ potest:non põt dici primū:neq3 scđm:neq3 tertiū:ſm p̄maz ⁊ scđam ⁊ tertiā cõclusiones.ergo relinquitˀ quartū:⁊ hec est ɔclusio. ¶ Scđo.data aliqua potētia actiua:puta.a.est dare aliquā resistentiā sibi equalem:sit illa.b.sed talis est minima in quā.a.nõ põt ex eo ꝙ in illam non põt:ex quo nõ excedit ipsam:sed qualibet minori illa datur maior in quā põt:ex eo ꝙ qualibet minori illa daˀ maior quā.a.potentia excedit:⁊ cū quilibet excessus sufficiat ad motuz:sequitur ꝙ qualibet minori illa:scz.b.datur maior in quā.a. potētia actiua põt:⁊ cū in.b.nõ possit:seqtur per expositionem minimi qđ nõ:prius positā ꝙ.b.sit minimū in qđ.a. non põt. ¶ Circa istam cõclusionē dubitaˀ.nā ſm ipsam esset cõcedendū ꝙ eēt dare minimū pondus qđ soꝛ.nõ potest portare:vel leuare:vel mouere:vel aliquid h⁹:sed hoc est falsum.ɔñ nota est de se:falsitas cõsequētis.ꝓbaˀ:qz sit illud põdus.b.tūc arguiˀ sic.virtus ⁊ potētia sortis potest augeri.ergo põt portare maius pondus q̃ sit.b.⁊ per ɔsequēs.b.nõ est minimū qđ soꝛ.nõ potest portare:ex quo ipsum potest ⁊ maius ipso põt per augmētationē virtutis. ¶ Scđo.naz sit illud pondus.b.pedale ⁊ vnius libre:⁊ sit c.vnū pondus dupluz in quātitate:⁊ subduplus in grauitate ad ip̄m.b.tunc arguiˀ sic.soꝛ.põt portare pondus in duplo maius.b.ergo.b.nõ est minimū qđ soꝛ.nõ põt portare. ɔñ tenet.antecedēs ꝓbaˀ:qz potest portare.c.cū potentia sortis sit maior q̃ resistentia.c.⁊.e.est in duplo maius.b.ꝑ casum.ergo potentia sortis põt in duplum ad.b.⁊ hoc erat ꝓbandū. ¶ Tertio.si lapis in infinitum distaret a centro adhuc descenderet non obstante ꝙ infinitus aer resisteret sibi.ğ videˀ ꝙ nulla sit resistētia minima in quā ille lapis nõ posset:ex quo in resistentiā vel distantiā ifinitā posset.

¶ Ad ista.ad pmū illa bene pbat q nō est dare minimū pōdus qd sor.nō pōt portare sm potētiā eius remotā sm qualez potētiam diceremus pocrū hīe potentiā pugillādi vel currēdi.nihilominus cū hoc bene stat q est dare minimā resistentiā in quā poᵃ actiua nō pōt sm potētiam eius ppinquā. ¶ Ad scōm.illa bene pbat q nō est dare minimā resistentiā: ꝛ hꝫ sm quātitatē in quā poᵃ actiua nō pōt: cū quo bene stat q est dare minimā resistētiā sm grauitatem vel sm aliquā aliā qualitatē in quā data poᵃ actiua nō potest. ¶ Ad tertiū dico: q in tali casu nō eēt ifinita resistentia intēsiue: de qua solū intēdimus in pposito: ſꝫ bene ifinita extensiue. ¶ Quinta pclo.poᵃ actiua terminat per minimū in qd nō pōt: ad istuꝫ sensum q nos scimus ꝛ cognoscimus quāta est poᵃ actiua sm fortitudinē sciēdo minimū in qd nō pōt. pbat. p illud scimus quāta est poᵃ actiua sm fortitudinē p qd scimus eaꝫ sm fortitudinē distinguere a poᵃ fortiori ꝛ a poᵃ debiliori: sed hoc est p minimū in qd nō pōt. g ꝛc. maior est nota de se. pbat minor: qꝛ scire minimū in qd nō pōt icludit tria. s. scire q nō intātū potest: ꝛ q nō in plus pōt: ꝛ per ista duo distinguimus ipsaꝫ a potētis maiore: ꝛ quolibet minori illo dat maius in quod pōt: ꝛ p hoc distinguimus ipsaꝫ a poᵃ minori. ¶ Sexta cōclusio cū dictis pclusionibꝰ. bene stat q est dare maximā resistētiā in quā aliqua poᵃ actiua pōt cū aliqbus certis circunstātiis: sicut cū tanta velocitate vel cū tāta tarditate in tali vel in tali medio. pꝫ hoc: qꝛ lꝫ nō sit dare maximū pōdus qd sor. pōt portare: ꝛ hoc simplr: tamen bene est dare maximū pōdus qd sor. pōt portare tanta velocitate in tali medio: q si pōdus eēt maius ꝛ mediū grossius ꝛ minus dispositū sor. nō posset portare illud pōdus tanta velocitate: ita pportionaliter dicat de minimo. ¶ Diceres tu sicut arguebat in pncipio questionis Aristo. dicit in littera q potētia actiua terminat p maximū: dico q verū est: sed nō per maximū in qd potest: nec per maximū in qd nō potest: sed per maximū ifra qd potest: ꝛ illud idē est minimū in qd nō pōt. Et sic cum dictis stat sententia Aristo.

Quantum ad 3ᵐ artiᵐ videndū est de cōparatione potētie actiue ad distātiā. vbi premittēdum: q iuxta terminationē potentie actiue motiue localiter distantia nō pprie hꝫ locū: qꝛ semp in tali actione poᵃ actiua motiua est simul cū moto ꝛ distantia: sicut pꝫ ex 7° physi. ꝛ maxime hꝫ est verū de mouēte imediato: ꝛ hꝫ semp est sic nisi motus talis localis fieret p alterationē mō quo magnes alterādo ferrū mouet ipm attrahēdo per aliquā distantiā: lꝫ hoc nō faceret per oēm: ꝛ ideo qꝫtū ad ppositū videndū est de cōparatiōe potētie actiue alteratiue ad distantiā: quō talis sit terminata distātia: ꝛ quō nō. ¶ Scdo est premittēdū q alia est iter distātiaꝫ per quā fit vel non fit actio: seu in qua fit vel nō fit actio ex vna pte ꝛ distātiā vltra quā fit vel nō fit actio ex altera parte. vnde p illā distantiā vel i illa distātia dr fieri actio: que sic se hꝫ q quādiu passuꝫ est in aliquo pūcto itrinseco illiꝰ distantie: tādiu agens agit in ipm: sed illa distantia dicit eē distātia vltra quā fit actio: q sic se hꝫ q passo existente nō in aliquo puncto itrinseco eius: ſꝫ extrinseco agēs agit in ipm: pportionaliter dicat de distantia p quā nō fit actio: ꝛ de distantia vltra quā nō fit actio. ¶ Tunc sit pma pclo. non est dare maximā distātiā vltra quā aliqua potētia actiua pōt agere nec simplr: neqꝫ cū certa resistētia. pbat quātūꝫ ad pᵐ. nā sit illa distātia. a. ꝛ sit resistētia. b. tūc ex quo poᵃ actiua vltra. a. agit in. b. sequitur q eadē potētia in subduplo ad. b. ageret ad maiorē distantiā: ꝛ sic. a. distantia nō erat maxima vltra quā dicta potētia poterat agere. ¶ Et cōfirmatur. nā sit. b. pro instāti presenti vltra maximā distantiam vltra quā potētia actiua potest agere: ꝛ in hoc instāti incipiat elongari ab. a. sequitur q in presenti instanti. a. agit in. b. ꝛ imediate post hoc instans. a. nō agit in. b. ꝛ sic presens instans esset vltimū instans esse actionis: ꝛ sic daretur vltimum instans esse motus: qd est impossibile. ¶ Deinde pbat eadem pclusio quātū ad scōm: qꝛ si agens agit in. b. passuꝫ cū certa resistentia. c. gradu velocitatis. idem agens potest agere in idem passum remotius remissiori gradu velocitatis: ꝛ ideo dicta distantia nō erat maxima simpliciter nec maxima cū certa resistētia vltra quā dictū agens poterat agere in. b. passum: cū quo bene stat q dicta distantia erat maxima vltra quā dictū agens poterat agere in. b. passum cū certa resistentia ꝛ certo gradu velocitatis. ¶ Scda cōclusio. nec est dare minimā distantiā vltra quā agens pōt agere in passum. pbatur: qꝛ tunc vltra illaꝫ posset ꝛ nō vltra minorē: ꝛ sic si passuꝫ iciperet approximari agenti eēt dare vltimū instans eē actionis: qd est incōueniēs. ¶ Tertia cōclusio. nec est dare maximā distantiā vltra quā nō agens potest agere in passum: qꝛ tunc vltra illaꝫ nō ꝛ quālibet maiori illa dare minor vltra quā sic: que tn̄ minor esset maior illa vltra quā nō. modo hoc est falsum iuxta illud: ꝛ quod nō pōt vltra minus: nō potest vltra maius saltem pter remotionē: qd notāter addo pter visibile qd ad aliquā paruā distantiā non pōt agere in visum: sed hoc est propter ppinquitatē: sed vltra maiorē potest. ¶ Quarta cōclusio est dare minimā distantiā vltra quā nō agens pōt agere in passum. pbat a sufficienti diuisione: vltra aliquā distantiā agens pōt agere in passaꝫ: ꝛ vltra aliquā nō. vel ergo est dare maximā vltra quā potest: vel minimam vltra quā pōt: vel maximā vltra quā nō pōt: vel minimā vltra quā non pōt. nō pōt dici primū per pmā cōclusionē: nec scōm per scdam: nec tertiū per tertiā. ergo relinquitur quartū: ꝛ hec est quarta cōclusio. ¶ Quinta pclusio est dare maximā distantiā per quā agens pōt agere in passum. pbatur. eadē est distātia maxima per quā pōt agere: ꝛ minima vltra quā nō: sed est dare minimā distātiā vltra quā nō per precedentē pclusionē. ergo ꝛc. aīs pbatur. nā data minima distantia vltra quā ignis nō pōt agere in passaꝫ: tunc quādiu passum est in aliquo pūcto itrinseco istius distantie vel equiualētis ignis pōt agere in ipm: ꝛ qꝫcito est in aliquo pūcto extrinseco illius distātie vel equiualentis ignis nō pōt agere in ipm: ꝛ illud pꝫ si aliqd passum elongaretur ab igne tādiu q pmo esset verū dicere: nūc pter distantiam ignis nō pōt agere in illud passum: ꝛ imediate ante hoc potuit. vnde tūc tota distātia ab igne vsqꝫ ad passum esset minima distātia vltra quā ignis nō pōt agere in passum: ꝛ eēt maxima in qua vel p quā ignis pōt agere in passum: sicut pōt patere ex expōne eius q est distātia minima p quā vel in qua sic. ¶ Pro istis pclonibꝰ est sciendum: q duplex est agens: qddā qd sic se hꝫ q si pōt agere vltra aliquā distantiā: tunc pōt agere vltra quācunqꝫ minorem: sicut est ignis vel calor vel aliqd tale: alia est potentia: que si pōt agere vltra aliquā distantiaꝫ: nō tamē vltra quācūqꝫ minorē: sicut est visibile. nāꝫ lꝫ visibile vltra aliquā distantiā posset agere: nō tamē vltra quācunqꝫ minorem: qꝛ pōt esse ita prope oculū q nō posset agere in ipm. similiter si esset aliqd luminosum ꝛ eēnt duo foramina recta: ꝛ luminosum esset minus qꝫ spatium inter illa duo foramina: non potest vltra quācunqꝫ distantiam paruaꝫ lucere per illa duo foramina. vnde potest eē ita prope q nō posset: etiaꝫ posset esse ita remote q non posset: ꝛ ideo potest ipediri in sua actione vel pter nimis paruā distātiā: vel propter nimis magnaꝫ: sed sic non est de agētibus prio modo dictis: quia lꝫ possent impediri in suis actionibus in passa propter nimis magnam distātiam: nō tamen propter nimis paruā. Modo vos debetis scire qd qꝫ

cõclusiões iam posite pncipaliter posite sunt de agentibus pmo mõ dictis. Sed pp̃ter maiorẽ explanationẽ ponẽde sunt ꝯnes de agẽtib⁹ scd̃o mõ dictis. ¶ Et sit prima ista: recedẽdo ab oculo pro iceptione visionis nõ est dare minimã distãtiã vltra quã .a. visibile nõ põt agere visionẽ in visuz pp distãtie q̃uitatẽ: nec minimã vltra quã põt. prima p3 ex eo q̃ quacũq3 distãtia data vltra quã nõ põt pp q̃uitatẽ est dare minorẽ vltra quã nõ põt pp paruitatẽ. qd̃ eni3 nõ põt vltra maius pp̃ter eius q̃uitatẽ nõ põt etiã vltra minus. scd̃a pars p3: q2 sit .a. distãtia minima vltra quã põt: que si eẽt minor vltra ipsaz nõ posset: sequeret̃ q̃ i approximatiõe visibilis ad visum eẽt dare vltimũ instãs eẽ visionis: qd̃ est falsum. ꝯña nota est ituenti. ¶ Scd̃a ꝯ. recedẽdo ab oculo pro iceptione visionis est dare maxima3 distãtia3 vltra quã .a. nõ põt videri pp distãtie paruitatẽ. pbat̃: q2 iter oẽs distãtias vltra quas nõ põt pp q̃uitatem est dare vnã maximã vltra quã nõ põt: s3 qualibet maiori illa datur minor vltra quã põt ex eo q̃ si visibile eẽt precise vltra illaz distãtiã: ꝛ in p̃senti instãti iciperet elõgari a visu. illud visibile nũc nõ: s3 imediate post hoc instãs ageret visionem in visuz. ¶ Tertia ꝯclõ. visibili accedẽte ad oculũ pro corruptione visionis pp̃ter nimis paruã distantiam visibilis ab oculo est dare p̃mu3 instãs nõ esse visionis: ad istum itellectũ q̃ aliq̃n p̃mo erit verum dicere nũc nõ est visio .a. visibilis: ꝛ imediate ante hoc fuit: ꝛ hui⁹ ratio est: q2 ex quo visio desinit eẽ per talẽ appropinquationẽ visibilis ad visum: ꝛ nõ datur vltimũ instãs esse visionis: opz q̃ detur p̃mũ istans nõ esse. ¶ Et sũt nõ det̃ vltimũ instans eẽ visionis sicut sepe sumptũ est põt sic pbari. nã quero vtrũ visio pro illo instãti sit alicuius itensionis: vel nõ. si dicat̃ q̃ nõ: hoc nõ põt eẽ: q2 tũc eẽt idiuisibilis. si dicatur q̃ sic. opz q̃ successiue ꝛ gradualr̃ depdat̃: ꝛ sic istãs datũ nõ erat vltimũ instãs eẽ visionis. ¶ Quarta ꝯ. distãtia que est iter visibile q̃n desinit videri pp nimia3 ppinquitatẽ eius ad oculuz: ꝛ iter visibile q̃n desinit videri pp nimiã remotionẽ ei⁹ ab oculo est maxima distãtia in qua seu p quã illud visibile põt agere visionẽ in visum illum. pbat̃: q2 q̃diu illud visibile est in aliquo pũcto illi⁹ distantie ipm agit in visuz visionẽ: sic q̃ nec est defectus pp q̃uitatẽ distãtie: nec pp magnitudinẽ eiusdẽ. ¶ Quinta ꝯclõ. eadem distãtia est minima vltra quã illud visibile nõ põt agere visionẽ in illu3 visuz: ꝛ hoc pp̃ter illius distãtie magnitudinẽ. pbat̃: q2 iter oẽs distãtias vltra quas nõ potest pp̃ter distantia3 magnitudinẽ hec est minima.

Quantum ad 4.^m articulũ sit p̃ma ꝯclõ. loquendo de potẽtia pductiua effectus que iuuatur a suo effectu pducto ad vlteri⁹ pducẽdũ sic est ignis vel calor: nõ terminat̃ p maximũ neq3 p minimũ effectũ: ꝛ hoc nec affirmatiue nec negatiue quãtũ est ex se. p3: q2 dato aliquo tali agẽte sicut est ignis ipse põt pducere vnum aliu3 ignẽ: ꝛ cũ illo iterũ vnũ aliũ: ꝛ sic quãtũlibet quãtu3 est de se: si nõ esset ipedimẽtũ ex defectu materie que non est ifinita: ꝛ hoc est qd̃ dicit Arist. scd̃o de aĩa. q̃ ignis esset augmẽtabilis in ifinitũ si cõbustibile apponeret̃ in infi.^m: nihilominus cũ hoc stat q̃ determinat̃ maxio effectu: puta maximo igne quẽ põt pducere in ista3 maximã ꝛ i isto tpe. Scd̃a ꝯclõ. loquẽdo de po^a pductiua alicuius effect⁹ que nõ iuuat̃ ab illo effectu pducto ad vlterius cõsimile3 pducẽdũ vel põrẽ intẽdendũ sicut est corpus lucidũ: talis potẽtia terminat̃ minimo effectu quẽ nõ põt pducere. pbatur: q2 lumẽ ita itẽsum sicut est lux corporis lucidi illud corpus lucidũ nõ põt pducere: sed quolibet remissiori illo dato datur lumẽ intẽsius qd̃ põt pducere: vel in pposito possumus dicere ꝛ qd̃libet remissius illo illud corpus lucidum põt pducere: ve3 est tñ q̃ idẽ corp⁹ lucidũ nõ semp in qd̃libet mediũ in qd̃ agit pducit eq̃lẽ gradũ luminis. s. in vnũ sicut in aliud. s3 fm̃ q̃ mediũ est melius vel peius dispositũ ad recipiẽdũ lumẽ fm̃ hoc corp⁹ lucidũ itensius vel remissius lumẽ pducit in ipm cũ fuerit ei applicatuz. ¶ Hic sunt aliq̃ dubia iuxta ista3 mãm. ¶ Primo enim dubitat̃ vtrũ põe sit aliqd̃ lucidũ pducere i aliqd̃ mediũ quẽlibet gradũ citra gradũ summũ lucis exñtis in lucido. ¶ Ad hoc apparet mihi pro nũc eẽ dõm q̃ nõ: ꝛ ad h̃ adduco talẽ rõnẽ. nã si hoc eẽt põe. ponat̃ g̃ q̃ .a. corpus lucidu3 pducat in aliqd̃ mediũ quẽlibet gradũ luminis citra summũ gradũ lucis exñtis in .a. lucido: ꝛ sit illud lumẽ .b. ꝛ lux ipsius .a. sit .c. tũc querit̃ vtrũ .c. excedat .b. vel nõ. si dicat̃ q̃ nõ: tũc nõ est pduct⁹ q̃libet citra sũmũ: s3 cũ h̃ summus: qd̃ est ꝯ hypothesim. si dicat̃ q̃ .c. excedat .b. vel g̃ excessu diuisibili vel idiuisibili. si dicat̃ q̃ excessu diuisibili: seq̃tur q̃ potuisset fuisse pductũ citra gradũ sũmũ lumen intẽsius q̃3 sit pductũ: ꝛ sic nõ q̃libet gradus citra summũ eẽt pduct⁹: qd̃ est ꝯ hypothesim. Si dicat̃ q̃ excedat excessu idiuisibili. hoc est falsu3: q2 nullus talis est: ẽt hoc eẽt nõ excedere: ꝛ sic excederet ꝛ nõ excederet: qd̃ iplicat ꝯdictionẽ. ¶ Sed diceret aliq̃s expers logice .a. lucidũ quẽlibet gradũ citra sũmũ põt pducere in aliqd̃ mediũ. g̃ põe est .a. lucidũ quẽlibet gradũ citra sũmu3 pducere in aliqd̃ mediũ. ¶ Rñdet̃ negãdo ꝯñam ex eo q̃ ibi ar. a sensu diuiso vero: ad sensu3 cõpo^m falsu3: q2 sensus sunt sibiinuice3 impertinẽtes. vñ in alio sĩli nõ seq̃tur dato aliq̃ põdere eq̃li in resistẽtia cũ po^a portatiua fortis nõ seq̃tur quãlibet ptẽ illius põderis sor. põt portare. g̃ põe est q̃ quãlibet partẽ istius põ deris sor. portet. nã tunc hec eẽt possibilis parte3 illius põ deris sor. portat: qd̃ est falsum saltẽ stante potẽtia fortis ꝛ alijs requisitis. ¶ Similiter nõ seq̃t̃: qd̃libet creabile deus põt creare. g̃ põe est q̃ quodlibet creabile deus creet. nã hoc posito in eẽ seq̃tur ipõe. s. potẽtia3 dei eẽ exhaustam. ¶ Scd̃o dubitat̃. vtrũ corpus lucidũ illuminet mediũ cũ resistẽtia medij vel sine resistẽtia: videt̃ q̃ cum resistentia: q2 l3 in medio diaphano illuminabili a lucido diaphaneitas nõ resistat: tñ opacitas resistere videt̃: itãtũ q̃ opacũ nõ ita itẽse illuminat̃ ab eodẽ lucido: nec ad tantam distãtiã sicut minus opacũ ꝛ magis diaphanũ. ¶ Ad oppositũ ar. q2 si opacitas resisteret lucido: nũc per lõgiorẽ morã lucidi fieret illuminatio itensior recte sicut est de calefactiõe: ꝛ tñ hoc est falsu3: q2 stati3 lucido applicato medio illuminat mediũ ad tantã distãtiã: ꝛ ita itense sicut facit postea cũ fuerit p̃ñs medio p horã vel per die3. ¶ Ad illud rñdet̃ q̃ nulla est resistentia medij illuminabilis ad lucidũ illuminans. pp̃ter hoc: q2 resistẽtia est p ꝯ̃riũ vel p iclinationẽ ad ꝯ̃riu3: sed in medio illuminabili: nec est cõtrariũ lumini: nec iclinatio ad ꝯ̃riu3 ipsi⁹ luminis: cũ lumẽ nõ habeat ꝯ̃riũ. vñ l3 isti termini lumẽ ꝛ tenebra opponãtur p̃uatiue: nõ tñ pp̃ter hoc lumini est aliquid cõtrariu3. ¶ Tũc ad rõnẽ faciã ante oppo^m: dico q̃ cã quare minus diaphanũ ꝛ magis opacũ minus itense ꝛ ad minorẽ distãtia3 illuminat̃ est minor passibilitas respectu luminis. ex eo eni3 corp⁹ est passibile ꝛ receptiuũ lumĩs: q2 est diaphanum: ita q̃ q̃to est diaphanius tãto est passibilius ꝛ receptiuũ itẽsioris luminis ab eodẽ lucido. ¶ Tertio dubitatur. si calidũ in summo agat quãtũ põt ꝛ pducat calorẽ in sũmo in aliqd̃ passu3: ꝛ supueniat aliqd̃ calidũ sĩle: tunc illud calidũ nõ põt in illud passu3 agere calorẽ in ipso intendendo: ꝛ tñ si aliqd̃ luminosu3 pducat lumẽ in aliqd̃ medium tãtu3 quãtũ põt pducere in illud medium cũ talib⁹ circũstantijs: ꝛ supueniat luminosu3 simile intẽdet illud lumẽ: que sit causa huius diuersitatis. Pro cuius rñsione supponit̃ q̃ nihil agat vltra gradũ suu3 ppriũ. Ex hoc ad dubitationem dico: q̃ quia calidum in summo potest sibi

assimilare passuz: puta combustibile in quod agit si aliud calidum sibi simile superueniret nõ intenderet illum effectum. aliter enim oporteret ꝙ ageret vltra gradum suum ꝓprium: postq̃ illud passuz iam est sibi assimilatū ꝑ actionem poris calidi in summo. Sed qꝛ luminosuz seu corpus lucidum nõ assimilat sibi passum. tõ alio luminoso superueniente põt lumē illud itendere absqꝫ h̃ ꝙ ꝓpter hoc agat vltra graduz suuz ꝓpriuz. ℂ Tertia ɔclo. nõ semꝑ est ɔsimilis ꝓportio effectuū in itēsione qualis est ꝓportio agentium etiā in itensione: ⁊ hoc est maxime verū de potentijs que nõ muanť a suis effectib⁹ in caꝝ actione. pꝫ ɔclusio: qꝛ sint. a. ⁊. b. duo corpora lucida. a. dupluz ad. b. in itēsione: ⁊ agant in duo media: pota. c. ⁊. d. vniformia: ⁊ icipiant ista duo media. c. ⁊. d. vniformiter itendi: ⁊ equaliter in opacitate: tunc prius q̃. a. desinat agere lumē in medio. c. b. desinet agere lumē in medio. d. ꝓpter itēsionē opacitatū istorū medioꝝ. mõ si cõtinue ꝑ horā talis itēsionis opacitatis medioꝝ lumē ipsius. a. fuisset dupluz ad lumē ipsius. b. sicut. a. erat duplū ad. b. tunc ita cito ꝑ huiusmodi itensionē opacitatis ⁊ remissionē luminis. a. desineret agere sicut. b. qȭ tñ est falsuz. ɔña nota est de se. nã si eēnt duo q̃ta: vnū dupluz ad aliud: ⁊ iciperēt decrescere versus nõ quãtū in ꝑma parte ꝓportionali qȭlibet ad subdupluz: ⁊ in scḋa similiter. ⁊ sic vltra: eque cito iciperēt eē nõ quãta. silr si lumen actū ab. a. cõtinue ꝑ horā remissionis luminuz fuisset duplū ad lumē actū a. b. ita cito. a. desiuisset agere sicut. b. ℂ Quarta ɔclo. nec quãtū ad extēsionē: opꝫ eē cõsimilez ꝓportionē effectuū sicut est ꝓportio causaꝝ agētiū. ꝓbať: qꝛ si aliqua supficies circularis põt videri ab aliqua distãtia: opꝫ ꝙ illa que videť ad in duplo maiorē distantiā sub equali angulo: habeat in duplo maiorē diametrum: ⁊ si sic segtur ꝙ ipsa est quadrupla in extēsione ad ꝑmā. ⁊ ꝑ ɔñs nõ est eadē ꝓportio effectuū in extēsione sicut est ꝓportio causaꝝ agentiū: exquo ꝓportio effectuū est dupla in extensione: ⁊ ꝓportio causaꝝ est q̃drupla. Qꝛ aũt oporteat talez supficiem circularē eē quadruplā ad aliā cuius diameter est in duplo maior. pꝫ ꝑ vnā ꝓpõnē 12° geometrie: que sic dicit: ꝙ que est ꝓportio diametroꝝ: talis est ꝓportio circuloꝝ duplicata. ⁊ ideo si ꝓportio diametroꝝ aliquoꝝ circuloꝝ est dupla: tũc ꝓportio taliū circuloꝝ est quadrupla: ex eo ꝙ quadrupla est dupla duple. ℂ Et attēdēdū ꝙ cū dico effectū esse duplū in extēsione ad aliuz: itelligo lineā mēsurantē extēsionē illius effectus: sicut est diameter totius effectus acti ꝑ vnū agens esse duplā ad lineā mēsurantem extēsionē alterius effect⁹ acti ꝑ aliud agens. ℂ Quinta ɔclusio. possibile est ꝙ. a. ⁊. b. sint duo agentia: ⁊. a. sit duplum ad. b. in itēsione: ⁊ ꝙ. a. agat ad duplam distantiā ad quā agit. b. pꝫ. nã sit. a. vnū corpus luminosuz sphericū cuius diameter sit pedalis quãtitatis: ⁊ sit duplū itensiue ad. b. corpus: ⁊ nõ curo cuius q̃titatis sit. b. tunc claꝝ est ꝙ. b. tãtū põt diminui in extēsione: nõ tñ in qualitate ꝙ. a. agat in duplo remotius q̃ agat. b: b. eniz posset tãtū diminui ꝙ vix ageret ad tantā distantiā quãta est distãtia vnius grani miliij: ⁊ si sic etiā possibile est ꝙ põt tãtū diminui in extensione ⁊ nõ in itēsione seu i luce ipso. a. nõ diminuto: nec in extēsione: nec in itensione ꝙ ꝑm. a. agat ꝑ duplā distantiaz ad illā per quā agat. b. a. existente duplo ad. b. ⁊ h̃ erat itentū. ℂ Sexta ɔclusio. ꝙ si. a. agit ad duplaz distantiam ad quā agit. b. tũc effectus. a. est octuplus ad effectuz. b. pꝫ: qꝛ tunc. a. agit vnū effectū sphericū: cuius diameter est dupla ad diametrum effectus acti. a. b. ḡ effectus ipsius. a. est octuplus ad effectū ipsius. b. ɔñtia tenet ex eo ꝙ qualis est ꝓportio diametroꝝ talis est ꝓportio spheraꝝ illaruz diametroꝝ triplicata. cū ḡ ꝓportio octupla sit tripla duple: ex eo ꝙ cõponiť precise ex trib⁹ duplis: segtur ꝓportionē talium effectuuz sphericoꝝ eē octuplaz: postq̃ ꝓportio diametroꝝ taliū effectuū est dupla. Ex his cõclusionib⁹: segť ꝙ possibile est ꝙ. a. agens sit duplū itensiue ad. b. agens: ⁊ effectus. a. agentis sit octuplus in extēsione ad effectuz. b. agentis. ℂ Tu diceres. tu bene cõcluderes si effect⁹ taliuz agentiū eēnt spherici: sed si sunt orbiculares tu nõ ɔcludis aliqd: placet mihi: sed mõ possibile est ꝙ effect⁹ taliū agentium sint spherici ⁊ nõ solum orbiculares: declaro hoc sic. nã capiať vnū corpus trãspatens sicut est crystallus: tale nõ solū agit orbē imo spherā. pꝫ ex hoc ꝙ si tale corp⁹ ponatur iter te ⁊ me: ego video ptes que sunt versus te: sicut illas que sunt versus me: ⁊ tu similr vides partes que sunt ꝓpinquiores mihi: sicut ego video ptes que sunt ꝓpinquiores tibi: ex quo segtur partes istius corporis nõ soluz multiplicare species suas circa illud corpus: sed etiā in illo corpore: ⁊ per illud corpus: quare si ad imaginationez totalis effectus sicut totalis species acta ab illo corpore ɔseruaretur corpore illo destructo esset vna sphera ⁊ nõ solū orbis ex eo ꝙ ita ibi vbi fuerit illud corpus eēt spēs sicut alibi: ⁊ qua rõne ille effectus esset sphericus ⁊ nõ orbicularis illo agente corrupto eadem rõne sic erat illo agente existente: ⁊ per cõsequens aliqua sunt agentia effectus sphericales. Et de talibus esset verum quod dictum est.

Quantum ad 5m articulū de cõparatione potentie ad velocitatē sit ꝑma ɔclusio: quãtū est de se nulla potētia naturalis terminať per maximā velocitatem quā põt facere: nec affirmatiue: nec negatiue: nec ēt per minimā. ꝓbať: qꝛ velocitas cõsequiť ꝓportionē potētie ad resistentiā per Cõmētatorē scḋo huius: sed hꝫ proportio in ifinitū põt diminui. ḡ in infinitū tarditas potest augeri. similr huiusmodi ꝓportio in ifinitū põt augeri ꝑ diminutionē resistentie ꝑm Aristo. 4° physi. ḡ in ifinituz velocitas põt augeri. ℂ Scḋa ɔclusio. respectu certe resistentie date potētia naturalis nãliter agens terminať per maximā ⁊ per minimā velocitatē quā põt ꝓducere reb⁹ sic stantib⁹. pꝫ ex eo ꝙ a lapide in aere dato ꝑm totū sui conatuz nec põt moueri maiori velocitate nec minori q̃ mouetur. ℂ Tertia ɔclo. potētia determinať per suā velocitatē. i. nõ cognosciť: qꝛ ex hoc ꝙ videmus talez potētiā ꝓducere tantā velocitatē nõ cognoscimus quãtitatē potētie ex eo ꝙ si cū tali resistētia ꝓducit tantā velocitatē cū alia: puta maiori nõ ꝓduceret tantā. ⁊ ideo ad cognoscēdū q̃titatez potētie motiue nõ sufficit soluz cognoscere velocitatem. ℂ Hic dubitať vtrū de facto sit aliqua maxima velocitas: videť ꝙ sic. nã de facto vltima sphera velocissime moueť. ꝓbať ꝙ nõ: qꝛ quacũqꝫ parte data in vltima sphera: vna alia moueť ea velocius. ℂ Respõdeť ꝙ nõ est dare de facto maximā velocitatē. ꝓbať. naz si sic hoc maxime videreť de velocitate vltimi celi: sed ꝓbať ꝙ nõ: qꝛ si vltima sphera moueť velocissime: vtiqꝫ aliqua eius pars moueť velocissime: sed probo ꝙ nõ: qꝛ hoc maxime esset pars celi circa equinoctialez: sed ꝓbo ꝙ non: qꝛ illa vel est diuisibilis in latitudine vel nõ. si dicatur ꝙ nõ: hoc est falsum: qꝛ nec in celo nec in aliquo cõtinuo est aliq̃ pars quãtitatiua sine latitudine. Si aũt dicať ꝙ illa pars habeat latitudinē: tunc aliquid eius est ꝓpinquius polo ⁊ reliquum remotius ab illo: sed illud qȭ est ꝓpinquius polis moueť tardius: ⁊ qȭ remotius moueť velocius: ⁊ sic illius partis aliqua pars moueť veloci⁹ ⁊ aliqua tardius: ⁊ sic illa pars non est pars velocissime mota in vltimo celo: ⁊ ita põt argui de quacũqꝫ parte facta in celo. Cõsimili modo probatur ꝙ non est aliqua pars in celo tardissime mota: ex eo ꝙ illa esset versus alterutru poloꝝ: ⁊ cū nulla pars sit immediata polo ꝑm se ⁊ qȭlibet sui ꝓpter diuisibilitatē illius ptis: segtur ꝙ etiaz illius partis vna pars moueť tardius: puta

que est versus polū: ⁊ alia velociꝰ que magis distat a polo. ¶ Et cōfirmaꝛ. in vltimo celo nō est dare partē remotissimā a polis nec est dare partē ꝑpinquissimā alicui polorum. ergo in vltimo celo nō est dare ptem velocissime motā: nec partē tardissime motā. ꝯña tenet ex eo: q ex hoc q ptes vltimi celi sunt remotiores a polis ipse mouenꝛ velocius: ⁊ ſm q sunt ꝑpinquiores ipse mouenꝛ tardius. aña pz: qꝛ quacūqꝫ parte in vltimo celo: data que est remota a polis ꝑpter diuisibilitatē illius partis est dare vnā que est magis remota. ⁊ ita similr est quātū ad partes ꝑpinquas alteri poloꝝ. cōcluditꝛ ergo q nec vltima sphera mouetꝛ velocissime. nec tardissime. verūtamē ſm imaginationē mathematicā imaginādo lineas indiuisibiles: ⁊ pūcta indiuisibilia est bene dare in vltimo celo aliqd velocissime motū: ⁊ hoc est pūctus exñs in linea circūferētiali maxime distāte ab vtroqꝫ poloꝝ mundi. que qdē linea imaginaꝛ in cōuexo vltimi celi: ⁊ nō in cōcauo nec in medio īter cōcauū ⁊ conuexū: ⁊ tūc si dicamus velocitatē alicuius mobilis attēdi penes spatiū lineale verū vel imaginatū descriptū ab eius pūcto velocissime moto eēt cōcedēdū q vltimū celū mouetꝛ velocissime. Si aūt velocitatē mobilis cuiꝰ alique partes mouenꝛ velociꝰ: alique tardius: dicamus attēdi penes spatiū lineale descriptū a pūcto medio īter pūctū velocissime motū ⁊ pūctū tardissime motū vel nō motū: dōm est vltimā sphērā seu vltimū celū mouerī ita velociter sicut mouetꝛ pūctus medius īter lineā equinoctialē ⁊ alterū polorū. Si dicamus p̄mo mō: tūc ſm imaginationē mathematicā cōcedendū eēt de facto celū vltimū velocissime moueri. Si dicamus scd̃o mō: dicēdū esset vltimū celum nō velocissime moueri: sed p̄cise ita velociter sicut mouetur pūctus eius medius īter equinoctialē ⁊ alteꝝ poloꝝ: de hoc vtrū debeat dici sic vel sic vidēdū ad sextū physicoꝝ.

Quantum ad 6ᵐ articulū. s. de cōparatiōe potētie actiue ad spatiū sit p̄ma ꝯclō. poᵃ actiua nullis sicut est poᵃ actiua grauis deorsū vel sicut leuis sursum nō terminaꝛ maximo spatio: neqꝫ minimo simplr: nec affirmatiue: nec negatiue. pz: qꝛ quocūqꝫ spatio dato ꝑ diminutionē resistētie talis poᵃ pōt ꝑtransire ⁊ ꝑ augmētationē resistētie ad equalē gradū potētie motiue nō pōt ꝑtrāsire. vnde a quacūqꝫ distātia graue descēderet ad centrū si nō eēt īpedimētū. ¶ Scd̃a ꝯclō. q cū certis circunstantijs terminaꝛ ad maximū spatiū qd̄ pōt ꝑtrāsire: que circūstantie sunt velocitas tēpus duratio. vñ est dare maximū spatiū per qd̄ lapis pōt moueri in tanto tp̄e cū tali resistentia vel tali velocitate. Et sic de alijs.

Ad rationes p̄ncipales. Ad p̄mā auctē Arist. cū dicit potētiam actiuā determinari maxio: dico q hoc nō est ꝯdicta. imo hec est gnā ꝯclo scd̄i articuli. determinaꝛ enī maximo. i. cognoscitꝛ q̄nta est potentia ſm fortitudinē per maximū īfra qd̄ pōt: ⁊ hoc idē est miᵐ in qd̄ pōt. ¶ Aliter ēt pōt dici qd̄ Aristo. itellexit sic. q potētia actiua terminaꝛ maximo numerato sine fractione. vñ centū pōt esse maximus numerus librāꝝ quas soꝛ. pōt portare: qꝛ q̄uis possit modicū plus nō tñ pōt plus in vna libra. ¶ Ad scd̄aꝫ cōcedo q nō est dare maximū pōdus qd̄ soꝛ. pōt portare: ⁊ qñ dicebaꝛ. ergo quocūqꝫ pondere dato qd̄ pōt portare adhuc maius pōt portare. cōcedo: ⁊ qñ dicebaꝛ. ergo īfinitum pōdus pōt portare. negaꝛ ꝯña: qꝛ fit status ad miᵐ pondus qd̄ nō pōt portare. ¶ Ad tertiā de lapide posito sup caput soꝛtis dico q tūc soꝛ. q̄ grauitate lapidis ꝯseruatis in suis potētijs soꝛ. sustineret lapidē: nec ꝑpter hoc actio fieret a ꝑportiune equalitatis: qꝛ nec ꝑpter hoc soꝛ. ageret in lapidē: sed resisteret sibi ne lapis caderet deorsum. ⁊ silr lapis resisteret soꝛti ne aliquo modo moueret se sursū: ꝯsilr esset si duo corpora sibi obuiarent in aliquo medio: quoꝝ vnū esset in ascēdendo: ⁊ reliquū in descendēdo: ⁊ vnū haberet p̄cise tot gradus grauitatis. quot reliquū gradus leuitatis. ¶ Ad quartā dico: q si in perpetuū tale mobile moueretꝛ nunq̄ ꝑtrāsiret illud mediū vniformiter difforme īferius terminatū ad gradū resistentie equalē potētie motiue illius mobilis. sic q aliquādo illud totale mediū ab illo mobili eēt ꝑtransitum: ⁊ hoc satis pōt cōuinci ex ista rōne: ⁊ ideo illud mediū non est maximū qd̄ a tali potētia pōt eē ꝑtrāsitū: ex eo q nullo modo a tali poᵃ pōt esse ꝑtransitū tali resistētia manente. ¶ Ad q̄ntā elōgetꝛ vnū visibile ⁊c̄. admitto: ⁊ vlterius dico q qñ visibile p̄mo nō videtꝛ distantia īter ipm ⁊ oculum est bene maxima in qua illud visibile poterat videri: ⁊ hoc nō est cōtra dicta: cum hoc tñ stat q nō est maxima vltra quā: sꝫ est bene minima vltra quā nō: ⁊ hoc dicebaꝛ in ꝯclusione. ¶ Sed cōtra hoc fuit sexta ratio. nā si illa esset minima distātia vltra quā nō: tunc vltra illam nō ⁊ vltra q̄libet minorē negaretꝛ ꝯña. nā nō sic exponēdū est minimum vltra qd̄ nō: sicut dicebaꝛ in p̄mo articulo huiꝰ questionis: sed bene seqꝛ talis distantia est minima vltra quā nō. ergo vltra illaꝫ nō: ⁊ qualibet minore illa datur maioꝛ vltra quā sic. ⁊ hoc est veꝝ: cū quo adhuc stat q visibile pōt eē ita ꝑpe oculū q ꝑpter ꝑuitatē distātie nō pōt videri. ¶ Aliter pōt dici q dicta distantia est minima vltra quā nō: ꝑp magnitudinē: ⁊ ideo nō est aliqua minoꝛ īfra ipsā que impediat ꝑpter magnitudinē. lꝫ bene sit aliqua infra ipsam que īpediat ꝑp paruitatē. ¶ Ad septimā neᵒ q sit dare maximā velocitatē qua potētia actiua supnaturalis pōt mouere: imo nec de facto est maxīa velocitas qua mouet: qꝛ hec maxime eēt velocitas vltime sphere. modo sicut dicebaꝛ in q̄nto articulo vltima sphera: nec mouetꝛ velocissime nec tardissime nisi loquēdo ſm imaginationem mathematicā: ⁊ vlterius dico q quacūqꝫ velocitate data potentia supnaturalis posset mouere velocitate maioꝛi: lꝫ forte Arist. hoc negauisset. ¶ Et si diceretꝛ ꝯtra: tūc voluntas potētie supnālis eēt mutabilis. R̄ndetꝛ negādo ꝯñaꝫ: vnde si post hoc moueretꝛ velocius q̄ modo mouet nō ꝑpter hoc esset mutatio facta in ipsa: lꝫ bene in re extra: hoc ꝑfecte discutere magis ꝑtinet ad octauū physicoꝝ. ¶ Ad vltimā qua arguiꝛ de potētia naturali. illa bene probat q est dare maximā velocitatē qua aliqua poᵃ modico mouet in tali medio: ⁊ cū tali resistētia: ⁊ cū alijs circūstantijs: sed nō est dare maximā velocitatē simplr qua potētia motiua pōt mouere. Et hoc totū dictū est in corpore q̄ōnis.

¶ Qd̄ enī dr̄ manifestū. visus qdē enī q minoris excedit. velocitas autē que maioris. Textu cōmenti. CXVII. Questio. XV.

SEcundum propositoꝝ erat. vtrū quelibet potētia passiua terminetꝛ ꝑ minimū a quo pōt pati. Videtur p̄mo q sic. per Aristo. ⁊ Cōmētatorē qui hoc videnꝛ dicere. ¶ Secundo. nā dicit Aristo. in de sensu ⁊ sensato q est dare minimum visibile qd̄ visus pōt videre. visus aūt est potētia passiua. ergo ⁊c̄. ¶ Tertio sit vna rota adamātina īfra cuius circūferentiā sit vnū ferrū: tunc arguiꝛ sic. est dare minimū arcū illius rote a quo illud ferrū pōt retineri. ergo est dare minimū a quo potētia passiua pōt pati. ꝯña tenet. aña ꝑbaꝛ. nam illud ferrum pōt ita modicū arcum illius rote sup se derelinquere q nō retineretꝛ: imo descenderet. descendat ergo tādiu q habeat super se arcū sufficientē retinere ipm: ⁊ cū in tali descensu ferri deueniatur ad p̄mū instans non esse sui motus: sequiꝛ arcū quem super se habet esse minimum a quo illud ferrū retinetur:

ta quo potest retineri:qꝛ si a minori potuisset fuisse retentum prius quieuisset:ꝛ sic instans datū nō fuisset primū instans:nō esse motus seu descēsus ferri:sed vnū aliud ante ipsuz:ꝛ qñcunqꝫ dares aliud eqliter cōcluderē arcum pro tunc super ferrū existētē esse minimū potentē illud ferrū retinere. ¶ Et cōfirmat̄.aliqs arcus illius rote sufficit illud ferrū retinere:ꝛ aliqs nō.vel ergo est dare maximum qui sufficit:vel minimū qui sufficit:vel maximū q nō sufficit:vel minimū q nō sufficit.nō pōt dici pᵐ.qꝛ quocūqꝫ arcu dato qui sufficit.maior illo etiā sufficit.ad quod enim sufficit minus ad hoc idez sufficit maius.Si dicat̄ zᵐ.habeo ppositū.Sed si dicat̄ 3ᵐ.s.ꝙ sit dare maximū arcuz qui nō sufficit sit ille.a tunc sic.a.nō sufficit:sed qlibet maior.a.sic.sit ergo ꝙ in p̄senti instāti:illud ferrū habeat sup se arcū.a.ꝛ cū ille nō sufficit retinere illud ferrū:sequit̄ ꝙ pro hoc instāti illud ferrū non quiescit:sed imediate post hoc descēdat:tādiu ꝙ habeat sup se arcū sufficiētē ipsum retinere:postq̄z.a.arcus nō sufficit:sz si imediate post hoc instans mouebitur:tunc imediate post hoc instans habebit maiorez arcum super se q̄z sit arcus.a.ꝛ per ꝯsequens imediate post hoc habebit arcū super se sufficiētē ipm retinere:postq̄z.a.arcᵘ erat maximus q nō potuit:ꝛ sic dcm̄ ferrū imediate post hoc qescet:ꝛ cum idē ferrū imediate post illud instans mouebit̄:sequit̄ ꝙ illud ferrū imediate post hoc instans mouebit̄:ꝛ illud ferrū imediate post hoc instās qescit.ꝛ vlterius sequitur ꝙ sit dare vltimū instās eē motus:qꝛ si dictū ferrū cōtinue ante datū instans descendisset vsqꝫ ad h instās:tūc hoc instās videret̄ esse vltimū instās esse illius motᵘ:postq̄z imediate post hoc istās dcm̄ ferrū qescet:sicut iaz dicebat̄ vel deducebat̄.Nec pōt dici 4ᵐ.s.ꝙ sit dare minimū arcū q nō pōt:nec sufficit dcm̄ ferrū retinere:qꝛ sic ille arcus non sufficeret:sed minor eo sufficeret:ꝛ sic ad aliquē effectū pducēdū sufficeret minᵘ ad qō non sufficeret maius:qō est inconueniens.

Oppositum arguit̄.potētia actiua terminat̄ minima resistētia in quā nō pōt.ğ potētia passiua terminat̄ maxima potētia actiua a qua non pōt.añs pz ex p̄cedēte qōne.ꝯñia pbat̄.nā det̄ aliq potentia actiua ꝛ sit.a.ꝛ minima potētia passiua seu resistētia in quā nō pōt:ꝛ sit.b.tūc in.b.a.nō pōt:sed in.b.qōlibet maiᵘ a.pōt.ergo.a.est maxima potētia actiua a qua.b.nō potest pati.ꝯñia pz per significationē eius qō est maximū a quo non.pma pars antecedētis patet ex eo ꝙ.b.est minimū in qō.a.nō pōt:ꝛ sit sic:tūc in.b.a.nō pōt.scōa pars einsdē antecedētis pz:qꝛ qōlibet maius.a.excedit.b.ꝛ cū qlibet excessus sufficiat ad motū incohoādū ꝛ ꝯtinuādū:sicut pbat̄ in p̄cedēti qōne.sequit̄ ꝙ qōlibet maius.a.pōt in.b.tunc vltra.potētia passiua terminat̄ maxima potentia actiua a qua nō pōt pati.ergo nō terminat̄ minima a qua pōt pati. ¶ Scōo potētia actiua nō terminat̄ maximo in qō pōt agere.ergo nec passiua terminat̄ minimo a quo pōt pati.antecedens pz ex p̄cedēti q̄stione.ꝯñia pbat̄.ex eo ꝙ oppositū cōsequētis interimit antecedēs.da enim oppositū cōsequētis.s.potētia passiua terminat̄ minimo a quo pōt pati.ex hoc sequitur ꝙ illa potētia passiua est maximum in qō illa poᵃ actiua pōt agere:ꝛ hoc repugnaret antecedēti.

In ista qōne. p̄ponende sunt aliq̄ distinctiones de potētia passiua. zᵒ cōclusiones.

Quantum ad pᵐ sit pᵃ distinctio.ꝛ ista etiā ponebat̄ in alia qōne. potētiaꝝ passiuaꝝ q̄dā dicit̄ receptiua solū:q̄dā aūt dicit̄ receptiua ꝛ cum hoc resistiua.Exēplū pmi.sicut est maā pᵃ. Exēpluz scōi.sicut est aqua respectu ignis. ¶ Scōa distinctio.potētiaꝝ passiuaꝝ q̄dā est passiua tm̄:ꝛ q̄dā cū h est etiā actiua.Exēᵐ pmi.sicut est vnū paruuz frigidū:qō patit̄ ab vno magno calido a tam magna distātia:ꝙ lz illud calm̄ posset agere in illud frigidū:tn̄ illud frigidū ꝓpter nimiā distātia non pōt reagere in illud calidū.Explū scōi.sicut est frigidum qō patit̄ a calido:ꝛ cū hoc reagit in ipsuz. ¶ Tertia distinctio potētiaꝝ passiuaꝝ:que cū hoc sunt actiue:q̄daz dr̄ cognitiua sicut est potētia visiua:q̄daz dr̄ nō cognitiua sicut frigidū qō patiēdo a calido reagit in ipsuz. ¶ Quarta distinctio.potētiaꝝ passiuaꝝ nō cognitiuaꝝ q̄ cū h sunt actiue:q̄dā reagūt in agēs:vt frigidū in calidū.q̄dā aūt agunt in aliō ab agēte:vt mediū illuminatū passuz a lucido agit:qꝛ calefacit:nō tn̄ agens in ipsuz puta solē:sz aliud ab illo. ¶ Quinta distinctio.potētiaꝝ passiuaꝝ q̄dā patiunt̄ per abiectionē ꝯrij:sicut calm̄ cū patit̄ a frigido vel ecōtra.q̄dā aūt sine abiectione ꝯrij:sicut mediū cum illuminat̄.in huiᵒ enim illuminatione nō abijcit̄ aliqd qō sit cōtrariū lumini generato:ex eo ꝙ lumini nihil est cōtrarium.

Quantuz ad zᵐ articulū sciendū est:ꝙ potētia passiua pōt cōparari vel ad poᵃᵐ actiuā a q̄ pōt pati:vel ad distātiā in qua vel vltra quā pōt pati:vel ad effectū quē pōt recipere ꝛ pati:vel ad tēpus per qō pōt pati:vel ad velocitatē qua pōt alterari vel moueri:vel ad spatiuz sup quo pōt moueri motu locali.Et p̄terea adhuc est aliqua potētia spālis:sicut visiua:que pōt cōparari ad angulū sub quo pōt pati vel videre:tunc discurrēdo p oia ista sicut factū est in alia q̄stione sit pma ꝯclusio ista.Potētia passiua resistitiua nō terminat̄ minima potētia actiua a qua pōt pati.pbat̄.nā sit illa potētia actiua.a.ꝛ passiua.b.tūc si.b.debet pati ab.a.oportet ꝙ.a.excedat.b.ex eo ꝙ aliter a pportione eq̄litatis vel minoris ineq̄litatis fieret actio:qō est falsuz:ꝛ etiā qꝛ in oī actione agens dz esse p̄stātius passo:sed si.a.excedit.b.nō pōt excedere ipm excessu idiuisibili:cū nullus talis sit excessus:relinquit̄ ergo ꝙ excessu diuisibili.ergo cū quilibet excessus sufficiat ad motū.sequitur ꝙ si.a.per solā medietatē illiᵒ excessus excederet.b.adhuc.b.pōt pati ab.a.sed tunc.a.esset minus q̄z ante erat.ergo.a.nō erat minimum a quo.b.poterat pati. ¶ Scōa cōclusio.nec potētia passiua talis terminat̄ maxima potētia actiua a qua pōt pati.probat̄ ex eo ꝙ qcqd potest pati a magno pōt pati a maiore illo:ꝛ si sic nullū est maximū:saltē finite potētie a quo talis potētia possit pati. ¶ Tertia cōclusio.nec talis potentia passiua terminat̄ minima poᵃ actiua a qua nō pōt pati:qꝛ tūc a tali no posset pati:sed a minori illa posset pati:sz hoc est falsuz:ex eo ꝙ illud qō non potest pati a maiori:nō pōt pati a minori. ¶ Quarta ꝯ.talis potētia passiua terminat̄ maxima poᵃ actiua a qua non pōt pati.pbatur per sufficiētē diuisionē.nam talis potētia passiua ab aliq̄ potētia actiua pōt pati:ꝛ ab aliq̄ nō.vel ğ dat̄ minima a q̄ pōt pati:vel maxima:vel minima a qua non:vel maxima a qua nō.nō pmū per pmā ꝯnem.nec zᵐ per secūdā.nec 3ᵐ per tertiā.relinqtur ergo quartū.ꝛ hec est cōclusio. ¶ Unde hoc pōt declarari exēplo.ponat̄ ꝙ potētia leuatiua fortis.ꝛ resistētia vniᵘ libre sint equales:ita ꝙ precise tantū possit for.in leuando quantū potest libra in resistēdo:tunc statim sequitur ꝙ virtus fortis est maxima inter oēs potētias leuatiuas que nō possunt leuare librā:qꝛ nulla minor potest leuare:ꝛ quelibet maior potest:ita ꝙ oium nō potentium leuare libram fortes est fortissimus:exponendo ly fortissimus negatiue:ꝛ tamē ipse est debilior inter oēs potētes leuare librain:ꝛ sic potētia actiua equalis resistētie est maxima a qua illa potētia resistitiua nō potest pati:ꝛ eadē potētia resistitiua est minima in quā illa potētia actiua nō pōt agere. ¶ Sz cōtra istud diceres.videt̄ ꝙ potētia actiua equalis resistētie nō sit maxima a qua potentia resistitiua non pōt pati.dā tunc ab illa non:ꝛ a qualibet maiori potest pati:sed hoc

videt esse falsum: qz potentia actiua posset augeri insensibiliter: z tn̄ non propter hoc posset in illā resistentiaz. vbi gratia si potētia leuatiua fortis eq̄lis resistēte vnius libre augeret insensibiliter nō ꝓpter hoc leuaret librā. ¶ Respondet. ꝙ sicut potētia actiua esset aucta isensibiliter: ita pōt leuare per spatiū isensibile: z sic forte fortes pōt leuare sic ꝙ nō gciperet se illud posse leuare: nec hoc est aliqd̄ incōueniens. ¶ Adhuc diceres. sed ista instātia magis ptinet ad aliā qōnē. si potētia actiua terminaretur minima potētia passiua in quā nō pōt. s. sibi equali: tūc cuz visibile habeat se sicut potētia actiua respectu visus. sicut pz 2° de aia: etiā visibile terminaret minima potētia visiua in quā nō pōt: z sic in illā nō pōt: sed in minorem z debiliorē illa posset: sed h̄ est falsuz. qz si aliqd̄ visibile nō pōt agere in aliquā poām visiuā: multominus pōt agere in poām visiuā minorē z debiliorē illa saltē ceteris paribus: sicut pz de se. ¶ Ad hoc rn̄det. ꝙ illud qd̄ dictū est de terminatione potētie actiue respectu potētie passiue itelligit de poa actiua agēte in passiuā nō coagētē nec cōcurrētez ad effectū: nec ad actionē illius potētie actiue: sed sic nō est in ꝓposito de visibili z poa visiua: qz visibile nō soluz causat visionē in oculo: nec poa visiua cōcurrit mere passiue ad visionē: sed visibile per suā spēm vna cū vtute visiua actiue cōcurrēte ꝓducunt visionē in oculo z in poa visiua. ¶ Sed diceres. tunc idē eēt agēs z patiēs respectu eiusdez: sed hoc videt esse incōueniens. ꝓbatio ꝯñtie: qz respectu visionis potentia visiua esset tam agens q̄ȝ patiens. ¶ Rn̄det. ꝙ nō est incōueniens idē esse partiale agens z totale recipiens reu eiusdē: lz esset bene icōueniēs idē esse totale agens z totale recipiēs respectu eiusdē. mō dico ꝙ in ꝓposito totale agens nō est poa visiua: lz bn̄ partiale: sed totale agens est aggregatū ex visibili z specie sensibili z poa visiua z aliys cōcurrētibus ad visionē per eoꝝ actionē: sed potētia visiua est totale recipiens. ¶ Quinta ꝯclusio. oīs potētia passiua mere receptiua: sicut est mā p̄ma pōt pati saltē q̄tum est ex se a quocunq; magno vel paruo agēte sine termino. patet statim. qz qd̄libet agēs talē potētiā passiuā excedit. ¶ Deinde cōparādo potētiā passiuā q̄tū ad distantiā sit p̄a ꝯ. ꝙ potētia passiua nō cognitiua q̄tū est ex se pōt pati a qualibet distātia q̄tūcūq; magna vel parua. ꝓbatur. qz quacūq; distātia agēs pōt agere a tali distātia potētia passiua pōt pati. z iō si talis po a passiua pōt pati ab aliq̄ distātia parua: tūc ab alia poa dupla vel q̄drupla pōt pati a dupla vel a q̄drupla distātia: z sic vlterius. z sic talis poa passiua nō est terminata distātia quātū ad magnitudinē. Sz etiā ꝓbo. ꝙ nō quātū ad paruitatē: qz talis poa passiua nō cognitiua nō desinit pati ꝓpter paruitatē distātie: sicut bn̄ desinit pati potētia passiua cognitiua. vn̄ frigidū nō desinit pati a calido ꝓpter nimiā ꝓpinquitatē calidi ad ipsuz: imo quāto calidū est ꝓpinquius frigido intantū frigiduz plus patit a calido. ¶ Scd̄a ꝯ. talis poa passiua respectu date potētie actiue terminat minima distantia vltra quā nō pōt pati: z hoc a tali agēte. ꝓbat. nā datū agens terminat minima distātia vltra quā nō pōt agere respectu date potētie passiue. ergo etiā ecōuerso poa passiua data terminat minima distātia vltra q̄ȝ non pōt pati ab agēte dato. ¶ Tertia cōclusio. potētia passiua cognitiua sicut est poa visiua: z etiā alia potētia passiua requirens moderatā distantiaz: terminat ab vtraq; parte: ita ꝙ prope visum est vna maxima distātia oīuz illaꝝ in qbus non pōt pati propter paruitatē distātie: z de longe est vna minima distantia in qua nō pōt pati ꝓpter magnitudinez: z illud pōt ꝓbari ex his que dicta erāt quātū ad hoc de potētia actiua in alia q̄stione. ¶ Quarta ꝯclusio. cōformiter potest poni de angulo sub quo pōt pati: ꝙ omniū paruoꝝ angulorum qui non sufficiunt ad visuz vnus est minimus: z ille est angulus recius. Deinde cōparādo poam passiuā ad effectuz sit ꝯclusio ista. ꝙ poa passiua receptiua pōt recipere quēcūq; effectū quē potētia actiua pōt facere: z iō quātuz est de se mā prima est ifinite receptibilitatis: nec repugnat sibi recipere caliditatē infinitā si esset qui causaret eam: z ita de alys: nisi tamē aliqd aliud ipediat. s. vt cum hoc ꝙ potētia est passiua sit etiā actiua. sicut est potētia visiua. ¶ De cōparatione aūt potētie passiue ad velocitatē z ad spatiū dicat omnino sicut dictū est de potentia actiua in p̄cedenti questione. ¶ De cōparatione aūt eius ad tēpus videbit in sequente questione vna cum potentia actiua.

Ad rationes.

¶ Ad p̄mā dico: ꝙ quādo Aristo. dicit poam passiuā terminari minimo: intelligit minimo numerabili sine fractione mō quo dicebat in alia qōne de maximo. ¶ Cōsimili modo ad secundā. ¶ Ad 3am dico: ꝙ retinere non est ꝓprie agere: sed bene est motuz talis ferri ipedire recte: sicut si duo hoies eque fortes traherēt se vnus ad vnā partē z alter ad aliā. vnus nihil ageret ꝓprie in alteꝝ: sed vnus bene ipediret alteꝝ: z tale ipedimētū pōt bene fieri a ꝓportione eq̄litatis. mō quo etiā dicebat in alia qōne de lapide vt octo in grauitate posito super caput fortis vt octo in poa. sic dico in ꝓposito ꝙ in talis ferri descēsu deueniet ad aliqd̄ p̄mū instās in quo gescit. z tunc relinqt sup se minimū arcū qui ipm retinet z ipedit ꝙ nō pōt descēdere: nec ꝓpter hoc potētia passiua terminat minima poa actiua a qua pōt pati: ex eo ꝙ illud impedire nō est ꝓprie agere. Vlterius dico ꝙ ille idem minimus arcus qui sufficit ferrū retinere est maximus qui non sufficit ferrū attrahere: qd̄ quidē attrahere est ꝓprie agere. Ecce ergo tunc maximā potētiā actiuam a qua non potest pati illa potētia passiua.

¶ Adhuc si prius virtus existit actu omni existet tempore z c. Tex. cō. CXXXII. Qō. XVI.

Tertium ꝓpositoꝝ erat. vtrū oē ens habeat poas respectu sue durationis per maximū tēpus per qd̄ pōt durare. Et arguit p̄ ꝙ nō. nā tunc sequeretur ꝙ durare per dupluz tēpus esset duple potentie: z durare per quadruplū tempus eēt quadruple potētie: z durare per infinitum tempus esset infinite potētie: sed hoc est falsuz. p̄ qz tunc celū esset infinite potētie: ex eo ꝙ pōt durare per tēpus infinitū. 2°. nā tunc terra ꝓpe centrū etiā esset infinite potentie: qz talis nunq̄ȝ corrumpet: sed durabit per tēpos infinitū: ex eo ꝙ nunq̄ȝ corrumpet nisi a contrario sibi applicato: sed terra existēte in centro nunq̄ȝ applicabit contrariū sibi. ¶ Cōsimiliter posset argui de igne existēte in loco sibi nāli. s. in concauo orbis lune. ¶ Scd̄o ad p̄ncipale. si aliquod mixtum: sicut homo haberet potētiaz durandi per maximū tempus: vita talis hominis vltra illud tēpus non potest prolongari. quod videtur esse cōtra medicos. cōsequentia videtur tenere ex hoc ꝙ vltra maximuz non est maius: z etiā si vita eius vltra illud tps prolongaretur: tunc illud tempus non fuisset maximum per quod ille homo poterat durare. ¶ Tertio. si entia sic essent determinata maximis temporibus qbus possent esse z viuere. vtiq; illa mixta essent maioris potentie duratiue in qbus cōtraria essent magis adequata. cōsequens est falsuz. cōseqētia ꝓbatur. quia postq̄ȝ corruptio fit a contrario: tunc illa in quibus contraria sunt magis adequata minus cito deberent corrumpi: z per cōsequens diutius durare. falsitas consequētis patet: ex eo ꝙ homo non diutius: immo minus durat q̄ȝ lapis in quo quidem lapide contraria

minus sunt

minus sunt adequata q̃z in homine. ¶ Quarto. si aliquod ens per tẽpus durat semper durabit. ergo questio falsa. cõsequẽtia tenet. añs pbatur. qz si aliqđ ens per tẽpus durat: tunc per illud tẽpus potẽtia duratiua resistens corrũpentib⁹ est maior q̃z potẽtia corruptiua: sed q̃zdiu ipsa est maior nunq̃z remittit̃. ergo in fine illius tẽporis potẽtia duratiua adhuc est tãta quãta erat in pncipio. ĝ in fine illius tẽporis adhuc verũ est dicere q̃ talis po³ duratiua adhuc p tantũ tẽpus põt manere sine eius remissione: ⁊ in fine illi⁹ adhuc p tãtũ: ⁊ sic semp: ⁊ sic si aliq̃ res totalr̃ põt durare p vnũ tẽpus sine aliq̃ corruptione sui. videt̃ q̃ semp possit durare. vĩ ĝ q̃ entia nullã habeãt po^{am} ad durandũ. alr̃ enim videret̃ sequi illud qđ dictũ est: qđ tñ est falsum.

Oppositum videtur velle Arist. in littera. ⁊ etiaz in scđo de generatione.

In ista qõne. p̃ sunt ponẽde q̃dã distĩones ⁊ cãe corruptionis in gñali. 2° vidẽduz est de causis durationis. 3° videndũ est de quesito.

Quantum ad p̃^{m} sit p̃^{a} distictio. duplices sunt substãtie. s. simplices ⁊ mixte. ¶ 2° distinctio. substãtiaꝝ simpliciũ quedã sunt corporee: q̃dã incorporee. Corporee sicut celũ ⁊ elemẽta: incorporee sicut de⁹ ⁊ itelligẽtie. ¶ 3ª distinctio. substãtiaꝝ simpliciũ ⁊ corporeaꝝ: q̃dã nõ habẽt mãm neq̃ cõtrariũ: mãm q̃dem que sit subm gñationis ⁊ corruptionis: sicut sũt orbes celestes: quedã aũt habent talem mãm ⁊ cõtraria sicut sunt elemẽta. ¶ 4ª distinctio. substãtiaꝝ mixtaꝝ quedã dicunt̃ homogenee: quedã etherogenee. homogenee dicunt̃ quaruz partes q̃titatiue suscipiunt p̃dicationẽ noĩs toti⁹: sicut est lapis vel lignũ. vnde quelibet pars lapidis est lapis quelibet pars ligni dicit̃ lignum. etherogenea dicuntur quoꝝ non quelibet pars quãtitatiua suscipit predicationẽ nois totius: sicut est homo: vel leo: vnde nõ quelibz pars quãtitatiua hois est homo. ¶ Adhuc potest poni 5ª distinctio. q̃ subaꝝ simpliciũ materialiũ q̃dã dicunt̃ simplices tam subaliter q̃z q̃litatiue: sicut aq̃ frigida: q̃dã aũt dicunt̃ simplices subaliter: sed mixte q̃litatiue: sicut eẽt aq̃ calefacta. ¶ Tunc sit p̃ª cõclusio. ⁊ h̃ de causis corruptionis in gñali. Oĩs suba determinãs sibi ꝯ̃riũ est corruptibilis. pbat̃. qz oĩs talis suba est alterabilis: ex eo q̃ cã alterationis est ꝯ̃rietas: ⁊ qz talis suba determinat sibi aliquã q̃litatez habẽtẽ ꝯ̃riũ: sequit̃ q̃ per applicationez q̃litatis ꝯ̃rie q̃litati quã determinat sibi illa suba est alterabilis: sed si est alterabilis est corruptibilis: qz determinatũ est p̃ de gñone si alteratio est poĩs: tũc corruptio ⁊ gñatio sunt poles: ex eo q̃ alteratio est ꝓpter gñonẽ ⁊ corruptionẽ: ⁊ si nõ eẽt corruptio ⁊ gñatio nõ esset alteratio. ergo oĩs q̃litas alterabilis ⁊ remissibilis est corruptibilis: ⁊ per ꝯ̃ñs suba determinans sibi illã q̃litatẽ est corruptibilis: nã corrupta illa q̃litate corrũpitur suba que sibi illã q̃litatez determinat: vñ sine tali q̃litate talis suba esse nõ põt. si eniz sit tũc ipsa sibi ipsaz nõ determinaret: qđ est ꝯ̃ hypothesim. ¶ Scđo ad idẽ. omne habens mãm est corruptibile. pz h̃ p̃ phy. ⁊ pz h̃ rõne: qz aliter potẽtia mãe que esset ad aliã formam frustraret̃: sed oĩs distãtia determinans sibi q̃litatẽ habẽtem ꝯ̃rium habet mãm. ergo oĩs talis suba est corruptibilis. ¶ Scđa cõclusio. nulla corruptio sube est ab intrinseco p̃mo: ⁊ voco corruptionem ab intrinseco p̃ cuius q̃libet pars in q̃libet partẽ eẽt actiua: ⁊ voco illã ab itrinseco nõ p̃mo cuius vna pars hec est actiua in aliã ⁊ alteratiua alterius: nõ tñ q̃libet in q̃libet. pbat̃ ꝯclusio. oĩs suba corruptibilis vel est mixta vel simplex. si est simplex: ⁊ est corruptibilis ipsa est ẽlẽtaris. ⁊ per ꝯ̃ñs elemẽtaris: sz elẽta nõ habent in se pncipia sue corruptionis: ex eo q̃ nõ habent in se qualitates ꝯ̃rias. si aũt dicat̃ q̃ sit suba mixta. adhuc non habet in se pncipiũ sue corruptionis p̃mo: ex eo q̃ tũc q̃libet pars eius in q̃libet partẽ eius eẽt actiua: ⁊ sic eadẽ pars in seipsaz esset actiua: qđ est falsuz: ex eo q̃ eadez sibi nõ est cõtraria: ⁊ etiã quia q̃dlibet ens diligit seipsum permanere: ⁊ per ꝯ̃ñs nõ est sui ipsi⁹ alteratiuũ: nec dispositiuũ ad sui corruptionẽ. ¶ Tertia cõclusio. suba mixta etherogenea bñ habet in se pncipiũ sue alterationis ⁊ corruptionis. nã p̃mo pz de hoĩe cui⁹ vna ps determinat sibi maiorẽ caliditatẽ: alia minorẽ: que q̃dẽ partes bñ mutuo se alterant: ⁊ se ducũt extra suas dispõnes nãles: ⁊ aliquãdo itantũ q̃ sequit̃ mors ⁊ corruptio. ¶ Quarta ꝯclusio. substãtie mixte homogenee sꝫ corrũpuntur ab intrinseco: nõ tñ ita cito sicut etherogenee: patet ex eo q̃ nõ est tanta diuersitas iter ptes homogeneoꝝ quãta est iter ptes etherogeneoꝝ: ⁊ hoc est in q̃litatibus alteratiuis: vnde in lapide ptes nõ differũt tm̃ s̃m caliditatẽ ⁊ frigiditatẽ sicut in hoĩe differunt cor ⁊ cerebrũ. ¶ Quinta ꝯ̃. suba corporalis simplex ⁊ subaliter ⁊ q̃litatiue nullo mõ hz in se pncipiuz sue alterationis nec corruptionis. nec p̃mo nec nõ p̃mo. pbatur. nam aliter nõ esset simplex substãtialiter ⁊ q̃litatiue. ¶ Sexta cõclusio. suba simplex subaliter: ⁊ mixta q̃litatiue bñ habet in se pn̄^{m} sue alterationis qua põt se trahere a sua dispõne inaturali ad naturalẽ: patet de aqua calefacta: que seipsaz alterat ⁊ trahit se ad friditatẽ p̃orez: nec valet dicere q̃ hoc faciat mediũ circũstans: nã aqua aliq̃n trahit se vltra maiorẽ frigiditatẽ q̃z sit fridítas medij circũstantis: ⁊ cũ nihil agat vltra gradũ ꝓpriũ concludit̃ q̃ mediũ circũstans nõ est illud qđ trahit aquã calefactã ad frigiditatẽ priorem. Ex his cõclusionibus sequit̃ p̃mo q̃ elemẽtũ simplex corrũpitur vnico modo: scilz ab extrinseco: ab intrinseco eniz corrũpi non põt: ex eo q̃ nõ habz in se pncipiũ sue alterationis a dispõne sibi naturali: sequit̃ secũdo q̃ mixtũ duplici modo potest corrũpi: scilicet ab itrinseco ⁊ ab extrinseco. Ex quibus sequitur tertio q̃ simplex debet magis durare q̃z mixtum. nam vbicunq̃z ponitur mixtum habet circa se vel intra se principium sue corruptionis: sed simplex quando ponit̃ in loco sibi naturali: lz habeat prope se principium sue corruptionis: non tamẽ intensum: ⁊ cum hoc vbicunq̃z ponit̃ caret principio sue corruptionis intrinseco. Hec de p̃mo.

Quantuz ad 2^{m} videndũ est de causis durationis que sũt plẽs. Quaꝝ vna est homogeneitas: qđ statiz patet. ex eo q̃ etherogeneũ corrumpi põt ab intrinseco ⁊ extrinseco. q̃to ergo plus declinat ab etherogeneitate ad homogeneitatẽ: tãto debilius efficit̃ pn̄^{m} sue corruptionis itrinsecũ: ⁊ ideo nullũ viuens ita diu põt durare sicut terra vel lapis: cũ sit magis etherogeneũ: ⁊ hoc ceteris paribus. ¶ Scđa causa est similitudo in q̃litatib⁹ loci ꝯtinẽtis ⁊ rei ꝯtente: ⁊ ideo locata magis durant in vno loco q̃z in alio: puta in illo vbi minorẽ habent ꝯ̃rietatẽ ad q̃litates loci. ¶ Tertia causa est durities ⁊ resistẽtia passi in diuidẽdo: ⁊ ideo forte duratio dicta est a durітie: qz magis dura magis durãt. vñ diuisio alicuius facit ad citiorez corruptionẽ diuisi: ⁊ ideo que sunt dura ⁊ difficilius diuisibilia magis durant. ¶ Quarta est bona ⁊ fortis cõmixtio humidi cũ sicco sicut patet 4° metheoroꝝ. ¶ Quinta cã est latitudo cõplexionis: vnde aliqua sunt que statim propter modicã variationẽ ꝓportionis in p̃mis q̃litatib⁹ corrumpunt̃: sicut hõ ⁊ alia q̃ nõ sunt sicut ferrũ qđ põt fieri valde calidũ sine corruptione ꝓpter maiorẽ latitudinem sue cõplexionis. ¶ Sexta est tẽperamẽtũ in q̃litatib⁹: vñ hõ tẽperatus in illis est lõgioris vite. Plures possent assignari cause durationis: sed iste ad p̃sens sufficiũt. ¶ Tũc sit p̃ª ꝯ̃. s̃m cõbinationẽ vel obuiationẽ ⁊ ꝯcurrẽtiã istaꝝ causaꝝ ⁊ aliaꝝ si sint plẽs accipit̃ differẽtia in duratione

teruz ꝼm magis ꝛ minus.patet ex eo ꝙ magnitudo ꝛ paruitas effectus accipiunẗ ꝼm magnitudinē ꝛ paruitatē causaꝝ.ita ꝙ vos debetis scire ꝙ nō oportet si ad durationez vnius effectus concurrunt tres de dictis causis ꝛ ad durationē alterius alie tres.ꝙ ergo illi effectus equalr̃ durent: qꝛ forte vna de istis facit plus ꝙ̃ oēs alie tres:ꝛ ideo oportet aduertere cōcurrentiā causaꝝ nō ꝼm quātitatē discretam:sed ꝼm vigorē ꝛ fortitudinē maiorē vel minorē cāꝝ. ¶ Ex quo sequiẗ ꝙ nō oportet ꝙ si in tali mixto miscibilia seu ꝯᵃ sunt magis adeq̄ta.ꝙ ergo illud mixtū diutiꝰ duret:qꝛ forte vnū aliud mixtū sicut lapis vel ferrū:lꝫ nō habeat illā cām sue durationis:tñ habet aliam fortiorem vel fortiores illa ꝑpter quas diutius durat.in lapide enim sicut arguebaẗ ad q̄ōnem cōtraria nullo mō sunt ita adequata sicut in hoīe:ꝛ tñ ipse diutius durat:qꝛ latitudo sue cōplexionis est maior:qꝛ est magis durus ꝛ magis potens ad resistendū q̄litatibus cōtrarijs suis q̄litatibus q̄s sibi determinat. ¶ Scd̃a cōclusio est.ꝙ nō est corruptile non habet cōtrariū:nec ꝯᵐum sibi determinat pꝫ. nā cum cōtrarietas sit cā corruptionis si hēt cōtrariū vtiq꞉ eēt corruptibile:cuius oppositū supponiẗ in ꝯne. ¶ Tertia ꝯ.ꝙ non est corruptibile nō hꝫ poᵃᵐ resistēdi ꝯrio.patet:qꝛ cuz nō habeat cōtrariū per ꝑcedentem ꝯnem frustra haberet talē potentiā. ¶ Quarta ꝯ.ꝙ nō est corruptibile nō habꝫ aliquā potētiā ad durandū.probaẗ.nā potētia durādi nō est aliud nisi potētia resistēdi ꝯrio vt suppono:sed ꝙ non est corruptibile non hꝫ poᵃᵐ resistēdi cōtrario per ꝑcedētem ꝯnem.ergo qḋ non est corruptibile nō habet potētiā ad durandū:ꝛ hoc dicit hec cōclusio. Ex quo sequr ꝙ in celo cū sit incorruptibile nō est aliqua potētia ad durādū. Ex quo seqr̃ vlterius ꝙ nō valet hec cōsequētia:celum durabit per tp̃s infinitū.ergo celū habet potentiā durādi per tp̃s infinitū.nā ꝯn̄s est falsuz per ꝑcedēs correlariū.ꝛ aн̄s est veꝝ.Et per hoc soluitur vna ratio facta ad q̄ōnez.

Quantum ad 3ᵐ sit ꝑma cōclusio.ꝙ omne elemētum simplex aliq̄n corrūpetur. ꝓbatur ꝑmo ex parte agētis:qꝛ ignis in sphera sua aliq̄n descēdit ad locū sue corruptionis ꝑpter aliquā cōstellationē ipsuz regentē. ¶ Scd̃o.pꝫ hoc idez ex parte mãe:qꝛ cuiuslibet elemēti materia est in potētia ad aliā formā:sed talis poᵃ nō perpetuo frustraẗ.ergo aliq̄n habebit aliā formā:ꝛ tūc corrūpeẗ illud elemētū. ¶ Tertio. ꝓbatur idē ex parte finis:qꝛ elemēta ꝑncipalr̃ sunt ꝑpter mixta:ꝛ ideo illud elemētū eēt frustra qḋ nō aliq̄n veniret ad locuz mixtionis: sed ipso veniēte ad locum mixtionis corrūpitur.ergo ꝛc̃. ¶ Scd̃a cōclusio.oē mixtū aliq̄n corrūpeẗ.pꝫ.qꝛ est corruptibile ꝛ ab itrinseco ꝛ ab extrinseco:ꝛ sic habet plures cās sue corruptionis ꝙ̃ simplex elm̄tū ꝛ eque fortes:ꝛ ideo qꝛ elm̄tū simplex aliq̄n corrūpeẗ per precedentē ꝯnē:multo magis mixtū. ¶ Tertia ꝯ.de quolibꝫ ente nāli veꝝ est dicere ꝙ est simplex elm̄tū vel mixtū qḋ per aliqḋ tempus pōt durare:ꝛ per aliqḋ nō.pꝫ per ꝑcedētes duas cōclusiones. ¶ Quarta ꝯclusio.ꝙ cuiuslibet entis nālis corruptibilis potētia durādi est terminata vel maximo tēpore vel minimo per qḋ pōt durare:vel maximo vel minimo per qḋ non.pꝫ.naz ex quo per aliqḋ tēpus potest durare:ꝛ per aliqḋ nō per ꝑcedentē conclusionē.oportet dare maximū tēpus vel minimū per qḋ pōt durare:vel maximū vel minimū per qḋ non. ¶ Quinta ꝯclusio.nō est dare minimū tempus per qḋ res corruptibilis potest durare.ꝓbaẗ.naz quocunq꞉ tempore dato per qḋ data res corruptibilis potest durare eadem per minus tēpus potest durare. Unde si aliqua res potest durare per annū eadem res potest durare per medietatē anni ꝛ per medietatē medietatis ꝛc̃.ꝛ per ꝯn̄s potētia durandi talis rei non est terminata minimo tēpore per qḋ pōt illa res durare. ¶ Sexta cōclusio. nō est dare maximū tempus vltra qḋ aliqua res corruptibilis pōt durare.ꝓbaẗ.naz si sic:sequereẗ ꝙ esset dare vltimū instans esse talis rei:sed hoc est falsum. cōsequentia ꝓbaẗ.nam sit illud tp̄s.a.ꝛ.b.sit instans terminans exclusiue tp̄m:tunc si.a.est tēpus maximū vltra qḋ soꝛ.vbi gr̃a. pōt durare.tunc vsq꞉ ad.b.instās iclusiue qḋ terminat.a. tēpus exclusiue soꝛ.pōt durare:ꝛ nō vltra:qꝛ si vltra.a.tūc non esset maximū tēpus vltra qḋ soꝛ.pōt durare:qꝛ vltra maius pōt durare:sed si soꝛ.durat vsq꞉ ad.b.instās iclusiue:ꝛ nō vltra:tūc in.b.instāti veꝝ erit dicere soꝛ.mō est:ꝛ imediate post hoc nō erit:ꝛ sic.b.istans erit vltimū instās esse soꝛtis:sed falsitatē istius ꝓbo sic:qꝛ in.b.istāti potētia soꝛtis nō est idiuisibilis:ꝛ per ꝯn̄s nō subito corrūpiẗ:ꝛ ꝑ ꝯn̄s tēpus erit anteq꞉ corrūpaẗ:ꝛ per cōsequens.b.instans nō est vltimū instās esse soꝛtis:ꝛ ita arguerem de q̄cunq꞉ alia re corruptibili:ꝛ de quocūq꞉ alio instāti qḋ aduersarius diceret eē vltimū instans esse talis rei corruptibilis. ¶ Septima cōclusio.nō est dare maximuz tēpus per qḋ res corruptibilis nō pōt durare.ꝓbaẗ.nā quocunq꞉ tēpore dato ꝑ qḋ res corruptibilis nō pōt durare:est dare maius per qḋ nō pōt durare.si enīz nō pōt durare per minus etiā nō pōt durare per maius.ꝛ ideo iter tēpora per q̄ res corruptibilis nō pōt durare nullū daẗ maximuz.ꝛ h̄ vult cōclusio. ¶ Octaua cōclusio.bene daẗ minimū tēpus vltra qḋ res corruptibilis nō pōt durare. ꝓbaẗ. nā per 4ᵃᵐ ꝯnem q̄libet res naturalis corruptibilis terminaẗ maximo tēpore vel minimo vltra qḋ pōt durare:vel maximo vel minimo vltra qḋ nō:sed non terminaẗ minimo vltra qḋ pōt per 5ᵃᵐ cōclusionē:nec maximo per 6ᵃᵐ ꝯnem:nec maximo vltra qḋ nō per 7ᵃᵐ.ergo minimo vltra qḋ non. ꝛ hoc dicit cōclusio.ꝛ hoc est illud tēpus qḋ est terminatū exclusiue ad ꝑmū instans nō esse talis rei:ꝛ inclusiue a pte ante ꝑmo instāti esse eiusdez rei:qḋ q̄dem tēpus est mensuratiuū illius rei quantū ad durationē suam naturalem. ¶ Nona cōclusio.rei nālis corruptibilis datur maximuz tēpus in quo pōt durare.pꝫ.idem tēpus qḋ est minimum vltra qḋ nō pōt durare:est maximū in quo pōt durare:qꝛ q̄diu est aliqḋ instans intrinsecū talis tēporis illa res pōt durare:ꝛ in nullo istāti extrīseco illa res pt̄ durare. ꝑpter hoc ꝙ illud tēpus dictū est eē minimū vltra qḋ illa res nō pōt durare:ꝛ ꝑpter h̄ dicto tp̄e non daẗ maius tēpus in q̄ illa res possit durare:ꝛ in q̄libet instanti illius tp̄is illa res pōt durare.ergo illud tēpus est maximū tēpus in quo illa res pōt durare.Et ista ꝯclusio posita fit pro itētione Aris. ¶ Decima cōclusio.nō oē ens habet potētiā sue durationis ꝑ maximū tēpus per qḋ pōt durare.patet de rebꝰ icorruptibilibꝰ q̄ꝝ duratio nō ē terminata nec terminabilis.

Et ex hoc soluta est pᵃ ratio vna cū vno correlario posito iuxta 4ᵃᵐ cōclusionem secundi articuli. ¶ Ad 2ᵃᵐ cōfirmationē.nego ꝙ terra ꝑpe cētrū sit incorruptibilis:imo dico ꝙ aliquādo corrumpeẗ.nam ꝑpter fluxum multaꝝ partiū terre vna cū fluuijs fluentibus ad mare aliā partem terre cooperiens pars terre q̄ est mō vltra terrā centralē fit grauior:ꝛ pars terre que est citra fit leuior per ablationem taliū partium terrestriuz ab ipsa:ꝛ sic tandē partes terre que modo sunt in centro aliquādo erunt hic in superficie:ꝛ tunc per applicationē suorum ꝯrioꝝ corrūpenẗ ꝼm se totas:vel saltē ꝼm suas ptes. ¶ De igne aūt mō existēte in cōcauo orbis lune qūo aliquādo corrūpetur dictuz est in corpore q̄ōnis. ¶ Ad 2ᵃᵐ ꝑncipalē de ꝓlongatione vite:dico ꝙ bene pōt ꝓlongari: sed nō quantūlibet.vnde vita hoīs non potest prolongari vltra certam periodum vel durationem determinatā pro specie humana:lꝫ bene possit quātū est ex parte idiuidui.

ꝛ ad hoc

⁊ ad hoc valet medicina. ¶ Ad 3am nego cõsequẽtiã: ⁊ cãm negationis dicta est in corpore qonis. ¶ Ad 4am. si aliqđ ens per tẽpus durat semꝑ durabit. nego. Et qñ dicebatur. si durat ꝑ aliqđ tẽpus in corᵒ fine est tãte poᵉ sicut erat in pñº adhuc põt durare ꝑ tantũ: bñ cõcedo: sed ulterius dico ꝙ hoc nõ põt cõtinuari quãtũlibet ꝑpter motũ celi: ⁊ cõstellationes alias ⁊ alias q̃ sunt cãe corruptiõis: ⁊ gñõnis istorum inferiorꝫ: sicut ꝓbat Aristoteles in 2º de gñõne.

¶ Manifestum autem ⁊ aliter ꝙ ĩpossibile corruptibile ens non corruptum esse quãdoqꝫ ⁊c̃.

Textu cõmẽti. CXXXIII. Qõ. XVII.

Quartum propositorum erat. utrum oẽ corruptibile nec̃io corrũpetur. Arguitur ꝓ ꝙ nõ de partibꝰ centralibꝰ terre que sunt corruptibiles: q2 cõposite ex mã ⁊ forma: ⁊ tñ nõ nec̃io corrũpentur: q2 nõ vĩ quõ sibi posset applicari corrũpens: sic est ignis aut aer q̃ sibi sunt 3ria. ¶ Sĩlr sic põt argui de igne cõtiguo cõcauo orbis lune. ¶ Et cõfirmatur. q2 talia simplicia nõ senescũt. g̃ nõ corrũpentur. ꝯñtia videtur tenere: ex eo ꝙ corruptio videtur presupponere senectutẽ. añs pꝫ. nam dicit 4º metheororum ꝙ ignis nõ putrescit: ⁊ cũ senectus sit q̃dam putrefactio: seqtur ꝙ ignis nõ senescit. ¶ Scdo arguitur de auro qđ est corruptibile: quia habꝫ mãm: ⁊ tñ nunq̃ꝫ corrũpetur: prout alchimiste dicũt se esse expertos: q̃ habent artẽ corrũpendi omnia alia metalla: ⁊ nõ habent artem corrũpẽdi aurum. ¶ Tertio arguitur de q̃litate symbola que manet eadẽ in genito que fuit in corrupto: sicut est caliditas que manet eadẽ in igne q̃ fuit in aere qñ ex aere gñatur ignis. si ergo ex aere fiat ignis: ⁊ ex igne aer absqꝫ hoc ꝙ illa mã aliquãdo subyciatur forme aque vel forme terre: nunq̃ꝫ illa caliditas corrumpetur: ⁊ tñ est corruptibilis. ergo ⁊c̃. ¶ Quarto. lumen lune ad qđ nõ attingit umbra terre est corruptibile: ⁊ tñ nunq̃ꝫ corrumpetur. g̃ nõ omne corruptibile necessario corrumpetur. ꝯñtia tenet. ꝓma pars añtis ꝓbatur. nã lumẽ lune ad qđ põt attingere umbra terre ⁊ lumen lune ad qđ nõ potest attingere umbra terre sunt eiusdẽ speciei: sed ꝓmũ est corruptibile. nam aliquãdo corrũpetur sicut in eclipsi lune quãdo terra diametraliter interponitur inter solẽ ⁊ lunã. ergo 2m etiam est corruptibile: ⁊ tamen nunq̃ꝫ corrumpetur ex eo ꝙ nunq̃ꝫ applicabitur sibi corrũpens. ¶ Quinto aliqđ corruptibile cõtingenter corrũpetur. g̃ non omne corruptibile nec̃io corrumpetur. ꝯñtia tꝫ. añs pꝫ de sorte qui forte cras a casu occidetur. modo qđ a casu corrumpetur cõtingẽter corrumpetur.

Oppositum videtur velle Aristoteles ⁊ Commentator.

In ista qõne. Primo ponam aliquas distinctiones. Scdo conclusiones.

Prima distinctio est ista. ꝙ refert dicere oẽ corruptibile nec̃io corrũpetur: ⁊ dicere oẽ corruptibile corrũpi est necessariũ. ꝓª enim est diuisa. ⁊ 2ª est cõposita sicut scitur ex logica. ¶ Scda distinctio de corruptibili. ꝙ corruptibile unoº dicitur de oĩ illo qđ põt corrũpi. siue sit: siue nõ sit. ⁊ sm illã acceptionem diceremus antechristum eẽ corruptibilẽ: ⁊ ita large nõ accipitur corruptibile in ꝓposito. Alioº sumitur corruptibile pro oĩ illo qđ est ⁊ põt corrũpi: ⁊ sic accipitur corruptibile ĩ ꝓposito: ⁊ di. de suba corruptibili: ⁊ silr de accidente corruptibili. ¶ Tertia distinctio. ꝙ duplex est poª. s. nãlis ⁊ supnãlis.

Tunc sit ꝓª ꝯ. sm poam supernãlem non oportet ꝙ omne corruptibile aliqñ corrũpatur. ꝓbatur. nã talis potẽtia posset aliquã rem corruptibilẽ ex se ꝑpetuare ⁊ ꝯseruare in ꝑpetuũ. ¶ Sed diceres. si talis res ꝑpetuabitur: tunc est ꝑpetua: ⁊ si est ꝑpetua: tunc nõ est corruptibilis. ¶ Rñdetur. cõcedẽdo ꝙ si talis res ꝑpetuabitur: ꝙ tũc est ꝑpetua. Ulterius tñ cõcedo ꝙ eadẽ res que põt ꝑpetuari põt corrũpi ⁊ ecõuerso. Unde cõcedo ꝙ corruptibile põt esse ꝑpetuũ: ⁊ ꝑpetuũ pot corrũpi. nego tñ istam: possẽ est corruptibile esse perpetuum: ⁊ possẽ est perpetuum esse corruptibile. Predictã tamẽ cõclusionẽ nõ cõcederet Aristo. lꝫ nos sm fidem nrãm ipsaꝫ cõcedere debeamus. ¶ Tũc sit alia ꝯclusio scda sm Phm. Ois suba corruptibilis corrũpetur. ꝓbatur ꝓmo ex parte mãe: q2 ois suba corruptibilis hꝫ mãm que semꝑ est in potẽtia ad essendum sub alia ⁊ alia forma: ⁊ cũ talis poº nõ sit ꝑpetuo frustra: seqtur ꝙ aliqñ reducetur ad actũ: ⁊ tũc recipiet unã aliaꝫ formã a forma quã iam habet: ⁊ tunc opꝫ formã ꝓcedentẽ corrũpi: cum nõ sit possẽ sm potẽtiã nãlem tales duas formas stare siĩl in eadẽ materia: cũ aũt talis forma ꝓcedẽs corrũpitur: etiã suba cõposita cuius illa est pars. s. essẽtialis corrũpitur. ¶ Scdo. ois substantia corruptibilis vel est simplex vel mixta. si simplex ipsa aliqñ corrumpetur sicut iaꝫ pꝫ de elementis: q2 mã eorum semꝑ appetit esse sub alia ⁊ alia forma. si aũt mixta: iterũ aliqñ corrũpetur: q2 si est mixta ⁊ cum miscibilia ex q̃bus est mixta sint 3ria: ⁊ cõtinue agant ⁊ patiantur ad inuicem: seqtur ꝙ aliqñ corrumpetur. ¶ Tertio rõne Arist. si aliqđ corruptibile posset semꝑ durare: seqretur ꝙ idẽ põt nõ esse: ⁊ nõ põt non esse. ꝓbatur ꝯñtia: q2 sequitur est corruptibile. ergo habet aliquã poam resistẽdi 3rys: ⁊ tunc si põt resistere per infinitũ tẽpus habet poam infinitã intẽsiue. g̃ a nullo 3rio põt remitti vl corrũpi illa potẽtia: q2 infinitũ nõ põt pati a finito nec ab ĩfinito: ⁊ sic illud est incorruptibile qđ ponebatur corruptibile: ⁊ ultra. g̃ nõ põt nõ esse: ⁊ q2 est corruptibile põt nõ esse: ⁊ sic põt non esse: ⁊ nõ põt non esse: qđ est ꝓbandũ. ¶ Quarto. ois suba corruptibilis habet finitã poam sue durationis: ut dicebatur in ꝓcedẽte qõne. g̃ aliqñ finietur talis potẽtia: ⁊ per ꝯñs tunc talis suba corrumpetur. ¶ Tertia ꝯ. nulla suba corruptibilis necessario corrũpitur. ꝓbatur. ois suba corruptibilis cõtingẽter corrumpetur. ergo nõ necessario. ꝯñtia tꝫ. añs ꝓbatur. naꝫ ois substãtia corruptibilis vel corrũpetur ab intrinseco vel ab extrinseco: si ab extrinseco hoc est per applicationẽ cõtrary: talis aũt applicatio per liberũ arbitriũ pot ĩpediri: ⁊ sic cõtingẽter corrumpetur ab extrinseco: si aũt corrumpetur ab intrinseco: hoc est ex eo ꝙ unũ elemẽtum dominatur suꝑ aliã: ⁊ est fortius suꝑ alia. modo actio elemẽti fortioris etiã põt ĩpediri: puta ꝑ aliquã medicinã vel huiꝰ. ¶ Quarta cõclusio. de intẽtione Arist. hec est nec̃ia. Omnis suba corruptibilis corrũpetur. ꝓbatur. q2 necesse est ita esse sicut ipsa significat. pꝫ: q2 si nõ: tunc eius oppositũ stabit. s. aliq̃ suba corruptibilis nõ corrumpetur. modo hoc est falsum. ⁊ cõtra 2am ꝯnem. ¶ Sed dices tu. iaꝫ dixisti de suba corruptibili ꝙ aliquãdo corrumpetur. quid diceres tu de accidentibus corruptibilibꝰ. utrũ aliqđ tale corruptibile nunq̃ꝫ corrumpetur. Distinguo de accidentibus. ꝙ quedam sunt accidentia que corruptibilia sunt per se sicut caliditas: vel ex ꝯsequẽti sicut albedo: alia sunt accidẽtia corruptibilia nõ a suis 3rys per se vel ex ꝯsequẽti: sed ꝓpter absentiã conseruantis: sicut est lumẽ: vel spẽs in medio. ¶ De accidẽtibus ꝓ mõ dictis dicẽdum est sicut dictũ est de substãtys corruptibilibus. ¶ De accidẽtibus aũt 2º mõ dictis sit 5ª cõclusio. ꝙ q̃libet tale est corruptibile: ⁊ tamẽ possẽ est ꝙ nunq̃ꝫ corrũpatur: sicut ꝓus arguebatur de lumine. unde lumẽ de natura sua nõ repugnat qn corrumpatur: ⁊ tamẽ aliunde sicut per ꝓsentiã cõseruantis põt ꝑpetuo cõseruari. Et ratio est: q2 tale accidens nõ habet contrarium positiuũ: ⁊ ideo nullius est virtutis ad resistendũ cõtrario: ⁊ ꝓpter hoc nõ oportet si nunq̃ꝫ corrumperetur sed duraret in perpetuum

q ergo haberet virturem resistendi infinitaz. ¶ Sed diceres cōtra. nā si talia accidētalia sunt corruptibilia: et possibile est q nunq̄ corrumpant: sequit q potentia eorum ad corruptionē est frustra. ¶ Respōdet distinguendo de potētia. q q̄dam est potentia ad ↄ̄riuum positiuū. sicut frigidū est in potētia ad calidū: et si materia nūc frigida que pōt esse calida nunq̄ haberet caliditatē: potētia talis m̄ae ad caliditatē diceret esse frustra: et talē potētiā frustrari perpetuo nō cōcederet Phs. Alia est potētia ad priuationē eo modo quo nūc existens mediū illuminatū pōt fieri vmbrosū: et talem poam̄ frustrari nō est icōueniens: nec talis est potētia nisi cōditionalis. Ex hoc pōt solui instātia.

Ad rationes.

¶ Ad pm̄. s. de partibus cētralibus terre: et de igne in cōcauo orbis lune: dico q dictū est in alia q̄stione quomodo aliquādo corrumpent. ¶ Ad ↄfirmationē. q̄n dicebat simplex nō est sensibile. dico q imo: sed tn̄ q2 oīs senectus fit p alteratio nē: et mixta cōtinue alterant: ideo ↄtinue senescunt per processuz tpis: sed q2 simplicia sicut ignis in sphera sua: et partes cētrales in cētro p multos annos nō alterant: ēt p multos annos nō pprie senescūt: lz appropinquant corruptioni: sed statī cū alterant senescūt: non tn̄ per putrefactionē quēadmodū mixta: sz per dispositionē eo2 ad corruptionē factā per eo2 ↄ̄ria. ¶ Ad 2m̄ de auro. dico q imo aliqn̄ corrūpet: et qn̄ arguit alchimiste nō possunt ipm corrūpere per artē suā. g nō corrūpet. negāda est cōsequētia: q2 nā multa pōt que nō pōt ars. vn̄ q̄uis ars bn̄ disponat ad corruptionē: tn̄ nō pōt eā cōplere: hoc tn̄ pōt nā: et ideo nā vigorosior est ad corrūpendum q̄z ars. ¶ Ulterius dico: q bene aurū ppter diuturnitatē suam et breuitatē vite hoīm videt qd nunq̄ corrūpat: lz ita non sit. ¶ Ad 3m̄ de q̄litate symbola. dico q necesse est aliquādo in aliqua reuolutione celi q illa mā que est sub forā aeris vel ignis aliqn̄ fiat sub forma terre vel aque: nec est posse q ita perpetuo ex aere fiat ignis: et ecōuerso. modo qn̄ mā aeris vel ignis erit sub forma terre vel aq̄: tūc talis caliditas de qua arguit corrūpit: et ita dico de q̄libz alia m̄ā q talis est cursus nāe q q̄libet portio m̄ae sub q̄libet specie fuit infinities et erit: lz forte nō ordine eodē: et hoc supposita eternitate quā credidit Aristo. ¶ Ad 4m̄ de lumine. lumē ad qd nō attingit vmbra terre pōt dici sm q dictū est in 5a q̄ne. Aliter pōt dici q nō est aliqd lumē lune quin corrumpat: lz aliqd aliqn̄ corrumpat per vmbram terre: aliqd etiam corrumpit aliunde. vn̄ ppter motum solis pōt dici q in luna cōtinue est aliud et aliud lumen ppter diuersuz aspectum quē sol hz ad lunā. vnde in medio illuminato a sole in q̄libet instāti est aliud et aliud lumen: propter hoc q in q̄libet instanti sol hz aliū et aliū aspectū sup illud mediuz. ¶ Ad 5m̄ cōcedo totum argumētū: q2 nihil de necessitate corrumpet sicut dixit 3a q̄. cum hoc tamē bene stat q sortem et silr platonē: et quācunq3 aliaz subam corruptibilem corrumpi est necessarium. Et sic est finis questionis.

¶ Est autē et sic videre q impossē aut qd factuz est quādoq3 icorruptibile aliqd perficere. Aut igenerabile ens et semper prius qd corrūpi et c̄.

Textu cōmenti. CXXXIIII. Qō. XVIII.

Quintum ppositoz erat. vtrū aliqd de nouo genitū possit ppetuari: et aliqd eternū possit corrūpi. i. vtrum aliqd non perpetuū a parte ante possit perpetuari a parte post: et aliqd ppetuum a pte ante possit non esse ppetuum a parte post. ¶ De pmo arguit pmo q sic de anima intellectiua que est non ppetua a parte ante: cuz cuiuslibet hoīs aīa intellectiua de nouo incipiat esse illo hoīe incipiēte esse: et tn̄ est ppetua a parte post. ¶ 2o. nā aliqs ignis pōt de nouo gn̄ari: et in ↄcauo orbis lune vbi est locus nālis ignis poni: et ibi ppetuari sicut arguebat prius. ¶ Deinde arguit de 2o. nā posse est q aliqs mons fiat noviter i terra. rōne cuius in aliq parte celi causet vmbra: et corrūpatur lumē quod ppetuo ante fuit: et sic ppetuū a parte ante nō ppetuabit a parte post. ¶ 2o. nā poa māe ad formā sortis fuit ppetua a pte ante: que modo est corrupta in aduētu forme sortis. ¶ Deinde arguit simul ad vtrāq3 partē qōnis. nā nō videt esse impossē q aliqd sit finitū ab vna pte et ifinitū ab alia. g nec videtur esse impossis pa pars qōnis neq3 2a. añs pbatur de linea gyratiua trāseunte per oēs ptes pportionales alicuius colūne: que est finita ex vna pte: et ifinita ex alia. vn̄ est finita v̄sus partes pportionales maiores: et infinita eundo versus ptes pportionales minores. Hoc idem videt de tpe pterito: qd a parte ante dicit ppetuū: et a pte post non ppetuū. tempus aūt futuz a parte ante dicit non perpetuum. a parte autem post dicitur perpetuum.

Oppositum

videt velle Aristo. et Cōmētator. vn̄ pōt argui sic. Semp ens et semp nō ens sunt ↄ̄ria: ita q semp ens necessariū est: et semp no ens est iposse. g mediū inter ea vi esse cōtingens: sicut est illud qd est aliqn̄ ens et aliqn̄ nō ens. g qcqd est et aliqn̄ non fuit est ↄtingens: et per ↄn̄s pōt nō esse: et cū poa nō sit ad preteritum sed ad futurū: seqtur q tale qnārū ad futuū pōt non esse: et cum talis potētia nō frustrabit perpetuo tēpore: sequitur q hoc aliqn̄ nō erit: et sic nō erit ppetuū a pte post. ¶ Per istā rōnē videt posse pbari q nō ppetuū a parte ante nō est perpetuum a parte post. Et sic si aīa itellectiua incepisset esse de nouo nō ppetuaret a parte post: et sic eēt improbata pma pars qōnis. ¶ Scdo cōtra eandē partez arguit sic. si aliqd esset nō perpetuū a parte ante: et perpetuum a parte post: sicut solemus dicere de aīa itellectiua: tūc esset dandū vnū tēpus ifinitū per qd illud ppetuo nō fuisset a pte añ: et tūc nō eēt rō q̄re talis res magis inciperet eē in vno istāti q̄z in alio: ex eo q in tpe ifinito vnū instās nō hz magis rōnē medij vel termini quā reliquuz: et sic si talis res p tps ifinitū nō fuisset nunq̄ eē icipet: et sic nō eēt ppetua a parte post. ¶ Deide arguit ↄ ambas ptes qōnis simul. nā si ambe ptes qōnis eēnt vere: seqret qd eēnt cōcedēda plura ifinita: cui9 oppm̄ vult Cōmētator. pbat ↄn̄a. nā pro re nō ppetua a pte ante: et ppetua a pte post oporteret ↄcedere vnū tps ifinitū per qd illa res ppetuo duraret a parte post: et p re ppetua a parte ante: et nō ppetua a pte post oporteret ↄcedere aliud tēpus infinitū per qd illa res perpetua durasset a pte ante: et sic oporteret cōcedere duo tēpora infinita. vnū a parte ante. aliud a parte post.

Pro rn̄dendo

ad istā qōnē distinguēdū est de iposi. vno9 accipit iposse solum pro illo qd iplicat ↄdictionē: et posse p oi illo qd nō iplicat ↄdictionē. Alio9 accipit iposse put extēdit se ad illd qd nō pōt fieri sm cursuz nāe: lz possit fieri per poam̄ supnālem: et posse solū pro illo qd pōt fieri sm cursum nature.

Tunc sit

pa ↄ. Capiēdo iposse 2o. impossē est q aliqd ppe genitū: sic est mixtū vel elmtū vel hn̄s ↄ̄riū ppetuet. pbat. nā hoc eēt ex cursuz nāe: cū tale hēat in se ↄ̄ria q̄ sunt pna sue corruptionis: vel aliqn̄ applicabit suo ↄ̄rio ipm corrūpēti. ¶ Scdo qdlibet tale est suba corruptibilis vel accn̄s corruptibile a suo ↄ̄rio per se vel ex ↄn̄ti: sed oē tale aliqn̄ corrūpet per pcedentē ↄn̄ē. alr entz sicut dicebat in pcedēte qōne hēt infinitā poam̄ resistēdi suis cōtrarijs. sciendū tn̄ q cuz illa ↄne bene stat q aliqd tale bene posset perpetuari per potētiam supernaturalez. ¶ Secunda conclusio. vniuersaliter de omni re nouo genito determināte

nito determināte sibi ɔ̄triuz ipossibile est loquēdo iterū de ipossibili scd̄o modo ipm ppetuari. pbat᷑ sicut precedens. ¶ Ex ista ɔ̄clone. sequitur ꝙ si aia itellectiua est forma inherens materie determinās sibi quātū ad suū esse qualitates hñtes ɔ̄traria ſm cursum nature nō est ppetua a parte post: si nō est ppetua a parte ante. ¶ Si aūt vellemus dicere ꝙ aia itellectiua quātū ad esse in corpore ⁊ quātuz ad exercere opationes corporales idigeret qualitatib⁹ hñtib⁹ ɔ̄traria: sed nō indigeret talib⁹ quāt ū ad esse suum simpl'r diceret᷑ ꝙ nō esset incōueniens ipsaz extra corpus manere ppetuo. Sed forte h̄ phs non cōcederet: lz nos ſm nostram fidez ⁊ veritatē cōcedere debeamus. ¶ Tertia cōclusio. si aliqd̄ est de nouo genituz vtendo gñone pro inceptione: ⁊ nō hz ɔ̄triuz nec determinat sibi ɔ̄triuz sicut est lumē: possibile est qualitercūqz accipiatur possibile illud ppetuari quātuz est ex se. i. nō repugnat sue nature. pbat᷑: qz exquo tale nō hz ɔ̄triuz nec determinat sibi ɔ̄triuz nō hz potentiā exsistēdi ɔ̄trario: ⁊ ideo nō obstāte ꝙ ppetuaret᷑ nō pp hoc opz ipm hr̄e potentiā infinitaz durationis put potētia durationis est idē qd̄ potētia resistendi corrūpētibus: ita ꝙ breuiter entia talia non determinātia sibi ɔ̄tria sic se hñt ꝙ pñt corrūpi accipiēdo corruptionē put extendit se ad quācūqz desitionē: ⁊ pñt ppetuari. ⁊ h̄ aliūde. ppetuari qdē ſm ppetuā cōseruationē cōseruantis si aliqd̄ esset tale: ⁊ corrūpi per absentiā ɔ̄seruātis: ⁊ illud itelligit᷑ de talib⁹ que cōseruant᷑ a cōseruantib⁹: qbus nō repugnat ꝙ pñt mutari ⁊ nō mutari. ¶ Quarta ɔ̄clo. ipoſ'e est materiā ppetuā a pte ante nō esse ppetuā a pte post. pbat᷑: qz si ipsa desineret eē vel p corruptionē vel p annihilationē: vtrūqz est impoſ'e: nō p corruptionē: qz corruptio ppriē relinquit post se māim que fuit pars corrupti. mō si mā corrūperet᷑ materie eēt mā: quod est falsuz. nā tūc mā nō eēt simplex: ⁊ eēt pcessus in ifinitū in materieb⁹: nec pōt dici ꝙ māim eē nō ppetuā a pte post sit poſ'e p annihilationez: qz talē annihilationē oporteret fieri p pmā cām q̄ est imutabilis: sed si ppetuo māim cōseruauisset in esse: ⁊ nūc eam annihilaret pma cā videret᷑ eē mutabilis: ita argueret Cōmētator. ¶ Quinta ɔ̄clo. celū ppetuū a parte ante esse nō ppetuū a pte post est impoſ'e. pbat᷑: qz celū ɔ̄seruat᷑ in esse īmediate a cā īmutabili: ideo si talis ppetuo ipm ɔ̄seruasset: ⁊ mō nō talis cā videret᷑ eē mutabilis. ¶ Sexta ɔ̄clo. aliquā itelligentiā citra pmā ppetuā a parte ante esse non perpetuā a parte post est ipossibile. pbat᷑ sicut precedens. ¶ Iste cōclusiones de substātia debēt itelligi de impossibili ſm cursum nature. ¶ Septima cōclusio. pmaz cām esse nō perpetuā a parte post est ipossibile. pbat᷑: qz si desineret esse hoc eēt vel a se vel ab alio: nō a se: qz tunc aliqd eēt destructiuū suiipsius: nec ab alio: qz tunc aliqd eēt potentius pma cā: ⁊ sic pma causa nō esset pma causa: qd̄ implicat. ¶ Scd̄o. dato opposito ɔ̄clusionis pma cā esset mutabilis: qd̄ est ipossibile. ¶ Octaua cōclusio. aliquā substātiam esse ppetuaz a parte ante ⁊ nō perpetuā a parte post est impossibile. pbatur. omnis substātia ppetua a pte ante vel est materia pma: vel celū vel intelligentia citra primā vel ipsamet causa pma: sed de qualibet istarū est verꝫ dicere ꝙ ipsam nō eē perpetuā a parte post est ipossibile: sicut dixerunt cōclusiones precedētes. igit᷑ ⁊c̄. Et est differētia quātū ad h̄ de substantiȷs ppetuis a parte ante: ⁊ de accidētibus: qz si aliqua sunt talia accidentia illa nō depēdēt immediate a causa nō mutabili: sz mediate ⁊ īmediate a causa mutabili: ⁊ ideo nō mirū si talia accidētia ppetua a parte ante si aliqua sint talia possint esse nō perpetua a parte post: lz hoc nō sit possibile de substantiȷs.

Ad rationes.

¶ Ad pmā Aristo. ⁊ Cōmētator dixissent aiam itellectiuā nō icepisse de nouo: sed esse ppetuā tam a parte ante q̄ a parte post: ⁊ esse vnā numero in oibus hoib⁹: cuius determinatio magis ptinet ad tertiū de aia. ¶ Ad scd̄az de igne dictum est pus in qōne precedēte qōnē istaz. ¶ Ad aliam diceret᷑ ꝙ illa iret pro tertia ɔ̄clone. Uel pōt dici supposita eternitate mūdi quā credidit vel determinat Arist. ꝙ terra nō posset augeri i aliqua pte quin aliqñ fuisset ibi aucta isto modo ante multa secula: ⁊ sic nullū eēt lumē nec fuisset lumē in celo ppetuū a pte ante qd̄ nūc corrūperet᷑ vel aliqñ als corrūperet᷑. ¶ Ad aliā de po⁹ materie respectu forme fortis nunc genite: dicendū ꝙ talis potētia in aduentu forme for. nō corrumpetur: qz talis potētia nō est aliud a mā: nihilominus mā desinit eē in po⁹ ad talez formā: ad istuz intellectū ꝙ talis ppositio desinit eē vera: mā est in potētia ad talē formā. ¶ Ad vltimā. nō est incōueniēs ꝙ aliqd sit infinitū ab vna pte ⁊ finitū ab alia: dico ꝙ imo: ⁊ qñ dicebat᷑ de linea gyratiua: dico sic prius dicebat᷑ ꝙ nulla linea gyratiua est ifinita nec ad vnā ptē solū nec quomodolibet aliter: qz nec illa que gyrat duas partes colūne: nec que gyrat tres ⁊c̄. nec que gyrat oēs partes pportionales: qz nulle sunt oēs: quia nec due sunt oēs: nec tres sunt oēs: ⁊ sic de aliȷs. ¶ Ad cōfirmationē dico etiā ꝙ nullū est nec fuit tēpus preteritū ifinitū: qz nec dies: nec septimana: nec mensis: nec annus: nec duo anni nec tres anni: ⁊ sic de aliȷs: nihilominus bene cōcedo ꝙ infinitū fuit tēpus preteritū: qz quātolibet tpe ꝑterito dato maius fuit tps pterituz: nec h̄ est ɔ̄ ꝑdicta: pportionalr̄ est dd̄m de tempore futuro.

Deinde ad rōnes post oppositum que vident᷑ pbare vlr ꝙ nullū ens siue suba siue accñs de nouo genitū posset ppetuari: ⁊ nulluz ppetuuz a pte ante pōt corrūpi: qd̄ vr̄ esse ɔ̄ tertiā ɔ̄clonē. ¶ Ad pmā qñ dr̄ semp ens ⁊ semp nō ens sunt ɔ̄tria: placet mihi: sz semper esse est neccīuz: h̄ pōt negari: qz aliquid pōt eē semp ens: qd̄ tñ nō neccīo semp est ens: sz cōtingēter. Itē semp nō ens nō est impoſ'e: qz Antecbris pōt semp nō eē ens ab sqz h̄ ꝙ ipossibile sit ipm eē ens: ⁊ sic negaret᷑ fundamentū istius rōnis. ¶ Et vlteri⁹ qñ dicebat᷑. si aliqd nō eēt semp ens nec semper nō ens: tūc eēt ɔ̄tingēs: placet mihi. ḡ pōt nō eē: adhuc placet mihi. ḡ nō ppetuabit᷑. negat᷑ ɔ̄ña: ⁊ qñ dicebat᷑ tunc talis potētia ad nō eē frustraret᷑. Rñdet᷑ sicut dicebat᷑ in precedēti qōne nō eē incōueniēs potētiā frustrari que nō est ad aliqd̄ positiuū: ex hoc ad argumētū patet qd sit dicēdum. ¶ Ad scd̄am sequit᷑ ꝙ eēt dare vnū tēpus ifinitū p qd̄ illud ppetuo nō fuisset. nego: sed sufficit ꝙ ifinituz fuerit tēpus: hoc est quātulibet tēpore maius fuerit tēpus in quo nō fuit: ⁊ sic etiā illa ratio nō pcedit: qua arguebat᷑ ꝙ nō eēt rō q̄re magis inciperet eē in vno instanti q̄ in alio.

¶ Qd̄ qdē igenitū icorruptibile ⁊ qd̄ icorruptibile igenitū. Textu cōmēti. CXXV. Cōsequunt᷑ ergo adinuicez genitum ⁊ corruptibile. Textu cōmenti. CXXVIII. Questio. XIX.

SErtum propositoꝝ erat. vtrū gñabile ⁊ corruptibile cōuertant᷑ adinuicē. ⁊ similiter igenerabile ⁊ icorruptibile. Et argut᷑ pmo ꝙ non. omne corruptibile aliqñ corrūpet᷑ per ꝑdicta in precedenti qōne: sed nō omne gñabile corrūpetur. ḡ nō omne gñabile est corruptibile: discursus est bonus: qz in baroco: ⁊ maior pz. minor pbatur. nō omne gñabile gñabit᷑. igit᷑ nō oē gñabile corrūpetur. ɔ̄ña tenet. naz si aliqd̄ gñabile dz corrūpi: opz ꝙ pos generet᷑. antecedens pbatur. pmo: qz ex hoc vino est generabile acetum: ⁊ tamen fru... nunq̄ generabitur: quia prius vinum potabitur. Scd̄o ista mulier que est perfecta ⁊ apta

ad generationem potest maritari ꝛ longo tpe viuere:ꝛ sic
possibile est ꝙ ex ea generent̄ filij:ꝛ tñ possibile est ꝙ illi
nunq̄ gñabunt̄:qꝛ possibile est ꝙ ipsa cras casualiter in-
terficiat̄. ¶ Tertio.si est necc̄iuz ꝙ omne gñabile gñabit̄:
tūc ois que eueniūt necc̄io euenirēt:sic ꝙ nō est poss̄e ea nō
euenire:sed hoc est falsum:ꝛ ↄtra Arist.in fine pmi pihermeniaꝝ:ꝛ ↄ̄ fidē. ¶ Scd̄o arguit̄ ad pncipale.si gñabile ꝛ
corruptibile adinuicē ↄuerterent̄:ꝛ cū gñabile h̄eat potē-
tiaz ad eē ꝛ corruptibile ad nō eē:seqr̄ ꝙ idem simul h̄ret
potētiā ad esse ꝛ nō eē:ex quo idez eēt gñabile ꝛ corrupti-
bile:postq̄ generabile ꝛ corruptibile adinuicez ↄuertunt̄.
¶ Tertio.for.g est iam genit⁹ est corruptibilis:ꝛ tñ nō est
gñabilis.igit̄ nō oē corruptibile est gñabile.pma ps añtis
pz.scd̄a pars pbat̄:qꝛ qd̄ semel genitū est amplius genera-
ri nō pōt:qd̄ pbat̄ sic.nā si semel genitum amplius gñari
posset:vel gnōne qua p̄us gñabat̄ vel alia gnōne:nō pōt di-
ci pmū ꝙ po⁹ nō est ad p̄terita.vñ annus p̄teritus nō pōt
iterato eē:nec pōt dici 2ᵐ:qꝛ anteq̄ gñaret̄ illa gnōne alia
a p̄ori oporteret ꝙ prius corrūperet̄:ꝛ sic idē numero post
sui corruptionē posset redire:qd̄ est falsum ꝛ iprobatū per
Aristo.scd̄o de gnōne. ¶ Quarto.sicut se hz gñabile ad ge
neratū:ita corruptibile ad corruptū.g̊ a trāsmutata pporti-
one:sic se hz gñabile ad corruptibile:ita genitū ad corru-
ptuz ꝛ ecōuerso:sz nō oē genitū est corruptū sicut notū est
de se.g̊ nō oē gñabile est corruptibile.sic g̊ est iprobata pri
ma ps qōnis:ad cui⁹ iprobationē:seqtur iprobatio scd̄e.

Oppositum videt̄ velle Arist.ꝛ arguit̄ sic.q̄cūqz
couertunt̄ cū aliquo tertio ↄuertun-
tur inter se:sed igenerabile couertit̄ cū semp ente:ꝛ icorru
ptibile couertit̄ cū eodez.g̊ igenerabile ꝛ icorruptibile cō
uertunt̄ inter se. ¶ Simil'r generabile cūuertit̄ cū aliqñ
ente ꝛ aliquādo nō ente:ꝛ corruptibile cū eodē.ergo gene-
rabile ꝛ corruptibile cōuertunt̄ inter se.

In ista qōne. Primo vidēdū est de quo tangit̄ in
pmo argumēto vtrū.s.hec sit ↄcedē
da.oē gñabile gñabit̄.Scd̄o rñdendū est ad quesitum.

Quantum ad pᵐ sit pᵃ distinctio:gñabile dr̄ dupl'r
vel qd̄ pōt gñari subiectiue:vel qd̄ pōt
gñari terminatiue:gñabile subiectiue dr̄ nō qd̄ capit esse
postq̄ nō fuit:sed qd̄ pōt eē subm gnōnis ei⁹ qd̄ capit esse
postq̄ nō fuit.gñabile aūt terminatiue dr̄ qd̄ pōt eē termi
nus gnōnis p quā aliqd capit eē postq̄ nō fuit.isto mō for
ma vel cōpositū dr̄ eē gñabile. Istā distōnē ponit Cōmē.
p̄ phys.ꝛ Arist.sil'r eā vr̄ innuere in littera. ¶ Scd̄a distin-
ctio.de ista qōne possumus loqi supnālīter aut nāliter:ac si
opio Arist.eēt vera qua opinabat̄ mūduz eē eternū tam a
pte ante q̄ a pte post. ¶ Tūc sit pᵃ ↄclō.si loquamur q̄tū
poss̄e est p potētiā supnālez:ↄcedere debemus ꝙ aliqd est
gñabile subaliter vel supnāliter siue subiectiue siue termi
natiue:qd̄ forte nunq̄ gñabit̄.pz:qꝛ mā hui⁹ hois est gña-
bilis subiectiue:qꝛ pōt ex ea alia gñari forᵃ:qñ forᵃ hois ab
ea sepaᵣetur:ꝛ tñ deus pōt facere ꝙ nunq̄ ex ea aliqd aliud
gñaret̄:qꝛ pōt eā annihilare vel ipm cū aīa in celū assume
re ita ꝙ nunq̄ ex ea alia forᵃ gñaretur:sz hoc nō ↄcessisset
Arist.ꝛ Cōmē.credētes se demr̄are ex hoc ꝙ de⁹ est immu-
tabilis sicut pluries p̄us arguebat̄.pz ħ ēt de aīa antechr̄i
que pōt gñari terminatiue:ꝛ de⁹ posset facere qd̄ nunq̄ ge
nerare̅t:imo adhuc ħ posset fieri nāliter. ¶ Deinde ponā
ↄclōnes de ista dubōne quas Arist.posuisset:ꝛ pᵃ sit ista:ꝙ
omne gñabile subiectiue gnōne substātiali generabit̄:qꝛ
omne tale generabile est pma mā que aliqñ gñabit̄ subie
ctiue:qꝛ ipsa est sub forma corruptibili que aliqñ corrūpe
tur:ꝛ nō corrūpet̄ nisi alia generet̄:cū mā nō possit eē nā-
liter sine forma.ergo ista mā tunc generabitur subiectiue.
¶ Scd̄a ↄclō.in substātijs omne gñabile terminatiue ge-
nerabit̄.si ponamus ꝙ ista dictio omne distribuat solum
vsqz ad species nō vsqz ad iduidua.pbat̄.naz si lapis est
generabilis:hoc est ex aliqua mā:ꝛ ab agēte qd̄ pōt mate-
rie illi applicari:ꝛ si pōt applicari applicabit̄ eiā isinities
ppter eternitatē motus celi. Sed talibus applicationib⁹
ipsius agentis ad ipsam mām factis pro gnōne lapidis la-
pis generabit̄.Et nō opz ꝙ iste:sed sufficit qd̄ iste vel ille:
ꝛ sicut argutū est de lapide:ita pōt argui de asino ꝛ de qua-
cunqz alia specie.Et credo ꝙ expediat:imo sit necessariū
quātū ad ista supponere icōmēsurabilitatē motuū superce
lestium:qꝛ forte si eēnt incōmēsurabiles aliter esset ꝛ fie-
ret. ¶ Tertia ↄclō.nō omne gñabile terminatiue genera-
bitur faciēdo distributionē ad induidua:ꝛ hoc pbant ille
tres rōnes sufficiēter posite in pncipio questionis. ¶ Sz
cōtra istam ↄclusionez dubitat̄ pbando ꝙ omne genera-
bile generabit̄:put ly omne distribuit vsqz ad iduidua:
qꝛ si nō sit.a.generabile qd̄ nō generabit̄:tūc arguit̄ sic.a.
nō generabit̄:ꝛ idem.a.generabit̄.ergo qd̄ generabit̄ nō
generabit̄:discursus est bonus:ꝛ ↄclusio est impoſ̄is.ergo
aliqua premissarū:nō minor.ergo maior. Qꝛ minor nō sit
impossibilis.probatur:qꝛ ex quo.a.est generabile per po-
situm nō est ipossibile ꝙ.a.generabit̄. ¶ Scd̄o.si nō:tunc
aduersarius haberet cōcedere istaz copulatiuā.a.est gene-
rabile:ꝛ tñ.a.nō generabit̄:sed hoc est falsum:qm̄ ad vnā
eius partē:seqtur oppositū alterius.seqtur enim ad istam
partē.a.nō generabitur:ista.a.nō est generabile que repu-
gnat p̄me parti dicte copulatiue. ¶ Tertio.si.a.nō gñabi-
tur:tūc hec est falsa.a.est generabile.pbatur:qꝛ tūc ħ.a.est
generabile est affirmatiua cuius subiectū pro nullo suppo
nit:qꝛ nec pro illo qd̄ est:nec fuit:nec erit:sed ois affirmati
ua est falsa cuius subiectuz pro nullo supponit. ¶ Ad ista.
ad pmū quādo arguebat̄ sic.a.generabit̄ ꝛc̄.cōcedo ꝙ di-
scursus est bonus ꝛ ꝙ cōclusio est ipossibilis:ꝛ vlterius di-
co ꝙ nō ppter hoc opz aliquā premissarū esse ipossibilez:
sed sufficit totale añs esse ipossibile.s.copulatiuā cōpositā
ex maiore ꝛ minore:que nō est ipossibilis ppter alicuius
sue partis ipossibilitatē:sed ppter suaꝝ partiū incōpossibi
litatē:qd̄ pz in simili sic arguendo.omne currēs est homo:
equus est currēs.ergo equus est homo:discursus est opti-
mus:qꝛ in tertio modo p̄me figure:ꝛ cōclusio est ipossibi-
lis:nō tamē ppter hoc aliqua premissaꝝ est ipossibilis si-
cut vos videtis:sed bene p̄misse sunt incōpossibiles:ꝛ hoc
sufficit:ꝛ ideo quādo arguitur discursus est bonus:ꝛ ↄclu-
sio est ipossibilis.ergo aliqua premissaꝝ:nō debet cōcedi
consequentia.nisi cū ista additione:vel copulatiua ex am-
babus composita est impossibilis. ¶ Ad secūdā.tunc ad-
uersarius ꝛc̄.concedo:ꝛ cum dicebatur.illa est vna copula
tiua cui⁹ vna pars infert oppositū alterius.nego:ꝛ quādo
dicebatur.a.nō generabitur.ergo.a.nō est generabile.ne-
ganda est consequētia:quia cum ista.a.nō generabitur be
ne stat ista.a.potest generari.ꝛ per consequēs ista.a.ē gene
rabile. ¶ Sed diceres.si.a.nō generabitur:tunc si aliquis
homo protulisset heri istam ppositionē.a.non gñabit̄ ipe
dixisset verum:ex quo.a.nō generabitur.ꝛ si ista proposi-
tio fuisset vera:sequitur ꝙ impossibile est ipsam non fuis-
se veram:quia qd̄ fuit impossibile est non fuisse.ergo etiā
impossibile est illud ad qd̄ sequitur ipsaz non fuisse verā.
sed ad istam propositionē.a.generabitur sequit̄ illam nō
fuisse verā que dicebat.a.nō generabitur.ergo sequitur ꝙ
hec est ipossibilis.a.gñabit̄.ad qd̄ vltra seqt̄ ꝙ.a.non pōt
gñari.iō ↄcludit̄ ꝙ.a.nō ē gñabile.ꝛ sic a p̄ ad vltimū seqt̄
a.nō generabit̄.ergo.a.nō est gñabile. ¶ Ad istud qñ di-
cit̄ ꝙ ad hāc.a.nō gñabitur:seqtur ꝙ hec ppō.a.nō gene-
rabitur heri plata fuit vera:cōcedo.ꝛ quando dicebatur.
ergo impossibile est ipsam nō fuisse verā.cōsequētia ne-

gatur:imo dico q adhuc est posse ipsaz nō fuisse veraz sed falsaz:qr sic habet̄ p pibermenias nōdū est determinatuz q fuit vera aut q fuit falsa hec ppō de futuro:qꝛ tal determinatio depēdet ex actu futuro ad quē adhuc nō est facta deteriatio. Et qñ dicebat̄ oē qō fuit:ipoſe est nō fuisse. cōcedo:ꝛ iō bñ ꝯcedo q ipoſe est illaꝫ ppōnē nō fuisse:vlterius tñ dico q h est falsa. omne qō fuit verꝝ ipoſe est nō fuisse verꝝ:nec valet ꝯña. omne qō fuit ipoſe est nō fuisse. ergo omne qō fuit verꝝ ipoſe ē nō fuisse verꝝ: qꝛ cōmittit̄ ibi fallacia figure dictionis mutādo qd in quale qd vel in ad aliqd. vnde verꝝ pōt dici ad aliqd:ex eo q ppositio dī vera:qꝛ taliter est in re. ¶ Ad tertiā sꝫ.a.nō generabit̄:tūc in ista.a.est gñabile.ly a.pro nullo supponit.nego: qꝛ lꝫ nō supponat pro presenti:neqꝫ pro preterito:neqꝫ pro futuro: tamē supponit pro possibili. Et hoc sufficit.

Quantum

ad 2m dicit Arist. q gñabile ꝛ corruptibile dicūt̄ fꝫ potētias:gñabile qdē qō pōt gñari:ꝛ corruptibile qō pōt corrumpi. iste enim sunt pprie significationes dicioꝝ terminoꝝ. Et vltra dic̄ Arist. q nō ē poꝰ ad pteritū. nō.n. est poſe q sit annus pteritus:ꝛ fm ista dicta vī seq q ista asinus q iaꝫ est genitꝰ nō sit gñabilis sicut pus arguebat̄:tñ ipse bñ ē corruptibilis. ğ nō oē corruptibile est gñabile:ꝛ sic dicti termini fm ppriā eoꝝ acceptionē nō cōuertunt̄:imo corrupꝉe est in plus q̄ gñabile. qꝛ oē gñabile est corrupꝉe:sꝫ nō oē corruptibile ē gñabile. Et sic ēt isti termini gñatū ꝛ corruptū nō ꝯuertunt̄:imo gñatū ē in plus:qꝛ oē corruptū est gñatū:sꝫ nō oē gñatū est corruptū:sicut ēt pus arguebat̄. Ita ēt ingñabile ꝛ icorruptibile nō ꝯuertunt̄:imo ingñabile est in plus:qꝛ oē icorruptibile est igñabile:sꝫ nō oē ingñabile est icorruptibile. Ulterius Arist. dic̄ q taꝫ gñabile q̄ corruptibile ꝯuertunt̄ cū aliqñ ente ꝛ aliqñ nō ente:ita q oē gñabile ꝛ ēt oē corruptiꝉe est aliqñ ens ꝛ aliqñ nō ens. sꝫ istud de pprietate fmonis nō est verꝝ. nā dictū est in pcedēti articulo q aliq sūt gñabilia que nunq̄ gñabunt̄:ꝛ sic illa nec sunt nec vnq̄ fuerūt nec erūt. de talibꝰ ğ nō est verꝝ dicere q ip sa aliqñ sūt ꝛ aliqñ nō sunt:ꝛ tñ verꝝ est qō sūt gñabilia. ğ ille terminꝰ gñabile est in plus q̄ ille terminꝰ copulatus aliqñ ens ꝛ aliqñ non ens. ¶ Ex oibꝰ his finalr̄ dico:q si volumus tenere ꝯclōnes Arist. opꝫ dare aliquos sensus q forte nō sunt fm propriā ipositionē terminoꝝ. cū enim dicimus q isti termini gñabile ꝛ corruptibile ꝯuertunt̄ adiuicē. Et cū illo termio copulato aliqñ ens ꝛ aliqñ nō ens:opꝫ accipe tam gñabile q̄ corruptibile pro eo q aliqñ pōt vel potuit vel poterit esse:ꝛ ēt pōt potuit vel poterit nō eē:ꝛ ēt opꝫ istū terminū copulatū aliqñ ens ꝛ aliqñ nō ens accipere nō fm actualē exñtiā vel nō existentiā:sed pro illo qō pōt eē ꝛ pōt nō eē: ꝛ cū h opꝫ vti isto termino pōt siue ad esse siue ad non eē: nō prout pōt cōnotat carentiā actus:sꝫ pro nō repugnātia essendi vel nō essendi.

Et iuxta

ista solui possunt rōnes facte hinc inde.

¶ Quod quidē igitur neqꝫ factum est omne celum:neqꝫ cōtingit corrūpi quēadmodū quidaꝫ dicūt ipm:sꝫ est vnuꝫ ꝛ sempiternū ꝛc̄. Scdo celi. Textu cō. primi. Qō. XX. ꝛ vltima.

SEptimuz ppositoꝝ erat. vtꝝ mūdus sit ppetuus. Argui̅t̄ pmo q nō. mūdus est gñabilis ꝛ corruptibilis. ğ nō est ppetuꝰ. ꝯñtia tꝫ. añs pbat̄:qꝛ ex quo ad corruptionē ptis totiꝰ nō manet idē totū qō ante erat:seq̄t̄ q ad corruptionē alicuiꝰ pticule mūdi nō manet idē mundus q ante erat:ꝛ p ꝯñs cū corrūpit̄ aliq pars mūdi: puta equꝰ vel hō vī q corrūpat̄ mūdus:ꝛ sic ēt vī q̄tū ad gnōnē. ¶ Scdo qlibet ps mūdi ē corruptibilis. ğ totalis mūdus est corruptibilis. ꝛ p ꝯñs nō ppetuus. añs pbat̄. nā totalis mūdus sufficiēter diuidit̄ saltē exclusis deo ꝛ intelligētijs in mūdū iferiorē ꝛ supiorē. mō clarū est q quelibet pars mūdi iferioris pōt corrūpi:siue sit elm̄tū siue mixtū: de mūdo ēt supiori sicut est celū pbat̄ q sit corruptibile: qꝛ qō est alterabile ē corruptibile:celū est alterabile. ğ ꝛc̄. maioꝛ pꝫ. pmo de gnōne. vbi dī. si ipoſe est aliqd corrūpi impoſe est ipm alterari. minoꝛ pꝫ ex eo q nūc aliqua pars celi est illuminata que ante nō erat illuminata. illuminari aūt est alterari. ¶ Et ꝯfirmat̄ hoc scdo. agens remotū ab alterabili nō alterat ipm nisi pus alterando mediū sibi ppinquū. mō cōstat q sol ꝛ stelle alterāt ista inferiora ğ vī q alterāt spheras celestes itermedias:ꝛ p ꝯñs celuꝫ vī eē alterabile. ¶ Et ꝯfirmat̄ hoc. nā corpora celestia sicut planete maiores hñt virtutes in aliqbꝰ signis celi:ꝛ minores in alijs. ğ videt̄ q talia sint alterabilia. ¶ Tertio ad pncipale. mūdus depēdet a deo in ꝯseruari qui est volūtatis oino libere:ideo pōt velle nō amplius ꝯseruare ipm:ꝛ ita mundus corrūperet̄:cū nō possit manere sine ꝯseruatōe a deo. ¶ Quarto. qō est augmētabile ꝛ diminuibile est corruptibile ꝛ nō ppetuū:mundus est hꝫ. ğ ꝛc̄. pbatio minoris: qꝛ sol ꝛ luna ꝛ alie stelle que sunt ptes mūdi de qbꝰ minus vī: sunt augmētabilia ꝛ diminuibilia:qō pbat̄:qꝛ in ortu eoꝝ ꝛ in occasu apparēt maiora. in medio aūt celi minora.

Oppositum

vult Aristo. ꝛ pbat̄ rōne:mūdus est ppetuus a pte ante sic credidit Aris. se demōstrasse in 8º phy. ergo ēt est ppetuus a parte post. pbat̄ ꝯña. ex hoc qō pbatur prius in vna qōne q nullum ppetuū a pte ante pōt eē nō perpetuū a parte post.

In ista qōne.

Primo ponam aliquas distinctiones. Secundo conclusiones.

Quantum

ad pm sciēdū est q duplex est alteratio: qdā est cū ablectione ꝯrij dispoñēs ad corruptionē vel gnōneꝫ sicut est calefactio vel frigefactio vel aliq talis. Alia est alteratio q nō fit cū abiectione ꝯrij sicut est illumiatio q fꝫ se nō est dispositiua ad gnōnē:nec ad corruptionē:lꝫ bñ p accñs:ꝛ h adhuc nō est:vel nisi iuxta subiecta alterabilia alteratiōe p mō dicta. ¶ 2a distinctio:q sicut differūt gñabile ꝛ creabile:ita ēt differūt corruptibile ꝛ annihilabile. vnde gñabile dī qō ad sui esse inceptionē presupponit māꝫ ex qua ipm fit vel in qua ipm fit:sed creabile dicit̄ qō ad sui eē iceptionē nō psupponit māꝫ ex qua ipm fiat:nec in qua ipm fiat:ita corruptibile dicit̄ qō post sui desitioneꝫ derelinquit māꝫ que manet. Annihilabile aūt qō post sui desitioneꝫ nihil derelinqt qō fuerit pars eius. ¶ 3a distinctio est:q aliqd pōt dici perpetuum cuius quelibet pars est ppetua. alio modo cuius pncipalior pars est ppetua:ꝛ cū h ipꝫ obtinet ꝯsileꝫ figurā ꝛ dispōneꝫ:ꝛ pp hoc lꝫ hois pncipalioꝛ pars sit ppetua:puta aīa itellectiua:tñ qꝛ ipse homo nō perpetuo obtinet ꝯsimilem dispōneꝫ ꝛ figuram nō dicitur perpetuus.

Quantum

ad 2m sit pª ꝯ. fm fidē nr̄am deꝰ posset celū qō est pncipalioꝛ ps mūdi annihilare:sꝫ nō posset corrūpere. pma pte fide credimus. 2a ps pbat̄ ex qd nōls corruptibilis:qꝛ corruptibile dī qō post sui desitionē derelinqt māꝫ q fuit eius pars:sꝫ celū nō hꝫ māꝫ sic pus pbat̄:ꝛ hec accipiēdo celū p orbe celesti excluso motore:ita pportionalr̄ pbaret̄ adhuc fꝫ fidē nr̄am q deꝰ nō posset gñare itelliam:sꝫ bñ creare accipiēdo gñare dicto mō. ¶ Sꝫ fm pnª q credidit Arist. sit pª ꝯclō. celuꝫ nec est gñabile:nec est corruptibile:ꝛ rō est:qꝛ nō hꝫ māꝫ. ¶ 2º. qꝛ nō hꝫ aliqō ꝯriuꝫ nec fm suā subaꝫ nec fm suas nāles dispōnes. ¶ 3º. nā cōiter oēs attribuūt deo ꝛ intelligētijs istū locū. s. celū:qꝛ deos ponūt eē ppetuos:sꝫ ppetuis

nō debēt attribui loca corruptibilia. ¶ 4°. q2 ꝑ oēm memoriā: siue ꝑ scripturā. siue per aliā quā possumus hēre ab antiquissimis nō appꝫ ꝙ celū vsqꝫ nūc sit corruptū vel peioratū: ⁊ tñ verisile est ꝙ corruptibile in tāto tpe eēt peioratū: vel in toto vel in pte. ¶ 2ª ꝯclō. celū nō est alterabile alteratiōe corruptiua. ꝓbaᵗ: q2 talis fit cū corruptiōe q̄litatis ꝯrie: ⁊ cū resistētia. talis aūt nō est in celo. 2°. nā tales alteratiōes ordinanᵗ ad gnōnes vel corruptiōes. iō nō inueniunᵗ i celo: cū celū nō sit gn̄abile nec corrup̄ᵗ ꝑ p̄cedētem ꝯnez. ¶ 3ª ꝯ. celū bn̄ ē alterabile alteratiōe 2° mō dicta q̄ fit sine abiectione ꝯrij ⁊ sine resistētia. pꝫ: q2 bn̄ aliq̄ pars celi illuminaᵗ q̄ ante nō illuminabaᵗ. pꝫ de luna. ¶ Silr pꝫ de spheris iferiorib⁹ q̄ recipiūt ifluētias solis ⁊ astrorū supiorꝫ. alr. n. nō possent ille ifluētie multiplicari ad ista iferiora. ¶ 4ª ꝯ. celū nō est augmētabile ꝑ rarefactionem nec diminuibile ꝑ cōdēsationē. pꝫ hoc: q2 talez augmentationē oporteret fieri cū alteratiōe p̄cedēte: que gdē alteratio fieret ꝑ q̄litates p̄●as ꝯrias: puta ꝑ caliditatē ⁊ frigiditatez: sꝫ talis alteratio nō inueniᵗ in celo ꝑ scdaꝫ ꝯnē. ¶ 5ª ꝯ. nec celū est augmētabile ꝑ appositionē aliquarꝫ ptiū que eēnt de nā celesti: nec eēt diminuibile ꝑ amotione taliū: q2 nō apparet vbi iste eēnt: nec vn̄ venirēt: nec q̄uo venirent ad ipm celū: q2 si eēnt distātes a celo nō possent peruenire ad celū nec a celo recedere nisi ꝑ mot⁹ aliqualr rectos mō dictū est p̄us ꝙ celū ⁊ ptes que sunt de nā celesti nō sic nate sunt moueri. ¶ 6ª ꝯ. ēt celū nō est augmētabile ꝑ nutritionē: q2 nutritio reqrit quādā gnōnē subalē. s. ꝯuersionez nutrimēti i subaꝫ nutriti: sꝫ celo nō ꝯuenit gn̄atio subalis: nec alteratio reqsita ad talē gnōnē sicut pꝫ ex p̄cedētibus ꝯclōnib⁹. s. p̄ª ⁊ scdā. g̃ ⁊c̃. ¶ Proportionalr ꝓbaᵗ ꝙ celuꝫ nō est diminuibile diminutiōe opposita tali augmētationi. nā tūc in celo eēt aliq̄ corruptio subalis. Ex his ꝯnibus iferᵗ ꝙ celū est ꝑpetuū. ¶ 7ª ꝯ. mūdus nō est ꝑpetuus p̄ mō. pꝫ: q2 multe eius ptes sunt corruptibiles. ¶ 8ª ꝯ. mundus est ꝑpetuus scdo mō. ꝓbaᵗ: q2 p̄ncipalior ei⁹ pars est ꝑpetua. s. celū sicut pꝫ ꝑ p̄cedētes ꝯnes. Ex hoc seqᵗ opionez illorꝫ eē falsaꝫ: qui dixerūt mūdū icepisse. sꝫ nunq̄ꝫ corrumpi. vn̄ si mūdus nec est gn̄abilis nec corruptibilis fm ꝙ seqᵗ ex iam dictis: seqᵗ illaꝫ opionē eē falsaꝫ. ¶ Et pōt argui ꝯ illā opionē sic. q2 in p̄hia debemus solū ponere ea que in oibus vel in plib⁹ apparēt eē vera: sꝫ quecūqꝫ apparēt nobis eē facta illa videmus eē corruptibilia. iō nō est ponēduꝫ in p̄hia ꝙ aliqd sit genituꝫ ⁊ nō est corruptibile. ¶ Ad idez. nā Arist. credidit omne qd̄ fit fieri ex mā presupposita: iō si mūdus fuit factus oportuit p̄existere p̄mm̄ mūle ex quo fiebat: ⁊ illō erat tūc sine forma mūdi: ⁊ post sub forma mūdi. Et si illud p̄nm̄ fm suā nām est pōle eē sine forma mūdi: ⁊ eē sub forma mūdi: cū mūdus sit fact⁹: adhuc manet p̄nm̄ mãle qd̄ est nūc potētialis ad nō eē mundi: sꝫ omne cōstituuꝫ ex tali p̄nō vel corrūpeᵗ ⁊ aliqn̄ non erit: vel saltē pōt nō eē sicut aliqn̄ nō fuit. mō pōle nō esse nō est icorruptibile. g̃ ꝯcludaᵗ ꝙ mūdus si fuerit fact⁹ est corruptibilis qd̄ est ꝯtra illam opionē. ¶ Inferᵗ 2° ex dictis opionē illorꝫ eē falsaꝫ q dixerūt mūdū ifinities gn̄ari ⁊ corrūpi: tali mō ꝙ aliqn̄ ꝑ amicitiā oia corpora cōgregabanᵗ sine appōne vel apparētia alicui⁹ distōnis entium: ⁊ hoc sic opinātes volebāt mūdū corrūpi: postea redeūte lite disgregabanᵗ ⁊ appebat distinctio entiuꝫ: ⁊ h̄ vocabant mūdum gn̄ari. falsitas hui⁹ pꝫ ex dictis postq̄ꝫ mūdus est perpetuus. ¶ Ꝓ. Sic dicere est ꝯcedere ꝙ fm veritatē ⁊ subaꝫ mūdus semꝑ manet: lꝫ sub alia ⁊ alia dispōne: q2 sic manerent sube elemētorꝫ ⁊ aliorꝫ corporū sil: lꝫ in cōfuso. ¶ Ex dictis ēt appꝫ falsitas tertie opionis antiquorꝫ dicentiū mūdū semel fuisse factum: ⁊ ꝙ semel corrūpereᵗ: ⁊ ꝙ nunq̄ꝫ post poterat reuerti. ¶ Contra quā pōt argui: q2 si mūdus fuisset fact⁹ nō fuisset factus ex nihilo: sed ex aliquo. ⁊ si sic: tūc an̄ mūdi factionez illud p̄fuisset ifinito tpe sine forma mūdi: ⁊ post corruptionē mūdi maneret ꝑ ifinitm̄ tps ēt sine forma mūdi: sꝫ h̄ nō vr̄ eē verꝫ: q2 nulla vr̄ esse rō. si ex tali aliqn̄ poterat fieri mūdus: qn̄ post corruptionē mūdi adhuc ex illo posset fieri mūdus. Sic g̃ pꝫ falsitas triū opionū antiquorꝫ ex ꝯclōnib⁹ positis quas Arist. etiā ponit in lr̄a ⁊ in ꝓbōnes opionuꝫ antiquorꝫ fm ꝙ nūc iprobate sunt. Et p̄ma fuit opio Platonis ⁊ suorꝫ sequacium. scda erat opio Empedoclis. tertia erat Anaxagore.

Ad rationes. ¶ Ad p̄mā dico ꝙ bene ꝓbat mūdū nō eē ꝑpetuū p̄ mō accipiēdo ꝑpetuū: cū quo bn̄ stat mūdū eē ꝑpetuuꝫ scdo modo. ¶ Ad 2m̄ negaᵗ an̄s. ⁊ qn̄ dicebaᵗ celū est corruptibile: nego. vlterius qn̄ dicebaᵗ ipm est alterabile: ꝯcedo alteratiōe nō corruptiua: nec opꝫ si est sic alterabile ꝙ sit corruptibile: ⁊ qn̄ ꝓbauit Aristo. p̄ de gnōne. si gn̄atio est ipoſis alteratio est ipoſis: itelligiᵗ de alteratiōe corruptiua que fit cū abiectione ꝯrij ⁊ resistētia disponēte ad gnōnem vel ad corruptionē: ⁊ nō de alteratiōe iproprie dicta. ¶ Ad 3m̄ de⁹ pōt velle nō ꝯseruare celū. ꝯcedaᵗ. ⁊ iō bn̄ ꝯcediᵗ ꝙ supnālr celū est annihilabile: sꝫ Arist. h̄ negauisset ꝑp h̄ ꝙ de⁹ est imutabilis volūtatis: nec illud est ꝯ libertate sue volūtatis: q2 Arist. reputat liberū simplr: nō q2 pōt in opposita: sꝫ q2 est sui ipsius gr̄a tanq̄ꝫ finis aliorꝫ. ¶ Ad 4m̄ negaᵗ an̄s. ⁊ ꝙ stelle apparēt maiores in ortu ⁊ occasu q̄ꝫ in medio celi. huius cā est: q2 tūc videnᵗ ꝑ fumos grossos eleuatos a terra: g sunt cā rarefactiōis vel refractiōis radiorꝫ: que gdē rarefactio vel refractio vlterius est cā ei⁹ qd̄ visibile appꝫ maius: qd̄ pꝫ de denario in fundo aq̄ g apparet maior q̄ꝫ qn̄ est extra aquā. cuꝫ aūt sol ⁊ luna vel alie stelle sunt in medio celi nō videnᵗ ꝑ fumos grossos: ⁊ adhuc posito ꝙ sic nō tn̄ viderenᵗ ꝑ tātā rarefactionē vl̄ refractionē radiorꝫ: sic qn̄ sūt in ortu vel occasu: ex eo ꝙ in medio celi sunt ꝓpinquiores çenith nostro sicut apparet ex ꝑspectiua. si visibile eēt i çenith videreᵗ per radiū ꝑpēdicularem qui trāsiret ꝑ media diuersarꝫ rōnuꝫ in diaphanetate ⁊ raritate sine fractiōe. ideo quāto visibile est ꝓpinqua çenith: tāto ceteris parib⁹ iudiciuꝫ visus quāū ad veram quātitatē ⁊ locū visibilis est magis verax. Et sic cū gratia dei questionib⁹ super p̄mū celi finem imponamus.

¶ Expliciunt qōnes supra librū p̄mū de celo ⁊ mundo.

¶ Quod qdē igiᵗ neqꝫ factū est oēm celuꝫ ⁊c̃.

Nunc restat q̄rere circa 2m̄ celi: i quo Ari. postq̄ꝫ in p̄ determiauit de totali mūdo mãli vult determiare de p̄ncipaliori ⁊ nobiliori ei⁹ pte. s. de celo: ⁊ pertractat p̄ncipalr tria i isto 2° celi. p̄ eni illa q̄ ꝯcernūt celū fm se totū. 2° illa que cōcernūt ptes celi minores: sicut sūt astra. 3° illa que cōcernunt terram prout ipsa est tanq̄ꝫ centrū celestis corporis: ⁊ fm hoc iste secundus celi solet diuidi in. 3. tractatus.

¶ Nobis autem quoniaꝫ determinatū est prius ꝙ in habentibus principium motus tales virtutes existunt. est autē celum animatuꝫ ⁊ habet motus principiuꝫ. Manifestum quoniā habet

sursum ⁊ deorsum. Dextrum ⁊ sinistrum ⁊c.

Textu cōmēti. XIII. Questio. I.

Circa istas tres materias principales. Intēdo formare questiones circa istū librū. Et pmo circa illa que ꝯcernūt celū ſm ſe totū vel partes eius maiores ꝗ̄ sunt astra sicut sunt orbes. Et quātū ad hoc pmo illa que ptinēt ad dīas positionis in celo. Scdo illa que ptinēt ad figuram celi. Tertio illa que ptinēt ad partes maiores totalis celi: sicut sunt orbes. Quarto illa que ptinent ad motū celi. ¶ Quātum ad pmū volo querere quatuor. pmo vtrū in celo sint sursum ⁊ deorsum: ante ⁊ retro: dextrū ⁊ sinistrū. Secūdo vtrū sursum ⁊ deorsuz in celo capiēda sint ſm polos. s. antarticum ⁊ articū. Tertio vtruz polus articus. s. polus noster sit deorsuz: ⁊ polus antarticus ei oppositus sit sursum. Quarto vtrū hꝫ dīe in celo. s. sursum deorsum ⁊c. sint distincte ex natura rei vel soluz ſm habitudinē ad nos.

Quantum ad pᵐ. s. vtrū in celo sint sursuz ⁊ deorsum: ante ⁊ retro: dextrū ⁊ sinistruz. arguit pmo ꝙ nō. nā ignis in sphera sua dr̄ simplr̄ sursuz. iō in celo sup ipm nō dꝫ eē deorsuz: alr̄ deorsum eēt sup sursum: qḋ est falsuz. ¶ 2º. celū est sphericū ⁊ siliuz ptiū: ꝫ in qbꝰ inueniunt̄ hꝫ dīe sunt dissimiliū ptiū: sicut sunt hoīes ⁊ boues: ⁊ alia pecora cāpi ⁊c. ¶ 3º. sursuz ⁊ deorsuz hūt assignari ſm lōgitudinē: qꝛ distātia alicuiꝰ rei iter sursum ⁊ deorsuz illius rei dī lōgitudo illius rei: ⁊ dextrū ⁊ sinistrū hēt assignari ſꝫ latitudinē rei. mō in celo nō est lōgitudo alia a latitudine: ex quo celum ponit̄ eē sphericū. ¶ 4º. a dextra parte dꝫ icipi motus: ſꝫ in celo nulla est pars a qua icipiat morꝰ ipsius celi: postꝗ̄ celū ꝑpetuo mouebat̄. ¶ 5º. sursuz est pnᵐ morꝰ ſm augmentum ante est pnᵐ morꝰ ſm sensum. ad ante eniz sunt sensationes: ⁊ maxime visiones que fiunt ꝑ lineas rectas nō reflexas: ſꝫ augmētatio ⁊ sensatio nō inueniunt̄ in celo ſm ꝙ dicebatur in vltima qōne huiꝰ pmi. ḡ in celo nō inueniunt̄ sursum ⁊ ante: ⁊ ꝑ ꝯns nec dīe positionis his opposite. ¶ 6º. ſm diuersos morꝰ dicte differētie assignant̄ corporibus: sed in celo nō sunt diuersi motus cū celum sit corpus simplex. corporis autē simplicis est soluz vnus motus ex primo huius. ergo ⁊c.

Oppositum vult Arist. ⁊ ad hoc ipse arguit sic in litera. In corporibꝰ impfectis sicut in inanimatis nō inueniunt̄ dicte differētie positionis ꝑp coꝝ impfectionē. vnde in lapide nō dicimus vnā partem esse dextrā ⁊ aliaz sinistrā: ⁊ aliā ante ⁊ aliam retro: nisi in ordine ad nos. In plantis aūt que sunt pfectiores ipsis inanimatis iam inueniunt̄ sursum ⁊ deorsum: sed non alie. Sed in animalibus perfectis inueniuntur oēs dicte differentie. cū ergo celum sit corpus maxime pfectū sicut probatum est pmo huius. videtur ꝙ in eo debēt reperiri oēs dicte differētie. ¶ Scdo arguit Aristo. ad idem: qꝛ aliter nō potest assignari ratio quare celum magis moueret̄ ad vnā partē ꝗ̄ ad aliaz: nisi ibi assignaret̄ dextrū ⁊ ante: ⁊ cū de hoc debeat assignari rō cū hoc nō sit a casu. sequtur ⁊c.

In ista qōne. Primo aliqua sunt supponenda: deinde ponēde sunt aliq̄ ꝯclōnes.

Quantum ad pmū supponēdū est pmo: ꝙ iste due differētie sursum ⁊ deorsum aliqbꝰ corporibus attribuunt̄ simplr̄ ſm diuersas partes diuersarū potentiaꝝ existētes in illis corporibꝰ sicut hoībus ⁊ aialibus perfectis. sursum eniz est pncipiū augmētationis ⁊ nutritionis: ⁊ sic est caput sursuz ⁊ os per qḋ capit nutrimentum: ⁊ ſm hoc radices per quas plante sumunt suū alimētum debēt dici sursum. hoc vult Aristo. scdo de anima. cū hoc tamē bene stat ꝙ in respectu ad loca elementoꝝ radices sunt deorsum: ⁊ ita non est incōueniens ꝙ ſm aliam ⁊ aliam acceptionē eius qḋ est sursum ⁊ eius quod est deorsum idem dicat̄ sursum ⁊ deorsum. Aliqbus aūt corporibus dicte due differētie nō attribuunt̄ simpliciter: sed solum respectiue: sicut in corporibꝰ inanimatis. vnde in talibus sursum ⁊ deorsum dicunt̄ solū respectiue ad loca elementoꝝ: vnde in lapide illa pars dicit̄ sursum que versa est versus locum leuiū: ⁊ illa deorsuz que versa est versus locū grauiuz: ⁊ si ille lapis vertit̄: tunc pars que ante dicebatur sursum postea dicit̄ deorsum: ⁊ ecōuerso: ex quo pꝫ ꝙ dicte due differētie soluz reperiunt̄ ibi respectiue: ſꝫ sic nō est de hoīe. qualitercūqꝫ eniz homo vertat̄ semꝑ caput ⁊ os dicitur sursuz in hoīe: ⁊ pedes deorsuz in eodem: ⁊ sic patet ꝙ iste due differētie sursum ⁊ deorsum in aliquibus corporibꝰ reperiunt̄ simpliciter. in aliqbus aūt nō. nisi respectiue: ⁊ h̄ vult suppositio. ¶ Scda suppositio: ꝙ similiter dextrū ⁊ sinistrum in aliqbus reperiunt̄ simpliciter. In aliquibꝰ aūt respectiue solum. pꝫ hec. nā in homine illa pars dicit̄ dextra a qua incipit motus: ⁊ pars ei opposita dicit̄ sinistra. In lapidibus aūt ⁊ in plantis que nō sunt mobilia nisi tali motu quo mouentur grauia ⁊ leuia: dicte differētie positionis: scꝫ dextrū ⁊ sinistruz nō reperiuntur simpliciter: sicut in hoīe: sed respectiue ad nos. vnde ꝑ motum lapidis eadem pars efficit̄ sinistra que prius erat dextra: sed sic nō est de hoīe. vnde qualitercūqꝫ homo moueat̄ illa pars que fuit dextra manet dextra: ⁊ que fuit sinistra manet sinistra. ¶ Tertia suppositio. ꝙ siliter iste due dīe: ante ⁊ retro in aliqbus corporibꝰ reperiunt̄ simpliciter: in aliquibus aūt respectiue soluz. pꝫ: qꝛ in animali illa pars dicit̄ ante in qua magis vigent virtutes sensitiue: ⁊ pars ei opposita dicitur retro: sed in corpore minus pfecto dicte differētie dicunt̄ respectiue: qḋ pꝫ: qꝛ per talium corporū motū potest fieri ꝙ eadeꝫ pars que prius dicebatur ante: postea dicitur retro: sed qualitercūqꝫ moueatur aial: semꝑ illa pars dicitur ante in qua magis vigent virtutes sensitiue: nec eadeꝫ pars fit retro que prius fuit ante ꝑ motum localeꝫ: ⁊ hoc in ipsis animalibꝰ. ¶ Quarta suppositio: ꝙ corᵃ in quibꝰ dicte differētie positionis reperiuntur simplr̄ habēt partes diuersaꝝ virtutū ⁊ potentiaꝝ: quarū vna dicit̄ ante ⁊ alia retro: vna sursuz ⁊ alia deorsum: vna dextra ⁊ alia sinistra. ¶ Sed corpora in quibꝰ dicte differentie reperiunt̄ respectiue soluz: nō opꝫ habere partes diuersaꝝ virtutū ⁊ potentiaꝝ distinctas ſm distinctionē dictarū differentiaꝝ positionis: ⁊ ideo qꝛ in plantis sursum ⁊ deorsum reperiūtur simplr̄: ideo plante habēt illas partes diuersarū operationū ⁊ virtutū: sed quia in eisdem ante ⁊ retro: dextrum ⁊ sinistrum nō reperiuntur nisi respectiue: ideo nō habēt illas partes diuersarum operationuz. ¶ Ex istis supponibꝰ pōt trahi quinta. s. ꝙ sursuz ⁊ deorsum deseruiunt ad motū augmētationis ⁊ nutritionis. dextrum autē ⁊ sinistrū quātuz ad motum localem: sed ante ⁊ retro solum quātū ad sensationē: ⁊ hoc in corporibus in quibꝰ dicte differētie positionis reperiuntur simpliciter: ⁊ non respectiue solū. Iste quinqꝫ suppositiones valebūt nobis ad istaꝫ māa de differētijs positionis in celo.

Quantum ad 2ᵐ sit pma conclusio. Iste due differentie positionis: scilicet sursuz ⁊ deorsum sunt naturaliter omnibus alijs priores. patet: quia cōmuniores. vbicūqꝫ enim reperiuntur alie: ibi reperiuntur iste: sed non ecōuerso. patet hoc de plantis: quia in plantis reperiuntur naturaliter sursum ⁊ deorsuz: ſꝫ alie differentie nō nisi respectiue. ¶ Scdo probatur hoc ideꝫ ex ordine dimensionuz: qꝛ inter dimensiones lōgitudo est prior: ꝗ̄ simplicior: sed sursum ⁊ deorsum capiunt̄ ſm longitu-

dinez.s.de capite ad pedes. dextrũ aũt ⁊ sinistrũ ſm latitudinẽ: ſʒ ante ⁊ retro ſm ꝓfunditatẽ: ⁊ iõ etiã sursũ ⁊ deorsum sunt differẽtie simpliciores ⁊ ꝑores alijs differentijs. ¶ Tertio ꝓbaẽ hoc idẽ ex parte motuũ qb⁹ dicte differẽtie deseruiunt. vnde sicut dicebat q̃nta suppositio sursũ ⁊ deorsum deseruiunt motui nutritionis ⁊ motui augmẽtationis: ⁊ dextrũ ⁊ sinistrũ motui locali: ante ⁊ retro motui sensationis: sed mõ nutritio ⁊ augmẽtatio in aĩalib⁹ precedit alios motus. prius eniʒ opʒ ꝙ aĩalia nutriantẽ ⁊ augmẽtentẽ anteq̃ moueãt se ꝓgressiue: ⁊ anteq̃ ꝑfecte sentiãt: ⁊ adhuc si compemus oẽs dictas dĩas ad motũ augmentationis: adhuc corpora prius augentur ſm longitudinẽ ſm quã accipiẽ sursum. deinde ſm latitudinẽ ſm quã accipiẽ dextrũ ⁊ sinistrũ. deinde ſm ꝓfunditatẽ ſm quã accipitur ante ⁊ retro. ¶ Quarto. nã magis fuit sollicita circa ptes: quaꝝ vnã dicimus sursum ⁊ aliã deorsũ ipsas distinguendo abinuicẽ: q̃ circa alias ptes: ⁊ h̃ vr̃ arguere ꝑoritatez ⁊ ꝑncipalitatẽ illaꝝ partiũ sup alias. ¶ Assumptũ pʒ: qr in hoĩe ⁊ sili in alijs aĩalibus ⁊ plantis nã distinxit sursum ⁊ deorsũ ſm figuras: qð nõ fecit de dextro ⁊ sinistro qð pʒ de capite: ⁊ pedib⁹: ⁊ brachijs: quoꝝ vnũ est dextruʒ aliud sinistrũ: ⁊ silr̃ de laterib⁹. ¶ Scd̃a ꝯ. si in celo sunt alique dictaꝝ differẽtiaꝝ positionis: tũc in ipso sunt iste sursũ ⁊ deorsum. ꝓbaẽ: qr iste due dĩe sunt ceteris differẽtijs cõmuniores: per precedẽtẽ ꝯclusionẽ. ergo vbicũq; reperiunẽ alique dĩe positionis vtiq; ibi reperiunẽ iste due cũ alie sint eis posteriores. ¶ Tertia ꝯclo. ꝙ in celo sunt iste due differẽtie dextrũ ⁊ sinistrũ: ꝓbaẽ. qr vbi determinate inuenitur ꝑo^m^ motus ab vna parte ad aliã: ibi debet poni dextrũ ⁊ sinistrũ: cũ de rõne dextri sit ꝙ ab eo ĩcipit mot⁹ naturaliter: sed celũ determinate mouetẽ ab vna pte versus aliã. s. ab oriente versus occidentẽ per meridiẽ: ⁊ nõ econuerso. ergo in eo debet assignari dextrũ. s. in oriente ⁊ sinistrũ in opposito. s. in occidẽte. ¶ Quarta ꝯclo. in celo sunt oẽs dicte dĩe. ꝓbatur. in celo reperiunẽ dextrũ ⁊ sinistrũ per precedẽtẽ ꝯclusionẽ: que sunt alijs differẽtijs posteriores. Si aũt in celo reperiunẽ posteriores differẽtie: rõnabile est ꝙ in ipso etiã reperiantẽ ꝑores. s. ante retro: sursum ⁊ deorsũ. ¶ Scd̃o põt ꝑsuaderi ex h̃ ꝙ dicte dĩe quodãmodo inueniunẽ in magnete: qui qdẽ magnes multũ hʒ de influẽtia celesti intãtũ ꝙ dicit in quodam tractatu de magnete: ꝙ qui faceret vnã sphera de magnete ⁊ eã disponeret ſm suos polos ad polos mũdi moueretẽ motu diurno sicut celũ: ⁊ ex h̃ bene posset fieri certissimũ horologium.

Ad rationes. ¶ Ad ꝑmã dico ꝙ illa rõ ꝓbat ꝙ ſm respectũ ad loca elemẽtoꝝ in celo nõ est sursum neq; deorsũ cũ quo rõ stat ꝙ ſm ꝓꝑetates motus localis celi bene sunt ibi dicte dĩe: vt ꝙ postea magis declarabiẽ. ¶ Ad scd̃aʒ. illa rõ ꝓbat ꝙ celũ nõ hʒ distinctas ptes ſm figuras: cũ quo bene stat ꝙ hʒ distinctas ptes ſm potẽtias ⁊ ꝓꝑietates ꝑtinẽtes ad motũ localem celi. vnde poli hñt aliã ꝓꝑietatẽ in motu celi cũ sint imobiles q̃ ptes in eq̃noctiali circulo: q̃ velocissime mouentẽ. ¶ Ad tertiã. dico ꝙ vbi eẽt diuersa figura lõgitudinis ad latitudinẽ: ibi ſm illas figuras differt sinistrũ vel sursum a dextro: ⁊ sic de alijs differentijs: sed in corpore sphericosufficit qð differãt ſm ꝓꝑietates ꝑtinẽtes ad motũ localem illius spherici: ⁊ iõ nego. ꝙ semꝑ sursũ ⁊ deorsũ debeant capi ſm lõgitudinẽ. ⁊ dextrũ ⁊ sinistrũ ſm latitudinem. ¶ Ad quartã. dico ꝙ lʒ in oriente nõ ĩcipiat mot⁹ celi: tñ ibi ĩciperet vel ĩcepisset. si aliqñ ĩcepisset: ⁊ nõ perpetuo durauisset: ⁊ hoc sufficit. ¶ Ad quintã. dico ꝙ vbi est augmẽtatio ⁊ sensatio ibi dicte dĩe bene deseruiũt ad augmẽtationẽ ⁊ sensationẽ: sed vbi reperiẽ solũ motus localis dicte differẽtie possunt deseruire solũ ad illũ: ita ꝙ illa pars dicatur dextra a qua ĩcepit vel ĩcepisset motus: ⁊ illa ante per quã: ⁊ illa sinistra ad quã: ⁊ pars opposita ante dicatur retro: ⁊ tunc puncta terminãtia lineã circa quã fit ille motus dicãtur vnus sursum: ⁊ alter deorsum. Per hoc idem respõdeaẽ ad sextam. Et sic est finis questionis.

¶ Dico aũt longitudinẽ qdẽ ipsius ſm polos distantie. Et poloꝝ hũc qdẽ sursũ: hũc aũt deorsum ⁊c̃. Textu cõmẽ. XIIII. Q̃ő. II.

SEcundum ꝓposito ꝑ erat. vtrũ in celo debeat sumi sursum ⁊ deorsũ ſm polos: ita ꝙ vnus poloꝝ sit sursum ⁊ alter deorsum. Arguiẽ ꝑmo ꝙ nõ: qr sursum ⁊ deorsum debẽt sumi in corpore ſm terminos longitudinis: ſʒ nũc est ita ꝙ nõ est magis lõgitudo capiẽda inter duos polos q̃ inter orientẽ ⁊ occidentẽ: ex eo ꝙ vtrobiq; linee eẽnt sibiinuicẽ equales. g̃ nõ magis debent assignari sursũ ⁊ deorsũ ſm polos q̃ ſm oriẽtẽ ⁊ occidẽtẽ. ¶ Secundo. distãtia de polo ad polũ est latitudo. g̃ quãtũ ad polos nõ debet accipi sursũ ⁊ deorsũ: ſʒ magis dextrũ ⁊ sinistrũ: postq̃ dextrũ ⁊ sinistrũ sũt termini latitudinis. añs ꝓbaẽ: qr astrologi ⁊ Aristo. in scd̃o metheo. vocãt longitudines climatũ ſm ꝓcessũ de oriẽte in occidentẽ: ſʒ vocãt latitudines climatũ ſm ꝓcessũ de polo ad polũ. ¶ Tertio. ſm Cõmẽtatorẽ sursum est ibi vbi est magis ꝑn^m^ motus: sed hoc nũ est in aliquo poloꝝ: sed magis circa equinoctialez circuluʒ: qð pʒ. nã Arist. 8° phys. querit vbi in sphera magis debeat poni motor. Ipse respõdet ꝙ in circũferentia: qr illa magis ⁊ velocius mouetẽ. g̃ similr̃ in partib⁹ circuli eq̃noctialis que maxime velociter mouentẽ debet magis poni sursũ q̃ i polis q̃ minime mouentẽ. ¶ Quarto in nobis sursum est nobilior pars: qð pʒ de capite: iõ ꝓportionaliter sursũ in celo debet poni pars nobilior: ſʒ illa nõ est polus: imo pars nobilior celi est ꝑ quã mouentur planete: ⁊ in qua ponunẽ imagines signoꝝ sicut est zodiacus: quẽ Arist. scd̃o de gñõne vocat obliquũ circulũ: cũ ſm illa signa ⁊ planetas maxime fiant astrologie iudicia.

Oppositum vult Aristoteles in littera.

In ista q̃õne Primo premittẽde sunt suppõnes: deinde ponẽde sunt cõclusiones.

Prima suppositio sit ista: ꝙ in celo debẽt imaginari tres dimẽsiones. vna de vno polo ad aliũ. scd̃a ab oriente ad occidẽtem. tertia a puncto meridiei ad pũctũ sibi oppositũ. ¶ Scd̃a suppositio. ꝙ istoꝝ sex punctoꝝ tales tres dimẽsiones terminãtiũ vnus vocaẽ punctus orientis: alter punctus occidẽtis: ⁊ alius pũctus medij celi: ⁊ alius pũctus seu angulus terre: ⁊ alioꝝ duoꝝ pũctorum. vnus vocaẽ articus. ⁊ alter antarticus seu terminus motus vel axis circa quẽ celũ reuoluiẽ. ¶ Tertia suppositio. ꝙ partes celi circa dicta puncta existẽtes aliã ⁊ aliã habent virtutẽ ⁊ potẽtiã. vnde sol ⁊ ceteri planete aliã ⁊ aliã habẽt potẽtiã in oriente: ⁊ aliã in occidẽte: ⁊ aliã in medio celi: ⁊ aliã in angulo terre. sic silr̃ aliã habent virtutẽ stelle existẽtes circa vnũ polũ: ⁊ aliã existẽtes circa aliũ: qð pʒ ꝑ de sole q̃ aliã hʒ v̄tutẽ in oriẽte q̃ in medio celi. ex eo igiẽ ꝙ racemi sui versus orientẽ sunt dulciores q̃ racemi sui versus meridiẽ. pʒ hoc ẽt de luna: que hʒ suã fortitudinez maiorẽ sup motũ ⁊ tumescẽtiã aquaꝝ ipsa existẽte in puncto medij celi: vel in puncto quẽ vocamus angulũ terre.

Quantum ad z^m^ sit ꝑma ꝯclo. sursũ deorsũ: ante retro: dextrũ ⁊ sinistrũ in celo debẽt sumi ſm dicta sex puncta imaginata in celo tanq̃ termini dictarũ triũ dimẽsionũ imaginatarũ ibidez. ¶ Probatur.

Differentie

differentie positionis sumẽtur in corpore ẜm diuersas potentias: ⁊ virtutes ⁊ ꝓprietates diuersaꝝ partiũ in illo corpore: qð patet de differẽtijs positionis in hoie: q̃rũ vna accipit̃ ẜm caput: alia ẜm pedes ⁊ sic de alijs: que sũt partes diuersaꝝ potentiaꝝ ⁊ virtutũ in hoie: ⁊ ita sil'r est in alijs aĩalibus: sed dicta sex pũcta imaginata in celo diuersas habent potentias ⁊ virtutes ẜm ꝙ dixi supposito imediate p̃cedens. ergo ⁊c̃. ¶ Scð̃a ꝯ̃. oriens debet poni dextrum in celo. ꝓbat̃: q2 a dextro debet incipere motus sicut dcm̃ est in libro de motibus aialiũ. modo ab oriente incipiunt astra ⁊ partes celi moueri sup nr̃m hemisperiuz. ergo ⁊c̃. ¶ Tertia ꝯ̃. occidens seu pũctus siue angulus occidẽtis: qð totũ idẽ est in celo debet dici sinistrũ. ꝓbat̃. q2 pũctus occidẽtis opponit̃ puncto oriẽtis: ⁊ ꝙ semꝑ dextrũ opponit̃ sinistro: ⁊ cũ dextrũ in celo dicat̃ oriens per precedentez ꝯ̃nẽ. sequit̃ ꝙ sinistrũ in celo dicat̃ occidens. ¶ Quarta ꝯ̃. punctus siue angulus meridiei debet poni ante in celo. ꝓbat̃. q2 motus icipiens a dextro tendit per ante: iõ q2 astra mouent̃ ab oriẽte ad occidentẽ per meridiez: sequit̃ ꝙ pũctus meridiei debet dici ante. ¶ Quinta ꝯ̃. punctus appositus pũcto meridiei: sicut est angulus noctis dz dici retro in celo. pz ex eo ꝙ opponit̃ ante: modo ante ⁊ retro debent adinuicẽ opponi. ¶ Sexta ꝯ̃. responsalis ad questionẽ ꝙ poloꝝ vnus est sursuz: ⁊ alter deorsuz. ꝓbat̃. naz ẜm dicta sex puncta de quoꝝ numero sunt duo poli debẽt accipi differẽtie põnis in celo per p̃am ꝯ̃nem. ⁊ q2 iste quatuor dr̃ie põnis dextrũ ⁊ sinistrũ: ante ⁊ retro accipiuntur ẜm quatuor puncta de illis sex pũctis per p̃cedẽtes ꝯ̃nes: sequtur ꝙ sursum ⁊ deorsum debent sumi ẜm alia duo pũcta: ⁊ hec sunt poli. igitur ⁊c̃. ¶ Scð̃o arguit̃ ad idẽ rõnibus Aristotelis in nobis ẜm partes magis distĩctas capit̃ sursum ⁊ deorsum sicut patet de se. ergo etiã in celo dicte due dr̃ie debent capi ẜm partes in celo magis distinctas: sed he vident̃ esse duo poli. qð ꝓbat̃ ex hoc ꝙ ẜm distinctionem illaꝝ adinuicez accipit̃ distinctio hemisperioꝝ: ex eo ꝙ ipsi sunt ille partes celi que nõ mutãt sitũ ad nos. ¶ Tertio iter sursuz ⁊ deorsuz sunt partes que vocantur ꝑtes laterales. mõ partes celi que sunt iter duos polos vocamus ꝑtes laterales: ex quo tanq̃ a signo cõcludit̃ poloꝝ vnũ esse sursuz ⁊ alteꝝ deorsuz. ¶ Quarto Arist. in libro de aialib⁹ dicit. ꝙ si nos imaginemur ꝙ aial puta hõ: sup pedẽ sinistrũ fixũ: moueret̃ circulariter icipiẽdo motuz a pede dextro: donec per pedẽ dextrũ cõpleret vnã circulationẽ: tunc axis in illo motu imaginaret̃ a sursuz ad deorsum: ⁊ iõ etiã in celo debent esse sursuz ⁊ deorsum ille partes ẜm quas axis imaginat̃: ⁊ ille sunt poli mundi.

Ad rationes. ¶ Ad p̃am bene cõcedo ꝙ ex nulla distãtia in celo debet poni lõgitudo celi ꝓpter lineã esse lõgiorẽ: sed ẜm ꝓportionẽ ad aial distãtia de polo ad polũ põt dici lõgitudo: q2 ꝓportionat̃ distãtie que est in aiali de sursuz ad deorsuz que est lõgitudo aialis: ⁊ est illa ꝓportio que iam assignabat̃: qð in motu circulari hois imaginat̃ axis de sursum ad deorsum: ⁊ ideo q2 in celo vnus poloꝝ dr̃ sursuz ⁊ alter deorsuz: iõ distãtia iter eos põt vocari lõgitudo. ¶ Ad 2m̃ dico ꝙ q̃dã est lõgitudo motus celi q̃dã est lõgitudo q̃titatis celi: sic sil'r mõ dico de latitudine. Tunc ad ꝓpositũ dico. ꝙ ẜm ꝓcessum de polo ad polũ bene attẽdit̃ lõgitudo q̃titatis celi: cũ quo stat qð penes eundẽ ꝓcessuz attendit̃ latitudo motus celi: sed ẜm ꝓcessuz ab oriente in occidentẽ attendit̃ latitudo q̃titatis celi: cũ quo stat qð penes eundẽ processum attẽdit̃ lõgitudo motus celi. Ex quo patet q̃uo pñt ꝯcordari modi loquẽdi. s. Aristo. ⁊ astrologoꝝ. ¶ Ad 3m̃ dico. ꝙ lz ẜm apparẽtiã in aiali sursum magis sit p̃n̄m motus sensationis: qð patet de aiali: q2 in capite qð dr̃ sursum apparent maxime organa sensuũ exterioꝝ requisitoꝝ ad motũ: tñ ẜm veritatẽ pncipale p̃n̄m motus ⁊ sensus in aiali nõ est sursuz neq3 deorsuz: sed in itermedio sicut in corde: sicut dicit Arist. in libro de morte ⁊ vita: tamẽ illud nihil facit ad ꝓpositũ de celo: ex hoc ꝙ celũ nõ mouet̃ ꝑ sensuz. ¶ Ad vltimã põt negari añs. imo cor qð est p̃ncipiũ motus in hoie videt̃ esse pars nobilior: ⁊ ideo etiã in celo dextrum vel ante videt̃ esse pars nobilior dextrũ q̃dẽ: q2 ab ipso icipit motus. Aliter posset dici negãdo ꝯ̃ñam. dicẽdo ꝙ nõ est sil'e quantũ ad hoc de homine ⁊ de celo: q2 differentie positionis in homine capiuntur ẜm ꝙ deseruiunt motui nutritionis augmentationis ⁊ sensationis: ẜm quos non accipiunt̃ dicte differẽtie in celo: ex eo ꝙ tales motus non reperiuntur in eo. Sequitur alia questio.

¶ Polorum aũt qui q̃dem sup nos apparens q3 deorsum pars est: q aũt nobis imanifestus que sursum ⁊c̃. Textu cõmẽti. XIIII. Q̃ð. III.

Ertium ꝓpositoꝝ erat. verũ videlicet polus articus. s. polus nobis apparens sit deorsuz: ⁊ alter. s. antarticus sursuz. Et arguit̃ p̃ qð neuter eoꝝ debeat magis dici sursuz vl' deorsuz q̃ alter. nam si sic: hoc videret̃ esse ꝓpter quasdaz virtutes: ⁊ ꝓprietates celi reptas in vno ⁊ nõ in alio. ⁊ ecõuerso. sed hoc est falsuz. ꝯ̃ña videt̃ tenere. per hoc q2 sic accipiunt̃ sursuz ⁊ deorsuz in nobis: falsitas ꝯsequẽtis tenet. ex hoc ꝙ nulla videt̃ esse differentia quãtum ad polos: nisi ꝙ vnus terminat axem ex vna parte: ⁊ alter ab alia: circa quẽ voluitur celum. igitur ⁊c̃. ¶ Scð̃o polus noster. s. articus est nobilior q̃ alter polus. ergo polus noster debet dici sursuz ⁊ alter deorsum. ꝯ̃ñtia videt̃ tenere ex hoc ꝙ semper sursum est nobilius q̃ deorsum. añs ꝓbat̃. p̃mo q2 terra habitabilis est magis sita versus polum articum q̃ versus polũ antarticum: qð nõ videtur esse nisi ꝓpter maiorẽ nobilitatẽ ⁊ virtutẽ ipsi⁹. ¶ Scð̃o cõfirmat̃ hoc. q2 si nõ esset differẽtia ex parte celi vel terre: sed solũ ad nos: cuius oppositũ nondũ est ꝓbatum per precedentia: nos deberemus dicere polũ articum esse sursum: quia est eleuatus super nostrũ hemisperium: ⁊ alteꝝ deorsum: q2 est depressus sub nostro hemisperio.

Oppositum vult Aristo. in littera. ⁊ ad hoc determinanduz ⁊ cõcedendũ Cõmẽtator ponit talem imaginationem de hoie vocato Athlas. vnde imaginatur de eo ꝙ sit ita magnus hõ q: est mirabile: habens caput in polo antartico: ⁊ pedes in polo nostro scilz artico: habens faciem suã versam versus partẽ celi nobis meridionalẽ: ⁊ culũ versus partẽ oppositã parti meridionali: habens dextrã manũ in oriente: ⁊ sinistrã in occidẽte: ac si cõtinue cum manu dextra volueret celuz circa se per añ versus sinistrũ. modo sicut in illo hoie caput dr̃ sursuz: ⁊ pedes deorsuz: ita in celo alter polus. s. polus antarticus dicit̃ sursuz: ⁊ polus noster dr̃ deorsum: ⁊ ita ꝓportionaliter dicat̃ de alijs differẽtijs positionis in celo.

De ista q̃õne sit p̃ma cõclusio. non apparet ex parte motus celi q̃re magis vnus poloꝝ debeat dici sursuz ⁊ alter deorsum. ꝓbat̃ p̃. q2 non apparet q̃uo illi poli differenter faciant vel deseruiant ad motũ celi: nã sicut vnus est termin⁹ axis circa quẽ fit motus: ita alter. Scð̃o. nam non magis motus celi est ad vnũ eoꝝ q̃ ad aliũ. Tertio. nec intelligẽtia mouens: simplex ⁊ idiuisibilis exñs est magis in vno polo q̃ in alio. ¶ Scð̃a cõclusio. ꝓpter motum sensus vel nutritionis non dz dici vnus polus magis sursum q̃ alter: pz ex eo ꝙ tales motus non inueniunt̃ in celo: vnde celuz nec nutritur nec sentit:

verum est tamen q̃ si consideremus ad motum nutritionis bene differunt sursuz ⁊ deorsuz in aialib⁹ ⁊ plantis: quia illa pars in illis dr̃ sursuz per quã sumit alimẽtũ: ⁊ ps illi opposita dicit̃ deorsuz per quã eycit̃ alimẽtuz: sicut dicit Aristo. in de morte ⁊ vita: sed celũ sicut clarũ est nõ indiget talib⁹ partib⁹. Si etiã cõsideramus q̃tũ ad motuz sensationis bene sursuz ⁊ deorsuz distinguunt̃ in aialib⁹ in ordine ad illũ motũ: sed nõ in celo. vnde in aiali dicimus illaz partẽ esse sursuz vbi est maior cõgregatio organoꝝ regitoꝝ ad sensationẽ: sed illã dicimus deorsuz vbi minor. tales aũt ptes nõ sunt in celo: nec celũ talib⁹ indiget: ex eo q̃ sicut dcm̃ est ꝑus ipsuz nõ sentit. ¶ Tertia ꝯ̃ ẽ ista. ꝓpter nobilitatẽ partiũ celi vnus polus debet dici sursuz ⁊ alter deorsuz: ⁊ hoc si dicte sex differẽtie positionis distinguant̃ in celo nãliter. ꝓbat̃. nã in quocũq; corpore dicte sex dr̃ie distinguunt̃ nãliter: ⁊ nõ solũ respectiue sursuz dr̃ nobilior pars: ⁊ deorsuz minus nobilis pars: sicut patet in homine. ¶ Quarta ꝯ̃. polus nobis occultus: sicut est polus antarticus debet dici sursum: ⁊ polus articus deorsum. ꝓbat̃. naz inter partes quaꝝ vna dicit̃ sursum ⁊ alia deorsum ex hoc nãliter ⁊ nõ respectiue: solũ nobilior pars dz dici sursuz ꝑ precedẽtem ꝯ̃nem: sed circa polũ nobis occultum est nobilior pars celi: q̃ circa polum nobis manifestũ. dicit̃ enim ab aliq̃b⁹ astrologis q̃ ibi sunt nobiliores stelle q̃ hic circa poluz nobis apparentẽ: maiores in magnitudine ⁊ influentia: ⁊ illud intelligẽdũ est de polis ꝑmi mobilis.

Ad rationes.

¶ Ad ꝑ^am^ nego q̃ nõ sit alia dr̃ia inter polos sc̃z q̃ vnus terminat aerem mũdi ab vna parte ⁊ alter ab alia: imo est alia ſm q̃ iam dicebat̃. ¶ Ad 2^am^. terra habitabilis magis declinat ad polũ articũ: admitto: ⁊ qñ dicebat̃: sz terra habitabilis debet esse versa versus nobiliorẽ partẽ celi. breuiter dico q̃ in celo totali duo sunt cõsideranda. s. orbes planetaꝝ: ⁊ ꝑmũ mobile. ¶ Ulterius dico: q̃ aliter est sursuz ⁊ deorsum assignandũ quantũ ad orbes planetaꝝ: ⁊ aliter quãtũ ad ꝑ^m^ mobile ſm q̃ diffusius declarabo in sequẽti q̃õne. Modo dico q̃ nõ oportet terrã habitabilem esse versam versus nobiliorẽ partẽ primi mobilis: sz sufficit ipsaz esse versam versus nobiliorẽ partẽ orbiũ planetaꝝ. ¶ Ad 3^am^ dico. q̃ bene veꝝ est ſm vulgares loquẽdo ⁊ ad nos cõsiderãdo q̃ polus articus diceret̃ sursuz: ⁊ antarticus deorsum: nihilominus ꝯsiderãdo dictas dr̃ias quãtũ ad nobilitatem partiũ dicẽdum est ecõtrario. Et sic est finis.

¶ Est autem celum animatum ⁊ habet motus principium. Manifestum quoniam habet sursum ⁊ deorsum: ⁊ dextrum ⁊ sinistrum ⁊c̃.

Textu cõmẽti. XIII. Questio. IIII.

Quartum ꝓpositoꝝ erat. vtrũ dicte dr̃ie positionis repeniant̃ in celo ex nã rei: vel solũ in habitudine ad nos. s. sursuz ⁊ deorsuz: añ ⁊ retro: dextrũ ⁊ sinistrũ. Et arguit̃ ꝑ q̃ nõ. q: celũ est sphericũ: ideo ex nã celi vna pars nõ dz dici magis sursuz q̃ alia: nec magis dextra q̃ alia. ¶ Scdo. q: sursum ⁊ deorsuz differunt specie: silr dextrũ ⁊ sinistrũ: ⁊ sic de alijs. ergo si dicte differẽtie in celo reperirent̃ ex natura rei tales ptes celi differrẽt ab inuicẽ specie. quaꝝ vna esset sursuz ⁊ alia deorsuz: vel quaꝝ vna est dextra ⁊ alia sinistra: qđ est ꝯ̃ Cõmẽtatorẽ in isto secũdo. ¶ Tertio. nã si sic tũ oriens dicat̃ dextrũ: ⁊ occidens sinistrũ vbiq; in celo eẽt dextrũ ⁊ similr̃ sinistrũ: q: vbiq; est oriens respectu aliquoꝝ: ⁊ silr̃ vbiq; est occidens respectu aliquoꝝ. vbi eniz nobis est oriẽs ibi alijs est occidens. qñ eniz sol nobis orit̃ aliq̃bus alijs sol occidit: ⁊ sic adhuc videret̃ q̃ in ordine ad nos dicte differẽtie in celo reperiant̃. ¶ Quarto. q: celũ ꝯtinue mouet̃. ḡ si illa ps q̃ est in oriẽte nũc est dextra: q: ipsa post erit in occidẽte ipsa erit sinistra: ⁊ ita põt argui de ante ⁊ retro. ¶ Quinto. ꝑ^m^ oriens terre habitabilis: ⁊ vltimũ occidẽs eiusdẽ nõ opponuntur diametralr̃: imo sunt loca valde ꝓpinqua. vt dic̃ Cõmẽtator in fine hui⁹ secũdi. ḡ nõ sunt ex̃ma latitudinis celi: qđ tñ deberet esse: si vna eẽt dextra ⁊ alia sinistra: ex eo q̃ in corpore pota in hoĩe vbi ex nã illi⁹ corporis iueniunt̃ dextrũ ⁊ sinistrũ: ipsa sunt extrema latitudinis illi⁹ corporis.

Oppositum

arguit̃. q: nisi in celo dicte differẽtie distinguerent̃ ex nã rei: nõ eẽt ratio q̃re celuz magis moueret̃ ad vnã partẽ q̃ ad aliã. De hoc enim non debet dari rõ ex parte terre vel ex parte nr̃a: q: celũ non ordinat̃ nec regit̃ per ista iferiora: sz magis ecõuerso. nec apparet q̃ aliũde de hoc possit reddi ratio: nisi per distictionẽ dextri ⁊ sinistri. vñ per hoc ⁊ nõ per aliud reddit Aristoteles de hoc rõnẽ. Nec valet dicere q̃ nõ sit de hoc querẽda ratio. hoc eniz nõ est a casu nec a fortuna q̃ celum sic mouet̃ cum ꝑpetuo sic moueat̃ sed ex nã rei: sed de talibus que per nãm sunt determinata dz inquiri ⁊ reddi ratio: nisi tunc illa sint ꝑncipia per se nota: sic dicit Aristoteles. ergo videt̃ q̃ ille differẽtie debent poni in celo distincte ex nã celi. ¶ Scdo. in inanimatis non sunt distincte h⁹ differẽtie ex nã rei propter hoc q̃ ex se nõ mouent̃ plus ex vna parte q̃ ex alia. vnde q̃ lapis moueatur vertẽdo vnã partẽ sursum ⁊ aliã deorsum: nõ inest sibi ex nã sua sed accidẽtaliter. ergo per oppositũ dicte differẽtie vident̃ esse in celo distincte ex nã celi: q: celum mouetur: ⁊ nõ ex oĩ parte silr̃: imo ad vnã ptẽ ⁊ nõ ad aliã. ¶ Tertio. in minime mobilibus. s. in inaĩatis non distinguunt̃ dicte dr̃ie aliquo modo quãtũ ex parte naturaꝝ taliũ reꝝ. In plantis aũt que sunt nobiliores in rebus inaĩatis: ⁊ minus nobiles aĩalibus: alique de dictis differẽtijs. s. sursum ⁊ deorsum distinguunt̃ ex natura rei sed non oĩs. In aĩalibus aũt ꝑfectis: sicut in hoĩbus oẽs dicte differẽtie distinguunt̃ ex nã rei. cum ḡ celũ iter cetera corpora sit corp⁹ ꝑfectissimũ videt̃ q̃ vtiq; in ipso oẽs dicte differẽtie ex nã sue debeant distingui: ⁊ nõ solũ in ordine ad res. ¶ Quarto. Aristoteles dictas dr̃ias cõcludit in celo: ex eo q̃ celum est animatum: sed q̃ celũ est animatum nõ est respectiue ad nos: sed ex nã celi. ¶ Quĩto. in magnete sunt realr̃ vel naturalr̃ dicte dr̃ie põnis: ⁊ apparet in ea dictaꝝ differentiaꝝ distinctio in ordine ad celũ: ita q̃ vna pars correspõdet vni polo: ⁊ altera alteri: ⁊ tamen cõstat q̃ magnes nõ hz talem distinctionẽ nisi a celo. ḡ ꝑncipalius sunt distĩcte dicte dr̃ie in celo q̃ in magnete: ⁊ per ꝯñs naturaliter.

In ista q̃õne.

Primo volo recitare tres opiniones de quesito. Scdo volo tertiã illaꝝ opionũ declarare: q: ipsaz ceteris credo eẽ veriorẽ.

Quantum

ad ꝑmũ est vna opinio que dicit dictas dr̃ias positionis in celo nõ distigui nisi in ordine ad nos: ⁊ non ex nã celi: ⁊ illa habet pro se aliq̃s rõnes de rõnibus positis ante oppositũ. Huius opinionis improbatio ⁊ rõnuz suaꝝ solutio patebit in declaratione tertie opinionis: ⁊ in soluendo rõnes principales. ¶ Secũda opinio dicit q̃ dicte differẽtie distinguunt̃ in celo ex natura celi: nõ tñ ex natura celi moti: sed ex natura vnius celi seu orbis celestis quiescentis: ⁊ imaginat̃ ista opinio q̃ vltra omnes celos sit vnũ celũ quiescens: ⁊ q̃ in illo celo sint partes diuersaꝝ naturaꝝ ⁊ diuersaꝝ influentiarũ. quarum partiũ vna dicitur sursum ⁊ alia deorsum: sursuz quidem dicit̃ illa sub qua est polus nobis occultus: deorsum autẽ illa sub qua est polus noster: dextra autem dicit̃ esse illa pars sub qua sunt partes celi moti: quãdo oriũtur

habitantibus directe sub equinoctiali. vbi dicitur ſm aliquos astrologos esse sita vna ciuitas q̃ vocaẽ Arym: pars aũt illi opposita diceret̃ occidens. pars aũt illa dicit̃ ante que directe est sup oriçontem habitantiũ in dicta ciuitate Arym. pars aũt illi opposita dicit̃ retro. Et sic vos videtis tales distinguere dictas dñias in celo: non ex nã celi motu sed gescẽtis. De hoc aũt postea loco suo faciã vnã qõne. s. vtrũ sit ponẽdũ aliqđ celũ gescẽs: ⁊ ibi ponaz ⁊ soluã pro posse rõnes sic opinantiũ: ⁊ dicã ꝙ nõ est ponẽdũ aliqđ tale celũ gescẽs: ex cᵘ pbõne patebit istã opionẽ iaz recitatã eẽ falsaz. ❡ Tertia opio distinguit dictas dñias in celo: ex diuersa ĩfluẽtia ĩtelligẽtie mouẽtis in vnã parteʼ ⁊ in aliã.

Quantum ad zᵐ pro declaratione huiᵘ tertie opinionis: sciendũ est ꝙ dñia est inter verum oriens ⁊ nõ vex. vnde oriens nõ vex diuersificatur ſm diuersitatẽ oriçontiũ: ⁊ ita occidẽs siĺr: sed oriens vex dr̃ oriens quãtũ ad oriçontẽ habitãtiũ sub equinoctiali in ciuitate Arym: ⁊ occidens pars ei opposita: ⁊ in illo oriẽte Athlas imaginat̃ habere manũ dextram: ⁊ in occidente manũ sinistram: cum imaginat̃ habere caput versus polũ antarticũ: ⁊ pedes versus polũ articũ: ⁊ faciẽ v̄sus hemisperiũ qđ est super oriçontẽ dicte ciuitatis Arym. ❡ Et sciẽdũ est: ꝙ posito ꝙ nõ esset ibi illa ciuitas: nec aliq̃ habitatio: nec talis hõ Athlas imaginaret̃ sic se habere sicut dictũ est: adhuc nõ minus illa pars celi dicta diceret̃ oriens vex ⁊ dextra pars celi: ⁊ pars ei opposita diceret̃ occidẽs ⁊ sinistra pars celi: ꝑpter hoc ꝙ ex illa parte intelligentia maiorẽ causat influentiã. Unde imaginãdũ est quãtũ ad hoc de itelligẽtia ad celũ: sicut imaginat̃ de aĩa ĩtellectiua ad corpus. vnde lz aĩa intellectiua sit tota in toto: ⁊ tota in q̃libet parte in corpore: tamẽ maiorẽ causat influẽtiaz in vna parte corporis q̃ in alia: sic ꝑportionaĺr imaginandũ est de intelligẽtia ad celũ: ita ꝙ pars celi in quã itelligẽtia causat maiorẽ influentiã dicit̃ pars dextra: ⁊ ideo qr maiorẽ causat influẽtiã in parteʼ illã a qua celũ incipit moueri vel icepisset: sicut est pars oriẽtalis talis ps dicit̃ dextra ⁊ ei opposita sinistra. ❡ Scdõ sciẽdũ est: ꝙ orbes planetarũ mouent̃ cõtra motũ primi mobilis: sicut dicũt astrologi. ⁊ verũ est: ⁊ iõ in orbibus planetax aliter opz assignare dextrũ ⁊ sinistrũ: siĺr ⁊ alias differẽtias positionis q̃ in p̃mo mobili. Unde in orbibᵘ planetax dz assignari dextrũ versus occidẽs ⁊ sinistrũ primi mobilis. Et occidẽs orbiũ planetax seu sinistra pars eox debet assignari versus dextrã parteʼ ⁊ orientalẽ p̃mi mobilis. Et ꝑportionaĺr dicat̃ de alijs differẽtijs positionis in ipsis: recte ac si essent duo tales athlãtes seu hoĩes: quox vnᵘ hr̃et caput versus vnuz polũ mũdi: ⁊ alter versus parteʼ bene ꝑpe: puta v̄sus poluz çodiaci hr̃et pedes: ⁊ versus quã parteʼ vnus hr̃et manum dextrã: versus illã alter haberet manũ sinistrã: ita ꝙ sicut motor primi mobilis influit aliter in parteʼ dextrã sui orbis: ⁊ aliter in sinistrã: ita etiã motor orbis planete influit aliter in parteʼ dextrã sui orbis: ⁊ aliter in sinistram. ❡ Ex his respõdeat̃ ad qõnem iuxta tertiã opinionẽ: ꝙ in celo distinguunt̃ ex natura rei dicte differẽtie positionis: ⁊ nõ solum in habitudine ad nos: ⁊ pro hoc adducantur rõnes quibus arguebatur post oppositum.

Et respõdeatur ad alias rõnes ꝑbãtes oppositũ. ❡ Ad p̃ᵃᵐ. celũ est sphericũ: ideo quãtũ est ex natura celi ⁊c. negat̃ ꝯñtia. nam posito ꝙ hõ fieret sphericʼ figure adhuc vna pars hoĩs diceret̃ dextra ⁊ alia sinistra: alia sursuz alia deorsum: alia ante alia retro: ꝑpter diuersas virtutes ⁊ potẽtias adhuc existẽtes in diuersis partibus hoĩs: lz nõ ꝑpter diuersas figuras. ❡ Ad zᵃᵐ dico. ꝙ lz isti termini sursuz ⁊ deorsuz differant specie: cum hoc tñ bene stare põt ꝙ res pro quibus supponunt sint eiusdem speciei substantialiter. vnde lz albũ ⁊ nigrũ differant specie: tamẽ res pro q̃bus supponunt sicut sor. ⁊ plato possunt eẽ eiusdẽ speciei. ❡ Ad 3ᵃᵐ negat̃ ꝯñtia. Ad ꝑbationẽ dico ꝙ nõ qđcunq₃ oriens dr̃ dextra pars celi. nec qđcunq₃ occidens dicit̃ sinistra pars celi: sed oriens vex duntaxat dextra pars celi dicit̃: qđ accipiẽdum est ad ciuitatez Arym: ⁊ hec est illa pars celi in qua nobis orit̃ sol existẽs in aliquo pũcto equinoctiali: puta in p̃ncipio arietis: vel in p̃ncipio libre: ⁊ pars ei opposita dr̃ occidens. ❡ Ad 4ᵃᵐ. illa bene ꝑbat qđ pars celi que mõ est dextra aliquãdo erit sinistra: ⁊ ideo nõ eadẽ pars celi ſm numerũ manet dextra vel sinistra: sed bene ſm equiualentiam. ❡ Ad 5ᵃᵐ. illa bene ꝑbat qđ oriens ⁊ occidens nõ vex nõ sunt dextra pars: ⁊ sinistra pars celi: cum hoc tñ stat ꝙ bene oriens ⁊ occidens vex accepta ad ciuitatez Arym sunt dextra ⁊ sinistra pars celi: ⁊ hoc quantum est ex parte diuerse influẽtie primi motoris in illas partes. Sic ergo expedita sit ista materia de differentijs positionis in celo.

❡ Figuram autez sphericam necesse est habere celum ⁊c. Textu cõ. XXII. Qõ. V.

Hunc sequitur tractare de figura celi: de q̃ formet̃ vnica qõ. s. vtrũ celũ sit spherice figure. Arguit̃ p̃ ꝙ non. qr celuz est orbiculare. ergo nõ est sphericũ ꝯñtia tz. nã differunt orbiculare ⁊ sphericum. orbiculare eniz dr̃ corpus cõcauũ. sphericuz aũt dicit̃ corpus soliduz. aña patet de se. ❡ Scdõ. figura spherica est oĩuz figurax hysoperimetrax minima. g̃ celum non est spherice figure. ꝯñtia patet. pro tãto qr celũ cuz sit maxime capacitatis sibi nõ cõpetit figura minima: ꝙ ãt sit maxime capacitatis. pz: qr oĩa corpora totius vniuersi preter ipsuz includit. aña patet per archymenidez in libro de hysoperimetris. ❡ Tertio. alique partes celi nõ sunt spherice figure. ergo nec celũ. ꝯñtia tenet. nam cum celũ sit homogeneum: cõsimilis debet esse figura celi ⁊ suax partiuz: sicut patet de aqua ⁊ gutta aque. aña patet de orbibus eccentricis: qui claudunt intra se orbẽ deferentez planetam. tales eniz in vna pte sunt spissiores: ⁊ in alia pte magis tenues.

Oppositum vult Aristoteles in littera: quod probat pluribus rationibus: que videbuntur ponendo conclusiones.

Pro questione p̃mo notanduz est: ꝙ qõ põt intelligi de figura celi vltimi quo ad supficiẽ eius ꝯuexã: vel de figura totali celi quantum ad superficiem eius cõcauam: vel de figuris orbium intermediorum inter orbem supremum ⁊ infimum quãtum ad eorum superficies concauas ⁊ conuexas.

Tunc sit p̃ᵃ ꝯclusio. Nõ est demõstrabile celuz vltimum quãtũ ad eius supficiem conuexam esse spherice figure. patet. nã posito ꝙ quãtũ ad dictã supficiem esset figure oualis vel colũnaris: nõ ꝑpter hoc seq̃ret̃ aliquid ꝯtra p̃ncipia nãlia. ❡ Scdã ꝯ. bene est demõstrabile celum vltimũ non esse figure angularis. posito ꝙ moueat̃. patet. nã si sic: tunc tali aliquo angulo moto extra spatiũ imaginatũ qđ occurreret relinqueret̃ vacuũ: qđ est cõtra principia nãlia. ❡ Tertia ꝯ. nec est demonstrabile celum quantũ ad eius superficiẽ concauã infimaz nõ esse angularis figure. pz hoc: qr ad motũ talis anguli aliud corpus sicut ignis succederet: ⁊ repleret locuz quem prius repleuit ille angulus: ⁊ sic non oporteret ponere vacuum. ❡ Quarta ꝯ. necessarium est ſm principia naturalia orbes itermedios inter supremũ ⁊ infimũ esse sphericos: tam quantũ ad superficies cõcauas: q̃ quãtum ad superficies

conuexas. hoc ꝓbať supponendo pͥmo. ꝙ orbes intermedij moueanť super alijs polis motu ꝓprio ꝙ̄ pͥmū mobile: sicut sup polis ȥodiaci. Scḋo supponiť. ꝙ celuȝ non est frangibile: nec cõdensabile: nec rarefactibile. Tertio supponiť. ꝙ dimẽsionū penetratio nõ est possi̇s. ❡ Istis suppositis. pȝ ꝯclusio. nã si orbes intermedij eẽnt alteri⁹ figure quo ad eoꝝ supficies cõcauas vel cõuexas: tūc ex quo moueanť sup alijs polis ꝙ̄ pͥᵐ mobile: sicut dixit pͥᵃ suppositio. oporteret vel ꝙ celū esset frãgibile: vel ꝯdensabile: vel rarefactibile: cui⁹ oppositū dicit zᵃ suppõ. vel oporteret fieri penetrationẽ dimẽsionū: cuius oppositū dicit ȝᵃ suppõ. vel oporteret esse vacuū inter orbes intermedios: qḋ etiã suppono esse falsuȝ. ❡ Quinta ꝯ. rõnabilius est ponere celuȝ quo ad oẽm eius supficiẽ: tam cõcauam ꝙ̄ cõuexam esse sphērice figure ꝙ̄ alicuius alterius. ꝓbať. Primo. qꝛ pulchriori ⁊ pfectiori corpori debet attribui figura pulchrior ⁊ pfectior: sed illa est figura sphērica. ḡ ⁊c̄. ❡ Scḋo. celuȝ est corp⁹ simplicissimū: sicut pȝ ex pͦos dictis. ergo sibi debeť figura sphērica que est figura simplicissima: qḋ pȝ ex eo ꝙ ipsa est vna linea ꝯtenta: alie aūt pluribus lineis cõtinenť: sic sunt figure triãgulares ⁊ q̄drãgulares ⁊c̄. ❡ Tertio. celū cū sit corp⁹ pfectissimū: rõnabile est ꝙ sibi tribuatur figura pfectissima: sȝ talis est figura sphērica: qḋ pȝ ex eo ꝙ linee circūferẽtiali vel supficiali cõtinẽti circulū nõ põt fieri additio: nec supficiei circūferẽtiali cõtinẽti sphērã vel orbẽ. lineis aūt vl̄ supficieb⁹ alijs bene põt fieri additio. pfectū aūt diciť cui nõ potest fieri additio. ergo ⁊c̄. ❡ Quarto. celo debeť talis figura q̄ est aptissima ad motū: cum motus celi sit velocissimus: talis aūt est fig ͣ sphērica: vñ aptior est vn⁹ globus sphēricus ad hoc ꝙ voluať sup terrã: ꝙ̄ sit vnū corpus cubicum. ❡ Quinto. celū cõtinet oĩa. ergo rõnabile est ꝙ habeat figurã capacissimã: talis aūt ẽ figura sphērica. vñ demõstratū est ab Archymenide in libro de hysoperimetris figurã sphēricã oĩuȝ figuraꝝ sibi hysoperimetraꝝ esse capacissimaȝ. Unde figure hysoperimetre supficiales dicunť q̄ruȝ linee vnius q̄bus ꝯtineť simul iuncte lineis alterius cõiunctis q̄bus alia cõtineť sunt eq̄les. vbi gr̃a. sicut si essent tres figure. s. circulus: triãgulus: q̄dratus: sic se hñtes ꝙ circūferentia circuli in rectū ꝓtensa esset eq̄lis lineis triãguli ⁊ sil̄r iunctis ⁊ positis vna ante aliã: ⁊ sil̄r lineis q̄drati: tūc dicte tres supficies dicerenť figure hysoperimetre. Proportionalr̄ dicať de figuris hysoperimetris i solidis. ❡ Sexto. corpori elõgatissimo a corruptione ⁊ lesione debeť figura q̄ ẽ magis saluatiua figuratii: sed hec est figura sphērica: qꝛ in tali fig ͣ ptes adinuicẽ magis vicinanť. vicinitas aūt partiū in toto est ꝓpter mutuas influẽtias eaꝝ. ❡ Deinde ꝓbať spãliter ꝙ celū est sphēricū q̄ͣtū ad supficiẽ ei⁹ ꝯcauã. nã oĩa istra q̄bus certificanť celestia sunt sphērica: vel ad nãm sphēre reducta: qḋ videť esse signū celū esse sphērice figure q̄ͣtū ad dictã supficiẽ. ❡ Scḋo. qꝛ si nõ tunc non oẽs ptes celi q̄ͣtū ad cõcauū orbis lune equalr̄ distarent a loco deorsum: sed hoc est falsum. ꝯñtia patet de se: sed falsitas cõsequẽtis ꝓbať. nam celū cum sit vnius nãe: ⁊ equalis in oĩbus partib⁹: opȝ ꝙ equalr̄ distet a terra ⁊ a loco deorsum: qꝛ distãtia in nã est cã distãtie in situ in corporib⁹ mundi. ❡ Tertio ꝓbatur. ꝙ celum q̄ͣtum ad eius cõcauū nõ est plane figure ad modum q̄drati seu q̄dranguli vel triãguli. nam si sic: tūc stelle q̄ñ essent in oriẽte ⁊ in occidẽte magis longe distarent a nobis ꝙ̄ q̄ñ essent in meridie: qꝛ tune essent supra capita nr̃a: sed hoc videť falsum: qꝛ tunc apparerent minores in oriẽte vel in occidẽte ꝙ̄ in medio celi: hoc tñ est falsum: qꝛ sol apparet maior in oriẽte ꝙ̄ in medio celi. ❡ Sed tune aliqs diceret. ḡ videť: ꝙ q̄ñ sol est in meridie: sit a nobis remotior ꝙ̄ quando est in oriente vel in occidente: ⁊ tñ hoc est falsum. supposito ꝙ terra sit in medio celi: ⁊ vlterius supposito ꝙ celum sit sphēricum. ❡ Rñdeť ꝙ cã eius ꝙ sol apparet nobis maior in oriente vel in occidẽte nõ est maior ꝓpinquitas solis ad nos. sȝ hoc est ꝓpter aliaȝ cãm. s. quia q̄ñ sol est in oriẽte: tunc inter nos ⁊ solẽ sunt positi q̄daȝ vapores per quos videť sol per refractionẽȝ radioꝝ: propter quã tunc apparet maior recte: sicut denarius in aqua positus apparet maior ꝙ̄ ex: propter defectuȝ aūt talis refractionis radioꝝ sole existẽte in meridie nõ apparet nobis ipse sol tante quantitatis. ❡ Quarto. nã si celū eẽt plane figure q̄ͣtū ad supficiẽ ꝯcauã: tūc sol ⁊ etiã luna ex elõgatione eius a nobis nõ occultareť nobis in oriẽte per partẽ post partẽ: sed simul f̄m se totum: ⁊ tamen falsitas huius patet ad experientiam.

Ad rationes. ❡ Ad pͥmã. celū est orbicularis figure ⁊c̄. negať ꝯñã. qꝛ solemus vti istis terminis sphēra. orbis pro eodẽ: sed hoc est large accipiẽdo dictos terminos: nihilominus accipiẽdo ipsos f̄m significationes ꝓprias ipsoꝝ hñt diuersas descriptiones exprimẽtes q̄d nois: ⁊ ideo q̄ñ sic accipiunť esset dõm: ꝙ celum nõ esset sphēricū: sed orbiculare. ❡ Ad zᵃᵐ dico. ꝙ figura sphērica inter figuras oẽs: sibi hysoperimetras est minima quantū ad loci occupationẽ: cum hoc tamen stat ꝙ inter easdeȝ est maxima quãtum ad interiorẽ capacitatẽ: ⁊ ideo expediẽtius ⁊ cõmodius est celū esse sphērice figure ꝙ̄ alicuius alterius. ❡ Ad ȝᵃᵐ dico. ꝙ lȝ aliqui orbes in vna parte sunt spissiores: ⁊ in alia magis tenues: tñ illi adhuc sunt sphērici: lȝ nõ sit idem centrū supficiei ꝯcaue ⁊ supficiei cõuexe. Sic ergo dictū sit de celi figura.

❡ **Nunc autem tm̃ manifestum est propter quã causaȝ plura sunt circularia corpora ⁊c̄. Textu cõmenti. XXI. Questio. VI.**

VLterius querendum est circa ptea maiores ipsius celi: sicut sunt sphēre seu orbes celestes: ⁊ quantū ad hoc volo querere duo. Primo de numero sphērarum. vtrum sint octo vel noueȝ vel plures vel pauciores. Scḋo. vtrum ad saluandū illa que apparẽt ex motibus planetarum oporteat ponere eccentricos ⁊ epiciclos.

Quãtum ad pͥᵐ arguitur pͥ. ꝙ nõ sint plures orbes celestes seu sphēre. nã si sic vl̄ illi eẽnt cõtinui vl̄ ꝯtigui: nõ põt dici ꝙ ꝯtinui. nã tūc oẽs mouerenť vno motu simplici: qḋ tñ est falsuȝ. naȝ cõiter poniť ꝙ orbes planetaꝝ moueneť sup polis ȥodiaci ꝯ motū pͥmi mobilis: qui fit sup polos mūdi: ⁊ patet hoc. nam intantuȝ ꝙ orbis solis facit vnã reuolutionẽ cõtra motuȝ firmamẽti: orbis lune facit multo plures: qḋ nõ põt esse si totū celum esset vna massa ꝯtinua: ex eo ꝙ cõtinuoꝝ adinuicẽ vnus est motus. Nec põt dici ꝙ sunt inuicẽ ꝯtigui. qḋ ꝓbať sic. quoꝝ vltima sunt vnū nõ sunt adinuicẽ ꝯtigua sȝ ꝯtinua: sed sic est de orbib⁹ supcelestibus sibiinuicẽ imediatis: qḋ ꝓbať. Nã capiať orbis lune: ⁊ orbis mercurij: qui ponunť adinuicẽ imediati. ⁊ arguať sic. supficies ꝯuexa orbis lune: ⁊ ꝯcaua orbis mercurij sunt vna supficies. ḡ illi duo orbes sunt adinuicẽ ꝯtinui ⁊ nõ ꝯtigui. añs ꝓbať. Prĩo. qꝛ dicte ambe superficies equaliter distant a cẽtro mūdi. Secundo. qꝛ dicte superficies sunt sibiinuiceȝ equales. ergo sunt vna superficies. añs probatur: qꝛ se habent sicut locatum ⁊ locus: sed illa sunt sibiinuiceȝ equalia quarto physicoꝝ. cõsequẽtia probatur: quia si dicte superficies sint sibiinuiceȝ equales: ⁊ sunt due: tunc sequitur ꝙ est possibile circa idem centruȝ esse duos circulos vel duos orbes sibiinuicem equales: qḋ est contra tertium geometrie. Proportionaliter

tionaliter potest argui de quibuscunq3 alijs orbibus sibi-invicem imediatis. ¶ Scdo ad pncipale. non sunt plures sphere ignis: nec etiaz sunt plures sphere aeris ꝛc. ergo nec videntur esse plures sphere celestes. ꝯña videt tenere per simile. ꝛ pbat antecedens rõne. nam si essent plures sphere celestes: ꝛ cuz oium sit vnus motus. s. motus circularis: seqret ꝙ vnus motus simplex naturalis esset pluriũ corpoꝝ simplicium: cuius oppositũ dictum est primo huius. ¶ Tertio pbat ꝙ saltem nõ sit ponẽda nona sphera: seu nonus orbis celestis. p Cõmentatoris auctoritate: qui non ponit nisi octo. ꝛ pbatur hoc rõne. nã videt ꝙ frustra poneret nona sphera: ppter hoc ꝙ si poneret non influeret aliqd in istis inferioribus: ppter hoc ꝙ orbis oẽm influẽtiam quã habet: habet rõne stelle vel stellaꝝ existentium in ipso. modo in nona sphera nõ ponit aliqua stella. nam oẽs stelle fixe ponunt i octaua sphera. Alie aũt que dicũtur stelle erratice seu planete ponunt in alijs septez spheris: ita ꝙ qlibet illaꝝ habet vnũ orbem spãlem: ita ꝙ fm septẽ planetas ponunt septem orbes. ¶ Quarto pbat ꝙ sint plures ꝙ̃ nouem. nam claꝝ est ꝙ plures sunt stelle ꝙ̃ nouẽ. modo qlibet stella est vna sphera celestis: qꝛ est corpus celeste rotũdum solidũ: in cuius medio est punctus: a quo omnes linee ducibiles ad circũferẽtiaz sunt equales. ¶ Confirmat ꝙ plures sint orbes celestes ꝙ̃ nouẽ. nam pro solo motu solis assignant tres orbes. Unus qdez. s. inferior cõcentricus mundo quo ad cõcauum: ꝛ eccentricus quo ad cõuexũ. Secũdus qui vocat deferens eccentricus mundo tam quo ad cõcauum ꝙ̃ quo ad cõuexũ. Tertius aũt qui est eccentricus mũdo quo ad cõcauum: ꝛ concentricus quo ad cõuexũ: ꝛ ita pro quolibet alio planetarum oporte assignare plures orbes: ppter qd vident esse plures ꝙ̃ nouem orbes seu sphere celestes. ¶ Quinto ad pncipale. videt ꝙ sint infinite sphere: seu orbes celestes: qꝛ si non vltra quãcunq3 spherã esset alia in infinitũ: nõ videret qd esset vltra vltimã spherã vtrũ vacuũ vel quid.

In oppositum

sunt oẽs philosophi ꝛ astrologi qui ponunt plures celestes orbes: lz in numero orbiũ sint diuersificati: naz quidã ponũt solum octo: quidam nouem: quidam decem.

In ista qõne.

Primo videndũ est ppter qd phi mouebant ad ponẽdum plres orbes celestes. Scdo videndũ est de numero orbiũ celestiũ.

Quantum

ad pᵐ sciendũ est: ꝙ phi viderunt plures stellas moueri ab oriẽte in occidẽtẽ: ꝛ cum hoc viderunt semp illas stellas manere: vel moueri ineqli ppinquitate ꝛ distãtia abinuicẽ: ppter qd mouebant ad ponẽdũ vnicam spherã pro oibus illis stellis: in qua qdem sphera ille stelle sunt fixe sicut clauus in naui: vel pars in toto: quã qdem spherã vocabant spheram octauã seu celũ stellatũ: deinde cum experiebant de septẽ planetis ꝙ aliqñ plus appropinquarent adinuicẽ: ꝛ aliqñ plus recederent abinuicẽ: ꝛ etiã aliqñ aliquibus stellis fixis essent ppingores. aliqñ vo ab illis stellis fixis eẽnt remotiores: moti erant ad ponẽdum septem orbes planetarum pro quolibet planeta vnũ orbem: accipiẽdo orbẽ pro aggregato ex oibus orbibus sufficiẽtibus ad motũ vnius planete. ¶ De ordine aũt taliũ orbem septez planetaꝝ: qdaz posuerunt pᵒ spherã saturni: deinde spherã iouis: deinde spherã martis: deinde spherã veneris: deinde spheram mercurij: deinde spherã solis: ꝛ vltimaz spheram lune: ita ꝙ illi posuerunt venerẽ ꝛ mercuriũ super solem. Alij autẽ posuerunt venerẽ super solẽ: ꝛ mercuriũ infra. Alij autem ecõuerso. sed qcquid de hoc sit: rõnabilius esse videtur ꝙ tres planete sint super solẽ: ꝛ tres infra: ꝛ sol in medio tanꝙ̃ rex in regni medio: ad finẽ ꝙ supra ꝛ infra possit equaliter influere ꝛ illuminare. ¶ Sed ꝯtra hoc aliqs diceret: si infra solez sunt venus mercurius ꝛ luna: ꝛ cũ luna aliqñ eclipsat solem per interpositionẽ eius inter visum nostruz ꝛ solẽ: que est cã ꝙ sic nõ facit venus ꝛ mercurius: cum illi etiam aliquãdo cõtingat ipsos situari inter visum ꝛ solez. ¶ Potest dici ꝙ hoc est ppter magnã diaphaneitatẽ veneris ꝛ mercurij: ꝛ ppter minorẽ diaphaneitatẽ ipsius lune. ¶ Aliter põt dici ꝙ hoc est ppter maiore propinquitatem lune ad nos: vñ vos videtis si aliqd opacũ ponitur iter oculũ ꝛ visibile: quãtu illud opacũ est ppinquius oculo: tãto maiorẽ partẽ visibilis occultat: ꝛ quãto est remotius ab oculo: ꝛ ppinquius visibili: tanto minorẽ partẽ visibilis occultat: sic in pposito luna ppinquior visui posita inter visuz ꝛ solẽ: sensibilẽ partẽ solis põt occultare. Uenus aũt ꝛ mercurius remotiores a visu: ꝛ ppinquiores visibili. s. soli minorẽ partẽ solis occultant: ꝛ ita paruã ꝙ non ppter hoc sol apparet eclipsari. ¶ Ulterius sciẽdũ est: ꝙ qꝛ aliqui philosophi nõ perceperunt octauam spherã moueri pluribus motibꝰ: sed vnico. s. ab oriente in occidentez: dixerunt spherã octauã esse vltimã: ꝛ nullã esse vltra: ꝛ etiaz ppter hoc: ꝙ qꝛ habet plres stellas ipsa est nobilior alijs: ꝛ per ꝯñs debz esse supma ꝛ vltima. Alij aũt pcipiẽtes octauã spherã pluribus motibus moueri. Uno qdez ab oriẽte in occidentẽ super polis mũdi: faciẽdo in die nãli vnã reuolutionẽ circa terrã. Alio aũt moueri ab occidẽte in oriẽtẽ super polis zodiaci: centũ annis gradu vno: moti erant ad ponendũ vltra octauũ orbẽ nonũ: quem vocant pᵐ mobile: qd dicunt moueri vnico ꝛ simplicissimo motu ab oriẽte in occidẽtem: qd quidem pᵐ mobile pducit motũ octaue sphere diurnũ: rapiẽdo ipsaz secũ ab oriẽte in occidẽtẽ: ꝛ etiã consimiles motus in orbibus planetaꝝ: sed ꝙ octaua sphera mouet ab occidẽte in oriẽtem cẽtuz annis vno gradu: hoc est per motorẽ sibi appropriatũ: ꝛ ita sitr est de cõsimili motu orbiuz planetaꝝ. sic ergo patet ppter quid philosophi moti erant ad ponendum plures orbes.

Quantuz

ad zᵐ. pᵒ premittenda est vna distinctio ꝛ sit ista: ꝙ sphera vel orbis dicit vnus tripliciter. Uno modo qꝛ est quedam pars celi spherica: non separata a toto nec suppositaliter existens: illo modo stella bene dicit vna sphera: ꝛ sic fm talem intellectũ loquẽdo valde multe sunt sphere celestes. Scdo modo sphera vel orbis dicit vnus: qꝛ est vnus orbis suppositaliter existens: siue sit cõcentricus mundo: siue sit eccentricus mũdo: ꝛ sic accipit cum dicit ꝙ solis sunt tres orbes. s. eccentricus: deferens solem ꝛ duo alij orbes illum includentes: quoꝝ inferior est cõcentricus mũdo quantũ ad concauũ: ꝛ eccentricus quantũ ad cõuexũ: superior aũt eccentricus quãtum ad cõcauũ: concentricus aũt quãtum ad cõuexũ: sicut dictuz est prius. Tertio modo capitur pro orbe cuncentrico mũdo: vel pro aggregato ex oibus orbibꝰ qui requirunt: ꝛ sufficiunt ad saluandũ motus vnius planete: qd qdem aggregatũ est cõcentricũ mũdo: tam quãtuz ad cõcauũ ꝙ̃ quantũ ad cõuexuz. Primis duobus modis nolo accipere orbẽ in proposito: sed vltimo modo. nam non est dubium ꝙ accipiendo orbem pmo vel scdo modo. multo plures sunt orbes celestes ꝙ̃ nouem vel decem: sed accipiendo orbẽ vltimo modo: diuerse sunt opiniones de numero orbium. Nam vna est opinio que ponit nouẽ orbes celestes. s. septem orbes planetaꝝ: ꝛ octauum orbez stellatum: ꝛ super illum orbem nonuz: quem vocant pᵐ mobile. ¶ Pro probatione istius ista opinio supponit: ꝙ octauus orbis seu octaua sphera mouet pluribꝰ motibꝰ. Uno eniz mouet ab oriente in occidẽtem: ꝛ hoc super polos mũdi. Alio aũt motu mouetur ab occidente in oriente super polos zodiaci in cẽtũ annis vnico gradu. ¶ Scdo supponit.

ꝙ vnus orbis nõ mouetur pluribus motibus ab eadẽ intelligentia nec idem orbis mouetͬ a pluribus intelligētijs sibi eque pͥmo appropriatis. illud satis ostẽdit Aristo. 12º metaphysice. ¶ Tertio supponit. ꝙ sphera inferior nõ mouet secum spherã superiorẽ: sed bene superior mouet secum inferiorem. ¶ Ex his tribus suppositionibus cõcluditur esse nonã spherã: nam postq̃ octaua sphera mouetͬ pluribus motibus: sicut dicit pͥma suppõ: ꝛ non ab eodem motore. nec a pluribꝰ motoribus sibi eque pͥmo approꝑatis: sicut dicit scda suppõ. nec a sphera inferiori: sicut dicit tertia suppõ. relinquitͬ ꝙ opꝫ eẽ nonã. que appꝛoꝑate mouetͬ ab oriẽte in occidẽtẽ: ꝛ illo motu moueat secũ octauaꝫ spherã ab oriẽte in occidẽtẽ: ꝛ sic tũc octaua sphera mouetur motu ꝓprio per itelligentiã sibi appropriatã ab occidẽte in orientẽ super polos ꝫodiaci: cum hoc ꝙ mouetͬ ab oriẽte in occidẽtẽ ad motũ none sphere suꝑ polis mundi. ¶ Scdo aliq̃s est pͥmus motor. ergo aliqd est pͥm mobile. aῆs patet per Aristo. 12º metaphysice. ꝛ ꝯñtia patꝫ similr: ꝛ vltra. aliqđ est pͥm mobile. g̃ illud dꝫ moueri motu vnico ꝛ simplici: sed illud nõ est octaua sphera: cũ ipsa mouratͬ plibus motibꝰ. g̃ pͥter octauã spherã opꝫ ponere nonã: que moueatͬ vnico motu simplici. s. ab oriẽte in occidentẽ: quã astrologi multi vocant pͥm mobile. ¶ Alia est opio que nõ ponit nisi octo: ꝛ ista habꝫ diuersos defensores diuersimode ipsaꝫ defendẽtes. Unũ pͥmi erant antiqui phi: qui non perceperunt octauã spherã moueri alio motu q̃ ab oriẽte in occidentẽ: nec quo ad veritatẽ: nec quoad apparẽtiaꝫ: ꝛ sic qa crediderũt octauã spherã moueri solũ vnico motu: dixerunt ꝙ nõ essent nisi octo sphere: naꝫ frustra poneretͬ nona: postq̃ stelle fixe essent in octaua: ꝛ etiaꝫ qꝛ illa nona nõ esset necessaria ad ꝓducendũ aliqueꝫ motũ in octaua: cũ ipsa non moueatͬ nisi simplici motu ab intelligẽtia sibi approꝑata: sicut ipsi crediderũt. ¶ Sed breuiter isti sunt decepti. Naꝫ ex experiẽtijs plurũ habemus octauã spheram plibus moueri motibus. s. ab oriẽte in occidẽtẽ super polis mũdi: ꝛ ab occidẽte in oriẽtẽ: in centũ annis gradu vno suꝑ polis ꝫodiaci. ¶ Alij aũt sunt qui dictã opionem defendere volunt: ꝛ cũ hoc cõcedere octauã spherã moueri plibus motibꝰ: sed ipsi dicunt ꝙ hoc est a pluribus itelligentijs eidẽ orbi appropriatis: quaꝝ vna mouet octauaꝫ spherã ab oriẽte in occidentẽ: ꝛ alia ab occidẽte in oriẽteꝫ modo quo dictũ est. ¶ Sed breuiter illud nõ valet. nam vni orbi nõ sunt plures itelligẽtie appropriate. aliter eniꝫ vnũꝫ corpus simplex moueretͬ naͥuer: ꝛ eque pͥ pluribus motibus simplicibus: cuius oppositũ ostensuꝫ est in pͥmo huius. etiã hoc est ꝯ Aristo. 12º metaphysice. ꝙ eidẽ orbi sunt appropriate plꝫs itelligẽtie. ¶ Aliter põt dicta opio sustineri sustinẽdo ꝙ nõ essent nisi octo orbes. s. illi qui dicti sunt: ꝛ ꝙ octaua sphera nõ moueretͬ pluribus motibꝰ: sed ꝙ ipsa apparet moueri pluribus motibus hoc ꝓuenit isto modo: ꝙ qñ octaua sphera mouetͬ ab oriente in occidentẽ super polis mũdi: ipsa terra mouetͬ interim ab occidente in oriẽtem circa lineã imaginatã: quã terminat poli ꝫodiaci intantũ ꝙ in centũ annis vno gradu ipsa terra est tali motu mota. ¶ Et si diceretͬ. quo ergo saluabis motuꝫ accessus ꝛ recessus octaue sphere: quẽ est imaginatus thebith. dico ꝙ ille etĩ posset saluari per vnũ aliũ motũ terre ꝯsimiliter imaginatũ qualiter thebith imaginatͬ fieri motum octaue sphere: ꝛ sic diceretͬ ꝓpter talẽ duplicem motum terre apparete octauam spherã moueri duobus motibus vltra motum diurnũ ab oriente in occidẽtem: sciꝫ motu quo apparet moueri in centũꝫ annis gradu vno ab occidente versus oriẽtem: ꝛ motu alio queꝫ thebith vocat motũ accessus ꝛ recessus: lꝫ tamen octaua sphera non moueatur nisi vnico motu simplici. s. ab oriente in occidẽteꝫ.

¶ Sed istud non videtͬ esse omnino tutum: qꝛ non apparet prima facie quid terrã sic moueret: nihilominus forte qui niteretͬ in defensionẽ huius opionis posset excogitare facilr modũ hoc euadẽdi ꝛ plura alia dictã opinione multum colorantia. ¶ Aliter adhuc opioneꝫ non ponerem nisi octo spheras põt quis sic defendere adhuc sustinẽdo ipsam octauã spheraꝫ moueri pluribus motibus: ꝛ dicere ꝙ octaua sphera mouetͬ ab itelligẽtia sibi appropriata ab occidẽte in oriẽtem super polis ꝫodiaci: sed ꝙ moueatͬ ab oriente in occidẽtẽ cum alijs orbibus planetaꝝ. hoc ꝓuenit nõ ab itelligẽtia sibi appropriata: sed hoc ꝓuenit a primo motore appropriato toti aggregato ex oibus orbibus celestibus. Et tunc iuxta hoc diceretͬ ꝙ per pͥm mobile nõ deberet intelligi vna sphera partialis: sed totũ aggregatũ ex oibus spheris: ꝛ ꝙ illud aggregatum ex omnibus spheris mouetͬ vnico motu ꝛ simplici ꝛ regulari ab oriente in occidẽtem a pͥ motore. ¶ Ista opinio nõ habet aliqd contra sẽ: nisi soluꝫ hoc ꝙ nõ bene põt saluare motũ accessus ꝛ recessus octaue sphere: quẽ inuenit thebith: ꝛ de hoc vnũ spãlem tractatũ. ¶ Alia est opinio quã inter ceteras magis approbo: ꝙ decẽ sunt orbes: ꝛ non plures. ꝓbatur: quia per tot possumus saluare illa que apparent quãtũ ad motum celi. vnde imaginãdum est ꝙ decimus mouetͬ vnico motu ꝛ simplici ab oriẽte in occidẽtem. ꝛ vocatͬ pͥm mobile: quo motu omnes orbes inferiores mouet secuꝫ. Secundus aũt mouetur motu ꝓprio: tali motu qualem dicimus esse motum accessus ꝛ recessus: ꝛ consimilem producit in octaua sphera. Et octaua sphera mouetͬ motu proprio ab occidẽte in oriẽtem: per meridiem super polis ꝫodiaci in centum annis gradu vno: ꝛ consimileꝫ ꝓducit in orbibus planetaꝝ. Deinde quilibet planetarum mouetur motu ꝓprio ab occidente in oriẽtem per meridiem: lꝫ non oẽs super eisdem polis: ꝛ etiam non omnes equali velocitate: ꝙ non omnes moueantur super eisdem polis quantum ad motum eis proprium: patet ex eo ꝙ sol nunq̃ exit eclipticam: ꝛ ꝓpter hoc non dicitur habere motum latitudinis. Alij autem planete exeunt eclipticam: intantum ꝙ vestigia que imaginantur describi ab alijs planetis in eorum motu intersecant vestigium quod imaginatur describi a sole: quod non esset: si omnium planetarum orbes mouerentur super eisdem polis ab occidente in orientem.

Ad rationes.

¶ Ad pͥmaꝫ vel essent cõtinui ꝛc. solutio huius argumenti videatur in illa questione primi huius: qua querebatur vtrum totalis mundus esset vnum continuum. ¶ Ad 2am rationem. non sunt plures sphere ignis ꝛc. negatur cõsequentia: nec est simile de vno ꝛ de alio: ꝛ quando dicebatur vnus motus simplex fm speciem. negatur consequentia: quia motus pͥmus circularis inest primo mobili naturaliter: alijs autem ratione primi mobilis. ¶ Ad 3am dico. ꝙ Commentator fuit illius opinionis: ꝛ ideo transeat cũ alijs: sed quãdo dicebatur ꝙ frustra ponitur nona sphera. negatͬ. ꝛ causa propter quã ponitur dicta est in questione. ¶ Ad 4am. illa bene probat ꝙ plures sunt sphere celestes q̃ nouem vel decem. accipiendo spheram primo vel secũdo modo: sed non probat ꝙ sint plures accipiendo spheram vltimo modo. Ille aũt acceptiones sphere posite sunt in q̃stione. ¶ Ad confirmationem. Respondeatur consimili modo. ¶ Ad 5am dico. ꝙ extra vltimum nihil est: fm ꝙ dictum est primo huius. Et sic est finis questionis.

¶ **Quoniam quideꝫ igitur neqꝫ vtraqꝫ moueri rationabile: neqꝫ astrũ soluꝫ relinquitͬ circulos quidem moueri: astra autem quiescere ꝛ infixa circulis ferri ꝛc. Tex. cõ. XLVI.** Qõ. VII.

SEcundum propositoꝝ erat. vtrum ad saluãdũ illa que apparẽt ex motib⁹ planetarũ oportet ponere orbes eccentricos ⁊ epiciclos. Et arguit̃ ꝙ nõ. arguẽdo p̃mo cõtra eccẽtricos. nã si sic sequeret̃ ꝙ nullũ graue simplex posset moueri nãliter. ꝯñs est falsum: ⁊ cõtra ea que dicta sunt in p̃mo huius. ꝯña pꝫ: q2 si ponerentur eccẽtrici essent plura centra vel media ad que grauia mouerent̃: ⁊ sic cũ nõ possint moueri vt quiescant in vtroqꝫ medio nãliter: ad neutrum mouebunt̃ nãliter: q2 finis motus nãlis est quies in termino ad quẽ. ¶ Scdo. si sic. sequeretur ꝙ terra nõ eẽt in medio mundi. ꝯñs est falsum. ꝓbat̃ ꝯña: q2 terra nõ est in medio sphere solis: ex quo orbis solis esset eccentricus mũdo: ⁊ eadẽ rõne nõ esset in medio orbium alioꝝ planetaꝝ: cũ etiã ponant̃ eccẽtrici mũdo: ⁊ p ꝯñs terra non erit in medio totius ex his aggregati. ¶ Tertio. si sic: tũc in celo oporteret ponere ꝯdẽsationẽ ⁊ rarefactionem vel vacuũ: q̃libet illoꝝ est falsũ. ꝓbat̃ ꝯña. q2 si ponant̃ eccẽtrici: ad quoꝝ motũ mouent̃ corpora planetaꝝ: opꝫ dum aux venit ad locũ vbi prius erat oppositũ augis: relinquere vacuũ in loco vbi prius fuit aux: vel fieri rarefactionẽ sphere sup̃ioris pro replẽdo illud vacuũ: ⁊ ex alia parte qñ aux venit in locũ vbi p̃us erat oppositum augis: opꝫ fieri cõdensationẽ ip̃sius augis vel alterius orbis superioris: vel fieri penetrationẽ: quoꝝ q̃libet est inconueniens. ¶ Quatro. si ponerent̃ eccentrici: sequeret̃ ꝙ motus planetaꝝ nõ eẽnt mot⁹ simplices: qd est falsum. ꝓbat̃ ꝯña: q2 qñ planete mouerent̃ versus augẽ recederẽt a centro mundi: ⁊ qñ mouerent̃ ad oppositũ augis accederent ad centrũ mũdi: ⁊ sic motus eoꝝ videret̃ esse cõpositus ex circuitione ⁊ motu recto: cũ a cẽtro mũdi elõgari sit ascendere: ⁊ centro mũdi appropinquare sit descẽdere. ascẽsus aũt ⁊ descẽsus sunt mot⁹ recti. ¶ Quinto arguit̃ ꝯtra epiciclos. luna nõ hꝫ epicicluꝫ. ergo nec alij planete. ꝯñtia tenet. nã tãtũ vel magis luna indiget epiciclo ad saluãdum apparẽtia in suis motib⁹: quãtũ aliquis alioꝝ planetaruꝫ. antecedẽs probat̃: q2 si luna haberet epicicluꝫ ⁊ moueret̃ ad motũ epicicli: sequeret̃ ꝙ illa imago seu ille vir hñs pondus spinaꝝ in dorso deberet aliquãdo apparere euersus: sic ꝙ aliquãdo pedes eẽnt sursuꝫ: ⁊ caput deorsuꝫ: sed hoc est falsum. ¶ Ad istaꝫ rõneꝫ quidaꝫ dicunt negando ꝯsequẽtiã. nã dicunt ꝙ corpus lune nõ soluꝫ mouet̃ ad motũ deferẽtis ⁊ epicicli: sed ip̃sa mouet̃ in epiciclo ẜm se cõtra motũ epicicli: sic ꝓportionaliter ꝙ quãdo epiciclus fecit vnã circuitionẽ circa centrũ suum propriũ: tunc luna etiã fecit vnã circuitionẽ ad oppositũ circa centrũ suuꝫ ꝓpriũ: ⁊ per hoc potest saluari ꝙ illa imago semꝑ apparet ꝯsimili modo: ⁊ nunq̃ꝫ euersa. Hoc nõ valet: q2 alie stelle nõ mouentur motibus ꝓprijs circa centra sua ꝓpria. ergo nec luna. ꝯsequẽtia tenet. nã cõsimilis videt̃ esse ratio hic ⁊ ibi. antecedẽs probat̃. nam talis motus stelloꝝ videretur esse frustra: cum propter talem motuꝫ nõ diuersimode influerent in ista iferiora: ⁊ cũ motus superioꝝ nõ fiat nisi ꝓpter diuersaꝫ influẽtiã in ista iferiora. vnde cũ stella sit eiusdẽ nature per totũ. ꝯsimiliter influit in ista iferiora ẜm vnaꝫ suã partẽ sicut ẜm aliaꝫ. ¶ Ultimo arguit̃ cõtra eccentricos ⁊ epiciclos simul auctoritate Cõmentatoris qui super istum 2m celi dicit in pluribus cõmẽtis: ꝙ opinio mathematicoꝝ de eccẽtricis ⁊ de epiciclis est impossibilis.

Oppositum dicunt cõiter omnes moderni astrologi ⁊ inter ceteros maxime Ptholomeus in pluribus dictionibus libri almegesti.

De ista q̃ône. Primo exponendi sunt termini q̃dã. Scdo rñdẽdũ est ad q̃onem.

Quantum ad p̃mũ sciendũ est: ꝙ orbis eccẽtricus: seu egresse cuspidis. seu egrediẽns centri: qd idem est: dicit̃ orbis habens centrum suum aliud a centro mundi: sub cuius tamẽ vtraqꝫ superficie tam cõcaua q̃ꝫ cõuexa est centrum mundi: lꝫ non directe in medio eius: ⁊ quidã talium orbium quãtũ ad vtrãqꝫ vel vltimã eoꝝ superficiem tam cõcauam q̃ꝫ cõuexam sunt eccentrici mundo. Quidaꝫ aũt quantũ ad superficiem eoꝝ concauam sunt cõcentrici mundo: sed sunt eccentrici quãtuꝫ ad superficiẽ eoꝝ cõuexaꝫ. Quidã aũt sunt eccentrici mũdo quãtuꝫ ad superficiẽ cõcauã. cõcentrici aũt quãtũ ad sup̃ficiem cõuexã. Similiter quidã eoꝝ sunt vniformis spissitudinis: sicut sunt illi qui sunt eccentrici mũdo quãtũ ad ambas eoꝝ superficies. Quidã aũt sunt difformis spissitudinis: sicut sunt illi qui sunt eccẽtrici mũdo quãtũ ad vnã eoꝝ superficieꝫ: ⁊ cõcentrici quãtuꝫ ad aliam. Sed epiciclus dicit̃ vna parua sphera existens in sup̃ficie eccẽtrici: sub cuius superficie cõuexa nõ est centrum mundi. Istud posset declarari depingẽdo de hoc figurã in pariete. Sed orbis cõcẽtricus mũdo dicit̃ ille cuius centrũ est idem cũ centro mundi. ¶ Scdo est notandũ ꝙ tam in epiciclo q̃ꝫ in eccentrico assignant̃ puncta distincta: quoꝝ vnuꝫ dicit̃ aux sicut ille pũctus qui magis eleuatus est a centro mundi. pũctus aũt sibi oppositus dicit̃ oppositum augis. Sed puncta itermedia iter illa dicunt̃ lõgitudines medie.

Quantum ad scdm sit p̃ma ꝯclo. Ad saluãduꝫ apparẽtia ex motu solis nõ opꝫ ponere solem moueri in eccentrico: nec opꝫ ponere moueri in epiciclo cuꝫ cõcentrico: nec opꝫ ponere eum moueri in epiciclo moto in eccẽtrico. ꝓbat̃. nã per q̃libet istoꝝ sine reliquo cõtingit saluare apparẽtia in motu solis. g̃ nullũ istoꝝ necesse est ponere ad saluanda ea. ꝯñs nota est. añs patet per Ptholomeũ dictiõe tertia almegesti minoris: vbi demonstrat ꝙ quolibet istoꝝ modoꝝ est possibile saluare apparẽtia ex motu solis. ¶ Scda ꝯclo. ad saluãdum apparẽtia ex motu solis necesse est ponere solẽ hr̃e eccẽtricũ sine epiciclo vel ꝯcentricũ cũ epiciclo vel eccẽtricũ cũ epiciclo. ꝓbatur: q2 nisi altero istoꝝ triuꝫ modoꝝ ponamus solẽ moueri nõ videt̃ posse saluari diuersitas distãtie solis a terra: ẜm ꝙ sol est sub diuersis gradib⁹ ꝫodiaci. vnde istis tẽporibus qñ sol est in fine geminoꝝ est magis remotus a terra q̃ꝫ qñ est in p̃n° capricorni: cũ iaꝫ aux solis dicat̃ eẽ prope finem geminoꝝ: ⁊ eius oppositũ prope p̃nm capricorni. ¶ Scdo ꝓbatur hoc idem ex inequalitate motus solis in orbe signoꝝ: que certis deprehẽsa est instrumẽtis. cũ enim in suo deferẽte equaliter moueat̃ sicut ex naturalib⁹ p̃ncipijs supponẽdum est: nõ potest moueri in orbe signoꝝ inequaliter nisi detur ꝙ habeat eccentricũ: vel epiciclũ: vel vtrunqꝫ. ¶ Tertio. hoc idem cognoscit̃ ex eclipsi. nã cum aliquãdo terrã inter solem ⁊ lunã diametraliter cõtingat interponi luna nullam vel paruaꝫ habẽte latitudinẽ: ⁊ tamen luna nõ patiatur eclipsim: ⁊ aliquãdo facta interpositiõe ⁊ manẽte latitudine eadẽ patiatur. Alia causa dari nõ põt nisi ꝙ vmbra terre aliquãdo ita breuis est ꝙ eius corpus nõ potest attingere corpus lune: ⁊ aliquãdo est vmbra longior intantũ ꝙ tunc eius corpus obtenebrat corpus lune. abbreuiatio aũt ⁊ elongatio vmbre esse non potest nisi per appropinquationẽ ⁊ elongationẽ solis a terra. quanto enim aliqd corpus luciduꝫ maius corpore vmbroso ꝓpinquius est vmbroso: tãto vmbra breuior existit eo ꝙ radij ꝓpinquius vniunt̃. quãto vero remotius: tãto vmbra fit longior. ¶ Hoc idem silr habet̃ ex diuersa longitudine solis a terra: que ẜm viam geometricaꝫ inuenitur: sicut patet in quinta dictione almegesti. c. q̃ntodecimo. ¶ Tertia ꝯclo. ad saluandũ apparentiã ex motib⁹ alioꝝ sex planetaꝝ po-

nendū est ipsos hēre epiciclos cū eccentricis. pbaē. nā aliter nō appareret modus quō possemus saluare ꝙ illi planete aliquādo sunt magis distantes a terra: aliquādo minus: ꝛ aliqñ sunt retrogradi: aliqñ stationarij: aliqñ directi: ꝛ aliqñ pcessiui: excepta luna que nō dicit̄ stationaria nec retrograda: lȝ bene uicat̄ cursu velox vel tarda.

Tunc ad rōnes. ¶ Ad pmā negat̄ ꝯñā. ꝛ ad pbationē dico: ꝙ q̄muis sint plures orbes celestes diuersa habētes centra: nō tamē ppter hoc sunt plures termini motuū grauium simplr: qꝛ nō cuiuslibet orbis celestis mediū est terminus motuū nāliom grauiuȝ simplr: ꝛ locus ipsoꝝ nālis: sed solū vnū mediū. s. centrū totius aggregati ex orbibus supcelestibꝰ qđ dicitur mediū mundi vel vniuersi: ꝛ ad illud tendunt simplr grauia. ¶ Ad scđam negat̄ ꝯñā. ad pbationē dico: ꝙ terra est in medio totalis sphere cuiuslibet planete: saltē quātuȝ ad centrū sue grauitatis: nec obstat ꝙ terra non est in medio eccētricoꝝ: qꝛ eccētrici icludunt̄ in orbibus totalibꝰ planetarū. ¶ Ad terciā negat̄ ꝯñā. ad pbationē dico: ꝙ rō imaginatur vnū falsuȝ. imaginat̄ enī ꝙ morꝰ eccētricoꝝ fiat circa centrū mundi: sic ꝙ quilibet pūctus eccētrici deferētis ꝯtinue maneat in eadeȝ remotione ad terrā: ꝛ illud est falsum: nec ponit̄ ab astrologis: imo ponūt eccētricos moueri circa cētra ppria: circa que ēt quelibet pūcta eccētricoꝝ ꝯtinue eandē seruāt distantiā: ꝛ ad taleȝ motū saluandū deseruiūt nobis eccentrici difformis spissitudinis infra se icludētes eccentricū spissitudinis vniformis. ¶ Ad quartā negat̄ ꝯñā. ad pbationē dico: ꝙ nō omne elongari a centro mundi est ascēdere: nec omne appropinquare ad centrū mūdi est descēdere: sed soluȝ elōgari a centro infra cōcauuȝ orbis lune vel appropinquare ad centrū ifra concauuȝ orbis lune est ascēdere vel descēdere. mō sic nō est de planetis: ꝙ ifra cōcauū orbis lune fiant cētro ppinquiores vel remotiores. ¶ Finaliter istaȝ rōnē iam solutā taliter qualiter que nō solū vadit cōtra eccētricos: imo etiā ꝛ magis cōtra epiciclos: suppositis pncipijs nālibus: ceteris reputo fortiorē. sicut ꝗ bene velleȝ deducere put mihi apparet. ¶ Ad qntā luna nō hȝ epiciculuȝ. negat̄ aūs: ꝛ qñ dicitur: tunc illa imago ꝛc. breuiter ergo nescio q̄d sit de illa imagine. pluries enim inspexi lunā ꝛ bene vidi ibi quādā maculā nigrā: nullo tñ modo poterā ibi apprehēdere imagineȝ taleȝ: quā q̄dam dicunt ibi apparere. s. imaginē viri habētis pōdus spinaꝝ in dorso: nihilominus quicq̄d de h̄ sit: pro saluādo illud ꝙ talis imago nō appareat euersa potest dici: ꝙ hoc accidit ppter motū lune specialeȝ: queȝ hȝ circa centrū ppriū cōtra motū epicicli: sicut dictū erat in arguēdo. Et quādo dicebat̄: alie stelle nō habēt morꝰ proprios circa earū centra ppria. ergo nec luna. negatur ꝯñā. nā luna nō omnino est eiusdeȝ nature in suis ptibus sicut alie stelle: ꝛ ideo ipsa f̄m vnā eius partē pōt aliter isfluere: ꝛ aliter f̄m aliam ꝙ nō possunt facere alie stelle: ꝛ ideo nō mirū si ipsa luna ponat̄ moueri circa centrū ppriū: ꝛ alie stelle nō. ¶ Ad vltimā. s. ad auctoritatē Cōmētatoris: dico ꝙ ipse negādus est in hoc: ꝛ nō mirum: qꝛ ipsemet dicit super 12° metaphysice ꝙ in iuuētute sua sperauit pertingere ad aliā astronomiā q̄ȝ Ptholomei ponētis epiciclos ꝛ eccētricos. sed in senectute desperauit: ꝛ ideo iutilis debet eius positio ꝛ pbatio hic reputari. ¶ Alij autē negantes epiciclos ꝛ eccētricos nō fuerūt: nec sunt. si adhuc tales sunt nisi sophiste verbosi: sicut heu sunt multi q̄ ad pauca respicientes de facili enunciant: ꝛ superfluas suas imaginationes euomere psumūt. Et sic sit finis huius pñtis q̄onis.

¶ **Quoniā aūt celuȝ tale. corpus enīȝ q̄dđā diuinum: ppter hoc hȝ circulare corpus qđ natura circūmoueat̄. Huic aūt nullā possibile manere partem: neqȝ vniuersaliter: neqȝ in medio ꝛc.**

Textu cōmēti. XVII. Questio. VIII.

Sequitur cōsequēter pertractare illa que cōcernūt motū celi: ꝛ suaꝝ ptiū tam maioꝝ sicut sunt orbes: q̄ȝ minoꝝ sicut sunt astra: ꝛ quātū ad h̄ volo q̄rere tresdecim q̄ones. Prima est. vtrū omne celū sit mobile: vel sit ponēdū aliqđ celū quiescēs: accipiēdo celuȝ pro orbe celesti. Scđo. vtruȝ celum moueat̄ cum fatigatione ꝛ pena. Tertio. vtrum ista cōsequētia sit bona. si celuȝ moueᵗ necesse est terrā quiescere. Quarto. vtrū ista ꝯsequētia sit bona. celuȝ semp moueᵗ. ergo necesse est ipm mouet i plribus motibꝰ. Quinto. vtruȝ ista ꝯsequētia sit bona. si necesse est esse gnōnes ꝛ corruptiones hic iferius: necesse est esse plures motus celestes. Sexto. vtruȝ motus celi ab oriente in occidentē sit regularis. Septimo incidentaliter. vtruȝ ois motus nālis in fine debeat esse velocior q̄ȝ in pñ°. Octauo. vtrum sphere celestes diuersis moueant̄ motibus. Nono. vtrum corpora celestia suis motibus causant sonum. Decimo. vtrum sphere inferiores planetaꝝ debeant moueri velocius motibꝰ pprijs: q̄ȝ sphere superiores. Undecimo. vtrū sol ꝛ luna debeāt moueri paucioribꝰ motibus q̄ȝ alij planete. Duodecimo. vtrū sphera solis per suū motuȝ magis calefaciat ista iferiora q̄ȝ alie sphere. Tredecimo. vtrū stelle moueant̄ p se: vel solū ad motū sui orbis.

Quantum ad pm ar. pmo ꝙ sic: qꝛ sicut dicit̄ Aristo. in lra celū moueᵗ circulariter: sed tale pōt moueri ad vnā ptē vel ad aliaȝ indifferēter vt de. a. in c. per. b. vel de. a. in. c. per. d. mō videmus ꝙ celuȝ determinate moueᵗ ad vnā partē: ita ꝙ nō ad aliā ꝛ nō a casu: nec a fortuna: cū semp sic moueatur. Ideo querēda est ratio ꝛ cā: quare sic magis moueat̄ ad vnā pteȝ q̄ȝ ad aliam: ꝛ nō pōt illius reddi ratio ex pte istoꝝ iferioꝝ: qꝛ nullo mō debemus dicere ꝙ determinatio celi sit p ista inferiora: imo eꝰ totus iste mūdus iferior p corpora supcelestia regitur ꝛ gubernat̄. Nec illius pōt reddi rō ex pte corpoꝝ celestiū nisi p dextrū ꝛ sinistruȝ: ꝛ ante ꝛ retro: sicut vȝ velle Arist. qꝛ p h̄: ꝛ nō p aliud ipse nititᵗ pdicti accidētis reddere rōnē. s. qꝛ morꝰ debet icipere a dextro: ꝛ tēdere ad ante ꝛ nō ad retro. Sed ista rō: non vȝ sufficere: nisi recurramus ad aliqđ celū q̄escēs: eo ꝙ nunq̄ȝ posset vna pars celi ad aliaȝ pteȝ eiusdē celi moti puenire. Ergo vȝ ꝙ oporteat ponere celū quiescēs: qꝛ p illud poterit valde bene reddi ratio de pdictis. Istud enīȝ celū quiescēs hēret in diuersis suis ptibus diuersas influētias pprietates ꝛ virtutes: p quas duo eēnt post mundū: ꝛ vna alia eēt nobilissima que vocaretur ante: ꝛ opposita retro: ꝛ q̄dā alia post illaȝ nobilissimā eēt iter ceteras nobilior que vocaret̄ dextruȝ ꝛ opposita sinistrū. Et tūc diceret̄ ꝙ ois pars celi moti q̄ eēt sub illo dextro celi q̄escētis appeteret: ꝛ iclinaret̄ nāliter ad h̄ ꝙ fieret sub illa pte nobilissima celi q̄escētis: que vocat̄ ante: ꝛ ita nāliter queliȝ pars celi icipiens motū suū a dextro: siue etiā suā circulationē: moueᵗ ad ante: qꝛ nā itēdit ad honorabiliꝰ. ¶ Scđo. oē qđ p se moueᵗ localiter hȝ hēre locū p se: ꝛ cū vltima sphera mota moueat̄ p se localiter: patet ꝙ moueᵗ p se: ꝛ nō alio motu q̄ȝ locali. ḡ ipsa vltima sphera mota debet hēre locū per se: sȝ hoc nō haberet nisi sup eam eēt alia sphera nō mota cōtinēs ipsaȝ: qꝛ diffinitio loci est: ꝙ locus est terminus corporis cōtinētis: ꝛ qꝛ locus dȝ esse imobilis 4° physi. videt̄ ꝙ sup omnes spheras motas sit vna sphera imobilis. Nec valet solutio quā aliqui ad hoc adducūt: scȝ ꝙ vltima sphera hȝ locū f̄m ordineȝ eius ad

centrum suum qđ est terra: qꝛ terre in ordine ad vltimam spherā nullo mō cōueniunt ꝓprietates loci. nec enim sibi ꝯuenit cōtinere locatū: nec esse equale locato: ꝛ sic de alijs: ꝛ qꝛ etiā per ipsum locū ꝛ nām loci debet ordinari motus localis naturalis: sed motus celi nō ordinatur aliqualiter per ipsaꝫ terrā. ideo ꝛc. ¶ Tertio. nullū per se mobile est per se fixuꝫ: imo indiget fixione ꝑ aliqđ quiescēs: vt pꝫ in libro de motib⁹ aīaliūꝫ: sed corpora celestia nō hñt fixionem ex ipsa terra: sed magis ecōuerso. ğ in celestibus opꝫ ponere celū quiescens: ꝛ ꝑ se fixum: per qđ oīa alia hñt fixionē. ¶ Et cōfirmaꝛ: qꝛ polos mūdi opꝫ cē fixos ꝛ imobiles: mō in spheris planetaꝝ nulli poli sunt fixi ꝑꝑ duplicem motū illaꝝ spheraꝝ: nec ēt in octaua sphera: qꝛ adhuc illa ɓm astrologos mouet̄ plurib⁹ motib⁹: ꝛ vlr nullius celi moti poli sunt imobiles. ğ vt vī preter oēs celos motos opꝫ ponere celuꝫ imobile: in quo assignant̄ poli imobiles. ¶ Quarto. nā videmus magnā diuersitatē in fructib⁹: in morib⁹ hoīum: in plibus alijs inter orientē ꝛ occidētē: qbus polus est adhuc equaliter eleuatus: sed illa diuersitas non pōt saluari per spheras mobiles: ꝛ stellas que sunt in eis: cū omni die eedem orient̄ stelle istis ꝛ illis: sed illis q sunt versus orientē citius ille stelle oriunt̄: ꝛ tardius illis q sunt versus occidentē. ğ videt̄ ꝙ ad saluādū dictā diuersitatēꝫ oporteat ponere preter spheras mobiles vnā imobilē: que ɓm diuersas eius partes: quas hꝫ fixas super illis patrijs sit cā talis diuersitatis taliū patriarū. ¶ Quinto. naꝫ ꝯsili rōne nō videt̄ esse cā: quare vna pars terre esset habitabilis magis q̄ȝ alia. nā illius causa non pōt reddi ex celo moto: qꝛ eedeꝫ ptes celi voluunt̄ circa vnā partē terre que est habitabilis: ꝛ circa vnā aliam que est inhabitabilis. ğ opꝫ de hoc reddere cām ex celo qescēte: cui⁹ vna pars que est sup nos hꝫ īfluentiā ꝛ dominiū sup salutē aīalium ꝛ plantarū: ꝛ alia magis hꝫ dominiū sup cōgregationē aquaruꝫ. ¶ Sexto. nā dicūt astrologi ꝙ planete maiorē hñt virtutem in oriēte: q̄ȝ qñ sunt aliqualr eleuati sup orizontē: sed hoc nō pōt esse ex pte celi moti: ꝑꝑ hoc ꝙ sphere mote eadem pars que pmo erat in oriēte: postea est eleuata cū planeta. ğ opꝫ vt vīꝫ ꝙ h̄ sit ꝑꝑ rōnem celi qescētis: ꝙ in oriente aliam habet influentiā: ꝛ in occidente aliam.

In oppositum videntur esse illa que dicebant̄ pmo huius. nā si poneretur tale celū quiescēs: vtiqꝫ ipm eēt corpus nāle sicut alij celi: ꝛ tū cuilibet corpori naturali debeat̄ aliquis motus naturalis: tale celuꝫ nō esset semꝑ quiescēs: sed mobile. ¶ Scđo illud celum. si esset: deberet eē nobilius celis motis: postq̄ȝ esset sup eos: ꝛ cōtinēs eos ꝛ dans eis virtutē ɓm prius argута. ¶ Sed probo ꝙ nō: qꝛ mot⁹ est prior ꝛ nobilior generatione: sicut habitus ꝑuatione. ergo videt̄ ꝙ corpora mota sint naliter nobiliora quiescētibus. vnde terra ponit̄ quiescere: que est ignobilissima: ꝛ sic ad positioneꝫ illius celi imobilis videtur sequi: ꝙ ipm esset nobilius alijs celis: ꝛ non esset nobilius alijs celis: qđ implicat. ¶ Tertio. lꝫ illud celum esset quiescēs: tamē esset mobile. ꝓbatur: qꝛ deus posset ipm mouere. modo videtur incōueniens ꝙ potētia ad actum ꝛ ꝑfectionē cuiusmodi est motus: fuisset frustra toto tēpore eterno: ideo videt̄ esse incōueniēs cē tale celuꝫ: qđ nunq̄ȝ fuisset motū. Breuiter ꝓpter istas tres rationes Arist. cōcessisset omne celū eē mobile: ꝛ nullū eē imobile.

Et ad rōnes primo factas: ɓm sua ꝑncipia: sic respōdet̄. ¶ Ad pmā diceret̄ ꝙ celuꝫ magis moueret̄ ad vnā partē q̄ȝ ad aliam: nō est ex parte celi quiescētis: sed ex parte itelligētie: que aliter instuit in vnā partē ꝛ aliter in aliaꝫ: sicut prius declarabat̄ in ꝯsimili de aīa itellectiua in ordine ad corpus. Et ꝓpter hoc vna pars celi dicit̄ dextrū: ꝛ alia sinistruꝫ: ꝛ alia ante: ꝛ alia retro. Et qꝛ motus est a dextro per ante ad sinistrum. Ex hoc est ꝙ celū taliter mouetur qualiter mouet̄. Posset ēt dici: ꝙ hoc eēt ex libera voluntate intelligētie mouētis. ¶ Ad scđam dico: ꝙ vltima sphera nō mouet̄ motu locali: ſꝫ bene mouet̄ motu eiusdē speciei cuꝫ motu locali: de hoc ꝑus fuit dictū in pmo huius. ¶ Ad tertiā dico: ꝙ celum nō hꝫ fixionem oppositā motui: sed hꝫ bene fixionē motui recto oppositā: ꝛ illa sufficit: ꝛ hꝫ illam a sua nā: ꝛ a deo. ¶ Quādo aūt dicitur in de motib⁹ aīaliuꝫ: omnē motuꝫ indigere aliquo fixo: itelligit̄ de motibus aīaliuꝫ. ¶ Ad quartaꝫ ꝛ ad quintā simul dicendū est: ꝙ ab eterno sic ordinatū fuit a deo: sed qūo naliter maneat vel variet̄ talis ordinatio dicam postea: cū tractabo qōnes de cētro celi sicut est terra. ¶ Ad vltimā dico: ꝙ nō est ad ꝓpositū: qꝛ si esset celū gescens: tūc alibi ꝛ alibi habitātes: haberēt in suis oriētibus aliā ꝛ aliā plagā celi quiescētis: ꝛ ita etiā in suis occidentibus ꝛ in suis meridieb⁹ ꝛ in angulis terre ꝛ in angulis noctis. Et cū oēs astrologice iudicātes aspicerēt ad ascēdentia in suis orientib⁹: ꝛ ita nō faceret ad ꝓpositū virtus talis vel talis plage ipsius celi qescētis ꝛ imoti. Cā aūt quare planeta in vna pte celi est vigorosior q̄ȝ in alia: est alius ꝛ alius modus ꝓijciēdi suos radios sup ista iferiora: qñ est in oriente: ꝛ qñ est in alia pte celi. Et sic est finis qōnis.

¶ Adhuc autem sine labore propter neqꝫ vnꝰ indigere violenta necessitate ꝛc. Textu cōmenti tertij. Questio. IX.

SEcundum propositoꝝ erat. vtrū celū moueat̄ cū pena ꝛ fatigatione. Arguit̄ pmo ꝙ sic. celuꝫ mouetur cū resistētia. ğ celuꝫ mouet̄ cū fatigatione ꝛ pena. ꝯña tenet: qꝛ resistētia est causa fatigationis ꝛ remissionis potētie motiue. aūs probat̄: qꝛ celum mouet̄ certa velocitate: ꝛ cū certa velocitas sequatur certā ꝓportionē potentie mouētis ad resistentiā: sicut pꝫ 7° physicoꝝ. videtur ꝙ celū moueatur cū resistentia. ¶ Et ꝯfirmatur hoc scđo: qꝛ nisi celū moueret̄ cuꝫ resistentia: sequeret̄ ꝙ moueret̄ velocitate ifinita: hoc est falsuꝫ. ꝯña probatur: ex eo ꝙ potētia naturalis mouēs sine resistētia moueret velocitate infinita: sicut solet dici de motu grauis simplicis in vacuo. ¶ Et cōfirmat̄ hoc tertio. si circa idem mobile sint diuerse virtutes diuersus motus intēdentes: ille sibiinuicē resistunt: ꝛ quādā violētiā iferunt: ꝑ quā causat̄ fatigatio: sed sic est in celo. nā motor diurnus quālibet spherā planetaꝝ mouet: ꝛ inclinat ad vnū motum: scilicet diurnum: ꝛ alter motor: scilicet proprius mouet ꝛ inclinat eandem spheraꝫ ad alium motuꝫ. s. in obliquo circulo contra diurnuꝫ. ergo illi motus ꝛ illi motores sibiinuicē resistunt: ꝛ est simile sicut videmus in animali. anima enīꝫ inclinat ad motuꝫ naturalē de isto loco ad illuꝫ locuꝫ: ꝛ grauitas corporis inclinat ad aliuꝫ motū deorsum: ꝛ hec iclinatio resistit motui quē anima itendit: ꝛ ꝓpter hoc animali accidit fatigatio ꝛ labor. ¶ Cōfirmat̄ hoc quarto: qꝛ Aristo. dicit scđo huius in dando cām quare superiores planete longius tēpus apponūt in ꝑficiendo suas circuitiones q̄ȝ planete inferiores quātuꝫ ad suos motus ꝓprios. hoc enim dicit esse: qꝛ vltima sphera motu diurno mouet̄ velocissime: ꝛ eē q̄ȝtuꝫ ad illum motuꝫ assequunt̄ sphere planetaꝝ: ꝛ sic qꝛ ille mot⁹ velox videt̄ resistere motib⁹ ꝓprijs: ꝛ magis videt̄ posse resistere spheris ꝓpinquiorib⁹ illius vltime sphere: ideo ille tardius mouent̄ motibus suis ꝓprijs. vnde saturnus triginta apponit annos ad perficiendū vnaꝫ circulationē. luna aūt que est infima vnum mēsem solum. ergo videt̄ ꝙ Aristo. in motu celi imaginet̄ resistentiam ꝛ violentiam.

¶ Et cõfirmatur ħ quinto. vnũ corpus simplex nõ habet nisi vnũ motũ simplicẽ nãlem: sicut dictũ est ꝑmo huius. ergo cũ sphera lune sit corpus simplex: ⁊ moueatur pluribus motibus: oportet vnũ illoꝝ motuũ esse preter naturã ⁊ habẽtẽ quasi modũ violẽtie: ⁊ hoc cõcordat dictis astrologoꝝ dicẽtiũ: ꝙ vltima sphera rapit alias iferiores motu diurno. raptus aũt videtur sonare quandã violentiam. ¶ Cõfirmatur hoc sexto. qꝛ celũ trahit secũ ignẽ ⁊ aerẽ in supioꝛi regione: sicut dicitur ꝑmo metheoroꝝ: ⁊ cum sic trahant̃ preter ꝓprias ⁊ nãles inclinationes coꝝ: videtur ꝙ resistant trahẽti. ergo saltem ex igne ⁊ aere: motus celi resistẽtiã habere videtur. ¶ Scḋo ad principale illa que quãdoqꝫ mouẽtur tardius: quãdoqꝫ velocius: vident̃ moueri cũ fatigatione: sic est de quibuscũqꝫ planetis. ergo ⁊c. maioꝛ est nota: qꝛ retardatio motus videtur esse signũ fatigationis. minoꝛ patet de planetis: qui qñqꝫ dicunt̃ stationarij: qñqꝫ directi: qñqꝫ retrogradi. ¶ Tertio. nisi virtus motiua celi eẽt fatigabilis: seqtur ꝙ ipsa eẽt ifinita itensiue: hoc est falsum. cõsequẽtia pꝫ. ex eo ꝙ de facto haberet potẽtiã mouendi per tẽpus infinitũ sine fatigatione. vnde si eẽt aliqḋ aĩal qḋ posset vigilare per tẽpus infinitũ sine fatigatione: videt̃ esse potẽtie infinite. ¶ Quarto. nam dicit Arist. in de somno ⁊ vigilia: ꝙ omnis virtus nãlis est fatigabilis. mḋ motus celi cum sit nãlis est a virtute nãli. ergo videt̃ esse a virtute fatigabili: qḋ est intentum.

Oppositum voluit Arist. ⁊ Cõmẽ. dicit enĩ Arist. ꝙ celũ mouet̃ sine labore: ⁊ sine aliq̃ violẽtie ⁊ difficultate: ⁊ Cõmẽ. dicit: ꝙ sine fatigatione: qꝛ nõ est ibi aliqua ꝯrietas. que dꝫ esse cã fatigationis.

In ista qõne erũt duo articuli. ꝑ° enim videbit̃ qḋ sit fatigatio: ⁊ q̃ sit cã fatigationis: ⁊ in qbus repiatur. 2° respõdebit̃ ad questum.

Quantum ad ꝑmũ sciendũ est: ꝙ fatigatio ꝓprie loquẽdo est diminutio virtutis actiue cognoscitiue ꝑꝑ longã eius actionẽ: que qdẽ virtus diminuta per requiẽ põt restaurari vel recupari. Et dicit̃ notãter virtutis actiue ad denotãduꝫ ꝙ potẽtia pure passiua nõ est fatigabilis: ⁊ addit̃ cognoscitiue: ad denotãdũ ꝙ potẽtie actiue nõ cognoscitiue non sunt fatigabiles. vnde lapidem in descẽdẽdo nõ dicimus fatigari: nec ignẽ in cõburendo: ⁊ sic de alijs. Et vlterius additur ꝓpter longã eius actionẽ etiã ad denotãdũ ꝙ hõ nõ ꝓprie fatigatur si sit factus impotens ex senectute vel egritudine vel ex defectu mẽbri. Sed si fiat impotẽs vel minus potẽs: qꝛ nimis ambulauit vel nimis vigilauit: dicimus ipm eẽ fatigatũ: que qdẽ in potẽtia vel minoꝛ potẽtia fit ꝓpter exhalationẽ spirituũ: quos nã mittebat ad mẽbra laborãtia: qui cũ expirauerint mẽbra fiunt ipotẽtia: donec tales spũs ꝑ requiẽ fuerint recupati: ⁊ nõ soluꝫ spũs ãĩmo ẽt humores mittunt̃ ad mẽbra laborãtia: ⁊ fit q̃dã inordinatio in corpore ꝑꝑ quã corpus fit minus potens: donec ꝑ requiẽ fuerint spũs recuperati: ⁊ humores ordinati. ¶ Tũc sit ꝑma ꝯclo. nulla fit fatigatio sine actione disponẽte ad corruptionẽ. ꝓbat̃. nulla fit diminutio virtutis sine tali actione. ḡ nulla fit fatigatio sine tali actione. ꝯña tenet: qꝛ oĩs fatigatio est diminutio virtutis ꝑ diffõnẽ fatigationis. añs ꝓbat̃: qꝛ si debet eẽ virtutis diminutio: opꝫ ꝙ sit alteratio. ⁊ ꝑ ꝯñs actio corruptiua. ¶ Scḋa ꝯclo. ꝙ cã fatigationis est ꝯrietas. pꝫ ħ: qꝛ ꝯrietas est cã actionis corruptiue: ⁊ actio corruptiua est cã fatigationis. ḡ silr ꝯrietas est cã fatigationis. ꝯña pꝫ. ꝑ illã maximã: qcqd est cã cause: est cã causati. añs pꝫ quãtuꝫ ad ꝑmã eius ptẽ ꝑmo de gñõne. scḋa aũt pars añtis erat ꝯclo ꝑcedens. ¶ Tertia ꝯclo. nulla virtus agens sine resistẽtia est fatigabilis. pꝫ: qꝛ ibi deficit cã fatigationis: puta resistẽtia ⁊ ꝯrietas. ¶ Sed diceres ꝯ: sensus agit sine resistẽtia ⁊ ꝯrietate: ⁊ tñ fatigat̃. Rñdet̃ ꝙ ad cognitionẽ sensitiuam cõcurrũt plures actiones. vna est actio obiecti in sensum: alia est ipsamet cognitio. deinde alie sunt ibi actiones concurrẽtes alteratiue ⁊ dispositiue ad corruptionẽ organi ⁊ potẽtie. Modo lꝫ ꝑme due actiones fiant sine resistẽtia ⁊ ꝯrietate: tñ vltime actiones nõ. Et iḋ bene ꝯcedit̃: ꝙ ex primis duab⁹ actionibus po^a sensitiua nõ fatigat̃: nihilominus ex actionib⁹ vltimo dictis bene accidit fatigatio: imo aliquando totalis corruptio. ¶ Quarta ꝯclo. lꝫ ꝯrietas sit causa fatigationis: nõ tamẽ omnis potẽtia agens cũ cõtrarietate est fatigabilis. pꝫ de igne: qui lꝫ agat cũ ꝯrietate: tamen nõ solemus dicere ignẽ fatigari: ⁊ hoc est ex eo: qꝛ lꝫ cõtrarietas sit causa fatigationis: nõ tñ est causa fatigationis sufficiens: sed cũ hoc requirit̃ ꝙ potẽtia agens cũ contrarietate: vel ad cuius actionẽ cõcurrit actio ꝯrioꝝ sit cognoscitiua. ¶ Quinta ꝯclo. omnis potentia cognoscitiua agens cũ ꝯrietate vel ad cuius actionem requirit̃ actio cõtrarioꝝ est fatigabilis. patet: qꝛ iuxta actionẽ illius potentie possunt esse sufficientes cause fatigationis.

Quantum ad scḋm articulũ. sit ista ꝯclo. ꝙ quilibet motus celi fit sine fatigatione. ista cõclusio ꝓbat̃ sic. ꝑmo ex parte mobilis: illud mouet̃ ifatigabiliter qḋ nullo modo cõtrariat̃ motori: nec ꝑ se: nec ꝑ accñs: sed sic est de celo respectu itelligẽtie. igit̃ ⁊c. maioꝛ est nota ex precedẽti articulo. nã causa fatigationis est cõtrarietas: ⁊ resistẽtia per se vel per accidẽs repta in actione mouẽtis: vel in aliqua alia ꝑsupposita ab actione mouẽtis: vel ipsaꝫ cõcomitãte. minoꝛ patet: qꝛ celũ oĩno absolutũ est a grauitate: leuitate: caliditate: ⁊c. ⁊ vniuersaliter ab omni tali qualitate coĩ aliqd est ꝯriuũ. ¶ Scḋo celuꝫ nõ resistit motori. ergo motoꝛ mouet ipm sine fatigatione. cõsequẽtia tenet ex precedẽti articulo. añs ꝓbat̃. nam si resisteret motori: tunc iclinaret̃ ad quietẽ vel ad motũ cõtrariorum: ⁊ si ita eẽt: tunc iam moueret̃ violente: sed hoc est falsum ex eo ꝙ tunc nullo modo fuisset tãdiu sic motum: ꝓpter hoc ꝙ nullum violentũ diu durat. ¶ Tertio arguitur ad ideꝫ: ⁊ hoc ex parte virtutis mouẽtis. nã si itelligentia fatigaret̃ in suo motu quẽ facit in mouẽdo celum non posset mouere perpetuo: cuius tñ oppositũ probat Aristo. octauo physicoꝝ. nisi si ipsa esset ifinita intẽsiue. modo hoc est falsum. nã tunc quelibet itelligẽtia mouens esset deus: qḋ nullus cõcederet sane mentis. ꝯñtia tenet per hoc: qꝛ si cõtinue fatigaretur cõtinue remitteret̃: sed nã põt ꝯtinue remitti: ⁊ cũ hoc ꝑpetuo mouere nisi esset ifinita intẽsiue. ergo cõcludit̃: ꝙ vel itelligentia nõ perpetuo moueret celum: vel mouet ipm sine fatigatione: vel de facto est ifinita intẽsiue: sed ꝑmũ ⁊ tertiũ sont ipossibilia. ḡ 2^m est sustinendũ. ¶ Quarto. virtus mouẽs celum est idiuisibilis. ḡ ifatigabilis. añs patat 12° metaphysice. ꝯsequẽtia ꝓbatur. qꝛ cũ fatigatio sit diminutio virtutis: vel saltẽ dispositiua ad talem diminutionẽ: ⁊ cum indiuisibile nõ possit diminui: sequitur ꝙ indiuisibile nõ potest fatigari. ¶ Quinto. intelligẽtia mouens celum est iuariabilis ⁊ intrãsmutabilis: ideo dicit Aristo. ꝑmo huius. talia entia sicut itelligentias nõ mẽsurari tẽpore. ergo itelligẽtia non põt velle mouere vna vice velocius q̃ҙ alia: vel tardius. ergo si fatigaretur: ⁊ moueret tardius q̃ҙ vellet esset coacta: ⁊ sic non esset libera: qḋ est cuntra Aristo. 12° metaphysice.

Ad rationes. ¶ Ad ꝑmã: celuꝫ mouet̃ cum resistentia. negatur: ad probationẽ velocitas: sequitur proportionem ⁊c. dico qḋ hoc intelligit̃ de mouentibus mere naturaliter: non de agentibus voluntarijs: qualis est intelligentia mouens. ¶ Ad secundam confirmationẽ. negatur consequẽtia: ex eo ꝙ celum mouetur ab agẽte voluntario. vnde quis dubitat quin potẽtia mo-

nens voluntaria pōt mouere aliqđ graue in vacuo successiue:nō obstāte φ moueret sine resistentia:nec ēt est simile de graui moto in vacuo ꝯ potētia nālē ⁊ de celo moto ſine resistentia:qꝛ de nā grauis est eē: ⁊ pmanere deorsum: sed nō sic est de nā celi in aliquo loco pmanere.non enim est de nā solis magis esse in oriente φ̄ in occidēte:⁊ ita φ̄uis nō sit resistentia vel violentia:nō tñ opꝫ φ subito fiat in oriente ⁊ in occidēte. ¶ Ad tertiā ꝯfirmationē:dico φ motus diuersi diuersoꝝ orbiū nō sibiinuicē resistunt:nec sunt sibiinuicē cōtrarij:qꝛ dictū est prius:φ motui circulari nihil est ꝯtrium:⁊ etiā ex eo:qꝛ mot⁹ diuersi ipsoꝝ orbiū celestiū:quoꝝ vnus est versus vnā pte:⁊ alter versus aliaꝫ sunt sup diuersis polis:⁊ ideo nō se mutuo ipediūt. ¶ Ad quartā ꝯfirmationē:dico φ hoc nō est ꝑpter hoc φ superiores orbes plus violentent:sed hoc est ꝑpter īsluentiaꝫ supioris orbis:que maior est in orbib⁹ planetaꝝ supiorib⁹ φ̄ iferiorib⁹:de hoc postea dicet̄ diffusiue. ¶ Ad quintaꝫ ꝯfirmationē:cōcedo φ vnū corpus simplex nō hꝫ ſm naturā sibi appropriatā nisi vnū motū simplicē nālez:sed cū hoc pōt stare φ hꝫ illum ⁊ vnū aliuꝫ:qui tñ nō est sibi ꝯnālis nec violentus:sed inest ei preterꝯnām:⁊ est ei imptinēs: qꝛ nec ad ipm sequr ſꝫ nām illius orbis:nec ei repugnat. Et qñ dicebat̄:φ in motibus orbiuꝫ planetaꝝ sit quidam raptus:dico φ hoc nō est bene dictū:ſꝫ ad bonū itellectuꝫ possit capi.s.φ in orbib⁹ planetaꝝ recipit̄ īsluētia ab orbe supremo regulariter moto ab oriente in occidētē:que qdē insluētia mouet tales orbes motu diurno cū h φ dicti orbes mouent̄ motib⁹ ꝑprijs:sed talis mot⁹ diurnus: sicut dictū est:nō est dictis orbib⁹ nālis nec violentus:ſꝫ preter nām:de quo qdē motu preter nām qđ sit:⁊ qualis sit lati⁹ dicebat̄ ꝑmo huiꝰ. ¶ Consilr dicat̄ ad ꝯfirmationē vltimam. ¶ Ad 2ᵐ ꝑncipale:dico φ ibi aliqñ est retrogradatio:⁊ nō est ꝑꝑ lassitudinē vel fatigationē potētie mouentis:nec ꝑꝑ planetā motū cū resistentia : sed hoc accidit ꝑꝑ aggregationē pluriū motuū in vno mobili. ¶ Ad 3ᵐ negatur ꝯña:ꝑpter hoc φ itelligētia nō mouet celū cū resistentia: verūtñ si moueret cū resistētia:⁊ cū h nō eēt fatigabilis:tūc sequeret̄ φ̄saꝫ eē īfinitā itēsiue:ſꝫ qꝛ nō mouet cuꝫ resistētia:nō opꝫ ſi est īfatigabilis φ ꝑꝑ h sit īfinita itensiue. ¶ Ad 4ᵐ ꝑncipale:dico φ Arist. h itellexit nō simplr de omni virtute nāli:ſꝫ de omni virtute cognoscitiua:que per longā eius actionē diminuit̄. Et sic est finis qōnis.

¶ Necesse igit̄ terrā esse. hec enim gescit in medio ⁊c. Textu comē. XVIII. Qō. X.

TErtium propositoꝝ erat. vtruꝫ illa ꝯña sit bona. celū mouet̄. ğ necesse est terram gescere. ꝓbat̄ φ nō. ꝯña est falsuꝫ. ⁊ añs veꝝ. ğ ꝯña nō valet. ꝯña tenet. añs ꝓbat̄:qꝛ nullā terrā necesse est gescere eo φ nullā terrā nēcē est esse. ⁊ ꝑ ꝯñs nullā terrā necesse est eē gescenteꝫ. ⁊ ꝑ ꝯña nullā terrā necesse est gescere. aliā aūt pars ꝯñtis cōcedit̄ cōiter ab oībus. ¶ Scđo ꝯfirmat̄ hoc:qꝛ pole est terram moueri. ğ nō necesse est ipsaꝫ gescere. ꝯña tenet. añs ꝓbatur:qꝛ pole est φ plus ğnetur de grauitate ex vna parte φ̄ ex alia:⁊ si sic fieret:ipsa moueret̄. ¶ Probat̄ tertio φ de facto semꝑ mouet̄:qꝛ semꝑ grauitas ab aliqua pte plus diminuit̄ φ̄ ab alia. s. a parte quā respicit sol:que cōtinue est alia ⁊ alia ſm φ sol mouet̄ circulariter super terrā. ğ ad h qđ mediū grauitatis terre maneat mediū mundi videt̄ φ oporteat terrā semꝑ moueri:ſi ꝯtinue alia ⁊ alia pars terre efficit̄ leuior. ¶ Scđo ad ꝑncipale. oppositū ꝯñtis non interimit añs. ğ ꝯña nō est bona. ꝯña tenet ex regulis ꝯsequētiaꝝ. añs ꝓbat̄:qꝛ nō sequr terra nō quiescit. ğ celum nō mouet̄:ex eo φ motus celi est prior naturaliter quiete terre:⁊ ideo ex positione vel remotione getis terre nō sequit̄ positio nec remotio mot⁹ celi. ¶ Tertio. si tota terra eēt in loco ignis:ipsa moueret̄ descēdēdo sicut vult Arist. in lrā:⁊ tñ nō ꝑꝑ hoc celū desineret moueri. ¶ Quarto. si dicta ꝯña valeret:hoc videret̄ eē pro tanto φ si terra moueret̄:⁊ nō quiesceret:tūc celū nō hēt se aliter ⁊ aliter ad terrā:sed ꝓbo φ nō ꝑpter hoc:qꝛ lꝫ h ita eēt. si terra moueret̄ cū celo ab oriente in occidētē:tñ hoc nō sic eēt si terra moueret̄ cōtra celū. ¶ Quinto. deus pōt mouere totaꝫ terram cū ipso celo:nec propter hoc celum quiesceret.

Oppositum vult Aristoteles in littera.

Pro ista qōne sciendū est φ cū dr̄ celū mouet̄. ğ necesse est terrā gescere ly necesse pōt eē determiatio ꝯsequētie:vel pōt eē pars ꝯñtis. ꝑmo mō esset sensus. hec ꝯña est necessaria:celū mouet̄. ğ terra quiescit. scđo mō eēt sensus:ad istam celū mouet̄:sequit̄ ista:necesse est terrā gescere. modo in ꝓposito ly necesse debet accipi φ sit nota ꝯñtie:⁊ nō pars ꝯñtis. ¶ Secundo notādū est:φ aliquā ꝯñam eē bonā itelligit̄ dupl̄r: vel eē bonā gratia forme:vel eē bonā gratia materie. modo clarū est dictā ꝯñam nō valere gratia forme. nō eniꝫ tenet in oībus terminis:⁊ ideo in ꝓposito intendit̄ vtruꝫ sit bona gratia materie. ¶ Et quātū ad hoc sciēdū est:φ plures sunt modi:qbus diuersi volūt ostēdere dictā ꝯñaꝫ valere gratia materie. ꝑmus supponit φ hec est necīa: terra quiescit. scđs supponit φ necessariū sequr ad quolibet:sicut ex ipossibili sequr quodlibet. Tunc ſm ꝑmū moduꝫ defendēdi ꝑdictā ꝯñam diceret̄ ꝯñam valere gratia materie:virtute duaꝝ dictaꝝ suppositionū. Sed hoc non valet:qꝛ terrā quiescere nō est necessariū simpl̄r:seu non est tale necessariū qđ seq̄t ad qđlibet. vnde sicut nō ex omni ipossibili:sequr qđlibet:sed solū ex ipossibili iplicante cōtradictionē:seu ex illo qđ est ipossibile de forma : sicut eēt copulatiua ex partib⁹ sibiinuicē ꝯdicētib⁹ cōposita. sic ēt nō qđlibet necessariū sequr ad qđlibet. ¶ Scđo. qꝛ h nō intēdit Aristo. qꝛ sic nō magis sequr terrā quiescere ad celuꝫ moueri φ̄ ad sortē moueri. ¶ Scđs modus defendēdi dictā cōsequētiā est iste. supponit enim φ omne qđ mouet̄ indiget quiescēte fixo vt dicit Aristo. in libro de motibus aīaliuꝫ:⁊ ideo ſi celuꝫ mouet̄:oportet φ sit talis mot⁹ circa aliqđ quiescēs fixum:quod non videt̄ aliud φ̄ terra quiescens. ¶ Sed illud adhuc nō sufficit:qꝛ Aristo. in de motibus animaliū soluꝫ loquit̄ de motu ꝓgressiuo:ita φ semꝑ aīal in suo motu indiget aliquo appodiamento fixo: nec adhuc oportet φ illud quiescat simpl̄r : ſꝫ φ quiescat: vel moueatur aliter φ̄ ipm aīal qđ mouet̄ : sicut patet de hoie qui potest moueri in naui mota:sed quia celū nō mouetur motu progressiuo:ipm nō indiget aliquo tali appodiamēto fixo:sup quo moueat̄. ¶ Tertius modus defendendi dictā cōsequētiaꝫ est supponēs φ moueri est aliter se habere φ̄ prius respectu alicuius quiescētis. ergo ſi nullum esset quiescēs videret̄ φ celum non moueret̄. modo nullum est quiescens:nec ignis:nec aer:nec aqua:respectu cuius motus celi se habeat vniformiter aliter ⁊ aliter nisi terra que est in cētro. vnde si esset alibi φ̄ in centro celum nō describeret equales angulos sup eam in tēporib⁹ equalibus. ergo necesse est φ illud quiescēs respectu cuius celū mouet̄:sit in centro:sed illud nō est aliud φ̄ terra:nec pōt esse aliud. ğ necesse est ipsam quiescere in centro. ¶ Sed iste modus adhuc nō videtur sufficere. nam ad hoc φ aliquid moueatur:nō oportet φ habeat se aliter φ̄ prius ꝯad aliquod extrinsecuꝫ:sed sufficit φ habeat se aliter ⁊ aliter φ̄ prius intrinsece. vnde si deus moueret totalē mundum

motu recto:sicut est possibile ꝑut dicit articulus Parisiēsis ꝙ totalis mūdus nō hēret se aliter ⁊ alr̄ ad aliqđ extrinsecū:lȝ bene hēret se cōtinue aliter ⁊ aliter intrinsece: fm ꝙ in ipso ꝯtinue eēt alia ⁊ alia pars mot⁹. ¶ Scđo.nā fm astrologos:epiciclus moueť circa cētrū ꝓpriū:in quo qdē centro nō est aliqđ quiescēs sed totuȝ moueť.ergo nō opȝ omnē motū esse circa aliqđ quiescēs. ¶ Tertio.nā si terra moueret ꝯ motum celi:celū posset se hēre aliter ⁊ alr̄ ad terrā:⁊ tū tunc terra nō qesceret sed moueret.sed ipm celum nō haberet se aliter ad terrā:cū terra moueret cuȝ celo ab oriente in occidētē circulatiōe eque veloci. ¶ Quartus modus defendēdi dictā ꝯñam est magis ꝓbabilis:⁊ illum approbo:pro quo supponiť p̄mo ꝙ mot⁹ celi scđaria intētione tanꝙ ꝓpter finē:est ꝓpter gnōnē ⁊ corruptionē istoꝝ īferioꝝ:ꝑut dicit Cōmētator. ¶ Supponiť scđo ꝙ si gñatio ⁊ corruptio sunt necesse est elemēta ⁊ alia esse: ⁊ eo modo quo debēt ordinari respectu gnōnis ⁊ corruptionis:⁊ pro salute generabiliū ⁊ corruptibiliū. Tunc arguiť sic.celum moueť.ergo gnōnes ⁊ corruptiōes istoꝝ īferiorum sunt.ꝯña tenet:ꝑ locū ab effectu cause finalis ad causam finalē:per p̄mā suppositionē:tūc vltra:gnōnes ⁊ corruptiones istoꝝ īferioꝝ sunt.ergo elemēta ⁊ alia sunt.s.requisita ad generatione ⁊ corruptionē:⁊ ad salutē gñabiliū ⁊ corruptibiliū:sed hoc est terrā quiescere in medio:super cuius vna parte aquis discooperta generabilia ⁊ corruptibilia:sicut sunt hoīes:plante:⁊ alia aīalia salueť.ergo terra quiescit.ꝯsequētia tenet ꝑ scđam suppōnē.ergo a p̄mo ad vltimū.si celū moueť terra qescit. ¶ Sed notāduȝ est ꝙ illud nō ītelligiť de quiete terre simplr̄:sed de qete terre a motu circulari vna cū celo circulando eque velociter. Et sic pȝ qūo dicta ꝯña est necessaria:nō simplr̄:ȝ supposita gnōne ⁊ corruptione nālī:⁊ ordine consueto.

Ad rationes. ¶ Ad p̄mā pōt dici:ꝙ semꝑ est eadē terra:saltē vnitate ꝯtinuationis: eo mō quo dicimus secanā eē modo eundē ꝗ fuit sunt centum anni:lȝ nō sit eadē terra semꝑ idētitate simplr̄ dicta quo mō dicim⁹ celū eē mō idē qđ fuit sunt cētū anni. Uel pōt dici:ꝙ terra non semꝑ qescit:lȝ sꝑ qescat terra. ¶ Ad cōfirmationē scđaȝ bene ꝯcedo ꝙ nō est neciuȝ simpliciter terrā quiescere:lȝ bene sit neciuȝ ex cōditione:sicut dictum est in qōne:vel pōt dici:ꝙ semꝑ terra qescit saltē taliter ꝙ nō pōt nāliter multū amoueri de suo loco:lȝ qñqȝ moueať tota:semꝑ tū adhuc manet in eodē loco vel ꝓpe. Et per idem rñdeať ad tertiā ꝯfirmationē: ⁊ aliter potest respōderi ad tertiā ꝯfirmationē dicēdo ꝙ nō quecūqȝ leuificatio ab vna parte faciat eam moueri:⁊ hoc ꝑꝑ aerē resistentē ex alia pte. ¶ Ad scđm p̄ncipale:dico ꝙ illa ratio bene ꝓbat:ꝙ motus celi nō est cā quietis terre nec ecōtra:lȝ celū ⁊ influētie sint cause quietis per influētiā gñalem. ¶ Ad tertiā illa bene ꝓbat dictā ꝯñam nō eē necessariā simpliciter sicut dictū est. ¶ Ad quartā pȝ ex quarto modo defendēdi dictā ꝯñam valere. ¶ Ad qntaȝ:dico ꝙ bene ꝓbat dictā ꝯñaȝ nō eē bonā simplr̄ seu gratia forme: ⁊ hoc cōcediť sicut dictū est. Et sic est finis questionis.

¶ Quoniam antē celuȝ tale corpus enim quoddam diuinum propter hoc habet circulare corpus qđ natura circūmoueatur semper ⁊c. Textu cōmenti.XVII.

Questio. XI.

Quartum propositoꝝ erat. Utrum ista ꝯñia sit bona:celum semꝑ moueť.ꝗ necesse est ipm moueri pluribus motib⁹. Et arguiť ꝙ nō.aña est verū ⁊ ꝯñs falsum:sed ex vero nō seqtur falsuȝ. ergo dicta ꝯña nō valet.ꝙ ꝯñs sit falsum. patet ex eo ꝙ ipsius celi nō sunt plures motus.pȝ ex eo.nā celū est vnū corpus nāle.vnius aūt corporis nālis non est nisi vnus motus nālis sicut dicebať p̄mo huius. ¶ Et cōfirmať hec.nā alia simplicia sicut sunt ignis:aer:aqua:terra:nō sunt mobilia nisi vno motu nāli.igiť nec celum est mobile plurib⁹ motib⁹. ¶ 2° supremū celū semꝑ moueť: ⁊ tū nō moueť plibus motib⁹.ꝗ ꝯña ꝓposita nō valet.

Oppositum vult Aristo.in littera.

Pro ista qōne sciendum est ꝙ ad hoc ꝙ dicta ꝯña valeat nō sufficit dicere ꝙ ꝯña valeat:qꝛ ꝯña est necessarium:⁊ ꝓpter hoc seqtur ad qōlibet:sed opȝ assignare aliam cām fm ꝓcessum Aristo. sicut dicebať in priori qōne. ¶ Et ideo sciēdū est pro rñsione ad qōneȝ:ꝙ celū moueri plurib⁹ motib⁹ nō itelligiť de toto celo cathegorematice sumpto: sed itelligiť ꝙ vna pars celi moueať vno motu ⁊ alia alio. ¶ Deinde sciēduȝ est ꝙ Arist.in littera qnqȝ facit ꝯñias p̄ncipales. ¶ Prima est de qua dicebať in p̄cedenti qōne celū semꝑ mouetur.ꝗ necesse est terrā semper quiescere. ¶ Scđa.necesse est si terra est:igneȝ eē. ¶ Tertia est.si duo elīta extrema sunt:necesse est itermedia esse:scȝ aerē ⁊ aquā. ¶ Quarta est.si ista elemēta sunt:necesse est gnōnē ⁊ corruptionē eē. ¶ Quinta est.si generatio ⁊ corruptio sunt:necesse est celum moueri plurib⁹ motib⁹. Ex qbus seqtur sexta p̄ncipalis arguēdo a p̄mo ad vltimū.s.si celū semꝑ moueť necesse esse ipm moueri plurib⁹ motib⁹. Tunc de bonitate istarum ꝯsequētiaꝝ videamus ꝑ ordinē. ¶ De p̄ma visuȝ est in p̄cedenti qōne. Scđa aūt ꝓbať.si vnū oppositoꝝ est in nā:⁊ reliquuȝ.mō ignis ⁊ terra sunt ꝯⁱa fm suas qualitates.ergo si terra est ignis est. ¶ Scđo.si vnū extremū est aliud est:ita ꝙ si deorsuȝ est sursum est:⁊ impoīe est ꝙ locus sursuȝ sit vacuus:⁊ illud qđ ibi est nāliter est leue sicut ignis.ꝗ si terra est deorsuȝ:ignis est sursum. ¶ Sed diceret aliquis.videť ꝙ nō opȝ ꝙ si vnū ꝯⁱoꝝ sit in nā:ꝙ reliquum sit vel possit esse.nā plenū ⁊ vacuuȝ sunt ꝯⁱa:⁊ tū non opȝ si plenū sit.ꝙ ergo vacuū sit vel possit eē. Similiter finitum ⁊ infinitū sunt cōtraria:⁊ tamē nō opȝ si finitum sit.ꝙ ergo īfinitū sit vel possit eē. ¶ Scđo diceret aliquis.nā videť ꝙ ignis ⁊ terra nō sunt ꝯtraria.nā igni contrariať aqua.ꝗ si cuȝ hoc sibi ꝯⁱareť terre:tunc vni plura essent ꝯⁱa.mō hoc est falsum.naȝ tm̄ vnū vni opponitur per Arist.10.meta. ¶ Ad ista. Ad p̄mū dico ꝙ plenū ⁊ vacuū nō sūt ꝯⁱa:ȝ sunt p̄uatiue opposita:ita silr̄ nec finitū ⁊ infi^m. ¶ Ad scđm dico ꝙ nō est incōueniēs vni plā esse ꝯⁱa fm diuersas qualitates qualr̄ est in ꝓposito. ¶ Tertia ꝯña ꝓbať.s.si terra ⁊ ignis sunt: alia elīta intermedia sunt. P̄rimo.si vnū ꝯⁱoꝝ est in nā:reliquū est i nā.modo ignis p̄ncipalr̄ ꝯⁱoꝝ aque:⁊ terra aeri:vt pȝ scđo de generatione.nā sicut arguiť ibi:q̄litates p̄me.s.caliditas: frigiditas:humiditas:⁊ siccitas:sex modis pñt cōbinari:quoꝝ duo sunt impoīes:⁊ alij quatuor sunt poīes:fm quos accipiť numerus q̄tuor elītoꝝ:que sūt terra:ignis:aer: ⁊ aq̄.s. duo extrema:⁊ duo itermedia. ¶ Tertio.posset adduci ꝓ hoc ratio platonicoꝝ:ꝗ imaginanť ꝙ duo elementa extrema.s.ignis ⁊ terra:sint sicut duo numeri cubici: sed nec̄io iter quoscūqȝ tales duos numeros sūt duo numeri medij ꝓportiōales:ꝗ videnť eē corrñdētes duob⁹ elītis medijs. ¶ 4ª ꝯña ꝓbať:qꝛ si q̄tuor elīta sūt:gnō ⁊ corruptio sūt: qꝛ sunt ꝯⁱa fm suas q̄litates.ꝗ alterabilia ⁊ cōicantia in mā.ꝗ gñabilia ⁊ corruptibilia:cū alteratio sit ꝓpter generationē:sicut pȝ p̄mo de gnōne. ¶ Quinta ꝯña ꝓbať.s.si gñatio ⁊ corruptio sunt:necesse est celuȝ moueri pluribus motib⁹:supponēdo ꝙ isti mot⁹ inferiores depēdent a celo moto:lȝ nō a motu celi:sicut pȝ p̄mo metheororuȝ.⁊ scđo

de gnõne: ꝛ per experiẽtiã: sed ad causandũ gnões ꝛ corruptiones specierũ nõ sufficeret vnus motus celi: imo necessario requirit̃ cũ motu diurno motus solis ꝛ planetaꝝ in obliquo circulo. aliter nõ fierent hyemes: estas ꝛ mutationes tẽpoꝝ: nec ꝑ ꝯñs gnões ꝛ corruptiões eo mõ quo fiunt. ꝗ si gnões ꝛ corruptiones istoꝝ inferioꝝ sunt ꝛ debent fieri mõ ꝯsueto opꝫ ꝙ celũ moueat̃ pluribꝰ motibꝰ. ¶ Tũc ꝓbat̃ 6ª ꝯñtia. arguẽdo a ꝓ̊ ad vltimũ sic. si celũ semꝑ mouet̃: necesse est terra semꝑ gescere. ꝛ ꝑ ꝯñs semꝑ esse: sed si terra est: ignis est: ꝛ si terra ꝛ ignis sunt: elemẽta intermadia. s. aer ꝛ aq̃ sunt: sed si q̃tuoꝛ elnta sunt: gnões ꝛ corruptiones diuerse sunt: ꝛ fiunt in istis iferioribꝰ: sed si gnões ꝛ corruptiones diuerse sint: ꝛ fiant in istis inferioribus: nec̃e est celũ moueri plibus motibus. ꝗ tũc ꝓ̊ ad vltimũ: si celũ semꝑ mouet̃: nec̃e est ipsũ moueri plibus motibus ꝑ illã regulã: q̄ñ ad aliqđ añs sequit̃ ꝯñs. q̄cq̄d seq̄t̃ ad ꝯñs: seq̄tur ad añs. ¶ Sed diceres: q2 ꝯñtie ꝑdicte nõ sunt formales nec sĩl̃es: sed tenẽt ꝛ ꝓbant̃ per diuersa media. ꝗ in talibus nõ valet arguere de ꝓ̊ ad vltimũ: sicut põt exẽplificari sic arguẽdo. si nullũ tẽpus est: dies nõ est: nox est: ꝛ si nox est: aliqđ tẽpus est: nõ tñ seq̄tur a ꝓ̊ ad vltimũ nullũ tẽpus est: ergo aliqđ tẽpus est. ¶ Rñdet̃. ꝙ omnis ꝯñtia de ꝓ̊ ad vltimum est bona: si intermedie sint bone: quãtũcunq3 vario modo ꝓbentur: qđ patet per illã cõem regulã ꝯsequẽtiaꝝ. si aliq̄d seq̄tur ad ꝯñs: seq̄tur ad añs. ¶ Aduertendũ tñ ꝙ illa ꝯñtia. de ꝓ̊ ad vltimũ nunq̃ est melioꝛ vel formalioꝛ: q̄3 sit debilioꝛ illaꝝ itermediaꝝ: ita ꝙ si aliq̄ illaꝝ sit vt nũc: vel mãlis: tũc illa de ꝓ̊ ad vltimũ erit vt nũc: vel mãlis. Et cã est: q2 tenet in virtute illius intermedie vel itermedioꝝ si plures sint. ¶ Tunc ad illud exemplũ qđ adducebat̃: si nullũ tẽpus ꝛc̃. dico ꝙ ꝓ̊ᵐ añs: vel est poƚe vel impoƚe. s. nullũ tẽpus est: si est poƚe: tunc illa ꝯñtia itermedia nõ valet: dies non est: ergo nox est: ꝛ idõ nõ mirũ: si ẽt illa a ꝓ̊ ad vltimũ nõ valeat: nullũ tẽpus est. ergo aliqđ tẽpus est. Si aũt ꝓ̊ᵐ. añs est simplr ipoƚe. s. nullũ tẽpus est: tunc ꝯñtie itermedie sunt bone: ꝛ ẽt a ꝓ̊mo ad vltimũ. s. nullũ tẽpus est. ꝗ aliqđ tẽpus est: cũ ad ipoƚe simpliciter sequat̃ qđlibet: sicut in logica demr̃atiue adduxi.

Ad rationes. ¶ Ad ꝓ̊ᵃᵐ dico. ꝙ vtq3 ipsius celi sunt plures motus: non s̃m diuersas eius partes: nec hoc obstat quin vnius corporis simplicis sit vnus motus nãlis simplex: imo ꝙ plus est aliqđ celũ oino idem in numero. s. aliqs orbis põt moueri simul pluribus motibus: verũ est tñ ꝙ nõ ambo sibi insunt naturalr: sed vnus est sibi nãlis: ꝛ alter est sibi imptinens. Et q̄ñ dicebat̃: alia simplicia sicut elnta nõ mouent̃ pluribꝰ motibus: dico ꝙ nõ est sĩle de motu illoꝝ ꝛ de motu celi: ꝑpter hoc ꝙ plures motus recti nõ possunt adinuicẽ cõmisceri in eodẽ mobili: ꝛ hꝫ ꝑpter eoꝝ repugnãtiã: ꝛ ꝯrietatẽ: s3 bñ plꝭs motus circulares adinuicẽ in eodẽ mobili miscent̃. ¶ Ad 2ᵃᵐ illa bene ꝓbat ꝙ ꝯñtia ꝑposita nõ est formalis: cũ quo tñ bene stat: ꝙ est bona gratia materie.

¶ Quod q̄dem igitur generationẽ esse necessarium ex his manifestũ. si autem generationem necessarium ꝛ aliam esse lationem aut vnã aut plures ꝛc̃. Textu cõ. XX. Questio. XII.

Quintum propositoꝝ erat. vtrũ ista ꝯñtia sit bona: si necesse est generationes ꝛ corruptiones esse hic inferius: necesse est esse plures motus celestes. Et arguit̃ ꝙ nõ. si celũ gesceret: adhuc hic inferius essent gnões ꝛ corruptiones. ꝗ ad hoc ꝙ plꝭs sint gnões ꝛ corruptiones hic inferius: non oportet esse plures motus celestes: ꝛ per ꝯñs cõsequẽtia ꝑposita nõ valet. ꝯñtia t3. añs ꝓbatur. nã q̄uis celum gesceret: adhuc ꝯria sicut ista inferioꝛa puta elemẽta essent adinuicẽ applicata: ꝛ per ꝯñs agerent in se: vel inter se: ꝛ illud qđ esset fortius corrũperet illud qđ esset debilius. talis enim est ꝯrioꝛum natura: ꝙ sint adinuicẽ actiua ꝛ passiua si fuerint adiuicẽ applicata: nec appareret quid ꝓhiberet quin cõbureret̃ ꝛ corrumperet̃ stupa. si ei appliceret̃ ignis nõ obstãte ꝙ celũ gesceret. ¶ Scđo supposito. ꝙ celũ nunc inciperet gescere nõ ꝑpter hoc aĩalia ꝛ plãte que mõ sunt semꝑ manerent: sed si nõ semꝑ manerent aliq̄ñ corrũperent̃: sed q̄ñ corrumperent̃. ex eis alia generarent̃: cu3 corruptio vnius sit generatio alterius. ꝓ̊mo de generatione. ꝑpter hoc ꝙ materia nõ põt esse sine forma ideo nõ obstãte quiete celi: adhuc fierent gñationes ꝛ corruptiones in istis inferioribus. ¶ Tertio celũ nõ agit in ista inferioꝛa solũ per motũ: imo etiã per lumẽ: ꝛ influentiã: ideo l3 motus a celo auferet̃: tamẽ adhuc ipsu3 ageret in ista inferioꝛa per suũ lumẽ ꝛ influentiã: ꝛ ita per illam actionẽ possent hic inferius aliq̄ generari ꝛ aliq̄ corrũpi. ¶ Quarto posito. ꝙ celũ vnico motu moueat̃: adhuc per illũ vnicũ motu3 applicarent̃ nobis successiue planete frigidi ꝛ calidi: ꝛ sic successiue generaret̃ apud nos modo caliditas: modo frigiditas: sicut videmus ꝑ motũ solis diurnum: in die est nobis caloꝛ: ꝛ in nocte est nobis frigus.

Oppositum vult Aristoteles hic: ꝛ etia3 in 2° de gñatione. Et arguit̃ sic rõne. in essentialiter ordinatis remoto ꝓ̊ori remouent̃ posterioꝛa: sicut p3 2° meta^ce: sed intelligẽtie ꝓ̊: ꝛ ꝯñter corpoꝛa celestia secũdario: ꝛ deinde ista inferioꝛa sunt agẽtia suboꝛdinata. ꝗ remoto motu: ꝛ actione celestiu3 vario: remouerent̃ varij motus ꝛ actiones in istis iferioribus: que apparẽt mõ fieri: ꝛ per ꝯñs si in istis iferioribꝰ debẽt fieri varie gnões ꝛ corruptiones gñabiliũ: ꝛ corruptibiliũ. videt̃ ꝙ oporteat esse varios ꝛ diuersos morꝰ celi. ¶ Scđo cor̃ũdã gñationes ꝛ corruptiões sũt ꝯrie. ꝗ o3 ꝙ a causis ꝯrijs ꝓueniãt: ꝛ sic cũ ista iferioꝛa regant̃ per supioꝛa: puta ꝑ corpoꝛa celestia: sicut ostĩsu3 est ꝓ̊ metheoroꝝ. opꝫ gnões illas ꝛ corruptiones eẽ a ꝯrijs agẽtibꝰ celestibꝰ ꝯrijs: saltẽ virtualr: l3 nõ formalr: ꝛ opꝫ successiue illa nobis applicari: ita ꝙ vnum post alteꝝ. sic. v3. ꝙ illud qđ ꝑ vnũ ꝯrioꝝ est gñatũ: ꝑ alterũ corrũpat̃: ꝛ ista successiua applicatio nõ põt eẽ nisi per motũ celi. ꝗ sine motu celi nõ eẽnt hic gnões ꝛ corruptiones: nec sufficeret vnus motus: q2 tunc oẽs dies nãles eẽnt adinuicẽ cõsĩl̃es: ꝛ corpoꝛa celestia sĩlr se haberẽt ad nos: l3 hore diei bene eẽnt adinuicẽ dissĩl̃es. esset eni3 dissilitudo q̄ñ sol eẽt in meridie: ꝛ q̄ñ eẽt in angulo noctis: ꝛ sic ex vnico motu celi nõ viderent̃ ꝓuenire gnões ꝛ corruptiones tales tam vario mõ: q̄les nũc apparẽt fieri si celũ non moueret̃ plibus motibꝰ. ¶ Tertio. si nõ eẽt motꝰ celi: nõ esset tẽpus: q2 tẽpus est motus celi: vel passio eiꝰ. s. motus ꝓ̊mus. vt p3 4° physicoꝝ. s3 si tẽpus nõ esset: nullus motꝰ vel mutatio eẽt: q2 necesse est oẽm motũ ꝛ mutationẽ esse in tẽpoꝛe: sicut p3 q̃rto ꝛ sexto physicoꝝ: sed si nullus esset motus neq3 mutatio nulla eẽt gñatio ꝛ corruptio cũ gnões ꝛ corruptiones sint mutationes 5° physicoꝝ.

Pro ista q̄one premittenda est ꝓ̊ vna suppõ. Deinde ponẽde sunt ꝯnes.

Suppositio sic ista. ꝙ celũ agit in ista inferioꝛa triplici instr̃o. s. motu: lumine: ꝛ influentia. Motu q̄dem. nam trahit ignẽ secũ vna cũ aere existẽte vltra mõtes altissimos: sicut p3 ꝓ̊ metheoroꝝ. Lumine etiã sicut p3 ad experiẽtiã: nã suo lumine calefacit ista inferioꝛa. Influẽtia etiã: q2 in ꝓfundo terre vbi nõ attingit motus celi nec lumẽ: generant̃ quedã metalla: ꝛ hꝫ est mediãte influẽtia celi: q̄ est q̄dã q̃litas spũalis in medio: sicut

spēs albedinis vel nigredinis:q̄ q̄litas nō est p se sensibil.

Tunc sit pª ꝯ. Si celum cessaret a motu stāte lumine ꝛ īfluētia: adhuc in istis īferiorib⁹ multi fierēt motus ꝛ mutationes: ꝛ gnōnes ꝛ corruptiones. pbaꝛ: qꝛ ablato motu celi: sed stāte lumine ꝛ īfluētia: adhuc sol calefaceret ista īferiora: ꝛ ipsū celū influeret in ista inferiora: mediātib⁹ q̄bus. s. lumine ꝛ īfluētia adhuc in istis īferioribus fierent gnōnes ꝛ corruptiones. ¶ Scd̄o sicut prīus arguebaꝛ. Si celū modo īciperet q̄escere: nō pp̄ter hoc aīalia ꝛ plante: que mō sunt: manerēt ppetuo: ꝛ sic aliquādo corrūperenꝛ: ꝛ alia ex eis gn̄arenꝛ: ꝛ sic adhuc fierent gnōnes ꝛ corruptiones. ¶ Scd̄a ꝯ. Si celū cessaret a motu: nō tn̄ a lumine ꝛ īfluētia: adhuc eternalr̄ fierēt gnōnes ꝛ corruptiones: alterationes ꝛ motus locales: imo gn̄ationes ꝛ corruptiones hoīum: aīaliū: ꝛ plantaꝝ. p ꝫ: qꝛ lꝫ sub sole eēt nimia caliditas: ꝛ essent oīa visibilia vsta: ꝛ ex opposito eēt nimia frigiditas: tn̄ in quadris medijs eēt tēperamētū mediū: ꝛ habitatio cōueniens pro salute plantaꝝ ꝛ aīalium. ¶ Probaꝛ hoc idem. quātū ad gnōnes elemētoꝝ. s. q ppetuo fierent gnōnes: ꝛ elementoꝝ adinuicē: qꝛ sub sole cōuerterenꝛ oēs aque in aerē vel in ignē: ꝛ pportionaliter ex opposito: pp̄ter frigiditatē ibi existētē: ignis ꝛ aer corrumperenꝛ: ꝛ cōuerterenꝛ in aquā: ꝛ tūc aqua ibi valde augereꝛ. modo nāle est q aq̄ vbi est eleuatior moueaꝛ ad locū decliuiorē: ꝛ ideo illa aq̄ cōtinue moueretur circa terrā ad locū existentē sub sole: ꝛ ille aer vel ignis generatus sub sole mouereꝛ etiā ad partē oppositam: ꝛ semper aqua sic veniens sub sole iteꝝ cōuertereꝛ in aerem: ꝛ aer vadens ad oppositum cōuertereꝛ in aquā. ¶ Istā cōclusionem pono cōtra aliquos: qui dicunt q cessante motu celi: nō tamē influētia ꝛ lumine: per aliqd̄ tēpus fierent motus ꝛ mutationes. s. gnōnes ꝛ corruptiones in istis inferioribus: sed tandē: sicut dicūt ipsi: oīa ista inferiora cessarent ab hꝫ motibus ꝛ mutationibus. verbi grā. ponamus q sol mō sit supra nos: ꝛ planete frigidi sint ex opposito: ꝛ q celū de cetero non moueaꝛ: tunc dicunt ipsi: q sol oīa hic existētia calefaciēt ad sūmū: ꝛ ex opposita parte planete fridi oīa frigefaciēt ad sūmū: ꝛ aliqn̄: sic dīt ipsi: iste calefactiones ꝛ infrigidationes terminabunꝛ: cū nulla alteratio possit esse ppetua. sicut pꝫ per Aristo. 8° physico. ꝛ sicut dicunt de calefactione ꝛ infrigidatione: ita dicerent pportionalr̄ de humectatione ꝛ de exiccatione: ꝛ de alijs alterationibus: qꝛ sic finaliter cessarent oēs alterationes: nec amplius fierent gnōnes ꝛ corruptiones. ¶ Breuiter falsitas istius pꝫ per ꝯnem 2ᵃᵐ ꝛ pbationē eius: ꝛ etiā solutio motiui istoꝝ sic opinantiū pꝫ volēti cōsiderare. ¶ Tertia ꝯ. Cessante motu celi: nō tn̄ lumine ꝛ influētia: lꝫ fierēt gnōnes ꝛ corruptiones in istis inferioribus: aliter tn̄ fierēt q̄ modo fiant: nec ita vario mō fierent: sicut mō fiunt. pꝫ hoc: ex eo qꝛ sol ꝛ ceteri planete nō diuersimode applicarenꝛ istis inferiorib⁹: sicut mō applicanꝛ cuꝫ celū moueꝛ. ¶ Quarta ꝯ. Si celum nō mouereꝛ nisi vnico motu: adhuc fierent gnōnes ꝛ corruptiones in istis inferiorib⁹. pbatur: qꝛ nō minus fierēt q̄ si celum q̄esceret: sed si celum quiesceret dictē mutationes: adhuc fierent sicut dicit 2ª ꝯ. ¶ Quinta ꝯ. Et ista est pro itētione Aristo. in littera. si celum nō mouereꝛ nisi vnico motu nō fierent gnōnes ꝛ corruptiones tam elemētoꝝ q̄ alioꝝ ꝑm illum ordinē: ꝛ ꝑm illa loca: ꝑm quē ordinē: ꝛ ꝑm que loca apparēt nobis esse: ꝛ pmanere in hoc mūdo. pbaꝛ: qꝛ nō essent applicationes agentiū celestiū ad hoc sufficiētes. ¶ Ex hoc seq̄tur 6ª cōclusio respōsalis ad q̄ōnem: q si debent gnōnes ꝛ corruptiones in istis inferiorib⁹ fieri ꝛ pmanere ꝑm ordinem: ꝛ ꝑm loca ꝑm que apparent fieri ꝛ pmanere: necesse est celū moueri plurib⁹ motibus. s. motu diurno: ꝛ motu obliquo: qui motus obliquus est planetaꝝ sub zodiaco. patet: nam ꝑm hoc sol ꝛ alij planete aliquando accedunt ad nos: ꝛ aliquando recedunt a nobis: ꝛ faciunt nobis diuersitatē temporum: scilicet hyemeꝫ ꝛ estatem ꝛ diuersitatē generationum ꝛ corruptionum in istis inferioribus.

Ad rationes. Ille rōnes que posite sunt ante oppositū sunt pro nobis. Alie autē ad oppositū adducte videnꝛ esse ꝯ nos: ꝛ ideo ad istas dicaꝛ. ¶ Primo qdē ad auctoritatē Arist. qd sit dicendū patet ex q̄nta ꝯne. ¶ Deinde ad pꝛimā rōneꝫ post hoc factā que arguebat de agētibus subordinatis: nos diceremus q nulla esset simplr̄ necessaria subordinatio agētiū: nisi ad ipm deū. vnde ita deus si vellet pōt cōburere ligna. si nō essent corpora celestia: sicut si essent. ¶ Ad 2ᵃᵐ. illa pbat sextaꝫ ꝯnem. ¶ Ad 3ᵃᵐ que fiebat de tēpore. dico q nullus motus dicit tēpus nisi pro quāto vtimur ipso ad mensurādū alios motus: ꝛ ideo si nō esset mot⁹ celi: possemus vti vno alio motu pro tēpore: sicut faciunt aliqui aliqn̄ non videntes celū pp̄ter nubes. vtunꝛ opationibus suis pro tēpore: dicētes tantū operatus sum tēpus est prandendi. Ecce illi sua opatione vtunꝛ pro tēpore: sed q cōiter vtimur motu celi pro tēpore huius causa est: qꝛ inter oēs motus ipse est regularissimus ꝛ oībus notior ꝛ cōmunior: de quo videndū est in 4° physicoꝝ. Et sic est finis q̄stionis.

¶ De motu aūt ipsius quia regularis est ꝛ non irregularis: deinceps vsq3 dictis erit pertransire ꝛc̄. Tex. cō. XXXV. Questio. XIII.

Sextum propositoꝝ erat. Utrū mot⁹ celi ab oriēte in occidētē sit regularis. hic vnū supponiꝛ: ꝛ aliud q̄ritur. supponiꝛ enim q celum moueꝛ: quo supposito queritur vtrum motu regulari.

Contra suppositum arguiꝛ sic. terra moueꝛ ab oriete in occidentem. ergo celū nō sic moueꝛ: imo q̄escit. ꝯntia pbatur: qꝛ si ambo mouerētur ab oriēte in occidētē ꝯtinue: idē punctus celi eundē punctū terre eodē modo respiceret: saltem si sic mouerenꝛ eque velociter: qd̄ est falsū. p̄ ad experiētiā: nam tūc sol nobis nō oriretur nec occideret: post q̄ sp eandē partē terre eodē modo respiceret: nec etiā tunc fierent gnōnes ꝛ corruptiones in istis iferioribus: ꝑm illum ordinē: ꝛ ꝑm ista loca: ꝑm que apparent fieri. aīs pbaꝛ: qꝛ ignis moueꝛ ab oriēte in occidētē: ꝛ aer silr̄. g̃ ꝛ terra cum aqua. ꝯntia tenet. nam nō videꝛ esse maior ratio neq3 minor de istis q̄ de illis. aīs patet per Aristo. p̄ metheoroꝝ. Et probaꝛ etiam rōne. nam vsum est q comete que generanꝛ in suprema regione aeris mouenꝛ ab oriēte in occidentem: taleꝫ aūt motū non videnꝛ habere ex se: sed rōne cōtinentis: puta aeris in quo sunt tanq̄ in loco. ergo taliter nō mouerēꝛ nisi aer sic mouereꝛ. ¶ Scd̄o adhuc cōtra suppositū. Si celū mouereꝛ hoc esset motu locali: sed hoc est falsum: cū celū nō sit in loco. ¶ Arguiꝛ tertio. adhuc posito q celū eēt in loco nō mouereꝛ localr̄. pbo sic. nā ꝯtinue maneret in illo loco nō mutādo illū: nec ꝑm se: nec ꝑꝫ suas ptes: q nō ꝑꝫ se pꝫ. q nō ꝑꝫ suas ptes. pbaꝛ. nā medietas celi q̄ ē ex vna pte eq̄nocialis: ita ꝯtinue maneret i eodē loco: sic medietas celi q̄ ē ex alia pte eq̄noctial.

Deinde arguiꝛ ad q̄ōnē. mot⁹ celi est nālis. g̃ mot⁹ celi nō ē regularis. aīs notū est de se: ꝛ ꝯn̄a pbaꝛ: qꝛ motus nālis est in fine velocior q̄ in pꝛincipio: sꝫ talis motus non est regularis: ex eo q motus regularis est quo q̄tū ad suas partes in equalibus partibus tpis eq̄lia pertranseūtur spatia. talis aūt nō est velocior in fine q̄ in pꝛincipio: sꝫ eque velox ꝛ in pꝛincipio ꝛ in fine. ¶ Scd̄o aliq̄ partes celi

partes celi mouētur velocius ⁊ aliq̄ tardius. ergo totalis motus celi videt̄ esse difformis: ⁊ p̄ ꝯñs nō regularis. ꝯña tenet. añs pbat̄. naʒ partes celi ppe polon mouent̄ tardi⁹ q̄ȝ partes celi ppe equinoctialē: qḋ pʒ. qꝛ in equalib⁹ tēporib⁹ minores circulos describūt. ❡ Tertio. stelle deferuntur i celo tāq̄ȝ infixe ei. ⁊ iō si stelle mouent̄ irregulariter: tūc etiā celū mouet̄ irregulariter: sʒ stelle mouent̄ irregulariter. pʒ de luna ⁊ alijs planetis: qui aliq̄ñ mouent̄ velocius ⁊ aliq̄ñ tardius: ppter qḋ astrologi dicūt planetas eē aliq̄ñ directos: aliq̄ñ retrogrados: aliq̄ñ stationarios.

Oppositum

probat Aristo. in littera.

In ista q̄ōne.

p̊ exponēdi sunt quidam termini. 2° vidēdū est de supposito in questione. Tertio videndum de quesito.

Quantum

ad p̊mū. sciēdū est q̄ð diīa est iter motū regularē ⁊ vniformē: nam vniformitas mot⁹ attēdit̄ quātū ad partes mobilis ita q̄ð ille mot⁹ dicitur vniformis quo mouet̄ aliqḋ mobile. cui⁹ vna pars mouet̄ ita velociter sic alia: sicut si lapis aliq̄s descēderet: nō obstāte q̄ð ille mot⁹ in fine eēt velocioꝛ q̄ȝ in p̄ncipio: tñ diceret̄ vniformis sm̄ ppriaʒ significationē vocabuli ex eo q̄ð vna medietas illi⁹ lapidis descēderet ita velocioꝛ sicut alia. ❡ Mot⁹ aūt dr̄ difformis cui⁹ vna ps mouet̄ veloci⁹ ⁊ alia tardi⁹: sicut eēt mot⁹ rote. ptes eni eius circa axē nō mouent̄ ita velociter sic partes circa circūferētiā: licet bñ ille ptes eq̄ velociter circuāt. Et iō nō est icōueniēs aliquē motū esse motū difformē: ⁊ tñ eē circulationē vniformeʒ. Penes eni aliud attēdit̄ velocitas mot⁹. ⁊ penes aliḋ velocitas circuitiōis. vñ illi mot⁹ dicunt̄ esse eq̄ veloces: qb⁹ i eq̄lib⁹ ptib⁹ tēporis eq̄lis spatia linearis ptrāseunt̄. Sed ille circuitiōes dicunt̄ eē eq̄ veloces: qb⁹ ipa corpa circuētia in eq̄lib⁹ ptib⁹ tēporis eq̄les describūt angulos circa cētrū qḋ circuiūt. Regularitas aūt mot⁹ attēdit̄ ex pte tēporis: ita q̄ð mot⁹ ille dr̄ regularis quādo ipm mobile mouet̄ eque velociter in vna pte tēporis sic in alia. sʒ ille mot⁹ dr̄ irregularis quo mouet̄ aliqḋ mobile qḋ in vna pte mouet̄ veloci⁹ ⁊ in alia tardi⁹. Uerūtamē sciedū est q̄ð aliq̄ distinguūt de vniformitate mot⁹. dicētes q̄ð pōt attēdi vl' ex pte partiū mobilis: vel ex pte ptiū tēporis. Uniformitas p̊mo mō dicta est oīno eadē cū vniformitate distincta cōtra regularitatē: sʒ vniformitas scḋo mō dicta est eadē cū regularitate. Sed illi nō vtunt̄ ita pprie vniformitate sic nos vtimur sm̄ dictas descriptiōes. ❡ Ulterius sciēdū est q̄ð nō est icōueniēs aliquē motū eē vniformē: ⁊ nō esse regularē. pʒ de motu grauis deorsuʒ i medio vniformi: qḋ mouet̄ vniformiter. qꝛ vna ei⁹ ps mouet̄ ita velociter sic alia: ⁊ tñ nō mouet̄ regulariter: qꝛ mouet̄ in fine velocius q̄ȝ in p̄ncipio. ❡ Silr̄ nō est incōueniēs aliquē motū eē regularē: ⁊ tñ nō esse vniformē: pʒ de rota q̄ in eq̄lib⁹ ptib⁹ tēporis eq̄lia spatia describeret. talis eni mot⁹ rote eēt regularis: nō tñ vniformis. postq̄ȝ ptes illi⁹ rote cētrales nō mouerent̄ ita velociter sic ptes circūferētiales. ❡ Silr̄ sciendū est tertio. nō eē incōueniēs aliquē motū sil' esse vniformē ⁊ regularē. sic si aliqḋ graue descēderet in aliquo medio sic ppoꝛtionato ex pte resistētie: q̄ð illud graue in eq̄lib⁹ ptib⁹ tēporis eq̄lia ptrāsiret spatia. tūc eniʒ mot⁹ illius grauis esset vniformis ⁊ regularis sil'. ❡ Ulteri⁹ sciēdū ē q̄ð in celo mot⁹ pōt dici simplex vel cōposit⁹. ⁊ vocat̄ motus circularis simplex: qꝛ est vni⁹ mobilis cōtinui. ⁊ super eosdē polos. ⁊ ab vno motore circūscripto oī motu p̄terq̄ȝ super illos polos. ❡ Sʒ motus cōpositus dicit̄ resultans ex aggregatiōe pluriū motuū simpliciū i eodē mobili sup diuersos polos a diuersis motorib⁹. Et iste motus cōpositus in ipsis planetis est ille q nobis apparet. Simplices aūt nō apparent nobis distincti abinuicem nisi per ratiocinationem. ❡ Ista notata valebūt nobis ad tertiū articulum huius questionis in quo respondebitur ad quesitum.

Quantum

ad scḋm. sciēdū est q̄ð quidā antiquoꝝ erāt talis opiniōis q̄ð terra moueret̄ ab occidēte in oriētē. cōplēdo in die nāli vnaʒ circulationē: ⁊ q̄ð celū quiesceret. ⁊ p̄ hoc crediderūt posse saluare apparentia illa q̄ nos saluamus ex motu celi. sic q̄ð sol aliq̄ñ est nobis in oriēte: aliq̄ñ in medio celi: aliq̄ñ in occidēte: aliquādo i angulo noctis credētes terrā se habere sicut assaturā. ⁊ solē sicut ignē assantē. mō sic ignis nō mouet̄ circa assaturā: sʒ assatura mouet̄ circa ignē. ita dixerūt solē non moueri circa terrā. sʒ magis terrā circa solē: ppter hoc q̄ð terra idiget sole. ⁊ nō ecōuerso. ❡ Quātū ad opinionē istam pono aliquas cōclusiōes. q̄rū p̊ma sit ista. q̄ð terra nō mouet̄ ab occidēte in oriētē motu diurno. nec ecōuerso. pbatur. nā si sic seq̄ret̄ q̄ð eēt difficili⁹ ire ꝯtra occidētē q̄ȝ ꝯtra oriētē: qḋ est cōtra experiētiā. pbat̄ ꝯñtia. nā ex quo terra mouet̄ ab occidēte versus oriētē. ⁊ aer cuʒ ea sil'. tūc q ambularet cōtra occidētē haberet aerē ꝯtra se motū. q aūt cōtra oriētē moueret̄ cū aere moto: sʒ difficili⁹ eēt moueri cōtra aerē motū q̄ȝ cū aere moto. ❡ Scḋo silr̄ seq̄ret̄ ppter eādē cām q̄ð difficili⁹ esset pycere lapidē cōtra occidentē q̄ȝ cōtra orienteʒ. ❡ Tertio sequeret̄. q̄ð aues non possent bñ volare cōtra oriētē: qꝛ aer insequēs tantū eleuaret pennas catū q̄ð nō possent bñ volare. vnde videmus q̄ð aues nō volāt cū vento: sed cōtra ventū. ❡ Quarto seq̄ret̄. q̄ð p iectū directe sursuʒ nō ecōuerso caderet ad locū a quo incepit moueri: qḋ est falsuʒ. ꝯñtia tenet. nā interim q̄ð graue pycerēt sursuʒ terra vlteri⁹ moueret̄: ⁊ sic i descēdēdo directe nō caderet sup partē terre sibi suppositā tūc cū incepit moueri. ❡ Scḋa ꝯclusio. si terra sic moueret̄ ab occidēte in oriētē. bñ possem⁹ ex hoc saluare aliq̄ q̄ nobis apparēt ex motu celi: sic ortū ⁊ occasū solis ⁊ stellarū. pʒ hoc. nā sicut iā sol nobis in termino nr̄i oriçōtis existēs ꝯtinue ascēdit plus ⁊ plus sup nostrū oriçontē vsq; ad mediū celi. ⁊ tūc ad occidētē: ⁊ tūc ad angulū noctis mouet̄. ita si sol quiesceret ⁊ terra moueret̄ ab occidēte versus oriētē. ⁊ nos vna cū ea: sol ꝯtinue magis nobis. ⁊ magis eleuaret̄ tādiu q̄ð appareret in medio celi. ⁊ tūc p vlterioꝛē motuʒ celi appareret nobis declinare ad occidētē. ⁊ sic tādē iterū appareret nobis i oriēte. ❡ Tertia ꝯclusio. nō oīa apparētia in celo possent saluari p q̄etē celi. ⁊ taleʒ motū diurnū terre. Probat̄. nā per q̄etē celi ⁊ motū talē diurnū terre nō possent saluari oppositiōes ⁊ cōiūctiōes planetarū ⁊ distātie eoꝝ aliquādo maiores ⁊ aliq̄ñ minores a stellis fixis: vñ ad saluādū ista opoꝛtet ponere celū moueri. ❡ Quarta cōclusio. celū ꝯtinue circulariter mouet̄ ab oriēte ad occidētē p meridiē: redeūdo ad orientē per angulū noctis. pbat̄ per duo signa. p̊mū est. nos videmus q̄ð stelle q̄ p̊mo apparent in ortu postea apparēt in occasu: sʒ hoc nō pōt saluari per motū terre diurnū sicut dixit p̊ma cōclusio. ergo oʒ q̄ð hoc saluet̄ p motū celi: vel per motū stellarū in celo q̄escēte celo. si dicat̄ primū: habeo ppositū. si dicat̄ 2m: hoc nō pōt esse. nam tunc celū eēt scissibile ⁊ diuisibile. sʒ hoc est falsuʒ. nā tūc esset corruptibile: qḋ est ꝯtra determinata p̊mo hui⁹. ꝯña tenet ex eo q̄ð stelle mouerent̄ in ipo ipʒ scindendo: sicut pisces mouentur in aqua diuidendo aquā.

Quātum

ad tertium articulum sit prima conclusio ista. q̄ð motus ipsius celi nō est vniformis. pbat̄ ex eo q̄ð non oēs partes celi mouent̄ eque velociter. partes eni celi circa equinoctialē mouent̄ velocius q̄ȝ partes celi circa polos. ex eo q̄ð in eq̄lib⁹ partib⁹ tēporis mai⁹ spatiū lineale describūt: puta maiorem circunferentiā circa apeʒ mundi. consequentia tenet per diffinitionē motus

vniformis. ¶ Scđa cõclusio. nullus mot⁹ simplex in celo
est irregularis: ita ꝙ nec celũ: nec aliqḋ astꝝ: nec aliq̃ pars
celi moueṫ velocius in vno tpe q̃ȝ in alio: ⁊ hoc motu sim-
plici. s. circũscriptis alijs motib⁹. Et hoc ꝓbat Aristo. sic. p̊
q2 oĩs motus qui aliqñ est velocior aliqñ tardior: vel ille
est velocior in pncipio sicut est motus violẽtus: vel ille est
velocior in fine sicut est mot⁹ nãlis grauiũ ⁊ leuiũ: vel est
velocior in medio sicut est motus aialis: sed mot⁹ celi nec
est velocior in pncipio nec in fine nec in medio: cũ nec ha-
beat pn^m neqȝ finẽ neqȝ mediũ: ꝑpter sui eternitatẽ ⁊ celi
sphericitatẽ in quo nec est assignare pn^m neqȝ finem neqȝ
mediũ. ¶ Scđo. q2 irregularitas mot⁹ nõ põt venire nisi
ꝑpt mutationẽ mobilis aut motoris: mõ mobile pota ce-
lũ est inalterabile. Silr̃ motor mouẽs celũ est immutabilis
sicut intelligẽtia. g̊ nõ est vnde põt velocitas celi variari.
¶ Tertio. si motus celi nõ eẽt regularis: sed irregularis. s.
aliqñ velocior: ⁊ aliqñ tardior. vl̃ ergo veniret cõtinue re-
tardãdo: ⁊ tũc si hoc eẽt ꝓportionali iaȝ quiesceret: ex eo ꝙ
ab eterno venisset retardãdo: vel ꝯtinue velocitãdo: ⁊ tũc
si hoc esset ꝓportionalr̃ iam moueretur subito: eo ꝙ ab eter
no fuisset velocitatũ plus ⁊ plus. Si aũt dicaṫ ꝙ venisset
retardãdo ⁊ velocitãdo alternatim. hoc nõ põt esse ex eo
ꝙ motor mouens ipsum est immutabilis. Ex ista ꝯne patet
respõsio ad q̃stionẽ. ¶ Tertia ꝯ. mot⁹ celi simplex est cir-
culariter vniformis: non obstãte ꝙ nõ est motus vniformis
queadmodũ dicit pma ꝯclusio huius articuli. Probatur.
nam ex quo motus celi simplex est regularis: tunc partes
eius in equalibus partibus tẽporis equales describũt an-
gulos circa axem mũdi: ⁊ hoc sufficit ad hoc ꝙ aliqs mo-
tus sit vniformis. ¶ Quarta ꝯ. motus in celo vl̃ in aliqua
parte eius cõpositus ex pluribus põt esse irregularis. patȝ
hoc de motibus planetaꝝ: qui aliquando mouentur velo-
cius: aliquãdo tardius per aggregationem plurĩũ motuũ
in suis orbibus in tantũ ꝙ astrologi sicut arguebaṫ añ op-
positũ dicũt eos esse aliquãdo retrogrados: aliquãdo sta-
tionarios: aliquãdo directos: aliquando processiuos.

Ad rationes. ¶ Ad p^am. nego ꝙ terra mouetur
ab oriẽte in occidẽtẽ: ⁊ qñ dicebaṫ
de igne ⁊ aere sup altissimos montes: bene cõcedo ꝙ mo-
ueanṫ vna cũ celo ab oriẽte in occidentẽ: q2 sunt ita prope
celũ ꝙ virtute influẽtie celestis possunt sic moueri: sed h̃
nõ opȝ de terra ꝑpter magnã ei⁹ distãtiã a celo. ¶ Ad 2^am
dico: qḋ sepe pꝰs dixi: ꝙ motus toti⁹ celi vl̃ celi vltimi nõ
est localis: ex quo vltimũ celũ nõ est in loco: hñ m̃ est eius-
dẽ spẽi cũ motu locali. ⁊ Auicẽna vocat talẽ motũ 2^m sitũ
⁊ nõ 2^m locũ. ¶ Ad 3^am. illa bene ꝓbat ꝙ celũ nõ moueṫ
motu recto: cum quo bene stat ꝙ moueṫ motu circulari:
nec est incõueniens aliqḋ moueri motu circulari: ⁊ ꝯtinue
ꝫm se totũ cathegorematice nõ mutare locũ: sed sufficit ꝙ
mutet locum ꝫm suas partes: vel mutaret si esset in loco.
¶ Et quãdo dicebaṫ videṫ ꝙ celuȝ adhuc si esset in loco
non mutaret locum ꝫm suas medietates. quaꝝ vna est ex
vna parte equinoctialis: ⁊ alia ex alia. hoc cõcediṫ: ꝙ ꝫm ta-
lem diuisionem eius in partes nõ mutaret locuȝ: cum quo
tñ stat ꝙ mutaret locũ ꝫm partes eius assignatas ꝫm aliã
diuisionẽ: vt si imaginaremur celũ diuidi ꝫm coluros: tũc
nõ est dubiũ qn celuȝ mutaret locũ ꝫm tales ptes: ⁊ hoc si
celũ esset in loco. Finalr̃ g̊ dico nõ esse incõueniens aliqḋ
mobile mutare locũ ꝫm ptes assignatas ꝫȝ vnã diuisionẽ:
⁊ nõ mutare locũ ꝫm partes assignatas ꝫm aliã diuisionẽ.
sic g̊ solute sunt rõnes in qb⁹ reprobaṫ suppositũ in q̃one.

Deinde respõdeaṫ ad rõnes factas ad questionem.
¶ Ad p^am dico. ꝙ nõ opȝ oẽm motũ natu-
ralem in fine esse velociorem: sed solum hoc est verum de
motu naturali locali recto. gratia cui⁹ tractabo septimum
propositum. ¶ Ad 2^am. illa bene probat ꝙ motus celi
nõ est vniformis: cuȝ quo bene stat ꝙ est regularis. ¶ Ad
3^am. Illa vadit pro vltima conclusione secundi articuli. Et
sic soluta est questio.

¶ Neqȝ veloci⁹ vtiqȝ in fine ferreṫ si vi ⁊ extru-
sione. omnia enim a vim inferẽte longius facta
tardius feruntur: ⁊ vnde vi illuc ferunṫ nõ vi ⁊ c̃.
p̃rio celi. Tex. cõ. LXXXIX. Q̃ő. XIIII.

Septimum propositoꝝ erat. qḋ di-
xi esse incidẽtale. vtruȝ
oĩs motus nãlis sit velocior in fine q̃ȝ in pn-
cipio. Videṫ p̊ ꝙ nõ. q2 motus celi est mo-
tus regularis per pcedentẽ q̃oneȝ. ergo nõ
est velocior in fine q̃ȝ in pncipio: ⁊ tamẽ est
motus naturalis: q2 nec violẽtus nec preter
nãm: ⁊ etiam quia est a pncipio intrinseco. g̊ non oĩs mo-
tus naturalis est in fine velocior q̃ȝ in pncipio. ¶ Scđo.
q2 augmẽtatio est motus nãlis: ⁊ tñ non oportet ꝙ in fine
sit velocior q̃ȝ in pncipio: imo vt plurimũ accidit oppositũ:
ꝙ sit motus nãlis. pȝ per Aristotelez in pmo de gñatione:
⁊ in 2° de aïa. ¶ Similr̃ arguiṫ de alteratione: nã multe
sunt alterationes naturales que in fine nõ sunt velociores.
¶ Tertio. naȝ sit vnũ mixtũ habens duas libras de igne:
⁊ duas de aere: duas de aqua: octo de terra: ⁊ sit in cõcauo
orbis lune: tale mixtũ descendendo cõtinue tardaṫ in suo
motu: ex eo ꝙ cõtinue resistẽtia augeṫ: ⁊ potentia motiua
diminuiṫ. pȝ hoc ex eo: nã dum tale mixtum est in conca-
uo orbis lune trahunt tam terra q̃ȝ aqua q̃ȝ aer deorsum.
Sed quãdo hoc pringit ad aerem: aer non plus trahit de-
orsum: sed tunc solũ trahunt aqua ⁊ terra: ꝙ aer in sphera
aeris nõ trahat pȝ. q2 elemẽta appetunt manere in suis lo-
cis: ⁊ nõ inclinanṫ ad esse extra ea: qñ aũt dictũ mixtũ per-
tingit ad aquã: iam aer incipit resistere cuȝ igne: nec aqua
plus trahit deorsum ex quo est in loco suo: sed soluȝ terra.
Ex hoc pȝ q̃ñ in dicto casu potẽtia motiua ꝯtinue sit mi-
nor: ⁊ resistẽtia maior. ⁊ per ꝯñs sequir ꝙ dicti mixti mot⁹
nãlis. s. descensus nõ sit in fine velocior: imo tardior q̃ȝ in
pncipio. ¶ Quarto. nã si graue in descendendo moueret
velocius in fine q̃ȝ in pn°. hoc videṫ esse ꝑpter aliqḋ sibi
acq̃situm in descẽdendo: qḋ iuuaret potẽtiã intrinsecã mo-
tiuã illius grauis ad mouẽdũ illud graue velocius in fine
q̃ȝ in pn°. Tũc pono ꝙ illud graue descẽdat in medio dif-
formi: sic ꝙ mediũ inferi⁹ sit maioris resistentie in tãto in
quãto po^a motiua ĩtrinseca illi⁹ grauis põt iuuari a tali ex-
trinseco per talẽ motũ sibi acq̃sito: ⁊ tunc saltẽ illud graue
mouebiṫ in illo medio: sic ꝙ nõ mouebiṫ in fine velocius
q̃ȝ in pncipio. ¶ Quinto. sit vnũ graue sicut q̃tuor in po^a:
qḋ debeat descẽdere per aliqḋ mediũ vt duo in resistẽtia:
tũc vĩ ꝙ illḋ graue per illud mediũ moueaṫ ita velociter
in fine sicut in pn°: ex eo ꝙ oĩno vĩ esse cõsilis ꝓportio po
tentie mouẽtis ad resistẽtiã in fine qualis erat in pncipio:
nam cõtinue videṫ manere ꝓportio potẽtie mouentis ad
resistẽtiã: sicut q̃tuor ad duo. ¶ Sexto. si oĩs motus nãlis
esset in fine velocior q̃ȝ in pncipio: tũc nullus videreṫ esse
regularis motus: qḋ est falsum. ꝓbatur cõsequẽtia: q2 oĩs
motus videṫ esse nãlis: violẽtus: vel animalis. modo mo-
tus violẽtus nõ est regularis: q2 est in pncipio velocior. silr̃
motus aialis nõ videtur esse regularis: q2 est in medio ve-
locior. si ergo oĩs motus naturalis esset in fine velocior q̃ȝ
in pncipio: etiã nullus motus naturalis eẽt regularis: ⁊ sic
simplr̃ nullus motus esset regularis: q2 nec violentus: nec
aialis: nec nãlis. ¶ Septimo. si sic: sequereṫ ꝙ si aliquod
graue distaret a centro terre distãtia infinita: ꝙ in descen-
dendo versus centruȝ moueret velocitate infinita anteq̃ȝ

tangeret

tangeret centrū: sed hoc est falsum. consequētia vž tenere: ex eo ꝙ motus nālis sic cōtinue intēdit̄ plus ꝛ plus vsus finē. falsitas ꝯñtis pꝫ. nam tūc sequeret̄: ꝙ tale graue hēet virtutē ifinitā. ℂ Octauo. qñ motus nālis nō est: ipse nō est velocior ꝙ̄ in pn°: sed mot⁹ nālis in fine nō est. ḡ tunc non est velocior ꝙ̄ erat in pncipio: tota ratio clara est.

Oppositum vult Aristo. ꝛ pbat̄ rōne. naꝫ graue descēdens in fine fortius ledit ꝙ̄ in pncipio: qđ nō esset nisi in fine velocius moueret̄ ꝙ̄ in pncipio. Assūptū pꝫ. nā si aliqs lapis descēderet de alto: ꝛ aliqs recciperet illū lapidē pꝑe initiuꝫ casus nō lederet recipientē: sꝫ si reciperet talē lapidē p magnā distāciā ab initio casus illius lapidis multū lederet recipiētē: qđ nō eēt nisi talis lapis in descēdēdo cōtinue intēderet suū motum.

In ista qōne. pˀ erunt ponende distinctiones. 2° opiones de causa velocitationis motus nālis in fine cū suis iprobationib⁹. 3° ꝯnes rñsales ad q̄sitū cum vna causa velocitationis mot⁹ nālis in fine: cum qbusdā dubijs cōtra illā cām: ꝛ solonibus illoꝝ.

Quantum ad pᵐ sit pᵃ distinctio. motuū naturaliū: alius est localis: alius est alterationis: alius est augmētationis vel diminutionis. ℂ Scđa distinctio. motuū localiū naturaliū quidā sunt recti qdā circulares. modo q̄stio pposita intelligit̄ de motu locali naturali recto dūtaxat. ℂ Tertia distinctio. motū naturalē intēdi in fine pōt intelligi dupl̄r. Uno° proprie accipiendo ly in fine. s. quādo talis motus desinit esse: ꝛ sic motus nālis nō intendit̄ in fine. pꝫ hoc: qꝛ tunc ipse nō est: qꝛ cum motus nālis desinit esse: tūc nō est ꝛ imediate ante erat. Alio° capitur in fine. hoc est versus finem: ꝛ sic capitur in pposito. ℂ Quarta distinctio. motū intēdi pōt intelligi dupliciter. Uno modo per dupluꝫ: triplum: quadruplum: ꝛ sic vltra. Alio modo qđ pmo sit aliquātus. Et scđo addat̄ sibi aliqs gradus velocitatis. Et tertio medietas illi⁹ gradus velocitatis. Et q̄rto q̄rta pars illi⁹ gradus velocitatis: ꝛ sic vltra. ℂ Tunc sit pᵃ cōclusio. Si motus intēderet̄ pmo mō: fieret ifinitus. pbat̄ ex quo pmo esset aliquātus: ꝛ deinde in duplo velocior: ꝛ deinde in triplo: ꝛ deinde in q̄druplo: ꝛ sic vltra. ℂ Scđa cōclusio. Si intēderet̄ scđo modo nō oporteret ipsum fieri infinitū: imo in casu posset in infinitū intēdi: ꝛ adhuc nunq̄ꝫ fieri triplus ad seipsum recte in siti: sicut si eēt aliqđ lignū pedale: ꝛ adderet̄ sibi pmo medietas semipedalis: ꝛ deinde medietas residui de semipedali: ꝛ deinde iteꝝ medietas residui: ꝛ sic in infinitū: illud lignū qđ pˀ erat pedale in ifinitū augeret̄ fm ifinitas ptes pportionales ligni semipedalis sibi addēdas: ꝛ tñ nō ppt hoc illud lignū pedale: sic auctū fieret duplū vel triplū ad se: imo si totale lignū semipedale esset sibi additū aggregatū ex pexistente: ꝛ addito, nō esset dupluꝫ ad pexistens: imo solū sexquialteꝝ: sic in pposito esset dicēdū de intensione motus scđo modo dicta. ℂ Tertia ꝯclusio. Motus nālis in fine hoc est eūdo versus finē nō statim qñ incipit ꝛ vadit versus finē intēdit̄ scđo modo. pꝫ hoc. nam aliter graue non moueret̄ velocitate infinita anteq̄ꝫ veniret ad centrū: si distaret distātia ifinita: cuius oppositū dic̄ Arist. ℂ Sed sciēdū est: ꝙ motus nālis non intēdit̄ per duplū triplum ꝛc̄. sic ꝙ in pᵃ parte pportionali hore sit aliquantus: ꝛ ꝙ in 2ᵃ parte pportionali hore sit in duplo velocior: ꝛ sic vltra. nec etiā sic ꝙ qñ est ptransita pᵃ pars pportionalis spaciꝫ puta pᵃ medietas: ꝙ tunc sit aliquātus: ꝛ quādo 2ᵃ pars pportionalis spaciꝫ sit ptransita: ꝙ tunc in duplo sit velocior: ꝛ sic vltra. Nam tūc sequeret̄ ꝙ quilibet motus nālis qui per quantūcunqꝫ tēpus paruuꝫ duraret: vel quo quātūcunqꝫ paruū spatiū ptransiret̄: ad quēcūqꝫ gradū velocitatis ptingeret ante fineꝫ. mō hoc est falsum. ꝯñtia tꝫ: ex hoc ꝙ talis mot⁹ fieret per aliqđ tps: in cui⁹ pᵃ parte pporcionali eēt aliquātus: ꝛ in 2ᵃ duplus. ꝛ sic vltra: ꝛ ita argut̄ de spatio. Et iđ tertia ꝯ intelligit̄ ꝙ intēditur per duplū triplū ꝛc̄. ad istū intellectū: ꝙ qñ ipso pertransitum est aliqđ spatiū est aliquātus: ꝛ qñ ipso est ptrāsituꝫ duplū spatiū est in duplo velocior: ꝛ qñ ipso ptransituꝫ est triplū spatiū est in triplo velocior: ꝛ sic vltra. Et ad istū intellectū vadit auctas Arist. de distātia ifinita grauis a cētro: scꝫ ꝙ tale graue moueret̄ velocitate ifinita versus finē.

Quantum ad 2ᵐ articulū pmitto pmo vnū gñale oibus opionib⁹. s. ꝙ oīs velocitatis intensio causat̄ vel ex cremēto potētie stante resistētia: vel ex decremēto resistētie stante potētia: vel ex ambobus sil̄. ℂ Tunc est pᵃ opinio de causa velocitationis motus nālis in fine: qua supponit ꝙ motus calefaciat. modo imaginat̄ ista opinio ꝙ quādo aliqđ graue descēdit per aerem: calefacit ipm aerē: ꝛ per ꝯñs rarefacit: ꝛ sic aer ille rarefactus est faciliorís diuisionis: ꝛ minus resistens: ꝛ sic statim adest ibi vna causa velocitationis motus. s. decremētū resistētie. ℂ Sed ista dicta nō sufficiunt. pˀ. qꝛ aer in estate est notabiliter calidior ꝙ̄ in hyeme: ꝛ tñ idem lapis cadēs ab equali distātia per aerē in estate ꝛ in hyeme nō moueret̄ notabiliter velocius in estate: nec sensibil̄r magis ledit ꝙ̄ in hyeme. ℂ Scđo. naꝫ aer nō calefit p motū nisi añ moueat̄ ꝛ diuidat̄ ꝛ fricet̄: ꝛ tūc cuꝫ anteq̄ꝫ sit mot⁹ ꝛ diuisus resistat graui descēdenti resistētia eius nō est diminuta p eius calefactionē. ℂ Tertio. hō ita velociter mouet manū suā sicut lapis moueret̄ versus pnᵐ sui mot⁹: qđ pꝫ ex eo: qꝛ percutiens alteꝝ manu: lederet euꝫ plus ꝙ̄ faceret ille lapis cadens pꝑe pnᵐ sui motus: ꝛ cū homo sic mouēdo aerē nō calefaceret aerē sensibiliter: qꝛ vtiqꝫ perciperet calefactionē. ḡ sil̄r ille lapis saltē circa pnᵐ casus nō ita sensibiliter calefacit aerē: ꝙ ex hoc deberet apparere tāta ꝛ ita manifesta velocitatio. ℂ Scđa opio imaginatur. ꝙ locus nālis est tanq̄ꝫ finis appetitus a corpore qđ nāliter moueret̄ ad ipm: ꝛ iđ q̄to mobile p suū motuꝫ ppinquius efficit̄ suo loco nāli: tāto irēsius ꝛ cū maiori conatu mouet se ad suū locū: ꝛ ppter hoc in fine moueret̄ velocius ꝙ̄ in pncipio: ad silitudinē hōis boni q quāto efficit̄ melior tāto cū maiori conatu nitit̄ ad felicitatē seu ad vitā ꝯtemplatiuā que est finis hōis. ℂ Sed breuiter illud nō valet: qꝛ cum appetitus sit rōne carentie corp⁹ nāle plus distans a suo loco naturali plus deberet appetere suū locū naturalē: ꝛ sic magis in pncipio velocius deberet moueri ꝙ̄ in fine. ℂ Scđo. nam icipiat aliqs lapis cadere de alto loco vsqꝫ ad terrā: ꝛ alter lapis ꝯsimilis icipiat cadere de basso loco vsqꝫ ad terrā: tūc isti lapides qñ essent ad spatiū pedale pꝑe terrā deberent eque velociter moueri: qđ tñ est falsuꝫ. nā ille q diutius est motus velocius mouēte. pbatio ꝯñtie. naꝫ fm dictā opinionē: tunc isti lapides cū sint cōsiles in grauitate ꝛ eq̄liter distātes a loco eoꝝ nāli equalē haberent appetitū eēndi in suis locis nālibus: ꝛ cuꝫ talis appetitus sit cā velocioris motus fm ꝙ dicit opinio. vtiqꝫ tūc isti lapides deberent eque velociter vlterius descēdere. ℂ Tertio. nā tūc difficilius eēt leuare vnū lapidē pꝑe terrā ꝙ̄ eūdē magis distantē a terra. hoc est falsuꝫ. ꝯñtia pbat̄: ex eo ꝙ dicta opinio imaginat̄ graue maiorē habere appetitū ꝛ iclinationē eēndi in suo loco nāli qñ est pꝑe suū locuꝫ nālem ꝙ̄ quādo est magis distans. ℂ Quarto. si a valde alto descēdat lapis per spatiū decē pedū: ꝛ ibi inueniēs obstaculū quiescat: ꝛ lapis cōsilis de basso etiā descēdat per spatiū decē pedū ad terrā. vnus illoꝝ motuū nō percipietur velocior ꝙ̄ alter: lꝫ vnus illoꝝ sit ppinquior suo loco nāli ꝙ̄ alter. ℂ Concludo ḡ ꝙ non ex maiori ppinquitate ad locū nālē sunt motus grauiū ꝛ leuiū nāles velociores: ppter hoc

ꝙ tunc talia corpora sunt ꝓpinquiora suo fini ⁊ plus appetentia illũ finem: nec est simile de istis corporibus naturalibus nõ cognitiuis sui finis: ⁊ de hoīe tendēte ad felicitatez ꝗ sui finis est cognitiuus. ¶ Tertia opio imaginat̄ ꝙ in loco nālí est q̄dā virtus alteratiua vel attractiua locati: ⁊ ꝙ illa forti⁹ trahit de ꝓpe q̄ꝫ de lōge: ⁊ ꝙ ꝓpter hoc corpus nāle velocius mouet̄ in fine cū est ꝓpinquius suo loco nālí q̄ꝫ mouebat̄ in p̄n° cum erat a suo loco nāli remotius. ¶ Cōtra istā opinionē pōt argui trib⁹ vltimis rōnibus: q̄bus arguebat̄ cōtra opinionē precedentē. ¶ Et vltra hoc pōt cōtra ipsaz argui p̄ sic. si hoc eēt vez: sequeret̄ ꝙ motus corpoꝝ nāliū ad sua loca nō eēt naturalis sed violēt⁹. hoc est falsuz. ꝯñtia tz: ex eo ꝙ per dictā opionē entia nālia traherent̄ ad sua loca nālia per virtutē existētem in ipso loco. modo tractus est q̄dam motus violēt⁹. ¶ Scđo. sequit̄ ꝙ grauiora tardius mouerent̄ deorsum q̄ꝫ minus grauia: sed hoc est falsum. ꝯñtia ꝓbat̄. nam grauiora plus resisterēt virtuti trahēti. ¶ Tertio. sequeretur ꝙ corpora nālia nō mouent̄ ad sua loca a q̄cunq; distātia: qđ est cōtra Aristo. p̄mo huius. ꝓbat̄ ꝯñtia: q2 illa virtus attractiua nō se extēderet ad quācūq; distātiā recte: sicut neq; magnes trahit ad se ferrū a quacūq; distātia ꝓpter determinatā distātiā ad quā agit: ita neq; virtus attractiua traheret ad se locatū a quacunq; distātia: ⁊ p̄ ꝯñs ipm locatū nō a q̄cūq; distātiis moueret̄ ad suū locū. ¶ Quarto. seq̄retur ꝙ nō a quacūq; distātia a suo loco nāli ipsum graue inciperet moueri eque velocitet ceteris paribus: qđ est cōtra experiētiā. ꝯñtia tenet ex eo ꝙ virtus attractiua est fortior ꝓpe q̄ꝫ lōge: ideo si aliqđ corpus nāle inciperet moueri ꝓpe suū locum nālem: velocius inciperet moueri q̄ꝫ si incepisset moueri remotius a suo loco nāli. ¶ Quarta opinio imaginat̄ ꝙ quāto graue plus descēdit: tāto minus videt̄ esse de resistētia sub eo: scz de aere. ergo cū grauitas maneat: ⁊ resistētia diminuat̄: motus cōtinue plus ⁊ plus velocitat̄. ¶ Breuiter ꝯtra hoc arguit̄ p̄. nam ſm B sequeret̄ ꝙ si duo grauia ꝯsilia caderēt versus terrā: vnū a loco alto sic ꝙ haberet multū de aere sub se: ⁊ aliud de loco basso: sic ꝙ modicū hēret de aere sub se. ꝙ p̄m inciperet cadere tardius q̄ꝫ 2m. ho eēt falsuz: q2 eq̄ velocitet inciperet cadere deorsum: q2 ꝓpe p̄ncipia suoꝝ motuū eque fortiter lederēt ipediētē. ꝯñtia tz p sic opinātes. ¶ Scđo. q2 nō est veꝝ ꝙ ille minor aer in p̄dicto casu minus resistat: q2 q̄n lapis est ꝓpe terrā adhuc est tātus aer lateralis sicut si eēt remotior a terra: ⁊ tā ita difficile est ꝙ aer diuidatur cedat: ⁊ fugiat lateralr̄ sicut erat q̄n lapis erat remotior: ⁊ cū hoc eque difficile vel difficilius est q̄n lapis est ꝓpe terrā ꝙ aer sub eo cadat in directū: q2 terra obuiat q̄ fortius resistit q̄ꝫ aer. ¶ Tertio. q2 graui in descēdēdo vl' resistit totus aer qui est sub ipso vna cū terra: vel aer solus. si dicat̄ p̄m: tunc nullū graue sicut eēt vnus lapis magnus: vl' aliqđ tale descēderet: ꝓpter hoc ꝙ tunc resistētia eēt maior q̄ꝫ potētia motiua illius grauis. si autez dicat̄ ꝙ solus aer resistat: tunc seq̄ret̄ ꝙ illud graue intēderet motū suū vsq; ad gradū velocitatis infinitū: ex eo ꝙ resistētia talis diminueret̄ vsq; ad nō gradū: ex eo ꝙ illud graue in fine motus nō habet aliq̄d sub se de aere resistēte. ¶ Quinta opinio vult ꝙ talis velocitatio fiat per aerez insequētem vel aquā vl' aliqđ aliud mediū: ⁊ imaginat̄ sic ꝙ post ipm graue descēdens ipse aer rarefit̄ isequēdo ipsuz graue descēdens: ne fiat vacuū ibi vbi erat graue: ⁊ ꝙ tali pulsu aeris ⁊ motu iuuat̄ ipm graue ⁊ velocitatur in descēdendo. ¶ Istud non valet. nam ſm hoc illud qđ esset late figure ceteris parib⁹ magis velocitaret̄ in descēdēdo: cuius oppositū docet experiētia. ꝓbat̄ ꝯñtia: q2 plus de aere insequit̄ ipsūz. ¶ Scđo. sint due sphere equales: vna de plūbo alia de ligno: tūc motus sphere plūbee cū hoc ꝙ est velocior semp magis velocitat̄ q̄ꝫ motus sphere lignee: ⁊ tñ eq̄liter de aere insequit̄ vtrāq;. ꝗ insecutio talis ipsius aeris nō videt̄ esse talis velocitationis causa. ¶ Tertio. q2 si talis sphera descēdens trāseat per foramē: ⁊ statim foramen recludat̄: ita ꝙ aer insequens detineat̄: non minus motus velocitabit̄: ideo talem velocitatē non facit aer insequens. ¶ Quarto. nam aer inferius per descēsuz grauis condensatus plus videt̄ resistere ⁊ impedire velocitatez: q̄ꝫ aer superius rarefactus ⁊ insequens videat̄ iuuare: vel saltem tantū. ¶ Quinto. nam ſm talē imaginationē graue in sphera ignis minus deberet suū motū intēdere: qđ tamē est falsum. ꝯñtia tenet ex hoc ꝙ in descēsu grauis in sphera ignis: ipse ignis existēs super graue descēdens minus insequeret̄ ipsuz graue descēdens: postq̄ꝫ ignis est magis leuis: ⁊ nature leuis repugnat descēdere descensuz alicuius grauis insequēdo. ¶ Sexta opinio p̄mittit sicut in his que scindunt̄ vbi diuisio precedit diuidens: sicut pz in quibusdam lignis cū diuidunt̄ ſm longuz facilius est cōtinuare diuisionez q̄ꝫ incipere: ita in ꝓposito lz diuisio aeris non p̄cedat ipsum graue: q2 tunc esset vacuuz: tamē ꝓpter hoc ꝙ aer subiectus recedit ad latera fit ibi quedam rarefactio: que precedit ipsum graue: ⁊ ex hoc ꝯtinue mouetur velocius ⁊ facilius. ¶ Sed ista opinio nō valet: q2 aer directe sub graui magis cōdensatur q̄ꝫ rarefiat: ⁊ illud patet bene in simili: si motus fiat per lutum vel aliqđ tale cuius condensatio esset sēsibilis. ¶ Secūdo. nam ex ista causa non potest reddi ratio aliquoꝝ apparentiū accidentium ex descensu grauis: sicut ꝙ graue descēdēdo aliquādo reflectitur cum inuenit obstaculū. Et silr̄ cum plūbuz appensuz chorde descēdit eō uerso reflectit̄. horum eniz cause nō possunt reddi iuxta p̄dictā opinionē. ¶ Tertio. nec exemplum eorum de lignis est ad propositum: q2 talis facilitas diuidendi lignuz fit propter poros ordinatos in illo ligno ſm longum: ⁊ quia non sunt sic ordinati ex transuerso: non ita faciliter ſm transuersum diuiditur sicut ſm longum: sed sic non est de aere: cum non sit corpus scissibile: sicut patet quarto metheororum.

Quantum ad 3m articulum est alia opinio de causa velocitationis motus nālis in fine: ⁊ illam approbo. vnde ſm istam opinionem imaginādom est ꝙ ipsum graue in suo motu ad suam grauitatē nālem acquirit sibi quendam impetum seu grauitatē accidētalē: que iuuat grauitatē nālem ad mouendū ipsum graue velocius. Et similiter dicendum est de leuitate: ⁊ ſm ꝙ ipm corpus naturale mouet̄ diutius ⁊ diutius: ſm hoc sibi acquiritur maior ⁊ maior impetus: ⁊ ſm hoc ꝯtinue mouet̄ velocius ⁊ velocius: nisi tamen eo hoc impediret̄ per maiorem crescentiā ipsius resistentie q̄ꝫ esset impetus sic acq̄situs: ⁊ imaginādum est ꝙ sicut ille impetus acquirit̄ cōsequēter ad motum: ita cōsequēter minoratur vel deficit ad minorationē vel defectum motus. ¶ Et pro ista opinione experimētuz habemus tale: ꝙ si mola fabri magna vel valde grauis velocitet moueret̄ motu versionis: quādo cessares eam mouere: adhuc ipsa diu moueret̄: ꝙ non videt̄ esse nisi a quodam impetu ab extrinseco sibi acquisito ⁊ impresso sibi a mouente: tunc vlterius cuz cessas mouere illā molā cōtinue diminuit̄ donec mola cessat a motu: propter hoc q2 forma naturalis mole illius tendit ad oppositū. Ita imaginādū est ꝓportionaliter in proposito de motu nāli corporis naturalis ad suū locum. Et forte si ista mola sic mota semp duraret sine aliqua diminutione vel alteratione: ⁊ nō esset aliq̄ resistētia corrūpens ipetuz talē ibi generatū mola ab illo ipetu ꝑpetuo moueret̄: ⁊ sic si placeret possem⁹ imaginari ꝙ nō oz ponere itelligētias

mouentes

mouẽtes orbes celestes. Pōt enim dici ꝙ qñ deus creauit spheras celestes ipse icepit mouere vnãquãqꝫ eaꝝ sic voluit: ⁊ sic ab īpetu quē dedit eis adhuc mouenẗ: qꝛ ille ipetus ibi nõ corrūpiẗ nec diminuiẗ cū nõ habeat ibi corrūpēs: postq̃ꝫ mobile nõ iclinaẗ ad oppoᵐ. Tūc ſꝫ istã opionē possent poni ꝯnes. ❡ Prima est. ꝙ cã velocitatõis motus nãlis est ipetꝰ acqsitus in ipso mobili: q ꝯiīr acqriẗ ad talē motū nãlē. pbaẗ i siīi de mola fabri q̃ post amotionē pncipalis mouētis adhuc moueẗ: ſꝫ tūc nõ vꝫ moueri nisi a quodã tali ipetu sibi ab extrinseco acqsitu. Scđo pbaẗ hoc a siīi de hoīe currēte: q postq̃ꝫ icepit currere ⁊ encurrit bene velociter nõ pōt se bñ arestare qñ vult: ꝙ nõ vꝫ esse nisi pp talē ipetū in ipso acqsitū q adhuc vlteriꝰ iclinat ad motū. ❡ Scđm istã opionē posset reddi cã q̃re graue cuꝫ fortiter descēdit ⁊ iuenit resistētiã reflectiẗ versus partē a qua venit. Unde hꝰ cã est. nã graue in descēsu acqrit sibi talē ipetū q nõ subito corrūpiẗ: ⁊ ideo cū iuenit obstaculū ille ipetꝰ nõdū corruptus iclinãs ad motū nõ potēs ipꝫ mouere vlteriꝰ deorsuꝫ mouet ipm ecōuerso sursuꝫ: tādiu ꝙ ille ipetus corrūpiẗ. ❡ Iuxta illud ēt diceret ꝙ si terra eēt pforata totaliẗ: ⁊ p illud foramē descēderet vnū graue bñ velociter ṽsus cētrū: tūc qñ mediū grauitatis illius corpis descēdētis eēt mediū mūdi: illud corpꝰ adhuc vlterius moueret versus aliã ptē celi pp ipetū nondū in ipso corruptū: ⁊ sic in ascēdēdo qñ ille ipetꝰ desiceret illud graue ecōuerso descēderet: ⁊ in tali descēsu iteꝝ acqreret sibi quēdã paruū ipetum quo iteꝝ moueret vltra cētrū: ⁊ illo ipetu corrupto iteꝝ descēderet: ⁊ sic moueret circa cētruꝫ titubãdo tãdiu ꝙ nõ amplius in eo eēt talis ipetus: ⁊ tunc qesceret. ❡ Scđa ꝯ. ois motꝰ nãlis localis q fit in medio vniformi velocior est in fine q̃ꝫ in pnᵒ. pbaẗ. ex eo ꝙ resistētia manet eadē p hypothesim cū mediū sit vniforme: ⁊ poᵃ motiua augeẗ. s p ipetū acqsitū q ipm iuuat ad motū: p pcedētē ꝯclonē. ❡ 3ᵃ ꝯclo. si aliqs motꝰ alicuiꝰ mixti fieret in vacuo: vbi fuit locus nãlis alicuiꝰ elīti talis motus eēt velocior in fine q̃ꝫ in pnᵒ. pbaẗ iteꝝ: qꝛ resistētia manēte eadē. s resistētia itrinseca poᵃ motiua intēdiẗ p ipetuꝫ q ibi acqriẗ. ❡ 4ᵃ ꝯclo. mediū i quo fieret motꝰ pōt sic disponi ꝙ mobile simplex moueret in ipso eque velociter pcise in fine sicut in pnᵒ. pꝫ q̃ si mediū eēt difforme i resistētia ⁊ iferiꝰ plus resisteret q̃ꝫ supius in tãto in q̃to posset iuare talis ipetus acqsitus ad itēsionē velocitatis ipsiꝰ motus. in tali. n. casu motꝰ grauis p totū mediū eēt vniformis: ⁊ qđ plus est: mediū posset sic disponi ꝙ motꝰ nãlis factus in ipso in fine eēt tardior q̃ꝫ in pnᵒ. pꝫ hoc. si mediū inferiꝰ eēt plus resistēs q̃ꝫ supius: in tãto ꝙ illa resistētia esset maior quãtū ad remittēdū motū q̃ꝫ eēt ipetus acqsitus quãtū ad itendēdū motū. ❡ 5ᵃ ꝯclo. mobile pōt sic disponi ꝙ in fine sui motꝰ nãlis moueret tardius q̃ꝫ in pnᵒ. istã ꝯclonem sufficiēter pbauit tertia ratio facta ante oppoᵐ. Sed verū est ꝙ nõ totus ille motꝰ fieret in medio vniformi: sed difformi. ❡ 6ᵃ ꝯclo. mobile pōt sic disponi ꝙ velocius moueret in pleno q̃ꝫ in vacuo. pꝫ. nã sit vnū mobile cōpositū ex duobꝰ gradibꝰ aeris: ⁊ q̃tuor terre: ⁊ sit sphera ignis plena ⁊ totū residuū vacuū: tūc illud mixtū cū descēderet i igne resistēte sicut vnū. ṽbi gra. tam aer q̃ꝫ terra traherēt ipsuꝫ deorsuꝫ. qñ aūt illud mixtū veniret ad vacuū vbi pus erat nãlis locus aque: aer iaꝫ iciperet resistere terre trahēti deorsum: ⁊ sic illud descēderet a pportiōe q̃tuor ad duo i vacuo: vbi pos erat locus nãlis aque: qđ pus in pleno pota in igne descēdebat a pportiōe sex ad vnuꝫ: q̃ est maior q̃ꝫ pportio q̃tuor ad duo: ⁊ p ꝯñs illud mixtū velociꝰ descēdebat in pleno vt in igne: qꝛ ex maiori pportiōe q̃ꝫ in vacuo. Ista rō supponit ꝙ a corpore nãli in vacuo circumscribaẗ appetitus ille gñalis corpoꝝ quo appetūt replere vacuꝫ. Ulterius supponit ꝙ corpora nãlia grauia ⁊ leuia appetūt manere in vacuo vbi pus fuit locus nãlis taliū corporuꝫ.

❡ Iuxta istã opionē dubitaẗ ꝯ talez ipetū. Primo qd generet talē ipetū in motu nãli ipsius corpis. Scđo dubitaẗ a quo corrūpaẗ ille ipetꝰ. Tertio dubitaẗ q̃ res sit talis ipetus. ❡ Ad pᵐ dico: ꝙ talez ipetū generat forᵃ subalis mobilis mediante motu. ❡ Ad scđm dico: ꝙ talis ipetus corrūpiẗ p absentiã ꝯseruãtis: puta motꝰ ⁊ iclinationē ipsius mobilis ad getē: recte sicut lumē in medio corrūpiẗ p remotionē ⁊ absentiaꝫ corpis luminosi. ❡ Ad 3ᵐ dico: ꝙ est q̃dã q̃litas de scđa specie qualitatis. est eniꝫ q̃dã habilitas ⁊ facilitas ad motū. ❡ Deinde dubitaẗ ꝯ scđaꝫ ꝯclonē. nã dicūt auctores de pōderibꝰ ꝙ q̃to aliqd plus distat a centro tãto est grauius ſm situm: ex quo vꝫ sequi ꝙ graue in pncipio sui motꝰ qñ multū distat a cētro velocius debeat moueri: cū tūc sit grauius. ❡ 2ᵒ graue in descēdendo cōtinue fit calidius ⁊ leuius: ex quo motꝰ calefacit. ḡ ꝯtinue vꝫ moueri tardius ⁊ tardius. ❡ Ad ista ambo simul dico: ꝙ acquiriẗ ibi plus de ipetu in ꝯtinuatiōe motꝰ: q plus facit ad itēsionē motꝰ in fine: q̃ꝫ poterat facere illa grauitas ſm situm in pnᵒ ⁊ etiã q̃ꝫ posset ipedire tanta leuitas quãta ibi acquiriẗ ex caliditate ibi causata per motum.

Ad rōnes. ❡ Ad pmã dico: ꝙ illud qđ dictū est intelligiẗ de motu nãli locali ⁊ recto: ⁊ nõ circulari: p hoc ēt soluiẗ scđa rō: qꝛ itelligiẗ de motu locali ⁊ nõ de alijs motibꝰ. ❡ Ad tertiã. illa vadit pro vna ꝯclone posita. ❡ Ad quartaꝫ: illa ēt vadit pro vna ꝯne posita. ❡ Ad qntã. nego ꝙ ꝯtinue maneat eadē pportio potētie mouētis ad resistētiã nã p appōneꝫ talis ipetꝰ poᵃ motiua ꝯtinue itendiẗ. ❡ Ad sextã. negaẗ ꝯñs: qꝛ sic dictū ē i vna ꝯclone mediū pōt sic disponi ꝙ motꝰ nãlis i ipso maneret p totū regularis. ❡ Ad 7ᵃᵐ. ꝯcedo ꝙ tale graue hēt potētiã ifinitã: ꝯcedo ēt ꝙ nõ hēt potētiã ifinitã: qꝛ aliqđ graue distare p distãtiã ifinitã a centro est ipoſſe. ad ipoſſe aūt sequitur qđlibet. ❡ Ad octauã. illa bñ pbat ꝙ motus nãlis nõ intēdiẗ in fine capiēdo finē qñ motꝰ desinit eē: cū h̃ tñ stat ꝙ bñ itēdiẗ in fine. i. versus finē. Et sic ē finis q̃onis.

❡ In his enim que de subtus plures iam lationes conuenerunt in vnum ⁊c̃. Textu cōmenti trigesimi quinti. Questio. XV.

Octauum pposito erat. vtruꝫ sphere celestes sic sunt sphere planetaꝝ pluribꝰ mouent motibꝰ. s. ab oriēte in occidētē motu diurno: ⁊ ab occidente in oriētē motu pprio. Et arg. p̃ ꝙ nõ. nã tales diuersi motꝰ vel eēnt eq̃ fortes ⁊ eq̃ veloces: vel vnꝰ eēt velocior ⁊ alter tardior. si eēnt eque veloces: tūc ꝯtinue planete manerēt i eodē situ ⁊ aspectu ad nos: ſꝫ h̃ est falsuꝫ. ꝯña pbaẗ a siīi. Nã si aliq̃ musca ascēdat super aliquã lanceã aliq̃ velocitate: ⁊ lãcea iterim descendat pcise eq̃li velocitate: musca nõ mutabit situꝫ nec aspectū ad aliqđ quiescēs: ſꝫ ꝯtinue hēbit se similī mõ ⁊ nõ aliter ad tale q̃scēs. siīr eēt de hoīe q moueret in naui: ita velociter ad vnã ptem sicut nauis moueret ad aliaꝫ. Si aūt dicaẗ ꝙ motꝰ ipsoꝝ orbium planetaꝝ quoꝝ aliq sunt ad vnã ptē ⁊ aliq ad aliã: sic se hūt ꝙ vnus est velocior alio. capiã ḡ spherã solis: ⁊ quero vtrū velocius moueaẗ ab oriēte in occidētē motu diurno vel velociꝰ ab occidente in orientē motu pprio. si dicaẗ pmū: tūc nõ mouetur nisi motu diurno. pbaẗ sic in simili de musca mota super lanceã. nã si descēsus lancee sit velocior: musca non dꝫ ascēdere: ſꝫ descēdere solū. aliter eniꝫ ideꝫ simul moueret motibus ꝯtrarijs. Si aūt motus pprius sphere solis esset velocior motu diurno eiusdē: tūc pp ꝯsilem rōnē nõ dicereẗ

reꝝ moueri vt vi nisi motu ꝓprio:qḋ tñ est falsuz. ⁋ Et cõfirmaꝝ h̄. nã sphera solis q̃si omni die nãli facit vnã reuolutionẽ motu diurno: vbi in vno itegro anno nõ facit nisi vnã reuolutionẽ motu ꝓprio. g̃ nõ põt dici ꝙ mot⁹ ꝓpri⁹ sphere solis sit velocior motu diurno eiusdẽ. ⁋ 2°. ipoſſe ẽ idẽ sil' moueri plib⁹ motib⁹ localib⁹. g̃ qḋ falsa. ꝯña tenet. añs ꝓbo: q2 ipoſſe est idẽ corp⁹ sil' eẽ i diuersis locis: ⁊ q2 diuersi mot⁹ locales sũt ad diuersa loca vt ẽt ꝙ ipoſſe sit idẽ corp⁹ sil' ⁊ eq̃ ꝑ moueri ad diuersa loca: sʒ si moueꝝ ad diuersa loca: ꝑus tñ moueꝝ ad vnũ ⁊ postea ad aliuʒ. ⁋ 3°. si qḋ eẽt vera seq̃reꝝ ꝙ vn⁹ illoꝝ motuũ eẽt tali orbi nãlis: ⁊ alter violẽtus: ⁊ sic ille alter nõ diu duraret in tali orbe: cũ nullũ violẽtũ diu duret. ꝓb⁹: sʒ ꝯñs est falsum. nã oĩb⁹ motib⁹ q̃ nũc sunt i celo semꝑ ꝯsiles erãt in eodẽ: ⁊ semꝑ erũt: supposita eternitate mundi. ꝯña ꝓbaꝝ ex eo ꝙ oñsũz e sꝑmo hui⁹ vni⁹ corporis simplicis nõ eẽ nisi vnũ motũ nãlem simplicẽ. cũz g̃ sphere celestes sint corpora nãlia simplicia: neutra eaꝝ habebit plus q̃ vnũ motũ sibi nãlẽ simplicẽ: ⁊ iõ si aliq̃e alter ei inest: vt ei inesse violẽter.

Oppositum vult Arist. in l̃ra. ⁊ sil'r oppo^m volunt Ptholome⁹ ⁊ alij astrologi q̃plẽs.

In ista q̃õne. Prio recitãda ẽ vna opio d̃ q̃sito cũ ei⁹ iprobõne. 2° rñdẽdũ ẽ ad q̃situ.

Quantum ad p^m. sciẽdũ est ꝙ erat vna opio. s. Alpetragij: ꝙ oẽs orbes celestes mouerẽtur ab oriẽte in occidẽtẽ: ⁊ ꝙ nullus orbiũ celestiũ moueꝝ ab occidẽte in oriẽtẽ: sʒ orbes planetaꝝ ab oriẽte ad occidẽtẽ mouerẽꝝ sup alijs polis q̃ p^m mobile ⁊ cũ h̄ nõ facerẽt cõpletas circulatiões in die nãli sic facit p^m mobile. vñ imaginabaꝝ ꝙ in die nãli mobile faceret vnã cõpletã reuolutionẽ sup polis mũdi ab oriẽte in occidẽtẽ: ⁊ ꝙ iteriʒ ẽt orbes planetaꝝ mouerenꝝ ab oriẽte i occidẽtẽ: sup alijs tñ polis: suos mot⁹ icurtãdo intãtũ ꝙ orbis saturni in die nãli tãtũ deficit ꝙ nõ fac̃ vnã cõpletã circuitionẽ: ꝙ in triginta vel tredeciʒ annis facit vnã reuolutionẽ min⁹ q̃ p^m mobile: sʒ orbis iouis: q2 est remotior a ꝑ mobili plus deficit in die nãli ꝙ nõ faciat vnã cõpletã circuitionẽ: itãtũ ꝙ in minori tp̃e q̃ saturn⁹ facit vna reuolutiõe min⁹ q̃ ꝑmũ mobile: ⁊ ꝓportional'r suo mõ dicit de orbe martis: ⁊ alijs orbib⁹ planetaꝝ. vñ mot⁹ solis ab oriẽte i occidẽtẽ tñ icurtaꝝ a motu ꝑmi mobilis ꝙ i vno anno fac̃ vnã reuolutionẽ min⁹ q̃ ꝑmũ mobile: sʒ orbis lune q̄ est ifim⁹ orbiũ planetaꝝ ⁊ maxĩe distãs a ꝑ mobili: intãtũ icurtaꝝ i suo motu ab oriẽte in occidẽtẽ ꝙ in vno mẽse fac̃ vna circuitiõe minus q̃ ꝑmũ mobile: ita ꝙ ille imaginaꝝ ꝙ sʒ ꝙ orbes planetaꝝ plus distãt a ꝑ mobili ſm h̄ plus suos mot⁹ ab oriẽte in occidẽtẽ icurtãt: ꝑꝑ hoc ꝙ oĩs v̈tus finita ab aliq̃ agẽte derivata fortior est ꝓpinq̃ q̃ remota: ⁊ iõ orbes ꝓpinqores orbi ꝑ veloci⁹ ab oriẽte ad occidẽtẽ moueꝝ ⁊ remotiores tardius: ⁊ vlteri⁹ dicit ꝙ ꝑꝑ h̄ʒ icurtationẽ apparet sensui ꝙ orbes planetaꝝ moueanꝝ ꝯ motũ ꝑmi mobilis: ⁊ declaꝝ h̄ exẽplo. nã cũ duo hoĩes mouenꝝ nõ eque velociter ad idẽ vbi vt alicui lõge distãti ꝙ tardior ad vbi ꝯriuʒ moueaꝝ a quo velocior recedere dignosciꝝ. ⁋ Sed breuiter ista opio est ꝯ opiõnẽ Ptholomei: ⁊ oĩuʒ astrologorũ. Et põt ꝯ ipsaʒ argui duab⁹ rõnib⁹. ⁋ Prima est. si nõ esset in motib⁹ orbiũ nisi d̃ra icurtatiõis: tũc ven⁹ ⁊ mercurius ceteris tp̃ib⁹ deberẽt eẽ oppositi radijs solis: ꝙ nũq̃ visuz est. vel. n. sunt sub radijs solarib⁹ vel sũt vespini v̄l matutini. vñ ſm Alphraganũ in lib° suo triginta d̃raꝝ: d̃ra q̄ntadecima: dic̃ ꝙ ad plus ven⁹ a sole elõgaꝝ p. 48. gradus: ⁊ mercuri⁹ p. 26. ⁋ 2ª rõ. nã tũc ſm ꝓportionẽ distantie orbiũ planetaꝝ a ꝑmo mobili deberet eẽ ꝓportio icurtationis: qḋ falsuz est: cũ sol venus: ⁊ mercurius in suis deferentibus quasi equaliter moueanꝝ. luna aũt multũ iequaliter: cum tamẽ mercurius sequatur imediate.

Quantum ad 2^m sciẽdũ est ꝙ aliq̃d moueri simul plib⁹ motib⁹ circularib⁹ ꝑt itelligi duobus modis. vno° sup eisdeʒ polis. alio° sup diuersis polis. sic ꝙ vno motu aliqḋ mobile moueaꝝ sup aliq̄b⁹ polis. ⁊ alio motu sup alijs. ⁋ Tũc sit p^a ꝯclo ipoſſe est eũdẽ orbẽ moueri ab oriẽte in occidẽtẽ ⁊ cũ h̄ ab occidẽte in oriẽteʒ sup eisdẽ polis. istã ꝯneʒ sufficiẽter ꝓbãt p^a ⁊ 2ª rõnes posite ante opp^m. ⁋ 2ª ꝯclo. orbes plãetaꝝ moueũꝝ ab oriente in occidẽtẽ sup polis mundi: ⁊ cũ h̄ ab occidẽte versus oriẽteʒ: sup alijs tñ polis. Probaꝝ. Primo ꝙ moueanꝝ ab oriẽte ad occidẽtẽ notũ est ad expientiã: sed 2^a ps ꝓbaꝝ: q2 nos videm⁹ ꝙ si aliq̄s planeta mõ est i ariete postea est in thauro: ⁊ postea i signo geminoꝝ: ⁊ sic d̃ alijs signis ȝodiaci: sʒ h̄ nõ põt saluari nisi ꝑ motũ planetaꝝ ad oriẽtẽ vel ꝑ icurtationẽ suoꝝ motuũ ab oriẽte in occidẽtẽ. si dicaꝝ p^m: cũ h̄ nõ possit saluari sup eisdẽ polis sup q̄b⁹ moueũꝝ ab oriẽte in occidẽtẽ ꝑ ꝑcedẽtẽ ꝯneʒ: opʒ ꝙ h̄ sit sup alijs polis: ⁊ hoc dicit 2° pars ꝯnis. si aũt diceret ꝙ h̄ posset saluari ꝑ icurtationẽ mot⁹ planetaꝝ ab oriẽte in occidẽtẽ: h̄ nõ valet ſm ꝙ pʒ ex ꝑ arti°: ex h̄ pʒ rñsio ad q̃õnẽ. s. ꝙ orbes planetaꝝ sil' ⁊ semel moueũꝝ plib⁹ motib⁹. s. ab oriente in occidẽtẽ ꝑ meridiẽ: ⁊ ab occidẽte etiã ꝑ meridiẽ in oriẽtẽ: sʒ tñ sup alijs ⁊ alijs polis. ⁋ Sed sciẽduz est ꝙ isti motus nõ ꝓueniũt ab eadẽ itelligẽtia. Sed imaginãdũ est ꝙ orbes planetaꝝ moueũꝝ ab oriente in occidẽteʒ ex influẽtia quã recipiũt a ꝑmo mobili: ⁊ cũ hoc q̄liber orbis planete hʒ itelligẽtiaʒ sibi appropriatã que mouet ipm ab occidente in orientẽ: ⁊ ille mot⁹ est illi orbi ꝓprius.

Ad rationes. ⁋ Prima ⁊ scḋa vadũt pro p° ꝯne scḋi articuli. ⁋ Ad tertiam dico: ꝙ nõ opʒ ꝙ si alicui mobili isunt plures motus locales: ꝙ si vnus illorũ sit ei nãlis ꝙ alter sit ei violẽtus: sed sufficit ꝙ ei insit preter nãm. Et sic est finis questionis.

⁋ Manifestũ aũt ex his q̃m ⁊ dicere fieri latoꝝ armoniã tanq̃ cõsonãtibus factis sonis: leuiter quidẽ dictũ est: ⁊ supflue a dicẽtibus ⁊c̃. Textu cõmenti. LII. Questio. XVI.

NOnum ꝓpositoꝝ erat. vtrũ corpora celestia suis motib⁹ causent sonũ. Et vt ꝙ sic: q2 sunt corpora magna ⁊ solida nõ cõdẽsabilia nec rarefactibilia. g̃ cõfricatiõe coꝝ adinuicẽ ꝑ suuʒ motũ videnꝝ causare sonũ: q2 sic videmus fieri in alijs corporib⁹. ⁋ Scḋo. q2 ex motu violento corpoꝝ solidoꝝ causatur sonus: mõ ꝑmũ mobile vt violenter rapere secũ orbes planetaꝝ. g̃ ex tali violẽtia vt causarẽ sonus. ⁋ Tertio. nã videmus hic iferius ꝙ corpora velociter mota causant sonũ: sicut pʒ de virga velociter percussa ad aerẽ: sed q2 celuʒ velocissime moueꝝ vt vtriq̃ʒ suo motu causare sonũ. ⁋ Quarto arg. ad idem aucte antiquoꝝ qui talem sonũ vocãt musicã mundanam.

Oppositum volunt Aristo. ⁊ Cõmentator secundo huius.

In ista q̃õne. Primo vidẽde sunt de hoc opiniones antiquoꝝ. Scḋo respõdendum est ad questionẽ ſm intentionem Aristotelis.

Quantum ad ꝑmũ sciendũ est: ꝙ de ista q̃õne fuit vna opio sicut tãgit Arist. in l̃ra: ꝙ corpora celestia cãrent armoniã suo motu: ⁊ h̄ posuerũt multi phi: sicut est Pithagoras: Plato: Tullius: Macrobius: ⁊ ꝓbãt h̄ rõnib⁹ ante oppo^m positis. vñ dixit Macrobi⁹ ꝙ ſm hoc theologi illius temporis posuerunt nouem musas ita ꝙ octaua erat celum stellatuz: ⁊ alie erãt septem orbes

planetaꝝ:ꝛ nona aggregatū ex illis orbibus cōtinēs totaz illaz cōsonantiā. ¶ Scḋo de hoc dixit Plato ꝙ in singulis celestib⁹ orbib⁹ site sunt syrenes.i.decantatiō es laudis dei.vnde syren grece idē est qḋ deo canēs latine. ¶ Tertio de hoc dixit Pithagoras ꝛ Tullius volentes reddere cām q̄re aīa delectet̄ in musica:dicūt ꝙ h̄ est ideo: q2 aīa originē sumpsit ex celo:vbi est musica:ꝛ iō delectat̄ in musica:q2 tūc quodā modo rememorat̄ de illa musica celesti dulcissima. ¶ Quarto dicūt qdā ꝙ de orbib⁹ celestib⁹ dictū est illud.s.qḋ scribit̄:in oēm terrā exiuit son⁹ eoꝝ:ꝛ qn̄ dicebat̄ istis bonis antiqs pr̄ibus cur nō audimus talē sonū musicā ꝛ armoniā quē faciūt corpa celestia suo motu: dicerēt ꝙ ꝓꝑ ꝯsuetudinē illū sonū nō ꝑcipim⁹ recte:sicut fabri ꝓꝑ cōsuetudinē audiēdi sonū malleoꝝ illū sonū non sic ꝑcipiūt sicut nō assueti:qḋ pꝫ:q2 nō obstāte tali sono fabri loquunt̄ adinuicē nec ipediunt̄ per talē sonū:ꝙ tñ nō eēt de aliȷs q nō eēnt assueti h̄ audire sonuz.Silr sic est de illis q morant̄ circa strepitū aquaꝝ:illi ēt ꝓꝑ ꝯsuetudinez audiēdi illū sonū nō sic iudicāt de eo nec sic ipediunt̄ per ipm quēadmodū faciūt illi q talez sonū audire nō sunt assueti. ¶ Alr posset dici supponēdo ꝙ sonus est q̄dā q̄litas in corporib⁹ sonātib⁹ ꝛ nō q̄litas existēs in aere medio:q2 si eēt q̄litas realr existēs in medio:tūc ꝑueniret ad sensuz ꝛ supponeret̄ auditui ꝛ nō fieret sensatio:ꝛ iō sicut dicim⁹ de colore ꝙ est q̄litas nō existēs i medio realr:sꝫ multiplicat spēz suā ꝛ silitudinē vsqꝫ ad visum:ꝛ sic videret̄:ita dicendū de sono ꝙ eēt q̄litas exn̄s in corporib⁹ sonātibus: ꝛ nō audiret̄ nisi ꝑ spēz ei⁹ multiplicatā ꝑ mediū vsqꝫ ad auditū. ¶ Scḋo supponerēt ꝙ sicut ad h̄ ꝙ spēs coloꝝ multiplicet̄ in medio reqrit̄ lumē existēs i medio tanq̄ dispositio disponēs mediū ad recipiēdū spēs visibiles:sic ad h̄ ꝙ sonus multiplicet spēz suā ꝑ mediū reqrit̄ ꝙ aer circūstet corpora sonātia:ꝛ sit tremibilis ad h̄ ꝙ per ipm possit multiplicari spēs soni:ꝛ tūc dicerēt ꝙ in corꝑib⁹ celestib⁹ eēt sonus:sꝫ nō audiret̄:ꝓꝑ hoc ꝙ aer ꝯtiguus ipsis nō tremit:ꝛ iō spēs illi⁹ soni nō multiplicat̄ ꝑ ipm vsqꝫ ad nos. Qz aer ꝯtiguus eis nō tremit.pꝫ:q2 ipsa suo motu nō mouent aerē motu saltē tremoris. ¶ Cōtra istā opionē:lꝫ nō possit demr̄ari:tñ ꝯ ipsaz pōt argui talr qualr. ¶ Primo. q2 si corpora celestia facerēt talez sonū:ille vtiqꝫ variaret̄ sicut velocitates ꝛ tarditates i corꝑib⁹ celestib⁹ variant̄:ꝛ si sic vtiqꝫ son⁹ q mō eēt talis q̄lis sonus p̄cedēs nō erat:a nobis dēret ꝑcipi ex eo ꝙ audire talez nō essemus assueti. ¶ 2°.q2 b̄n ꝑcipimus sonos minores.ḡ magis dēmus ꝑcipere illos. ¶ 3°.q2 talis son⁹ est ita magn⁹ ꝙ destrueret oīa ista hic iferius. ¶ 4°.maxime destrueret organū auditus: cū excellēs sensibile corrūpat sensuz:īmo b̄n minores soni q̄ eēnt illi sūt destructiui organi audit⁹.ḡ magis illi. ¶ 5° argui̇t ꝯ idez ex causis soni:q2 ibi nō fit violēta ꝯfricatio: ex eo ꝙ corpa celestia sūt simplr plana ꝛ leuia:ꝛ eñ violēta ꝯfricatio reqrit̄ ad h̄ ꝙ corpa suo motu causent sonū.

Quantum ad 2ᵐ pono vnicā ꝯclusionē rñsalez ad qōnē ꝑm opionez Aristo.ꝙ corpa celestia in mūdo nō faciunt sonū.ꝓbat̄.nā frustra eēt ibi talis sonus:ex quo toto tp̄e eterno talis sonus nō audiret̄.ꝓbatur eciā ꝑ rōnes iprobātes opinionē recitatam.

Tunc ad rōnes.Ad p̄mam dico ꝙ lꝫ corpora celestia sint corpora magna ꝛ solida:tñ nō ē ibi aliqua ꝑcussio vel expulsio aeris que reqrit̄ ad sonuz.Et si dicat̄ ꝙ talis expulsio aeris solū reqrat̄ ad multiplicāduz spēm ꝛ nō ad gnōnē soni:hoc nō valet:q2 sic ego possum dicere cōsimili rōne ꝙ in quolibet corpore quiescente eēt sonus: sed nō audiret̄:q2 tale corpus qescens nō moueret aerem ꝓꝑe se motu tremoris:qui quidē tremor requirit̄ ad hoc ꝙ sonus audiat̄ per spēm suam multiplicataz ꝑ aerem sic trementem. ¶ Ad scḋam nego ꝙ vnus orbis rapit violenter alium.vnde ibi nō est aliquis raptus vnius orbis per aliuz:ex eo ꝙ corpora celestia sunt lenia ꝑm eoꝝ sup̄ficies intāt̄ ꝙ ibi deficit illud quo vnus orbis posset se tenere ad aliū quo vnus raperet aliuz. ¶ Ad tertiā dico:ꝙ veruz est ꝙ mot⁹ ꝓꝑ sui velocitatē causet sonū:dum tñ ibi ēt adsint alia reqsita ad gnōnez soni:sicut ꝯfricatio aeris:expulsio ꝛ cōsimilia:sed illa deficiūt in motu corporū celestiuz. ¶ Ad q̄rtā dico:ꝙ illi boni antiq patres fuerūt illi⁹ opionis.Aristo.aūt fuit alterius.Et sic est finis questionis.

¶ **Celeriorē enim eē maioris circuli velocitatē rationabile eorū qui circa idem centruz collocatoꝝ:sicut enim in aliȷs maius corpus velocius fertur propria latione: sic ꝛ in circularibus ꝛc̄.**

Tex.cō.XLVI. Questio. XVII.

DEcimum ꝓpositoꝝ erat.vtruz orbes iferiores planetaruz velocius debeant moueri motib⁹ ꝓprȷs q̄ orbes sup̄iores.vt vbi grā.orbis iouis velocius debeat moueri motu ꝓprio q̄ orbis saturni: ꝛ orbis martis velocius q̄ orbis iouis:ꝛ sic ꝯñter.Et arguit̄ p̄ ꝙ nō.nā p̄mum mobile.s.orbis supremus velocissime mouet̄ motu proprio.s.ab oriente in occidētē sup polis mūdi:qḋ nō eēt nisi velocissime moueri seu velocit̄ moueri argueret ꝑfectionē in orbib⁹ celestib⁹.Tūc sic.q̄to orbes sunt sup̄iores tanto sunt nobiliores:ꝛ q̄to sūt nobiliores tāto veloci⁹ debēt moueri motib⁹ ꝓprȷs.ḡ orbes planetarū sup̄iores veloci⁹ debēt moueri motib⁹ ꝓprȷs q̄ orbes iferiores:ꝛ ꝑ ꝯñs orbis saturni veloci⁹ mouet̄ vel dēret moueri motu ꝓprio q̄ orbis iouis:cui⁹ oppoᵐ querit qḋ. ¶ 2° de orbib⁹ celestib⁹ vī eē imaginādū ꝓportionaliter sicut de corporib⁹ infra spherā lune:sꝫ sic est de corporib⁹ ifra spherā lune:ꝙ maiora velocius mouent̄.pꝫ hoc.nā equus veloci⁹ mouet̄ q̄ formica:ꝛ magnus lapis veloci⁹ mouetur vel descendit q̄ paruus.ḡ silr vī ꝙ orbes maiores debeāt moueri veloci⁹: sꝫ hi sunt orbes sup̄iores.ḡ ꝛc̄. ¶ 3° sphere mercurȷ ꝛ veneris sunt iferiores sphera solis:ꝛ tñ nō mouent̄ velocius. nā ille tres sphere eq̄le tp̄s apponūt ad ꝑficiēduz suas circuitiones.s.vnū annū.ḡ nō est vlr verū ꝙ orbes iferiores velocius mouent̄ motib⁹ proprȷs q̄ superiores.

Oppositum vult Arist.ꝛ aliȷ astrologi:q dicūt saturnū cōplere suā circulationē motu ꝓprio in lōgiori tp̄e q̄ iuppiter:ꝛ iuppiter i lōgiori tp̄e q̄ mars:ꝛ mars i lōgiori tp̄e q̄ sol:ex quo seq̄t ꝙ sphere iferiores veloci⁹ cōplēt suas circulatiōes q̄ sup̄iores:cū iuppiter sit sub saturno:ꝛ mars sub ioue:ꝛ sol sub marte.

Pro ista qōne sit p̄ma ꝯclō ista:ꝙ ista ꝯña nō valet:orbis iouis citi⁹ ꝑficit suaz circuitionē q̄ orbis saturni.ḡ orbis iouis velocius mouet̄ q̄ orbis saturni.ꝓbat̄ ex eo ꝙ penes aliud mēsurat̄ ꝛ cognoscit̄ velocitas circuitionis:ꝛ penes aliud velocitas motus.vñ si orbis saturni q̄tuꝫ ad suā magnitudinē hēret se in eadem ꝓportiōe ad magnitudinē orbis iouis in qua se hꝫ tp̄s in quo saturnus facit vnā circuitionē ad tp̄s in quo iuppiter facit vnā:iuppiter posset suā circuitionē facere in minori tp̄e q̄ saturn⁹:ꝛ tñ eq̄ velociter mouerent̄:vel adhuc iuppiter tardi⁹ moueret̄ saturno.nā si iuppit̄ duas faceret circuitiōes iteriꝫ ꝙ saturn⁹ faceret vnā:adhuc iuppiter nō tñ ꝑtrāsiret de spatio sic̄ saturn⁹ in faciēdo vnaz:ꝛ ideo bene stat orbes planetaꝝ ineq̄liter circuire cētrū motibus ꝓprȷs:ꝛ tñ eque velociter moueri:vel adhuc orbez illuz velocius moueri qui tardius cōplet suā circuitionez:

τ ideo magna est differētia iter moueri velocius: τ circuire velocius. nā ptes circūferētiales alicuius circuli moti circa cētrū suū quiescēs mouenť velocius ꝙ ptes cētrales: τ tñ nō circuiūt velocius. ¶ Z^a cōclo. aliq orbes inferiores aliqbus orbibus supioribus velocius cōplent suas circuitiōes motibus ppriis. pz. nā docet expientia iouē citius circuire cētrū mundi eūdo de signo in signū ꝙ saturnū: τ mars circuit citius ioue: τ sol citius marte: τ lona citius sole. ¶ Z^a cōclo. nō opz ꝙ quāto orbes planetaꝝ sunt iferiores tāto velocius cōpleāt suas circuitiōes: τ semper itelligiť de motibus ppriis. pz de venere τ de mercurio q sunt iferiores sole: τ tñ nō cōplent suas circuitiōes tardius: τ si modico tardius vel velocius: h tñ nō est fm illā pportionē fm quā sūt iferiores. ¶ Sz iuxta istā pbōnē est sciendū: ꝙ aliq posuerūt solē τ mercuriū τ venerē in eodē orbe: sz diuersitates apparētes in eorū motibus saluabāt ex hoc ꝙ posuerūt solē nō hre epiciclū in illo orbe: sed mercuriū hre vnū epiciclū: τ venerē vnū z alium. ¶ Sed ɔtra istud: ꝙ venus sit sub sole τ mercurius sit sub venere arguiť p̄. qz cū sol sit fons caloris τ luminis τ regula oium planetaꝝ ad modū cordis dz eē in medio eoꝝ: τ hec est snia Ptholomei τ Alfragani ceterorūqz expertorū in astrologia. ¶ Scdo. qz maior diuersitas aspectus repiť in mercurio ꝙ in venere: τ maior in venere ꝙ in sole: τ hoc ipsis se hntibus vniformiter ad çenith capitis τ ad quēlibet pūctū oriçontis. Ubi aūt ceteris paribus maior est aspectus diuersitas: ibi est maior ad terrā ppinqtas. ¶ De eo aūt q̄re orbes iferiores orbibus supioribus suas cōplēt circuitiones velocius sunt opiones. ¶ Prima est opio q̄ imaginať ꝙ h sit pp maioritatē resistētie. Uñ qz orbes planetaꝝ mouenť pluribus motibus. s. motu diurno τ motu in obliquo circulo: τ qz motus diurnus maiorē hz virtutē in orbibus supioribus ꝙ iferioribus: iō magis retardat motū orbiū superioꝝ ꝙ iferioꝝ: τ maiorē ibi facit resistētiā ꝙ faciat in orbibus iferioribus: ppter hoc ꝙ motus diurnus τ motus orbium planetaꝝ in obliquo circulo sunt ad diuersas differētias pōnis. ꝙ aūt motus diurnus maiorē faciat resistētiā in orbibus planetaꝝ supioribus ꝙ iferioribus: vz eē eo ꝙ orbes planetarum supiores sunt ppinqores p̄mo mobili qd ex se moueť motu diurno: τ suo motu mouet alios orbes iferiores ɔsimili motu. ¶ Sed breuiter istud nō pōt stare: qz in celo nō est aliq̄ talis resistētia seu ipedimētum. nā illa eēt rōne ɔrietatis vel ɔrie iclinationis. mō in celo nō vz esse talis ɔrietas. Et ex alio. nā prius pbatū est motui circulari nō eē aliquem motū ɔrium: τ p ɔñs motus diurnus motui planetaꝝ in obliquo circulo nō est ɔrius: nec resistens nec ipediens aliquo mō motū planetaꝝ ppriū. ¶ Alia opio imaginať ꝙ causa q̄re orbes planetaꝝ supiores tardius cōplēt suas circuitiōes est pp magnitudinē orbiū. Unde nō obstāte ꝙ itelligētie orbiū supioꝝ sunt maioris virtutis τ maioris perfectionis ꝙ itelligētie orbiū iferioꝝ: tñ qz hnt reuoluere orbes multo maiores ꝙ sint orbes planetaꝝ iferioꝝ ide est ꝙ reuoluunt eos tardius. vbi grā. itelligētia orbis saturni est multū maioris pfectionis ꝙ itelligentia orbis lune. Et ideo bene ɔcederē si orbis saturni eēt ita paruus sicut orbis lune ꝙ sua itelligētia multū citius ipsum reuolueret ꝙ reuoluať orbis lune. Et etiā si orbis saturni haberet ɔsimilē pportionē in magnitudie ad orbē lune qualē hz pportionē itelligētia orbis saturni in pfectiōe ad itelligētiā orbis lune: tūc eque velociter p̄cise orbis saturni τ orbis lune reuoluerenť. Sed qz orbis saturni ad orbē lune multo maiorem hz pportionē in magnitudine ꝙ habent itelligētia orbis saturni ad itelligētiā orbis lune i pfectiōe: ide est ꝙ multo tardius reuoluiť orbis saturni ꝙ orbis lune: τ hoc motu pprio: nō obstāte ꝙ sua itelligētia est maioris perfectionis ꝙ intelligētia orbis lune: ita ꝙ finaliter ista opinio imaginať cām qōnis pposite. s. ꝙ virtus orbis planete reuoluiť tardius τ alter velocius eē determinatū excessum itelligētiaꝝ iuicem in vigore: cōbinādo adinuicem magnitudines mobiliū τ velocitates circulationū. cū eniz virtus itelligētie mouētis sic terminata ipsa nō moueret quātūcūqz mobile nec q̄cūqz velocitate: lz nulla esset resistētia: qd pz in simili de lucido finite potētie qd nō illuminat diaphanū in ifinitū: lz nō sit resistētia in ipso diaphano: ita ēt in pposito imaginādū est: lz in orbibus nō sit resistentia ad intelligētiā mouentē: tñ qa sunt finite potētie nō mouent orbes quātūcūqz magnos quātacūqz velocitate motu reuolutionis τ circuitionis. ¶ De orbibus aūt solis: veneris τ mercurij: q eque velociter reuoluunť: dico ꝙ hoc est pp h ꝙ ibi eadē est pportio pfectionis itelligētiaꝝ adinuicem: qualis est pportio magnitudinū suoꝝ orbiū adiuicē quos mouēt: ita ꝙ qualē pportionē hz orbis solis ad orbem veneris in magnitudie: talē ēt pportionē hz itelligētia orbis solis ad itelligētiā orbis veneris in pfectiōe: τ iō ita cito sicut itelligētia solis reuoluit suū orbē magnū: itelligētia veneris minoris pfectiōis reuoluit suū orbē minoris magnitudinis: τ mercurius silr suū. Sed qz q̄tum ad alios orbes planetaꝝ nō est ɔsilis pportio pfectionis itelligētiaꝝ adinuicē q̄lis est pportio magnitudinū orbiū adinuicē: inde est ꝙ illi orbes a suis itelligētijs dissimilr reuoluunť.

Ad rōnes.

Prime due hñt pbāt ꝙ orbes planetaꝝ supioꝝ mouenť velocius ꝙ iferioꝝ: sz pp h nō opz ꝙ reuoluanť τ circuiāt velocius. vnde si eēnt duo hoiēs. s. sor. τ plo. τ sor. dēret circuire ecclesiā nr̄e dn̄e: τ plo villā Parisiēsem: posse eēt plonē in cētuplo velocius moueri ꝙ sortes: τ tñ sor. citius cōpleret suā circuitionē ꝙ plo. De tertia rōne qd sit dicēdū pz ex qōne. Et sic finiť questio.

¶ Paucioribus enim sol τ luna mouētur motibus ꝙ erraticorum astroꝝ quedam τc. Textu cōmenti. LX. Questio. XVIII.

Vndecimū ppositoꝝ erat. vtrū sol τ luna paucioribus debeant moueri motibus ꝙ alij planete. Et arguiť p̄mo ꝙ nō: qz nālia debēt eē rōnabiliter ordinata: τ qz suprema sphera vno solo motu moueť: rōnabile est ꝙ sphere quāto sunt sibi ppinquiores tāto paucioribus moueanť motibus: τ ideo vz ꝙ sphera imediate post supremā debeat moueri duobus motibus: τ 3^a tribus: τ 4^a q̄tuor. τ sic vlterius: τ si est sic. tunc sphera solis pluribus moueť motibus ꝙ sphera martis: τ silr ꝙ sphera iouis: τ sic vlterius ascēdēdo. istā rōnem facit Arist. in lr̄a. ¶ Scdo. corpus nobilius plures debet hre opationes. vnde hō plures hz opationes ꝙ brutum: τ brutū plures ꝙ planta: sz sol est nobilior planeta ꝙ venus τ mercurius. ergo etiā debet hre plures motus ꝙ habeat venus τ mercurius.

Oppositum

vult Aristo. τ similiter astrologi.

De ista qōne

q̄tum ad qd est: nō dubitať in pposito: imo presupponiť ꝙ sol τ luna paucioribus mouenť motibus ꝙ alij planete: h p̄supposito dubitať pp qd ita sit. Istā dubitationē nitiť soluere Arist. i lr̄a: τ est ɔsilis dubitatio huic: cū p̄nceps hēat paucā actionem q̄re q sunt sibi ppinq sicut p̄positi vel balliui hñt valde multiplices actiōes: τ iterum burgēses q sunt remotius ab ipso hñt pauciores actiōes. in h eni nō vz eē ordo ɔueniēs. Et ita in celestibus. Cōsilr dubitať cū p̄^m mobile hēat vnicā actionē siue vnicū motū: q̄uo erit ꝙ saturnus iuppiter τ mars qui post sequunť hñt plures: τ sol qui postea sequitur hz paucos τ venus τ mercurius qui solē sequunť habēt plures: τ iterum luna hz paucos: hoc videtur eē valde mirabile cū non

apparet hic aliqua ordinatio. Arist. soluit oīa illa ꝑ ordinē oīuꝫ ad vnū finē vltimatū: quē finē optime se hñs attingit cū pauca actiōe. nō aūt optime se hñs cū pluri actione. Alter aūt nō potēs ad illū finē attingere attigeret ad vnū finē iferiorē: q tñ est ordinatꝰ ⁊ deseruiēs ad illū finē ꝑncipalē: ⁊ tūc ad illū finē iferiorē attigēdū nō idiget nisi pauca actiōe: sꝫ alter sequēs ad eūdē finē attingēdū pluri indiget actione: ⁊ sic in multis alijs. Cōsequēter vī de ꝑncipe ⁊ balliuo ⁊ burgēsibꝰ. ꝑnceps eniꝫ ⁊ balliui itēdūt cōe bonū populi: ad quē finē ꝑnceps attingit cū pauca actiōe. s. cōsulendo ⁊ ꝑcipiēdo: sꝫ balliui ⁊ ꝓpositi ad illū finē attingēdū idigēt plibꝰ actionibꝰ: sꝫ postea vnus burgēsis qui remotior est a ꝑncipe nō attingit illū finē nec itēdit: imo itēdit vnū finē iferiorē. s. diuitias ⁊ regimē ꝓprie domus: q tñ finis subordinat̄ fini ꝑ: ad quē tēdit ꝑnceps cum balliuo: qꝛ ex diuitijs ⁊ bono regimine bonoꝝ ꝑtialiū resultat bonū cōe ciuitatis. Modo burgēsis siue p̄rfamilias ⁊ filij sui ⁊ alij ꝑncipaliores sui fuitores oēs ad eūdē finē itēdūt. s. ad cōem ꝑfectū domus: ⁊ ad illū finē attingēduꝫ p̄rfamilias pauca vtit̄ actiōe. s. ꝯsulēdo ⁊ ꝑcipiēdo: sꝫ filij q̄tū ad hoc plibus vtunt̄ actionibꝰ: ⁊ fuitores ꝑncipaliores adhuc pluribꝰ. Postea magis recedēdo vnit coquus ⁊ pistor q non itendūt ad cōe bonū oomꝰ: sꝫ qlibet eoꝝ itēdit q̄ddā ꝑtiale bonū: qꝺ idiget multa actione. Sic imaginādū de itelligētijs: hoībꝰ: brutis: ⁊ plātis. Hoīes eniꝫ ⁊ itelligētie tēdūt ad ꝯtēplationē diuinā: sꝫ itelligētie cū sint ꝑfectiores attingūt ad h̄ ꝑ suas eēntias sine actiōe eis iherēte: sꝫ hō q est remotior a p̄ in ꝑfectōe idiget ad h̄ multis actionibꝰ vt dictū finē attingat. Bruta aūt ad h̄ nō itēdūt: sꝫ ad aliquid multo minus. s. ad cognitionē sensitiuā: ad quā nō idigent tāta actiōe sicut hō ad itelligere: ⁊ tūc vlteriꝰ plante nō attigētes ad snsationē ēt pauca indigēt actione. Ita silr de corporibꝰ supcelestibꝰ est imaginādū: ⁊ h̄ facit ad ꝓpositū. nā supponēdū est ꝙ corpora celestia ordinant̄ ad regimen huiꝰ mundi iferioris: sed differēter: qꝛ sphera stellata cū saturno ioue ⁊ marte hñt ꝓprietatē sup eē ⁊ durationeꝫ reꝝ ⁊ bonā hitudinē eoꝝ: ⁊ ad h̄ ꝯsequēdū sphera stellata ꝓp eiꝰ nobilitatē ꝑficit suū officiū vno motu. multe enim stelle plus opant̄ ꝑ vnū motū q̄ȝ vna stella ꝑ multos: ⁊ ita tres dicti planete ad suū finē itētū ꝯsequēduꝫ idigēt iam pluribꝰ motibꝰ: sꝫ sol venus ⁊ mercuriꝰ dictū finē nō sunt itendētes: sꝫ vnū aliū: qꝛ eoꝝ isluētia est sup motꝰ ⁊ mutatiōes reꝝ q̄ est iferior fine p̄mo: ⁊ illū finē attingit sol pauca actione. venꝰ aūt ⁊ mercuriꝰ cuꝫ sint iferiores sole ad h̄ idigēt pluri actione: deīde est luna q̄ ad illū finē nō itēdit: sed ad aliū iferiorē. s. ad disponēdū mām i istis iferioribꝰ ad bñ recipiēdū isluētias aliaꝝ stellaꝝ: ⁊ ad illū finē attingēdū nō idiget multa actiōe. Ex his pꝫ rñsio ad q̄ōnē. s. ꝙ sol ⁊ luna debēt moueri pauciorbꝰ motibus q̄ȝ alij planete: causa huius patet ex his que dicta sunt.

Ad rationes. ¶ Ad p̄mā: illa hñ ꝓcederet si oēs planete suis motibꝰ ad eūdē finem itēderēt vt ꝑuenirēt: sꝫ qꝛ oēs orbes sup solē itendunt ad vnū finē: ⁊ sol cū venere ⁊ mercurio itēdūt ad aliuꝫ: ⁊ luna ad aliū: nō opꝫ taleꝫ eē ordinē in multitudine motuum qualis est ordo in situ orbiū. ¶ Ad scdaꝫ: nego ꝙ corpꝰ nobilius debeat hr̄e plures opationes in attingēdo eūdeꝫ finēꝫ: imo dico ꝙ pauciores: bene tñ ꝯcedo ꝙ assignato vno corpore tendēte ad vnū finē: ⁊ vno alio tendēte ad vnum aliū. vbi grā. sicut hoīe ⁊ bruto: bene est pōe inter ista corpora corpꝰ nobilius hr̄e plures opationes: ⁊ nō mirū quia tendit in finē nobiliorē. Et sic est finis questionis.

¶ Aerē sūt sub circularis corporis sphera existētem necesse est lata illa icalescere. Et hac maxime cui sol existat isixus. Propter qꝺ approximāte ipso ⁊ oriente: ⁊ sup nos existēte generat̄ calor ⁊ c̄. Tex. cō. XLII. Questio. XIX.

Duodecimum ꝓpositorum erat. Utrū sphera solis ꝑ suū motū magis calefaciat ista iferiora q̄ȝ alie sphere. Et vī ꝙ nō: motꝰ cāt caloreꝫ sicut ondīt Aristo. p̄ metheo. g motꝰ velocior vīt cāre maiorē calorē: sꝫ p̄ᵐ mobile velociꝰ mouet̄ q̄ȝ sphera solis. g ꝑ suū motū maiorē vīt cāre calorē in istis inferioribꝰ q̄ȝ sphera solis. ¶ 2° sphera solis nō pōt cāre calorē in istis iferioribꝰ. g qō falsa. ꝯñtia nota est de se. añs ꝓbat̄. nā dato ꝙ posset: tūc sphera solis pōt eē cala: sꝫ h̄ est falsuꝫ ex eo ꝙ orbes celestes nō sūt susceptiui q̄litatū alteratiuaꝝ disponētiū ad corruptionē: de numero q̄ꝝ est calitas. ¶ 3° si sic: vel h̄ eēt imediate vel mediate: nō imediate. pꝫ h̄: qꝛ sphera solis nō tāgit ista iferiora. si mediate h̄ eēt mediātibꝰ alijs spheris itermedijs iter ista iferiora ⁊ solē: sꝫ ꝓbo ꝙ nō: qꝛ si calefaceret ista iferiora mediātibꝰ illis spheris: h̄ eēt agendo aliqd in illas spheras: sꝫ nō appatet ꝙ sphera solis aliqd agat in spherā lune: qꝛ vel h̄ eēt motꝰ localis: vel aliq̄ q̄litas: non pōt dici p̄mū: qꝛ nullus motꝰ localis q est in orbe lune agit̄ a sphera solis: sꝫ ab itelligētia orbi lune appropriata vel a p̄ mobili vel ab orbe celesti sibi imediato: nec ēt p̄t dici ꝙ sphera solis agat i spherā lune aliquā q̄litatē ꝑ suū motū. nō. n. agit in ipa calitatē ex eo ꝙ sphera lune nō est calefactibilis. Si aūt agat in eā lumē de h̄ nō agit̄ in ꝓposito: qꝛ nō q̄rimꝰ nisi de actiōe ꝑ motū localē. mō eq̄lr sphera sol ageret i spherā lune: ⁊ in ista iferiora si gesceret sic mō cū mouet̄. ¶ 4° motꝰ nō calefacit nisi disgregādo vel ꝯterēdo: sꝫ motꝰ sphere solis. ⁊ silr cuiuscūqꝫ orbis celestis nō disgregat nec ꝯterit ista iferiora: qꝺ pꝫ de terra aq̄ ⁊ aere nobis ꝓpings: qꝛ sepe videmꝰ oīa ista eē i trāqllitate magna ⁊ qere nō obstāte ꝙ ꝯtinue celū moueat̄: nec p̄t dici ꝙ celuꝫ disgreget ꝑ suū motū spherā ignis sibi ꝯiunctā. nā illa mouet̄ sil̄ cū celo motu diurno: sic ondit Arist. p̄ metheo. mō illud qꝺ mouet̄ sil̄ cū alio nō disgregat̄ ab ipso: sic pꝫ de hoībꝰ exñtibꝰ in naui: q cū mouent̄ ad motū nauis nō disgregant̄ ꝑ ipꝫ. ¶ 5°. si sphera solis ageret i ista iferiora ꝑ suū motū maiorē calitateꝫ q̄ȝ alie sphere: vel h̄ eēt rōne sue magnitudinis: vel eēt rōne velocitatis sui motꝰ: vl̄ rōne ꝓpingtatis ad nos: vl̄ diceret̄: ꝙ h̄ eēt rōne lucis solis. Si dicat̄ p̄ᵐ: h̄ nō valet: qꝛ tūc maiores sphere sphera solis q̄ sunt sup solē maiorē deberēt gñare calorē in istis iferioribꝰ q̄ȝ sphera solis: ⁊ hr̄ ꝓpositū. Si dicat̄ 2ᵐ: hoc iteꝝ nō valet: qꝛ tūc p̄ᵐ mobile cū velocius moueat̄ sphera solis: ⁊ silr sphera lune maiorē dēret cāre calorē in istis iferioribꝰ q̄ȝ sphera solis. Si dicat̄ 3ᵐ: h̄ iteꝝ nō valet: qꝛ tūc sphera lune cū sit nobis ꝓpingor q̄ȝ sphera solis dēret nos plus calefacere ꝑ suū motū q̄ȝ sphera solis. Si dicat̄ vltimū: h̄ nō est ad ꝓpoᵐ: qꝛ nō querimꝰ in ꝓposito de actione celi ꝑ lumen vel lucē: sꝫ solū de actione celi per motū localem.

In oppositum videtur eē Aristo. hic ⁊ in p̄mo metheoroꝝ. ⁊ etiā cōmunis auctoritas astrologorum ⁊ etiam experiẽtia.

In ista q̄ōne est presupponēdū que res sit motus localis: sed h̄ ꝑtinet ad 3ᵐ phicoruꝫ. Similiter hic presupponēdū est q̄uo motus localis calefacit: sꝫ hoc ꝑtinet ad p̄mū librū metheoroꝝ. Et ideo istis dimissis ⁊ p̄suppositis videndum est de quesito.

Pro quo p̄pono istā ꝯnē cōiter ꝯcessaꝫ: ꝙ celū agit i ista iferiora ꝑ suū motū localē. pꝫ h̄: qꝛ suo motu trahit secū spherā ignis ⁊ aerē supiorē cōtiguuꝫ

igni:cui⁹ signũ ẽ.nã alr comete ꝛ ĩpressiões gñate ĩ supma regiõe aeris nõ mouerenẽ circulariter circa terrã nisi mouerenẽ sic ad motũ ꝯtinẽtis.s.aeris.cuius tñ oppo^m sepe visum est:imo de qbusdã cometis visuz est sicut dicũt auctores ꝙ mouebanẽ de oriẽte ad occidẽtez:ꝛ occidebãt sicut sol:ꝛ de mane oriebãẽ sicut sol. ¶ Scda ꝯclo.celũ nõ agit in ista ĩferiora caliditatẽ ꝑ suũ motũ rõne disgregationis facte in istis ĩferiorib⁹ ꝑꝑ motũ celi.pz hoc ex eo ꝙ ꝑpter motũ celi ista ĩferiora nõ disgreganẽ sic arguebaẽ ꝑq̃rtaz rõnẽ ante oppo^m. ¶ Tertia ꝯclo.celũ ꝑ suũ motũ localez agit in ista ĩferiora caliditatẽ:friditatẽ:humiditatẽ.ꝛ siccitatẽ:ea rõne:qꝛ ꝑ ipm celũ ꝑ suũ motũ applicanẽ ĩ istis iferiorib⁹ planete ꝛ stelle agẽtes in ea:mõ caliditatẽ:mõ frigiditatẽ:mõ hũiditatẽ:mõ siccitatẽ. ¶ Quarta ꝯ rñsalis ad qõnẽ.sphera solis ꝑ suũ motũ magis calefacit ista iferiora q̃ȝ alie sphere.ꝓbaẽ:qꝛ motus sphere solis applicat nobis planetã.s.solẽ:q est magis calefactiu⁹ istoꝝ iferioꝝ q̃ȝ aliȷ planete:ꝛ ħ caliditate pollulatiua ꝛ viuificatiua istoꝝ iferioꝝ:qḋ bene pz ex ħ:qꝛ cũ sol igrediẽ ꝑ^m punctũ arietis ꝛ ĩcipit accedere versus ꝯenith capitis nr̃i:aues icipiũt cãtare:ꝛ cuncta vegetabilia pullulare plus q̃ȝ ante. ¶ Sed diceres:ħ eq̃liter faceret sphera solis si nõ mouereẽ:sȝ qesceret. ¶ Rñdeẽ ꝑ ꝙ nõ.nã si sphera solis qesceret: tũc inferiora qb⁹ eẽt pñs oĩno suo calore destrueret ꝛ ꝯsumeret:ꝛ calorẽ ipa destruẽtẽ nõ viuificãtẽ iduceret. Illud ꝙ dictũ est itelligiẽ de calore viuificatiuo ꝛ gñatiuo q̃lis iducaẽ in ista ĩferiora ꝑ motuȝ sphere solis plus q̃ȝ ꝑ motũ aliarum spheraꝝ.mõ quo dictũ est. ¶ Juxta istã ꝯnez dubitaẽ de mõ ꝑ quẽ modũ sol agat in ista ĩferiora caliditatez. ¶ Ad qḋ rñdeẽ ꝙ isto mõ ꝙ ipse sol agit in spheras iferiores nõ caliditatẽ:qꝛ nõ sũt calefactibiles:sȝ aliquã aliã qualitatẽ: puta ifluẽtiã seu q̃litatẽ nõ sensibilẽ:qualẽ et agit in ista ĩferiora:ꝛ talis q̃litas lȝ ꝓducat in ista ĩferiora caliditatez: tñ nõ ꝓducit caliditatẽ in spheris ifra solẽ:ꝛ ħ est bñ possibile.nã ista ĩferiora sunt disposita ad recipiẽdũ caliditatem.orbes aũt celestes nõ. Et est sile de ħ.naȝ magnes attrahit ferrũ:ꝛ tñ nõ attrahit aerẽ itermediũm:qꝛ nã aeris nõ est ad ħ disposita sic nã ferri:ꝛ iõ lȝ talẽ q̃litatẽ qualez agit in ferrũ agat in aerẽ:cũ nõ possit agere in remotũ nisi ꝑus agat in ꝓpinquũ:tñ talis q̃litas opatur aliqd ĩ ferrũ.s. motũ ferri ad magnetẽ:qḋ nõ opaẽ in aerẽ itermediũ:sic recte est in ꝓposito de ifluẽtia multiplicata a sole ꝑ spheras celestes sub sole ad ista inferiora.talis.n.q̃litas seu ifluẽtia:lȝ agat calorẽ in istis ĩferiorib⁹:nõ tñ in celestib⁹:ꝛ hoc totũ ꝓuenit ꝑꝑ dispõnẽ ꝛ indispõnẽ recipiẽtiũ talem qualitatẽ seu talẽ ifluentiaz. ¶ Cõsimili mõ dicaẽ de mõ agẽdi alioꝝ planetaꝝ in ista ĩferiora quoꝝ aliqui agunt in ista ĩferiora humiditatẽ aliq siccitatẽ aliq frigiditatem.

Ad rationes. ¶ Ad ꝑmã illa bene ꝓbat ꝙ sphera solis nõ magis calefaceret ista iferiora ꝑ suũ motũ rõne disgregatiõis facte in istis iferiorib⁹ ꝑꝑ motũ sphere solis:ꝛ hoc bñ ꝯcediẽ sicut dictũ est: cũ quo tñ stat ꝙ mot⁹ sphere solis plus calefacit ista inferiora ꝑꝑ hoc:qꝛ corpus plus calefactiuũ.s.corp⁹ solare applicat istis iferiorib⁹. ¶ Ad scdaȝ.illa bene ꝓbat ꝙ sphera solis:ꝛ similr sol non est calidus formaliter sicut est ignis vel aliqḋ tale:tñ cũ hoc bene stat ꝙ est ꝓductiu⁹ caloris in istis iferiorib⁹ mõ quo dictũ est.s.per suã ifluẽtiaz. ¶ Ad tertiã dico:ꝙ hoc est mediate.s.mediãtib⁹ orbib⁹ iferioribus agẽdo in ipsos talez qualitatẽ:ꝛ ẽt pz ex dictis ĩ qõne. ¶ Ad quartã illa vadit pro scda ꝯne. ¶ Ad qntã dico:ꝙ ꝑpter nullũ istoꝝ solũ:sed ꝑpter ħ sicut dictũ est in qõne ꝙ ꝑ motũ orbis ipsius solis applicaẽ ĩstis iferioribus corpus solare magis calefactiuũ istoꝝ inferioꝝ calore viuificatiuo q̃ȝ per motuȝ alicuius alterius orbis: qui quidẽ calor viuificatiuus in istis inferioribus non fieret sine motu orbis solis:sicut iam in questione dicebatur.

¶ Quoniam quidem igitur neqȝ vtraqȝ moueri rationabile:neqȝ astrum solum relinquiẽ circulos quidez moueri.astra autez quiescere ꝛc.

Textu cõmẽti. XLVI. Questio. XX.

Decimũtertium propositorum erat.vtrũ stelle moueanẽ ꝑ se:vel moueanẽ solũ ad motũ sui orbis. Argũẽ ꝙ ꝑ se:qꝛ corpori simplici debeẽ aliqs mot⁹ simplex ꝑ suã naturã:sicut dictũ est ꝑmo huius.ꝛ ꝑ ꝯñs debetur ei aliquis mot⁹ ꝑ se.qḋ eniȝ inest alicui per suã nãm inest ei per se:sed stelle seu astra sunt corpora simplicia.igiẽ ꝛc. ¶ Scdo stelle apparẽt moueri de oriente ad occidẽtẽ.aut g̊ sic mouenẽ nãliter aut violẽter.si naturalr tũc ꝑ se:ꝛ si violẽter hoc est falsuȝ:qꝛ in corporibus supcelestib⁹ nõ est aliqḋ violentũ. ¶ Tertio.sol hȝ aliquẽ motũ ꝑ se g debeẽ ei vltra motũ sui orbis.g̊ silr alie stelle. ꝯsequẽtia tenet.nã vĩ esse ꝯsimilis rõ vtrobiqȝ.añs ꝓbatur.ꝑ.qꝛ sol de mane cũ oritur apparet moueri motu saltationis. ¶ Scdo.nã qñ sol fortiter aspiciẽ apparet rotari ꝛ moueri circa centrũ ꝓpriũ. ¶ Tertio.nã qñ radius solis trãsit per paruũ foramẽ bene lõge:tũc videẽ scintillare:ac si sol iret retrocedẽdo. ¶ Quarto ad ꝑncipale.nam quelibet stella que nõ est planeta cũ aspiciẽ apparet scintillare ꝛ ꝑ se moueri. ¶ Quinto.nã ꝭm Aristo.quelibet stella est spherica.mõ mot⁹ spherici debet eẽ sphericus circa cẽtrũ ꝓpriũ:sicut pz de motib⁹ orbium celestiũ. ¶ Sexto.luna hȝ spãlez motũ circa suũ centrũ in epiciclo.g̊ vĩ ꝙ ꝯsimiliter alie stelle debẽt moueri circa sua cẽtra ꝓpria.ꝯñs tenet.nã vĩ eẽ ꝯsimilis rõ hic ꝛ ibi.añs ꝓbaẽ:qꝛ cũ luna moueaẽ ad motũ sui epicicli:ꝛ sit aliqñ in supiori pte epicicli: aliqñ in iferiori: oporteret ꝙ macula que apparet in luna aliqñ appareret euersa nisi luna moueteẽ circa centrũ ꝓpriũ motu opposito.s.cõtra motũ epicicli. vnde aliter non videẽ bñ posse saluari lunã habere epiciclũ ꝛ maculã que apparet i luna semꝑ ꝯsimili mõ nobis apparere nisi dicto mõ ponereẽ luna moueri ꝑ se circa suũ centrũ ꝓpriũ.

Oppositum vult Aristoteles.

In ista qõne. Primo ponẽde sunt aliq̃ distinctiones. Deinde ꝯclones ad quesitum.

Prima distinctio.stellaꝝ moueri per se põt itelligi duplr. Uno mõ per se:qꝛ ꝑ suã nãm lȝ cũ orbe ꝛ ad motũ orbis sicut pars ad motũ totius vel cõtẽtiȝ in aliquo ad motũ sui ꝯtinẽtis. Alio mõ põt itelligi ꝙ stelle moueneẽ ꝑ se:idest solitarie:qꝛ nõ ad motũ orbis vel nõ solũ ad motũ orbis:sȝ aliquo motu q inest eis ex pte eorũ ꝓpria. ¶ Scda distõ.stellas moueri ꝑ se hoc est solitarie nõ ad motũ orbis põt itelligi duplr. Uno modo ab oriẽte ad occidentẽ:nõ tanq̃ȝ delate ab orbe:sed diuidẽtes orbez sicut auis cũ volat ꝑ aerẽ:vel piscis cũ natat in aqua. Alio modo ꝑ se.i.solitarie circa centra eaꝝ ꝓpria: qui motus potest vocari motus gyrationis vel volutationis.

Tunc sit ꝑma ꝯclo.nullũ astrũ moueẽ ꝑ se ħ est solitarie in orbe ab oriente ad occidentẽ:diuidẽdo orbẽ sicut auis volans ꝑ aerẽ diuidit aerẽ:ꝛ piscis natãs ꝑ aquã diuidit aquã.ꝓbaẽ.ꝑmo qꝛ tũc celũ esset diuisibile ꝛ scissibile:ꝛ per consequens corruptibile:cum diuisibilitas disponat ad corruptionẽ:sȝ ꝯñs est falsuȝ.g̊ ꝛc. ¶ 2⁹.si stelle sic moueneẽ ꝑ se:tunc stelle circa polos hñtes describere minores circulos citius pficerẽt suas circuitiones q̃ȝ stelle circa equinoctialẽ que habẽt describere maiores:ꝛ sic stelle non

le nõ manerent fixe eq̃liter abinuicẽ distãtes: cuius oppositũ manifeste apparet: saltẽ de stellis q̃ non sunt planete. ¶ Tertio. si stelle sic mouerent̃ per se diuidẽtes orbes in q̃bus eẽnt: tunc stelle indigerent organis ad talẽ motũ: vt pedib⁹ vel alis vel huiusmõi q̃ in eis nõ inueniunt̃ cũ sint sphërice figure. ¶ Sed iuxta istã rõnem forte aliq̃s instaret: et diceret q̃ hoc nõ opz: q̃r graue descẽdit de loco ad locum sine talib⁹ instrũtis seu organis. ¶ Rñdet̃. q̃ est dissile hic et ibi: q̃r graue descẽdit deorsum ex eo: q̃r per suã nãm determinat sibi illũ locũ si non sit alibi violẽte detentũ: sed astrũ nõ magis determinat sibi locũ in oriẽte q̃ȝ in occidẽte. modo q̃ est indifferens ad diuersa loca indiget talibus organis. ¶ Scda ꝯ. nullũ astrũ pter lunã mouet̃ p se circa centrũ suũ ꝓpriũ. ꝓbat̃. Pro quo supponit̃ q̃ q̃libet astrũ pter lunã sit vniforme per totũ: sic q̃ vna eius pars apta nata est causare oẽm cõsimilẽ influẽtiã in istis iferioribus qualẽ alia. Ulterius supponit̃ q̃ motus qui fiunt in supiorib⁹ corporib⁹: sicut in corporib⁹ celestibus fiunt ꝓpter diuersas influẽtias causandas in ista inferiora. Tunc arguit̃ sic. si astra mouerent̃ per se motu volutationis circa cẽtra coꝝ ꝓpria: tunc mot⁹ fieret ꝓpter diuersas influẽtias cãndas in ista iferiora. pz per 2ᵃᵐ supponẽ: sed hͦ non. nã ex tali motu volutationis astri nõ causaret̃ diuersa influẽtia in ista iferiora: ꝓpter hoc q̃ q̃libet astrũ excepta luna est vniforme per totũ: sicut dixit pͣ suppõ. et tõ si aliq̃d astrũ vertit iam vnã sui ptẽ ad nos: et postea aliã verteret ad nos: nõ ꝓpter hoc causaret in nobis aliaȝ et aliã influentiã: sȝ semp cõsimilẽ: ꝓpter silitudinẽ nãe suaꝝ partiũ. ¶ Tertia ꝯ. si luna hȝ epiciclũ: tũc luna mouet̃ per se circa centrũ suũ ꝓpriũ ꝯ motum quo mouet̃ in circũferẽtia epiciclus. ꝓbat̃: q̃r aliter non posset saluari sicut prius arguebat̃: qñ illa macula que apparet in luna aliq̃ñ appareret euersa. sic. s. q̃ si modo apparet caput supra: et pedes infra: postea apparerent pedes supra: et caput infra. modo ꝯñs est falsum. ¶ Et si dicat̃. talis motus lune circa cẽtrũ ꝓprium videt̃ esse frustra: cũ ex tali motu nõ ꝓueniat aliqua diuersitas influẽtie in ista iferiora: cũ luna cõsilr videat̃ influere fm vnã eius partẽ in ista inferiora sicut fm aliã: cũ luna videat̃ esse vniformis nãe p totũ. ¶ Rñdet̃. q̃ imo talis motus lune nõ est frustra: nã est cõcedẽdũ q̃ luna sit vniformis nãe per totũ sicut alia astra. vñ est valde diuersa in raritate et densitate in suis ptib⁹: sicut postea videbit̃: et tõ nõ cõsilr influit fm vnã partẽ sicut fm aliã: et ꝓpter hoc talis motus lune circa cẽtrũ ꝓpriũ nõ est frustra: imo vtilis ꝓpter diuersaȝ influẽtiã causandã in ista iferiora. ¶ Quarta ꝯ. oĩa astra mouent̃ per se et fm coruȝ nãm ad motũ orbiũ in q̃b⁹ sunt. nã astra apparent moueri de oriẽte ad occidẽtẽ: sȝ hoc nõ est diuidẽdo orbes: sicut dixit pͣ ꝯ. ğ opz q̃ hoc sit ad motũ orbiũ: sed talis motus inest astris p se: et fm coꝝ nãm: ex eo q̃ astra sunt ptes orbiũ. dicit eñ Cõmẽtator q̃ stella est densior pars sui orbis. mõ motus nãlis toti etiã est nãlis parti. ergo ⁊c.

Ad rationes. ¶ Ad pͣᵐ dico sicut iam dicebat̃. q̃ stella est q̃dã pars orbis cui est infixa: ideo nõ opz q̃ habeat motũ simplicẽ aliuȝ a motu cui⁹ est pars: et adhuc si stella esset vnũ corp⁹ totale diuisuȝ ab orbe sufficeret q̃ moueret̃ delata a ꝓprio ꝯtinẽte: et tũc lȝ nõ hẽret per se aliquẽ motũ passiue: hẽret tñ per se aliquẽ motũ actiue: fm quẽ alteraret ista inferiora: q̃r adhuc stella alr influeret in ista iferiora q̃ȝ orbis. ¶ Ad 2ᵃᵐ. illa hñ ꝓbat 4ᵃᵐ ꝯnem. s. q̃ stellis debent̃ aliq̃ motus p se. i. fm eaꝝ nãm: sed nõ ꝓbat q̃ debeant̃ eis aliq̃ motus per se. i. solitarie: qui nõ insint eis rõne orbiũ. ¶ Ad 3ᵃᵐ. nego añs. ¶ Ad ꝓbationes. ¶ Ad pͣᵐ de saltatione solis. dico q̃ hͦ fit ꝓpter motũ vaporum medioꝝ qui refrangunt radios.

¶ Ad 2ᵃᵐ. dico q̃ hoc q̃ sol appareat rotari et moueri circa centrũ ꝓpriũ cum aspicit̃: est ꝓpter debilitatẽ oculi: ita q̃ ob fortẽ lucẽ solis visaȝ ab oculo cũ labore spũs⁹ missi ad oculũ pro cõfortãdo virtutẽ visiuã mouent̃ et vertunt̃ circa axẽ visus: et ꝓpter talẽ motũ ipceptũ a potẽtia visiua appatet talis motus in sole. ¶ Ad 3ᵃᵐ. de radio scintillante. dico q̃ hoc est ꝓpter vapores positos in medio: vel ꝓpter diuersitatẽ densitatis inter ignẽ et aereȝ: vbi fit q̃si q̃dã motus inundationis: ꝓpter quẽ motũ radius solaris appatet dicto mõ scintillare et titubare: recte sicut tremit vmbra in fundo aq̃: cui⁹ supficies fluctuat et mouet̃ hinc inde. ¶ Ad 4ᵐ pñcipale de scintillatione stellaꝝ que nõ sunt planete. dico q̃ hoc est aut ꝓpter medium: aut ꝓpter debilitatẽ visus: aut ꝓpter eaꝝ magnã distantiã a visu: aut ꝓpter ista simul. ¶ Ad 5ᵃᵐ dico. q̃ non opz omne corpus sphericũ hẽre motũ ꝓpriũ circa cẽtrũ suũ: sed sufficit talibus corporib⁹ sphericis moueri circulariter ad motuȝ corporũ q̃bus sunt infixa: et sic est de stellis q̃ mouent̃ circulariter ad motũ orbiũ q̃bus deferunt̃: et hͦ sufficit eis absq̃ hoc q̃ vltra hoc habeant speciales mot⁹ circa cẽtra ꝓpria. ¶ Ad 6ᵃᵐ. illa vadit pro 3ᵃ ꝯne. Et est dissile quãtũ ad hͦ de luna et aliys astris: q̃r luna nõ est cõsilis nãe quãtum ad oẽs suas partes sicut alia astra: et ideo nõ mirũ si luna mouet̃ circa centrũ ꝓpriũ ꝓpter diuersas influentias causandas in ista iferiora: et alia astra nõ. Et sic est finis q̃onis.

¶ De vocatis aũt astris ꝯsequẽs vtiq̃ȝ erit dicere ex q̃b⁹ cõstãt ⁊c. Tex. cõ. XLI. Qõ. XXI.

Nunc quãtum ad 2ᵐ tractatũ huius scdi libri de celo et mũdo restat pñcipalr tractare illa que concernunt partes celi minores sicut sunt astra: postq̃ȝ tractatũ est de differẽtiys positionis in celo: et de figura celi: et de illis q̃ cõcernunt ptes celi maiores: sicut sunt orbes: et cum hoc que concernunt partes celi minores: sicut sunt astra quantum ad coꝝ motum.

Quantum ergo ad istũ 2ᵐ tractatũ volo q̃rere aliqua. pͦ. vtrũ oĩa astra sint adinicẽ eiusdẽ spẽi spãlissime. 2ᵒ. vtrũ oĩa astra alia a sole habeãt lumẽ suũ a se vel a sole. 3ᵒ. vtrũ astra p suũ lumẽ sint gñatiua caloris in istis iferiorib⁹. 4ᵒ. vtrũ macula apparens in luna ꝓueniat ex diuisitate ptiũ lune vel ab aliq̃ extrĩseco.

Quãtum ad pͫ. s. vtrũ oĩa astra sint eiusdẽ spẽi spãlissime. Arguit̃ pͦ q̃ sic. oẽs orbes celestes sunt eiusdẽ spẽi spãlissime. ğ oĩa astra. ꝯñtia ꝓbat̃: q̃r astrũ est eiusdẽ spẽi cũ orbe in quo est: et tõ si oẽs orbes sũt eiusdẽ spẽi. vtiq̃ȝ oĩa astra erũt eiusdẽ spẽi. Assumptũ ꝓbat̃. s. q̃ stella est eiusdẽ spẽi cũ orbe in quo est. Primo. nã dicit Arist. in isto 2ᵒ. et Cõmẽtator silr q̃ stella est densior pars sui orbis: mõ raꝝ et densuȝ nõ diuersificãt spẽm. ¶ Et cõfirmat̃. q̃r astra et orbes eodẽ motu mouent̃ nãliter: quod nõ esset si eẽnt diuersaꝝ spẽrũ. añs ꝓbat̃. q̃r orbes distincti magis sunt siles q̃ȝ orbis et stella cũ suo orbe: sed orbis et stella ipsi⁹ sunt eiusdẽ spẽi sicut iam ꝓbatũ est. ğ orbis cũ orbe est eiusdẽ spẽi: et nõ magis duo orbes distincti sunt eiusdẽ spẽi q̃ȝ oẽs simul. ¶ Et cõfirmat̃ hoc 2ᵒ. oĩum orbiũ celestiũ est locus ideȝ in numero. vt ꝓbat̃ in isto 2ᵒ a Cõmẽtatore in ꝓbando eccẽtricos: sȝ illa simplicia q̃rum est idẽ locus in numero sunt eiusdẽ spẽi spãlissime sic dcm̃ est pͦ huius. ¶ Et cõfirmat̃ hoc 3ᵒ. motus simplices ipsorũ orbiũ sunt eiusdẽ spẽi spãlissime. ğ et ipsi erunt eiusdeȝ speciei spãlissime. ꝯñtia pz ex his que dicta sũt pͦ hui⁹. añs pz. ex eo q̃ oĩs motus circularis oĩ motui circulari vr̃ esse eiusdẽ speciei spãlissime. motus aũt nãles ipsoꝝ orbium

celestiuz sunt motus circulares. ¶ Scdo ad pncipale. ois ignis saltē purus est eiusdem spēi cum alio igne: ꝛ ois aer cum alio aere est eiusdē spēi: ꝛ ita silr est in alijs corporibꝰ elemētaribus simplicibꝰ. ḡ a sili argumēto videt̄ sic eē in corpore simplici celesti. s. in celo: ꝙ ois portio celi cuz q̄libet alia est eiusdez spēi: ꝛ magis adhuc hoc videt̄ de celo q̄ȝ de elm̄tis: cū celū sit simplicius elm̄tis: sed si q̄libet portio celi cū alia est eiusdē spēi: ꝛ stelle sunt q̄daz portiones celi sicut deductū est videt̄ ꝙ quelibet cū alia sit eiusdez speciei. ¶ Tertio. si stelle distinguerent̄ ꝯtra seinuicē specie: tūc multo plura eēnt in mūdo corpora simplicia q̄ȝ qnqȝ distincta fm spēm: sed hoc est falsuz. ꝯña tȝ: ex eo ꝙ valde multe sunt stelle in celo. falsitas ꝯñtis pȝ. ex his q̄ dicta sunt p̄ huius. nā probatū est ibi ꝙ nō sunt nisi qnqȝ corpora simplicia distincta fm spēm. s. q̄ttuor elemēta: ꝛ quinta eēntia. s. celū. ¶ Quarto. si stelle differrent abinuicē spē: vel ēt orbes: nō oporteret ipsos moueri diuersis motibus ad influēdū ꝛ cāndū diuersas influētias in ista iferiora: cꝰ tñ oppositū apparet esse veꝝ. ꝯña pbat̄. nā ad cāndū hꝰ diuersaz influētiam videret̄ sufficere diuersitas specifica ipsoꝝ nō obstāte ꝙ omnino eisdem mouerent̄ motibus. ¶ Quinto. nos videmus in aialibus ꝛ in plātis ꝙ illa que determinant sibi cōsiles figuras sunt eiusdē spēi: ꝛ eꝯ. Et que dissiles sunt dissilis spēi: ꝛ ecōuerso. mō oēs stelle sunt cōsilis figure: qꝛ oēs sunt spherice: ideo videt̄ ꝙ oēs sunt eiusdē spēi. ¶ Sexto. nā Cōmētator ponit sup̱ isto libro ꝙ totū celū est sicut vnū aial: ꝛ sphere celestes ꝛ stelle sunt sicut mēbra eius: ideo totius celi p̄mus motor est q̄si aia. ergo totū celū sil' ab illo p̄ motore mouet̄ modo quo aial mouet̄ a sua aia. modo vnū aial ꝛ mēbra eius sunt eiusdē spēi spālissime in gñe subē: qꝛ sunt informata vna forma subali. s. aia sensitiua. ḡ silr sic videt̄ esse dicēdū de toto celo. ꝛ si sic: tūc tam orbes q̄ȝ stelle vident̄ esse eiusdē speciei spālissime. ¶ Septimo. totale celuz est vna eēntia simpꝫ. ḡ nō videt̄ esse cōpositū ex entibus diuersaꝝ spērū: ꝛ cuz sit cōpositūz ex multis orbibus ꝛ multis stellis: seqtur hꝰ nō distingui abinuicez specie. añs pbat̄: ex eo ꝙ mouet̄ a motore simplici: qui nō pduceret nisi motū simplicē: quī motus simplex nō inesset nāliter nisi corpori simplici.

Oppositum arguit̄. q̄cunqȝ sunt eiusdē spēi spālissime debent hr̄e cōsiles pprietates nāles: sȝ sic nō est de stellis. pȝ hoc: qꝛ q̄dā stelle ifluūt in ista inferiora caliditatē: q̄dā frigiditatē: q̄dā humiditatē: q̄dā siccitatē: q̄dam inimicitias: q̄daz amicitias: ꝛ sic de alijs diuersis pprietatibꝰ: que in isto mūdo iferiori inueniunt̄: ꝛ pueniunt a diuersis pprietatibus ꝛ virtutibꝰ stellaꝝ. tales aūt diuersitates virtutū ꝛ operationuz specifice vident̄ arguere diuersitatē specificā stellaꝝ. ¶ Scdo. nā nō fecit sub vna specie plura indiuidua nisi pꝑter corruptionē idiuiduoꝝ: vt saluaret̄ spēs. iō cū oēs stelle sint ppetue: si oēs eēnt eiusdē spēi frustra eēnt plēs cū spēs illa posset saluari ꝛ ppetuari in vna illaꝝ. ¶ Tertio. illa non sūt eiusdē spēi q̄ꝝ vnū hȝ ex se lucē: alia aūt nō: sȝ ab alio: sȝ sic ē de stellis: qꝛ sol hȝ lucē ex se. alia aūt astra capiūt lumē suū a sole: qđ maxime pȝ de luna q̄ deficit a lumine: cū iter ipaȝ ꝛ solē pōit̄ terra ipediēs illustrationē lune a sole.

In ista qōne pmittēda est vna distinctio. Scdo vidēdū est. vtꝝ oēs orbes celestes iter se sint eiusdē spēi. Tertio an oēs stelle iter se sint eiusdē spēi: siue sint in diuersis orbibꝰ siue in eodē orbe. Quarto. vtrū orbes sint alterius spēi ab astris que sunt in ipsis.

Quantum ad p̄m sit distictio ista. ꝙ aliqua dicunt̄ eadē spē dupl'r. Unoꝰ. qꝛ sunt termini significatiui sub eodē termino specifico cōtēti in recta linea pdicamētali: sicut sunt isti termini sortes. ꝛ plato. contenti sub isto termino hō. Et per oppositūz diuersa specie dicūt̄ termini significatiui cōtēti sub diuersis terminis specificis in linea pdicamētali. isto mō isti termini soz. ꝛ brunellus dicūt̄ differre abinuicē spē. Alioꝰ aliq̄ dicūt̄ esse eiusdē spēi: qꝛ sunt res significate per eūdem terminū specificū: ꝛ hoc de pdicamēto subē: ꝛ sic diuersa spē dicūt̄ res significate: vel etiā significabiles p terminos differētes specie: etiā exñtes in pdicamēto subē. Isto mō tu ꝛ ego dicimur eiusdē spēi: sȝ tu ꝛ brunellus diuersaꝝ spēꝝ. ¶ Modo sciēdū est ꝙ in pposito nō intēdit̄ de eisdē specie vel diuersis p̄ mō: sȝ zꝰ mō: in quo notāter apposui ly de pñto subē. Nā sciēduz est ꝙ res sunt significabiles p diuersos terminos spē: de pdicamēto subē vel de pdicamēto accñtis. mō ad h ꝙ aliq̄ res sint abinuicē diuersaꝝ spērū nō sufficit ipsas esse sig̃biles p spēs diuersas diuersoꝝ pñtoꝝ accidētiū. nā sic eadē res posset eē diuersaꝝ spērū: imo ēt diuersoꝝ generꝝ. nā eadē res puta hō: sic̄ soz. vbi grā. est significabilis p spēs diuersoꝝ pñtoꝝ: si ipse sit magnꝰ: si ipe sit albꝰ: si ipse sit filiꝰ: si ipse sit sedens: si ipse sit currens: ꝛ sic de alijs. isti enīȝ termini sunt spēs diuersoꝝ pñtoꝝ: nō obstāte ꝙ pñt supponere pro vna ꝛ eadē re. ¶ Silr ad h ꝙ aliq̄ res dicant̄ eiusdē spēi nō sufficit ipsas esse significabiles p eūdē terminū specificū de pñto accñtis. Naȝ sic hō: equꝰ: lapis: eēnt eiusdē spēi spālissime: si tam hō: q̄ȝ equꝰ: q̄ȝ lapis eēt albꝰ: qꝛ iste terminꝰ albꝰ est vna spēs spālissima de pñto q̄litatis. mō ꝯñs est falsuz: ita ꝙ finalr in pposito itenditur de eisdē spē vel diuersis q̄tū ad spēm de pñto subē: fm ꝙ illa dicimꝰ eē eadē spē q̄ significabilia sūt p eādē spēm de pñto subē: ꝛ illa diuersa spē q̄ significabilia sunt per diuersas spēs seu terminos specificos de pdicamēto subē.

Quantum ad zᵐ sit p̄ª ꝯ. Oēs orbes celestes ꝛ oēs stelle sunt eiusdē nāe fm spēm in genere subē: ꝛ ēt in gñe corpoꝝ simpliciū. pȝ. qꝛ diuersis motibus simplicibꝰ oȝ corñdere diuersas nās subales: sȝ tres sunt spēs diuerse motuū simpliciū. s. a medio sic̄ est motꝰ sursuz: ad mediū sicut est motꝰ deorsuz: circa mediū situs circularis: iō seqtur ꝙ tres sunt spēs corpoꝝ simpliciū: scȝ grauia: leuia: ꝛ celestia: ꝛ nō est vis si pdicta noia nō sint de pñto subē: qꝛ nō oibus gñibꝰ ꝛ spēbus subalternis in pñto subē sunt noia imposita: vt generi ppinquo ad equū ꝛ asinū nō est iposituū nomē: nec ēt gñi ppinquo ad canē ꝛ lupū: sȝ hꝰ per noia accñtalia circūloqmur. Ideo ponamus ꝙ oia grauia absolute sine cōnotatione ex̄nea significentur cōiter p hoc nomē. a. ꝛ oia leuia p hoc nomē. b. ꝛ ois celestia p hoc nomē. c. tūc illi termini. a. b. c. essent tres spēs diuerse de pñto substātie significātes oia corpora simplicia. ¶ zª ꝯ. Ille tres spēs: nō sunt spēs spālissime. patȝ hoc: qꝛ grauiū sunt due spēs. s. terra ꝛ aq̄: ꝛ leuiū due. s. aer ꝛ ignis: ꝛ ita possumus dicere ꝙ cū Aristo. dixit in isto zº stellā eē de nā sui orbis: itellexit ꝙ eēt secū eiusdē nāe: nō fm spēz spālissimā: sȝ fm spēm subalternā distinctā ꝯ spēm grauiuȝ ꝛ leuiū: qꝛ stelle ꝛ orbes neqȝ sunt graues neqȝ sunt leues. ¶ 3ª ꝯ. Intelligētie adinuicē sunt diuersaꝝ spēꝝ spālissimaꝝ. pȝ hoc: qꝛ in intelligētijs nō sunt aliq̄ accñtia. Ideo intelligētie si eēnt eiusdē spēi spālissime oēs eēnt siles fm virtutes ꝛ opationes q̄scūqȝ: qđ est falsum: qꝛ sic nulla eēt ratio q̄re illū orbē moueret magis vna itelligētia q̄ȝ alia. Similr nec vna eaꝝ eēt nobilior alia. Similr sic in separatis a mā eēnt plura indiuidua sub vna spē spālissima: q̄ꝝ oiuȝ oppᵐ ondit̄ in. 12. meta. ¶ 4ª ꝯ. Orbes moti appropiate a diuersis itelligētijs sunt abinuicē diuersaꝝ spēꝝ spālissimaꝝ. pbat̄. diuersaꝝ cāꝝ fm spēz spālissimā effectꝰ pmi ꝛ imediati sunt diuersi fm spēm spālissimā: sȝ sic est ꝙ effectꝰ pmi ꝛ imediati itelligētiaꝝ i q̄cūqȝ gñe cāndi hoc sit sunt orbes qbꝰ itelligētie ille appropriant̄. ergo

cum tales

cum tales intelligētie sint diuersaꝝ specieꝝ per p̄cedētē ꝯnem: seqtur ēt eoꝝ effectus puta orbes esse spēꝝ diuersarū. ¶ 2° si nō. nō posset reddi rō q̄re aliqs motor eēt appropat⁹ orbi solis magis q̄ ipe eēt appropat⁹ orbi lune. nō eni pōt dici ꝙ sit appropat⁹ magis vni orbi q̄ alteri rōne accñtiū. nā ronabile est ꝙ p̄ᵃ ꝛ imediata approp̄atio sit rōne subaꝝ: q̄ sūt p̄oꝛes nālr ip̄sis accñtib⁹. ¶ 3° si oēs orbes celestes eēnt eiusdē spēi spālissime: tūc q̄cūq; itelligētia mouēs vnū orbē posset mouere oēs: qđ est falsū. ꝯña ꝓbaꝛ: qꝛ si mobilia sint eiusdē rōnis ꝛ ꝯsilis nāe: quicūq; motor posset mouere vnū istoꝝ mobiliū ipe posset mouē alteꝝ: si eq̄ bñ eēt sibi applicat⁹: vl̄ saltē q̄cūq; poss; mouere mai⁹ mobile ipe posset mouē min⁹: ꝛ sic itell̄ītia saturni posset mouere orbē sol' ꝛ orbē lune. nō eni obstaret debita applicatio. Intelligētie eni sunt sepate a magni" nullū hñtes situ determinatū: ꝛ eō q̄ꝫ itelligētia poss; eē cuilꝫ orbi p̄ña ꝛ idistās ꝛ applicata: ꝛ sic frustra ponerenꝛ tot intelligētie q̄t ponunꝛ. ¶ 4°. nō oēs orbes hñt ꝯsil'es ꝓpetates nāles. ꝰ nō oēs sūt eiusdē spēi spālissime. Assumptū p; de p̄ mobili: ꝛ de spheris planetaꝝ: qꝛ ista q̄si mō ꝯrio hñt sua dextra ꝛ sua sinistra: sic p̄us dicebaꝛ. vñ ad illā p̄tē vbi est sinistrū p̄mi mobilis: ibi est dextrū orbiū planetaꝝ. ¶ 5°. si orbes nō differrēt abinuicē spē: tunc nō eēnt ordinati nisi accñtal'r vn⁹ sup aliū: qđ tñ est falsū. ¶ 6°. si oēs eēnt eiusdē spēi: tūc eēnt adinuicē ꝯtinui: qđ est falsum: qꝛ diuersis mouenꝛ motib⁹. ꝯña ꝓbaꝛ. qꝛ ad ꝯtinuationē aliq̄ꝝ sufficit imediatio teꝝ oino sil'iū: sic p; de cōtinuatione duaꝝ aq̄rū adinuicē. vñ nisi h̄ sufficeret posset dici ꝙ q̄libet ꝑtes eēnt discōtinue abinuicē: qđ tñ nō esset bene dictū.

Quantum ad 3ᵐ sit p̄ᵃ ꝯ. sol est alteri⁹ spēi a luna ꝛ alijs stellis. Istā ꝯnem ponit ꝛ ꝓbat Arist. in lib. de ꝓpetatib⁹ el'ntoꝝ: ꝛ dic sic. Dico aūt ꝙ suba corpis est alia a suba corpoꝝ stellaꝝ ꝛ lune: qđ est: qꝛ sol de se h; lumē ꝛ lucē: lumē aūt lune ꝛ stellaꝝ est acq̄sitū a sole: ita ꝙ Arist. fundat se sup h̄ ꝙ sube eiusdē spēi spālissime debēt hr̄e accñtia ꝓpria ꝛ nālia ꝯsil'ia: ꝛ si habeāt dissil'ia h̄ est ꝑp ext̄nea agētia ꝛ ꝯcurrētia ad corruptionē: vel ꝓpt diuersas dispōnes sue māe aut suoꝝ agētiū: talia aūt non hñt locū in celo. ¶ 2ᵃ ꝯ rñsalis ad q̄sitū est. ꝙ planete adinuicē: ꝛ oēs stelle fixe sunt diuersaꝝ spēꝝ. ꝓbatur. qꝛ hñt ꝓprietates ꝛ virtutes nāles valde diuersas: ꝛ actiuas effectuū specie diuersoꝝ: ꝛ ꝯrioꝝ in h̄ mūdo iferiori: sicut cōmuniter cōcedunt oēs astrologi: ꝛ sicut p̄us arguebaꝛ.

Quantum ad 4ᵐ sit ista ꝯ. ꝙ orbes sūt alteri⁹ spēi ab astris q̄ sūt in eis. istā ꝯnē ponit ꝛ ꝓbat Aris. i lib. de ꝓpetatib⁹ el'ntoꝝ dicēs: ꝛ sil'r suba corpis orbis est alia a suba corpis stellaꝝ: qđ p;. qꝛ stelle illustrāꝛ a sole: ꝛ nō orbes. ¶ Et ꝯfirmaꝛ h̄. si orbis octau⁹ eēt eiusdē spēi spālissime cū stellis suis: tūc oēs ille stelle eēnt eiusdem spēi: cui⁹ oppositū dixit cōclusio imediate p̄cedens.

Ad rōnes. ¶ Ad p̄ᵐ negaꝛ añs. s. ꝙ oēs orbes sint iter se eiusdē spēi ꝛ nāe: ꝛ negaꝛ ēt vnū assumptū iprobādo ꝯñaꝫ. s. ꝙ astrū sit eiusdē spēi cū orbe in quo est: ꝛ qñ ꝓbaꝛ. astrū est eiusdē spēi cū suo orbe sic. s. nā dñt Aris. ꝛ Cōmētator qđ stella est dēsior ps sui orbis: hñ ꝯcedo. Et vlteri⁹ cōcedo ꝙ hñ veꝝ eēt si stella nō differret ab orbe nisi s̄m dēsitatē ꝛ raritatē qđ tūc eēt eiusdē spēi cū orbe: s; qꝛ stelle ēt al'r diut ab orbibus. s. s̄m v̄tutes eaꝝ nāles sicut dcm̄ est: ip̄se nō sunt eiusdē: s; alteri⁹ spēi ab orbib⁹. ¶ Ulteri⁹ qñ dicebaꝛ. astrū ꝛ orbes oino mouenꝛ eodē motu: pōt dici ꝙ l; stella moueaꝛ ad motū orbis ꝛ nō hēat motū ꝑ se passiue: tñ actiue h; diuersaꝫ opationē ꝛ v̄tutē. mō ita hñ vl' meli⁹ d; argui distictio specifica ex diuersa actione sicut ex diuersa passiōe: cū forme sit agere ꝛ māe sit pati: ꝛ specifica distinctio in subijs est potius s̄m formas q̄ s̄m mās. ¶ Deinde ad ꝓbōnes q̄b' ꝓbaꝛ orbes eē adiuicē eiusdē spēi. ¶ Ad p̄ᵃᵐ. orbes distīcti sūt magis sil'es q̄ orbis ꝛ stella. admittaꝛ: s; stella ē eiusdē spēi cū suo orbe. negaꝛ. ¶ Deide ad aliā ꝯfirmationē. diuꝫ orbiū est idē loc⁹. negaꝛ. ꝛ qñ arguebaꝛ auctē Cōmētatoris. negaꝛ Cōmētator in hac p̄te: qꝛ h̄ dixit ad destruēdū eccētricos q̄s ponūt astrologi in quo magis credēdū ē eis q̄ Cōmētatori. ¶ Ad aliā ꝯfirmationem q̄ñ dicebaꝛ. mot⁹ simplices ip̄oꝝ orbiū sunt eiusdē spēi spālissime. breuiter h̄ negaꝛ: qꝛ sic nō ois mot⁹ deorsū oi motui deorsuꝫ est eiusdē spēi spālissime: l; hñ subalterne: ita nec ois mot⁹ circularis omni motui circulari est eiusdē spēi spālissime. ¶ Al'r posset dici. ꝙ l; diuersitas motuū arguat diuersas nās corpoꝝ simpliciū: tñ nō o; ꝙ sil'es mot⁹ arguāt eādeꝫ nām saltē s̄m spēm spālissimā: l; bñ arguāt nās easdē s̄m gen⁹ vel s̄m spēm subalternā. vñ equus ꝛ mulus ꝛ asinus bñ hñt sil'es mot⁹ nāles. ¶ Ad 2ᵐ p̄ncipale. ois ignis ꝛc. dico ꝙ nō est sil'itudo: qꝛ totū el'ntū ignis est homogeneū: s; sic nō est de celo ꝑp diuersitatē motuū exñtiū in ip̄so q̄tū ad suas p̄tes. s. orbes. vñ l; celū sit mag' simplex ꝑ p̄uonē cōpōnis ex p̄tib⁹ eēntialib⁹ sicut sunt mā ꝛ for": nō tñ ꝑ p̄uationē cōpōnis ex p̄tib⁹ integralib⁹. ¶ Ad 3ᵘᵐ ꝯcedo. ꝙ plura sunt corpa simplicia disticta s̄m spēm spālissimā: q̄ q̄nq;: cū q̄ stat ꝙ nō sūt nisi q̄nq; corpa simplicia s̄m spēꝫ subalternā: qꝛ celuꝫ nō est spēs spālissima: sed subalterna. ¶ Ad 4ᵘᵐ dico. ꝙ l; orbes ꝛ stelle sint diuersaꝝ spērū: tñ illa diuersitas specifica nō sufficeret ad talē diuersitatem effectuū q̄lis apparet in istis iferiorib⁹: nisi cū hoc diuersi orbes diuersis mouerenꝛ motib⁹: sic dicebaꝛ p̄us. ¶ Ad 5ᵘᵐ. posset dici ꝙ diuerse figure nāles bñ arguūt diuersas nās: s; nō o; ꝙ sil'es fig᷑ arguāt idētitatē s̄m spēm spālissimā vbi inueniunꝛ alie diuersitates nāles: imo sufficit qđ arguāt idētitatē s̄m gen⁹: vel s̄m spēm subalternā. ¶ Ad 6ᵘᵐ. posset dici admittēdo ꝙ totū celū sit sicut vnū aial: ꝛ stelle ꝛ orbes sunt sicut mēbra ei⁹. ꝛ vlteri⁹ posset ꝯcedi qđ p̄mus motor approp̄areꝛ totali aggregato ex orbib⁹: l; cū h̄ cuil; orbi spāli eēt approp̄ata spālis itelligētia distincta spē ab itelligētia approp̄ata alteri: recte sicut in hoīe l; aīa itellectiua sit tota in toto ꝛ tota in q̄libet p̄te corpis: tñ cū h̄ in diuersis p̄tib⁹ corpis sunt diuerse for" p̄tiales q̄b⁹ ille p̄tes distignunꝛ abiuicē spē. vñ i carne est vna spālis for": ꝛ in osse alia: ꝑ q̄s os ꝛ caro distingunꝛ abiuicē spē: sic recte in ꝓposito videꝛ esse dōm. ¶ Ad 7ᵘᵐ hñ ꝯcedo. ꝙ totū celū est vna eēntia simplex: ꝛ hoc per p̄uatiōnē cōpositionis ex mā ꝛ forma: cū quo tñ bñ stat ꝙ est cōpositū ex diuersis p̄tib⁹ itegralib⁹ distictis abiuicē spē: nec est icōueniēs totale illud aggregatū ex illis p̄tib⁹ moueri sil' vnico simplici motu. s. diurno ab vna simplici itell'ñ": sic a p̄ motore: sic nec est icōueniēs aīaꝫ itellectiuā q̄ est for" simplex mouere corpus humanum: qđ est corpus etherogeneū.

¶ Calor aūt ab ip̄sis ꝛ lumē gñaꝛ atrito aere ab illoꝝ latione ꝛc. Tex. cō. XLII. Q̄ō. XXII.

SEcundum propositoꝝ erat. vtruꝫ oia astra alia a sole habeāt lumē suū a sole: vel a se. ꝓbaꝛ p̄ de luna ꝙ hēat lumē ex se: nā aere exñte sereno ꝛ luna exñte in p̄ᵃ q̄dra v; totale corp⁹ lune: l; illa pars q̄ est versa ad soleꝫ videaꝛ lucidior q̄ alia ps versa a sole: ꝛ tñ illa ps que est versa a sole videaꝛ: ꝛ nō rōne colorꝭ: cū color sit q̄litas. 2ᵒ que nō repiꝛ in corporib⁹ celestib⁹: o; ꝙ videaꝛ rōne lucis: ꝛ si rōne lucis ꝓprie: hī ꝓpositū. si dicaꝛ ꝙ rōne lucis vel luminis recepti a sole: hoc non pōt esse: qꝛ ad illam partem lune versam a sole non protendunꝛ radij solares.

¶ Scdo pbaf ꝙ oia alia astra habēt lumē suū ex se ⁊ nō a sole:tunc fm accessuz ⁊ recessuz solis ad ipsa:vel ipsoruz ad solē deberēt apparere cornuta sicut luna ita ꝙ talia astra fm ptes eoꝝ vsas ad solē debēt eē illuminata.⁊ fm alias nō:⁊ si sic vtiqꝫ apparerēt ꝯsilis figure:q̄lis appet luna cū est an oppōnē vel post.s.fig' arcualis:ꝙ tñ nūqꝫ visuz est.

Oppositū argr̄. p de luna ꝙ hēat lumē suū a sole.pꝫ manifeste ex ei⁹ augmento ⁊ decremēto in lumine p ei⁹ accessuz ⁊ recessuz a sole.pꝫ h̄ ēt p eclipses lune:qr cū terra iterponit diametralr̄ soli ⁊ lune:luna deficit a lumine.h̄ nō esset:nisi qr lumē nō pōt recipe a sole pp ipedimētū qđ facit terra. ¶ De astris aūt alijs argr̄ ꝙ hēant lumē suū a sole:qr vi᷑ eē ꝯsilis rō de ipis ⁊ d luna. ¶ Et ꝯfir̄ h̄.nā pp h̄ vi᷑ sol eē posit⁹ i me⁹ planetaꝝ:vt tā planete iferiores q̄ꝫ supiores possint ab ipso recipe lumē.

In ista qōne. p recitabo duas opiones quas qdā habuerunt de sole ⁊ luna ⁊ alijs astris. 2°.videbit de quesito quantum est de luna. 3°.videbitur de quesito quantum est de alijs astris.

Quantum ad p̄m sciendū est.ꝙ qdā imaginantur stellas nō eē ptes densiores orbiū:nec solē nec lunā:sꝫ imaginanf ꝙ supmū celū est oino lucidū fm se ⁊ oēm ei⁹ ptē. Ulteri⁹ imaginanf ꝙ in celo ifra illud sūt qdā foramina:qdā maiora:qdā minora:p q̄ videmus aliq̄s ptes illi⁹ supmi celi ita lucidi:⁊ illud qđ p mai⁹ foramē videmus dicimus eē solē:⁊ qđ p minora videm⁹ dicim⁹ eē alia astra:⁊ fm ꝙ illa foramina mouenf vna cū celo in q̄ sunt ⁊ oriunf ⁊ occidūt:fm h̄ nūc i occidēte nūc in oriēte videm⁹ tales ptes tal' celi ita lucidi. ¶ Ista opio nō valet:qr fm ipsaꝫ nō bñ posset reddi rō augmēti ⁊ decremēti luminis lune. ¶ Scdo.p h̄ ēt nō pt saluari diuersitas coloꝝ q apparēt in stellis ⁊ planetis.vñ Mars appet coloris valde rubei:⁊ ita silr̄ stelle fixe q̄ sunt de nā Martis Saturnus aūt appet coloris plūbei:⁊ silr̄ stelle fixe de nā ei⁹:⁊ sic de alijs planetis ⁊ stellis:talis diuersitas in apparitione coloris nō pōt saluari p talia foramina. ¶ Alia opio est.ꝙ totū celū est imobile:tñ sunt qdā spirit⁹ seu intelligētie:q̄ isto mō mouenf i celo:⁊ volūtarie assistūt nūc vni parti deide alteri:⁊ cū illa ps cui assistunt vtute sua sit luminosa appet sic vna stella. ¶ Sed illa opio nō valet. nā vi᷑ irrōnabile ꝙ sint tot itelligētie sicut sunt stelle fixe:⁊ moueanf ita ordinate sicut mouenf stelle fixe.Et ēt qr nihil mouef nisi sit corp⁹ vel moueaf cū corpe:qr qcqd vꝫ moueri saltē localr̄:oꝫ ꝙ hēat ptē in termino a q̄ ⁊ ptē in ter^{no} ad quē:⁊ si sic oꝫ ꝙ sit corporeū:vel saltē magni^{do}:vel hñs magnitudinē:⁊ nō idiuisibile quēadmodū sunt tales spūs seu itelligētie. Jmaginādū est ḡ ꝙ astra sunt densiores partes suoꝝ orbiū existētes in suis orbib⁹ ꝯiugue ipsis ⁊ diuise vel diuerse ab eis quēadmodū locatū a suo loco.

Quātum ad 2^{m} pono vnicā ꝯnē in q̄ cōiter q̄si oēs ꝯcordāt.luna recipit a sole lucē vel lumen quo ipa nos illuminat notabil'r.hoc apparet ex eo qr sicut arguebaf.qñ luna eclipsaf nō nos illuminat ꝓpter hoc ꝙ radij solares nō attingūt ad eā. ¶ Scdo.pꝫ h̄ ex eo ꝙ qñ luna est crescēs vl' decrescēs nō illuminat nos nisi fm ptē illā ad quā attingūt radij solares. Ueꝝ est tñ ꝙ aliq imaginanf lunā fm vnā medietatē hr̄e lucē ex se:⁊ fꝫ aliā nō:⁊ ꝙ luna in orbe suo mouef circa cētrū ꝓpriū cōplēdo in mēse vnā circuitionē motu distīcto a motu quē hꝫ ex suo orbe:⁊ ꝙ successiue vertit partē lucidā ad nos:⁊ in oppōne illa tota pars lucida eēt versa ad nos:⁊ alia retro ipsaꝫ eēt versa a nobis:⁊ post oppōnē iteꝝ incipit se abscōdere aliq̄ ps lune lucida:⁊ aliq̄ ps nō lucida vertere se versus nos. Jsto mō isti voluerūt saluare crementū ⁊ decremētuꝫ luminis lune absqꝫ hoc ꝙ luna reciperet lumē suū a sole. ¶ Breuiter lꝫ iste fm istā imaginationē bñ saluarēt crementū ⁊ decremētū luminis lune:nō tñ p dictā imaginationē possent saluare illa q̄ apparēt in eclipsi lune:⁊ iō tutius vi᷑ eē dōm lunā hr̄e lucē vel lumē suū a sole quo illuminat nos notabilr̄. ¶ Juxta istā ꝯnē dubitaf de mō p quē recipiat illud lumē a sole. De quo sunt opiones. Nā dicit vna opio ꝙ supficies lune est pfecte lenis sine aliq̄ asperitate:sic ꝙ ab ea bñ reflectif lumē solis ad nos:sicut a speculo bñ terso ⁊ polito reflectunf spēs coloris:⁊ p talē reflexionem luminis solis sup lunā ipsa luna vi᷑ lucere. Sꝫ illud nō valꝫ:qr lꝫ a corpe leni ⁊ bñ polito reflectanf radij ad visuz:tñ h̄ nō est ab oī pte illi⁹ corpis lenis:sicut pꝫ de speculo:nā cū facies mea est obiecta speculo:lꝫ a q̄libet pte speculi reflectaf cuiuslibꝫ ptis faciei mee spēs seu radi⁹:tñ nō a q̄libꝫ pte speculi fit reflexio cuiuslꝫ radij ad oculū meū:sꝫ aliq̄rū ad oculū meū:⁊ alioꝝ ad aliā ptē:⁊ h̄ est iō:qr radi⁹ nō reflectif ad visuz meū nisi ab illa pte speculi in q̄ radi⁹ a facie mea cadēs sup speculū ⁊ radi⁹ ventēs ad oculū cōstituūt angulos eq̄les ad supficiē speculi q dr̄ angulus incidētie ⁊ angulus reflexionis:lꝫ h̄ nō est in q̄lꝫ pte speculi:⁊ pp h̄ accidit ꝙ moto speculo vl' mota facie ad lat⁹ apparēt ptes faciei in alijs ⁊ in alijs ptib⁹ speculi:⁊ iō si dicto mō lumē solis reflecteref a luna ad nos tanq̄ꝫ a speculo:lꝫ tūc in tota supficie lune bñ apper nobis aliq̄ modica claritas:tñ itēsa claritas nō deberet apparere nob nisi in q̄dā parua pte.s.in illa in q̄ angulus icidētie:⁊ angulus reflexionis ad oculos nr̄os eēnt eq̄les. ¶ Sꝫ forte aliq̄s posset ipedire istā rōnē p h̄.nā si radij solis cadant sup parietē paries appebit tot⁹ illuminat⁹:⁊ nō solū vbi radi⁹ icidēs ⁊ radi⁹ reflexus ad oculū cāant angulos eq̄les.s.angulos icidētie ⁊ reflexionis. Sꝫ illud nō valet.nā q̄rū ad h̄ nō est sile de pariete ⁊ corpe lunari.nā pp aspitatē parietis pōt accidere qđ a m'ltis ptib⁹ parietis pūt reflecti radij ad oculū nr̄m:⁊ pp h̄ tūc apper nobis magna ps parietis illuminata bñ lumine claro. Nihilominus si paries eēt pfecte lenis sicut speculū:vl' sicut corp⁹ lune:tūc ex icidētia radioꝝ solariū sup illū parietē:nō apperet nobis magna claritas p totū parietē:sꝫ solū i parua pte.s.ibi vbi radi⁹ imaginat⁹ ꝓcēdi ab oculo sup parietē cū radio veniēte a sole sup eūdē ꝯstitueret angulos eq̄les.s.angulū icidētie:⁊ angulū reflexionis:⁊ h̄ manifeste apparet in aq̄ qescēte.vñ in ea vna sola parua ps repñtat nobis intēse lucē solis vel alicui⁹ alteri⁹ astri:sꝫ si illa eadē aq̄ moueaf aliq̄liter vt nō sit ita lenis fm eius supficiē appebit nobis itēse lux solis p maiorē ptē eiusdē aq̄.Et iō dōm est alr̄.vñ dico ꝙ lumen solis icorporaf in luna:ita ꝙ luna est corp⁹ pspicuū ⁊ trāsparens:saltem circa supficiez eius:⁊ forte per totū:lꝫ ꝓpter magnitudinē corporis lunaris lumen solis nō possit totū corpus lunare penetrare:sic ꝙ eq̄ intēse appareat lumē in parte lune versa a sole sicut in parte lune versa ad solē.sic ergo lumē lune qđ videmus nō est solū lumē solis reflexū sup corp⁹ lune:sꝫ lumē solis lune ībibitū ⁊ icorporatū. ¶ Etiā alr̄ posset dici.s.ꝙ lꝫ luna nō sit actu lucida:nec de se possit mouere diaphanū:tñ est in potētia ꝓpinqua per suā nālem dispositionē ad luciditatē:que qdem potētia reducitur ad actū luciditatis per casum luminis solis super eam:recte sicut colores nō sunt in actu sufficiētī ex se ad mouendū visuz:sed fiunt in actu sufficiēti per lumē cadens sup ipsos.

Quantum ad 3^{m} articulū sciēdū est:ꝙ de hoc sunt opiones. Jn hoc eniꝫ Arist.cū Auerroi contrarianf Auicēne Macrobio:⁊ pluribus alijs. Aristo. enim in libro de ꝓprietatib⁹ elemētoꝝ vult dicere ꝙ oēs stelle habēt lumē a sole sicut luna:⁊ ꝙ nō sūt de se lucide:qr apparet sibi ꝙ cōsimili modo debeat eē de luna ⁊ alijs astris.sed Auicēna cum suis socijs:lꝫ cōcedat lunam habere lumen

bere lumen a sole:ponit tamen istam ꝯnem: ꝙ omnia alia astra habent lumē a se. Et ad hoc possent adduci aliq̄ rōnes. ¶ Prima est: qꝛ si alij planete ꝛ alia astra haberēt lumen suū a sole: tūc ꝑ eoꝝ recessuz a sole: ꝛ accessuz eoꝝ ad solē deberēt ꝯsili mō suscipe cremētū ꝛ decremētū luminis sicut luna: qđ tñ non videmus. ¶ Scdo. qꝛ si venus ꝛ mercuri⁹ qui ponunt̄ sub sole nō hn̄t lumē ex se sꝫ ex sole: sꝫ ex se eēnt corpa sine luce: tūc ꝑ iterpositionē veneris vel mercurij iter visuz nīm ꝛ solē deberēt eclipsare solez sicut facit luna: ꝛ tñ hoc nō est visuz. ¶ Tertio. vī saltē ꝙ planete supra solē ꝛ stelle fixe nō habeant lumen a sole: ex eo ꝙ iferiora nō īfluūt in supiora: ꝛ ex eo ꝙ q̄to astra sūt supiora tāto vident̄ eē nobiliora: ꝛ iō si sol hꝫ lumē ex se: tūc mag⁹ astra super solē viderent̄ hr̄e lumē ex se ꝛ nō a sole. ¶ Quarto. tunc cōsimili mō per iterpōnē terre iter saturnū vel iter iouē vel inter martē ꝛ solez deberet fieri eclipsis ꝛ defectus luminis saturni vel iouis vł martis: sicut fit eclipsis lune ꝑpter iterpōnē terre iter ipsam ꝛ solē: ex quo dicti planete nō haberēt lumē ex se: sed a sole sicut ꝛ luna. ¶ Quinto. si oīa astra haberent lumē a sole: tūc cuiuslibꝫ astri lumē calefaceret ꝛ exiccaret sicut lumē solis: postq̄ cuiuslibet astri lumen nō est aliud a lumine solis. ¶ Sexto. lumē martis est sīle lumini ignis: ꝛ lumē saturni est sīle albedini tēdēti ad plūbeitatē: ita ꝙ lumina planetaꝝ sunt diuerse apparitionis: ꝛ tñ oīa deberēt esse cōsimilis apparitionis: si oēs planete ꝛ oīa astra hn̄t lumen suū a sole. ¶ Breuiter ista dubō. vtrū oīa astra ꝑter lunā ꝛ solē habeant lumē suū a sole est q̄si vnū ꝓblema neutrū: sic ꝙ rōnes q̄ fiūt pro vna pte pn̄t solui facilr̄: sicut rōnes adducte ꝑ alia. ¶ Et iō ob amorē Aristo. ꝓncipis phōꝝ soluaz rōnes sex iam factas pro opīone Auicēne ꝯ Aristotelem: tenēdo cum Aristotele: ꝙ oēs stelle preter lunam ꝛ solē: siue sint planete: siue stelle fixe hn̄t lumina sua a sole.

Tunc rn̄detur ad rōnes factas ꝯ h. ¶ Ad pᵃᵐ. seq̄ret̄ ꝙ cōsili rōne ꝑ accessuz ꝛ recessuz a sole deberēt appere arcualis figure sic̄ luna: ꝛ maxime h videret̄ de venere ꝛ mercurio: q sunt sub sole. negat̄ ꝯña. ꝛ rō est: qꝛ venus ꝛ mercuri⁹ sunt tāte trāsparētie ꝛ tāte ꝑspicuitatis ꝙ lumē solis icorporat̄ eis ꝛ ibibit̄ sm̄ oēs coꝝ ptes: q̄liter nō est de luna: qꝛ illa nō est corp⁹ ita ꝑspicuū ꝛ ita trāsparens. Et ꝑ hoc idez soluit̄ ēt rō 2ᵃ. ¶ Ad 3ᵃᵐ dico. ꝙ lꝫ sphera solis sit minus nobilis q̄tū est ex situ ꝛ motu eius: imo etiā itelligētia appropiata soli nō est ita nobilis sicut itelligētia saturni: tñ ipse sol hꝫ nobilitatē a motore diurno appropriato toti celo recte: sicut cor hoīs rōne aīe totius corporis hꝫ influēnā tam in ptes superiores q̄ꝫ inferiores: nō obstāte ꝙ cerebrū hꝫ nobiliorē situm corde: ita recte in ꝓposito dicat̄ de sole in ordine ad alia astra. ¶ Ad 4ᵐ. tunc ꝯsimili rōne alie stelle deberēt eclipsari per interpositionē terre inter solē ꝛ ipsas. dico ꝙ nō: ꝛ hoc est ideo: qꝛ vmbra terre nō ꝓtendit̄ vsq3 ad orbes alioꝝ astroꝝ: saltē que sunt sup solē. ¶ Sed diceres. ad minus mercurius pōt eclipsari per iterpositionē terre inter ipm ꝛ solē si nō haberet lumē ex se sed a sole: qꝛ per Cāpanū in sua theorica vmbra quā facit terra ex ei⁹ obiectiōe ad solē ꝓtēdit̄ vsq3 ad spherā mercurij. ¶ Rn̄det̄. negando ꝯñtiam. ꝑpter hoc ꝙ lꝫ vmbra terre bene ꝓtendatur vsq3 ad spherā mercurij: tñ mercurius nunq̄ tantū recedit a sole ꝙ inter ipsuz ꝛ solē sit interposita terra diametraliter. ¶ Ad 5ᵃᵐ. negatur ꝯñtia. quia ꝙ lumen vnius astri causat calorē: ꝛ lumē alterius frigiditatē in istis inferioribus hoc est ꝓpter diuersas naturas ipsorum astroꝝ quibus illud lumē incorporatur ꝛ imbibit̄: sm̄ quas illud lumen aliam ꝛ aliam operatur actionem in istis inferioribus. Proportionaliter respondeatur ad 6ᵘᵐ.

Tunc ad rōnes ꝓncipales. ¶ Ad pᵃᵐ bene ꝯcedit̄. ꝙ luna ꝛ q̄libet aliud astrū hꝫ lumē debile ꝛ remissuz ex se: sꝫ ꝙ hꝫ lumē nōbile qđ nos notabilr̄ illuminat h est a sole. ¶ Ad 2ᵃᵐ. illa soluta est in soluēdo rōnes adductas ꝑ opīone Auicēne. Et sic est finis q̄ōnis.

¶ Eoꝝ aūt que sursum vnūq̄dq3 in sphera fert̄ vt ipsa q̄dē non igniant̄: aerē aūt sub circularis corporis sphera existentem necesse est lata illa incalescere ꝛc̄. Tex. cō. XLII. **Q̄ō. XXIII.**

TErtium propositoꝝ erat. vtruz oīa astra sint ḡnatiua caliditatis ꝑ lumē in istis iferiorib⁹. Arguit̄ ꝙ nō. ꝛ pᵒ: qꝛ tūc nulla eēnt astra frigefactiua: qđ est ꝯ astrologos q dicūt aliq̄ astra esse actiua caliditatis: aliq̄ friditatis: aliq̄ humiditatis: aliq̄ siccitatis. ꝓbat̄ ꝯñtia: qꝛ astra nō agunt in ista iferiora nisi ꝑ sua lumina ꝛ ꝑ suos mot⁹: iō si sunt aliq̄ que agūt friditatē in ista iferiora: sic̄ sunt ꝑ astrologos: vł q̄ illa agūt friditatē in ista iferiora ꝑ sua lumina: ꝛ hꝫ ꝓpositū: vel ꝑ suos mot⁹: ꝛ hoc nō: qꝛ mot⁹ est calefactiue sicut dī pᵒ metheoroꝝ. ¶ Scdo. si qđ esset vera: seq̄ret̄ ꝙ magis calefacerent mōtes altos q̄ꝫ valles: ꝛ magis mediā regionē aeris q̄ꝫ inferiorez. hec oīa sunt falsa. sicut pꝫ in libro metheoꝝ. ꝯñtia tꝫ: ex eo ꝙ lumina coꝝ prius attingunt ad loca alta: q̄ꝫ ad loca bassa: ꝛ ēt fortius: ex eo ꝙ agens fortius agit in ꝓpinquū q̄ꝫ in remotū. ¶ Tertio. caliditas cātur a motu sicut sepe dictū ꝛ allegatuz est pᵘus. ꝙ nō a lumine. ꝯñtia tꝫ: ex eo ꝙ ꝯsiles effect⁹ debēt eē a ꝯsilibus causis. ¶ Quarto. seq̄ret̄ si qđ eēt vera ꝙ ꝯriū caloris ḡnaret̄ a ꝯrio luminis: sꝫ h est falsuz. qꝛ lumē nō hꝫ ꝯrium. ꝯñtia tꝫ: qꝛ ꝯrioꝝ cōtrarie sunt cause. 2ᵒ de gn̄ōne. ¶ Quinto. lumē in medio nō hꝫ nisi esse itētionale ꝛ spirituale: tale aūt nō vꝫ agere calorē realē. ¶ Sexto. seq̄ret̄ ꝙ lumē esset q̄litas ꝑor nāliter q̄ꝫ caliditas: ꝛ sic caliditas non esset vna de qualitatibus primis: qđ est falsum. ¶ Septimo. sequit̄ ꝙ sol calefaceret spheras celestes inferiores: qđ est falsum: qꝛ nō sunt calefactibiles. ꝯñtia tꝫ: ex hoc ꝙ agens prius agit in ꝓpinquū q̄ꝫ in remotum.

Oppositum patet de sole per experiētiam. De luna autē probatur auctoritate Aristo. in 4ᵒ de partibus aīaliū. dicit eniz ꝙ noctes in plenilunio sunt calidiores ꝓpter pleniluniū. Et sicut est de luna sic ēt videt̄ esse de alijs astris: qꝛ nō vꝫ ꝙ lumē lune debeat magis calefacere q̄ꝫ lumen alioꝝ astroꝝ: cum sm̄ astrologos luna sm̄ eius nām ꝑpriam sit frigida ꝛ humida.

In ista q̄ōne erūt duo articuli. Nā pᵒ ponā ꝯnes: q̄bus positis pꝫ rn̄sio ad quesitum. 2ᵒ. videbit̄ de modo per quem lumen causat calorem.

Quantum ad pᵐ sit pᵃ ꝯ. ꝙ sol per suū lumen causat calorē. istud pꝫ ad sensum. nam existens in radijs solaribus statim calefit. patet hoc idem 2ᵒ. qꝛ si per speculū cōcauū vel per aliqua ꝯsimilia instr̄a fiat multa cōgregatio radioꝝ solis nō solū causat̄ calefactio: imo cōbustio: ꝛ qꝛ sol non est formaliter calidus: sed virtualiter. videt̄ ꝙ hoc fiat per lumen solis: ꝛ nō per calorē solis ei inexistētem. Unde si aliqs poneret digitū suuz super solem nō sentiret calorē: si tamen poneret super ignez vsq3 calorē ꝑciperet: ꝛ ideo sol nō est formaliter calidus sicut ignis: ꝛ ideo ꝙ calefaciat videt̄ esse per lumē qđ est caloris generatiuū. ¶ Scda ꝯclusio. omnia alia astra per sua lumina calefaciunt. ꝓbatur. nam alioꝝ astroꝝ lumen non est nisi lumen solis sicut pꝫ ex precedēti questione in qua dictū est omnia astra habere lumen ex sole: ꝛ cum oē lumen solis sit calefactiuū per ꝑcedentē ꝯnem: seq̄tur etiā

ꝙ lumen alioꝝ astroꝝ sit calefactiuū: cū lumē alioꝝ astroꝝ nō sit aliud q̄ lumē solis. ¶ 2°. nam cōgregādo radios planetaꝝ p speculū sup certā māꝫ pōt gñari aīalis p putrefactionē. qḋ nō fit sine calefactione: sic pꝫ 4° metheoꝝ. ꝛ h' vr̄ eē signū lumē taliū astroꝝ esse calefactiuū. ¶ 3° ꝓ. hoc nō obstāte aliq̄ astra sunt cātiua friditatis in istis inferiorib⁹. pꝫ p astrologos dicētes h'. ¶ Scḋo. nā sola remotio ꝛ carētia caloris nō sufficeret ad friditatē ita intensam ꝛ ita momentaneā causandā: sic tñ apparet sepe euenire: ꝛ iō talis friditas ita intēsa q̄ aliqñ satis cito post magnū calorē euenit vr̄ cāri ab aliq̄b⁹ astris. ¶ Tertio. mūdus iste iferior regit̄ a celo in oīb⁹ suis dispōnib⁹: sic pꝫ p̄ metheo. ꝛ 2° de gnōne. nā dispōnes nāles aliquoꝝ elītoꝝ. s. terre ꝛ aq̄ sunt friditas: iō opꝫ aliq̄ celestia corpora sic aliq̄ astra eē v̄tualr̄ frida. ¶ 4° ꝓ. opꝫ stellas hr̄e v̄tutes alias a suis luminib⁹. pꝫ. nā aliq̄ stelle frigefaciunt per p̄cedētē ꝯnem: sed nō per eaꝝ lumē: ex quo p lumē calefaciunt per 2ᵃᵐ ꝯnē: ꝛ q2 nō per idē pñt calefacere ꝛ frigefacere: opꝫ ꝙ p̄ter lumē habeant alias v̄tutes mediātib⁹ q̄bus frigefaciāt.

Quantum ad 2ᵐ sciēdū est: ꝙ de h' sunt p̄les opiones. Quidā enī dicūt ꝙ lumē astroꝝ trāsiens p sphērā ignis icorporat sibi caliditatē p quā ꝑtingens ad iferiora calefacit ea: recte sic lumē trāsiēs p vitrū coloratū colorē vitri vr̄ sibi icorporare. ¶ Sed illud nō valet: q2 ex quo lumē nō est corp⁹: vt ꝓbat̄ ab Arist. 2° de aīa. nihil vr̄ sibi icorporare. ¶ 2°. q2 mītiplicatio lumīs vr̄ eē subito. caloris aūt nō. iō vr̄ ꝙ dicto mō lumē corpoꝝ celestiū nō calefaciat ista iferiora. s. p icorpatione talē. nā tūc sic lumē subito venit ad nos: ita calor ei icorporat⁹ subito veniret ad nos: qḋ est ꝯ nām caloris: cū cōditio ei⁹ sit multiplicari successiue. ¶ 3°. nā si tali lumini eēt calor nōbilis icorporat⁹ statī notabilr̄ sentiret̄: ꝛ sic ad causandū in nobis maiorē calorē nō reqreret̄ lōgior mora luminis super nos: qḋ est falsū. si aūt talis calor icorporat⁹ nō eēt nōbilis statī a friditate ꝯtinētis corrūperet̄. ¶ 4°. nam qua rōne lumē astroꝝ icorporaret sibi caliditatē in sphera ignis: pari rōne icorporaret sibi friditatē trāseūdo p mediā regionē aeris q̄ sem p est frigida: ꝛ sic hr̄et in se caliditatē ꝛ friditatē: ꝛ p ꝯñs idē lumē eēt calefactiuū ꝛ frigefactiuū eiusdē corporis. ¶ 5°. nā ista opinio imaginat̄ ac si lumen astroꝝ in sphera ignis accipiēs in se calorē descēderet ad nos p motū localē. mō hoc est falsū. cū nunq̄ lumē qḋ recipitur in sphera ignis veniat ad nos cū accñs nō trāseat de subo in subm. ¶ 2° opīo dicit. ꝙ radij diuisi luminis emissi ad terrā itersecātes se in aere distrahūt ptes aeris ꝛ distrahēdo rarefaciūt ꝛ calefaciūt: quo ēt dicūt motū calefacere: ꝛ sic dicūt gñari calorē p lumē. ¶ Sꝫ illud vr̄ eē falsū. nā experiēte maximo lumine solis ꝛ maxima caliditate ex ipo ꝓueniēte sic ꝯtingit in estate hñ est maxima aeris serenitas ꝛ trāqllitas: ꝙ nō eēt si ptes aeris sic p lumē distraherent̄. 2°. nā radij cū nō sint corpa: sꝫ q̄litas q̄dā nō diuidūt aerē. alr̄ enī oporteret ꝙ aer eēt tot⁹ vbiq̄ diuisus: qḋ est ipōle. ¶ Alia ē opīo quā reputo eē verā: ꝙ sic nālis ꝓprietas g̃uitatis est mouere deorsū subm in q̄ est si nō sit deorsum: ꝛ nō sit resistētia excedēs v̄tutē g̃uitatis: ita nālis ꝓprietas luminis est calefacere subm si sit calefactibile ꝛ resistētia nō sit formalior q̄ actiuitas lumīs. Nā sic lumē est nobilissima q̄litas ꝛ mltū cōmēdata ab antiq̄s p̄hīs: ita hñ rōnabile est ꝙ ipm sit eductiuū ꝛ ꝓductiuū nobilioris q̄litatis actiue: sic caliditas: c⁹ est dispone ad forᵃᵐ nobilioris elīti. s. ignis: qḋ oīb⁹ alijs elīti est nobili⁹: c⁹ nobilitas pꝫ ex h' ꝙ caldei adorabāt ꝛ colebāt ignea tāq̄ deos. Et sic nō oꝫ q̄rere ꝓp q̄d g̃uitas mouet deorsū: nisi q2 hec est nālis ei⁹ ꝓprietas. sic nō oꝫ q̄rere ꝓpt̄ q̄d lumē calefacit: nisi q2 nālis ꝓprietas luminis est calefacere. Verū est tñ ꝙ lumen nō est q̄litercūq̄ calefactiuū: sed mediāte reflexione.

Tunc ad rōnes. ¶ Ad p̄ᵐ dico. ꝙ hñ multe stelle frigefaciunt: sꝫ h' nō est p eaꝝ lumē: sꝫ p alias v̄tutes suas q̄s ifluūt in ista iferiora. ¶ Ad 2ᵐ dico. ꝙ lumē nō magis calefac̄ mōtes q̄ valles: q2 i vallib⁹ per reflexionē lumis fit maior ꝯgregatio radioꝝ q̄ p mōtes: sic p specula ꝯcaua magis q̄ gibbosa: ꝛ si mōtes sint valde alti: tūc attigūt ad mediā regionē aeris q̄ est nālr̄ frida: ꝛ iō lumē sol' hꝫ ibi pūū posse. ꝛ g̃ ibi lumē nō iducit calorē ꝓp nimiā resistētiā ibi exñtē ad caloris ꝓductionē. ¶ Ad 3ᵐ dico. ꝙ lꝫ ꝯsiles cāe ꝓducāt nālr̄ effect⁹ ꝯsiles: tñ cū h' stat ꝙ sepe effect⁹ siles ꝓducunt̄ a cāis dissilib⁹: qḋ pꝫ. nā mures aliqñ gñant̄ p putrefactionē: aliqñ p ꝓlificationē: ꝛ iō nō seq̄t̄ si caliditas gñat̄ a motu. ꝙ g̃ non gñet̄ a lumine: sic nec seq̄t̄. mures gñant̄ p putrefactionē. g̃ nō gñant̄ p ꝓlificationē. ¶ Ad 4ᵐ dico. ꝙ nō oꝫ ꝯrioꝝ eē ꝯrias cās formalr̄: sꝫ sufficit ꝙ v̄tualr̄. ¶ Ad 5ᵐ dico. ꝙ eē itētionale est eē veꝝ ꝛ eē reale. scie enī ꝛ v̄tutes in aīa sunt res v̄iores ꝛ nobiliores. q̄ caliditas ꝛ friditas: ꝛ iō si lumē hꝫ eē itētionale i aere: nō ꝓpt̄ h' seq̄t̄: q̄n hēat eē reale: ꝛ q̄n possit facē effectū realē. ¶ Ad 6ᵐ ꝯcedo. ꝙ mlte q̄litates celestes ꝛ istarꝫ in istis iferiorib⁹ a corpib⁹ celestib⁹ sint p̄ores nālr̄ q̄ sit caliditas ꝛ friditas humiditas ꝛ siccitas. veꝝ est tñ ꝙ ille q̄tuor q̄litates caliditas ꝛ alie tres dicūt p̄ᵉ iter q̄litates tāgibiles ꝛ elītares. ¶ Ad 7ᵐ dico. ꝙ lumē astroꝝ nō calefac̄ spheras celestes: q2 tales nō s̄t calefactibiles: nec disposite ad recipiēdū calorē: sic ēt dicebat̄ p̄us i illa q̄ōne. vtꝝ orbis sol' calefaciat ista iferiora p suū lumē plus q̄ orbes alioꝝ p̄letaꝝ.

¶ Lune autē semper patens est quod vocatur facies ꝛc̄. Tex. cō. XLIX. Q̄ō. XXIIII.

Quartum ꝓpositoꝝ erat. vtꝝ macula illa q̄ appet in luna causet̄ ex diuersitate ptiū lune vl' ab aliq̄ extrinseco. Et ar. p̄ ꝙ nō ex diuīsitate ptiū lune: ex eo q2 ipsa luna est corp⁹ simplex: corpis aūt simplicis ptes sūt siles eiusdē rōnis: sic pꝫ de aq̄: ꝛ silr̄ de aere: ꝛ sic d' alijs corpib⁹ simplicib⁹. ¶ 2°. sol' ꝛ aliaꝝ stellaꝝ ptes sūt siles ꝛ vniformes in raritate ꝛ dēsitate. g̃ silr̄ ptes ipsi⁹ lune: ꝛ p ꝯñs nō ex diuersitate ptiū lune vr̄ ꝓuenire appitio macule i luna. ¶ 3°. nā si sic. h' eēt q2 aliq̄ ptes lune eēnt magꝫ rare ꝛ aliq̄ min⁹: sꝫ ꝓbat̄ ꝙ nō. nā tūc i eclipsi sol' radi⁹ lumīs a sole trāsiret ad nos p ptes lune magꝫ raras: qḋ tñ appet falsū. ¶ Deinde ꝓbat̄. ꝙ talis macule ꝓhātasia ꝓueniat ab aliq̄ extrinseco. nā exq̄ corp⁹ ipsi⁹ lune ē corp⁹ tersū ꝛ hñ pollitū ꝛ speculare: vr̄ ꝙ terra obā lune cāet suā silitudinē ꝛ imaginē in ipsa luna tanq̄ in speculo: ꝛ p ꝯñs nobis ispiciētib⁹ lunā ꝛ videntib⁹ terrā in luna reflexe appareat nobis tal' macula.

In ista q̄ōne. p̄ videdū est de q̄sito: ponēdo opiones de h': ꝛ iprobōnes eaꝝ. 2° ponā de h' opionē quā reputo eē verā. 3° videbit̄ de figura talis macule.

De primo erat vna opīo. ꝙ cā macule apparētis in luna est vapor eleuat⁹ ab ipsa luna iterposit⁹ iter nos ꝛ lunā: p quē nob obūbrat̄ aliq̄ ps lune. ¶ Et dic̄ Cōmētator ꝙ aliq̄ dixerūt ipsā lunā attrahere ad se talē vaporē ad sui nutritionē. ¶ Aliq̄ dixerunt ꝙ q2 luna hꝫ magnā ꝓprietatē sup aq̄s ꝛ humiditatē: iō sue nāe ē attrahere sub se talē vaporē: ꝛ isti hñt ꝯcedere dictā maculā i luna apparētē nō ex diuīsitate ptiū lune: sꝫ ab extrinseco ꝓuenire. ¶ Sꝫ ista opīo nō valet. p̄ q2 exhalatiōes ꝛ vapores nō vnifor' attrahunt̄ oī tpe ꝛ in ꝯsili figura: sꝫ valde difformiter: ꝛ tñ illa macula appet sp vniformis ꝛ eiusdē figure: ꝛ p ꝯñs nō causat̄ ex tali exhalatione ꝛ vapore iterposito iter nos ꝛ lunā. ¶ 2°. si sp eēt talis vapor sub luna: tñ

propter

propter diuersitatẽ aspectꝰ nõ appareret in eadẽ pte lune: qꝛ fm ꝙ luna eẽt ppinqoꝛ vel remotioꝛ a nobis: talis macula deberet appere in alia ꝛ in alia pte lune. ¶ Nec valz pcipue illud ꝙ dixerũt pmi .s. ꝙ luna attrahit ad se vapores ad sui nutritionẽ posiq̃z corpa celestia nõ sũt nutribilia: cũ nec sint gñabilia nec corruptibilia: nec alterabilia. ¶ 2ª opio erat ꝙ illa macula nõ est aliud q̃z imago repñtatiua aliquoꝝ corpoꝝ hic iferiꝰ: sic terre: vel mõtiũ: vel aliquorũ hoꝝ. q̃ qdẽ corpa videtr in luna ad modũ ad quẽ possumus videre corpa in speculo reflexe. Et h ió: qꝛ sic dixit illa opio luna est corpꝰ pollitũ tersuz ꝛ speculare: sꝫ illud nõ valet. nã oporteret ꝙ ad motũ lune talis imago appareret in alia ꝛ in alia pte lune recte: sicut speculo moto imagines apparẽt in alia ꝛ in alia pte eiꝰ: sꝫ ꝯñs est falsuz. ¶ Scdo. si luna hiet sic vtutẽ reflectẽdi imagines corpoꝝ: tũc imago totalis terre dẽret nobis appere sitr in ipsa luna: sꝫ h est falsum: qꝛ nõ est talis figure sicut est illa macula.

De secundo est 3ª opio .s. Cõmẽtatoris quã reputo eẽ verã: ꝙ talis macula puenit ex diuersitate ptiũ lune fꝫ raritatẽ ꝛ dẽsitatẽ maiorẽ ꝛ minorem. nã ptes in qbꝰ apparet macula sunt rariores: ꝛ ió minus bñ pñt lucere. ptes aũt iuxta illas sunt dẽsiores: ꝛ ideo magis pñt lucere. pꝫ hoc i simili de alabastro. vñ illa para que est bene densa vel nõ trãsparẽs est valde alba: ꝛ illa que est trãsparens ad modũ vitri est obscura ꝛ tendẽs ad nigredinẽ. Et si querat quare luna est taliter difformis in suis partibus dicatr ꝙ hoc est de eius natura.

Quantũ ad 3m .s. de figª talis macule: dic Alber. ꝙ ibi est q̃si figª leonis cuiꝰ caput est vsus oriẽtẽ ꝛ sup deorsuz eiꝰ est q̃si arbor trãsuersalr sita. ꝛ silr imago hois lateraliter apodiati: cuiꝰ pedes sũt versus posteriora leonis: ꝛ dicit ꝙ talis figª meliꝰ põt videri aliquãtulũ post plenilunũ: ꝛ circa ortũ solis: qꝛ tũc aer ẽ purus ꝛ serenus.

Ad rões. ¶ Ad pmã dico ꝙ corpus lune bene est simplex subaliter: cũ h tñ stat ꝙ põt hre aliquã diuersitatẽ in suis ptibꝰ quãtũ ad raritatẽ ꝛ dẽsitatem in suis ptibꝰ. ¶ Ad scdam dico: ꝙ nõ est silr de sole ꝛ alijs stellis ex vna pte: ꝛ luna ex altera: nec oꝫ assignare cãz dissimilitudinis nisi qa de nã istoꝝ corpoꝝ sit. ¶ Ad 3m dico: ꝙ lꝫ vna pars lune sit aliquãtulũ rarioꝛ alia: tñ nõ est ita rara ꝙ lumẽ solis possit trãsire totã pfunditatez lune. ¶ Ad vltimã. pꝫ ex improbatiõe secũde opinionis.

¶ Manifestũ igit ꝙ necesse i medio eẽ terrã ꝛc. Textu cõmẽ. CI. **Questio. XXV.**

Ostq̃z circa illũ scdm de celo tractata sũt q̃ ꝯcernũt totũ celũ. ꝛ deide que ꝯcernũt ptes eiꝰ maiores: sic sũt orbes: ꝛ deinde q̃ cõcernũt ptes eiꝰ minores: sicut sunt astra. Nũc tractãdũ de his q̃ ꝯcernũt cẽtrũ eius sicut est terra: iuxta qð q̃ro quatuoꝛ. pº. vtrũ terra sit in medio mũdi sicut punctus reª celi nãliter situata. 2º. vtruz ipsa terra in medio celi seu mũdi sp qescat vel sp moueatr. 3º. vtrũ ipa terra sit spherica. 4º. vtrũ totalis terra sit hitabilis: vbi videbitr vtrũ sub eqnoctiali sit hitatio: ꝛ silr. vtrũ iter tropicum capricorni ꝛ circuluz antarticũ sit habitatio.

Quãtum ad pm .s. vtrũ terra sit in medio mundi sic pũctus reª celi nãlr situata. pbatr ꝙ non. nã si terra eẽt in medio mũdi. tũc videretr ꝙ terra eẽt nobilissimũ elñtũ. mõ h ẽ fl'm: qꝛ nõ ẽ nisi sic fex alioꝝ elñtoꝝ. pbatio ꝯñe. nã nos videmꝰ sic eẽ i corpe hũano ꝙ nobilissima eiꝰ ps ẽ situata in medio: sic cor. silr h videmꝰ in reg. nã nobilissimꝰ regni. sic rex hitat ꝛ ponit se in meº regni: ꝛ ita vꝫ ꝙ si terra eẽt i medio mũdi situata ꝙ ceteris corporibꝰ mundi eẽt nobilior. ¶ Deinde pbatr ꝙ nõ se hẽat sic pũctus reª celi. nã luna nõ se hꝫ sic pũctus reª celi ꝙ pꝫ ad expientiã: ꝛ tñ luna est minoꝛ terra. g̃ multo minꝰ terra se hꝫ sicut pũctꝰ respectu firmamẽti. ꝯña tꝫ. assũptũ pbatr: qꝛ nisi terra eẽt maioꝛ ꝛ luna minoꝛ: nunq̃z ex iterpõne terre diametralr iter solẽ ꝛ lunã posset tota luna eclipsari: ex eo ꝙ vmbra quã facit terra ꝯtinue vadit diminuẽdo versus circũferẽtiã celi: ꝛ tñ si vmbra versus illã ptez põt totalez lunã eclipsare: signũ est ꝙ diameter lune est multo minoꝛ q̃z sit diameter illiꝰ vmbre tornatilr ꝛ pyramidalr extẽse: sꝫ talis vmbre diameter est diameter ipsiꝰ terre. ¶ Deinde pbatr ꝙ terra nõ sit in medio mũdi nãlr situata. pº. nã sic dixerũt antiq ꝙ pp motũ velocẽ celi ipsa terra esset pulsa ad meᵐ: ꝛ sic tũc nõ est illic nãlr: sꝫ violẽter. ¶ 2º. q̃lꝫ pars terre ẽ situata violẽter. g̃ nõ totalr terra ẽ situata nãlr. ꝯña tꝫ. añs pbatr. nã nõ cuiuslibet ptis terre mediũ grauitatis est mediuz mũdi. g̃ nõ q̃libet ps terre est nãlr situata. ꝯña tenet ex eo ꝙ ad sitũ nãlẽ corporũ grauiũ reqritr ꝙ cẽtruz grauitatis coꝝ sit mediũ mũdi. añs notũ est de se.

Oppositum vult Aristo. in littera.

In ista qõne. Primo videbitr vtrũ terra sit i meº mũdi. Scdo. vtrũ terra sit sic pũctꝰ respectu celi. Tertio. vtrũ tota terra sit situata nãliter.

De primo Pono pº duas distiõnes. quaꝝ pª ẽ ista: corpoꝝ grauiũ duplicia dñr eẽ media vel cẽtra .s. cẽtrũ magnitudinis: ꝛ cẽtrũ grauitatis. In corporibꝰ .n. grauibꝰ difformiter nõ est idẽ cẽtrũ magnitudinis ꝛ grauitatis: sꝫ in corporibꝰ grauibꝰ vniformiter põt hri eẽ idẽ cẽtrũ magnitudinis ꝛ grauitatis. ¶ Scda distĩõ. aliqd eẽ in medio mũdi itelligitr duplr. Uno mõ qꝛ cẽtrum sue magnitudinis est i medio mũdi. Alio mõ qꝛ cẽtrũ sue grauitatis est in medio mũdi. ¶ Tũc suppono ꝙ terra nõ est vniformiter grauis: qð pꝫ ex eo: qꝛ vna pars terre est discoopta aquis pp hitationẽ aialiũ ꝛ plãtaꝝ: ꝛ ps opposita est coopta aqs. mõ aer q est nãliter calidus ꝛ sol calefaciũt ptẽ terre discooptã aqs: ꝛ sic eã aliquo mõ subtiliãt ꝛ rarefaciũt ꝛ alleuiãt: ꝛ ps terre coopta aqs remanet magis cõpacta: ꝛ magis grauis. Ex h statiz seqtr ꝙ ipsiꝰ terre aliud est mediũ ipsius grauitatis: ꝛ aliud est meᵐ magnitudinis. ¶ Tũc sit pª ꝯclo. ꝙ terra nõ est in medio mũdi q̃tũ ad cẽtrũ sue magnitudinis. pbatr. nã si sic: tũc tota terra esset coopta aqs. mõ h est fl'm. ꝯña pbatr. nã postq̃z terra eẽt in medio mũdi fm cẽtrũ sue magnitudis: tũc ipsa terra vndiqꝫ fm suas ptes exteriores eẽt eq̃lr distãs a celo postq̃z ponitr eẽ spherice figure: ꝛ sic nõ eẽt rõ q̃re aq̃ plus flueẽt ad vnã ptẽ q̃z ad aliã cũ nõ magis iuenirẽt locũ decliuiorẽ in vna pte q̃z in alia. ¶ 2ª ꝯclo. ꝙ terra est in medio mũdi quo ad cẽtrũ sue grauitatis. pbatr. nã oẽs ptes terre tẽdũt ad mediũ p suã grauitatẽ: sicut dicit Arist. in lra: ꝛ vex est. modo pars que eẽt grauior depelleret aliaz tã diu ꝙ mediũ grauitatis totalis terre eẽt in medio mũdi: ꝛ tũc starẽt due partes eque graues: lꝫ vna maior ꝛ alia minor q̃tũz ad magnitudinẽ cõtra seinuicẽ: sicut duo põdera in equilibra. ¶ Ex quo seqtur ꝙ terra est ppinquior celo in pte discoopta aquis q̃z in pte cooperta aquis: ꝛ ita ad ptez coopertã aquis est maior decliuitas: ꝛ sic ad illã ptez fluũt aque: tanq̃z ad locũ decliuiorẽ: ꝛ tanq̃z ad locũ eis nãlez. ¶ Sed diceres videtr ꝙ centrũ grauitatis terre nõ sit mediũ mũdi: sed magis centrũ grauitatis aggregati ex terra ꝛ aqua. nã ex quo terra est coopta aquis ex vna parte videtr ꝙ illa aqua vna cũ illa parte terre aquis cooperta ponderet contra aliaz ꝛ debeat depellere aliaz sic ꝙ tandẽ centrũ totius aggregati ex aqua ꝛ terra sit mediũ totꝰ mũdi. ¶ Respõdetur negando qð centrum grauitatis totius aggregati ex

terra & aqua sit mediū mūdi.nā si ad imaginationē totalis aq̄ amoueret:mediū grauitatis terre eēt mediū mūdi iux̄ scdaz ꝯnē:& q2 terra eēntialr̄ ē grauior q̄ aq̄:ꝙ pz de vna pua terra q̄ descēdit in vna magna aq̄:io q̄ntūcūqȝ de aq̄ positū sit ad vnā ptez terre & no ad aliā:nō pp̄ h̄ vna pars terre recipit adiutoriū in pōderādo & impellēdo aliā plus q̄ ante:ex eo ꝙ aq̄ est minus grauis essentialr̄ q̄ sit terra. ¶ Ex hoc pz ad argu^m. dico eniȝ ꝙ pars terre coopta aqs nō pōderat plus ꝙ altā q̄ si nō eēt cooperta aquis.

Quantum ad z^m aru^m p̄mitto istā distonē:terrā eē sicut pūct^o re^u celi itellr̄ triplr̄. Uno^o sic pūct^o.i.sic aliqd idiuisibile. Alio mō eē sic pūctū re^u celi.i. nō facit diuersitatē in pceptiōe stellaꝝ fixaꝝ & aliaꝝ pn̄u celi oculo exn̄te sup terrā & ipso exn̄te in cētro terre supposito ꝙ vna ei^o medietas eēt amota. 3° terrā eē sicut pūctū re^u celi itellr̄ sic ꝙ si terra eēt posita in celo stellato nō videref:sȝ eēt isensibilis nō obstāte ꝙ eēt facta lucida sicut vna alia stella. ¶ Tūc sit p^a ꝯ.terra nō se hȝ sic pūctus re^u cel:& h̄ p^o mō.pz statim ex eo:q2 tūc terra eēt idiuisibilis: qđ est falsuȝ. ¶ z^a ꝯclō.terra bn̄ se hȝ sicut pūct^o re^u celi:& hoc scdo mō.pbaf:q2 nō faceret diuersitatē in pceptione stellaꝝ fixaꝝ oculo exn̄te in cētro terre:posito ꝙ vna medietas terre eēt amota:& oculo existēte in supficie terre cōuexa:q2 vtrobiqȝ videret medietatē celi & nō plus saltem sensibiliter hic q̄ ibi. ¶ 3^a ꝯclō.terra bn̄ est sic pūtus re^u celi stellati seu firmamēti:& hoc tertio mō.pz h̄.nā plures sunt stelle in firmamēto q̄ vix a nobis videnf:quaꝝ quelibet est multo maior q̄ sit terra:sic pz p Alfraganuȝ i libro 30.diaꝝ. Ideo si terra eēt in firmamēto posita nullo mō videref nō obstāte ꝙ eēt facta lucida sicut vna alia stella. ¶ 4^a ꝯclō:lȝ terra respectu firmamenti hēret se punct^o:& hoc tertio mō:nō tn̄ sic se haberet si eēt posita in orbe lune:& eēt facta lucida sicut luna.pz h̄ ex eo ꝙ luna q̄ est minor terra sic arguebaf ꝓus.nō appareret sicut pūct^o:& hoc respectu sui celi:io minus ipsa terra:cū sit maior luna.

Quantum ad 3^m sit p^a ꝯclō.ꝙ totalis terra est nāl̄r situata.pbaf:q2 totalis terra est grauis nāl̄r sicut suppono:& veꝝ est:& cētrū grauitatis ei^o est mediū mundi sicut dictū est in p^o articulo.ḡ ipsa est nāliter situata.ꝯn̄a tenet ex eo ꝙ tūc grauia nāliter sunt situata cū cētra suaꝝ grauitatū sunt mediū mūdi. ¶ z^a ꝯclō.fȝ vnā diuisionē priuȝ ipsius terre nulla ei^o pars est nāliter situata.pz hoc.nā si diuideref p supficiē planā trāseuntē p centrū sue grauitatis nec vna ps esset nāl̄r situata:nec alia ex eo ꝙ nec vni^o medietatis centrū grauitatis est cētrū mūdi nec alteri^o. ¶ 3^a ꝯclō.fm aliā diuisionē priuȝ terre quelibet ps ei^o est nāliter situata.pz hoc si terra diuideref p orbes.tūc eniȝ qlibet illoꝝ orbiū terrestriū eēt nāliter situatus ex quo mediū sue grauitatis est mediū mundi.

Ad rōnes. ¶ Ad p^mā dico:ꝙ terra nō ponif i medio mūdi pp̄ h̄ ꝙ ipsa sit nobilior aliis elntis:sȝ iō q2 est grauior aliis elntis:& est sicut fex aliorum elntoꝝ:& iō est posita bassissime recte sic videmus in vino & ceruisia:ꝙ feces i eis cadūt ad fundū:sȝ ꝙ cor positū est in medio corpis h̄ est ad istum finē ꝙ meli^o possit isiuere spm & calorē singulis mēbris.meli^o.n.h̄ facit eū est in medio q̄ cū eēt in circūferētia:& q2 celū satis potēs est ad influēdū:nō obstāte ꝙ sit in circūferētia terra est in medio tāq̄ min^o nobilis & alia elnta i circūferētia tāq̄ magis nobilia. ¶ Ad scdam illa bn̄ ꝓbat ꝙ nō se hȝ sic pūct^o p^o mō: nec ēt sic punct^o.z^o.& h̄ re^u orbis lunaris:cū quo bn̄ stat ꝙ se hȝ sicut pūct^o.3°. ¶ Ad 3^am dico:ꝙ illi antiq erāt illius opiōis:& Arist.iprobat eā sufficiēter in l̄ra. ¶ Ad ꝯfirmationē ei^o pz ex vltimo articulo. Et sic est finis q̄ōnis.

¶ Quod quidē igif neqȝ mouef neqȝ extra medium ponitur terra manifestum &c. Textu cōmenti.CI.

Questio. XXVI.

Secundū ꝓpositoꝝ erat.vtrū terra i medio celi seu in me^o mundi sp̄ qescat:vel sp̄ moueaf. Ur̄ ꝙ nō sp̄ qescat.p̄.q2 illud qđ hȝ in se p̄n^m & po^as mouēdi no sp̄ qescit:terra ē h^o.ḡ &c.maior ē nō. nā alr̄ illud p̄n^m & illa po^a eēnt in eo frustra. minor pbaf.nā terra est corp^o nāle:iō hȝ in se nāȝ:& p ꝯn̄s p̄n^m & po^am mouēdi:qđ pz p diffōnē nāe positā z^o phy.qua dr̄:nā est p̄n^m mouēdi &c. ¶ z^o terra ē alterabilis & de fcō alteraf.ḡ nō sp̄ qescit.ꝯn̄a tȝ ex eo ꝙ alteratio ē spēs mot^o.aīs pz:q2 de fcō ē applicatū sibi ꝯrīū ex vna pte.f.aq̄ q̄ est hūida.terra āt sicca:& ex alia pte aer q ē cal̄s & hūidus.terra āt frida & sicca:& ēt q2 ipa ꝯtinue alteraf a calore & lumie & aliis ifluētiis corpoꝝ celestiū. ¶ 3°. q2 ꝯtinue terra ex illa pte sup quā directe ē sol leuificaf.ḡ cū cētrū ḡuitatis terre deat eē me^m mūdi:seqf ꝙ alia pars istā leuificatā pellit sursuȝ tā diu ꝙ cētrū ḡuitatis toti^o sit me^m mundi:& iō q2 ꝯtinue sic aliq̄ ps terre leuificaf:vr̄ ꝙ ꝯtinue sic terra moueaf. ¶ 4° terra ꝯtiue mouef circulr̄.ḡ nō sp̄ qescit.ꝯn̄a tȝ.aīs ꝓbaf:q2 celuȝ qescit:& stelle celi successiue nobis oriunf & occidūt.ḡ terra ꝯtiue mouef circulariter.ꝯn̄a scita ē eē hōa:q2 si celū qescit:ort^o & occasus stellaꝝ nō pōt saluari nisi p motū:& aīs ē du^m:q2 p nullas expiētias nec apparētias possum^o scire celū moueri.ḡ du^m est:vtrū celū moueaf.cū ḡ ꝯn̄a sit scita eē hōa:& aīs du^m. ꝯn̄s nō ē simpr̄ negādū.f.terrā moueri circulr̄. Et pn̄t adduci alique psuasiōes ad h̄ ꝙ terra moueaf & celū qescat: quaꝝ p^a sit ista:celū nō idiget ad aliqd sibi acqrēdū terra: & terra idiget celo ad aliqd acqrēdū.f.ifluētiā.ḡ rōnabili^o vr̄ ꝙ terra moueaf & celū qescat:q̄ eꝯ. ¶ Cōfirmaf:motus est pp̄ idigētiā.mō illđ qđ pluri idiget plꝰ dȝ moueri. terra aūt plib^o idiget q̄ celū.ḡ &c. ¶ 3° qes ē nobilior ꝯditio q̄ mot^o.q2 est finis mot^o.ḡ qes dȝ attribui corpib^o nobilib^o sic est celū & mot^o min^o nobilib^o:oc quoꝝ nuō est terra. ¶ 4° melius est saluare appentia p pauciora q̄ p plura.pz.nā p^o phys.dictū est peccatū est fieri p plura &c.mō cū facilius sit mouere paruū q̄ magnū meli^o & rōnabilius vr̄ ꝙ terra q̄ est valde pua velocissime moueaf:& sphera suprema qescat:q̄ eꝯ. ¶ 5° ad p̄ncipale.oī corpori simplici debef nāliter aliqs mot^o simplex.p̄bui^o:terra est h^o cū sit vnū de q̄tuor elntis.ḡ &c. ¶ 6° terra est figure sphērice.figura aūt spherica est mltū apta ad motū & maxime circularē:iō nisi terra de facto moueref circulr̄:vel aliqn̄ saltē videref ꝙ talis aptitudo terre ad motū esset frustra.

Deinde probaf ꝙ nō semp̄ moueaf aucte Arist.& maxime circa p̄n^m hui^o.vbi ponit istā ꝯn̄az tanq̄ bonā.celū semp̄ mouef:ḡ nece ē terrā semp̄ qescere.

In ista qōne. Primo ponende sunt distinctiones. Secundo cōclusiones.

Quantum ad p̄^m sit p^a distinctio:ꝙ terraȝ moueri pōt itelligi vel fm q̄litatē:vel q̄titatē:vel vbi:vel fm mutationē ei^o in suba:accipiēdo motū largo mō:in ꝓpo^o nō itelligo nisi de motu fȝ vbi. ¶ z^a distō. terrā moueri fȝ vbi pōt imagiari duplr̄.f.motu recto:vel motu circularī:& itelligo ꝓpo^m de tota l̄ra cui^o mediū grauitatis est mediū mūdi. ¶ 3^a distō.terrā moueri circulariter pōt itelligi.vno mō circa cētrū sibi extrisecū.mō q̄ stelle mouenf circa cētrū mūdi. z^o circa cētrū ꝓpriū & super polos ꝓpos:& h̄ pōt imaginari vel ab oriēte ad occidēteȝ: vel ecōuerso:vel a meridie ad septētrionē:vel eꝯ. ¶ Tūc sit p^a ꝯclō.terra nō mouef circulariter circa cētrū sibi extrinsecū.pz hoc.nā tunc centrū grauitatis terre nō esset in

medio mūdi: cui⁹ oppoᵐ dcm̄ est in alia qōne. Et ēt 2°. naz tunc aliq̄ stelle deberēt nobis appere aliq̄n maiores aliq̄n minores: h est falsuz. ꝯña tz. ex eo q̄ p talē motū terre nos aliq̄n cēmus aliqb⁹ stellis ppinqores: ⁊ aliq̄n ab eisdē remotiores. ⁋ 2°. ꝯ. nec terra mouet̄ circulr̄ a meridie ad septētrionē vel eꝯ circa cētrū ꝓpriū ⁊ circa polos ꝓpos. pbat̄: qꝛ tūc nō sp polus appereret nobis eq̄lr̄ eleuat⁹: c⁹ oppᵐ docet expientia. ⁋ 3° ꝯ. nec terra mouet̄ circulr̄ ab oriēte ad occidētē nec eꝯ. taliē motu diurno sic qdā antiq voluerūt. dixerūt. n. celū qescere ⁊ terrā moueri. hui⁹ ꝯnis pbatio: ⁊ hoꝝ antiquoꝝ iprobō fiebat ṗus i illa qōne: vtrū motus celi ab oriēte in occidētē sit regularis. ⁋ Circa tñ istā qōnē vl̄ ꝯnē est aduertēdū q̄ vn⁹ de magr̄is meis vi velle q̄ nō sit demr̄abile qn possit saluari terrā moueri ⁊ celū qescere: sꝫ appet mihi sua reuerētia salua q̄ imo: ⁊ h p talē rōnē. nā nullo mō p motū terre ⁊ qetē celi possem⁹ saluare oppōnes ⁊ ꝯiūctiōes planetaꝝ: nec eclipses solis: ⁊ lune. veꝝ ē q̄ istā rōnē nō ponit nec soluit: sꝫ ptes alias psuasiones qb⁹ psuaderet̄ terrā qescere ⁊ celū moueri ponat ⁊ soluat. ⁋ 4ᵃ ꝯ. bñ visile ē q̄ sp ālꝫ ps terre total' mouear̄ motu recto: qd̄ psuadet̄ sic. naz ꝯtinue de ista terra elītari discoopta aqs cū fluuijs fluūt multe ptes terre ad pfūdū maris: ⁊ sic auget̄ terra i pte coopta aqs: ⁊ i pte discoopta aqs diminuit̄: ⁊ p ꝯñs nō remanet idē mediū grauitatis sic añ. medio aūt grauitatis mutato illud qd̄ de nouo factuz est mediū grauitatis mouet̄ vt sit meᵐ mūdi: ⁊ illud qd̄ añ erat mediū grauitatis ascēdit v̄sus ptē discooptā aqs: ⁊ tādē p talez ꝯtiᵐ fluxū ⁊ motū illa terra que aliq̄n erat i medio erit in circūfeʳⁱᵃ: ⁊ eꝯ. Et iuxta illud pōt appere qūo gñati sunt magni mō tes. nā nō ē dubᵐ qn aliq̄ ptes terre magis tenēt se sil' q̄ alie: ⁊ iō qñ ille ptes que nō tenēt se sil' fluūt cū fluuijs ad mare: relique tenētes se sil' manēt ⁊ faciūt eminenciā sup terrā: sed veꝝ est q̄ tādē p motū terre: vel alio mō euertunt̄ ⁊ cadūt ⁊ destruunt̄. ⁋ Juxta istā ꝯnē dubitat̄: posito q̄ aliqd̄ graue vniforme in grauitate hēret mediū sue grauitatis extra mediū mūdi: omni ipedimēto extrinseco amoto: nihil sibi addēdo: nec aliqd ab eo remouēdo: an sic moueret̄ q̄ tādē mediū sue grauitatis eēt mediū mundi. Dico q̄ nō: qꝛ ṗus q̄ mediū sue grauitatis fieret medium mūdi descēderet aliq̄ tardiꝰate ⁊ dupla ad illā: ⁊ q̄drupla ad illā. ⁊ sic in ifiᵐ: ⁊ iō si ppetuo maneret ppetuo descēderet: ⁊ nunq̄ mediū sue grauitatis fieret mediū mundi.

Ad rōnes. ⁋ Ad ṗmā dico: q̄ illa nō pbat terrā sp moueri i suo loco nāli: sꝫ bñ moueret̄ si eēt ex̄ ipm: ⁊ lꝫ talis po⁹ nō reducat̄ ad actū i totali terra: tñ bñ i suis ptib⁹. ⁋ Ad 2ᵃᵐ. illa nō arguit ad ꝓpoᵐ: qꝛ in ꝓposito itell'r de motu locali: ⁊ de qete sibi oppoᵗᵃ: ⁊ nō de motu alteratiōis. ⁋ Ad 3ᵃᵐ. illa bñ arguit p vltiā ꝯclōne. ⁋ Ad 4ᵃᵐ dico: q̄ vtiqꝫ p ceteras expiētias hēri pōt q̄ celū nō qescit. vñ si qesceret: qūo tūc sol ⁊ luna ⁊ ceteri planete aliq̄n eēnt ꝓpinqores aliq̄n remotiores: certe ipos'e eēt h nisi celū moueret̄. Qꝛ aliq̄n sint adinuicez ꝓpinqores: ⁊ aliq̄n remotiores docet expientia. ⁋ Deinde rñdeo ad psuasiones illas qb⁹ pbabat̄ terrā moueri ⁊ celuz qescere. ⁋ Ad ṗmā bñ ꝯcedo q̄ terra recipit ifluētias a celo: sꝫ ad h nō reqrit̄ terrā se hēre actiue: sꝫ sufficit se hēre passiue: sic q̄ ipa illā ifluētiā recipiat: ⁊ ipm celū illā ifluētiā causet p suū motū pp h q̄ celū est pfecti⁹ terra. magis aūt de rōne pfecti ē dare alijs pfectiōes q̄uis ex h nihil recipiat q̄ eꝯ. ⁋ Ad scd̄az bñ cōcedo: q̄ qcqd pfi idiget plus dꝫ moueri nisi aliud moueret̄ ad dādū sibi quo idiget: sꝫ sic est i proposito: q̄ terra qescēte celū mouet̄ dādo ei illud q̄ idiget. ⁋ Ad tertiā bñ ꝯcedo: q̄ bñ pfeci⁹ est rē i qete q̄ i motu q̄tū ad illa q̄ mouent̄ ad finē veniēdi ad sua loca nālia: sꝫ de illis q̄ semp sunt in suis locis nālib⁹ ⁊ q̄ nō mouent̄ ad aliqd acqrēdū sibi aliud a motu: ita q̄ mot⁹ localis ē pfectio finalis coꝝ: dico q̄ talib⁹ pfecti⁹ est moueri q̄ eē i qete: ⁊ sic est de corpib⁹ celestib⁹. ⁋ Ad 4ᵃᵐ dico: q̄ veꝝ est qd̄ facili⁹ eēt mouere corp⁹ puū q̄ magnū si cetera eēnt paria: sꝫ nō ē ita: qꝛ corpa grauia: ⁊ terrestria sūt iepta ad motū. Vñ clarū est q̄ facili⁹ mouem⁹ aquā q̄ terrā: ⁊ adhuc facili⁹ aerē: ⁊ sic ascēdēdo corpora celestia sunt p suas nāas facili⁹ mobilia. ⁋ Ad 5ᵃᵐ bñ cōcedo: q̄ terre debet̄ aliqs mot⁹ simplex: qñ est ex̄ locū suū: sꝫ h nō oportet qñ est in loco suo. vñ nisi ptes terre dicto mō transponerent̄. mō q̄ dicebat̄ in pbōne quarte ꝯclōnis totalis terra simplr̄ qesceret ⁊ nō moueret̄: cū q̄ bñ stat q̄ si totalis terra esset ex̄ locū suū: vel aliq̄ ps ei⁹: moueret̄ motu simplici ⁊ nāli sibi debito. ⁋ Ad vltimā dico: q̄ his qb⁹ debet̄ mot⁹ circularis ꝯueniēs ē figᵃ spherica: ⁊ silr̄ qb⁹ debet̄ qes nālis circa idē cētrū ēt cōueniēs est figura spherica. mō ad ꝓpositū dico q̄ terre nō ꝯuenit figura spherica ꝓpter moueri circulariter: sed pp ipsam qescere circa cētrū mundi.

⁋ Figurā aūt hēe sphericā necium est ipsaz ⁊c.

Tex. cōmen. CIIII. Questio. XXVII.

Tertiuz ꝓpositoꝝ erat. vtrū total' terra sit spherica. Argr̄ ṗ q̄ non. nā si sic: seq̄ret̄ q̄ oculus exñs i supficie terre nō videret medietatē celi: cui⁹ oppoᵐ dicūt astrologi: imo videret mīu⁹. pbat̄ ꝯña. qꝛ si eēt spherica ⁊ cōponat̄ i medio celi sicut ṗus dicebat̄: tūc linea ipaz ꝯtigēs imaginatā ꝓtēdi ex vtraqꝫ pte vsqꝫ ad ꝯcauū celi resecaret a celo arcuz mltū minorē medietate celi sic ṗt appere i figᵃ: sꝫ illa eadē linea ꝯtigeret oculū exñtē i supficie terre. g̃ ille oculus nō videret plꝰ de celo q̄ eēt sup illā lineaz. ⁋ 2°. si terra eēt spherica seq̄ret̄ q̄ oculus modicū eleuat⁹ sup supficiē terre sic̄ ē oculus alic⁹ hōis stātis sup terrā videret plus q̄ medietatē celi q̄ iteꝝ ē ꝯ astrologos. pbat̄ ꝯña ex eo: qꝛ si oculus eēt directe i cētro terre: ⁊ vna medietas terre eēt amota: tūc videret ṗcise medietᵗᵉᵐ celi: sꝫ oculus exñs sup supficiē terre est altior q̄ si eēt i cētro. g̃ cū eēt sup supficiē terre videbit plꝰ q̄ medietatē celi. ⁋ 3°. si terra eēt spherica: seq̄t̄ q̄ sol dēret appere fm supficiē arcualē i ei⁹ ortu: ⁊ silr̄ i ei⁹ occasu: cui⁹ oppoᵐ videm⁹. pbat̄ ꝯña: qꝛ cū sol nōdū totalr̄ est ort⁹ vna ei⁹ ps vī: ⁊ alia occultat̄: sꝫ ille ptes distiguunt̄ adinicē q̄ ad appere ⁊ nō appere rōne terre: iō si ipa eēt spherica vtiqꝫ ps sol' sup terrā dēret nob apparere arcualis figᵉ ⁊ h ꝯcaue recte: sic appet nob ps solis nō abscōsa p lunā i eclipsi solis. ⁋ 4°. si qd̄ eēt dā: seq̄t̄ q̄ terra totalr̄ eēt coopta aqs: h ē fl'm. falsitas pꝫ ad sensum. pbat̄ ꝯña. p cui⁹ pbōne suppono ṗ. q̄ aq̄ sit spherica: vel tēdēs ad sphericitatē 2° suppono q̄ tra ⁊ aq̄ tēdūt ad idē cētrū: tūc sic impos'e est duo eē spherica nisi vnū circūdet aliud: ⁊ h si coꝝ idē sit cētrū. g̃ cū aqua sit spherica p vnā suppōnē: ⁊ cū vnū sit cētrū terre ⁊ aq̄: tūc si terra eēt spherica vtiqꝫ eēt totalr̄ aq̄ circūdata. ⁋ 5°. nā ad sēsū apparēt in terra multe gibbositates ⁊ ꝯcauitates mōtiū ⁊ valliū: ⁊ vbi nō sunt mōtes ⁊ valles appet eē plana: qd̄ nō eēt si eēt spherica. ⁋ 6°. mobilib⁹ motu circlari nālr̄ dhet̄ figᵃ spherica sic pꝫ de celo. g̃ mobilib⁹ motu recto nālr̄ dhet̄ figᵃ recta ⁊ nō spherica: sꝫ terra ē nālr̄ mobilis motu recto. g̃ ⁊c.

Oppositum vult Ari. i lr̄a. ⁋ In ista qōne. ṗ ponā ꝯclōnes. 2° q̄dā correlaria.

Quantum ad ṗᵐ sciēᵐ ē ṗ q̄ sphericū ꝓpe dī qd̄ q̄ ad ei⁹ supficiē exteriorē ē sine aliq̄ aspitate: ⁊ cū h a pūcto ei⁹ me⁹ oēs linee ducibiles ad supficiez ei⁹ exteriorē sūt eq̄les: sꝫ rotūdū ṗt dici q̄ accedit ad sphericitatē: lꝫ nō sit pfcē sphericū. Exēᵐ ṗmi. sic ē mūd⁹. mundus. n. q̄ ad ei⁹ supficiē exteriorē ē sine aliq̄ aspitate: ⁊ pfectissime curuat⁹ vl' tornat⁹ a ṗ motore. Exᵐ 2ⁱ. sic est pomū

vel aliqđ tale. ¶ 2ᵒ nõᵐ ꝙ accipiẽdo large sphericũ ꝛ rotũdũ solet capi vnũ ꝓ alio. ¶ Tũc sit pᵃ ꝯ. terra nõ ẽ ꝑfcẽ spherica. pꝫ. qꝛ mltos hꝫ mõtes ꝛ valles. ¶ 2ᵃ ꝯ. terra ẽ rotunda iter oriẽtẽ ꝛ occidẽtẽ. pbaꝛ. nã si nõ: seqreꝛ ꝙ eedẽ stelle eq̃ cito orirenꝛ ꝛ occiderẽt hitãtibꝰ vsus occidẽtẽ sicut hitãtibꝰ vsus oriẽtẽ: sꝫ h ẽ falsuꝫ. ꝯña tꝫ ex eo ꝙ cã talis diuersitatis nõ vꝫ eẽ alia nisi tumor terre ꝛ gibbositas. falsitas ꝯñtis. pꝫ ex eo ꝙ hitãtibꝰ vsus oriẽtẽ citiꝰ fit oriens: ꝛ citius fit nox q̃ʒ hitãtibꝰ vsus occidẽtẽ: qđ pꝫ ex eo ꝙ plica eadẽ eclipsis lune visa fuit ab oriẽtalibꝰ in 3ᵃ hora noctis: ꝛ ab occidẽtalibꝰ in pᵃ hora vel 2ᵃ: fm ꝙ erãt magis vel minus occidẽtales. mõ h nõ fuisset nisi oriẽtalibꝰ eiuꝰ fcã fuisset nox. ¶ 3ᵃ ꝯ. similr terra hꝫ rotũditatẽ a septẽtriõe ad meridiẽ. pbaꝛ. nã aliqs põt a meridie ꝑcedere tãtũ vsus septẽtrionẽ ꝙ polus sibi sensibilr magis eleuaꝛ. mõ illud nõ vꝫ ꝓuenire nisi ꝑꝑ quẽdã tumorẽ terre exñtẽ iter meridiẽ ꝛ septẽtrionẽ. ¶ 2ᵒ. nã aliqs põt tãtũ ambulare a septẽtriõe vsus meridiẽ: ꝙ aliq̃ stelle sibi apparẽt q̃ ꝑus sibi nõ apparebãt: ꝛ aliq̃ sibi occultanꝛ q̃ ꝑus sibi appebãt. mõ h ñ vꝫ eẽ nisi ꝑꝑ tumorẽ terre iter septẽtrionẽ ꝛ meridiẽ. ¶ 4ᵃ ꝯ. terra vndiqꝫ ẽ rotũda sic ꝙ eleuatiões mõtiũ sũt ꝑue in reᵘ totalis terre: ꝛ q̃si nõ nõbiles. pbaꝛ pᵒ: qꝛ grauia vbi cadũt sup terrã nõ mõtosaꝫ nec vallosaꝫ cadũt ad eq̃les angulos: qđ nõ eẽt nisi ğuia peterẽt idẽ cẽtruꝫ: ꝛ cũ oẽs ptes terre sint ğues: seqꝛ ꝙ oẽs petũt idẽ cẽtrũ: h nõ eẽt nisi terra eẽt rotũda vel tenderet nãlr ad rotũditatẽ. ¶ 2ᵒ. ptes terre eq̃lr tendũt ad mediũ mũdi: ꝛ descẽdũt ad loca decliuiora: nisi vna aliã sustineat: sicut pꝫ de mõtibꝰ: nihilominꝰ ꝑ lapsuꝫ tpis q̃lꝫ descẽdet ꝛ ruet vsus mediũ mũdi: qđ vꝫ eẽ cã rotũditatis terre. ¶ Uñ sciẽnᵐ ẽ ꝙ si terra eẽt fluxibilis sic aq̃: ita ꝙ vna ps nõ sustineret aliã: flueret ad omodã rotũditatẽ ꝛ ꝑfectã sphericitatẽ. ¶ 3ᵒ. si terra eẽt plana ꝛ nõ rotũda mõtes mltũ alti dẽrẽt videri a mlto remotiori q̃ʒ videnꝛ: sꝫ ꝙ nõ ab ita remoto videaꝛ hꝰ cã nõ vꝫ esse alia nisi tumor terre exñs itẽ tales mõtes ꝛ visus nrõs. ¶ 4ᵒ. luna cũ eclipsaꝛ ꝑꝑ iterpõnẽ terre iter ipsaꝫ ꝛ solẽ ps nõ eclipsata vꝫ arcuali figᵉ: sꝫ h ñ eẽt nisi terra eẽt rotũda quã ꝯtigũt radij solares ꝑtẽsi vsqꝫ ad lunã: q dĩstĩguũt ptẽ lune visaꝫ ꝛ nõ eclipsatã a pte lune eclipsata q̃ est posita i vmbra cãta ex iterpõne terre iter solẽ ꝛ lunã: qꝛ g vbicũqꝫ appet talis eclipsis lune: ps nõ eclipsata appet arcualis figᵉ: signũ ẽ ꝙ vndiqꝫ terra sit rotunda. ¶ 5ᵒ totalis mũdus ẽ sphericꝰ. g bñ rõnabile vꝫ ꝙ elñta q̃ sũt ptes pn̄cipales mũdi de q̃ꝝ nuõ ẽ terra ẽt ielineꝛ ad sphericitatẽ. ¶ Iuxᵃ istã ꝯnẽ est sciẽᵐ ꝙ istoꝰ pusset expiri ꝙ terra ẽ rotunda saltẽ iter meridiẽ ꝛ septẽtrionẽ: ꝙ aliqs ambularet ab aliq̃ loco vsus septẽtrionẽ tãdiu ꝙ polus eẽt sibi eleuatꝰ plꝰ vno gradu q̃ʒ añ: ꝛ tũc mẽsuraret spatiũ ptrãsitũ: h fcõ rediret ad locũ pstinũ: ꝛ ab eodẽ loco ambularet vsus meridiẽ: tãdiu ꝙ polus eẽt sibi eleuatꝰ minꝰ vno gradu q̃ʒ ecat i loco signato a q̊ ambulauit: ꝛ iteꝝ mẽsuraret illđ spatiũ ptrãsitũ: tũc si illa spatia iuenireꝛ eq̃lia: sigᵐ eẽt rotũditatis terre iter septẽtrionẽ ꝛ meridiẽ. si ãt nõ iuenireꝛ eq̃lia: sigᵐ eẽt ꝙ fra nõ eẽt rotũda itẽ septẽtrionẽ ꝛ meridiẽ.

Quantum ad 2ᵐ pᵐ seqꝛ ex h ꝙ terra est rotũda ꝙ linee excuntes directe de supficie terre exterlori vsus cẽtrũ ꝯtinue vadũt appropiquãdo: ꝛ i cẽtro ꝯcurrũt. ¶ 2ᵒ. seqꝛ ꝙ si fierẽt due turres ad ꝑpẽdiculũ q̃to irẽt altiꝰ tãto elõgarenꝛ plꝰ abiuicẽ: ꝛ q̃to irent bassius tãto appropiquarenꝛ plꝰ adiuicẽ. ¶ 3ᵒ. seqꝛ ꝙ si fieret aliquis puteꝰ ad ꝑpẽdiculũ iferiꝰ eẽt strictior: ꝛ supius eẽt latior. ¶ 4ᵒ. seqꝛ ꝙ ois linea eq̃distãs fm quẽlꝫ eiꝰ pũctũ a cẽtro mũdi est curua. pꝫ. nã si erecta: tũc aliqs pũctꝰ eiꝰ est ꝓpinqor cẽtro: ꝛ aliꝰ remotior: ꝛ sic nõ eq̃lr distaꝛ a cẽtro seu a deorsuꝫ: fm quẽlꝫ eiꝰ pũctũ. vñ q̃cũqꝫ linea recta orta ꝯtingẽte supficiẽ terre fꝫ pũctũ eiꝰ mediũ ipa est ꝓpinquior cẽtro terre fm pũctũ eiꝰ mediũ fm quẽ ꝯtigit terrã q̃ʒ fm pũcta eiꝰ extrema. Ex h seqꝛ ꝙ q̃cũqꝫ ambulãs fꝫ lineã rectã pro pte tpis descẽdit: ꝛ ꝓ alia pte ascẽdit. nã ꝓ pte tpis ꝓ qua moueꝛ vsus pũctũ q est ꝓpingor cẽtro ipse descẽdit: sꝫ ꝓ alia pte tpis ꝓ qua moueꝛ ab illo pũcto ipse ascẽdit. pꝫ ex eo ꝙ i pᵃ pte tpis ꝯtĩue approprinq̃t plꝰ ꝛ plꝰ cẽtro mũdi. i alio ãt tpe ꝯtinue elõgaꝛ ab eodẽ. mõ appropinq̃re cẽtro mũdi est descẽdere: ꝛ elõgare ab eodẽ ẽ ascẽdere. ¶ Ex h vlteriꝰ seqꝛ ꝙ aliqđ mobile qđ ꝯtinue moueꝛ ascẽdẽdo vel descẽdẽdo ad aliquẽ terminũ: minorẽ lineã describit: q̃ʒ aliđ qđ moueꝛ ab eodẽ termio i eũdẽ terminũ sine ascẽsu ꝛ descẽsu. pꝫ h si aliqđ moueret ab vno termino diametri terre ad reliquũ: ꝛ aliud moueret ꝑ circũferẽtiã medietatis terre: cuꝰ qdẽ circũferẽtie illa diameter eẽt chorda. ¶ 5ᵒ seqꝛ ꝙ ambulãtiũ sup terrã caput moueꝛ velociꝰ pedibꝰ. nã caput i aere describit maiorẽ circũferẽtiã q̃ʒ pedes sup terrã. vñ hõ posset eẽ ita magnꝰ ꝙ caput moueret i duplo velociꝰ q̃ʒ pedes: qꝛ in duplo maiorẽ circũferẽtiã describeret in aere q̃ʒ pedes sup terram.

Ad rõnes. ¶ Ad pmã ꝯcedo ꝙ oculus si eẽt ifixus supficiei ꝯuexe terre videret mltũ minꝰ q̃ʒ medietatẽ celi: sic rõ demõstrauit: nihilominꝰ bñ ꝯcedo ꝙ oculus põt in tali ꝓportiõe eẽ eleuatꝰ sup supficiẽ terre ꝙ videret ꝑcise medietatẽ: ita ꝙ suꝰ oriçon diuideret celũ in duo eq̃lia: ꝛ cũ h stat ꝙ oculus pt eẽ tãtũ eleuatꝰ sup supficiez terre ꝙ videret plus q̃ʒ medietatẽ celi. Et ex h tũc pꝫ ad 2ᵐ arᵐ. ¶ Ad 3ᵐ dicunt aliq de magris meis ꝙ fm rei vitatẽ cũ vna ps solis est orta ꝛ alia nõ orta linea diuidens ptẽ ortã a pte nõ orta ipsiꝰ est linea curua ꝛ arcualis: sꝫ tñ ps orta ipsiꝰ solis nõ appet nobis figure arcualis: ꝑꝑ h ꝙ qñ linea curua a remotis vꝫ appet recta. ¶ Sed breuiter ꝑut mihi appet h nõ est veꝝ. vñ dico ꝙ fm rei vitatẽ ps solis orta nõ dꝫ appere arcualis figᵉ. sed dꝫ appere sic medietas vel sic portio vniꝰ circli eo mõ q̊ appet. vñ imagior ꝙ nr̃ oriçõ dꝫ imagiari sic circulus resecãs ꝛ diuidẽs ptẽ solis ortã a pte solis nõ orta. mõ qñ vnꝰ circulus fꝫ eiꝰ ꝑiferiã cadit sup supficiẽ latã alteriꝰ circli diuidit ꝛ resecat vnã ptẽ ab alia sine q̃cũqꝫ iteriori ꝯcauatiõe illaꝝ ꝑiũ fꝫ vitã eẽ vl apparẽtiã: recte ac si ille ptes distiguerenꝛ abiuicẽ ꝑ lineã rectã: ꝛ ꝑꝑ h ps solꝭ nobis orta dꝫ nobis appere ꝯsili mõ ac si distigueret a pte nõ orta ꝑ lineã rectã: vl ac si eẽt oculus i cẽtro terre vna medietate terre amota: ita ꝙ gibbositas terre nihil faĉ ad h ꝙ sol in eiꝰ ortu fꝫ eiꝰ ptẽ ortã dẽret nobis appere arcualis figure: sꝫ ad h ꝙ sol nob talr appet sic oriẽ faĉ nr̃ oriçõ. ¶ Ad 4ᵃ illa bñ ꝑcederet si cẽtrũ magniᵗᵘ terre eẽt cẽtrũ mũdi: sꝫ qꝛ sic nõ ẽ: sꝫ multũ ẽ eleuatũ sup cẽtrũ mũdi nõ oꝫ ꝙ fra sit totalr coopta aq̃: sꝫ tñ ipa q̃ʒ aq̃ sit rotũda. ¶ Ad q̃tã illa bñ ꝓbat ꝙ terra nõ sit ꝑfecte spherica sic dix pᵃ ꝯ. ¶ Ad vltimã dico: ꝙ nõ opꝫ moˡᵉ motu recto eẽ figure terre: sꝫ bñ oporteat motũ eius nãlẽ simplicẽ eẽ ꝑ lineã rectã. Et sic est finis q̃õnis.

¶ Reliquũ autẽ de terra dicere vbi existat posita ꝛc. Tex. cõmẽ. LXXII. Q̃õ. XXVIII.

Quarum ꝓpositoꝝ erat. viꝫ. totalr terra sit hitabilis. Uꝛ pᵒ ꝙ nlla ps terre sit hitabilis. nã ex q̊ terra ẽ spherica: vt dem est i alia q̃õne: ꝛ aq̃ silr: vt ꝓbat Aristo. in h scđo: ꝛ cũ terra sit grauior aq̃ ꝛ in medio mũdi situata vt dictuꝫ est ꝑus: vꝫ ꝙ terra vndiqꝫ sit cooperta aquis: ꝛ ꝑ ꝯñs vndiqꝫ ihabitabilis ꝓpter aquas. ¶ Nec valet si diceret ꝙ eleuatiões montiũ q sunt in terra ipediũt ne totalis terra sit coopta aquis: ꝛ quãtũ ad hꝯ eleuatiões ipsa terra est habitabilis. Naꝫ ex quo mũdus fuit ab eterno vt credidit Arist. si aliquãdo fuissent mõtes ꝛ tales eleuatiões iã diu

essent cōsumpti: ꝓpter hoc ꝙ omne graue tendit deorsū; nec ꝑpetuo pōt sic sursū sustineri: quare iam totalis terra eēt facta sphérica ⁊ vndiq; aqs coopta. ¶ 2° sicut sphera aeris excedit spherā aq̄: ita sphera aq̄ dz excedere spherā terre: ⁊ p ꝯn̄s dz totā terrā coopire: ⁊ p ꝯn̄s dz totaꝫ ipsam terrā vndiq; inhītabilē facere. ¶ Deinde ꝓbaꝛ ꝙ totalis terra est hītabilis. nā vna q̄rta eius est hītabilis: vt cōiter oēs ꝯcedūt: ⁊ nō vr̄ eē maior rō de vna q̄ꝫ de alia. igiꝛ ⁊c.

Oppositum amboꝝ iam ꝓbatoꝝ pꝫ ꝑ expientiā. nā aliq̄ pars terre ē hītabilis: vt pꝫ. ⁊ aliqua ihabitabilis pp aquas: ⁊ aliq̄ pp nimiū frigus sic illa que est supposita polo artico vl' antartico: q2 terra pōt esse ihabitabilis pp excessū alicuius q̄litatis pme de qualitatib⁹ actiuis: vtputa ꝓpter excessum frigiditatis vel caliditatis: vel pōt esse ihabitabilis ꝓpter excessū aquarū: ideo in q̄one duo erūt articuli. Nā in pmo videbiꝛ de habitatione vel inhabitatiōe terre ꝓpter tēperiem vel excessum caliditatis vel frigiditatis. Scđo videbiꝛ de habitatione terre vel inhabitatiōe quātū est ex parte aquaꝝ.

Quantum ad pmū supponēdū est pmo terrā diuidi in .5. partes fm .5. ꝯonas imaginatas in celo. quaꝝ vna est supposita illi parti celi q̄ est iter circulum articū ⁊ poluꝫ articū. 2ª aūt est supposita illi pti q̄ est iter circulū antarticū ⁊ polū antarticū. 3ª aūt supponiꝛ illi parti q̄ ē iter tropicū cācri ⁊ circulū articū. 4ª supponitur illi parti q̄ est iter tropicū capricorni ⁊ circulū antarticū. 5ª aūt ⁊ vltima supponiꝛ illi pti celi q̄ est inter duos tropicos directe sub eqnoctiali. ¶ Tūc sit pma ꝯclo. due pme ptes terre sunt ihabitabiles pp defectū caloris ⁊ abūdantiā frigiditatis. pmū pꝫ: q2 hꝰ ptes nimis distant a sole qui est cā caloris in istis iferiorib⁹: ⁊ q2 ad eē ⁊ viuere plātarū ⁊ aīaliuꝫ reqriꝛ calor: seqꝛ ꝙ ibi nec crescūt plāte nec habitāt aīalia: ⁊ hoc. s. ꝓpter defectū caloris. scđa pars pꝫ: q2 ibi excessus frigoris pp eleuationē vapoꝝ cōmixtoruꝫ aeri: q nō pñt ibi cōsumi pp defectū caloris: ⁊ illi tātū aerē ibi exñtē igrossant ⁊ ifrigidāt ⁊ cōdēsant: ꝙ nulla viuētia pñt ibi manere. ¶ Scđa ꝯclo. 3ª pars terre est habitabilis pp tēperiē frigoris ⁊ caloris ⁊ ista pars terre est i qua nos hītamus: ⁊ ꝙ i ea est tēperies caloris ⁊ frigoris est ex eo ꝙ in estate nr̄a sol est ꝓpe suā augē. ⁊ sic nō facit nobis nimiū calorē pp maiorē ei⁹ distātiā a terra: ⁊ in hyeme nr̄a ē ꝓpe oppoᵐ sue augis: ⁊ sic nō cātur nobis nimiū frigus sui absentia. pp hoc ꝙ iꝫ nō diu moreꝛ sup nos: tñ est terre tunc ꝓpinqor ex eo ꝙ oppoᵐ augis eccētrici solis est pūctus eccētrici ꝓpinqor terre. ¶ Juxta istā ꝯclonē ⁊ ei⁹ ꝓbōnē bene seqtur ꝙ fm mutationeꝫ augis ipsius solis alique ptes terre redduntꝛ peius vel melius hītabiles. ¶ Tertia ꝯ. 4ª pars terre est ihabitabilis pp nimiā abundātiā caloris in estate: ⁊ nimiā abūdātiā frigiditatis in hyeme: ⁊ est illa pa terre q̄ est opposita illi pti terre in qua nos hītamus. Sed verꝫ est ꝙ in ista ꝯclone nō oēs ꝯcordāt: ⁊ ꝓbo cā sic. Naꝫ ex quo aux solis iam est ꝓpe finē geminoꝝ: ⁊ oppoᵐ augis ꝓpe finē sagittarij: ⁊ cū exñtib⁹ in dcā pte terre: si aliq ibi existerēt sit estas sole exñte iuxta oppᵐ sue augis: sol eis in estate nimiū facit calorē pp nimiā ei⁹ ꝓpinqtatē ad terrā ⁊ cū eisdē sit hyems sole exñte iux augē i hyeme pp absentiā solis ⁊ nimiā eius distātiā a terra est nimiū frig⁹ ibidē. ¶ 4ª ꝯ. 5ª pa terre. s. q̄ est iter duos tropicos sub eqnoctiali est hītabilis. q̄tū est ex pte fridit atis vel caloris: imo nō solū hītabilis: sꝫ locus tempatissim⁹ ꝓ hītatiōe. ¶ Jn ista iteꝝ ꝯclone nō oēs cōcordāt. vn̄ auctor sphere manifeste dicit oppoᵐ: istā tñ ꝯclonē ponit Aui. in sua phy sica. Et ꝓbaꝛ sic ꝑ aucte Jsido. in libro ethimologiaꝝ: q dicit ꝙ paradisus est situs in loco alto versus oriētem fere attingēs globū lune ⁊ sub eqnoctiali: sꝫ ꝯstat ꝙ paradisus terrestris

est loc⁹ amenissimus ⁊ optime habitabilis. Jdē pꝫ ex vno qđ semel legi in vno libro. nā in anglia fuit qdā hō sancte vite: q asserebat se fuisse in quodā loco vbi fuit facta i cantatio ⁊ citatio cuiusdā spūs qui dixit se velle portare ficus maturos ꝓ q̄libet tpe anni ne ampli⁹ sic citareꝛ: tūc dixit icātator quō h̄ eēt: dixit spūs: est loc⁹ i terra q estimaꝛ ihabitabilis ab hoīb⁹: vbi i oī tpe anni fruct⁹ maturi fꝫ diuersitatē geneꝝ fructuū ineniunꝛ: ⁊ de illo loco dixit se velle portare fruct⁹ ⁊ fic⁹ statiꝫ i seq̄nti die circa festū natal' dn̄i: ⁊ fic⁹ ac pl'a alia fructuū gn̄a recētia sibi apportauit: ⁊ certe vr̄ ꝙ talis loc⁹ sit sub eqnoctiali. nā de illo vl'es dicūt ꝙ sit ihītabilis pp itēperiē ⁊ excessuꝫ caloris. ¶ Deide ꝓbatur dicta ꝯ rōnib⁹. ꝑ ꝓ quo supponiꝛ ꝙ celū ⁊ astra sūt ordinata ad gubernādū istū mūdū: ⁊ maxie hoīes: ⁊ aīalia: ⁊ plātas de qb⁹ nā pp eoꝝ nobilitateꝫ maxie dꝫ eē sollicita. Jō rōnabile est ꝙ in illo loco sit hoīuꝫ pfectissima hītatio ad quē oēs stelle celi ordinate: ⁊ sil' hñt aspectū: sꝫ h̄ est ad locū sub eqnoctiali. illis. n. oēs stelle oriunꝛ ⁊ occidunt. nobis v̇o nō oriunꝛ nec occidūt ille stelle q̄ sunt circa polum antarticū. ¶ 2ª rō ⁊ cā tēperiei dicti loci sub eqnoctiali ē eq̄litas distātie ab vtroq; polo. calor. n. illi⁹ loci obtēperaꝛ pp friditatē vtriusq; loci eq̄l'r respiciēns locū illū. ¶ 3ª cā est eq̄litas diei ⁊ noctis i oī tpe anni. friditas. n. noctis obtēperat calorē diei. ¶ 4ª cā est breuitas estatis ⁊ hyemis. nā nec hyemalis friditas excedit: nec calor estatis nimis adurit. ¶ 5ª cā est paucitas more solis sup ꝫenith capitis eoꝝ q habitāt sub eqnoctiali. cuꝫ. n. duplex sit cā caloris. s. appropinquatio solis ad ꝫenith: ⁊ mora eiusdē. ꝑª cā ē modica re⁹ scđe: vt pꝫ qñ sol est in meridie qm̄ i meridie nō ē tātus calor sic post meridiē: ⁊ tñ sol ꝓpingor est capitibus nr̄is in meridie q̄ꝫ post: q̄re mora solis plus facit ad calorē q̄ꝫ ei⁹ appropinquatio. q2 q̄ sol habitātib⁹ sub eqnoctiali nū moraꝛ diu sup ꝫenith capitis eoꝝ: sꝫ cito trāsit: iō est ꝙ nō est ibi tātus calor sic̄ circa alteꝝ tropicū: vbi sol diuti⁹ moraꝛ. ¶ 6ª cā est accūtalis eleuatio multoꝝ vapoꝝ a mari meridiano: ⁊ a fluminib⁹ exñtib⁹ ibidē: q in dicto loco hñt obtēperare calorē. ¶ 7ª rō pōt eē: q2 cuꝫ terre remotiores ab eqnoctiali: puta ille sub polis sint ihabitabiliores ad ihītādū: ⁊ ꝓpingores hītiores vr̄ ꝙ sub eqnoctiali sit loc⁹ habitabilissim⁹ pro hītatiōe: ⁊ ista rō ꝓcedit a signo magis q̄ꝫ a cā. ¶ Cōtra istā ꝯnē dubitaꝛ ꝓ rōnes illoꝝ q tenēt ptē oppositā. ꝑ qdē arguūt sic. aliqs est loc⁹ ihītabilis pp nimiū frigus. q̄ ēt vr̄ ꝙ aliqs sit ihabitabilis pp nimiū calorē: sꝫ talis nō vr̄ eē alius q̄ꝫ ille sub eqnoctiali. ¶ 2° si hītarēt ibi aliq: vtriq; de talib⁹ aliq venirēt ad nos: ⁊ de nr̄is ad illos: qđ tñ nunq̄ꝫ est pceptū. ¶ 3°. nā cū vadim⁹ versus tropicū cācri: tādē inenim⁹ hoīes valde nigros sicut sūt ethiopes: ⁊ h̄ ē pp magnū calorē ibi exñtē. q̄ si ꝓcederem⁹ vltra tropicū: tātū inueniremus calorē: vt vr̄: ꝙ nullus posset hītare. ¶ 4°. nā ibi exñtib⁹ sol bis in anno currit p ꝫenith capitū eoꝝ: iō vr̄ eis facere tātū calorē ꝙ nō est eis ꝯueniēs habitatio. vn̄ videmus ꝙ nobis in estate qñ adhuc nō est in ꝫenith aliqñ est tāt⁹ calor ꝙ ē mirabile: ⁊ iō si curreret bis in anno p ꝫenith: videreꝛ tātū dēre cāre calorē ꝙ nllo modo possem⁹ viuere. ¶ 5°. nā videm⁹ ꝙ ex reflexiōe radioꝝ icidētiū ppēdiculariꝛ sup supficiē speculi cōcaui cātur ignis: iō cū sol ꝓijciat bis in anno: sic̄ qñ est i pn° arietis ⁊ libre: radios suos ppēdiculariter sup terrā suppositā eqnoctiali: vr̄ ꝙ talis terra sit ihītabilis pp nimiū calorē adustiuū cātū ex tali icidētia radioꝝ solis ppēdicularius. ¶ Ad pᵐ dico: ꝙ iꝫ sit repire terrā ihītabileꝫ pp nimiā elōgatiōnē a sole ⁊ h̄ sub vtroq; polo: nō tñ pp h̄ opꝫ ꝙ aliq̄ sit ihītabilis pp appropinquationē ad solē. q2 cū frig⁹ sit mordificatiuū: ⁊ calor viuificatiu⁹ ⁊ cā vite: iō est ꝙ nā meli⁹ cōpatiꝛ siccū excessiuuꝫ caloris q̄ꝫ frigoris: nec etiā sub eqnoctiali

est excessus caloris: sed tēperamentū optimū: vt dictū est. ¶ Ad 2m dico: q ideo nullus pōt illuc ire nec aliqs venire vsqz huc: qz oporteret talez trāsire per terrā suppositaz tropico cancri: vbi est nimius calor pp nimiā moraz solis sup orizōte: saltē in estate. Nec ēt qs i hyeme sola nec estate pōt trāsire p illā ptem: pp hoc q aucte quorūdā versus eqnoctialē sūt qdā mōtes q hnt nām attrahēdi carnē humanā sic magnes attrahit ferrū: et hec ē cā q̄re nullus trāsit. Alr dicūt qdā q locus itermedius inter illos et nos est desert⁹ multū et plenus serpētib⁹: et deficiēs aqa dulcib⁹ ita q nullus pōt illū locū trāsire: et pp h nō pcipimus aliq̄ noua de illis: nec ipsi de nobis. ¶ Ad 3am bn̄ ɔcedo q sub tropico cācri est maior calor q̄ȝ sub eqnoctiali: et h iō: qz lȝ sol bis currat in anno p ɔenith capitū habitātiū sub eqnoctiali: et nō nisi sel' in anno p ɔenith capitū morātiū sub cācro: tñ qz min⁹ moraē sup ɔenith capitis exñtiū sub eqnoctiali: et diutius sup ɔenith capitū exñtiū sub tropico cācri: ide est q maiorē fac calorē sub tropico cācri q̄ȝ sub eqnoctiali. Per h idē rñdeaē ad q̄rtā. ¶ Ad 5am dico: q nō est sile de reflexiōe radioȝ icidētiū ppēdiculariter sup supficiez speculi ɔcaui et de radijs ppēdiculariter icidētib⁹ sup supficiē terre: lȝ bn̄ aliquo mō eēt sile de icidētia radioȝ ppēdiculariū sup supficiē speculi ɔuexi et sup superficiē terre: cū terra nō sit ɔcaua: sȝ ɔuexa vel sphericā: et lō sic radij icidētes sup supficiē speculi ɔuexi nō cāant ignem ex reflexione eoȝ: q̄d iñ bn̄ faciūt cū icidūt sup ɔcauū: ita dico q nec radij ppēdiculariter icidētes sup supficiē terre ɔuexā causant tātū calorē sicut causarēt si caderēt super supficiē terre cōcauaȝ: et ex hoc patet ad argumētum.

Quantum

ad 2m arti'm est vna opīo que imaginaē: q aq̄ et terra sil faciunt vnā spherā. Et q nō plus hēmus de aqs nisi q̄ȝtū est i vallib⁹ terre. Et ita ponūt ptes terre hitatas nō eē nisi quasdā isulas. Et imaginanē in q̄libet pte terre de dictis. 5. ptib⁹ terre eē multas tales ptes aqs discoptas: et tales dicerēt in q̄libet dictaȝ. 5. ptiū eē habitationē: saltē q̄ȝtū est ex pte aquaȝ: lȝ aliq̄ eaȝ sint ihabitabiles pp defectū vel abūdātiā frigoris vel caloris. ¶ Sed ista opīo nō valet pp duo. p̄ ex quo ab eterno fuit mūdus: diu illa canalia aquaȝ fuissent repleta per fluxū ptiū terrestriū cū aq̄ in illa canalia: et sic iā terra vndiqȝ eēt aqs coopta: pp repletionē taliū canaliū. ¶ 2o. tūc vtiqȝ oēs aq̄ eēnt facil'r pmeabiles. si nō eēt plus de aq̄ q̄ȝ currat in talib⁹ canalib⁹ et vallib⁹ terre: sȝ ɔñs est falsuȝ: ex eo q est vnū mare ipmeabile in cui⁹ signū q est ipmeabile Hercules posuit ibi colūnas: vt nullus tēteē ipm pmeare. ¶ Scd̄a opīo: et illā approbo. imaginaē q nō ē idē centrū grauitatis et magnitudinis terre: et iō terra ex vna eius pte est ppinquor celo et aqs discoopta: et ex alia pte ē remotior a celo: et aqs coopta et ad illā ptē fluūt aque: qz ibi erūt ppinquores medio mūdi. Et iō pro diuisiōne ptiū terre habitabiliū a ptib⁹ terre ihabitabilib⁹ pp aquas imaginādum est in terra vnā eē lineā trāseuntē ab oriēte in occidēte directe suppositā eqnoctiali equedistātē scd̄e linee imaginate in terra supposite circulo artico: iter quas imaginaē tertia lines equedistās vtriqȝ. Ulterius imaginaē totū q̄d est ab eqnoctiali p polū meridionalē: et p polū septētrionalez vsqȝ ad circulū articū eē coopuȝ aqs et residuū q̄d nō est nisi vna q̄rta terre: imo adhuc nō itegre eē discooptū aqs et vlteri⁹ imaginaē a medio illius linee supposite in terra discoopta aqs ptrahi vnā lineā ppēdiculariter versus lineā eq̄distātē ei suppositā circulo artico. ¶ His lineis sic imaginatis māifestū est i figura q̄uo ista ps terre discoopta aqs est diuisa in q̄tuor ptes: quaȝ due sunt versus occidētē: et due versus oriētē: et iter illas q̄ sunt versus occidētē illa q̄ est ppinquor eqnoctiali vocaē Africa: et q̄ est ppinquior septētrioni vocaē Europa: deinde alie due sunt v'sus oriētē: et iter eas illa q̄ est vers' eqnoctialez vocaē Asia maior: sȝ ppinquor septētrioni vocaē Asia minor. Quātum ad hui⁹ ptes terre cooptas et discooptas aquis: dicit Capanus in sua theorica in cap. de luna h v'ba. Aggreganē autē aque q̄ sub celo sunt i locū vnū: vt appeat terra arida: et habitet hō: q quodā mō est finis oium: locū sue habitationis ɔgruētē: ideoqȝ credēdū est solū illū locū terre detectū eē ab aquis q humano vsui fuerit necius: qz q̄ sola quarta ps terre quā ɔtinēt duo semicirculi: quoȝ vn⁹ ab oriēte in occidētē sub equatore ptēdiē: et alius p polū septētrionalem ab oriēte in occidētē ihabitaē: vt oēs aiunt: opȝ alias tres quartas terre eē cooptas aquis. ¶ Sed dicetes sicut p̄us arguebaē: ex quo ɔtinue cū fluuijs fluūt ptes terre ad mare. q̄re q̄ tandē terra ex alia pte vbi est coopta aqs nō efficiuur eque ppinqua celo sicut illa q̄ est discoopta aqs. vñ cuȝ h fieret terra vndiqȝ coopireē aqs. ¶ Rñdeē q hoc nunq̄ȝ fiet: et h iō: qz qñ pticule terre fluūt ad aliā pte: tunc illa pars fiet magis grauis: et pellet aliā sursuȝ: vt p̄us dicebaē in vna alia q̄ōne: et sic semp erit: et h pp difformitatez grauitatis terre: quā difformitatē ab eterno de⁹ ordinauit pro salute aialiuȝ et plātaȝ. ¶ Uerūtñ credo q pp mutationē augis eccētrici solis: illa ps terre q̄ mō ē coopta aqs p̄us erat discoopta et q̄ mō est discoopta p̄us erat coopta: et hoc vr velle satis manifeste Aristo. in scd̄o metheoroȝ: lȝ nō exprimat q hoc sit pp mutationē augis solaris.

Ad rationes.

¶ Ad p̄mā cū suis ɔfirmationibus nō pcedit iuxta scd̄am opionē vna cū hoc q nō est idez centrū grauitatis et magnitudinis terre. ¶ Ad scd̄am dico: q ordinatū est a deo q sphera aque nō deberet tātū excedere spherā terre quātū sphera aeris spherā aque: et h ordinatū est pp salutē animaliū et plantarum. nā si eēt tantus excessus aque ad terrā: sicut aeris ad aquā: tota terra esset cooperta aquis: et sic nō possent saluari plante et aialia. ¶ Ad vltimā dictū est in q̄ōne q nō est eadez ratio de vna quarta sicut de alia quātū ad ipsaȝ esse habitabilē vel inhabitabilē. Et sic cū dei adiutorio finite sunt q̄ōnes super scd̄m de celo et mundo.

¶ Explicit liber secundus: incipit tertius.

¶ De primo quidem igitur celo et c. De graui autem et leui et c.

POstq̄ȝ tractaui circa p̄m hui⁹ quasdā dubi̇ōnes ɔcernētes totalē mundū. et sil'r tractaui circa scd̄ȝ huius dubi̇ōnes cōcernentes ptē nobiliorē mūdi. s. celū: et cū h terrā: que est cētrū celi et totalis mūdi. Nunc volo tractare dubia ɔcernētia grauia et leuia: sic sunt elīnta que sunt partes mundi totalis minus nobiles q̄ȝ sit celuȝ. De qb⁹ qdē grauib⁹ et leuib⁹ Aristo. in 3o hui⁹ determinat s'm opionē antiquoȝ: et in 4o hui⁹ s'm opionē pprīam: et iō sil' q̄ōnes circa hos duos libros itēdo ptractare talē obs'uādo ordinē. Or p̄ tractabo q̄ōnes q̄ȝtū ad grauitatē et leuitatē ipoȝ grauiū et leuiū. Scd̄o quātū ad motū et gerē eoȝ. Tertio q̄ȝtuȝ ad figurā eoȝ: deȝ: ita q erunt tres particule hui⁹ vltime ptis incepti operis. Et differt hec cōsideratio de grauib⁹ et leuibus simplicib⁹ seu de elemētis a cōsideratione que fit de

eisdem in

eiſdē in z° de gnōne: qꝛ h̄ conſideratio reſpicit ad q̄litates motiuas eoꝝ motu locali: ſic ſunt ḡuitas ⁊ leuitas. Cōſideratio aūt de eis i z° de gnōne reſpicit ad q̄litates eoꝝ alteratiuas: ſeu motiuas motu alteratiōis: ſic ſūt caliditas frigiditas humiditas ⁊ ſiccitas: ⁊ ſic mot⁹ local' ꝑcedit motū alteratiōis: cū iter oēs mot⁹ mot⁹ local' ſit ꝑor: ſic ꝯſiderō d̄ elīntis i iſto 3° ⁊ 4°: añ ꝯſideratiōnē de eiuſdē in z° de gnōne dꝫ poni.

¶ Quoniā aūt eſt vnū ſolū qđ oībus ſupfert: ⁊ vnū qđ oībus ſubſtat: neceſſe eſt duo alia eſſe q̄ ⁊ ſubſtant cuidā: ⁊ ſupferunt cuidā ⁊c. quarto celi. Tex. cō. XXXVII. Queſtio. I.

His ꝑmiſſis ſm exigētiā ꝑ'ticule ſex q̄ram ꝑ ordinē. ꝑ. vtrū aliqđ elīntū ſit ſimp' ḡue: ⁊ aliqđ ſimp' leue: ⁊ aliqđ in re'. z°. vtrū q̄đlibꝫ corp⁹ qđ eſt alio ḡuius in aere ſic eodē ḡui⁹ in aq̄. 3°. vtrū aliqđ elīntū ſit ḡue i ſuo loco ꝓpo. 4°. vtrū ḡuitas ⁊ leuitas ſint for' ſubales ḡuiū ⁊ leuiū. 5°. vtrū ex ꝑte ḡuitatꝫ ⁊ leuitatis ꝯcludi poſſit corpora ab eē cōpoſita ex idiuiſibilib⁹. 6°. vtꝝ ex ꝑte ḡuitatꝫ ⁊ leuitatis ꝯcludi poſſit numerus q̄ternarius elīntoꝝ.

Quantū ad pᵐ ꝓpoſitoꝝ. Arguit' ꝑ. ꝙ nihil ſit ſimp' graue. nā ſi ſic. hoc vꝫ eē terra pura: ſic dic̄ Ariſt. i lr̄a. mō h̄ ē falſuz. nā ſit illa terra. a. tūc arguo ſic. a. eſt aliq̄ ḡui⁹: ⁊ aliq̄ min⁹ ḡue. ḡ. a. nō eſt ſimpl'r ḡue. ꝯſña tꝫ: nā graue ſimpl'r dꝫ eē graue in ſūmo: ſꝫ ḡui in ſūmo nihil eſt ḡuius: nā al'r nō eēt ſūmū. añs ꝓbat': qꝛ. a. terra eſt minori terra ḡuior: ⁊ maiori terra minus ḡuis. Cōſil'r ꝓbat' ꝙ ignis nō eſt ſimpl'r leuis: de quo tñ h̄ maxime vꝫ: ſi eēt aliqđ ſimpl'r leue: nā ſi aliq̄ eſſet talis. ſit ille. b. ꝓbo ꝙ. b. nō eſt ſimpl'r leue: qꝛ. b. ignis minori igne eſt leuior: ⁊ maiori igne eſt min⁹ leuis: cū magn⁹ ignis ſit leuior minori igne: ſic maior terra eſt ḡuior minori terra. ¶ Deinde ꝓb'. ꝙ q̄đlibet elīntū eſt ḡue vl' leue ſimpl'r. ꝑ ſic. qꝛ ſi nō: h̄ eēt ex eo ꝙ aq̄ nō eēt ḡuis ſimpl'r: ⁊ aer nō eēt leuis ſimpl'r: ſꝫ ꝓbo ꝙ imo. ⁊ arguo ſic de aq̄. Illud qđ ḡuiori ſimp' eſt ḡuius vtiqꝫ eſt ḡue ſimpl'r: ſic eſt de aq̄. pꝫ. nā vnū doliū de aq̄ eſt ḡui⁹ in aere q̄ꝫ ſit vn⁹ pugillus terre: ⁊ tñ talis terra ꝑ Ariſt. in lr̄a dꝫ eē ſimpl'r ḡuis. Aſſumptū pꝫ. nā cuilꝫ manifeſtū eſt ꝙ difficili⁹ mlto eſt ſuſtinere magnū pōdus aq̄ q̄ꝫ vnū pugillū terre. ¶ Et ꝯfirmat' de aq̄ ⁊ de aere ſil'. nā illud dꝫ ḡue ſimpl'r qđ dꝫ ḡue ſine addito: ⁊ illud leue ſimpl'r qđ dꝫ leue ſine addito: ſic eſt de aq̄ ⁊ de aere. pꝫ h̄. naꝫ aquā dicim⁹ eē graue ſine addito: ⁊ aerē leuē ſine addito. ¶ z°. nō niſi aq̄ eēt ſimpl'r ḡuis: ⁊ aer ſimpl'r leuis oporteret ꝙ ḡuitati aq̄ eēnt cōmixti gdā gradus leuitatis: ⁊ leuitati aeris eēnt cōmixti gdā gradus ḡuitatis: ſed h̄ eſt falſum. ꝯñtia tꝫ: ex eo ꝙ al'r aq̄ eſſet ſimpl'r ḡuis: ⁊ aer ſimp' leuis. illud eniꝫ qđ hꝫ ḡuitatē ſine leuitate eſt ſimpl'r ḡue: ⁊ qđ hꝫ leuitatē ſine grauitate eſt ſimpl'r leue: recte ſic eſt in aliis q̄litatib⁹: ſed falſitas ꝯñtie ꝓbat'. ꝑ. nā ſi ſic: tūc aq̄ ſimplex poſſet ſucceſſiue deſcēdere i vacuo: ⁊ aer ſimplex poſſet ſucceſſiue aſcēdere in eodē ſi eſſet: qđ eſt ꝯ Ariſto. ⁊ Cōmētatorē in 4° phyſicoꝝ. ꝯñtia tꝫ: ex eo ꝙ hr̄ent ſufficiētē reſiſtētiā itriſecā. vñ in aq̄ leuitas reſiſteret ḡuitati: ⁊ in aere grauitas reſiſteret leuitati. ¶ Et cōfirmat' h̄. qꝛ forma ſubalis aq̄ eſt ſimplex: ⁊ ſil'r forma ſubalis aeris. ḡ grauitas q̄ eſt q̄litas motiua aq̄ ꝯñs illā formā ſubalē etiā dꝫ eſſe ſimplex: ⁊ ſil'r leuitas ipſi⁹ aeris: ⁊ ſi ſic aq̄ eſt ḡuis ſine leuitate: ⁊ aer leuis ſine grauitate: ⁊ per ꝯñs aqua eſt grauis ſimpl'r: ⁊ aer leuis ſimpl'r quod erat ꝓbandum.

Oppoſitum vult Ariſt. ⁊ Cōmētator in mltis locis: q ꝑlies diſtinguūt graue in ḡue ſimpl'r: ⁊ in ḡue in re'. vñ volūt terrā eſſe grauē ſimpl'r: ⁊ ignē leuē ſimpl'r: ⁊ aquā ⁊ aerē grauē ⁊ leuē in reſpectu.

In iſta q̄ōne. Primo ponā quaſdam diſtinctiones. Secundo ꝯcluſiones.

Quārum ad pᵐ ſit ꝑª diſtō. aliqđ dꝫ ḡue ſimp' 4°r modis. Uno°. qꝛ eo exñte gui nihil eſt eo ḡui⁹. z°°. qꝛ ḡuitati ſue nullus ḡdus leuitatis eſt cōmixt⁹. 3°°. qꝛ de ꝓnoie demr̄ante ipm eſt ꝑdicabil' iſte terminus ḡue abſqꝫ addito mr̄ illō. h̄ ſim' dico: ꝙ ſine addito dico. 4°°. qꝛ in q̄cūqꝫ illoꝝ triū elīntoꝝ ponat' q̄ ſūr ignis aer ⁊ aq̄ ipm aptū natū eſt deſcēdere. ¶ zª diſtō. ꝓportional'r ſe hꝫ de leui ſimpl'r. naꝫ vno° aliqđ dꝫ leue ſimpl'r: qꝛ ipſo exñte leui nihil eſt eo leui⁹. z°°. qꝛ leuitati ei⁹ nullus ḡdus ḡuitatis eſt cōmixt⁹. 3°°. qꝛ ly leue eſt ꝑdicabile de eo ſine addito. 4°°. qꝛ in q̄cūqꝫ iſtoꝝ triū elīntoꝝ ponat' q̄ ſūt terra aq̄ aer ipm eſt aptū natū aſcēdere. ¶ 3ª diſtō graue nō ſimpl'r: ſed in re' dꝫ duob⁹ modis. Uno°. qꝛ ſue ḡuitati eſt aliq̄s gradus leuitatis ꝑmixt⁹. z°°. qꝛ in aliq̄ elīntoꝝ aptū natū eſt aſcēdere: ⁊ in aliq̄ aptū natū eſt deſcēdere. ¶ 4ª diſtō. ponat' ꝓportional'r de leui nō ſimpl'r: ſꝫ in reſpectu.

Quantum ad zᵐ ſit ꝑª ꝯ. nulla ꝑticula terre eſt grauis ſimpl'r ꝑ mō. ꝓbat': qꝛ q̄cūqꝫ ꝑticula terre data vna maior eſt ea grauior. ¶ zª ꝯ. q̄libet ꝑticula terre pure eſt grauis ſimpl'r z° ⁊ 3° ⁊ 4° mō. de z°° pꝫ: qꝛ ſue ḡuitati nullus ḡdus leuitatis eſt ꝑmixt⁹. Al'r eniꝫ non eēt terra pura: qđ eſt ꝯ hypotheſiꝫ. De 3° mō pꝫ. nā ly ḡue eſt ꝑdicabile de ꝓnoīe demr̄ante illā ꝑticulā ſimpl'r ⁊ ſine addito. De 4° mō pꝫ. nā q̄cūqꝫ ꝑticula terre pura data: ſiue eēt in igne: ſiue in aere: ſiue in aq̄ ipſa apta nata eēt deſcēdere: ſic docet expīētia: ⁊ ſi nō deſcēderet: h̄ eēt ꝓꝑ ꝓhibēs ⁊ violētās ipſaꝫ. ¶ Nōᵐ tñ ꝙ in ꝓpoſito ſolū dicim⁹ aliqđ ḡue ſimp': ꝓꝑ h̄ ꝙ i q̄cūqꝫ poneret' dictoꝝ triū elīntoꝝ ipm aptū natū eēt deſcēdere. ¶ Sꝫ diceres. vꝫ ꝙ iſto 4° mō nō q̄lꝫ ꝑticula terre ſit ſimpl'r ḡuis: qꝛ nō q̄lꝫ talis deſcēdit in aere: pꝫ de illis paruis corꝑib⁹ athomalib⁹ que apparēt in aere in radys ſolarib⁹ piectis ꝑ aliq̄ꝫ feneſtrā. ¶ Rñdet'. ꝙ vtiqꝫ ꝑticule tales apte nate ſunt deſcēdere: ſꝫ ꝙ nō d̄ſcēdūt: eſt ꝓꝑ h̄ ꝙ nō ſufficiūt diuidere aerē ſub ſe exñtē ꝓꝑ eoꝝ ꝑuitatē: ⁊ iō ꝙ ibi retinent': h̄ eſt eis violētū. ¶ Sꝫ diceres imo q̄nqꝫ aſcēdūt i aere. ¶ Rñ°. ꝙ verū eſt: ſꝫ h̄ eſt ꝓꝑ alterationē factā i eis ꝑ calorē ſol' iducētē i eis leuitatē ⁊ trahētē eas a ſimplicitate ⁊ nālitate ſua. ¶ 3ª ꝯ. nulla ꝑticula ignis eſt leuis ſimpl'r loq̄ndo de leui ſimp' ꝑ mō dcō. ꝓbat': qꝛ q̄cūqꝫ data maior ea eſt leuior. ¶ 4ª ꝯ. q̄libet ꝑticula ignis eſt leuis ſimpl'r z° ⁊ 3° ⁊ 4°°. lꝫ in ꝓpoſito dicat' eē leuis ſimpl'r iuxta 4ᵐ modū. ꝓbat' ꝓportional'r ſic ꝓbat' ꝯ zª de ḡuitate terre. Ex iſtis ꝯnib⁹ ſeq̄t' aliqđ elīntū eē ḡue ſimpl'r: ⁊ aliqđ eē leue ſimpl'r: qđ erat ꝑª ps q̄ōnis ꝓpoſite. ¶ 5ª ꝯ. aq̄ ⁊ aer nō dñr ḡues nec leues in re' ꝑ mō. ꝓbat': qꝛ ſi ſic: tūc in q̄lꝫ eoꝝ eēt aliq̄s ḡdus leuitatis: ⁊ aliq̄s ḡdus ḡuitatꝫ: ſꝫ h̄ eſt falſuz. ꝑ. nā tūc q̄lꝫ eoꝝ poſſet ſucceſſiue moueri i vacuo. z°. nā tūc eoꝝ nullū eēt elīntū ſimp' neqꝫ puꝝ: ex eo ꝙ ſua q̄litas motiua nō eēt ſimp'. ¶ 6ª ꝯ. taꝫ aq̄ q̄ꝫ aer eſt ḡuis ⁊ leuis i re' z°°. ꝓbat': qꝛ aq̄ in aliq̄ elīnto poſita aſcēderet: ⁊ in aliq̄ poſita deſcēderet: ⁊ ſil'r ſic eſt de aere: iō q̄lꝫ eoꝝ dꝫ ḡue ⁊ leue i re' z°°. ꝯña tꝫ: ex diſtōne 3° ⁊ 4ª ꝑmi articuli: ſꝫ añs ꝓbat'. nā tal' ē ordo entiū nāliū: ꝙ ḡuiora appetūt eē ſub leuib⁹: ⁊ leuiora appetūt eē ſuꝑ ḡuiora. pꝫ h̄. nā al'r lignū nō aſcēderet in aq̄: nec oleū ſil'r: c⁹ oppᵐ videm⁹. Et iō q̄ſcūqꝫ aq̄ hr̄et ſuꝑ ſe terrā imediatā ei vbicūqꝫ eēt: moueret' ⁊ aſcēderet ſuꝑ eā: ſi nō eēt ipedimētū: ſꝫ ſi aq̄ hr̄et ſub ſe igneꝫ vel aerē vbicūqꝫ eēt: deſcēderet ſi nō ipediret': vt eēt ſub eiſdē: idē pꝫ de aere: q ſi hr̄et ſub ſe imediate ignē deſcēderet vt eēt ſub eo: ſꝫ ſi hr̄et ſuꝑ ſe imediate aquā vel terraꝫ aſcēderet: ſi nō ipediret': tā diu ꝙ eēt ſuꝑ eā. ſic ḡ pꝫ: ꝙ aq̄

in aliq̄ elnto ascēderet:ꝛ in aliq̄ descēderet:ꝛ aer silr.Ex q̄
ꝯcludit aerē ꝛ aquā cē ḡuia ꝛ leuia in reᵘ:ex q̄ vlteriᵘ ꝯclu
dit aliqd cē elntū ḡue ꝛ leue in reᵘ:qđ erat 2ᵒ ps qōnis ꝓ
posite.vñ de ḡuibᵘ ꝛ leuibᵘ in reᵘ.sic sunt aer ꝛ aq̄ imagi
natū est:nō q̄ in eis sit ḡuitas cōmixta leuitati:sʒ q̄ in eis
est vna q̄litas simpˣ motiua q̄ facit ea descēdere qñ sub eis
est aliqđ leuiᵘ:ꝛ eadē q̄litas fac ea ascēdere qñ sup ea ē ali
qđ ḡuiᵘ.℄ 7ᵃ ꝯ.ḡue ꝛ leue in reᵘ pōt vbiqʒ ascēdere nālr:
ꝛ vbiqʒ descēdere nālr.ꝓbat.nā vbicūqʒ eēt aq̄:dū tñ sub
ipsa imediate eēt aer:ipa descēderet:ꝛ silr vbicūqʒ eēt aq̄:
dū tñ sup ipsaʒ eēt terrā:ipsa apta nata eēt ascēdere:ꝛ ascē
deret nālr si nō ipediret:qꝛ sic dictū est:ꝙ minᵘ ḡue appe
tit cē sup magis ḡue:mō terra est ḡuior q̄ȝ sit aq̄.alr enim
nō descēderet in aq̄.Ex isto pʒ dria iter ḡue simplr:ꝛ ḡue
in reᵘ:ꝛ leue simplr:ꝛ leue ī reᵘ.qꝛ ḡue simplr:nullibi ascē
deret nāliter:ꝛ leue simplr:nullibi descēderet nāliter:sed
ḡue ꝛ leue in reᵘ vbiqʒ pñt ascēdere:ꝛ vbiqʒ pñt descēde
re nālr.℄ Sʒ dubitat iuxta h̄ p.nā dicit Arist. 4ᵒ huius
q̄ aer descēdit violēte in elnto ignis.℄ Scdo dubitat.nā
iuxta dicta videret seq q̄ aq̄ nō deberet dici magis ḡuis
aere:qꝛ sic vbiqʒ aer pōt nālr ascēdere vl descēdere:ita ꝛ
aq̄ cū vtrūqʒ sit ḡue ꝛ leue in reᵒ.℄ Tertio.si graue ꝛ le
ue in reᵘ sic aq̄ ꝛ aer:possent vbiqʒ nālr ascēdere:ꝛ vbiqʒ
nāliter descēdere:tunc idē mobile simplex posset moueri
nāliter motibus ꝯrijs:cuius oppositū demōstratū vel de
terminatū est ꝓ huiᵘ.℄ Ad ista rñdet.Ad pᵐ dicendū est
q̄ dcm̄ Arist.dʒ itelligi q̄ aer violēte ascēderet in sphera
ignis:qñ ibi eēt ignis:cū h̄ tñ stat q̄ aer ascēderet ibi nālr
vl saltē aptᵘ natᵘ eēt ibi ascēdere:si i sphera ignis eēt aliqđ
corpᵘ ḡuiᵘ aere:ꝑ ꝑ nālē ordinē grauiū ꝛ leuiū.℄ Ad 2ᵐ di
co.q̄ aq̄ vtiqʒ est ḡuior aere:sʒ nō ꝑꝑ h̄ q̄ aq̄ descēderet
alicubi nālr vbi aer nō posset descēdere casu ad volūtatē
posito:sʒ iō aq̄ dr̄ ḡuior aere:qꝛ aq̄ apta nata est descēdere
in aere:ꝛ cē sub aere.aer aūt nō aptᵘ natᵘ est descēdere in
aq̄.℄ Ad 3ᵘᵐ nego.q̄ illi motᵘ eēnt ꝯrij:sʒ possint cē a ter
mis ꝯrijs ad terᵐᵒˢ ꝯrios.vñ dico q̄ h̄ nō sufficit ad ꝯrieta
tē motuū:sʒ cū h̄ regrit q̄ tales motᵘ fierēt ꝑ ꝯsilia media
in ḡuitate vel in leuitate.℄ 8ᵃ ꝯ.si aliqd ascēdit nālr:salt̄
in medio pleno:aliqd descēdit nālr:ꝛ silr si aliqd descēdit
nāliter:aliqd ascēdit nāliter.pʒ.nā si ignis ascēdit nāliter
in aere:aer q est sup ipm descēdit nālr:cū ḡuiᵘ apperat cē
sub leuiori.silr si terra descēdit nālr per aerē:tūc aer q est
leuior terra ascēdit nālr:qꝛ vult grauius esse sub ipso.

Ad rōnes. ꝓma hñ ꝓbat q̄ terra nō est ḡuis simpˡ
ꝓ mō:nec eēt ignis ē leuis simpˡ ꝓ mō:sic
pʒ ex ꝯnibᵘ positis:cū q̄ tñ hñ stat q̄ terra est simplr ḡuis
2ᵒ ꝛ 3ᵒ ꝛ 4ᵒ modis:ꝛ ignis silr est leuis simplr 2ᵒ ꝛ 3ᵒ ꝛ 4ᵒ
modis.℄ Ad 2ᵃᵐ nego.q̄ aq̄ vl aer sit ḡuis vel leuis sim
plr.Et qñ dicebat vnū doliū aq̄ in aere est ḡuiᵘ q̄ȝ vnᵘ pu
gillus terre:hñ ꝯcedo:sʒ nō ꝓpter hoc sequr q̄ vnū doliū
aq̄ sit grauius vno pugillo terre simpˡ.nā nō sequr est ḡ
uius in aere.ḡ est ḡuiᵘ.nā ḡuitates ꝛ leuitates simplr sicut
pʒ ex ꝓ articulo:cōparant iter elnta q̄tū ad motū vniᵘele
mēti i altero.q:qd eni ascēderet in aere dr̄ leuiᵘ aere:ꝛ qc
qd descēderet in aq̄ dr̄ ḡuiᵘ aq̄.℄ Ad ꝯfirmationē hñ ꝯ
cedo.q̄ fm vnā acceptionē ḡuis simplr aq̄ diceret ḡuis
simplr:ꝛ aer silr.s.put illud diceret ḡue simpˡ:de cuiᵘ pro
noīe demrante v̄ificat ly graue simpˡ absqʒ addito.verūtñ
nec aq̄ nec aer dr̄ ḡue simpˡ:put ḡue simpˡ dr̄ q̄ in q̄cūqʒ
elnto alio ab ipo dscēderet:quo ḡue simpˡ accipit i ꝓpoᵗᵒ.
℄ Alia rō bene probat q̄ nec aq̄ nec aer dr̄ grauis in reᵘ:
put graue in reᵘ dicit cuius grauitati aliqd de leuitate est
cōmixtū:cū h̄ tñ stat q̄ taʒ aq̄ q̄ȝ aer dr̄ ḡuis in reᵘ:prout
graue in respectu dr̄ q̄ in elnto leuiori eo descēdit:ꝛ i eln
to ḡuiore eo ascēdit:put ex ꝯnibᵘ anpositis pōt appere.

℄ Et in aere mlto magis q̄to magis diuisibilis
aq̄ est ꝛc̄.q̄rto celi.Tex.cō.vltimi. Qō. II.

SEcundū ꝓposito ꝙ erat.vtrū qđlʒ
corpᵘ qđ est alio ḡuiᵘ in ae
re sit eodē ḡuiᵘ in aq̄.Et at.ꝓ q̄ sic.nā si nō
sit.ḡ.a.ḡuiᵘ.b.in aere:ꝛ.b.ecōuerso.sit gra
uius ipso.a.in aq̄:sequit q̄ nō pōt sciri qđ
in ver vitate sit alio coꝝ ḡuiᵘ.nā si tu dicas
q̄.a.est ḡuiᵘ.b.ex eo q̄.a.descēdit velociᵘ in aere q̄ȝ.b.ego
dicā q̄.b.est ḡuius.a.qꝛ velociᵘ descēdit in aqua q̄ȝ.a.

Oppositum arguit.naʒ vnū magnū lignū paruo
plūbo in aere est ḡuius:qꝛ velocius
in aere descēdit q̄ȝ paruū plūbū:ꝛ tñ in aq̄ idē paruū plū
bū est grauius illo magno ligno:qđ patet:qꝛ illud paruū
plūbum descēdit vsqʒ ad ꝓfundū aque:ꝛ lignum non.

Juxta istā qōnē. ꝓ volo ponere ꝯnes circa q̄situm.
2ᵒ iuxta h̄ volo ponere quosdā modos:
qbᵘ possumᵘ iuenire sine pōderatione ꝓportionē corpoꝝ
ḡuiū ꝛ leuiū adiuicē in ḡuitate diuersaꝝ ḡuitatū fm speꝝ.

Quantum ad pᵐ sit pᵃ ꝯ.nō qđlʒ corpᵘ qđ est gra
uius alio in aere est eodē grauiᵘ in aq̄.
pʒ de magno ligno ꝛ paruo plūbo:sicut arguit post oppo
situ.℄ 2ᵃ ꝯ.nō qđlibet corpus est eque graue in aere ꝛ in
aq̄.pʒ de ligno qđ in aere descēdit vsqʒ ad ꝓfundū aeris:
ꝛ in aq̄ nō:qđ nō eēt nisi in aere esset grauiᵘ:ꝛ in aqua mi
nus graue.℄ 3ᵃ ꝯ.nō qđlibet corpᵘ est eq̄ graue in aqua ꝛ
in oleo.pʒ de ligno q̄ nō ita ꝓfunde descendit in aq̄ sicut
in oleo.Ex quo vlterius sequr 4ᵃ ꝯ.nō qđlibet corpᵘ qđ
est grauius alio in aqua est grauius eodem in oleo ꝛ econ
uerso:ꝛ nō solū istud veꝝ est de aqua ꝛ oleo:sed de oībus
corporibus diuersaꝝ grauitatum fm speciem.

Quantū ad 2ᵐ supponēdū est p.q̄ dicant eq̄lr ḡuia
fm speꝫ:ꝛ q̄ ieq̄lr.vñ illa dnr eq̄lr ḡuia fm
spēm q̄ sic se hñt q̄ eq̄les portiōes coꝝ i magniᵗᵘᵈᵉ eq̄lr pō
derāt.illa vō dnr ineq̄lr ḡuia fm spēm q̄ sic se hñt:q̄ por
tiones coꝝ eq̄les in magniᵗᵘᵈᵉ ineq̄lr pōderāt.vñ si capiant
due portiones vna ligni ꝛ tāta plūbi portio plūbi plus pō
derat.℄ Tūc sit pᵃ ꝯ.datis duobᵘ corpibᵘ solidis:an sint
eiusdē ḡuitatis in spē vl diuersaꝝ:ꝛ q̄ eoꝝ sit grauiᵘ pōle
est sine pōderatione in eq̄libra iuenire:nā sint illa duo cor
pora.a.ꝛ.b.ꝛ capiant de.a.ꝛ.b.portiones eq̄les in magniᵗᵘᵈᵉ:
si.a.ꝛ.b.sint ineq̄lia in magniᵗᵘᵈᵉ ꝛ dimittunt ille portiones
cadere in eandē aquā:tūc si eque velociter descēdūt in ꝓ
fundū aque:vel tāta ps de vna q̄ta de alia dic q̄ dicta cor
pora sunt eq̄lis ḡuitatis in spē.si aūt in eq̄ velociter descē
dūt vsqʒ ad ꝓfundū:vel plus de vna illaꝝ portionuʒ sub
mergit in aq̄ ꝛ minus de alia:dic q̄ illud est ḡuiᵘ fm spe
ciē:cuius portio velociᵘ descēdit:vel cuius portionis sub
mergit plus in aqua:fundamētū istiᵘ positū est in ꝑcedēte
qōne.℄ 2ᵃ ꝯ.datis duobᵘ corporibᵘ solidis diuersaꝝ gra
uitatū in specie:ambobus tñ supnatātibus in aqua fm ali
q̄s sui ptes:nō solū sine pōderatione in eq̄libra ꝯtingit in
uenire q̄ illoꝝ sit ḡuiᵘ:sʒ ēt ꝓportionē in q̄ alteꝝ est altero
ḡuiᵘ:ꝛ h̄ ꝑt iueniri sic.nā sint duo talia corpa duo ligna di
uersaꝝ speꝝ:ꝛ diuersaꝝ ḡuitatū in spē:capiant de eis due
portiones eq̄les:ꝛ q̄lʒ illaꝝ diuidat in latᵘ in aliq̄t ptes eq̄
les.vbi grā.in.12.q̄ ptes vocent pūcta:q̄ scō dimittant ca
dere in aquā:ꝛ videat de q̄ plā pōcta submergunt:ꝛ de q̄
pauciora:ꝛ vlteriᵘ videat quot pūcta submergunt de vno:
ꝛ q̄t de alio:ꝛ fm h̄ iudicet ꝓportio coꝝ adiuicē i ḡuitate.
vbi grā.sit q̄ vniᵘ submergant duo pūcta:ꝛ alteriᵘ q̄tuor:
tūc dic q̄ illud cuiᵘ q̄tuor pūcta submergunt est in duplo
ḡuius fm spēm:q̄ȝ illud cuiᵘ solū duo pūcta submergunt.
℄ 3ᵃ ꝯ.datis duobᵘ corpibus liq̄dis diuersaꝝ grauitatuʒ
adinuicē

adinuicē sm spēm est posse sine pōdere inuenire qđ illoꝝ sit grauiꝰ. nā sint duo talia aqua ꝛ oleū: ꝛ dimittat vnū lignū in aquā ꝑ. ꝛ deinde in oleū: si de illo ligno minus submergit in aq̄: ꝛ magis in oleo: dic ꝙ aq̄ est grauior ꝛ oleū est leuiꝰ. pꝫ. nā semꝑ idē graue in leuiori ꝓfundius descendit q̄ꝫ in grauiori. ❡ 4ª ꝯ. datis duobꝰ corporibꝰ liq̄dis diuersaꝝ grauitatū in spē: posse est sine pōdere inuenire nō solū qđ coꝝ sit altero grauiꝰ: sed ēt in qua ꝓportione alterū est altero ḡuius. nā sint duo talia corpora liq̄da aq̄ ꝛ oleū: ꝛ capiat vnū lignū qđ dicto mō sit diuisuꝫ in. 12. ptes eq̄les: ꝛ dimittat illud ꝑ i vnū coꝝ. vbi grā. in aquā: ꝛ videat quot de illis ptibꝰ submergant in aq̄. ꝛ sit verbi grā. ꝙ q̄tuor eiꝰ pūcta: ꝛ deīde dimittat in oleū: ꝛ videat quot pūcta eiꝰ submergant in oleo. ꝛ sint vbi grā. tria. ħ ꝯsiderato dic ꝙ in illa ꝓportione aq̄ est ḡuior oleo sm spēm: in qua numerus pūctoꝝ illiꝰ corporis submersoꝝ in aq̄ se hꝫ ad numeꝝ pūctoꝝ eiusdeꝫ corporis submersoꝝ in oleo: ꝛ qꝛ ꝓportio illoꝝ numeroꝝ adinuicē est sexquitertia: qꝛ. 4. ad tria: dic ꝙ aq̄ in sexqtertia ꝓportione est ḡuior sm spēm q̄ꝫ sit oleū. ❡ 5ª ꝯ. datis duobꝰ corpibꝰ. vno solido ꝛ altero liq̄do: posse est sine pōdere inuenire an sint eq̄ ḡuia sꝫ spēꝫ: vel vnū coꝝ sit altero ḡuius sm spēm. nā sit corpꝰ liq̄duꝫ aq̄: ꝛ corpꝰ solidū sit plūbū vel lignū: vel aliq̄d hꝫ: ꝛ dimittat illud in aquā: tūc si descēdit in aq̄ vsq3 ad ꝓfundū: dic ꝙ est ḡuiꝰ aq̄ sm spēm. si aūt descēdit vsquequo supficies eiꝰ supior sint eq̄ alta cū supficie supiori aq̄: dic ꝙ illud corpus solidū ꝛ aq̄ sunt eq̄ ḡuia sm spēm. si aūt sm aliq̄s eiꝰ ptes descēdit in aquā: ꝛ sm aliq̄s supnatat: dic ꝙ est leuiꝰ aq̄ sm spēm: sicut est lignū. ❡ 6ª ꝯ. datis duobꝰ corporibꝰ. vno solido ꝛ altero liq̄do diuersaꝝ spēꝝ in ḡuitate: corpe tū solido natāte in liq̄do: ꝛ nō descēdēte ad ꝓfundū: posse est īuenire in qua ꝓportione vnuꝫ illoꝝ sit alio ḡuius sm spēm. nā sit corpꝰ liq̄dū aq̄: ꝛ corpꝰ solidū sit vnuꝫ lignū: ꝛ diuidat illud lignuꝫ dicto mō in. 12. portiones eq̄les: quo facto dimittat in aquā: ꝛ videat quot eius pūcta submergant in aq̄. ꝛ sint vbi grā. q̄tuor quo facto videat in q̄ ꝓportione totalis numerus pūctoꝝ. 12. habeat se ad numerū pūctoꝝ submersoꝝ i aq̄. s. ad q̄tuor: dic ꝙ in ea. s. tripla ꝓportione illud liq̄dū est ḡuiꝰ sm spēm illo solido. pꝫ. nā si illud lignū sm oīa eiꝰ pūcta descēderet in aquā vsqueq̄ eiꝰ supficies supior fieret eq̄ alta cū supficie aq̄ supiori: eēt ꝑcise eq̄ ḡue cū aq̄: iō inquāto minus de ligno descēdit in aquā: intāto aq̄ est ḡuior ligno: iō si medietas illiꝰ ligni. s. sex pūcta descēderet in aquā: aq̄ eēt ꝑcise in duplo ḡuior: sed si minus q̄ꝫ medietas. s. tertia: vtputa q̄tuor pūcta: aq̄ esset in triplo grauior: q̄lis est ꝓportio. 12. ad q̄tuor. sic ḡ posite sunt sex ꝯnes: ꝛ iuxta ꝑmas duas ꝯferunt solida ad solida. sm seq̄tes duas cōferunt liq̄da ad liq̄da. sm vltimas duas solida ad liq̄da. ❡ Tunc rn̄deat ad rōnē ante oppositū. Qn̄ dicebat si sic: tunc nō posset sciri qđ illoꝝ sm rei veritatē eēt ḡuiꝰ sm spēm: dico ꝙ imo: nā illud in rei vitate est ḡuiꝰ sm spēm: qđ est ḡuiꝰ in ḡuiori: puta i aq̄ sic est plūbū: sic pꝫ ex iā dictis in q̄ōne: ꝛ in q̄ōne ꝑcedēte.

❡ De grauitate aūt ꝛ leuitate qd ē vtrūq3 ꝛ q̄ nā ipsoꝝ ꝯsiderādū ꝛc̄. q̄rto celi. Tex. cō. 1. Q̄ō. III.

Tertium ꝓpositoꝝ erat. vtrū aliq̄d elm̄tū in suo ꝓprio loco sit graue. Et vi ꝑ ꝙ sic: qꝛ vesica repleta aere plus trahit in eq̄libra q̄ꝫ si nō esset repleta: qđ nō eēt nisi aer in suo ꝓpo loco eēt ḡuis. ❡ 2º aliq̄d est aere exn̄te in suo ꝓprio loco grauiꝰ: iō aer in suo ꝓprio loco grauia est. ꝯn̄a tꝫ: ex eo ꝙ in vtroq3 cōparatoꝝ debet reperiri forma seu q̄litas sm quā cōparant adinuicē. ❡ 3º. si aer esset in sphera ignis descēderet ad suū locū ꝓpriū ꝑ suā ḡuitateꝫ: quā tū ḡuitatē no amitteret: sꝫ retineret ipso exn̄te in suo ꝓprio loco. ḡ aer in suo ꝓprio loco est ḡuis. ❡ 4º ad idē. nā dic̄ Cōmētator cōmēto. 38. quarti huiꝰ. ꝙ si auferat aq̄ q̄ est sub aere. aer descēdit ad replēdū locū aq̄ sine difficultate ꝛ violētia: ꝛ si auferret aliq̄ pars aeris sup aquaꝫ: aq̄ nō ascēderet nisi cū q̄dā violētia pro replēdo locuꝫ aeris. Silr̄ si aliq̄ ps ignis in sphera sua ꝓpria exn̄s sup aerē auferret: aer nō ascēderet ad replēdū locū illū nisi cū q̄dam violētia: istud vꝫ eē signū ꝙ taꝫ aer q̄ꝫ aq̄ sunt ḡuia in suis locis: ꝛ nō leuia. ❡ 5º. terra in ꝓprio suo loco est ḡuis adhuc ḡuitate actuali. ḡ qđ vā. ꝯn̄ia tꝫ de se. aīn̄s ꝓbat. nā si aliq̄s niteret eleuare aliquā ptē terre adhuc ipsa exn̄te in suo loco ipsa resisteret eleuāti: sꝫ nō nisi ꝑ grauitatē. ḡ ꝛc̄. ❡ 6º. nā ptes iferiores terre sunt solidiores q̄ꝫ supiores: qđ nō vꝫ eē nisi ex eo ꝙ supiores eas cōprimūt: sꝫ tal̄ cōpsio est vīute ḡuitati. ḡ ꝛc̄. ❡ 7º. ignis vbicūq3 sit ē calis actualr̄. ḡ vꝫ ꝙ ēt vbicūq3 sit: sit leuis actualr̄: ꝛ ꝑ ꝯn̄s i suo loco est leuis: ꝛ pari rōne terra i suo loco ꝓpo est ḡuis. ❡ 8º ar. de aq̄. nā si fiat foramē i terra aq̄ descēdit i terrā: nō obstāte ꝙ aq̄ exīstit in suo loco ꝓpo: sꝫ ħ nō vꝫ eē nisi ꝑ ḡuitatē.

Oppositū arguit. nā si aliq̄d elm̄tū eēt ḡue i suo ꝓprio loco. hoc nō magis videret de vno elmtoꝝ ḡuiū q̄ꝫ de alio: neq3 minꝰ: ꝛ iō si aliq̄d elm̄tū eēt ḡue i suo loco ꝓpo: aq̄ eēt ḡuis i suo loco ꝓpo: sꝫ ħ ē flm. nā si eēt ḡuis i suo loco ꝓprio: tūc ille q̄ hr̄et supra se cētū vel 1000. dolia aq̄: ipe hn̄ deberet sentire ḡuedinē eiꝰ: sꝫ tū ipe nō sētit. pꝫ ħ de nauta q̄ aliq̄ aliq̄n dscēdūt vsq3 ad fūdū maris: ꝛ tc̄ hn̄t sup se plus q̄ꝫ cētū dolia aq̄: ꝛ tū nullā eius ḡuedinē sentiūt. Silr̄ si aer i suo loco eēt ḡuis: vtiq3 debe remus illā ḡuitatē ꝑcipe: cū mltū de aere exīstat sup nos. ❡ 2º ar aucte archimēdis i lrᵒ suo d pōderibꝰ. vbi dic̄ nllꝫ corpꝰ i seipo ḡue eē. vn̄ nec aq̄ i aq̄: nec oleū i oleo est ḡue.

Pro rn̄dēdo ad istā q̄ōnē. pono ꝑ vnā distiōnē: ꝛ est ista. ꝙ duplr̄ pōt capi grauitas. Unoº pro dispōne q̄dā habituali ꝛ potētiali ꝯn̄te formā grauis: siue actualr̄ iclinet ad motū: siue nō: ꝛ illa vocet ḡuitas habitualis seu potētialis. Alioº accipit ḡuitas pro tali dispōne actualr̄ iclināte ad motū: ꝛ illa vocat grauitas actualis. Cōsimilis distō pōt poni de leuitate.

Tunc sit pª ꝯ. vbicūq3 sit elm̄tū ḡue ipm hꝫ ḡuitatē habitualē. ꝓbat. nā talis ḡuitas est q̄litas q̄dā ꝯn̄s formā subalē ipsiꝰ ḡuis: nec pōt tolli nec auferri nisi ꝑ corruptionē forᵉ subalis: ꝛ nō ꝑ solum motū localē. ❡ 2ª ꝯ. elm̄tū ḡue i suo ꝓpo loco hꝫ ḡuitatē hitualē. ꝓbat ꝑ ꝑ ꝑcedētē ꝯnē. 2º. nā ꝑ eādē q̄litatē ꝑ quā elm̄tū mouet ad suū locū ꝓpriū cū fuerit ex ipm: qescet nālr̄ in suo ꝓpo loco cū fuerit i ipso: sꝫ ħ est ḡuitas q̄ꝫtū ad elnta ḡuia. Nā ipsa ꝑ suā ḡuitatē mouent nālr̄ ad sua loca nālia: ꝛ ipa cū puenūt ad sua loca nālia ꝑ eādē ḡuitatē qescūt i ipsis. Et sic eadē ḡuitas q̄ aliq̄n dī actual: sic qn̄ actualr̄ iclinat ad motū deorsum. Aliq̄n dī habitualis ꝛ potētialis sic qn̄ nō actualr̄ inclinat ad motū ❡ Cōsilr̄ pn̄t poni due ꝯnes de elm̄tis leuibꝰ. ❡ 3ª ꝯ. nullū elm̄tū i suo loco ꝓpo hꝫ ḡuitatē actualē. ꝓbat. qꝛ nullū elm̄tū exn̄s in suo loco ꝓpo iclinat actualr̄ ad motū deorsuꝫ. ḡ nullū elm̄tū in suo loco ꝓpo hꝫ ḡuitatē actualē. ꝯn̄a tꝫ: ex q̄d nois ḡuitatis actual̄ aīn̄s pꝫ. ad experiētiā. Sic silī mō diceret de leuitate reᵃ elmtoꝝ leuiū. ❡ Sꝫ ꝯ istā ꝯnē dubitat ꝑ. nā posito ꝙ aq̄ sit in loco suo ꝓprio ꝛ dimittat aliq̄ magna ps terre in ipsaꝫ: tunc illa aq̄ nālr̄ ascēdit supra ipsaꝫ terrā: cū minus ḡue appetat eē sup magis graue: qđ nō dī eē nisi ꝑ eandē q̄litatē per quā aqua descēderet ad suū locuꝫ ꝓpriū: si esset extra ipsum. Sed ħ esset grauitas actualis per quā descēderet. ergo vꝫ ꝙ hec etiaꝫ sit grauitas actualis per quā ascendit

super terrã:non obstãte q ipsa aqua sit in suo loco sibi ꝓprio.ḡ videt̃ q aqua in suo loco ꝓprio habet grauitatem actualẽ.ex q̃ hȝ grauitatẽ actualr̃ inclinãtẽ ad motũ.Scḋo si sup aerẽ auferret̃ aliqua ps ignis:ipse ascẽderet ne fieret vacuũ:ꝛ nõ nisi per leuitatẽ actualẽ.ḡ aer in sua ꝓpria regione videt̃ hr̃e leuitate actualeȝ.❡ Ad pᵐ istoꝝ cõcedo. q per eandẽ q̃litatẽ per quã aqua descẽderet nãlr̃ ad suũ locũ ꝓpriũ si esset extra ipsũȝ etiã ascẽdit sup terrã dimissam in cã.vñ nõ est imaginãdũ q in aqua sit vna q̃litas.s. grauitas p quã descẽdit ĩfra aerẽ:ꝛ vna alia q̃ sit leuitas p quã ascẽdit sup terrã.nam tũc aqua nõ eẽt elm̃tũ simplex: verũ est eñ q illa eadẽ q̃litas vocat̃ grauitas cuȝ inclinat ad descensuȝ:vel gerẽ deorsuȝ.Sed vocat̃ leuitas cũ inclinat ad motũ sursuȝ:vel gerẽ sursuȝ.Tũc ad ꝓpositũ dico. q qñ aqua exñs in sua ꝓpria regione ascẽdit sup terrã dimissam in ipsaȝ:hoc nõ est per grauitatẽ actualẽ:lȝ hoc fit per eandeȝ q̃litatẽ que aliqñ dicit̃ grauitas actualis:sicut qñ actualr̃ inclinat ad motũ deorsuȝ:ꝛ nõ ad motũ sursuȝ. ❡ Sed diceres.ad minus ḡ aqua in sua ꝓpria regione est actualr̃ leuis.Nã terra missa in ipsaȝ existẽtẽ in sua ꝓpria regione:ipsa ascẽdit sup terrã grauiorẽ ea:qḋ nõ videt̃ eẽ nisi p leuitatẽ actualẽ.❡ Ad istud dico.q ita cito q ponitur terra imediate sup aquã:ipsa aqua desinit esse nãliter locata:ex eo q ipsa exñs minꝰ grauis est situata imediate sub exñte magis graui.❡ Et ideo cõcedo.q tũc aqua per suã leuitatẽ actualẽ ascẽdit super terrã:nec ꝓpter hoc põt cõcludi eã in suo loco ꝓprio esse actualr̃ leuẽ. ❡ Nã tunc nõ est in loco sibi ꝓprio ꝛ nãlt.❡ Ad 2ᵃᵐ dico.q si super aerẽ amoueret̃ aliqua pars ignis:ꝛ latera ignis nõ cõfluerent:vtiqȝ ascẽderet ne fieret vacuũ:ꝛ qñ dicebat̃.ḡ aer in sua ꝓpria regione haberet leuitatẽ actualẽ cõcedo. Et qñ dicebat̃ oppositũ dicti cõclusio.respõdetur q cõclusio dȝ intelligi ꝛ modificari:q elemẽta grauia ꝛ leuia in suis locis ꝓpriꝭ nõ hñt grauitatẽ actualẽ nec leuitatem actualẽ: ꝛ hoc rebus nãlibus dimissis in sua naturalitate. Sed qñ super aerẽ amoueret̃ aliqua pars ignis:aliqua fieret violentia in rebꝰ naturalibus.ḡ ꝛc̃. Uel aliter:ꝛ cõcordat̃ solutioni p̄me dubitationis:qñ dicebat̃:si amoueret̃:super aerẽ aliqua pars ignis ꝛc̃.cõcedo q aer mouet̃ sursuȝ per leuitatẽ actualẽ.Et qñ dicebatur.ḡ aer in suo loco ꝓprio ꝛ nãli hr̃et leuitatẽ actualẽ.nego.nã dico q tunc aer nõ eẽt in suo loco nãli.ex eo q ad aerẽ nãliter esse locatuȝ requiritur ipsum ſm eius sup̄ficiem cõuexam esse imediatum igni.Sed si aliqua pars ignis superius amoueret̃:aer desineret esse imediatus igni:ꝛ per cõsequens desineret esse nãliter locatus:ideo non est mirum:si per suam leuitatem exiret in actũ ascendendi seu mouendi sursum.

Ad rationes p̄ncipales.❡ Ad pᵃᵐ dico.q si aer existẽs in vesica cũ vesica plus põderat in aere q̃ vesica solũ:hoc est ꝓpter h̃ q aer in vesica est aliq̃liter ꝯdensatus ꝛ cõpressus ꝛ factus grauior q̃ aer exterior:q2 g̃uius in minus graui descẽdit.ḡ ꝛc̃.❡ Ad 2ᵃᵐ dico.q qñ est existens aliqḋ lignũ in aere:tunc iste aer sub ligno existẽs nõ est nãliter locatus:ex eo q iste aer qui est minus grauis est sub ligno magis graui:ꝛ ꝓpter hoc tunc lignũ descẽdit ꝛ aer ascẽdit:nec ꝓpter hoc cõcedi põt elm̃tũ in suo loco nãli esse actualr̃ graue vł leue ꝛc̃.❡ Ad 3ᵃᵐ. illa hñ ꝓbat q aer in suo loco nãli hȝ grauitatẽ vel leuitatem habitualẽ:nõ tñ actualẽ.❡ Ad 4ᵃᵐ.qñ dicit Cõmentator.q si infra aerẽ amoueat̃ aqua:ipse aer nãliter descẽdit:sed si sup aerẽ amoueat̃ ignis:ipse aer ascẽdit cũ violẽtia:dico q hoc itellexit sic:ꝛ si intellexit sicut verba sonãt ipse male dixit.Pro quo supponẽdũ.q latera ignis abinuicẽ diuisa facilius ꝛ citius cõfluunt q̃ latera aq̃ abinuicẽ diuisa.Silr̃ sic est de laterибꝰ aeris abiuicẽ diuisis:q etiã facilius ꝛ citius cõfluunt q̃ latera aque abinuiceȝ diuisa. Silr̃ latera aque abinuicẽ diuisa facilius ꝛ citius cõfluũt adinuicẽ q̃ latera terre:ꝛ hoc ꝓpter grossitiẽ ꝛ soliditateȝ terre.❡ Tunc ad ꝓpositũ dico.q si infra aereȝ amoueat̃ aliq̃ pars aq̃.aer nãliter descẽdit ad replẽdũ locũ:ꝛ valde cito:ꝛ hoc est iõ ne fiat vacuũ:ꝛ q latera aq̃ abinuicẽ diuisa nõ ita cito pñt cõfluere:sicut aer põt descẽdere ꝛ illũ locũ replere.Sed si sup aerẽ amoueret̃ aliq̃ ps ignis:nõ ita cito aer ascẽderet:q2 citiꝰ ille locꝰ repleret̃.Iteꝝ sic est de igne reᵘ aeris ꝓfluxũ lateꝝ ignis adinuicẽ:qui ignis citius posset h̃ facere q̃ aer.Sic silr̃ nõ est de aq̃ reᵘ terre ꝛ aeris.Nam si aliq̃ ps terre infra aquã moueat̃:statim aqua descẽdit ad replẽdũ istũ locũ ꝓpter h̃ q latera ipsiꝰ terre nõ possent ita cito cõfluere ad replẽdũ istũ locũ.Sȝ si sup aquã amoueat̃ aliq̃ ps aeris:nõ ꝓpter h̃ aqua ascẽderet. Nã stati latera aeris remanẽtis ꝯfluũt ad replẽdũ istũ locũ:ꝛ citius q̃ faceret aq̃ ascẽdẽs.❡ Ad 5ᵃᵐ.nego añs:ꝛ qñ dicebat̃ si aliqs vellet eleuare aliquã partẽ terre de loco suo ipsa resisteret cõcedo.q2 ita cito sicut aliqs vellet violentare terrã:illa grauitas terre q̃ priꝰ dicebat̃ habitualis solũ:exiret in actũ resistẽdi eleuãti:ꝛ tũc diceret̃ grauitas actualis:ꝛ ideo bñ cõcedo q g̃ue in suo loco nãli:cũ violentaret̃ hr̃et g̃uitatẽ actualẽ.Nam g̃uitas nõ ex hoc solo dr̃ actualis:q2 actualr̃ inclinet ad motũ deorsuȝ:sed etiam ex eo q resistit ꝛ nitit̃ ꝯ violẽtans:ꝛ iuxta hoc cõcedẽduȝ est q graue ꝓhibitũ ꝛ detentũ sursuȝ per aliquã colũnam est actualr̃ g̃ue.Naȝ lȝ eius g̃uitas nõ actualr̃ moueat:tñ actualr̃ nitit̃ dep̄mere detinens ipm violẽter.❡ Ad 6ᵃᵐ dico.q partes cẽtrales terre nõ ꝓpter hoc sunt densiores q cõprimant̃ a sup̄ioribus.Nã sup̄iores nõ põderant super ipsas.Sȝ h̃ est ex eo q sup̄iores sunt magis mixte:ꝛ sunt magis porrose:q porri sunt repleti aere. ❡ Sed cẽtrales sunt magis solide:q2 minus cõmixte ptibus alteriꝰ rõnis. ❡ Ad 7ᵃᵐ.ignis vbicũqȝ est calidus actualr̃.id negat̃:q2 nõ vbicũqȝ est actualr̃ cõburit:sic nec g̃uitas vbicũqȝ est actualr̃ põderat.vñ ignis imediatꝰ ꝯcauo orbis lune non actualr̃ cõburit:cũ nõ sit sibi cõbustibile approximatum. ❡ Ad 8ᵃᵐ dico.q statiȝ sublata aliq̃ pte terre infra aquã: ista aq̃ desinit eẽ locata nãlr̃:cũ nõ hẽat infra se imediate aliqḋ g̃uiꝰ se.Et iõ nõ mirũ q tũc põderat ꝛ descẽdit.Et p totã istã q̃õnẽ p locũ ꝓpriũ itelligo locũ nãlem.Finis.

❡ **Nos aũt dicimꝰ primũ determinãtes de quo maxime dubitant q̃dam ꝓpter qḋ h̃ quidẽ sursum ferunt̃.hec aũt deorsum corpoꝝ semp ſm nãm.hec aũt ꝛ sursum ꝛ deorsuȝ ꝛc̃. Quarto celi.Tex.cõ.XXI.** **Questio. IIII.**

Quartum propositoꝝ erat. vtrũ grauitas ꝛ leuitas sint forme sub̃ales grauis ꝛ leuis.Et videt̃ q sic.grauitati ꝛ leuitati cõpetit diffõ nãe. Jõ vtraqȝ eaꝝ est natura.ꝯña tenet.naȝ cuicũqȝ cõpetit diffinitio eidẽ cõpetit diffinitũ.mĩ si vtraqȝ eaꝝ est nã:ꝛ nõ nã q̃ est mã sic claꝝ est de se cuȝ mã nulliꝰ sit actiuitatis.grauitas aũt ꝛ leuitas alicuiꝰ sunt actiuitatis.agunt eniȝ ad motũ deorsum ꝛ ad motũ sursuȝ:sequtur q vtraqȝ eaꝝ sit forᵃ sub̃alis:sed non aloꝝ q̃ grauiũ ꝛ leuiũ.ḡ ꝛc̃.añs ꝓbat̃.q2 grauitas est per se p̄cipiũ motus localis deorsuȝ:ꝛ leuitas sursuȝ:qḋ cõpetit soli nãe nec aliqd deficit grauitati ꝛ leuitati de diffõne nãe.nã manẽte eadẽ forma sub̃ali ideȝ mobile aliqñ nãlr̃ ascẽdit:ꝛ aliqñ nãliter descẽdit:ꝓpter solã variationẽ grauitatis ꝛ leuitatis.❡ Sed hoc videt̃ esse signum q tales motus per se ꝓueniunt a dictis qualitatibus:ꝛ non a forma substãtiali.

ma subali. Assumptū p3. q2 idē vapor calefactus ꝛ leuifica tus ascēdit nālr. ꝛ postea refrigerat⁹ descēdit nālr: semper manēte eadē forma subali. Ex quo sequit qḋ tales mot⁹ di uersi actiue ꝓueniāt: ꝛ p se ꝓducanť a grauitate ꝛ leuitate. ¶ 2°. nisi ǧuitas ꝛ leuitas eēnt nāe ꝛ forme subales ǧuiū ꝛ leuiū: sequiť ꝙ vapor leuefactus nō moueret sursū nāliter: ꝛ refrigerat⁹ ꝛ ǧuefact⁹ nō descēderet nāliter. ꝓbať ꝯñtia: q2 tales mot⁹ nō ꝓuenirēt a forma subali vaporis: cū leuitas nō poneret forma subalis leuis: nec ǧuitas for^a subalis ǧuis. ¶ 3°. grauitas ꝛ leuitas sunt forme ꝑores calliditate friditate humiditate ꝛ siccitate. ǧ grauitas ꝛ leuitas sunt forme subales ǧuiū ꝛ leuiū. ꝯña ꝓbať. nā dato ꝙ sint ꝑores dictis q̄litatib⁹ alteratiuis: ꝛ nō sint for^e subales: sed accñtales: sequit ꝙ caliitas friditas humiditas ꝛ siccitas nō sunt q̄litates p^e. p3 q2 ǧuitas ꝛ leuitas eēnt q̄litates eis ꝑores. ꝯñs est falsū p Arist. i 2° de gnōne ꝛ 4° metheo. añs ꝓbať: q2 sicut se h3 mot⁹ localis ad motū alterationis: sic q̄litates motiue localr. s. ǧuitas ꝛ leuitas se hñt ad q̄litates alteratiuas: sic sūt caliitas friditas humi^{tas} ꝛ siccitas. S3 mot⁹ localis ē ꝑor motu alteratiōis p Aris. i lr̄a dicēte. pm⁹ erit vtiq3 fm subaz hic mot⁹. s. localis ǧuiū ꝛ leuiū ꝛc.

Oppositum arguiť. ǧuitas ꝛ leuitas sunt p se sensibiles. s. sensu tact⁹. Nā aliqs fm tactū sētit ǧuitatē lapidis: s3 nulla for^a subalis: nec aliq̄ suba est p se sensibilis. p3 p Arist. 2° de aia. igiť ꝛc. ¶ 2°. forme subales elñtoꝝ ǧuiū ꝛ leuiū nō manēt i mixtis: sic ad pñs supponiť. S3 ǧuitas ꝛ leuitas elñtoꝝ manēt in mixtis. ǧ ǧuitas ꝛ leuitas elñtoꝝ nō sūt for^e subales coꝝ. ¶ 3°. suba nō est ꝯria sube p Arist. in ꝑdicamētis. S3 ǧuitas est ꝯria leuitati. ǧ ǧuitas ꝛ leuitas nō sunt sube: ꝛ p ꝯñs nec forme subales ǧuiū ꝛ leuiū. ¶ 4°. suba nō suscipit magis ꝛ min⁹ p Aris. in ꝑdicamētis: sed ǧuitas ꝛ leuitas suscipiūt magis ꝛ min⁹. p3 hoc: q2 aliqḋ ǧue est altero graui ǧuius: sicut terra est ǧuior aq̄: ꝛ aliqḋ leue est altero leui leui⁹: sicut ignis est leuior aere. ¶ 5°. manente eadē forma subali variant ǧuitas ꝛ leuitas. Jō nō sunt forme subales grauiū ꝛ leuiū. ꝯña tz. añs ꝓbať. de fumo qui qñ est bñ calidus est leuis: ꝛ qñ est refrigerat⁹ est ǧuis: ꝛ tñ manet eadē for^a subalis.

Pro ista q̄ōne sit p^a ꝯ. grauitas nō est forma subalis grauis: nec leuitas leuis. ꝓbať p rōnes ꝗnq3 imediate positas. ¶ 2^a ꝯ. grauitas nō est idē qḋ densitas: nec leuitas est idē qḋ raritas: sicut qdā dixerūt. ꝓbatur. nā fumus calefactus est leuior aere: ex quo ascendit in aere: ꝛ tñ nō est rarior: sed densior aere. Ex quo sequitur cōclusio ꝙ leuitas non est raritas: nec grauitas est densitas. ¶ 3° ꝯ. grauitas vel leuitas sunt q̄litates scḋe nāliter posteriores caliitate friditate humiditate ꝛ siccitate. ꝓbať: q2 calefaciens p̄ incipalr itēdit ꝓducere caliitatē: ad quā ꝯñr ǧnatur ǧuitas vel leuitas: fm ꝙ mā est apta nata recipe iuxta exigētiā forme subalis sibi inherētis: sic silr mō frigefaciens ꝑncipalr itēdit ꝛ ǧnat friditatē: ad quā silr ꝯseqť ǧuitas vl̄ leuitas: fm ꝙ mā ē apta nata recipe alteꝝ istoꝝ: qḋ nō eēt nisi ǧuitas ꝛ leuitas eēnt nālr q̄li^{tes} posteriores dictis q̄litatib⁹ alteratiuis: q̄ sunt caliitas fri^{tas} humiditas ꝛ siccitas.

Ad rōnes. ¶ Ad p^{um}. nego qḋ ǧuitati ꝛ leuitati cōpetat diffinitio nāe. vñ dato qḋ mot⁹ locales ǧuiū ꝛ leuiū imediate ꝓuenirēt a ǧuitate ꝛ leuitate: nō ꝓpter hoc adhuc grauitas ꝛ leuitas essent nāe. Nā ad hoc ꝙ aliqḋ sit nā: nō sufficit ꝙ sit ꝑn^m p se mouēdi ꝛ gescēdi: sed vltra hoc reqriť qḋ sit in illo p̄ cui⁹ est ꝑn^m p se mouēdi ꝛ qescēdi. mō h nō ꝯuenit dictis q̄litatib⁹: nā nō insunt p̄ grauib⁹ ꝛ leuib⁹: sed 2°. s. post q̄litates p^{as} alteratiuas: ꝛ post formā subalē grauis ꝛ leuis. ¶ Ad 2um. pro nūc dicať motū vaporis sursū eē nālē: vl̄ q̄tū est ex pte māe: vel quātū est ex parte forme. De h postea diffusius dicaz.

¶ Ad 3um. nego añs: ꝛ qñ dicebať motus locales grauiū ꝛ leuiū sunt ꝑores motib⁹ alteratiuis: dico ꝙ h est verū via ꝑfectionis: sed nō via gnōnis. Nā motus locales grauium ꝛ leuiū: ꝛ ēt aialiū habent cōiter subiecta magis ꝑfecta nā graue ꝛ leue ꝑfectū est illud ꝙ optime mouetur localr: nihilominus añ istas ꝑfectiones ꝑcedunt hñ fm tēpus alterationes: ꝛ h notauit Aristo. dicēs ꝙ latio. i. motus localis est ꝑfectior ꝛ est vltimus fm gnōnē: ex quo cōcludit ꝙ est prima fm subam. i. ꝑfectionē modo predicto ꝛc.

¶ Si itaq3 ipossibiliū est vtroq3 nullā habente grauitatē ambo hře grauitatē. sensibilia aūt corpora omnia aut quedā grauitatem habent ꝛc. Tertio celi. Tex. cōmē. VIII. Questio. V.

Quintum propositoꝝ erat. vtrū3 ex pte ǧuitatis ꝛ leuitatis concludi possit corpa nō eē cōposita ex idiuisibilib⁹. ¶ Circa ꝙ sciēdū est de multis demōstrationibus satis euidētib⁹ pōt demōstrari ꝙ corpa nō sint cōposita ex idiuisibilib⁹ sicut h3 videri in 6° physicoꝝ. S3 ille nō sunt ad ꝓpositū. S3 solū ille q̄ fieri pñt ex pte ǧuitatis ꝛ leuitatis. Hoc notato arguiť p̄ ꝙ ex pte ǧuitatis ꝛ leuitatis nō possit cōcludi corpora no esse coposita ex idiuisibilib⁹. Nā si sic: hoc vr̄ eē sic Arist. facit in lr̄a. S3 ꝓbo ꝙ nō. nā Aris. volēs ꝓbare hic ex pte ǧuitatis ꝛ leuitatis corpora nō eē cōposita ex indiuisibilib⁹: supponit duo. quoꝝ vtrūq3 ꝓbať esse falsū. quo ꝓbato sua demr̄atio est conquassata. Primū qḋ supponit est illud: ꝙ nullū3 idiui^{le} est ǧue aut leue: nec eēt ǧue nec leue si eēt. Scḋm qḋ supponit est. ꝙ nullū graue cōponiť ex nō ǧuib⁹: ꝛ nullū leue cōponiť ex nō leuib⁹. S3 ois ps ǧuis ex qua cōponiť graue est ǧuis: ꝛ ois ps leuis ex q̄ cōponiť leue ē leuis. ¶ Cōtra p^m arguiť sic. q2 idiuisibile si esset: vel eēt suba vel accñs. Si suba seq̄reť ꝙ ipm esset ǧue vel leue: q2 ois suba nālis est ǧuis vl̄ leuis. Si accñs: tūc oporteret illi accñti assignare subaz ei subiectā adeq̄te: ꝛ sic ista suba eēt idiuisibilis: ꝛ tñ erit ǧuis sicut dicebať. ǧ indiuisibile si eēt, eēt graue. ¶ Cōtra 2^m fundamētū arguiť sic. ex nō sensibilibus pōt fieri sensibile. ǧ ex nō ǧuibus pōt fieri graue. ꝯña tz a simili. añs ꝓbať p Aristo. in de sensu ꝛ sensato. vbi declat ꝙ aliqḋ corpus est sensibile: cuius 100ª pars separata est isensibilis. 2° ex nō rubeis pōt fieri rubeū: sic ex mixtione coloꝝ. ǧ pari rōne ex nō grauib⁹ pōt fieri graue. ¶ 3°. nā hō est grauis: ꝛ tñ cōponiť ex nō ǧuib⁹. s. ex p^a mā que nō est ǧuis de se: ꝛ ex aia itellectiua q̄ silr nō ē ǧuis. ¶ 4°. multe pticule terre nō sunt ǧues: sic ille q̄ volant in aere: ꝛ apparent in radijs solarib⁹ intrātib⁹ per fenestrā: ꝛ tñ si multe tales cōponerenť facerēt vnū graue. S3 illud vr̄ eē cōpositū ex nō ǧuib⁹. Tales eni3 particule terre postq̄ mouenť sursū in aere: videnť eē nō ǧues.

Oppositum vult Aristo. in littera.

Breuiter sicut dcm̄ est Arist. ad demr̄andū ex pte ǧuitatis ꝛ leuitatis corpora nō eē cōposita ex idiuisibilib⁹ ꝑdemōstrat duas ꝯnes ꝑambulas. q̄ꝝ p^a est ista. ꝙ nullū idiuisibile ē graue: quā ꝓbat sic. Oē graue est aliq̄ ǧuius: sed oē qḋ est aliq̄ grauius est diuisibile. ǧ oē graue est diuisibile. S3 breuiter ista rō nō eēt demr̄atiua ꝯ aduersariū: q2 stati aduersari⁹ negaret vtrāq3 ꝑmissaꝝ. diceret eni3 ꝙ nō solū terra: s3 ēt aq̄ ꝛ aer hñt ǧuitatē. Et diceret vlteri⁹ ꝙ eēt dare plā idiuisibilia ex qb⁹ cōponereť terra. Et silr eēt dare plā idiuisibilia ex qb⁹ cōponereť aq̄. Et silr plura ex qb⁹ cōponereť aer. Et diceret vltra oia ista indiuisibilia eē ǧuia. Et vlteri⁹ diceret idiuisibile aeris eē ǧue: l3 nullo alio sit ǧui⁹: ꝛ sic eēt iterēpta maior:

postea vlteri⁹ diceret q vnū idiuisibile terre est grau⁹ vnu idiuisibili aq̄:ꝛ silr vno idiuisibili aeris nec ppter h̄ seqꝛ q ipm sit diuisibile:qꝛ nō oꝫ q subm diuidaꝛ ad diuisionē gradualē for̄e. Nā in eodē subo nō facto maiori vel minori pot itēdi q̄litas ꝛ remitti.īmmo adhuc in subo idiuisibili:sic pꝫ de itellu ꝛ habitib⁹ei⁹. ¶ Deide Arist.fac vnā rōnē ad dictā ꝯnē:q̄ magis vi ēē demrātiua.ꝛ est ista. Oē simplr graue est densuꝫ:ꝛ oē simplr leue est raꝝ:sed oē raꝝ vel densuꝫ est diuisibile.ḡ oē graue vel leue est diuisibile: maior vi ēē nota:qꝛ ois terra q̄ est simplr grauis est densa:ꝛ ois ignis q est simplr leuis est rarus.Sꝫ minor declaꝛ:qa nō dr densuꝫ:nisi q multū hꝫ de mā sub parua q̄titate:ſꝫ oē qd hꝫ multū de mā est diuisibile.Silr rarū dr qd poꝝ hꝫ de mā sub multa q̄titate:ſꝫ qd multā hꝫ q̄titatē est diuisibile:ꝛ sic oē densuꝫ vel raꝝ est diuisibile. ¶ P̄.Adhuc ex pte rari ꝛ densi pōt argui ad dictā ꝯnē. Naꝫ aliq̄ densa videm⁹ fieri rara:ꝛ ecōuerso.iō ex q̄ ex raro pt fieri dēsuꝫ ꝛ ex denso raꝝ:oꝫ q cōponanꝛ ex eisdē idiuisibilib⁹:saltē quātū ad mām:qꝛ mām oporteret manere in eis q̄ fiūt ex seinicē.Sit ḡ raꝝ cōpo^m ex trib⁹ idiuisibilib⁹.ſ.a.b.c.ꝛ cōdēseꝛ vt fiat min⁹ q̄ añ:ꝛ adhuc erit cōpositū ex tot ptib⁹ sicut añ.ſ.ex.a.b.c.mō nō est poſe q h̄ ꝛ illud sint cōposita ex tot eisdē ptib⁹ vnū sicut alteꝝ:ꝛ q vnū sic min⁹ altero: nisi ptes sint facte minores q̄ añ.ꝛ ḡ necesse est in cōdēsatiōe q idiui^le fiat min⁹ q̄ añ:ꝛ h̄ iplicat ꝯdictionē.ſ.q idiuisibile fiat aliq̄n min⁹ ꝛ aliq̄n mai⁹. ¶ 2ª ꝯ fundamētalꝛ est ista.q ois ps ex q̄ cōponiꝛ graue est grauis:itelligēdo h̄ nō de ptib⁹ eētialib⁹:sicꝫ sunt mā ꝛ for^a:q̄ nō sunt situalr ex seinicē:ſꝫ itelligēdo de ptib⁹ q̄titatiuis:q̄ sunt situalr ex seinicē:nā est bñ poſe q ps eētialis alicui⁹ grauis sit non grauis:sicut arguebaꝛ añ oppo^m de aīa itellectiua. ¶ Ad ppositū ḡ suppono de simplr grauib⁹ sicut est terra:q illud qd est mai⁹illud est grau⁹.h̄ eniꝫ q̄libet expiꝛ.vñ q̄libꝫ expiri pōt q maior terra est grauior minori ceteris parib⁹. Tūc capio vnū graue cōpositū ex trib⁹ptib⁹:scꝫ.a.b.c.ꝛ sibi addaꝛ q̄rta ps oīno ꝯsilis pcedēib⁹:q̄ sit.d.tūc seqꝛ q.a.b.c.d. est maius q̄ .a.b.c.qꝛ h̄ est de rōne ptis q̄titatiue:q reddat totū mai⁹ ꝛ extēsi⁹ q̄ eēt si auferreꝛ:ꝛ vltra p suppo^m seqꝛ q.a.b.c.d.ppter additionē ipsi⁹.d.est grau⁹ q̄ rēt.a.b.c.qꝛ dcm̄ fuit q maius est grauius:ſꝫ nō est poſe q aliqd fiat grauis p additionē alic⁹:qd nō hēat grauitatē.ḡ.d.hēbat grauitatē.Ex q̄ seqꝛ q etiā.a.hēbat grauitatē:ꝛ silr.b.ꝛ.c.qꝛ ponebamus q ista ps.d.addita eēt oīno ꝯsilis ptib⁹pcedētib⁹:ꝛ sic q̄libet ps ex q̄ illud graue cōponebaꝛ erat grauis:ꝛ h̄ erat ꝯ. ¶ Et ista rō pōt declarari p sile.si ꝯsidereꝛ qūo aliqd fiat calidi⁹. Nā h̄ pōt imaginari trib⁹ modis. Uno⁹ sine additione alicui⁹ pet solā cōdensatiōnē.tūc eniꝫ ptes caliditatis q̄ magis distabāt fiūt adiuicē ppīgores magis vnite:ꝛ virt⁹vnita est fortior seipsa dispersa:ꝛ iō illud appareret calidi⁹ꝛ forti⁹ calefaceret.vñ calidos statiꝫ in paruo ferro:q̄ stati cōbureret vnū lignū:sic se hēret q si eēt extēsa per vnū magnū corp⁹ ipsa vix sentireꝛ.Sꝫ iste modus nō hꝫ locū in pposito. Nā positū est q.a.b.c.fieret calidius p additionē ipsi⁹.d. 2° pōt imaginari q aliqd fiat calidi⁹ per additionē alicui⁹ gdus caliditatis in eodeꝫ subto sine additione alicui⁹ ptis q̄titatiue:vt si aq̄ calefacit:ꝛ h̄ eēt nō hꝫ locū in pposito:qꝛ.d.erat pars q̄titatiua addita hñs sitū extra partes alias. 3° pōt imaginari aliqd fieri calidius extēsiue:ꝛ h̄ nō eēt nisi ista ps addita eēt calida:ꝛ ita est in pposito:qꝛ.a.b.c.d.hꝫ plurē grauitatē:q̄ hēat.a.b.c. ꝛ nō hēet plurē grauitatē:nisi.d.hēet grauitatem.

Ad rōnes. ¶ Ad p^am q̄ pbaꝛ q idiuisibile si esset/ eēt leue.nā idiuisibile si eēt:vel eēt suba vel accñs.dico q esset suba:ꝛ eēt accñs.ꝛ esset diuisibile:ꝛ nō eēt diuisibile.ꝛ esset graue:ꝛ nō esset graue. Nā idiuisibile esse est ipoſe:sicut hꝫ ostendi alibi. Et ad ipoſe seqꝛ q̄libet ꝛ illud itelligiꝛ de idiuisibili hābēte pōnē in cōtinuo. ¶ Deinde ad rōnes ꝯ s̄m fundamētū:quib⁹ pbatur q ex nō grauib⁹ posset cōponi graue. Et arguebaꝛ pmo. ex nō sensibilib⁹ ꝛc.dico q lꝫ alique ptes tales sint insensibiles separate:tñ sunt sensibiles cuꝫ inexistunt toti:qꝛ vna sentiꝛ cū alia:ꝛ sic bñ cōcederē q ex illis quoꝝ seorsuꝫ grauitas nō pciperet bñ posset cōponi graue:nec h̄ est ꝯ intētionē Aristo. ¶ Ad 2^m de colorib⁹.dico q nō est sile. Nā rubedo est vna q̄litas mixta ex extremis ei inexñtib⁹ formalr:vel saltē vtualr.Sꝫ sic nō est de grauitate.naꝫ illa est q̄litas simplex. Uel alr bñ cōcedo q ex nō rubeis fit rubeū. Nā tales ptes nō rubee ex q̄bus cōponiꝛ rubeū sunt ptes diuersaꝝ rōnū:sed in pposito loqmur de ptib⁹ q̄titatiuis q̄ sunt adiuicē eiusdē rōnis.Cū eniꝫ vnū sit vni⁹ coloris:ꝛ alteꝝ alteri⁹:nō est poſe q aggregatū sit eiusdē coloris cō altero eoꝝ tñ.Sꝫ ptes terre vl aeris sūt iter se eiusdē rōnis:iō nō erat sile. ¶ Ad 3^am.dico q dcm̄ Arist. itelligiꝛ de ptib⁹ ieq̄lib⁹:rō aūt pcedit de ptib⁹eētialib⁹ꝛc. ¶ Ad vltimā.dico q vtiqꝫ iste ptes terrestres volātes in aere in radijs solarib⁹ sūt graues.Sꝫ q nō descēdūt cā est: qꝛ nō hñt tantā grauitatē q sufficiāt diuidere mediū:ꝛ etiā qꝛ alterate sunt p calorē ipsius solis.Et sic est finis.

¶ Quoniā aūt est vnū solū qd oībus supferꝛ:ꝛ vnuꝫ qd oibus substat necesse est duo alia esse: que ꝛ substant cuidaꝫ ꝛ superferunꝛ cuidā ꝛc. Quarto celi. Tex.cō.XXXVII. Qō. VI.

Sextum propositoꝝ erat.vtrū ex pte grauitatis ꝛ leuitatis possit ꝯcludi numerus q̄ternari⁹ elñtoꝝ. ¶ Pro quo sciendū est q numerus q̄ternarius elementoꝝ in 2° de gnōne ostēdiꝛ ex quatuor cōbinationibus poſibus q̄tuor q̄litatū primaꝝ q̄ sunt q̄litates alteratiue:de q̄b⁹cōsiderare nō ptinet ad pñtē librū.Sed hic ostēdiꝛ numerus q̄ternari⁹ elñtoꝝ ex pte grauitatis ꝛ leuitatis q̄ dicūtur q̄litates motiue localr:de q̄bus ad pñs ppositū ptinet cōsiderare.Ex quo pꝫ q̄liter pbatio qua Arist. pbat q̄tuor esse elemēta i 2° de gnōne dīta pbatione qua pbat q̄tuor esse elemēta hic in isto loco. Hoc notato arguiꝛ ad q̄oneꝫ sic pbando q nō possit cōcludi numerus q̄ternarius elñtoꝝ ex pte grauitatis ꝛ leuitatis. Nā si sic:hoc vi ēē per istū modū p quē Arist.itēdit hic facere. Uñ arguit sic.vnū est elñtuꝫ simplr leue:sic est ignis:ꝛ aliud simplr graue:sic terra:ꝛ illa sūt ꝯria s̄m grauitatē ꝛ leuitatē.Et iter ꝯria oporteret ēē media:iō sunt q̄tuor elñta:q̄ꝝ vnū est simplr graue ꝛ vnū est simplr leue:ꝛ vnū est graue in re^o:ꝛ reliquū est leue in re^o:ꝛ sic erūt q̄tuor. ¶ Sed pbaꝛ q talis modus non valet ad oñdēdū q elñta sint 4^or ꝛ nō plā. ¶ P̄.qꝛ mediū nō oꝫ poni elñtū:cū mediū sit cōpositū ex ex̄mis formalr vl vtualr:sic pꝫ de tepiditate ꝛ d medijs colorib⁹:ſꝫ elñtū nō oꝫ ēē cōpositū ex ex̄mis ſꝫ simp^r.h̄ eni ptinet ad nām elñti.q̄re ꝛc. ¶ 2°.qꝛ posset ēē mediū iter illa ꝯria ex̄ma.ſ. iter grauitatē simplr ꝛ leuitatē simplr:ꝛ h̄ p eq̄distantiā.Et iō diceꝛ q iter terrā ꝛ ignē nō eēt nisi vnū mediū p eq̄distātiā.Et si tu dices q iter terrā ꝛ ignē eēt vnū mediū.ſ.aer: ꝛ iter aerē ꝛ terrā vnū aliō mediū.ſ.aq̄:ꝛ q sic eēnt q̄tuor elñta.Ego silr dicerē q iter aerē ꝛ ignē eēt vnū mediū:sic iter aerē ꝛ terrā:ꝛ sic nō eēnt q̄tuor ſꝫ q̄nqꝫ. ¶ 3°. ꝯriorꝫ nihil pbibet esse plura media q̄ duo:sicu pꝫ in coloribus ꝛ in saporibus.Silr inter albedinē ꝛ nigredinē sunt ples colores itermedij. Iō iter elñtū graue simplr ꝛ elñtū leue simplr nihil pbibet ēē plura elemēta itermedia q̄ duo:ꝛ per ꝯñs nihil pbibet esse plura elemēta q̄ quatuor.

¶ In oppositū

In oppositum est Arist. ꝛ Cōmētator. nā necē est eē 4ᵒʳ q̄litates simplices distinctas spē: ꝛ nō plēs iclinātes ad diuersos motus locales sursuz ꝛ deorsuz. Et ad geres in diuersis locis: q̄s q̄litates vocam⁹ grauitates. Sꝫ istis debēt corrn̄dere q̄tuor corpora simplicia grauia ꝛ leuia: ꝛ nō plura distīcta spē: mobilia motib⁹ rectis simplicib⁹: ꝛ ista vocamus elemēta. igit̄ ꝛc.

In ista q̄ōne. Primo vidēdū est. vtrū ad saluandū oēs mot⁹ grauiū ꝛ leuiū simplices nobis apparētes oporteat ponere q̄tuor qualitates motiuas simplices: ꝛ nō plures quas vocamus grauitates ꝛ leuitates. Scḋo respōdendum est de q̄esito ꝛc.

Quātum ad p̄ᵐ est sciēḋ q̄ mot⁹ simplices recti nobis apparētes distīcti spē spālissima ipsorū grauiū ꝛ leuiū nō sūt nisi 4ᵒʳ. s. mot⁹ simpl̄r ad mediū. ꝛ mot⁹ simpl̄r a me°. ꝛ mot⁹ ad locū vbi ē aq̄ tāq̄ī loco sibi nāli. s. imediate sup terrā. ꝛ mot⁹ ad locū vbi ē aer imediate sub igne. ℂ Tūc sit p̄ᵃ ꝯ. ad saluādū tales mot⁹ simplices nō sufficit vna q̄litas motiua: q̄ si sic seq̄ret̄ q̄ oīa mobilia motu recto iclinaret̄ sursū: lꝫ fꝫ magis ꝛ min⁹: vl̄ oīa deorsū: lꝫ ēt fꝫ magis ꝛ min⁹: fm q̄ plꝰ vel min⁹ hr̄ent de ista q̄litate vna motiua locali. ꝯñs ē falsū: q̄ tūc nihil eēt simpl̄r graue: vel nihil eēt simpl̄r leue: cui⁹ oppᵐ p̄us ē pbatū. ꝯña pbat̄ ex h̄ q̄ vna q̄litas motiua simpl̄r nō iclinat̄ nisi ad vnū locū: ꝛ nō ad loca ꝯ̄ria nec mot⁹ ꝯ̄rios: lꝫ forte iclinat fꝫ magis ꝛ min⁹: fꝫ q̄ magis vl̄ min⁹ abūdat. ℂ 2ᵃ ꝯ. ad saluādū dcōs mot⁹ simplices nō sufficiūt due q̄litᵗᵉˢ motiue ꝯ̄rie ēt cū medijs ex mixtione eaꝝ pueniētib⁹. Ista ꝯ pbat̄ p h̄ q̄ fm h̄ nō possent saluari appentia: ꝛ h̄ declarat̄ sic. Nā sint iste due nāe ꝯ̄rie. s. a. ꝛ. b. ita q̄. a. iclinet deorsū ꝛ b. sursuz. Tūc q̄ro q̄re aq̄ ē grauior aere: ꝛ magis iclinat̄ deorsuz q̄ aer: ꝛ nō pōt rn̄deri fm istas duas nās nisi altero triū modoꝝ. Un⁹ ē q̄ aq̄ plꝰ hꝫ de. a. q̄ aer. 2ᵘˢ modus est q̄ aq̄ min⁹ hꝫ de. b. q̄ aer. 3ᵘˢ modus ē q̄ pportio ipsi⁹. a. ad. b. ē maior i aq̄ q̄ i aere. Sꝫ nll̄s istoꝝ modoꝝ sufficit: q̄ fm p̄ᵐ moduz magn⁹ aer eēt grauior pua aq̄. nā plꝰ eēt in magno aere de ipo. a. q̄ i pua aq̄. Sꝫ iux̄ 2ᵐ modū pu⁹ aer eēt grauior magna aq̄: q̄ pu⁹ aer min⁹ hr̄et de ipo. b. q̄ magna aq̄. Sꝫ si ponat̄ 3ᵘˢ modus: tūc erūt eq̄les grad⁹ adinuicē i magna aq̄ ꝛ i pua aq̄: ꝛ ēt magn⁹ aer ꝛ pu⁹ aer: q̄ eadē eēt pportio. a. ꝛ. b. adiuicē i magna aq̄ ꝛ i pua aq̄. Sicut si aliq̄d sit vniformiter tepidū q̄lis ē pportio caliditatis ad frigiditatē i toto: tal̄ ꝛ i pte: vt si i toto eēnt 4ᵒʳ gradus caliditat̄: ꝛ duo frigiditatis: tūc imediate ei⁹ eēnt duo caliditat̄ ꝛ vn⁹ frigiditat̄. mō eadē ē pportio 4ᵒʳ ad duo ꝛ duo ad vnū: ꝛ tn̄ appet q̄ oīa dicta ꝯña sūt falsa: rō ista pt trahi ex lr̄a Arist. ℂ 2ᵒ ad idē: ēt nō posset saluari q̄re i regiōe aeris vna magna portio aq̄ eēt grauior vno puo globo terre: ꝛ i regiōe aq̄ eēt eꝯ. Nulla. n. cōbinatio ex duob⁹ sufficeret ad h̄ saluandū. ℂ 3ᵒ ꝯ̄ria adiuicē miscibilia ifinitis pn̄t misceri pportionib⁹: iō vr̄ q̄ pn̄t eē plꝰa elēnta media q̄ duo: ꝛ p ꝯ̄ñs plꝰa q̄ 4ᵒʳ: q̄ nō sufficiunt due q̄litᵗᵉˢ motiue ꝯ̄rie: ēt cū medijs ex mixtiōe eaꝝ puenientib⁹ ad saluādū appentia iux̄ mot⁹ locales rectos simplices grauiū ꝛ leuiū. ℂ 3ᵃ ꝯ. ad saluādūz dictos mot⁹ 4ᵒʳ simplices sufficiūt 4ᵒʳ q̄litates motiue distincte spē: nec regrunt̄ plēs. pbat̄: q̄ p illas sufficiēter pn̄t saluari apparētia iuxta dictos 4ᵒʳ mot⁹ simplices grauiū ꝛ leuiū. nā sint iste 4ᵒʳ q̄litates. a. b. c. d. tūc pōt dici: q̄. a. iclinat ad motū simpl̄r deorsuz: vt ad locū terre: ꝛ ad motū simpl̄r sursuz: vt ad locū ignis: ꝛ. b. ad locū deorsuz i reᵗⁱ: vt ad aquā q̄ est sup terrā: ꝛ sub aere: ꝛ. c. ad locū sursuz in reᵗⁱ vbi est aer q est sup aquaz: ꝛ sub igne. Per dictas ēt q̄litates oīs alia apparētia circa dictos mot⁹ pn̄t saluari: quorū aliq̄ gr̄a exēpli recitabo. Unde p̄ p istas pōt saluari: quare ōis aqua est oī aere grauior: ꝛ ōis aer oī aq̄ leuior. Un̄ hoc est ideo: q̄ oē. b. iclinat ad eē sub. c. ꝛ oē. c. ad eē supra. b. q̄ sic se hn̄t loca nālia ad q̄ iclinant. ℂ 2ᵒ iuxta dicta pōt saluari q̄re in regione aeris magna aq̄ est grauior puo globo terre: cū tn̄ puus glob⁹ terre sit simpl̄r grauior. vn̄ h̄ est iō q̄ tam q̄litas. b. ipsi⁹ aq̄: q̄ q̄litas. a. ipsi⁹ terre existēs i aere iclināt deorsum. ℂ Et posito q̄ eēnt eq̄lis magnitudis: tūc terra forti⁹ iclinaret: ꝛ velocius descēderet. Sed tn̄ nō in infiᵐ veloci⁹: imo fm aliquā pportionē determinatā: ꝛ tūc pōt aq̄ ꝛ vtus ei⁹ itātū multiplicari: q̄ vtus ei⁹ excedit vtutē illi⁹ pue terre. Et iō ista aq̄ magna i aere est grauior illa pua terra ꝛc. ℂ 3ᵒ iuxta dicta p̄t saluari i qua pportione terra sit grauior aq̄. Un̄ posset dici q̄ i aere vel in igne eēt certa pportio: q̄ vtrūq̄ eoꝝ moueret̄ velocitate finita: sꝫ finiti ad finitū certa est pportio: sꝫ i aq̄ vel i terra nulla appet pportio terre ad aquā in grauitate siue in iclinatiōe deorsuz. in terra. n. aq̄ nō diceret̄ grauis sꝫ leuis. Sꝫ in aqua terra bene diceret̄ grauis: sꝫ aqua nō diceret̄ grauis aut leuis: ad itelligēm p̄us dictū in vna q̄ōne. s. vtrū elēntū in sua regiōe sit graue vel leue: ꝛ oīa ista pueniūt ex dictis quatuor q̄litatib⁹ simplicibus. s. a. b. c. d. ℂ 4ᵒ iuxta dicta pōt saluari: q̄re lignū ꝛ oleū in aere sunt grauia: ꝛ in aq̄ sūt leuia. Nā hoc est ex eo q̄ in ligno abūdāt terra ꝛ aer: ꝛ est ibi multū de aere pter porrositates: itātū q̄ aer existens in ligno. si lignū sit in aqua hꝫ fortiorē tractū sursuz q̄ terra deorsuz: iō fac̄ lignū ascēdere ad supficiez aq̄. Sꝫ i aere iste aer nō hr̄et tractū nec supra nec infra: ꝛ in terra traheret: iō lignū descēderet. Et ita diceret̄ de oleo i quo magis abūdat aq̄ q̄ aer: iō si oleū sit in fundo aq̄ aer trahit ipsuz sup aquā: cū aqua nō hēat tractū in suo loco: sicut dictū est prius. Sed si sit in aere: tūc aqua trahit oleū deorsuz: ꝛ aer non trahit: iō oleū descēdit. Et illud totū puenit ex dictis quatuor qualitatib⁹. s. a. b. c. d. Quaꝝ. a. est motiua terre: ꝛ b. aque: ꝛ. c. aeris: ꝛ. d. ignis: ꝛ sicut ista apparētia iaꝫ recitata circa mot⁹ grauiū ꝛ leuiū simplices pn̄t saluari p dictas quatuor qualitates motiuas: vt ꝛ omnis alia.

Quantum ad 2ᵐ artiᵐ pono vnicā ꝯclōnē rn̄salez ad q̄ōnē. Q̄ ex pte grauitatis ꝛ leuitatis pōt pbari numer⁹ q̄ternarius elētoꝝ q̄ dnr̄ corpa simplicia mobilia motib⁹ rectis. pbat̄. nā p̄ ex h̄ q̄ ad sensuz apparēt nobis 4ᵒʳ mot⁹ simplices grauiū ꝛ leuiū ꝛ nō plēs distincti spē ꝯcludimus tāq̄ ab effectu ad cām 4ᵒʳ eē q̄litates motiuas distinctas spē: ꝛ nō plēs quas vocamus grauitates vel leuitates: cū dicti q̄tuor mot⁹ simplices nō possint saluari p pauciores: nec ad saluādū eas oꝫ ponere plures sic dictū est in p̄articulo. q̄ ꝯ̄ arguēdo a cā ad effectū: ex numero dictaꝝ q̄litatū motiuaꝝ q̄ternario ꝯcludimus eē 4ᵒʳ mot⁹ simplices rectos ꝛ nō plēs neq̄ pauciores distinctos spē: ꝛ cū qlibet eoꝝ debeat eē vni⁹ mobilis simplicis: nec possit inēē nāl̄r plib⁹ corpib⁹ simplicib⁹ distinctis spē: seq̄t̄ q̄ dictis q̄tuor motib⁹ distictis spē corrn̄dēt 4ᵒʳ corpa simplicia distincta spē: ꝛ nō plꝰa: ꝛ ista vocamus 4ᵒʳ elēnta: quare ex pte grauitatis ꝛ leuitatis pōt ꝯcludi demōstratiōe pp q̄d numer⁹ quaternarius elemētoꝝ ꝛc.

Ad rōnes. dico q̄ oēs rōnes facte nō arguūt ꝯ̄ p̄dicta. Naꝫ pcedūt ac si grauitas ꝛ leuitas aeris ꝛ aque pueniāt ex mixtiōe grauitatis terre ꝛ leuitatis ignis. mō hoc est falsuz. Nā oēs dicte qualitates q̄tuor motiue sunt eque simplices. Et sic est finis.

ℂ Si igr̄ ad sursuz ꝛ deorsū motiuū q̄dē q̄ō grauis factiuū ꝛ q̄ō leuis factiuū. Mobile aūt q̄ō potētia graue ꝛ leue. In eū āt q̄ suiipsius locū ferri vnūq̄dq̄ ad suiipsi⁹ spēꝫ ē ferri ꝛc. Quar to celi. Tex. cōmē. XXII. Questio. VII.

SEquitur nũc tractare de motibꝰ grauiũ & leuiũ: postq̃ tractata sũt aliqua ꝯcernẽtia grauitatẽ & leuitatẽ: & q̃ritur ad illud queritur. Primo. vtrũ loca nãlia grauiuz & leuiũ sunt cãe suoꝝ motuũ. 2°. vtrũ graue vel leue moueatur nãlr sursum vel deorsuz a suo gñante vl' a remouẽte ꝓhibẽs. 3°. vtrũ grauis & leuia moueantur actiue a grauitate vel leuitate vel a suis formis subalibꝰ. 4°. vtrũ forme fm quas fiunt motꝰ grauiũ & leuiũ vt grauitas in terra: & leuitas i igne sint nãlr mobiles. 5°. vtrũ grauis & leuia appetãt moueri p lineas breuissimas: vel p alias vtputa p obliquas. 6°. vtruz aer nãlr moueatur i proiectiõe lapidis vel alteriꝰ proiectil'i eo.

Quantum ad pᵐ argr q loca nãlia grauiũ & leuiũ nõ sint cãe suoꝝ motuũ. Naz si sic: vel eẽnt cãe mãles vel foꝛales: vel efficiẽtes: vel finales. Nullũ istoꝝ põt dici. g̃ &c. maior ẽ nõ. ꝓbatur minor. Nõ. n. põt dici q sint causẽ mãles vel foꝛales. nam mã & forᵃ nõ sunt separe ab eo cuiꝰ sunt cãe: cũ sint cãe itrĩsece. g̃ locus nãlis ipsius grauis nõ est cã mãlis aut foꝛalis ipsiꝰ grauis: vl' motꝰ eius. Nã qñ mouetur: separũ est a suo loco. Silr est de leui. ¶ Deinde ꝓbatur q no sit cã efficiẽs seu mouẽs. Nã dicit Arist. q graue mouetur a gñante vel a remouẽte ꝓhibẽs. neutrũ aũt istoꝝ est locꝰ. ¶ Et ꝯfirmatur. nã mouẽs dz eẽ sil' cũ moto. Sz locꝰ nãlis ipsiꝰ grauis nõ ẽ sil' cũ graui qñ mouetur deorsuz: nec locꝰ nãlis ipsiꝰ leuis nãlis est sil' cũ leui qñ mouetur sursũ. g̃ &c. ¶ Deide ẽt ꝓbatur q locꝰ nãl grauis nõ sit cã finalis ipsiꝰ motꝰ. Et silr erit de leui. Nã forᵃ & finis coincidũt sic Ar. ꝓ ondit 2° phy. Sz locꝰ nãlis ipsiꝰ nõ ẽ cã foꝛalis ipsiꝰ grauis: sic pos ꝓbatur. g̃ ẽt nõ ẽ cã finalis. Et ꝯfirmatur B. finis dz eẽ nobilioꝛ & melioꝛ his q̃ sũt oꝛdiata ad finẽ: sz loca nãlia grauiũ & leuiũ nõ sũt nobilioꝛa grauibꝰ & leuibꝰ. ꝓbatur: q: locꝰ est supficies coꝛpis: vt dr 4° phy. graue aũt est coꝛpꝰ & leue silr. Sed supficies nõ ẽ nobilioꝛ coꝛpe. g̃ &c.

Oppositum argr p auctẽ Cõmẽtatoꝛis dñtis: q loca nãlia grauiũ & leuiũ sũt fines coꝝ: nõ tñ fines itrĩseci: sicut est forᵃ subalis: sz fines extrĩseci. ¶ 2° auctẽ Arist. dñtis eẽ sile in ꝓpoᵐ de motu augmẽtationis & de motu alteratiõis & de istis motibꝰ localibꝰ. Nã vr velle q sic sanitas se hz ad sanabile & sanationez: & pfecta magnitudo ad augmẽtabile & ad augmẽtationẽ. Ita locus deorsuz se hz ad graue: & ad motũ eiꝰ. Sz sanitas est finis ad quẽ tẽdit sanatio & est pfectio foꝛalis ipsiꝰ sanabilis: cũ acq̃sita fuerit. Et sic ẽt est de pfecta magnitudie ad augmẽtationẽ & augmẽtabile. g̃ a sili dz cõcedi de loco deorsum q̃tũ ad ipm graue & ad motũ eiꝰ. ¶ 3°. nã dicit Ari. q in supsiꝰ locũ ferri est ad suipsius spẽz ferri: & p spẽm nõ põt itelligere nisi pfectionẽ finalẽ vel foꝛmalẽ. ¶ 4°. naz dicit Arist. q ꝓportio ꝯtinẽtis ad ꝯtẽtuz est sicut ꝓportio forme ad mãm. Sz locꝰ est ꝯtinẽs locatũ. Jõ ꝯcludit q locus se hz ad locatũ sic spẽs seu forᵃ ad mãm. ¶ 5°. nã dicit Arist. 4° phy. q motꝰ nãles grauiũ & leuiuz nõ solũ ostendunt q locꝰ est aliqd: imo ẽt q locꝰ hz potẽtiã nãlẽ. Et cuz poᵃ diuidatur in actiuã & passiuã & locꝰ respectu locati nõ habeat potẽnã passiuã: cũ nõ sit mã eiꝰ. g̃ nõ hz potẽtiaz eius actiuã: & hoc est ipm esse cãm agentẽ vel mouentem.

De ista qõne sit pᵃ ꝯclo. locꝰ nãlis ipsiꝰ grauis sic ẽ locꝰ deorsuz nõ mouet actiue ipsuz graue: qñ graue mouetur deorsuz. Et silr dicatur de leui i oꝛdine ad suũ locũ. ꝓbatur. nã mouẽs dz eẽ sil' cũ moto. Sz talis locus nõ est sil' cũ graui descẽdẽte: q: mltũ distat ab eo. g̃ &c. ¶ Scḋa ꝯclo. nec locꝰ grauis vel leuis attrahit graue vel leue eo modo quo adamas attrahit ferrũ queadmodũ qdã imaginantur. Nã si sic: tũc locꝰ nãlis ipsiꝰ grauis attraheret fortiꝰ & velociꝰ graue sibi ꝓpinquũ q̃ remotũ. Et sic graue ꝓpinquũ velociꝰ moueretur sicut est de ferro ad magnetez seu ad adamãtẽ. mõ est falsuz. Nã q̃tũs graue descẽdẽs velocitatur ꝯtinue i suo motu: nõ tñ velociꝰ icipit moueri qñ ẽ ꝓpiquũ suo loco: q̃ qñ est remotũ ab eo scḋo mã sz B grauius tardiꝰ dẽret descẽdere: qḋ est falsuz. ꝯña pz p sile. Nã ferrũ grauiꝰ tardiꝰ mouetur ad magnetẽ q̃ ferrũ minꝰ graue. ¶ 3° ꝯclo. locꝰ nãlis est cã agẽs reᵘ locati no p motũ ꝓducẽtia ipm: sz p motũ coseruãtis qñ locatũ iam fuerit in eo. Nã locꝰ ꝯseruat locatũ iam p vtutẽ elmtarẽ: q: secũ ꝯuenit in vna q̃litate elmtari: q̃ p vtutẽ a celo isluxã. ¶ 4ᵃ ꝯclo. locꝰ deorsuz põt dici cã finalis grauis. Et silr motꝰ eiusdẽ rõne illiꝰ vtutis ꝯseruatiue: q: pp B graue nãlr appetit & itendit eẽ deorsuz. s. vt ibi nãlr ꝯseruetur. ¶ 5° ꝯclo. si locꝰ accipiatur nõ pro loco ꝯtinẽte: nec pro supficie eius: sz pro ista virtute ꝯseruatiua quã celũ ad talẽ distãtiã isluit: tũc locꝰ põt dici cã foꝛalis ipsius locati sibi' iherẽs: qñ locatu est in suo loco nãli. ꝓbatur: q: ista isluẽtia veniẽs a celo multiplicata vsq3 in locũ nãlẽ alteriꝰ coꝛpis: viteriꝰ multiplicatur in ipm locatũ: & est sibi dispõ nãlis & ꝯueniẽs pp quã ipz graue nãlr mouetur ad istuz locũ. vñ cũ hõ localiter mouetur ad ignẽ nõ solũ mouetur ad ignẽ: vt ꝯiungatur igni: sz vt ab igne recipiat calorẽ sibi iherẽtẽ. ¶ Sz aliq̃s diceret: vr q nihil sit de tali isluẽtia quã sic dicis mltiplicatã a celo. Na si eẽt aliq̃ talis isluẽtia vtiq3 eã sentiremꝰ. Scḋo. nã si vtꝰ ꝯseruatiua ipsiꝰ grauis isluitur a celo ista fortiꝰ isluitur ꝓpe celuz. s. in sphera ignis q̃ remotiꝰ a celo. Coꝛpꝰ. n. nãle fortiꝰ isluit ꝓpe q̃ lõge. g̃ illic puta ad spherã ignis ꝓpe celũ graue magis dẽret cõseruari: & illuc nãlr moueri. ¶ Ad ista rñdetur. Ad pᵐ dico: q nõ dẽmus negare talẽ isluẽtiã ex eo q nõ ꝑcipimꝰ eã sensibilr: q: ẽt nõ ꝑcipimus istã q̃ de magnete mltiplicatur vsq3 ad ferrũ: q̃ tñ nõ minꝰ est i reꝝ nã. ¶ Ad 2ᵐ dico: q dẽmus imagiari a toto celo vnã isluẽtiã ꝯtinuã vsq3 ad cẽtꝝ: nihilominꝰ ista isluẽtia ꝓpe celũ & remote hz aliã ꝓpetatẽ & vtutẽ: & pp istã isluẽtiã sic vtualr diuersificatã supiꝰ & iferiꝰ oꝛdinãt se grauia & leuia i B mũdo iferioꝛi.

Ad rõnes factas añ oppᵐ. Rñdetur facilr p ista q̃ iã dicta sũt in ꝯnibꝰ. Et sic ẽ finis hꝰ qonis.

¶ Mouet autem & qḋ a principio fecit & impedimentum remouens &c. Quarto celi. Textu cõmenti. XXV. Questio. VIII.

SEcũduz ꝓpositoꝝ erat. Utrũ graue vel leue moueatur nãlr sursũ vel deorsuz a suo gñante vel remouẽte ꝓhibẽs. Et ar. p q nõ: q: si gñans vel remouẽs ꝓhibẽs annihilaretur nõ minꝰ graue descenderet si eẽt sursuz. g̃ nõ mouetur ab aliq̃ istoꝝ. ¶ 2° mouẽs & motũ dz eẽ sil' p indistantiã: sicut pz 7° phy. sz graue. puta sagitta qñ descẽdit deorsum nõ est cũ suo gñante nec cũ remouẽte ꝓhibẽs: cũ descẽdat. g̃ &c. ¶ 3° diuersoꝝ motuũ & effectuũ debẽt esse diuerse cãe. nã dr 2° de gnõne q idẽ inq̃tũ idẽ sp est aptũ natũ facẽ idẽ. Sz gnõ ipsiꝰ grauis: & motꝰ eiꝰ deorsũ sũt diuersi motꝰ siue diuersi effectꝰ. g̃ debẽt hẽe cãs diuersas & ꝓpas. Sed gnõnis cã ꝓpa est ipm gñans. g̃ illud nõ est cã ꝓpria motꝰ deorsuz. ¶ 4° motꝰ grauis deorsuz est nãlis. g̃ dz eẽ a nã: & p ꝯñs a pñᵒ itrinseco. nã cuz est pñᵐ motꝰ eiꝰ in quo est: sicut pz 2° phy. Sz gñans vl' remouẽs ꝓhibẽs nõ sunt intrinseca ipsi graui moto. g̃ nõ mouetur ab illis.

Oppositum arg. auctẽ Arist. in 8° phy. & 4° huiꝰ. nam i isto quarto Arist. dicit. mouet aũt qḋ a pñᵒ venit & impedimẽtũ remouẽs: & addidit q nihil hoꝝ. s. grauiũ & leuium seipsum mouet.

In ista qõne. Primo ponã cõclusiones. Secũdo dubicatiões aliquas ꝯ scḋam ꝯnez.

De primo sit pma ꝯclō. motus nālis ipsius grauis deorsuꝫ nō est imediate ⁊ actiue a generāte ipm graue: nec ēt a remouēte ꝓhibēs. pbaṫ ꝑ rōnes positas ante oppm. ¶ 2ª ꝯclō. ad h ꝙ graue icipiat moueri deorsum reqriṫ generās vel remouēs ꝓhibēs. pbaṫ: qꝛ qn̄ graue icipit moueri deorsuꝫ ipm est sursuꝫ. vel ḡ anq̄ꝫ icepit moueri deorsuꝫ erat graue vel in actu vel solū i poª. si erat in actu graue: ⁊ tn̄ nō mouebaṫ: h erat ꝑp aliqđ ipediēs: qđ oportuit remoueri anq̄ꝫ moueret deorsum. Et sic īdigebat remouēte ꝓhibēs. Sꝫ si nō erat actu graue: sꝫ solū in poª anteq̄ꝫ icipit moueri nunq̄ꝫ icepisset nālr moueri deorsuꝫ: nisi fuisset factū actu graue: ⁊ ad h idigebat generāte: ⁊ ꝑ ꝯn̄s ad h ꝙ icipiat nālr moueri deorsum nec͡e est ꝯcurrere generās vel remouēs ꝓhibēs. ¶ 3ª ꝯclō. si graue sit in poª nāli ⁊ ēētiali ad moueri deorsuꝫ: tūc idiget generāte ad h ꝙ icipiat moueri deorsuꝫ. pꝫ hoc. nā si sit in poª nāli ad moueri deorsuꝫ: tūc est actu leue. Sed si est actu leue nō mouebiṫ nālr deorsuꝫ: nisi ꝯcurrat ḡnans qđ faciat ipm actu graue. ¶ 4ª ꝯclō. si aliquid sit in poª accn̄tali ad moueri deorsuꝫ: ⁊ detineṫ violēte necesse est ꝙ cōcurrat remouēs ꝓhibēs ad h ꝙ illud moueaṫ deorsuꝫ. pꝫ h: qꝛ si hoc est violēte sursuꝫ: ⁊ nō descēdit: tūc est ipeditū: ⁊ ꝑ ꝯn̄s opꝫ ꝯcurrere aliqđ remouēs illud ipedimentū: si illud debeat descēdere. ¶ Scđm istas duas ꝯnes vltimas debēt itelligi plura vba Arist. ⁊ Cōmētatoris qbꝰ dicūt ꝙ ḡnans mouet ipm graue de poª nāli ⁊ ēētiali: ⁊ remouēs ꝓhibēs mouet ipm graue de poª accn̄tali ⁊ violēta etiā. Scđm illa pōt exponi dc̄a posita ab Arꝫ. iter animata ex vna pte q̄ꝫ tū ad eoꝝ motū: ⁊ grauia ⁊ leuia inaīata ex altera pte. s. ꝙ aīalia moueṫ ex se. grauia aūt ⁊ leuia inaīata nō mouentur ex se. Hoc est aīal moueṫ ex se: qꝛ ad icipiēdū motū nō idiget extrīseco motore. Sed graue inaīatū nō sic moueṫ ex se: gn idigeat extrinseco motore ad icipiēdū motū. s. vel generāte vel remouēte ꝓhibēs. Verūtamē nec generans nec remouēs ꝓhibēs mouēt ꝓprie loquēdo ipm graue deorsum: imo remouēs ꝓhibēs mouet ipm ꝓhibēs: ⁊ nō mouet ipm graue: sꝫ ꝓhibēte amoto ipꝫ graue mouet se deorsum. Silr generās nō mouet ipm graue deorsuꝫ: sed bene ḡnat grauitatē ꝑ quā ipsum graue mouet se deorsum.

Quantum ad scđm dubitaṫ ꝯ scđaꝫ ꝯclonē. nā ponaṫ ꝙ lapis sit supra colūnaꝫ: ita ꝙ colūna ꝓhibeat ipm cadere: tūc nō opꝫ remouere colūnā ad h ꝙ lapis cadat. Sed sufficit trahere vel pellere lapidē ex colūnā. Rn̄deṫ ꝙ pro eodē dꝫ repuıari in ꝓposito si ꝓhibēs remoueaṫ ⁊ si graue auferaṫ a ꝓhibēte. ¶ Scđo dubitaṫ. nā si sagitta moueaṫ sursuꝫ: postea icipit moueri deorsum: ⁊ tn̄ nullū ꝓhibēs auferreṫ: qꝛ si erat aliqđ ꝓhibēs: illud nō erat nisi aer: sꝫ iste nō auferṫ. ¶ Rn̄deṫ ꝙ ꝓhibēs erat illud qđ mouebat sagittā sursuꝫ: sic erat ipetꝰ siue aliqđ aliud: quē opꝫ auferri ⁊ destrui anteq̄ꝫ sagitta descēdat: ⁊ si fuisset aer ipulsus cū sagitta pulsu suo mouēs sagittā ēt oporteret motuꝫ illiꝰ aeris destrui ⁊ remoueri prius q̄ꝫ sagitta descēderet. ¶ 3º dubitaṫ. nā vapor aq̄ eleuatus ab aq̄ vꝫ eē adhuc subalr aq̄: ⁊ tn̄ iste ꝑ͂ ascēdit: ⁊ postea descēdit sine h ꝙ remoueaṫ ibi aliqđ ꝓhibēs: silr sine h ꝙ ibi ꝯcurrat aliqđ ḡnans. ꝙ aūt vapor eleuatꝰ sit subalr aq̄ vꝫ patere ex h. nā si sit supius aliqđ ipediēs: sic est in distillatiōe aquaꝝ: statiꝫ apparebit eē aq̄. ¶ Rn̄deṫ ꝙ cū vapor eleuaṫ ⁊ eꝯ descēdit: opꝫ vtiqꝫ ꝯcurrere generās. nō tn̄ generās aquā: sed ḡnans grauitatē in isto qđ erat leuifactuꝫ. Cōsilis posset fieri dubitatio de argento viuo: qđ si ponaṫ sup ignē statiꝫ euaporat ꝑ fumū: ⁊ si iste fumus supiꝰ detineaṫ ꝑ aliqđ obstaculū supius positū statiꝫ reuerteṫ argētū viuū: ⁊ sic vꝫ ꝙ nunq̄ꝫ fuit corruptū: cū tale retinēs supiꝰ nō videaṫ hr̄e nām ⁊ potētiā ḡnandi tale metalluꝫ. Ex quo seqṫ ꝙ iste fumus erat subalr argētū viuū: ⁊ cum ꝑ͂ ascēdat ⁊ postea descēdat sine remouente ꝓhibēs ⁊ sine ḡnante: vꝫ ꝙ 2ª ꝯclō sit falsa. Ista dubitatio soluiṫ sic dubitatio imediate ꝑcedens.

Rationes aūt facile hinc ⁊ īde ambulāt vijs suis.

¶ Quoniā aūt ⁊ alioꝝ hec quidē habēt grauitatem. hec aūt leuitatē manifestuꝫ: qa hoꝝ quidez causa oium que in compositis dc̄a ⁊c̄. Quarto celi. Textu cō. XXVIII.

Questio. IX.

Tertium ꝓpositūꝫ erat. Vtruꝫ grauia ⁊ leuia moueātur actiue a grauitate ⁊ leuitate. Et argṙ ꝑ͂ ꝙ nō. nā grauia ⁊ leuia mouentur actiue a suis formis subalibꝰ. Sꝫ iste nō sunt ḡuitas ⁊ leuitas: sic ꝑus dicebaṫ. ḡ ⁊c̄. assūptū pbaṫ. Nā ex q̄ motꝰ grauiū ⁊ leuiū est nālis: opꝫ ꝙ sit a nā: ⁊ cū nō sit a nā q̄ est mā: cuꝫ mā nulliꝰ sit actiuitatis: opꝫ ꝙ sit a nā q̄ est forª subalis: cū nā nō dicaṫ nisi de mā ⁊ forª. ¶ 2º motꝰ grauiū ⁊ leuiū est nālis: iō est a nā. Sed nec grauitas nec leuitas sunt nāe. ḡ motꝰ grauiū ⁊ leuiū nō ꝓuenit actiue a grauitate ⁊ leuitate: maior est nota. Sꝫ ꝓbaṫ minor: qꝛ grauitas ⁊ leuitas sunt accn̄ta: sic ꝑus dictū est. Sed accn̄ta nō sunt nāe: sed entia ꝯm nām sicut dicit Aristo. 2. phyſi. ḡ ⁊c̄. ¶ 3º. si graue moueret a grauitate: ⁊ cū ad motū grauis oporteat moueri grauitatē: sequereṫ ꝙ grauitas moueret a grauitate: ⁊ sic idē moueret a seipso: qđ est impoſle: sicut ostēdit Arist. 7º ⁊ 8º phy. ¶ 4º. si graue moueret a grauitate: ⁊ cū grauitas sit intrinseca graui: tūc graue moueret a ꝑncipio itrinseco: ⁊ ꝑ ꝯn̄s graue moueret a se: cuius oppositū dicitur in isto 4º ⁊ 8º physi.

Oppositū argṙ. Ab illo moueṫ graue q̄ itēso itēdiṫ motꝰ ceteris paribꝰ: ⁊ q̄ remisso remittiṫ motꝰ. Sed sic est de ḡuitate. vn̄ videmꝰ ꝙ ceteris paribꝰ grauiꝰ velocius descendit: ⁊ minus graue minus velociter. ¶ Scđo. sic se hn̄t calitas ⁊ frigiditas: hūiditas ⁊ siccitas: ad alterationē: ita ḡuitas ⁊ leuitas ad motuū localeꝫ. Sed calitas ⁊ friditas ⁊c̄. sunt ꝑnꝰ actiua alterationū. ḡ ḡuitas ⁊ leuitas sunt ꝑnª actiua motuū localiū grauiū ⁊ leuiū.

In ista qōne. Primo recitabo vnā opionē cū aliqli eiꝰ ꝓbōne. 2º. rn̄debo ad qōnē.

Quantum ad pm: est vna opio q̄ imaginaṫ ḡue obtinēs formā subaleꝫ grauis posse moueri nālr duplr. Vno mō deorsuꝫ. Alio mō sursum. vbi ḡra. sic est vapor ⁊ fumꝰ. vn̄ qđꝫ istoꝝ manēte eadē forª subali aliqn̄ ascēdit nālr: sic qn̄ est in eo leuitas. deinde cū fuerit refrigeratū ⁊ cōdensatū descēdit nālr: ⁊ declaraṫ h ꝑ sile: de aq̄ q̄ aliqñ nāliter frigefacit: sicut qn̄ est actualr frida: ⁊ aliqn̄ nāliter calefacit sic qn̄ est actualr calida. Deīde ista opio ponit duas ꝯclones ad qōnē. ¶ Prima est: ꝙ aq̄ cū actualr hꝫ grauitatē moueṫ actiue a forma eiꝰ subali ⁊ in siruméntali a grauitate. ¶ 2ª ꝯclō. qn̄ aq̄ actualr hꝫ leuitatē: sicut qn̄ est fumus vel vapor moueṫ actiue a leuitate: ⁊ nullo mō ab eius forª subali. ¶ Prima ꝯclō pbaṫ ꝑ simile de aq̄ actualr exn̄te frida. frigefactio. n. actiua talis aq̄ ꝓcedit a forª subali illius aq̄ tanq̄ꝫ ab agēte ꝑncipali. Sed ꝓcedit a friditate tanq̄ꝫ ab agēte instrālı: ita in ꝓposito vꝫ de descēsu ipsius grauis. ¶ Scđaꝫ ꝯclonē ēt ꝓbat ꝑ sile. nā calefactio actiua ꝓcedēs ab aqua calefacta ꝓcedit actiue a caliditate tanq̄ꝫ ab agēte ꝑncipali ⁊ nō a forª subali aq̄: ex eo ꝙ forª subalis aq̄ magis trahit ipsaꝫ aquā a caliditate vsꝫ a friditatē ꝑorc̄: ita vꝫ in ꝓposito ꝙ qn̄ aq̄ que est vapor ascendit: ꝙ ꝑncipale ꝑncipium actiuuꝫ illius ascensus nō videtur esse forma substantialis aque. Sed magis leuitas inexn̄s vapori: ⁊ maxime iō ꝙ forma aque est forma

simplex. Et p ꝯñs nõ põt eẽ ꝑncipiũ actiuũ ꝑncipale mot⁹ deorsũ ⁊ motus sursũ. ⁋ Breuiter vĩ ꝙ ista opio nõ sit oĩno vera. Primo qdẽ pp h: ꝙ supponit aliqđ accñs eẽ ꝑncipale pñm actiuũ alicui⁹ effect⁹. sicut vbi gra ꝙ caliditas in aqua calefacta sit ꝑncipale pñm calefactiõis: ⁊ nõ forma subalis aque: ⁊ silr ascẽsus ipsius vaporis dicunt ꝑncipale pñm actiuũ esse leuitatẽ: ⁊ nõ formã subalẽ. Sed illud non valet. Nã si caliditas se sola sine forma subali ipsius calidi posset ꝓducere caliditatẽ: etiã sic posset ꝓducere ignẽ. mõ h est ipole. Nã tũc ꝓducẽs eẽt minus nobile q̃ ꝓductũ. Nã ꝓducẽs est accñs: puta calitas: ⁊ ꝓductũ eẽt for^a: puta ignis. mõ suba est nobilior accñte. falsitas ꝯñtis pz p illã cõem regulam. vz. ꝙ nihil agit vltra gradũ ꝓpriũ sue spẽi. Nec valet rõ istius opionis. s. ꝙ si vapor ⁊ ascẽderet p suã formã subalẽ bñs leuitatẽ: ⁊ postea descẽderet p eandẽ bñs grauitatẽ: eadẽ for^a simplex eẽt ꝓductiua distinctorũ motuũ. Certe verũ est: nec h reputo incõueniẽs: qñ h fit mediãtib⁹ diuersis instrũtis. Nõne aĩa itellectiua q̃ est for^a valde simplex valde diuersas hz opationes mediãtib⁹ diuersis instrũtis: vnde p aliqua instrũa videt: ⁊ p aliqua tãgit: ⁊ p aliqua audit ⁊c̃. Sic dico in ꝓposito nõ eẽ incõueniẽs eandẽ formã subalẽ aque mediãte caliditate calefacere: ⁊ mediãte friditate frigefacere: ⁊ mediãte leuitate ꝓducere motũ sursũ: ⁊ mediãte grauitate ꝓducere motũ deorsũ.

Quãtum ad scdm sit ꝑma ꝯclõ. Mot⁹ grauiũ ⁊ leuiũ nales nullo mõ ꝓueniunt a grauitate ⁊ leuitate tanq̃ a ꝑncipijs actiuis ꝑncipalib⁹. ⁋ Scda ꝯ. dicti mot⁹ ꝓueniũt a formis subalib⁹ grauiũ ⁊ leuiũ tanq̃ ab agentib⁹ ꝑncipalib⁹: lz a grauitate ⁊ leuitate ꝓueniant tanq̃ ab agentib⁹ instrumẽtalib⁹. ⁋ Prima ꝯclõ ꝓbaṫ. nã dato opposito ꝯclõis sequereṫ ꝙ grauitates ⁊ leuitates eẽnt nature. Sed h est falsum: ex eo ꝙ ois nã est suba. Sed grauitates ⁊ leuitates nõ sunt sube. sz accñia: sicut dicebaṫ ꝑus. igiṫ ⁊c̃. ꝯña tenet: ex eo ꝙ h oĩ eẽ nã qđ est pñm actiuũ ꝑncipale mot⁹ nãlis: sic pz p diffõnez nãe. ⁋ Scda ꝯclõ ꝓbaṫ. nã tales mot⁹ sunt nãles: sicut supponiṫ in conclusionib⁹. Ideo opz ꝙ ꝓueniãt actiue a nã grauiũ ⁊ leuiũ tanq̃ ab agẽte ꝑncipali. Et cũ in graui: ⁊ simtlr in leui non sint nisi due nãe. s. mã ⁊ forma: opz ꝙ dicti mot⁹ ꝓueniãt actiue vel a mã vel a forma ⁊ hoc subali. Sed nõ a mã: cũ ipsa nullius sit actiuitatis. relinq̃ṫ g̃ ꝙ a forma subali.

Ad rõnes dico: ꝙ iste q̃ posite sunt ante opp^m bene ꝓbãt ꝙ mot⁹ grauiũ vel leuiũ nãles nõ ꝓueniũt a grauitate ⁊ leuitate tanq̃ a ꝑncipijs actiuis ꝑncipalib⁹: sz magis a for^a subali: cũ h tñ bene stat ꝙ a dictis q̃litatib⁹ dicti mot⁹ ꝓueniũt tanq̃ ab agẽtib⁹ instrũalibus. ⁋ Ad alias rõnes post opp^m. Ad ꝑmã: ad itẽsionẽ grauitatis inẽdiṫ velocitas ⁊c̃. dico ꝙ p illaz rõnẽ bñ ꝯcludiṫ ꝙ grauitas est pñm actiuũ instrũale motus: nõ tñ ꝑncipale alicuius. pari enĩz rõne ꝯcluderẽ ꝙ calefactio ꝓcedẽs actiue ab igne ꝓcederet a caliditate ignis tanq̃ a pñº actiuo ꝑncipali: cuius oppositũ dicũt aduersarij. Probarẽ ꝯñam per hoc ꝙ ad intẽsionem caliditatis itendiṫ calefactio ignis. ⁋ Ad scdam: cõcedo maiorẽ: sed nego minorẽ. vnde dico ꝙ caliditas ⁊ frigiditas ⁊c̃. nõ sunt ꝑncipia actiua ꝑncipalia calefactionis: frigefactionis ⁊c̃. sed instrumẽtalia duntaxat. ꝑncipalia aũt dictarũ operationũ sunt forme subales: que mediantib⁹ dictis qualitatibus agunt dictos effectus tanq̃ mediantib⁹ istrumẽtis. Et sic est finis q̃onis. Ad laudem Dei oĩpotẽtis qui regnat p infinita secula. Amen.

⁋ Magis aũt graue ⁊ leue hoꝝ i seipsis videnṫ habere principiũ ꝓpter ꝓpinquissimã substantie hoꝝum esse materiã ⁊c̃. Quarto celi. Textu cõmenti. XXIIII.

Questio X.

Quartum ꝓpositoꝝ erat. Utrũ forme ꝭm quas fiũt motus grauiũ ⁊ leuiũ sint nãliter mobiles ꝭm locũ sicut est for^a terre vel for^a ignis. Et ꝓbatur ꝙ nõ. Ois mot⁹ nãlis debet eẽ a pñº intrinseco: sz forme ꝭm quas fiunt mot⁹ grauiũ ⁊ leuiũ nõ hñt pñ^a itrinseca. g̃ ⁊c̃. maior est nota. Nã p hoc differt mot⁹ nãlis a violento. minor pz: qꝛ tales forme sunt simplices: sal. ẽ simplicitate opposita cõpositioni ex ptib⁹ eẽntialib⁹: que vocanṫ mã ⁊ forma quaꝝ for^a dz eẽ pñm itrinsecũ actiuũ mot⁹: mã vo passiuũ. ⁋ Scdo. si qđ eẽt vã sequereṫ ꝙ idẽ mot⁹ nãlis i spẽ cõpeteret distinctis corpib⁹ nãlib⁹ in spẽ: cuius opp^m ostẽsũ est in ꝑ hui⁹. ꝓbaṫ ꝯña. Nã si for^a terre ꝭm quã terra est mobilis deorsũ eẽt mobilis ꝭm locũ nãlr: ipsa nõ eẽt mobilis ꝭm locũ nãlr nisi ẽt deorsum: ⁊ cũ for^a terre distinguaṫ spẽ a totali terra: cũ for^a terre sit simplex: ⁊ terra sit cõposita: sequereṫ ꝙ idẽ mot⁹ deorsũ simplex cõpeteret duob⁹ distinctis corporib⁹ in spẽ. s. terre ⁊ forme sue motiue deorsum. ⁋ Tertio. nã si for^a terre eẽt nãlr mobilis deorsum: quero a q̃ vel a se: vel ab alio: nõ a se. nã dĩ 7º phy. ꝙ oẽ qđ mouet ab alio moueṫ. Et ꝯfirmaṫ. nã si a se: idem semel ⁊ silr eẽt i actu ⁊ i po^a: ex eo ꝙ eadẽ for^a moueret ⁊ moueret. Nec ẽt põt dici ꝙ ab alio. nã h eẽt a mã terre: vel a grauitate terre: nõ a mã: qꝛ illa nullius est actiuitatis: nec põt dici ꝙ a grauitate. Nã illa nõ faceret talez motũ in alio sine pñº actiuo ꝑncipali qđ eẽt nã sicut dictuz est in alia q̃one. Istud g̃ pñm ꝑncipale actiuũ: qđ eẽt nã ꝯcurrẽs vna cũ grauitate ad talẽ motũ ꝓducẽdũ: vel eẽt ipsamet for^a subalis grauis: ⁊ h nõ: qꝛ tũc idẽ eẽt in actu ⁊ in po^a respectu eiusdẽ: vel eẽt vna alia nã: sz h nõ: ex eo ꝙ in terra nõ est nisi vna mã ⁊ vna for^a subalis ⁊ caliditas: ⁊ friditas: ⁊ siccitas: que nihil faciũt ad ꝓpositũ: ex eo ꝙ nõ sunt q̃litates motiue localr: sz alteratiue solũ. ⁋ Quarto. si qđ eẽt vera: videreṫ ꝙ si tales forme eẽnt sepate a mã: ⁊ ipsis sic sepatis cõseruarenṫ per aliquã potẽtiã in eoꝝ eẽ: eẽnt mobiles nãliter. Sed ꝓbo ꝙ nõ. naz si forma subalis terre eẽt sepata a sua mã: nõ videreṫ descẽdere pp hoc: ex eo qđ sibi deficeret instrũm. s. grauitas qua debet se mouere deorsum ⁊c̃.

Oppositũ argr. nã cũ grauia ⁊ leuia moueanṫ nãlr manifestũ est ꝙ forme eoꝝ q̃ sũt in eis: sz q̃s fiũt illi mot⁹ moueresṫ: iuxta illud: motis nobis mouenṫ oĩa q̃ sũt i nobis. Cũ g̃ aliq̃ terra moueaṫ dorsũ for^a sua q̃ est in ea ꝭm quã fit iste mot⁹ ẽt moueṫ deorsũ: vel g̃ nãlr: vel violente. si nãliter: habeṫ ꝓpo^m. si violẽte. g̃ mot⁹ motui deorsũ ꝯri⁹ ieẽt ei nãlr: ⁊ sic adhuc eẽt nãlr mobilis. ꝯña ꝓbaṫ. Nã sic dñsũ est ꝑ h⁹. si alicui iest aliqs motus violẽte: eidẽ iest nãlr mot⁹ ꝯri⁹ illi q inest ei violẽte.

In ista qõne. Primo videbiṫ nũqd for^e ꝭm quas fiunt mot⁹ grauiũ ⁊ leuiũ eẽnt nãlr mobiles si existerẽt p se sepate a suis materieb⁹. 2º videbiṫ a quo moueanṫ. Quib⁹ visis patebit etiã qd sit dõm de eis quãtũ ad hoc ipsis existentib⁹ in suis materiebus.

Quantum ad pm. sit pª ꝯclõ. si forma motiua terre deorsũ eẽt sepata a mã: nec eẽt ei g̃uitas ꝯiũcta nec moueret nãlr deorsũ: posito adhuc ꝙ eẽt posita sursũ. ꝓbaṫ: qꝛ dato oppo^to ꝯñs: seqṫ ꝙ for^a subalis grauis posset ꝓducere motũ deorsũ sine grauitate: sed h est falsũ. ꝯña nota ẽ de se. falsitas ꝯñtis ꝓbaṫ. nã tũc nã frustra dedisset grauitatẽ ipsis grauib⁹ vltra formã subalem eoꝝ: postq̃ sine grauitate for^a subalis grauis nãliter vel equaliter posset mouere graue deorsũ. Cõsilr mõ diceresṫ de forma substantiali leuis ⁊ de leuitate. ⁋ Sed tu diceres. si talis forma subalis sic posita sursum nõ descenderet cũ nõ haberet grauitatẽ sibi annexam: oporteret ꝙ

quiesceret. vel ꝗ n̄aliter vel violēter: nō n̄aliter: ex eo ꝙ tūc n̄aliter moueret̄ ad illū locū. si eēt extra ipz: qđ est falsuz. Si violēter querit̄ de violētāte. R̄ndet̄ ꝙ quiesceret ibi violēter: ⁊ q̄n querit̄ de violentāte: dico ꝙ aliqđ pōt imaginari quiescere violēter dupl̄r. vno mō ꝓꝑ aliqđ violētans potētius ipm detinēs ⁊ ꝓhibēs. alio mō ꝓꝑ defectū ⁊ carentiā alicuius requisiti ad suū motū n̄alem. ¶ Tūc dico: ꝙ dicta forma in dicto casu nō quiesceret violēter ꝑmo mō: sed scđo mō. ꝑ3 hoc in simili: ꝙ aliqs nō pōt a se extēdere brachiū suū: pōt esse ꝓꝑ aliqđ ipediēs ⁊ ꝓhibēs talē extēsionē vel ꝓpter defectū loci vel receptaculi in quo deberet fieri extēsio: sicut si hō eēt extra celū nō posset extēdere brachiū nō ꝓꝑ aliqđ ipediens positū: sed ꝓpter defectū loci requisiti ad istam extēsionē. Sic dico ꝙ eēt ꝯsimili mō in ꝓposito ꝙ talis forma quiesceret violēter ꝓpter defectū grauitatis requisite ad suū motū n̄alē. ¶ Scđa ꝯclō. grauitas separata a mā ⁊ a forma subali exīns sursum nō descēderet: nisi forme subalis vices suppleret̄ aliunde. ꝓbat̄ h̄: q2 instrumētū sine dirigēte ex se nō agit. cū ergo grauitas se habeat sicut instr̄m mediante quo forma subalis ꝓducit motū deorsum: seq̄tur ꝙ ipsa grauitas sine forma substantiali nō descenderet nec aliquē motū deorsuz efficeret. Et notāter dixi nisi forme subalis vices aliūde supplerent̄ ꝓꝑ sacr̄m eucharistie seu altaris vbi sunt accn̄tia sine subo. s. albedo grauitas ⁊c. ⁊ tn̄ grauitas in illo sacro descēdit nō obstāte ꝙ nō sit ꝯiūcta for' subali grauis. ver est tn̄ ꝙ ibi forme subalis vices supplerent̄ aliūde. s. ꝑ ꝑmā cām. ¶ 3ª ꝯclō. si forª subalis terre eēt sepata a mā: ⁊ eēt simul ꝯiuncta grauitas: ⁊ eēt posita sursum: nec eēt aliqđ ipediēs seu ꝓhibēs: moueret̄ deorsuz. ꝑ3 hoc: q2 ibi eēt pn̄m actiuū pncipale motus deorsuz: ⁊ istrumētale sil̄r: ⁊ eēt ibi subm receptiuū motus deorsuz sufficiēs. s. forma subalis: ⁊ sil̄r grauitas: nō vel3 fieret ibi motus postq̄ nullum ibi eēt ipediens sicut ponit hypothesis. ¶ Quarta ꝯclō. talis motus eēt n̄alis. ꝓbat̄: q2 talis ꝓueniret ex iclinatione n̄ali essendi deorsum talis forme subalis. ¶ Cōtra tertiā ꝯclōnē dubitat̄. nā dicit Arist. ꝑmo de gn̄one: ꝙ si caliditas eēt sepata a mā: bene ageret in frigiditatē existētē in mā: sed nō pateret̄ ab ea: lō etiā vi ꝙ forma grauis sepata a mā non moueret̄: cū moueri sit pati. ¶ R̄ndet̄ negādo ꝯn̄am. Et rō q2 frigiditas nō ageret in caliditatē sepatā nisi corrūpēdo illā caliditatē: ⁊ q2 ad corruptionē istius caliditatis separate nō sequeret̄ alicui⁹ alteri⁹ gn̄atio. Et cō n̄aliter nō corrūpat aliqđ nisi ꝓꝑ aliud gn̄ari: ibi nō fieret actio in illaz caliditatē sepatā. Sed si forma subalis grauis est sepata: ⁊ si in ipsa agitur mot⁹ localis: h̄ bn̄ pōt fieri. nā non ꝓꝑ talē motū ipsaz corrūpit: imo magis saluat̄. Et iō q̄tuz ad hoc dissimile est de motu alteratiōis q̄ fit cū corruptione vel dispōne ad corruptionē: ⁊ de motu locali: q̄ pōt fieri tam absq3 corruptiōe q̄ absq3 dispōne ad corruptionē.

Quantum ad scđm dico: ꝙ talis mot⁹ ꝓuenit effectiue a forma subali tanq̄ ab agēte pncipali: nō tn̄ pncipalissimo ⁊ a grauitate tanq̄ ab agēte instrumētali. ꝓbat̄. nā si forma ⁊ accn̄s in gn̄e cause efficientis cōcurrit ad ꝓductionē alicui⁹ effectus: tūc suba: cuz sit nobilior accn̄te tenet locū agētis pncipalis. accn̄s āt tenet locū agētis istrumētalis. Sed sic est in ꝓposito. Na3 talis mot⁹ ꝓuenit effectiue ab ambob⁹. nō enim apparet a quo alio tanq̄ ab efficiente ꝓueniret ex quo nō est ibi plus q̄ forma subalis ⁊ grauitas. Et notāter dixi in ꝯclone: nō eū tanq̄ ab agēte pncipalissimo: q2 agēs pncipalissimū in isto motu: sic ēt in alijs est cā ꝑª que sua gn̄ali iflūentia ad quēcūq3 motū ꝓducēdū in istis iferiorib⁹ ꝯcurrit effectiue.

Ad rōnes. Omnis mot⁹ n̄alis ꝓuenit a pn̄° itrinseco: dico ꝙ hoc ver3 est de motu n̄ali corporū cōpositoꝝ ex mā ⁊ forma que vulgo magis sunt manifesta q̄ forme subales: que nō minus talib⁹ corporib⁹ cōpositis ex mā ⁊ forma sunt n̄aliter mobiles. ¶ Ad scđam dico: ꝙ nullus mot⁹ simplex in specie ꝯuenit n̄aliter distinctis corporib⁹ in specie corporib⁹: dico cōpositis ex mā ⁊ forma: cū quo tn̄ bene stat ꝙ idē motus simplex pōt cōpetere n̄aliter plurib⁹ corporib⁹: quoꝝ vnu3 est forma subalis alterius. ¶ Ad tertiā si forma terre esset n̄aliter mobilis deorsum: vel a se vel ab alio: dico ꝙ a se: nō tn̄ solum a se: sed etiā ab alio: puta a cā ꝑma cōcurrēte. ¶ Et ꝑ h̄ tunc soluit̄ auctoritas de 7° physicoꝝ. omne qđ mouet̄ ab alio mouet̄: etiā si vellemus allegare literaz sicut iacet nō eēt cōtra hoc. nā in littera sicut quilibet videre pōt nō est ab alio: sed ab aliquo: sed expositores exponūt ab aliquo. i. ab alio. ¶ Ad cōfirmationē: idem simul eēt in actu ⁊ in potētia: dico ꝙ hoc nō est incōueniēs respectu diuersoꝝ: qualiter est in ꝓposito. Nā talis forma eēt in actu actualiter se mouēdo deorsu3: ⁊ in potētia essendi deorsum. ¶ Et si vlterius diceret̄. Idē esset agens ⁊ patiēs: q2 ageret istu3 motum ⁊ reciperet eundē. Dico nō eē incōueniens idem esse partiale agens ⁊ totale recipiēs: ⁊ sic est in ꝓposito. Nam totale agens istum motu3 est ista forma substātialis ⁊ ista grauitas. Et ꝑma causa est cui⁹ totalis aggregati quelibet istaꝝ formarū est pars. Totale autē recipiens est illa forma: vel saltē aggregatū ex illis formis ambab⁹: quaꝝ vna cōcurrit sicut agens pncipale. alie autē sicut instrumētale. ¶ Ad quartā ꝑ3 ex primo articulo ⁊c.

¶ Simpliciter quidē igitur leue dicit̄ qđ sursu3 fertur ⁊ ad extremū. graue autē qđ simpliciter deorsu3 ⁊ ad mediu3. Ad aliud autem leue ⁊c.

Quarto celi. Tex. cō. VI. Qō. XI.

Quintum ꝓpositoꝝ est at. Utrū grauia appetāt descēdere per lineas breuissimas. Et arḡr ꝙ nō. Na3 si sic. pari rōne leuia appeterēt ascēdere ꝑ lineas breuissimas puta ꝑ rectas: ⁊ nō ꝑ obliquas. Sed hoc est falsu3. Nā si sic: tūc terra pura deberet descendere ita velociter ⁊ nō velocius in igne sic in aere. ꝯn̄s est falsu3 eo ꝙ ignis est rarior q̄ aer: ⁊ ꝑ ꝯn̄s. minus resistēs eidē mobili q̄ aer: ⁊ per ꝯn̄s. si idē mobile descēdat ꝑ ignē: ⁊ postea ꝑ aerē velocius d3 descēdere ꝑ igne3 q̄ ꝑ aerē. ꝯn̄a ꝓbat̄. Pro quo suppono ꝙ leuius plus appetit esse sup aliquo graui q̄ minus leue. vbi gr̄a. si aliqđ graue ponat̄ sup ignē: ⁊ deīde ponat̄ sup aerē ignis q̄ est leuior aere: plus appetit eē sup illud graue q̄ aer appetat eē sup idez graue. ¶ Tunc sic. si aliqua terra pura debeat descēdere in igne: sicut illa appetit esse sub igne: ita ignis appetit eē super illā terra3: ⁊ ideo sicut terra descēdit vt sit sub igne: ita ignis existēs sub terra ascendit vt sit super terram. Et quia grauia appetūt descēdere per lineas rectas: ⁊ leuis ascēdere ꝑ lineas rectas: seq̄tur ꝙ per eandē lineam per quā terra appetit descendere in igne3: ipse ignis obuiando terre appetit ascendere super terrā. Et q2 ignis plus appetit eē super terrā q̄ aer: seq̄tur ꝙ ignis cu3 maiori appetitu ⁊ conatu mouet̄ cōtra terrā: cū illud graue descendit in igne: q̄ faciat aer cū ide3 graue descēdit in aere. Ergo videt̄ qđ tātū vel plus impediatur graue in descēdendo in ignem q̄ impediat̄ in descendēdo in aerē. ¶ Scđo. si sic. sequeret̄ ꝙ graue nunq̄ descenderet oblique: sed hoc est falsum. falsitas ꝑ3. Nam sepe videmus aliquē lapidē bene descēdere super aliquā tabulā trāsuersaliter positā. ꝯsequētia arguit̄. Nā sit aliqđ graue positū in sūmitate alicui⁹ tabule trāsuersaliter posite: ita ꝙ linea recta nō possit ꝓtrahi ꝑ superficie3 tabule ad

cẽtrũ mũdi: ꝛ sit. d. cẽtrũ: ꝛ. b. c. tabula. Et nõ possit. a. descẽdere nisi ꝑ. b. c. q̃ facto illud. a. graue vel appetit descẽdere equalr ꝑ lineã rectã ꝛ ꝑ lineã obliquã: vel plus ꝑ rectã q̃ ꝑ obliqua: vel plꝰ ꝑ obliquã q̃ ꝑ rectã. Si dicaꝛ pᵐ vel scꝺʒ: seq̃ ꝙ illud graue positũ sup dictã tabulaʒ no descẽdet ꝑ lineã. b. c. ex quo tãtus vel maioꝛ appetitꝰ eiꝰ est descẽdere ꝑ lineã. b. d. cuiꝰ tñ oppoᵐ docet experiẽtia. Si dicaꝛ tertiũ questio est falsa. s. ꝙ grauia magis appetãt descẽdere ꝑ lineas rectas q̃ ꝑ obliquas. Et posset ista rõ declari exẽplo. Nã p̄sitatis duobꝰ ꝯꝛys icopossibilibꝰ volũtati. s. a. b. Tũc si ista mouẽt equalr volũtatẽ: volũtas ꝑplexit ad ꝓsequẽdũ vnũ vel alteꝝ ꝓp h̄ ꝙ equalr appetit ea: ꝛ sic appetiꝰ vnius retrahit volũtatẽ a ꝓsecutiõe alteriꝰ. Si aũt. a. magis mouet volũtatẽ q̃. b. vel eꝯ: tũc volũtas vadit in ꝓsecutionẽ illiꝰ qꝺ magis appetit ꝛ a quo magis mouetꝛ. Sic in ꝓposito a graui dicto mõ posito sup tabulã trãsuersalr positã: vel equalr appetit descẽdere ꝑ lineã rectã ꝛ ꝑ lineã obliquã: ꝛ si sic neutro mõ descẽdit: qꝛ vnus illoꝝ appetitũ ipedit ꝓsecutionẽ ꝺm alteꝝ: ꝛ si magis appetit descendere recte q̃ oblique: tũc nõ descẽdet oblique: ex eo ꝙ tũc appetitꝰ descẽdẽdi ꝑ lineã rectã ipedit descẽsum eius ꝑ lineã obliquã: cuiꝰ tñ oppoᵐ videmus. si aũt magis appetit descẽdere ꝑ lineã obliquã q̃ rectã: hoc est cõtra q̃onem.

Oppositum arguit. grauia ꝑ easdeʒ lineas appetũt descẽdere ꝑ quas descẽdũt: cũ nõ fuerint ipedita. Sed h̄ est ꝑ lineas breuissimas q̃ p̄nt protrahi ab eis vsqʒ ad cẽtrũ mũdi. g̃ ꝛc. maioꝛ est nota. ꝓbaꝛ minoꝛ: qꝛ descẽdũt ꝑ semidiametros mũdi: vel ꝑ lineas q̃ sũt ꝑtes semidiametroꝝ mũdi. Sʒ ille sũt breuissime que p̄nt ab eis ꝓtrahi vsqʒ ad cẽtrũ. assumptũ pʒ ꝑ h̄. nã datis duobꝰ grauibꝰ descẽdentibꝰ illa descẽdũt ꝑ lineas ꝯcurrẽtes i cẽtro mũdi: ex quo qꝺlʒ illoꝝ grauiũ tẽdit ad cẽtꝝ mũdi. Sʒ tales linee sũt semidiametri mũdi: vel ꝑtes eaꝝ. g̃ ꝛc.

De ista q̃one dicũt q̃dã ꝙ grauia appetũt descendere ꝑ lineas rectas q̃ñ p̄nt ꝛ nõ sũt ipedita. Sed q̃ñ ipediunꝛ ne possint descẽdere ꝑ lineaʒ rectã: tũc mutãt appetitũ descẽdẽdi ꝑ lineã rectã in appetitũ descendẽdi ꝑ lineã obliquã ꝑ quã tũc saltẽ possint fieri ꝓpinq̃oꝛa cẽtro q̃ p̄us. ¶ Sed breuiter ista opio nõ valet ex eo ꝙ si appetiꝰ forᶜ grauis sic mutareꝛ: tũc forᵃ grauis eẽt forᵃ cognoscitiua: qꝺ est falsuʒ. ꝯña tʒ: qꝛ sic mutare appetitũ solũ debeꝛ formis cognoscitiuis. ¶ 2ᵒ graui itrinsece nullo mõ mutato põt vna vice descẽdere ꝑ lineaʒ obliquã: ꝛ postea ꝑ lineã rectã ꝓp solã mutationẽ medij extrinseci. g̃ nõ mutaꝛ de vno appetitu in aliũ. Nã cũ tali mutatione appetitus nullo mõ posset stare ꝙ idẽ graue h̄ret se oĩno eodẽ mõ itrisece nũc ꝛ prius. Aliter g̃ dicẽdũ est ꝙ graue nõ appetit descẽdere plus ꝑ vnã lineã q̃ ꝑ aliã. Sed ꝙ descẽdit ꝑ vnã lineã ꝛ nõ ꝑ aliam: hoc est ꝺm ꝙ applicaꝛ tali vel tali resistẽtie: ita ꝙ finalr ex applicatiõe alia ꝛ alia ipsius grauis ad mediũ extrinsecũ determiaꝛ ꝙ ꝑ talẽ vel ꝑ talẽ lineã descẽdit. Ita ꝙ bñ ex se appetit descẽdere. Sʒ modus descẽdẽdi determinaꝛ ꝺm aliã ꝛ aliã applicationẽ eiꝰ ad mediũ extrinᵐ. ꝛ rõ huiꝰ est. Nã si aliq̃ñ plus appeteret descẽdere ꝑ vnã. Et aliq̃ñ plus per aliã: opʒ cõcedere appetitũ eiꝰ itrisece mutari: ꝛ sic oporteret ꝯcedere formã grauis eẽ formã cognoscitiuã. Et oporteret vlteriꝰ ꝯcedere ꝙ graue nõ possit nũc descẽdere ꝑ lineã obliquã: ꝛ postea ꝑ rectaʒ nisi ipm graue itrinsece mutareꝛ. ¶ Sed diceret aliqs: vʒ vtiqʒ ꝙ graue plus appetat descẽdere ꝑ lineaʒ rectã q̃ ꝑ obliquã. Nã videmus ꝙ q̃ñ graue descẽdit per lineã rectã: difficilius põt arestari ꝛ ipediri ab eius descẽsu q̃ q̃ñ descẽdit ꝑ lineã obliquã. hoc aũt vʒ rẽ signũ ꝙ plus appetit descẽdere per lineam rectã q̃ per obliquã. ¶ Ad istud dico ꝙ graue q̃ñ descẽdit per lineã rectaʒ difficilius arestaꝛ q̃ q̃ñ descẽdit ꝑ lineã obliquã. Sed huiꝰ cã nõ est maioꝛ appetitꝰ descẽdẽdi ꝑ lineã rectã q̃ ꝑ obliquã: sed h̄ est ꝓp hoc ꝙ q̃ñ descẽdit ꝑ lineã rectã minorẽ hʒ resistentiã q̃ q̃ñ descedit ꝑ lineã obliquã: vtputa sup tabulã trãsuersaliter positã. mõ difficiliꝰ est idẽ ipediẽs cũ minori resistẽtia ipedire motũ alicuiꝰ poᶜ mouentis q̃ cũ maiori.

Ad rõnes ergo factas hinc inde. ¶ Ad p̄mã negaꝛ ꝯña ex ea ꝙ q̃ñ terra descẽdit in ignem: ignis nõ appetit ascẽdere ꝑ eandẽ viaʒ ꝑ quã descedit terra: ex ea ꝙ terra ipm a tali ascẽsu ipediret. Et iõ tũc ignis ꝓpter resistẽtiã extrisecã determinaꝛ ad ascẽdẽdũ ꝑ aliã viã: vbi iuenit resistẽtiã minorẽ. ¶ Ad scꝺam: seq̃reꝛ ꝙ graue nunq̃ descẽderet oblique. negaꝛ ꝯña: qꝛ no dico ꝙ graue ex se magis appetat descẽdere ꝑ lineã rectaʒ q̃ ꝑ lineã obliquã: sʒ qꝛ appetit eẽ ꝓpinquius cẽtro: descẽdit per q̃cũqʒ lineã põt: ꝛ qꝺ sic vel aliter descẽdit ad h̄ determinaꝛ ex alia ꝛ alia applicatiõe eiꝰ ad resistẽtiã: qꝛ q̃ñ ex descẽsu ꝑ lineã rectã h̄ret maiorẽ resistẽtiã: descẽdit ꝑ lineaʒ obliquã. Q̃ñ aũt ex descẽsu eiꝰ ꝑ lineã obliquã h̄ret maiorẽ resistẽtiã. tũc descẽderet ꝑ lineã rectã. ¶ Tũc ad rõnẽ factã in oppᵐ: ꝑ easdẽ lineas grauia appetũt descẽdere ꝛc. dico ꝙ nõ opʒ. Sed sufficit ꝙ eoꝝ descẽsus ꝑ tales lineas determineꝛ ex tali applicatiõe grauiũ ad tale resistẽtiã.

¶ Eam q̃dem igiꝛ que sursuʒ faciet lationẽ ꝺm ꝙ leuis cum feratur ꝛ sumat principiũ a virtute ꝙ deorsum iterum ꝺm ꝙ grauis. velut enim imprimens tradit vtrisqʒ ꝛc. tertio celi. Textu cõmenti. XXVIII. Questio. XII.

SErtum ꝓpositoꝝ erat. Utrũ aer naliter moueaꝛ in ꝓiectione lapidis vel alteriꝰ ꝓiecti in eo. Arguiꝛ ꝙ nõ. Nã si sic: sequereꝛ ꝙ aer nunq̃ i tali motu desineret moueri saltẽ q̃diu maneret in loco ꝓprio. ꝯñs est falsuʒ. ꝯña videꝛ tenere. Nã si aer moueretꝛ naliter versus sursum vel ad latus ipso existẽte in loco ꝓprio: qua rõne moueretꝛ ꝑ aliqꝺ tẽpus: eadẽ rõne per aliud. nã si quiescat hoc non est ꝓp nouũ locũ in spẽ: nec ꝓp aliquẽ locũ sibi nalẽ de nouo acquisitum: ex eo ꝙ tali motu aer mouetur in loco ꝓprio. ¶ Scꝺo. nã ponaꝛ ꝙ ꝓiectum ꝓijciaꝛ ad latus: tũc si in tali motu aer moueretꝛ naliter: oporteret vtiqʒ ꝙ hoc eẽt mediãte grauitate vel leuitate ipsius aeris. Sed h̄ nõ ex ea ꝙ grauitas ꝛ leuitas nõ iclinãt naliter nisi ad motũ sursum vel deorsum. ¶ Tertio. si questio eẽt vera pari rõne ꝓiectũ moueretꝛ naliter. Sed h̄ est falsuʒ. ꝯña ꝓbaꝛ. Nã sicut aer in ꝓiectiõe pelliꝛ a ꝓijciẽte: ita ꝓiectũ: ꝛ per ꝯñs qua rõne motus vnius eẽt nalis: eadẽ rõne motꝰ alterius. falsitas ꝯñtis ꝓbaꝛ. nã si motus ꝓiecti esset nalis. ꝓijciaꝛ ergo aliqs lapis sursum: manifestũ est ꝙ talis lapis nõ moueꝛ a sua mã: cũ illa nulliꝰ sit actiuitatis: nec mouetur a sua forma vel grauitate: qꝛ illa magis iclinat ad oppoᵐ: nec apparet aliqꝺ aliud in lapide itrinsecũ lapidi: qꝺ aptũ natuʒ sit mouere dicto mõ illũ lapidẽ: q̃re talis lapis moueꝛ dicto mõ violẽte: cũ nõ moueaꝛ a p̄ncipio itrinseco. g̃ ꝛc.

Oppositum arguiꝛ. naʒ in ꝓiectione lapidis aer retro lapidẽ inseq̃tꝛ lapideʒ ne fiat vacuũ. ergo in ꝓiectione lapidis aer moueꝛ naliter. consequẽtia tenet ex eo ꝙ motꝰ corᵐ quo mouenꝛ ad replendũ vacuũ est corporibus nalis. antecedẽs patet: qꝛ nisi lapidẽ ꝓiectũ sequereꝛ aer maneret vacuum in loco quẽ exiuit lapis intrando alium locum in tali motu.

In ista q̃one. Primo vidẽdũ ẽ de p̄ncipali q̃sito. Scꝺo vidẽdũ est de ꝓiecto a q̃ moueatur.

neatur: ⁊ vtrũ nãliter vel violente post recessuz a ꝓiciẽte.

Quantum ad ꝑmum sciendum est: ꝙ in protectione lapidis est duplex motus aeris. s. aeris ante lapidẽ qui resistit proiecto: ⁊ diuidit vel vltra naturalem qualitatẽ suam cõdensatur per ipsum protectuz: alios est aeris qui retro ipsum protectum insequitur ad finem ꝙ nõ remaneat vacuuz. ¶ Tunc sit prima cõclusio. in proiectione lapidis motus aeris antecedentis ꝓiectum nõ est naturalis. Probatur. nam tunc sequeretur ꝙ nõ resisteret proiecto: quod est falsuz. Talis eniz aer nõ minus resistit protecto ꝗ̃ aer resistat graui descendenti vel leui ascendenti naturaliter. ¶ Scđo. nam cõdensatio aeris vltra suam naturalem raritatem est sibi violenta. Sed in tali motu talis aer antecedens cõdensatur vltra densitatem sibi naturalẽ. ergo ⁊c. ¶ Scđa cõclusio. motus aeris insequentis ꝓiectum est nãlis. ꝓbatur: q2 est a principio intrinseco. s. a forma substantiali ipsius aeris: que inclinat ipsuz aerem ad insequẽdum proiectum ad finem ꝙ nõ fiat vacuum. ¶ Sed contra istam cõclusionem arguitur. Nam iuxta hoc esset cõcedendum idem elementũ simplex habere duos motus naturales distinctos specie: qđ est contra dicta ꝑmo huius. cõsequentia probatur. Nam aer vel aliquod aliud corpus haberet motuz naturalem quo moueretur ad suuz locum nãlem: ⁊ vnum aliuz motũ naturalez quo moueretur ad replendum vacuũ. ¶ Ad istud respondeł ꝙ alicui corpori simplici inesse naturaliter plures motus intelligitur dupliciter. Uno modo ꝙ ambo insint illi corpori ſm naturam propriaz illius corporis. Alio modo ꝙ vnus illoꝝ motuum insit illi corpori ſm naturam propriam: ⁊ alter ſm naturã cõmunem illi ⁊ alijs corporibus naturalibus. Tunc dico: ꝙ bene ostensuz est primo huius ꝙ impossibile est eidem corpori inesse naturaliter distinctos motus in specie ſm naturã propriam: cũ hoc tamen bene stat vni corpori simplici inesse plures motus distinctos specie: ⁊ hoc naturaliter: quoꝝ vnus inest ei ſm naturam propriam. alter vo ſm naturam cõmunem. ¶ Circa illud dubitatur quis illoꝝ motuum sit magis naturalis. Utrum ille qui iest corpori ſm naturam propriaz: vel ille qui inest corpori ſm naturam cõmunẽ: vel an sint eque naturales. ¶ Respõdetur ꝙ motus qui inest corpori ſm naturam cõmunem est magis naturalis: puta motus quo mouerentur corpora ad replendum vacuum. Et ratio huius est ista: q2 videmus ꝙ corpora dimittunt sua loca propria ⁊ naturalia: ad que sunt mobilia naturaliter ſm naturam eoꝝum propriam ⁊ mouerentur ne fiat vacuum motu qui est eis ſm naturam communem: quod patet. Nam cum aliquis ponit aliquam fistulam ad aquam ⁊ extrahit per os aerez de fistula: aqua dimittit locum suum ⁊ ascendit in fistulam: ⁊ hoc est signuz ꝙ plus inclinatur ad motum per quẽ cauetur vacuuz: ꝗ̃ ad motum quo est mobile ad locuz propriũ. ¶ Et nota ꝙ per naturã cõmunem non intelligo aliquã rem que insit pluribus corporibus. Sed hoc voco inesse corporibus ſm naturã cõmunez: quod inest vni corpori naturaliter: ⁊ consimiliter inest alijs corporibus distinctis ab illo specie. Et sic est de moueri ne fiat vacuum. hoc eniz inest omnibus corporibus: vnde anteꝗ̃ natura permitteret vacuuz: celum descenderet ⁊ impleret: sicut dicit Cõmentator quarto physicoꝝ. veruz est tamen ꝙ aliqui dixerunt: ꝙ sic insequi corpora ne fiat vacuuz inest solum aeri ⁊ aque: que sunt elementa media: q̃ de quia sunt grauia ⁊ leuia possunt moueri indifferẽter huc vel illuc: sed sicut dicunt non sic est de elementis extremis: quorum vnum est simpliciter graue: ⁊ aliud simpliciter leue. ¶ Sed breuiter illud non valet. Nam ad sensum videmus ꝙ puluis ascendit per fistulam subtracto aere: per qđ constat terram ascendere ad sequendum corpus aliud naturaliter: sicut facit aer vel aqua.

Quantum ad scđm articulum sciendũ ꝙ de hoc sunt plures opiniones. Una est opinio ꝙ proiectũ post exitum eius a manu proijcientis moueł ab aere insequente proiectũ. vnde imaginatur ista opinio ꝙ cũ proiectũ exit velociter a loco in quo erat natura abhorrens vacuũ velociter mittit aerẽ ad replendũ locũ: qui quidẽ aer velociter sequens attingit ad ꝓiectuz: ⁊ ipm vltra pellit. ¶ Breuiter ista opinio nõ videł esse sufficiens. nam lz proiectũ bene insequatur aer ne fiat vacuũ: tamen ille aer nõ videł esse causa motus ipsius ꝓiecti. nõ ille aer quãdo insequereł proiectũ ⁊ tangeret ipm: q2 aer est faciliter diuisibilis: ⁊ proiectũ nõ: latera aeris diuidereńł ab inuicẽ. ⁊ sic nõ ipelleret proiectũ vltra. ¶ Scđo. nam ſm istam opinionẽ nõ posset reddi causa que moueret rotam vel molaz fabri longo tẽpore postꝗ̃ manus mouens esset ablata. vnde nõ potest dici ꝙ hoc sit aer insequẽs ex eo ꝙ cõtinue illa moueręł in codẽ aere: nec ita aer illa insequitur: sicut bene insegtur sagittã vel aliqđ tali modo ꝓiectũ. ¶ Tertio. naz videmus ꝙ si aliqua nauis plena feno vel straminibus moueręł ab oriente versus occidentez in aliquo fluuio post ablationẽ trahẽtis sepe pellet retro nauez moueńł cõtra orientẽ. Et tñ deberet esse opposito modo: si aer isequẽs moueret. ¶ Scđa est opinio ꝙ manus mouendo proiectũ moueret etiã aerem circũstantẽ ⁊ locantẽ ipm proiectũ: ⁊ iste aer qui est inatus velociter mouer: defert secuz proiectũ tanꝗ̃ vas illud qđ est in vase. Ista opinio etiã nõ est sufficiens. Naz dubitał a quo moueał ille aer postꝗ̃ manus cessat ipellere ⁊ mouere: ⁊ sic manet tanta dubitatio de illo aere a quo moueał sicut erat de proiecto. ¶ Si dicał ꝙ iste aer moueł a sua leuitate: que quidez leuitas aere velociter moto inata est retinere diu vim motiuam: hoc nõ valet: q2 leuitas nõ est nata mouere nisi sursum: ⁊ protectio põt fieri tam sursum ꝗ̃ deorsum: ꝗ̃ ad latus. ¶ Scđo. ista opinio non posset saluare quid moueret molaz fabri: que velociter ipulsa valde diu adhuc verteretur nõ obstante ꝙ aer vndiqz circũstans abstergeretur vel astringereł. ¶ Tertio. nã aer quãtũcũqz est velociter motus: ipse est valde faciliter diuisibilis. Ideo non apparet quomodo posset tam longo tẽpore sustinere in alto lapidem ponderis centũ vel mille librarũ proiectũ ꝑ machinam: vel ꝑ aliqđ aliud instrumẽtuz. ¶ Quarto. iuxta istaz opinionẽ sequeretur ꝙ lõgius possemus proijcere plumã ꝗ̃ lapidẽ: ⁊ minus graue ꝗ̃ magis graue. Si essent cõsimilia in figuris ⁊ in magnitudinibus. ꝯsequẽs est ꝯtra experientiã. ꝯsequẽtia tenet ex eo ꝙ magis graue videtur magis resistere aeri mouẽti ipm sursum ꝗ̃ pluma: vel minus graue. ¶ Quinto. si aer quẽ ꝓijciens mouet cuz lapide est tante virtutis ꝙ possit velociter ferre magnũ lapidẽ proiectũ: nũc videreł ꝙ si sine lapide aliquis proijciens pelleret aerez cõtra sociuz suũ: ꝙ ille ꝯtra quẽ pellereł aer multo maiorẽ impetuz deberet percipere ꝗ̃ percipit. ¶ Tertia est opinio quã reputo veriorẽ: ꝙ proiectũ post exitum eius a manu vel recessum a ꝓijciente moueł a quadaz vi seu impetu sibi impresso ab ipso ꝓijciente. Et sicut tandẽ illa virtus motiua sic sibi ipressa remitteł vsqz ad nõ gradum ꝓiectũ: desinit moueri motu ꝓiectionis. Et ſm istaz opinionẽ possunt saluari apparẽtia iuxta motũ proiectionis. Primo quidẽ quare ꝓijciens remotius proijcit lapidem ꝗ̃ plumã. huius quidẽ ratio est ista: q2 in lapide plus est de mã ꝗ̃ in pluma: ⁊ etiã est magis cõpacta: ⁊ ideo illa virtus motiua fortior ⁊ maior iprimiſ lapidi ꝗ̃ plume: ⁊ ẽt diutius retineł recte sicut videmus ꝙ ferro fortior imprimitur calor quã ligno: ⁊ hoc ꝓpter dẽsitatẽ ⁊ compaci-

tatem materie. Iuxta etiam istam opinionem redditur causa propter quam lancea longa plus perforaret quam ferrum sine lancea. huius quidem causa est: quia in lancea longa plus recipitur de illo impetu quam in ferro solum. ¶ Et si queritur que res sit talis impetus. certe hoc magis pertinet ad investigationem metaphysicam: quam ad investigationem naturalem. Ex his patet quod motus proiecti non est proiectio naturalis sed violentus. patet hoc: quia talis motus provenit ab aliquo impresso ipsi proiecto ab extrinseco. ¶ Sed diceres. contra talis motus est a principio intrinseco moti. ergo naturalis. ¶ Respondeo. negando consequentiam. nam vltra hoc requiritur quod naturalis inclinatio mobilis non sit ad oppositum.

Ad rationes. ¶ Ad primam quando dicebatur. sequeretur quod aer in tali motu nunquam desineret moveri. negatur consequentia. Et ratio huius est: quia in tali motu aer rarefit et condensatur vltra gradum raritatis vel densitatis sibi debitum: et ideo aer appetens redire ad statum pristinum tandem desinit a tali motu. ¶ Ad secundam proyciatur proiectum ad latus. placet mihi: tu dicebas quod aer tunc non insequitur naturaliter. dico quod immo: et vlterius dico quod hoc est mediante forma tanquam mediante principio activo principali: et mediante levitate tanquam instrumentali: et quando dicebatur levitas non inclinat nisi ad motum sursum. dico quod hoc est verum quando mobile movetur motu sibi naturali secundum naturam sibi propriam: tamen quando mobile movetur motu sibi naturali secundum naturam communem sibi et alijs sicut est in proposito ne fiat vacuum: levitas bene movet ad latus: seu ad aliam differentiam positionis quam sursum. ¶ Ad tertiam ista bene probat quod proiectum moveretur naturaliter: et hoc si aer precedens ipsum moveretur naturaliter: quia ille pellitur sicut proiectum: tamen non oportet: si aer insequens proiectum moveatur naturaliter. quod ergo proiectum moveatur naturaliter: quia aer insequens non pellitur sicut pellitur proiectum. Et ideo dissimile est de motu proiecti: et de motu aeris insequentis proiectum. quare etc.

¶ Totaliter autem tentare simplicia corpora figurare irrationabile etc. Tertio celi. Textu commenti. LXVI.

Questio. XIII.

Nunc restat vltimo querere circa figuram corporum simplicium elementarium: et quantum ad hoc queram vnicam questionem. scilicet. Vtrum elementa quatuor determinent sibi figuras a natura. Et videtur quod sic. Nam quintum corpus simplex: scilicet celum determinat sibi figuram a natura: scilicet sphericam vt prius dictum est. ergo videtur quod alia quatuor corpora simplicia: scilicet elementa determinent sibi figuras a natura. ¶ Secundo. quia per rationes geometricas probatum est quod non sint nisi quinque figure corporum regularium secundum speciem que sunt simplicissime. igitur videtur quod illas figuras sibi determinant quinque corpora simplicia: scilicet celum et quatuor elementa: sic quod quodlibet eorum determinat sibi vnam earum. ¶ Tertio. corpora determinata ad maximum vel ad minimum vtrique determinant sibi aliquam figuram a natura: quia determinata ad maximum vel ad minimum determinantur ad finitatem. omne autem finitum est figuratum. corpora autem elementaria determinantur naturaliter ad maximum vel ad minimum: quod patet ex secundo de anima. vbi dicitur omnium natura constantium posita est ratio magnitudinis et augmenti. Hoc idem videtur posset elici ex secundo physicorum. ¶ Quarto aqua determinat sibi aliquam figuram a natura. ergo et cetera elementa. consequentia tenet: quia non videtur esse maior ratio de vno elemento quam de alio. Antecedens videtur esse evidens ex intentione Aristo. secundo huius. vbi probat quod ipsa est spherica: quia aliter partes eius superficiales non equaliter distarent a centro. ¶ Quinto. eadem est figura totius homogenei et cuiuslibet eius partis. aliter enim non esset homogeneum: sed particule aque videntur tendere ad sphericitatem: sicut patet de gutta roris et pluvie. igitur ita videtur esse de tota sphera aque. ¶ Sexto ignis determinat sibi aliquam figuram a natura. ergo et alia elementa. consequentia tenet. antecedens probatur: quia determinat sibi figuram pyramidalem. patet hoc: quia cum ascendit non ascendit nisi secundum figuram istam: scilicet pyramidalem sicut docet experientia. ergo etc.

Oppositum videtur esse de intentione Aristote. in littera.

In ista questione erunt quatuor articuli principales. In quorum primo recitabo opinionem antiquorum de figura corporum simplicium. In secundo improbationem eorum antiquorum quam ponunt Aristo. et Commentator. In tertio dubitabitur de vno quod Aristo. et Commentator assumunt in improbando opinionem antiquorum. In quarto articulo respondebitur ad quesitum.

Quantum ad primum sciendum est. quod erat opinio antiquorum: quod corpora simplicia: sicut celum et elementa determinarent sibi figuram a natura. vnde consideraverunt quod corpora mathematica regularia sunt. 5. et non plura. scilicet. thetracedron: exacedron: octocedron: duodecedron: et hycocedron. Et quia etiam corpora simplicia naturaliter sunt. 5. et non plura. scilicet. quatuor elementa et quinta essentia. crediderunt quod quodlibet istorum corporum simplicium determinaret sibi vnam illarum quinque figurarum regularium. Unde dixerunt terram esse corpus exacedron: seu corpus cubice figure: seu corpus sex superficierum regularium. Et hoc ideo: quia corpus cubicum seu exacedron est magis fixum et imobile et minus aptum ad motum. Et quia sic est de terra: ideo attribuerunt terre figuram cubicam seu figuram exacedron. Dixerunt autem aquam esse corpus hycocedron: seu corpus ex duabus superficiebus regularibus: quia aqua omnibus alijs est corpus magis rotabile et minus stabile: terminabile terminis alienis: et difficulter terminis proprijs: et hoc ipsi attribuerunt aque propter multitudinem angulorum: quos habet corpus hycocedron. Attribuerunt autem aeri figuram octocedron: et igni figuram tetracedron: scilicet figuram pyramidalem: et celo figuram duodecedron: et hoc propter causas que erant expresse in vna questione facta circa primum huius. Et illud potest intelligi vel quod dicta corpora secundum se tota essent taliter figurata vel ex parvis particulis sic figuratis composita. videlicet quod terra secundum se totam sit cubice figure: vel quod particule ex quibus ipsa est composita sint cubice figure.

Quantum ad secundum articulum sciendum est quod Arist. et Commentator improbant istam opinionem sic. Nam si dicta opinio esset vera necessario sequeretur vacuum: quod tamen ipsi antiqui negabant. probatur consequentia: quia cum huiusmodi corpora simplicia sic figurata componerentur: non ita possent coniungi circa eundem punctum: quin inter ea remaneret vacuum: quia in superficialibus figuris regularibus tantum sunt tres figure que replent spatium superficiale: scilicet circa eundem punctum: scilicet trigonus quadratus et exagonus. In corporalibus autem figuris: sicut dicunt Arist. et Commentator sunt due tantum que spatium replent corporale circa eundem punctum: scilicet pyramis et cubus: propter quod oportet solum illa duo corpora: scilicet quorum vnum est pyramidale: vel ex pyramidibus compositum: et aliud cubicum vel ex cubicis compositum in aliquo numero accepta replere locum sine vacuo. ¶ Et ideo quantum esset de alijs tribus oporteret esse

teret esse vacuū:lz hoc euitaret̃ per cubita ꝛ pyramidalia.
Quantum ad 3ᵐ articulū.dubitat̃ de hoc ꝙ sup-
positū iam fuit in improbatione opio-
nis antiquoꝝ.supponit̃ enim ꝙ corpora pyramidalia re-
gularia in aliquo numero accepta possint replere locum.
¶ Dubitat̃ vtrum hoc sit veꝝ.pro quo p̃ oportet suppo-
nere quid intelligatur in proposito per replere locū.Pro
quo sciendum ꝙ replere locum potest intelligi vel in su-
perficie vel in solido.replere locum in superficie non est
aliud q̃ȝ replere totale spatium sup̃ficiale circunstans ali-
queȝ punctū in ista sup̃ficie imaginatū:sed replere locum
in solido est replere totū spatiū corporale circūstās aliquē
pūctuȝ imaginatū.¶ Tunc pro ꝯnibus aliq̃bus ponēdis
supponit̃ ꝙ quēlibet punctū in sup̃ficie imaginatū circū-
stat spatium sup̃ficiale:ꝙ valet q̃tuor angulos rectos.ista
pȝ ex p̃ elemētoꝝ Euclidis.¶ Tūc sit vna ꝯ.ꝙ tres sunt
figure regulares superficiales potētes replere locū in su-
perficie.s.quadratū triangulus ꝛ exagonus.Istud ꝓbatur
de quadrato.nam si aliquē pūctum circūponant̃ quatuor
quadrata:occupabunt totū spatium sup̃ficiale circūstans
illū punctū:ꝙ patet.naȝ totale illud spatiū circūstans istū
punctum valet q̃tuor angulos rectos ꝑcise:ꝛ tantū precise
valent q̃tuor anguli quatuor q̃dratoꝝ:q2 cuiuslibet qua-
drati quilibet angulus est rectus.¶ Dico 2ᵒ.ꝙ sex anguli
triāguli regulares replent locū:q2 angulus trianguli regu-
laris seu equilateri valet duas tertias vni⁹ recti:sicut elici
pōt ex ꝓpositione 30ᵃ p̃mo elementoꝝ Euclidis.ergo sex
tales anguli valent.12.tertias anguli recti:sed tales.12.ter-
tie faciunt q̃tuor integra.s.quatuor angulos rectos:q̃tum
est ꝑcise spatiū sup̃ficiale circūstans aliquē punctū in sup̃-
ficie imaginatum:adeo sex anguli triāguli regulares circa
eundē punctū positi replebūt locū.¶ Dico 3ᵒ.ꝙ tres exa-
goni regulares replent locū:q2 angulus exagoni hȝ q̃tuor
tertias vnius recti:sicut pōt elici ex iam allegata ꝓpōne
primi elementoꝝ Euclidis.g̃ tres tales que faciunt q̃tuor
integra.s.q̃tuor angulos rectos replerent locū superficialē
circūstantē aliquē pūctū in sup̃ficie imaginatum.¶ Dico
4ᵒ.ꝙ anguli pēthagonoꝝ vel eptagonoꝝ vel octogonoꝝ:
ꝛ sic in infinitū in nullo numero cōbinati possunt ꝑcise re-
plere locū.angulus eniȝ penthagoni hȝ vnū rectū ꝛ q̃ntaȝ
hui⁹ recti.Tales aūt tres cōbinati minus faciūt q̃ȝ q̃tuor
rectos.Quatuor vō cōbinati plus faciunt q̃ȝ q̃tuor rectos:
deinde nec eptagonus replet locum:q2 angulus eptagoni
valet vnū rectū ꝛ quinq3 septimas vnius recti.g̃ duo tales
sunt minores q̃ȝ q̃tuor recti:ꝛ tres sunt maiores q̃ȝ q̃tuor
recti.Et breuiter vltra exagonū nullaꝝ figuraꝝ regulariū
anguli replent locū:q2 oīum figuraꝝ regulariū vltra exa-
gonū duo anguli sunt minores q̃tuor rectis:ꝛ tres sunt ma-
iores q̃tuor rectis.¶ Et vt ꝙ dicit̃ melius intelligat̃:pro-
sciēdo quantū alicuius figure regularis angulus valeat:ꝛ
etiā q̃tum oēs simul.Sciendū est ꝙ cuiuslibet quadrati
angulus est rectus.hoc patet per diffinitionē q̃drati:ꝛ cu-
iuslibet triāguli:regularis angulus valet duas tertias re-
cti.istud pȝ.naȝ cuiuslibet triāguli anguli valent duos re-
ctos:vt demōstratū est p̃ elētoꝝ Euclidis.Et cum anguli
trianguli regularis sint sibiīuicē equales:vt pȝ per diffi-
nitionē figure regularis:sequit̃ ꝙ quilibet angulus trian-
guli regularis valet duas tertias recti.vñ figura regularis
dicit̃ cui⁹ oīa latera sunt sibiīuicē eq̃lia:ꝛ oēs anguli sunt
sibiīuicē eq̃les.sic g̃ scimus q̃tuȝ valent anguli q̃drati:ꝛ
sil'r trianguli.¶ Ad sciēdū aūt cōsimile de alijs figuris re-
gularibus superficialibus:sicut de penthagono exagono
eptagono ꝛ sic de alijs.Est sciēdū ꝙ p̃ cōsiderādus est nu-
merus anguloꝝ talis figure:quo cōsiderato ab illo remo-
ueant̃ duo:ꝛ illud residuū ostēdendū nobis numeꝝ trian-
guloꝝ in quos illa figura est resolubilis:hoc aūt scito du-
plicemus numeꝝ trianguloꝝ in quos ista figura est reso-
luta ꝛ resultans ex tali duplicatione est numerus angulo-
rum rectoꝝ quos valent oēs anguli simul iuncti illius fi-
gure:cui⁹ anguloꝝ valor q̃rebat̃.verbi grā.Si volo scire
quot angulis rectis equalent anguli penthagoni regularis
cōsiderabo ꝙ q̃nq3 sunt anguli penthagoni:a q̃bus remo-
uebo duos:ꝛ remanebūt tres.Dico g̃ ꝙ pēthagonus reso-
lubilis est in tres triangulos:ꝛ q2 triuȝ trianguloꝝ anguli
valent sex rectos:ꝙ patet duplicādo tria.dicaȝ ꝙ oēs an-
guli penthagoni regularis simul iuncti valent sex rectos:
ꝛ per ꝯsequēs vnus angulus penthagoni valet vnū rectū:
ꝛ quintā partē recti:ꝛ q2 exagoni sunt sex anguli:remoue-
bo a sex duo:ꝛ remanebūt q̃tuor:in tot g̃ triāgulos exago-
nus est resolubilis.s.in q̃tuor:ꝛ si q̃tuor duplicamus resul-
tāt octo:ꝛ tot angulis rectis equalēt anguli exagoni simul
iuncti:ꝓpter ꝙ vn⁹ angulus exagoni regularis valet vnū
rectū ꝛ tertiā recti:ꝙ patet.Nā si octo anguli recti distri-
buant̃ sex angulis exagoni:cuilibet angulo exagoni cadit
vnus rectus:cum sexta parte duoꝝ rectoꝝ.sexta aūt pars
duoꝝ rectoꝝ est vna tertia recti:ꝛ sic q̃libet angulus exa-
goni regularis valet q̃nq3 tertias vnius recti.¶ Finaliter
ergo recolligēdo ꝯnem p̃ᵃᵐ.dico ꝙ solū tres figure regula-
res sup̃ficiales replerent locū sup̃ficialē.s.triāgulus q̃dra-
tum ꝛ exagonus nō distinguēdo q̃dratū cōtra quadrāgu-
lum vel triāgulū.De corporibus aūt replētibus locū in so-
lidis dicūt Aristo.ꝛ Cōmentator ꝙ talia sunt duo.s.cubus
ꝛ pyramis:de cubo nō est dubiū.Et ideo sit 2ᵃ ꝯ.ꝙ in soli-
dis.8.cubi aggregati circa vnū punctū totum spatiū circa
ipsuȝ replent ad oēm dr̃iaȝ:ꝙ patet.Si itelligamus tres
lineas in aere itersecare se orthogonal'r:sicut apparet ī tri-
bus pallis sibi mutuo applicatis que faciūt duodecim an-
gulos rectos:sicut pȝ inter illas lineas supius intercipient̃
q̃tuor cubi sine iteruallo.Et iferius alij q̃tuor:ita ꝙ q̃tuor
supra sectionē:ꝛ q̃tuor ifra sectionē:que simul faciūt octo
totū spatiū circūstans sectionē occupabūt.De pyramida-
libus aūt regularib⁹ dicit Cōmētator ꝙ duodecim pyra-
mides regulares replent locū:ꝛ hoc ipse sic nitit̃ ꝓbare 3ᵒ
buius.quorūcunq3 anguloꝝ corporaliū anguli sup̃ficiales
equiualent angulis sup̃ficialibus anguloꝝ octo cuboꝝ illi
anguli possunt replere locū in solidis.Sed anguli superfi-
ciales duodecim anguloꝝ pyramidaliū:equiualent angu-
lis sup̃ficialibus octo cuboꝝ.g̃ ꝛc.maiorem relinq̃t tanq̃
per se manifestam:ex eo ꝙ anguli octo cuboꝝ replent lo-
cum:sed minorē probat.Pro quo supponit̃ ꝙ angulus cu-
bi solidus claudit̃ tribus angulis sup̃ficialib⁹ rectis:ꝛ sic
octo anguli cuboꝝ solidi claudunt̃ vigintiquatuor angu-
lis rectis sup̃ficialib⁹.Sed q2 angulus solidus pyramidis
regularis trium sup̃ficieꝝ claudit̃ tribus angulis superfi-
cialibus equiualētibus duobus angulis sup̃ficialibus re-
ctis:seq̃tur ꝙ anguli solidi duodeciȝ pyramidū claudunt̃
etiā viginti q̃tuor angulis rectis sup̃ficialib⁹:ꝛ sic tot an-
gulis rectis sup̃ficialibus claudunt̃ anguli solidi.12.pyra-
midum regulariū quot claudunt̃ anguli solidi octo cubo-
rum:ꝛ hoc erat intentū.¶ Scđo.nam sicut se hȝ triangu-
lus in plano:ita se hȝ pyramis in solido.Sed aliquot triā-
guli replent locuȝ in plano:ideo aliquot pyramides reple-
bunt locum in solido.Et ex quo sex triāguli regulares re-
plent locū in plano:videt̃ ꝙ.12.pyramides repleant locū
in solido.ꝯtia videt̃ tenere per hoc.nam sicut numerus
cuboꝝ replentiū locū in solido est duplus ad numeꝝ qua-
dratoꝝ replentiū locū in plano:q2 octo cubi replent locuȝ
in solido:ꝛ quatuor q̃drata replent locum in plano:ita vi-
det̃ ꝙ numerus pyramidū replētiū locū in solido debeat
esse duplus ad numeꝝ triāguloꝝ replentiū locū in plano.

¶ Contra istam opinionem salua reuerentia Cōmentatoris sit 3ᵒ ꝯ. ꝙ duodecim pyramides regulares nō replent locum in solido: qd̄ ꝓbat̄ sic. Nam recipiā aliquā superficiem planā: ꝛ signabo in ea punctū: ꝛ sit.a. ꝛ assignabo sup punctū istū sex triāgulos equilateros qui replent locū in superficie circa pūctum istū: qd̄ est pōle sicut Cōmētator cōcedit: ꝛ ostēsum est prius demr̄atiue: deinde supra quēlibet istoꝝ triangulorꝝ tanq̄ȝ supra basim erigā pyramidē regularē triū lateꝝ: quo facto erūt ibi sex pyramides oēs cōtingētes vel cōtinentes se in pūcto.a. Deinde imaginor vnā lineā perpendicularē in illa supficie erectam directe: ad.a. pūctū in sursum: q̄ sit.a.b. quo facto iste sex pyramides nunq̄ȝ tangūt istā lineā: nisi iferius in pūcto.a. sicut pȝ volēti cōsiderare: ꝛ per ꝯñs iste sex pyramides nullū oino solidū cōstituunt. Deinde ex alia parte eiusdē superficiei imaginor alias sex pyramides supra easdē sex bases cōstitutas: ꝛ ī eodē pūcto.a. ꝯtingētes se: ꝛ imaginor.b.a. ꝓtrabi directe in deorsuȝ in.c. erit.ḡ.b.a.c. linea tota in vacuo ex vtraq̄ȝ parte: ꝛ nihil solidū ꝯstitutū est circa pūctū in quo ꝯtingunt se.12. pyramides: imo sunt ibi sex corpora: quorꝝ qd̄libet cōstitutū est ex duab⁹ pyramidib⁹ in cōi base coniunctis: q̄ꝛ nullū alteri cōiungit̄ fm supficiē: sed tm̄ corꝝ supficies lineis se cōtingūt. Patet ḡ ꝙ duodecim pyramides bene possunt se cōtingere circa eundē punctū coe: sed nullo modo implebunt locū. nec rō Cōmētatoris salua sua gratia est alicuius valoris. supponit eniȝ ꝙ q̄cunq̄ȝ anguli corporales cōtinent̄ ab angulis supficialib⁹ equiualentib⁹ viginti q̄tuor angulis supficialibus rectis: ꝙ illi impleant precise locū: modo hoc est falsum. nam si hoc esset verꝝ: sequeret̄ ꝙ tres cubi vna cuȝ sex corporibus supficialibus resultātibus ex diuisione triū cuboꝝ replerēt locū. modo hoc est falsum: ex eo ꝙ tales tres cubi vna cum talib⁹ sex corporibus supficialibus nō valent nisi sex cubos: sex aūt cubi nō replent locū. probat̄ ꝯñtia: ex eo ꝙ oēs anguli solidi simul iuncti triū cuboꝝ ꝛ sex taliū corporꝝ supficialiū claudunt̄ angulis supficialibus equalētibus vigintiq̄tuor angulis supficialibus rectis: ex eo ꝙ angulus cubi solidus ꝯtinet̄ tribus angulis supficialib⁹ rectis: ꝛ angulus solidus talis corporis supficialis clauditur duobus angulis rectis supficialib⁹ cū dimidio: ꝛ sic anguli solidi taliū sex corporum supficialiū claudunt̄ angulis supficialibus rectis equalētibus q̄ndeciȝ angulis rectis: ꝛ tres anguli triū cuboꝝ nouē rectis: sed q̄ndecim ꝛ nouē faciūt vigintiq̄tuor. ḡ ꝛc. ¶ Scd̄o. seq̄tur ꝙ octo cubi nō implerent locū. probatur ꝯñtia: q̄ꝛ fm dictā suppōneȝ Cōmētatoris sexdeciȝ corpora supficialia equalentia octo cubis nō implerent locū: ex eo ꝙ sexdecim anguli solidi supficialiū corpoꝝ claudunt̄ angulis supficialibus nō equiualētibus p̄cise.24. angulis supficialibus rectis. pȝ hoc: ex eo ꝙ angulus corporis supficialis solidus versus illā partē vbi fiebat diuisio cui claudit̄ duobus angulis rectis cū dimidio: ꝛ sic tales.16. claudunt̄ angulis supficialib⁹ equiualētibus.4. angulis rectis: ꝛ ne laboremus in equiuoco. corpus supficiale dr̄ esse qd̄libet illorꝝ duorꝝ que resultant ex diuisione cubi: cum cubus diuidit̄ diametraliter: q̄ diuisio cadit sup angulos cubi apparētes. Ex quo pȝ ꝙ precise tantū valēt duo corpora supficialia quātū vnus cubus. sic ḡ p̄mo visa est opinio Cōmētatoris. s. ꝙ.12. pyramides regulares replent locuȝ. Et 2ᵒ ratio sua. Et 3ᵒ improbatio sue opinionis. Et 4ᵒ ostēsus est defectus sue rōnis qua credidit se demōstrasse. nec ꝓpter hoc volo iprobare Aristo. q̄ꝛ Aristo. nō dicit ꝙ.12. pyramides regulares replent locū. Sed bene dicit̄ ꝙ pyramis est vnum de corporibus que in aliquo numero accepta possunt replere locum: sed quot pyramides hoc faciant non exprimit. Et ideo fm Aristo. diceret̄ ad dubitationem motam: quantum ad tertium articulum questionis: ꝙ pyramides regulares in aliquo numero accepte replent locum: sed in quo numero hoc faciant ipse nō dixit. Et si in aliquo numero forte hoc sunt viginti. De hoc autē alās si deo placuerit profundius perscrutabor.

Quantum ad 4ᵐ articulū sciendū: ꝙ aliqd̄ determinare sibi figurā a nā est ipsum habere aliquā figurā determinatā: ꝛ non posse habere aliā nisi violente. ¶ Scd̄o est sciendū. ꝙ questio potest intelligi: vel de totali elemento vel de parte eius. ¶ Tunc sit p̄ᵃ ꝯ. ꝙ particule elemētoꝝ non determinant sibi figurā naturaliter. ꝓbat̄. q̄ꝛ aliter ꝛ aliter possunt figurari: nūc triangulariter nunc quadrate: fm aliam ꝛ aliaȝ figuram corporis ꝯtinentis: sicut patet de aere ꝛ de aqua absq̄ȝ corꝝ violentia ꝛ corruptione: qualiter non posset fieri de hoīe vel de asino. ¶ Scd̄o. omne recipiens debet esse denudatuȝ a natura recepti. modo elemēta per mixtionē q̄libet figurā possunt recipere: nec aliquā sibi determinant nec aliquā habent sibi cōnaturalem. iam enim nō possent aliam recipere. sic eniȝ arguit Arist. in p̄ physicoꝝ. ꝛ Cōmētator in de substātia orbis. ꝙ materia p̄ᵃ nullaȝ determinat sibi formā substantialē: nam tunc nullā aliam posset recipere. ¶ Tamen ꝯ̄ istas ꝓbōnes dubitat̄. Prima q̄dem ꝓbatio non videt̄ procedere de oībus elemētis. nō eniȝ cōcludit de terra que est solida. illa eniȝ nō pōt sic diuersimode figurari fm diuersam figurā cōtinentis. ¶ Cōtra 2ᵃᵐ ꝓbationem dubitat̄ simil̄r: quādo dicit̄ recipiens debet eē ꝛc. Nam fm hoc oporteret ꝙ etiā elemēta nō haberent formas subales: ex eo ꝙ in mixtione q̄libet formā substātialem possunt recipere. ¶ Ad ista respondet̄. Ad p̄ᵐ dico ꝙ lȝ terra nō figuretur ad figuraȝ cōtinentis: hoc non est quia forma eius substātialis determinet sibi figuram quā habet: sed hoc solum est ꝓpter duritieȝ: quia nō est fluxibilis. Etiaȝ sufficit ꝙ sine corruptione ipsa terra posset diuidi ꝛ figurari aliter ꝛ aliter sine eius violētia. ¶ Ad 2ᵃᵐ ista bene probant ꝙ oportet elemēta carere formis subalibus elemētoꝝ mixtoꝝ. nam tales recipiunt imixtioneȝ: non tamen ꝓpter hoc oportet elemēta carere formis substātialibus elemētaribus. ¶ Ex ista cōclusione seq̄tur ꝙ non pōt fieri transmutatio particule elemēti de figura in figuram que sit ei violēta. patet hoc: ex eo q̄ꝛ nulla est sibi naturalis. verūtamen pōt esse violētia aliunde in tali trāsmutatione: sicut ꝓpter motum localem vel rarefactioneȝ vel condensationē vel diuisionē: lȝ non rōne figurationis. ¶ Secūda cōclusio. ꝙ totalis sphera elemēti non determinat sibi aliquaȝ figuram nāliter. probatur: quia totum homogeneū ꝛ quelibet eius pars separata sunt eiusdē rationis: ꝛ non differunt nisi fm magnum ꝛ paruum: ꝛ ideo consimilis est motus ꝛ locus talis totius ꝛ sue partis. ꝛ sil̄r consimilis figura: sed per precedētem conclusionem pars elemēti non determinat sibi aliquaȝ figuram naturaliter. igitur nec totum. ¶ Secūdo. si elemēta totalia determinarent sibi aliquā figuram naturaleȝ: tunc sicut differunt specie determinarent sibi figuras distinctas specie. modo hoc est falsum. Nam oīa quasi sunt spherica: sed illaȝ non determinant sibi a natura: sed habent illam rōnem continentie. cōsequētia ꝓbatur. nam sicut videmus in animalibus ꝛ aliis differētibus specie: ꝙ distincta specie si determinant sibi figuras: determinant sibi figuras distinctas specie. ¶ Sed dubitatur primo de hoc ꝙ eadem est figura totius homogenei ꝛ sue partis: naȝ aliq̄ particula aque transmutatur de vna figura in aliam: ꝛ tamen tota sphera aque manet consimilis figure: cuius fuit ante. ¶ Secūdo dubitatur cōtra ꝯclusionē in se. nam terra vndiq̄ȝ naturaliter mouet̄ ad mediū: ex hoc seq̄tur ipsum esse rotūdam

sicut dicebatur

sicut dicebatur scdo huius:ideo ipsam esse rotundaz videtur ei inesse naturaliter sicut inest ei nāliter vndiqz moueri ad mediū. Ad qd sequitur ipsam esse vndiqz rotundaz. ℂ Tertio ignis necessario est sphericus.nā aliter esset vacuum prope spheram lune.igitur videt̄ q talem figuram ignis sibi determinat rc. ℂ Ad ista respōdet̄. Ad pmū.bene cōcedo q tota sphera aqȩ r vna pars aque quodāmodo se habent aliter quaātū ad figuram.Sed tamē hoc nō est de per se:nec ratione forme substantialis aque:sed per accidens:r ex cōtinente:r rōne motus: qr facile est vnam particulam aque trāsmutare r mouere de continente in cōtinens:r non est ita de tota sphera aque:tamen si sic fieret nō ppter hoc corrūperetur nec violentaretur. ℂ Ad scdm dico:q non sequit̄ si motus sit naturalis r ex motu:sequitur talis figuratio q talis figuratio sit naturalis figuratio. ℂ Ad tertium dico:q lz ignis sit necessario sphericus:non tamen naturaliter a forma sua:sed ab alio: scilicet a cōtinente.s.a celo q est sphericus.

Ad rationes.

ℂ Ad pmā ista bene pbat q qōlibet elementū est figuratum : sed q istam figurā per suam nām sibi determinet hoc non concluditur. ℂ Ad scdam dico:q lz nō sint nisi quinqz corpora regularia sm speciem:non tamen oportet q quodlibet corpoꝝ simplicium vnam illarum figurarū talis corporis sibi determinet. Nam si sic sicut arguit Aristo.oporteret esse vacuū:qd natura abhorret:nec ratio ista est aliud q̄ quedam cōcordantia r persuasio sm quas non est procedendum in naturalibus:sed magis ibi est procedendū sm experientias. ℂ Ad tertiam dico:q elementa ex sui natura non determinata sunt ad maximum vel ad minimum. Nam dicitur scdo de anima:q ignis cresceret in infinitū si infinitum combustibile apponeretur . Sed si elementa determinata sunt ad maximum vel ad minimum:hoc nō est ex eorum natura:sed magis a cōtinente. Et iuxta hoc proportionaliter exponatur illud qd dictum est:omnium natura constantiū rc. ℂ Ad quartam dico:q aqua habet figuram sphericam.hoc autē nō est imediate a forma sua: sed quodāmodo ex consequente.s. ppter locum r distantiam eius a centro mundi sicut ostensum est scdo huius. ℂ Ad quintaz de guttulis aque que sunt sphericȩ:dico q hoc nō est a forma aque:sed magis propter fugam cōtrarij.nam illa est figura.s.spherica in qua partes sunt magis vnite r magis possunt resistere corrūpentiis:r ideo quodlibet quātum potest tendit ad istam figuram nisi aliud impediat:sicut grauitas vel durities. Et maxime quando est in parua quātitate:nec hoc solum cōuenit aque:sed alijs liquidis:sicut pz de argento viuo. ℂ Ad sextaz dico : q hoc nō est ppter hoc q ignis talez figurā sibi determinet:sed hoc magis est ppter aerez circūstantem corrūpentē illam flāmā:r diminuent̄ quāto est remotius ab eius origine.

ℂ Et sic cum Dei laude terminat̄ questio.r per ꝯsequens tertius liber:sicqz totalis liber:qui vt visuz est:in tres partiales libros distributus est:cuius primi omnes questiōes fundate sunt super textus primi libri Arist.preter vltimā que fundata est super primo textu scdi libri de celo Aristotelis.Similiter questiones oēs secundi libri fundate sunt super textus secundi libri de celo Aristo.preter decimamquartam questionem que fundata est super octuagesimūnonum textum primi celi Aristo.Qōnes autē huius tertij oēs sunt fundate super textus quarti libri de celo Aristo. preter quintā:duodecimaz:r decimātertiam:que fundate sunt super textus tertij libri de celo Aristo.vt patuit.

ℂ Expliciunt questiones preclarissimi doctoris Alberti de Saxonia super quatuor libros de celo r mundo Aristo.diligentissime emendate per eximiū artium r medicine doctorem magistrum Hieronymū Surianum Venetum filium dñi magistri Jacobi Suriani physici prestātissimi. ℂ Impresse autem Venetijs Arte heredum quondā nobilis viri dñi Octauiani Scoti ciuis Modoetiensis:r sociorum. Anno salutis nostre.1520.Die.28.Mensis Junij. Ducante inclito Principe Leonardo Lauredano.

Registrum

A	D	G
Questiones subtilissime	r a quo potest	le nō manerent
ℂ Clarissimi doctoris	minus sunt adequata	cum tales intelligēt
per ꝑuationē.	r ad hoc valet	here lumen a sole
B	E	H
mobile scz celū	differentie positionis	eisdem in secundo
sunt plures dimensiones	habitantibus directe	adinuicem sm spēm
ca naturalia	tionaliter potest argui	ma substantiali
C	F	I
rum non est	de generatione	ticatur r vtrum
idest non habent	partes celi mouētur	teret esse vacuum.
principio:r similiter	tangeret centrū.	Finis.

Finis.

